

LUIS DE GRANADA (O.P.)

**Quartus tomus Concionum de tempore,
quae post festum Sacratissimi Corporis
Christi, vsque ad initium dominici**

**Aduentus in Ecclesia habentur / auctore
R.P.F. Ludovico Granatensi... Ordinis
Sancti Dominici... – Lugduni : In Off.**

**q. Philippi Tinghi : Apud Simphorianum
Beraud et Stephanum Michaellem, 1585**

702 p., A-Z8, a-v8, x7 ; 8°

**Port. con grab. xii. -- Apostillas
marginales**

**1. Año litúrgico-Sermones 2. Liturgi
urtea-Semoiak 1. Título**

R-6749

QUARTVS TOMVS

CONCIONVM DE TEMPORE,

Quæ post festum Sacratissimi Corporis Christi,
vsque ad initium Dominici Aduentus in Eccle-
sia habentur.

AUCTORE R. P. F. L. V. D. O V I C O G R A N A T E N S I,
Sacra Theologiae professore, ordinis sancti Dominici.

A D I E C T A E sunt in fine duæ conciones, quarum altera
ad mortuorum funera, altera ad communes, quæ in vita ac-
cidunt, calamitates, deseruit.

*Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iusti-
tiam erudiuunt multos, quasi stellæ in perpetuas ater-
nitates. Daniel 12.*

L V G D V N I,

In Off. Q. Philippi Tinghi apud Simphorianum Beraud.

E T

Stephanum Michaellem.

M. D. LXXXV.

A P P R O B A T I O.

Hæc duo volumina Concionum de tempore, quæ post festum sacratissimi corporis christi usque ad initium Dominici aduentus in Ecclesia habentur, cum duabus aliis concionibus in fine adiectis Reverendi admodum Patris Ludouici Granatensis, ex Regis Sentausæ consulto mihi commissæ diligenter & accuratè perlegi: in quibus nihil inveni quod (vel latum unguem) à catholica fide, & vera, ac germana Sanctorum doctrina differret: imò verò cum omnia, quæ in eis sunt, non modò Christianam pietatem redoleant, sed varia quoque ac multiplici eruditione, & diuinam ac humanarum literarum suppellectile referta sint, concionatoribus, & doctis hominibus valdè utilia fore, cum ad explorandos permultos Euangelicæ doctrinæ ac totius sacrae pagine fontes, tum ad hominum mores vitamque prorsus in officio continendam non immeritò iudicamus. Quare prodeant in lucem tanti viri dignissima lucubrationes: & in omnium manus perueniant, quas ille semper diuino incensus amore ad veram Dei gloriam & totius Ecclesiæ incrementum & utilitatem conferendas esse existimauit. Matrici in Collegio nostro Societatis Iesu, die XXI. Aprilis Anno M. D. L. XXIX.

3
R E V E R E N D I S S I M O

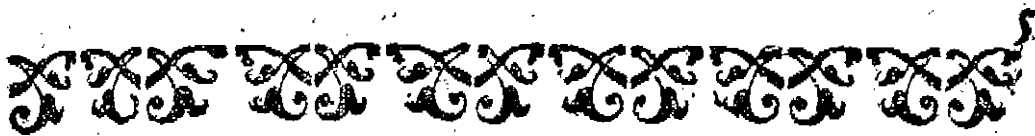
ADMODVMQVE ILLVSTRI
Domino Ioanni à Ribera, Archiepiscopo
Valentino, eidemque Patriarchæ dignif-
simo F. Ludouicus Granatensis, perpe-
tuam in Domino fœlicitatem.

I T T O A D T E Præsul obser-
uandiss. non quidem primitias, sed
extremum fœtum lucubrationum
mearum. hoc est quartum totum
earum Concionum, quæ post sacra-
tissimum festum Pentecostes in Ec-
clesia Dei habentur. In his autem ceterisque, quæ iã
pridem à me editæ sunt, adornandis, sedecim iam
annos multis certè vigiliis & laboribus (Domino
indignissimo seruulo suo opè ferente) desudauì. Quo
tempore cum sæpè grauissimis morbis de vita peri-
clitatus fuerim, is tamen qui vitæ & necis clauis ha-
bet, (cui ego vigilias meas committebam, simul &
offerebam) ad hoc tam varium, multorumque die-
rum opus, vitam largiri dignatus est: Qui enim de-
dit, vt inciperem, dedit etiam, vt absoluerem & fini-
rem. Hoc autem quidquid est operis, Reuerendissi-
mæ D. tuæ, velut amoris atque obseruantia erga te
meæ pignus, deuotus dedico atque offero: quem ta-
men numquam quidem oculis carnis, mente autem
atque animo sæpe vidi, bono videlicet virtutum
tuarum odore illectus vehementerque earundem
commemoratione oblectatus. Ea enim virtutis di-
gnitas atque præstantia est, vt eam non modò in iis
quos nouimus, sed in exteris etiam atque adeò in
hoste diligamus. Pro qua communi Domino gra-

4
rias semper agere debes, qui istam tibi mentem im-
misit, vt conatus tuos omnes, & omnia vitæ stu-
dia, ad eius laudem & gloriam, animarumque salu-
tem libenti atque alacri animo conferres. Id quod
tu non vna solum, sed multiplici ratione & labore
semper exequeris. Pascis enim creditum tibi gre-
gem verbo, pascis exemplo, pascis assiduis præcibus,
pascis sacramentorum ministerio, quæ tu per te ad-
ministras: ac postremo corpora etiam inopum atque
indigentium eleemosynarum largitate pascis. Maacte
virtute: cuius talis vita est, qualis vitæ exitus speran-
dus erit! Non dubium, quin vbi tempus aduenerit
immarcescibilem æternæ gloriæ coronam, à princi-
pe pastorum Christo, pro talibus operum meritis
percepturus sis. Qui Reuerendissi. D. tuam nobis &
Ecclesiæ suæ sanctæ quam diutissimè seruet incolu-
men. Ex hoc nostro insigni cœnobio sanctæ Mariæ
de Victoria, Idibus Iulij. M. D. L. x x x.

DOMI-

DOMINICA PRIMA POST PENTECOSTEN.

CONCIO PRIMA:

In qua lectio Euangelica explanatur.

THE. *Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est. Luc. 6.*

RIPARTITAM esse, dilectissimi, absolutæ iustitiæ rationem constat: cuius pars prima Deo, secunda nobis, tertia proximis quod æquum & iustum est reddit. De duabus autem prioribus aliàs: de hac autem nouissima, quæ ad proximos pertinet, in hodierna sancti Euangelij lectione cœlestis magister differit. Hæc porrò tertia iustitiæ portio

duabus præcipuè partibus constat, quarum altera benignè facere monet, altera malefacere verat. De vtraque igitur hoc in loco Saluator disputat. De priore namque ait, *Estote misericordes sicut & Pater vester misericors est.* Misericordiæ verò officia simul & præmia declarat, cum mox subdit, *Dimitte & dimittemini, date & dabitur vobis.* De posteriore autem iustitiæ parte differit cum ait, *Nolite iudicare et non iudicabimini: nolite condemnare, et non condemnabimini, & cætera quæ deinde sequuntur.* Cum ergo Dominus de hac bipartita erga proximos iustitiæ in præsentī lectione saluberrima nobis documenta proponat, de eisdem nos quoque in præsentī concione, eius aspirante gratia, sermonem habebimus, Quod ut piè & religiosè præstare valeamus, cœlestem opem sacratissimæ Virginis intèrventu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Inter præclara beneficia quæ liberalissimus ille rerum omnium Dominus generi humano largitus est, principem locum obtinet, quod vnigenitum filium suum non modo in redemptorem & libertatis nostræ vindicem, sed etiam in doctorem, atque voluntatis suæ interpretem nobis donauit. Quod benefi-

ei^{us} non immeritò Apòstolus amplificat, cum ab hac sententià Epistolam ad Hebræos scriptam exorsus est, Multifariam (inquit) multisque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis, nouissimè diebus istis loquutus est nobis in filio, quem

Dent. 4. constituit heredem vniuersorum, per quem fecit & secula. Nec minus beneficium hoc Moses amplificauit, qui post legem in monte Synai ipsius Domini voce latam, ad populum ait, Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt ante te, ex die quo creauit Dominus Deus hominem super terram, à summo cælo vsque ad summum eius, si facta est aliquando huiuscemodi res, aut vnquam cognitum est, vt audiret populus vocem Domini Dei loquentis de medio ignis sicut tu audisti. Huius autem beneficii gratia exultare & gratias agere nos Propheta iubet, cum ait: Et filij Sion exultate in Domino Deo vestro: quia dedit vobis doctorem iustitiæ: & descendere faciet super vos imbrem matutinum & serotinum: vt videlicet verbi Dei semen eius opera in terra cordium vestrorum iactum, & cælestis gratiæ imbribus irrigatum, fructus germinet æternæ vitæ. Munus autem hoc saluator noster cumulatiuè præstitit, sicut ipse in Psalmo ait, Annuntiaui iustitiam tuam in Ecclesia magna, ecce labia mea non prohibebo, Domine tu scisti. Quid enim aliud sacra Euangelia, nisi iustitiam Dei annuntiant? Iustitiæ autem nomine virtutem omnem & sanctitatem Hebræo more significauit. Quia enim ad iustitiam præcipuè pertinet vnicuique reddere quod suum est, virtus autem hoc ipsum cumulatiuè præstat: ideo nõ mirum si iustitiæ nomine virtutem omnem complexus est.

Ioel. 2.

Psal. 39.

In hodieua autem sancti Euangelij lectione de ea iustitiæ parte Saluator disserit, quæ ad communem hominum societatem, hoc est, ad proximi dilectionem pertinet, in cuius explicatione commodissimum à misericordia exordiũ sumpsit. *Estote,* ait, *miseriores: sicut & pater vester misericors est.* Vt autem intelligamus de quo misericordiæ genere Dominus disserat, misericordiæ nomen exponendum prius est. Misericordia aliquando virtutem, aliquando affectum, quandoque verò vtrumque simul comprehendit. Et quidem primo illo modo, misericordiam in Deo & beatis mentibus Dominus: quæ sine vllò doloris sensu miseris opitulatur. Misericordia verò secundo modo, affectus quidam & sensus doloris est, ex aliena miseria in animo nostro contractus. De quo affectu verba illa sancti Iob intelligenda esse videntur: Ab infantia mea creuit mecum miseratio, & de ventre matris meæ egressa est mecum: miseratio enim

enim quæ ex matris utero homini conuenit, affectum magis quam virtutem designare videtur. Deus enim non modò aliis rationibus, sed hac etiam humanæ infirmitati consultum esse voluit. Qui quidem affectus (vt Aristoteli placet) in senibus, in foeminis, & infirmis hominibus maximè dominatur. Quia enim omnes hi infirmitate sua admoniti, pericula sibi imminere reformidant, idè quam sibi misericordiam exhiberi cupiunt, aliis impendunt. Vnde insignis illa femina apud Pœtam loquitur.

Non ignara mali miseris succurrere disco.

Contrà verò de huius seculi beatis atque potentibus propheta dicit: Bibentes vinum in phialis, & optimo vnguento delibuti, nihil patiebantur super contritione Ioseph. His autem personarum generibus sanctos viros addo, in quibus cùm diuina gratia non euertat, sed perficiat naturam hic naturalis misericordiae affectus longè perfectius deprehenditur. Vnde est illud Salomonis: Nouit iustus animas iumentorum suorum, viscera autem impiorum crudelia. Impij namque sceleratae vitæ merito non solum gratuita Dei dona, sed ipsius etiam naturæ munera atque beneficia penè perdiderunt. Inuenitur hic etiam blandus animi motus cùm virtute coniunctus. Quæ res adèd laudanda est, vt D. Gregorius dicat, Plus esse aliquando compati ex corde, quam donare: quia quisquis indigenti perfectè compatitur minus æstimat omne quod donat. Rursumque præterea ait, quisque perfectior est, quãtò perfectiùs dolores sentit alienos. Cùm ergo Dominus nos ad misericordiam inuitat, non eam misericordiam intelligit, quæ solùm cordis affectum continet, sed vel eam quæ virtus solùm est, vel virtuti hunc benignitatis affectum habet adiunctum. Ait igitur Dominus:

Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est Hic enim Pater super ingratos & malos benignus esse dicitur: Solem quippè suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Omnibus enim ex æquo sol radiat, dies illuminat, fontes irrigant, imbres irrorant, Similes ergo vos misericordiam & beneficentiã citra personarum acceptionem sectamini: nihil in homine nisi humanitatè, nisi diuinitatis imaginem, nisi præceptum Domini, atque adèd ipsum Dominum spectantes: quando quidem ipse dixit, Quod vni ex minimis

meis fecistis, mihi fecistis. Simus etiam misericordes sicut Pater cœlestis misericors est: qui vt sine personarum acceptione, ita sine vllò emolumento & spe fructus percipiendi, liberalis & munificus in omnes est. Hoc

Amos 6.

Prou. 12.

Gregor. 19.
20. Mar.

Mat. 9.

Mat. 23.

est enim cuius nos Apostolus breuiter admonet, cum ait: Qui tribuit in simplicitate. Quam quidem sententiam cœlestis magister latius explicuit his verbis, Cum facis prandium aut cœnam, noli inuitare diuites qui te iterum inuitent, & fiat tibi retributio: sed voca pauperes, & claudos, & beatus eris: quia non habent unde retribuunt tibi: retribuetur autem tibi in retributione iustorum. Quibus verbis Dominus huius operis finem, hoc est intèrionis simplicitatem & puritatem vehemèter commèdatam nobis esse voluit: vt videlicet in hoc benignitatis officio non affinitatis necessitudinem inspiciamus, non mundi gloriam, non hominum oculos, non humanæ retributionis spem, non denique terrenum aliquod emolumētum & lucrum: sed quatenus fieri possit, in vnum Deum mentis oculos coniuiciamus, & ab omni terreni lucri spe mentem denudemus: quò enim ea ab omni vtilitatis intuitu purior fuerit, eo maioris apud Deū meriti erit. Inter hæc enim officia illud fructuosius est, quod minori terreni fructus spe geritur. Hac enim de causa tãra cura Dominus elemosynã clam fieri voluit, ne quid esset præter ipsum quod nos ad eam alliceret: atq; ita quod foris rectè gereretur, intus à mercede boni operis non euacuaretur. Denique vt vno verbo dicam, ibi maximè Deum esse intelligamus, vbi nihil nostrorum deprehendimus. A qua intèrionis simplicitate improbi in muneribus conferendis longissimè absunt. Hinc in Ecclesiastico legemus, Datus insipientis non erit utilis tibi; oculi enim eius septèplures sunt. Quibus verbis inuinit, auaros atque sui amâtes homines multa merere velle, vbi aliquid forè seminarunt: quæ res à christiana beneficètia plurimum distare debet.

I.

Sed fortè huius misericordiæ quæ præmia sint requires. Hoc nisi multis concionibus explicari non potest. Paucis tamen Dominus huius præmij magnitudinem in sacra huius diei lectione exposuit, cum post misericordiæ commendationem, vberimum eiusdem præmiũ subiecit, cum ait, *Mensuram bonam, et conferiam ei coagulatam et superfuerit dabo in sinum vestrum.* Quid hoc est *Mensuram*, inquit, *bonam*, hoc est iustam: *et conferiam*, id est pressam: *et coagulatam*, hoc est, bene cõcussam. Hac enim diligentia fit, vt vas quo metimur, capacius fiat. Addit quartam conditionem, cum dicit, *superfuerit*: qua conditione posita nihil amplius emptor desiderare potest. Hac autem materialis mensuræ similitudine cœlestis mercedis magnitudinem misericordiæ officiis propositam significare Dominus

minus voluit. Vt enim emptor supra hanc mensuram nihil habet, quod ulterius desiderare possit: ita misericordiae premium tale erit, ut vir misericors nihil amplius optare queat, quam quod sibi à misericordiae parente præstandum erit.

Inter magnifica autem virtutis huius premia, non postremum locum obtinet, quod per eam sibi in alia vita homo thesaurizat, & in tuto loco reponit quidquid alius tribuit. Quod *Eccle. 17.* aperte Ecclesiasticus significauit, cum dixit: misericordia viri quasi sacculus cum ipso, gratiam hominis quasi pupillam conseruabit: & postea resurget, & retribuet illis retributionem. Sacculi autem nomine, significare voluit pios homines, ea secum post mortem velut in sacculo in cælum deferre, quæ indigentibus largiti sunt. Quocirca prudenter admodum nos Salomon ad huius virtutis officium adhortatur his verbis, *Eccle. 11.* Mitte panem tuum super transeuntes aquas: & post longa tempora inuenies eum. Quod igitur tecum afferre non poteras, si pauperi porrexisti, tecum iustulisti. Quod genus commercij aptissima hac similitudine quidam explicant. Aiunt enim misericordem virum similem esse ei, qui cum pomarij alicuius domino hoc pactum inierit, ut is vescatur pomis intra pomarium quantum voluerit: ea tamen lege, ne quid foras secum efferret. At ille qui hortum intrauit, sic horti dominum elusit, ut ex pomis partim quidem comederet, partim verò iuxta maceriam positus, foras proiiceret, atque ita tandem nihil secum deferens, foris inuenit quod secum ferret. Simile ergo pactum rerum omnium Dominus, cum omnibus hominibus inuit: ut in hoc seculo bonis omnibus ab ipso impensis potiantur: hac tamen lege, ut dum ab eo migrauerint, nihil secum deferant. Vult enim eandem esse moriendi & nascendi conditionem: ut quem admodum nihil intulimus in hunc mundum, ita nihil extra illi auferamus. Quid igitur hac lege constricti consilij capiemus? Nimirum quod ille cepit, qui pomarium ingressus est: ut videlicet ex opibus à Deo concessis partim quidem in hoc mundo comedamus, partim verò pauperibus erogantes, eas extra hunc mundum præiciamus: hac enim ratione opes nostras in cælestes thesauros manus pauperum deportabunt. Videatis ergo fratres, verissimè à Salomone dictum esse: *Eccle. 11.* Mitte panem tuum super transeuntes aquas, & post longa tempora inuenies illum.

Sed fortè ais, obstant peccata quæ admisi, quæ mihi aditum in cælum præcludunt. Ad hoc tibi respondet primum sanctus ille Tobias, Eleemosina, inquiens, ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Respondet item

Ambros.

Ecclesiasticus: Sicut aqua (inquiēs) extinguit ignem ita elemosyna resistit peccatis. Magna enim est, ut D. Ambrosius ait, elemosynæ virtus: quæ ardentium criminum globos benivolentia suæ forte refrigerat: & quodam irriguo largitatis obruit incendia vitiorum: ut quamuis offensus Deus, & criminibus prouocatus, cogatur liberare elemosynis, quæ disposuerat punire peccatis. Itaque vir misericors, homini ferocè taurum fugienti similis esse videtur, qui cum iam cornibus eius penè hæreat, pericula supra illius oculos cõiecta, iam iam impetentem deludit, atque ita amissa toga, vitam seruat incolumem. Sic tamen fratres, misericordiam virtutem cõmendamus, ut penitentiam cum ea necessariam esse profiteamur: sine qua nemini ad salutem aditus patet.

*Simile.**Luc. 16.*

Verum quia non satis est misereri, & propter Deum misereri, nisi rectè etiam miserearis, hoc est, modum in miserando adhibeas, propone tibi ante oculos Zacharum Publicanum misericordiam laude præstantem, ut eius exemplo misereri condiscas. Ecce ait ille, Domine, dimidium bonorum meorum do pauperibus: & si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. Quot verba, tot sententiæ, tot misericordiam documenta. Primum enim quod ait, dimidium, auaritiã nostram accusat: qui vel nihil pauperibus donamus, vel exiguum ad eum est quod donamus, ut eorum miseriam ope nostra leuare nequeat: cum tamen Apostolus dicat: Qui parcè seminat, parcè & metet, qui autem seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Deinde quod ait, bonorum, superbiam & delicias nostras damnat, qui, quæ penè putrida & vilissima sunt, pauperibus damus, cum tamen lautiora, & delicatiora ventri reseruamus. Exinde quod ait, meorum, illos arguit, de quibus scriptum est: Qui offert sacrificium ex substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris. Et iterum, Ego, inquit, Dominus diligens iudicium, odio habens rapinam in holocaustum. Iam verò quod verbo vitur temporis instantis, cum ait, do, illos obiurgat, qui nihil ipsi pium in vita molientes, omnia posteris testamento facienda committunt.

*I. Cor. 5.**Eccle. 34.**Esai. 61.*

Postrema vltimò illa conditio maximè notanda est: quod videlicet ita se pius hic Publicanus misericordiam operibus dedit, ut iustitiæ legem nullo modo negligeret: Ait enim, Si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. Ad eum enim iustitiæ studiosus erat, ut non contentus tantumdem reddere quantum abstulisset, quadruplum etiam incredibili quodam iustitiæ amore redderet. Quod quidem exemplum mores nostros vehementer arguit, qui ad eum præpostero ingenio sumus, ut magis a

ea quæ consuluntur, quam quæ præcipiuntur, afficiamur. Cùm que in diuinis literis quædam sint monita, & cõsilia, quædam præcepta: hoc est, quædam voluntaria, quædam necessaria, quæ omnibus anteferenda sunt, nos tamen vel corruptæ naturæ vitio, vel Dæmonis instinctu, sic inuersi sumus, vt non rarò præceptis cõsilia, & necessarius volũtaria anteferamus. Cernere enim licet homines, qui ex pio sin beatã Virginẽ studio Sabbathi ieiunium nullo modo prætermittent, qui tamen ab Ecclesia instituta ieiunia facillè violant. Quoquid esse magis præposterum potest? Sunt rursus alij, qui in pauperes, & templorum fabricas, liberales atque magnifici sunt, qui tamen neque parētibus, aut affinibus necessitate cõstrictis, aut etiam feruis fame laborantibus, quequã impendũt, neque mercenariis, aut creditoribus debitũ soluunt: quos certè misereri vehementer oportet, quòd non ludendo, aut aliàs improbè agendo, sed benefaciendo, non premiũ sibi, sed supplicium comparãt. Quo eam alio crimine Saul Rẽx in tot mala præcipitatus est, nisi quòd prætermittis iustitiæ præceptis, greges quos ex diuino mandato interficere debuit ad sacrificium Domini reseruauit. Cui Samuel: Nunquid ait, Dominus sacrificium vult ac non potius vt obediatur voci eius. Melius est enim obedientia, quam victimæ &c. Talibus sacrificiis acriter Dominus per Prophetam insultat his verbis, Holocaustomata vestra addite victimis vestris, quia non sum loquutus patribus vestris, de verbo holocaustomatũ: sed hoc loquutus sum eis, Audite vocem meã, & non audierunt. Itaque his verbis obedientiam Dominus, non sacrificium, exigit, vbi aut sacrificium, aut quodcunque aliud pium opus obedientiæ aduersatur. Inter omnes itaque dæmonis astus hic maximè timendus est: per quem is sub virtutis imagine, voluntatis propriæ venenũ incautis proponat. Hæc igitur prima iustitiæ erga proximũ pars est: quæ tota misericordiæ officii cõtinetur.

I. Reg. 15

Hier. 7.

II.

Altera iustitiæ erga eundem pars est, quæ omne prohibet nocumentum, non modò quod lingua & manu, sed etiam quod animo inferri potest. Sequitur enim, *Nolite iudicare & non iudicabimini, nolite cõdemnare, & non condemnabimini.* Quibus verbis duo potissimũ vitia prohibet, ad quæ homines procliuēs admodum sunt: quæ partim animo, partim lingua committuntur. Primum enim prohibet aliorum facta iudicare, hoc est, ea quæ rectè fieri possunt, sinistra interpretatione damnare. Illa enim (vt diuus Augustinus ait) quæ ignoramus vtrum bono an malo animo fiant, iudicare penitus non debemus: vt

August.

disti

disti hominem, indicto publice ieiunio ante horam prandere, noli eum damnare : cum hoc & rectè ex iusta causa , & non rectè, ex sola cupiditate fieri possit. vidisti alium famulos suos seuerissima disciplina corripientem , noli iudicare crudelem: quia forsitan hoc non morbo iracundiæ, sed zelo disciplinæ, & amore iustitiæ inductus agit. Hoc enim affectu commorus Propheta dicebat, Zelus domus tuæ comedit me. Fortè aliquis vicinus aut amicus, dum animum habet alicui rei vehementer intentum, aut tardiùs te salutauit, aut tardius occurrit quàm debuit, noli eum superbum aut parum amicū iudicare : sed magis hoc aut ex obliuione, aut negligentia, quàm ex superbia factū crede: præsertim cum & hoc ipsum eadē de causa tibi nonnunquam euenerit. In his ergo rebus, quæ utrum bono an malo animo fiât, scire nō possumus, candido animo esse iubemur nihil malignè, nihil in sinistram partem interpretantes.

Psal. 68.

Qua in re illud est obseruatione dignissimum , quod vsque adeo nos Dominus ab omni proximorū iniuria abstinere voluit, ut non modò opere aut verbo, sed ne cogitatione quidem passus sit eos à nobis violari. Quodque maius, est, nō modò voluntatis odium, sed intellectus quoque temerarium iudiciū vult. Et quidem satis esse ad iustitiam videbatur, si manus aut linguæ iniuriam prohiberet : quod leges humanæ faciunt. At diuina lex vsque adeo malefaciēdi affectū comprimit, vt Ioannes dicat: Qui odit fratrem suum, homicida est. Nec hoc solo contentus, aliud adiecit nouum, & ante hunc diem in philosophorum doctrina inauditū, nempe iudicium intellectus, cum ait: *Nolite iudicare, et non iudicabimini: neque condegnare, et non condemnabimini.* Sed aliquis forsitan nimis durum hoc esse putans, dicat: Si ego vicino meo nec opere, neque verbo, nec vindictæ cupiditate noceo, cur mihi liberum non erit, solo intellectus iudicio illum iudicare. At Dominus rem adeo sacram nobis proximum esse voluit, ut hoc ipsum iudicium inter capitalia crimina computauerit. Ut enim capitale crimen est, prauam de proximis opinionē maledicis verbis in aliorum cordibus seminare: ita etiam capitale est, eandem opinionem temerè in corde nostro concipere. Iniurius enim homini est, qui sine causa malè de eo sèrit. Et quidē patribus familias sinistrum aliquid de famulis suspicari, vt familiæ suæ opportunè cōsulât, permittam est. Nemini autē temerè iudicare, & sententiā ferre nisi in re apertissima conceditur. Veræ enim atq; germanæ charitatis est, aliena delicta aut planè non videre, aut extenuare, aut candidè interpretari, aut etiã ad illa blandè leniterque conuiuere

conuiuere: præsertim cum iuxta D. Gregorij sententiam, vera iustitia compassionem habeat, falsa vero indignationem. Gregor.

Cæterum quod ad se ipsum attinet, longè aliter quàm erga proximum se homo gerere debet. Aduersus enim vitia sua indignari, & incandescere, erga se rigidus atque seuerus vitæ atque operum suorum explorator esse debet, in eoque studio magnam vitæ partem infumere, atque illud implere: quod est à quodam viro sanctissimo dictum: vt teipsum semper inspicias, ab omnibus aliis oculos auerte. Sed ô deplorādā humani ingenij peruerſitatem! Hoc enim saluberrimo studio neglecto, tempus omne in aliena vita curiosius indaganda expendimus, relinquimus quod salutare est, & id appetimus quod vehementer est noxium: ægrotis similes, qui salutare cibos fastidientes, nocituros sitienter appetunt. Quis autem verbis exprimere queat, quam multas sui ipsius cognitio atque exploratio utilitates pariat? seipsum enim cognoscere, totius sapientiæ caput & fundamentum esse veteres dixerunt: adeo vt hanc vocem, Nosce teipsum, è cælo allatam esse crederent: tantum in ea sapientiæ esse iudicabant. Hæc item salutaris cognitio luctus & pœnitentiæ initium est: cum tam multa intra se homo videt, quæ lachrymarum & pœnitentiæ sibi materiam subministrent, Eadēque nos ad assidue orandum, & misericordiam Domini implorandam excitat, cum homo miseris suis eruditus, in sola Domini misericordia respirat, eamque sibi sine intermissione postulandam decernit. Quid quod humilitas, virtutum omnium fundamentum & custos, ab hoc eodem fonte dimanat? Est enim humilitas (vt diuus Bernardus ait) virtus, qua homo verissima sui cognitione sibi ipsi vileſcit. His igitur de causis nos cælestis magister ab aliorū moribus & vita curiosius indaganda auocat, vt tantò magis nostri ipsorum cognitioni vacemus, quantò minus alienæ vitæ perſcrutandæ operam damus: præsertim cum humanæ vitæ iudicium ad supremum illū iudicē reſeruatū sit, qui solus spiritū ponderator est, solus renes scrutatur & corda, solus est cogitationum atque intentionum cordis discretor. Quocirca ab hoc iudicio nos etiā Apostolus reuocat, cum ait, Itaque fratres nolite ante tēpus iudicare quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarū, & manifestabit cōsilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à Deo. Qua ex re liquet eos qui sese alienæ vitæ, alienæque intētionis iudices præbēt, Dei munus atque officium indignè sibi vsurpare, & in alienam vellem falcem mittere. Vnde idem Apostolus ait. Quis es tu qui

Simice

Bernard.

Prov. 16.

Psa. 7.

Hebr. 4.

1. Corin. 4.

Rom. 14.

qui iudicas seruum alienum? Domino suo stat, aut cadit.

Hoc est igitur, vt dixi, fratres morbida naturæ ingenium, ea appetere quæ nocent, & ea fastidire quæ vehementer profunt. Quid enim, vt antè diximus, magis prodest, quam cognitioni sui ipsius vacare? Quantum verò obest aliena vitia curiosius perscrutari? Veruntam adèd præpostero ingenio sumus, vt illud semper negligamus, in hoc verò multi sumus: repudiamus (vt dixi) salutaria, noxia concupiscimus: profutura respicimus, nocitura appetimus: vitam aspernamur, mortem aspicimus: oculatissimi ad aliena mala peruidenda, talpis autem cæ-

Simil.

Pythago.

Simil.

ciores ad nostra contuenda: oculis nostris planè similes, qui cum omnia alia videant, seipsos minimè vident. Hinc Pythagoras sapièter admodum dicere solitus erat, mortales cunctos, duas secum peras circumferre, in quarum posteriori propria vitia, in anteriori verò aliena gestarent: vt pote qui malorum suorum obliui, quibus mederi cõueniebat, aliena sepe ante oculos haberet, quæ nihil ad eos attinet. Hæc enim amoris vis est, vt amantis oculos tenebras & calliginè offundat. Qua de causa veteres olim amorè illū suum quæ Deum faciebāt, & puerū, & oculis captū depingere solebāt, duplici videlicet nomine, ætatis & cæcitatibus, illius stultitiæ atque amentitiæ designantes. Cum igitur seipsum quisque vehementer amet, alios verò non perinde amet, fit vt delicta propria amore sui mētis oculos excæcantes, minimè videat: aliorum verò quos non i-a amat, facillè videat.

Est & alia causa, cur multi in aliorum delictis explorandis perspicaces oculos habeant: quia videlicet vitia sua extenuare bonorum virorum exemplo volunt: ideoque eorundem lapsus (si qui fuerint) in vulgus efferunt, vt ipsorum comparatione excusati ipsi peccare videantur. Qua de re sic D. Hieronymus: Malorum, inquit, solatium est, bonos carpere: dum peccantium multitudine culpam putant posse minui delictorum.

*Hierony.
in Epist.*

Alij autem maiori quodam supercilio non extenuare crimina sua, sed seipsos vendicare, & aliorum obiurgatione sanctitatis atque integritatis opinionem aucupari volunt: ideoque seuerissimos se alienæ vitæ iudices præbent. Aduersum hoc autem hominum genus in sacra huius diei lectione acriter Dominus inuebitur, cum eos & hypocritas & cæcos, & cæcorum duces appellat: quod videlicet superbe sibi magistrorum officium arrogent: dum ad vitia sua conuientes, seuerissimi alienæ temperantiæ indices fiunt.

Sed forrè aliquis istorum dixerit. An non meritò indignari contra homines impudicos, ludo, alex, ventri que seruientes

beam? à quibus ego vitiiis alienissimus sum? Sit ita sanè: vt ab his tu vitiiis immunis sis. Vide tamen ne fortè aliis multò grauioribus obnoxius existas. Tu .n. contra Saluatoris præceptū festucam ab alienis oculis excutere vis, cum ipse trabem ab oculo tuo non excutias. Erit ille quem dicis forsitan impudicus, at tu ab hoc flagitio immunis, eris fortasse aliorum contemptor atque superbus: quod est longè periculosius. Erit alius forsitan vorax, viniq;ue potator: at tu eris fortasse alienæ vitæ atq; fame detractor, quod planè deterius est: cū ille carnibus peccorū, tu humanis (vt ita dixerim) carnibus vescaris. Cuius rei gratia Apostolus ait, Si inuicem mordetis, & comeditis, videre ne ab inuicem consumamini. Erit alius leuib; ac dissolutis moribus: sit ita sanè, sed tu ab hoc vitio liber, eris forsitan inuidus & maliciosus. Erit alius iræ atque furoris impatiens, qui tamen vt citò irascitur, sic, citò placatur: tu forsitan tardius irasceris: sed tamen tardius aut nunquàm placaris: quod est longè grauius. Hinc D. Augustin. Meliore est, inquit, qui quamuis ira sepè tentetur, tamè impetrare festinat veniam ab eo cui se fecisse agnoscit iniuriam, quàm qui tardius irascitur, ad veniam petendam tardius inclinatur. Hac igitur de causa omnes isti periculosissimè errant, quando se ab illis vitiiis quæ arguunt alienos vident, cū tamen maioribus ipsi vrgeantur. A quo illos errore vindicare Dominus nititur, cū eos admonet, vt prius trabem oculis suis inhzrentem eximant, & tunc demum festucam alienis oculis infixam remoueâr. Eisdem etiam magistrorum dignitatem & officium sibi indignè arrogare ait, cū magister discipulis superior & sanctior esse debeat: quod ab his tamen alienum erat, qui eisdem vitiiis quibus discipuli, aut etiam grauioribus obnoxij erant. Quos Dominus oratione illa, qua aduersū Phariseos adulterā fœminam accusâtes, vsus est, castigat & arguit. Qui sine peccato, inquit, est vestrū, primus in eâ lapidē mittat. His igitur sententiis, fratres, occultissimum superbię vulnus (quod in multorum pectore laret) curare Dñs incedit: qui alienę intemperantię delatione, vel obiurgatione, sanctitatis opinionē venari volūt: quos ideò hoc in loco hypocritas merito appellat, qui cū in animo aliud sint, aliud frõte mētiūtur.

Demus igitur operā fratres, vt ab his vitiiis abhorrentes, præceptis Euāgelicis auscultemus, neminè iudicemus, neminè cōdemnemus, & aliorū vitia minimè obseruâtes, nos ipsos & mala nostra prudēter inquiramus, assiduè lugeamus, & sollicitè emendare curemus: neque hac iustitię parte contenti, misericordię & benignitatis officiis incumbamus, menturam illam

æternæ retributionis bonam, confertam, coagitatam, & super-
effluentem expectantes: quam supernus ille mundi arbiter ac
Dominus, misericordiae operibus pollicitus est.

In Eadem Dominica prima post Pentecosten con-
cio II. in qua post Euangelicæ lectionis explana-
tionem, de charitate & misericordia charitatis
filia differitur.

THE. *Estote Misericordes, sicut & Pater vester misericors est* Luc. 6.

Onstat planè fratres dilectissimi, nulla magis re
homines siue in vita, siue in morte, quam diuinæ
misericordiae ope indigere: quæ commune mise-
riarum omnium perfugium est. Nec peccatores
modò, sed iustos etiam qui inculpate vixerunt,
hac misericordia indigere declarat D. Augustinus, qui de san-
ctissimæ matris suæ obitu cum Deo loquens sic ait: *Væ* etiam
laudabili vitæ hominum, si remota misericordia tua disenti-
eam Domine. Ego itaque laus mea & vita mea, Deus cordis
mei, sepositis paulisper bonis eius actibus, pro quibus tibi gau-
dens gratias ago, nunc pro peccatis matris meæ deprecor te: ex-
audi me per medicinam vulnerum nostrorum, quæ pependit in
ligno, & sedens ad dexteram tuam, te interpellat pro nobis. Scio
misericorditer operatam, & ex corde dimississe debita debitoribus
suis: dimitte illi & tu debita sua, si qua etiam contraxit per tot
annos post aquam salutis. Dimitte Domine, dimitte obsecro, ne,
intres cum ea in iudicium. Superexaltat misericordia iudicium
quoniam eloquia tua vera sunt, & promisisti misericordiam mi-
sericordibus. Hactenus Augustinus. Ex cuius verbis aperte li-
quet, quam sit mortis hora iustis etiam hominibus formidanda
& quantum diuinæ misericordiae subsidio in illa egeant etiam
qui castè & integrè vixerunt. Formidare certè se illam ostende-
bat Sanctus Rex Dauid his verbis cum Domino agens: Non
intres in iudicium cum seruo tuo Domine: quia non iustifica-
bitur in conspectu tuo omnis viuens. Quod perinde est ac si di-
ceret. Si me Domine voces in iudicium, deque vita & mori-
bus meis quæstionem exerceas, nulla misericordia seueritatè
iuris mitigante, nihil ostèditur mihi ad spem salutis. Quis enim
tam piè, tam factè viuit in terris, vt rationè reddere iussus ad tri-
bunal tuum causam suam defendere ac tueri possit, si velis exigere
omnia

ugu. lib
9.º confes-
sionum.

ali. 41.

omnia quæ tibi & meritiſſimo & optimo iure debentur? Si enim iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit? Hæc sententiæ significent uerba uiri sancti, cum ait, Non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens. Itaque D. Augustin. in explanatione huius uersicul, cum dixisset neminem in terris atque in humano corpore uiuentem excipere, ne Apostolos quidem; multaque in hac sententiâ differuisset, concludit his uerbis, Dicant uirum Apostoli, dicant: Dimitte debita nostra: & cum eis dictum fuerit. Quare hoc dicitis? Quæ debita uestra, respondeant. Quia non iustif abitur in conspectu tuo omnis uiuens. Hactenus August. Quominus mirandum est fratres, si multi ex sanctissimis patribus hoc diuinum iudicium, præsertim cum morti proximi essent, magnopere pertimescerent. Sic enim insignis ille inter Ægypti partes Agatho hoc tempore trepidus erat, discipulisque qui eius innocentiam probè nouerant, hunc ipius timorem admirantibus & causam eius percontantibus: Quoniam inquit, filij, alia sunt dei, alia hominum iudicia: sæpeque apud illum sordet, quod apud homines in pretio est. Hic autem timor fra res, falsam mulierum securitate arguit. Quid enim par est, ut faciat uirga deserti, quando sic concutitur cedrus Libani? Si sic timet antiqua innocētia, cur non timeat diuturna & inueterata malitia? Si iustus (inquit Petrus) uix saluabitur impius & peccator ubi patebunt.

Sed ut ad id, cuius gratia hæc à me inducta sunt, veniam, liquet planè his exemplis, quam sit omnibus, cum in uitæ rum in morte misericordia Dei necessaria. At summus ille humanæ salutis amator, hanc tantam rem, tamque necessariam in manu nostra quodammodo posuisse uidetur, cum dixit, Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et in sacra huius diei lectione: *Eadem, inquit, mensura qua mensi fueritis, remetietur uobis.* Quibus uerbis hoc aperte innuit, ut non modò misericordiam apud Deum inueniat, qui misericors in homines extitit, sed copiosam etiam misericordiam inueniet, qui larga manu in miseros misericors fuerit. In potestate ergo nostra situm est, talem supernum illum iudicem deprehendere, qualem causæ & salutis nostræ inuenire uolumus. Talem quippe inueniemus, qualem nos cæteri homines erga ipsos inuenerint. Si enim quisque nostrum erga proximum misericors fuerit, misericordem illum inueniet: si liberalis, liberalem, si blandus, blandum, si lenis, enem. Contrà uerò, si durus, si seuerus, si inexorabilis, & immisericors erga proximos fuerit, talem utique supernum iudicem deprehendet. Iudicium enim sine misericordia

Jacob. 2. cordia ei, qui non fecerit misericordiam. De hac igitur adeò necessaria virtute sermo mihi hodie habendus est. Quia verò misericordia charitatis est filia, fieri non poterit, quin simul de matre & filia conisuetim, ubi opus fuerit, differamus. I.

Matth. 5. Prius autem quàm id quod proposui expediam, Evangelica lectio explananda est. Est autem hæc sacra lectio (vix Mattheo colligi potest) pars quædam diuinissimi eius sermonis quem ad discipulos Dominus in monte habuit, variis Evangelicæ doctrinæ documentis referum: quibus hæc quoque hodierna sancti Evangelij lectio non vacat. Ad quam plenius intelligendum animaduertendum est, in supplicis reproborum & piorum præmiis, non modò iustitiæ diuinæ equitatem, sed etiam sapientiæ consiliū miro ordine & ratione clucere. Non modò enim iustissima præmia & supplicia Dominus, sed etiam aptissima & conuenientissima piis & improbis: non in altera vita solùm, sed in hac etiam constituit. Sic de magræ illius meretricis supplicio in Apocalypsi legimus: *Quântu gloriuauit se, & in deliriis fuit, tantu date ei tormentum & luctum.* Sic inhumanus ille diues ex Euangelio, qui epulabatur quotidie splendide, in lingua præcipue quâ is variis in vita capedis dapibusq; oblectabat, ardētissima sibi cruciabatur. Sic etiam Rex ille Chananeorum Adonibezech, qui quos bello ceperat Reges, amputatis manibus, pedibusq; sub mensa sua cibum capere cogebat, eodem ipse supplicio cælesti perurgente vindicta interfectus fuit. Contra verò in pietatis & benignitatis officiis remunerandis, suū quoq; Dominus ordinem & conuenientiã cumulationi tamē mercede seruat. Sic enim Abraham, qui dilectissimū filium Isaac, Domino præcipiente, immolare parabat, tot filiorū promissionē pro vno illo, quot essent astra cæli, accepit. Sic Davidi Regi, quoniam domum edificare Domino, in qua arca requiesceret, animo destinauerat, sempiternam regni domū nullis vquam seculis interitura promissit: cuius promissionis veritas in Chriſto: Dñi Davidis si ij regno quod sempiternum erit, impletur. Videtis ergo his exēplis, quã aptè diuina equitas & sapientia, & virtutibus præmia, & sceleribus supplicia aptate soleat?

Hoc igitur constituto, facillè sacre huius lectionis mirabilem Philosophiam paucis comprehensam intelligetis. Vbi enim Dominus nos patris sui exēplo ad misericordiæ opera his quæ initio proposui verbis adhortatus fuisset, adiūxit protinus: *Nolite iudicare, & non iudicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini: dimittite, & dimittentur vobis: date, & dabitur vobis.*

Videtis hic non modò diuinæ iustitiæ equitatem, sed aptissimã etiam

etiã præmiorũ conuenientiã, quæ virtutũ officiis à sapientissimo iudice proposita sunt? Quæ omnia vnica illa breuiq; sententia (quæ tamen latissimè patet) complexus est, cum subdit: *Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis.*

Ceterum, ne quis cum audit eadem mensura bonorũ operũ mercedẽ esse à Deo retribuendã, mercatorũ more parem valori operũ nostrorũ mercedem esse tribuendã existimet: adiungit pronus: *Mensurã bonã, & conferã, & coagitatã, & superfluentẽ dabunt in sinũ vestrũ.* Neq; enim immensa illa bonitas ementium atq; vendentiũ more par pari refert, sed sũma largitate atq; ineffabili magnificentia piõrũ opera remunerat: dũ pro terrenis cœlestia, pro modicis magna, pro tẽporariis sempiterna, pro fluxis & caducis solida & stabilia, & pro mortalibus deniq; immortalia bona largitur. Hinc Apostolus: *Momentaneũ, inquit, & leue tribulationis nostræ, supra modũ in sublimitate æternũ gloriæ pondus operatur in nobis.*

Hanc porrò superabundantem diuinæ mercedis magnitudinem designauit Dominus cum dixit: *Mensuram bonam & conferam & coagitatam & superfluentem dabunt in sinum vestrum.* His enim verbis omnia quæ ementes homines in mensura qua illis merces exhibetur, optare possent, explicuit. Hac igitur allegoria Dominus, quàm sit copiosa merces illa, quæ iustorum laboribus in cœlo reposita est, declarauit: quæ quidem ad eò plena & superabundans est, vt nihil ampliũ in ea omnium mortalium vota desiderare queant. Verissimè enim à Propheta de diuinis præceptis dictum est, *In custodiẽdis illis retributio multa.* Hinc Dominus ad Abraham, *Noli, ait, timere Abraham; ego protector tuus & merces tua magna nimis.* Quanta igitur illa merces erit, quã sũmus ille rerũ omnium Dominus qui omnia infinita potestate complectitur, cuiq; magno nihil est magnum, nimis magnam esse prædicat?

Verũ quia non satis est liberaliter de omnibus benè mereri, nisi etiam & manum & linguam, atque ad eò animum ipsum ab omni iniuria vindicemus, misericordix officiis adiungit Dominus: *Nolite iudicare, & non iudicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini.* Postremũ autẽ hoc verbum ad maiorem præcedentis sententiæ explanationem additũ est: vtraque namque sententia malignus animus prohibetur: quia ea quæ candidè interpretari poterat, in sinistram partẽ deflectit. A quo quidem vitio, alius interdum huic sententiã manare solet: quo non contenti homines, sinistra mente aliorum facta iactant præterati, frequenter etiam id ipsum quod maligno animo cõde-

perant, in vulgus efferunt. Quo fit, vt non ipsi modò, sed alij etiam prauam de aliena vita & fama opinionem concipiāt. Hos autem Apostolus digno moribus eorum nomine maledicos vocat, & à regno Dei excludit. Hi sunt ingenio adeò malo prauoque, vt nunquam quid in alijs laude dignum sit, sed quid vituperandum, aspicere queant. Sicut enim sunt immanes feræ, quæ herbarum pascua non attingunt, sed solo sanguine pascuntur: ita sunt plurimi, qui quidquid in alijs laudabile atque honestum est, non aduertunt, & id solum aspiciant, in eo hereant, ac de eo loquantur quod vituperandum est.

Cùm autè istorum malignitas eo deuenit, vt abdita aliorum proximorum delicta in publicum prodant, eorumque famam denigrent, in maximum se salutis suæ discrimen coniciunt. In quod facinus multos passim præcipites ferri videntur, qui lingue lapsus parumpendunt. Leue nãque nocumentum esse arbitrantur, quod non ferro aut manibus, sed verbo solum fit. A longe aliud Ecclesiasticus sentit, cùm dixit: Flagelli plaga liuorem facit, plaga autem lingue comminuet ossa. Verùm ne quis cùm alijs virulenta lingua sua nocet, se indemnem arbitretur, subdit protinus: Multi ceciderunt in ore gladij: sed nõ sic quasi qui interierunt per linguam suam. Quibus verbis grauius esse docet lingue suæ vitio, quàm gladio perire: gladius quippe corpus ab anima separat: lingue autem vitium Deum ab anima dedellit. Et illud quidem temporariam corporis mortem, hoc autem sempiternam corporis & animæ mortem inducit. Quocirca vos oro, obtestorque fratres, quicunque salutem vestram charam habetis, vt magna cura à verbis alienæ famæ detrahentibus abstinearis, & hanc lingue custodiã assiduis precibus à Domino postuletis.

Quin & illud obsecro, ne alienæ vitæ criticos & censors vos ipsos exhibeatis: præsertim cùm iisdem vitijs morbis, aut fortasse grauioribus, laboretis quàm ij quos obiurgare vultis. Ab hoc enim crimine nos celestis magister, in sacra huius diei lectione triplici proposita similitudine reuocat. Si enim tu cæcus, es iisdemque quibus alij sceleribus obnoxius, cur te cæcutientium ducem exhibes? cur magistri officium tibi vsurpas, cùm alijs docere atque corripere vis, qui nequaquam discipulis superior aut melior es? cur festucam ex aliorum oculis excutere vis, cùm ipse trabem in oculis tuis aut non videas, aut excutere nolis? Ergo medice cura teipsum prius, deinde alios cura: prius teipsum munda, & sic mundare alios poteris. Ab immundo enim quis mundabitur? Hactenus de Euangelica lectione: nunc ad sententiam in themate propositam veniamus.

Luce 4.

Eccle. 34.

Tractatio thematis, vel alia concio, quæ post breuiorem Euangelicæ lectionis explanationem adornari poterit.

SI quis paulò attentius sacra volumina euoluerit, in quibus diuina sapientia voluntatis suæ arcanum & viam vitæ, per quã ingredi mortales debeant, patefacere dignata est, inueniet planè inter alias virtutes charitatem & veram cordis humilitatem præcipuè commendari. Cuius rei causas indaganti, mihi apparet duas potissimum extitisse: alteram quidem, harum virtutum inter omnes alias dignitatem atque præstanciam (cum altera fundamentum, altera totius spiritualis ædificij fastigium contineat) alteram verò earundem difficultatem, hoc est, quòd non ita facile sit eas perpetuò retinere. Huius autem difficultatis causam esse statuo duos potentissimos hostes, qui his virtutibus aduersantur, quos arduum est superare. Humilitati namque aduersatur vehemens quidam propria excellentiæ atque nostriamor (qui inter omnes animæ nostræ affectus potentissimus & flagrantissimus est) quem subigere prius atque posternere debet, quisquis ad veram cordis humilitatem aspirat: fraternæ autem charitati aduersatur non vnus aliquis hostis, sed tam ingens hostium multitudo, quàm sunt varia iniuriarum & contumeliarum genera, quæ homines ab hominibus accipiunt: cum alius diripit, alius fraudat, alius deuorat, alius infamat, alius vulnerat, alius calumniatur, alius litè falsam intendit, alius uxori aut filix stuprum inferre conatur. Hæc autem qui non videt dirum charitati bellum inferre, illique interitum & perniciem machinatur? Vt enim demò, dũ omnes beati Iob opes vastabat, non tam eius opes, quàm patientiam & innocentiam viri sanctissimi labefactare nitebatur: ita eum idem scelerum inventor satellites suos ad inferendas aliis iniurias inspirat, non tam illorũ bona diripere, quàm charitatis virtutẽ eripere studet: quæ nudatum hominem in suam protinus ditionem impetiumque subiungit. Hæc ergo de causa summus ille virtutum doctor atque magister maris encomiis has duas virtutes in litteris sanctis exornat: quòd fideles vehementi earum amore capti, sese ad omnia certamina pro illis subeunda præparant & accingant. Vt enim imperatores, in congressu hostium, ibi maiora militum præsidia disponunt, vbi maior aduersariorũ vis & impetus imminet: ita imperator noster Christus, eas virtutes maioribus laudũ præsidis sepuit, quas aduersarij nostri actioni studio & conatu impu-

*Simil.**Iob. 1.**Simile.*

gnant. Sed de humilitatis laudibus alias: nunc de charitate & caritatis filiamisericordia, quã Dominus in hodierna sancti Evangelij lectione commendat, differemus, eiusque laudes ex sanctarum scripturarum testimoniis prædicabimus.

Ibidem. Principio igitur in medium prodeat Esaias. Is enim populũ hanc aduersus Deum querimoniam proponentem inducit, Quare ieiunauimus, & non aspexisti, humiliauimus animas nostras, & nescisti? Quibus Dominus, Ecce inquit, in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impie. Paucis verò interiectis, quale sit gratissimũ sibi ieiunium exponit his verbis; Dissolue colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes, dimitte eos qui contracti sunt liberos & omne onus dirumpe. Quibus verbis Dominus onera omnia, quibus infirmi homines à potentioribus premuntur, tolli ac dirumpi iubet. Deinde verò omnia humanitatis & benignitatis obsequia in eosdẽ exhiberi admonet his verbis, Frange esuriẽti panem tuum, & egenos vagosq; induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Quid autem his officiis consequeris? Hoc exponit deinde magnificentissimis promissis, cum subdit, Tunc erumpet quasi manẽ lumen tuum, & sanitas tua citius orietur: & anteibit faciem tuã iustitia tua, & gloria Domini colliget te. Tũc inuocabis, & Dñs exaudiet, clamabis, & dicet, Ecce adsum. Quid hac postrema promissione magnificentius? Vt enim pius homo miser: cors in miseros extitit, ita misericordẽ in se Dominũ experietur: vnde miseros clamantes audiuit, ita ipse cum ad Dominum clamauerit, præsentẽ sibi adesse sentiet. Quæ quidem gratia longe ab imitibus & in humanis abest, de quibus scriptum est: Qui obrurat autem suam ad clamorem pauperum, ipse clamabit, & non exaudietur.

Hæc igitur de charitatis & misericordie dignitate primus Prophetarum Esaias. Eadem quoque cæterorum Prophetarum sententia fuit, quemadmodum Zachariæ 7. aperte colligitur: in quo legimus morem fuisse Iudæis qui in Babylonem abducti fuerant, quinto & septimo quoque mense ieiunare & flere: propterea quòd quinto mense ciuitas Hierosolyma à Chaldæis euerfa & incensa fuerat: septimo autem mense Godolias, à Rege Babylonis, reliquis Iudæorum præfectus, & ab eisdem interfectus, supremum illis attulit exitium. Cum autem post diurnam illã captiuitatẽ ciuitas instaurati cœpisset, quæsierunt à sacerdotibus, num illis duobus mensibus pro veteri consuetudine ieiunandum & flendum illis esset? Quibus Dñs apud Zachariam

nam respōdet his verbis, cū ieiunaretis & plangeretis in quinto & septimo mense per septuaginta annos, nunquid ieiunium ieiunastis mihi? Hoc enim ieiuniū quod benignitate & iustitia vacuū erat, non religionis, sed proprii amoris opus erat. Subdit enim, Nunquid non sunt verba quæ locutus est Dominus in manu Prophetarum priorum, cū adhuc Hierusalē habitaretur? Et factum est verbum Domini ad Zachariam dicens: Iudiciū verum iudicate, & misericordiam, & miserationes facite vniquisque cum fratre suo. Et viduam, & pupillum, & aduenam, & pauperem nolite calumniari, & malum vix fratri non cogitet in corde suo. Hæc tenet Zacharias. Ex cuius verbis intellegimus, consona omnium Prophetarum voce, per quos Spiritus sanctus loquebatur, totius veræ religionis summam duobus charitatis officiis contineri, vt nulli malū inferamus, & miseros atq; inopes benignitatis & misericordiæ officiis psequamur.

Quid verò illud apud Ezechielem? Ex quatuor gradibus, quibus infandæ illæ ciuitates ad extremum malorum omnium peruenerūt, inhumanitas & immisericordia vltimo loco numeratur. Sic enim apud illum Dominus populi sui peccata exaggerans, ait, Hæc fuit iniquitas sororis tuæ Sodomæ, superbia, saturitas, atque abundantia panis, & otium ipsius & filiorū eius, & quòd manum egeno & pauperi non porrigebat. Magna certè crimina hæc fuerunt, quibus ad maximum maximeque detestandum flagitium ventum est. Superbia enim omnis peccati caput & iniriū est. Saturitas verò & abundantia panis, Dei obliuionem inducit. Otium verò vitiorum omnium sentina est. Multam enim malitiam, vt Sapiens ille dixit, docuit ociositas. *Eccle. 37.* Inter has verò malorum omnium causas inhumanitatem atq; immisericordiam numerat: quæ ab ea ciuitate Dominum abalienauit. Si enim misericordiam miseris præstitisset, misericordiam vtiq; Domini impetrasset. At iudicium sine misericordia, his qui non fecerunt misericordiam. *Iacob. 2.*

Sed in hac omnes misericordiæ laudes, non postrema illa est, qua Dominus apud Oseam tanti se misericordiæ virtutem facere ostendit, vt palàm & apertè dicat, Misericordiam volo, & non sacrificiū. Tanta enim elementissimus hominum amator humanæ miseræ compassionē afficitur, vt sui quodammodo (si dici fas est) oblitus, misericordiam sibi magis quàm sacrificium gratam esse dicat. Genus enim sacrificij Deo gratissimi est, vt homo propter hominis salutem ius suum reposcere nolit, vt nullum propter eam subire laborē recuset, vt (quemadmodū sanctus ille Tobias) à mēsa surgat, & prædiū relinquat, vt laboranti

proximo subueniat, & interdum etiam cum necessitas urget, ab altissima, si opus ita fuerit, contemplatione recedat, quò periculi tanti fracti succurrat. Sacrificium quoq; est, tibi, & filiis adimere quòd ind. gentibus largians. Sacrificium est etiam non minus, sed fortasse magis deo gratum, aliorum errata condonare, dare locum itæ, malum pro malo nunquã reddere, ad multorum ignorantias prudenter cõnuere, notosa ingenia patiẽter ferre, laborantiũ onera portare, & illud imple, in quo Apostolus diuinæ legis summam constituit, cum ait, Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legẽ Christi. Et idem item, Libenter suffertis insipientes cum sitis ipsi sapientes. Verè enim rara & maxima sapientia est aliorum insipientiam, & ignorantiam patiẽter atque sapiẽter ferre. Nec solùm hæc magna sapientia, sed magna etiam charitas est. Hinc D. Greg. Tãtum inuita aliquis portat proximum, quantũ amat: si amas, portas: si d. fuisti amare, defuisti portare. Sunt enim nõ pauci qui libèter ea quæ habent largiuntur: quitamen nullo modo aliorum aut mores aut conzumiẽtias, aut asperiora ingenia perpeti volunt: ùn tamen in hac vna re maxima veræ virtutis atq; dilectionis portio sita sit. Hæc igitur omnia in misericordiæ sacrificiorum quodammodo genera sunt, misericordiarum fontis atque parentis gratissima.

11.

Hæc igitur ex veteri testamento ad misericordiæ cõmendationẽ prouimus. Quid verò ex nouo, quòd totũ penè charitatis & misericordiæ commendationẽ & laudes continet: in hodierna verò sancti Euangelij lectione, quantã hinc virtuti gloriam Dominus proponit, cum ait, *Estote misericordes sicut Pater vester misericors est.* His enim verbis Dei filios, Deo quæ ipsi similes facit eos, qui misericordiæ operibus vacant. Quocirca cum haec inuicem amoris cõciliatrix sit, fieri non potest, quin eximie a Deo diligantur, qui ei similes sunt. Quin & ob hoc etiã maximè diliguntur, q̃ cum eo ad humani generis salutẽ pro sua quisq; portione & facultate cooperantur. Verum enim p̃ rpe ut munus est res humanas curare, & hominib⁹ necessaria ad vixẽ usum prouidere. Hoc enim illa Saluatoris verba indicant, *Pater meus usque modo operatur, & ego operor.* At vir benignus & misericors, dum alienis necessitatibus, qua potest ratione consulit deo planè ad hominum incolumitatẽ & salutẽ pro facultate sua cooperatur. Deus enim ad omnes, hic ad eos quos potest, in misericordiæ suæ sinum aperit. Illa enim dei, hæc hominis misericordia est: de quarum differẽtia scriptũ legimus. *Misericordia hominis ad proximum suum: misericordia autem dei ad omnem carnem.*

Nec

Galat. 6.

2. Cor. 11.

Gregor.

Ioan. 5.

Ecc. 18.

Nec hæc ad eò diligenti misericordæ & commendatione conten-
tus in nouissima illa cenæ quam cum discipulis habuit, vt quod
ab illis discedens admonuisset, tenacius eorum mentibus in-
figeretur, dilectionis præceptum (vnde misericordia magna.) hæc no-
ua docendæ ratione commendaui: Hoc est, ut præceptum meum
vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. Hæc certè verba singularem
huius virtutis dignitatem, singularemque erga eam affectum Do-
mini declarant. Cum eorum alia quoque esset eius præcepta, hoc
singulare quod in privilegio præceptum suum appellat. Vt è
enim viri sancti virtutibus afficiebantur: alij enim cordis humi-
litem, alij spiritus paupertatē, alij patientiā, alij obedientiam, alij
virtutum aringam prudentiā, alij orationis studium præcipue se-
ctabantur. Amator verò hominum Iesus, Hoc, inquit, est præce-
ptum meum, cui maxime sum affectus, quocumque omnibus com-
mendatissimū esse volo, vt diligatis, inuicem sicut dilexi vos. Nec
verbis commendasse contentus, adiecit protinus celeberrimum
illud lauātorum pedum obsequiū, quod tenerrimæ charitatis
opus & argumentum erat: vt vehemētius hoc symbolo comenda-
ta charitas fidelium animis altius hæretet. Non enim hoc humi-
litem tantum, sed charitatis singularis commendatio fuit.

Addidit præterea, In hoc cognoscent omnes, quia discipuli *Ioan. 13.*
mei estis, si dilectionem habueritis, ad inuicem. Ex quibus verbis
Augustinus colligit, hanc esse præcipuum omnium Christi chara-
cterem. Nallo quippe tempore voluit Dominus oves suas chara-
ctere aliquo & signo carere. Ante legem enim, & sub lege, iustitiam
iustitiam instituit, qua à cæteris gentibus fideles distinguerentur. *August.*
A in lege noua inter alia signa, quibus fideles ab infidelibus, & *Genes. 17.*
pij ab improbis discernuntur, dilectionis mandatum adiecit, cum
dixit, In hoc cognoscent omnes, quod mei estis discipuli, si dile-
ctionem habueritis ad inuicem. Eacnim Christus aq̄ charitatis spe-
cies esse debet: ea largitas ea benignitas, ea lenitas, ea suauitas, vt
facile Christiani homines hoc singulari benignitatis officio in-
ter omnes alios dignoscantur. Quod opus, quoniam vim & fa-
cultatem hominum superabat, precibus id à Patre suo Saluator
impetrare contendit, cum ait: Oro Pater, vt ipsi sint vnus, sicut *Leuit. 12.*
vos vnus sumus, vt cognoscat mundus quia tu me misisti. *Ioan. 17.*

Quid est, vt cognoscat mundus quia tu me misisti? Nimirum, vt
quemadmodum Magi Pharaonis, in tertio à Moyse edito signo
defecerunt, digitum ac virtutem Dei in eo esse intelligentes:
quoniam ad id tota dæmonum & naturæ vis petrogere non
poterat: ita planè talis inter Christianos charitatis species esse
debet, talis habitus, talia opera talis vnitas & concordia (œmi-

(nemine quæ sua sunt, sed quæ aliorum curante, & aliorum incommoda ut sua, lamentante) ut vel hoc vno argumento conuicti homines, facile intelligerent, eam gentem non terrenam esse, sed cælestē, non humano, sed diuino spiritu agi, quando nihil tale in cæteris hominib. eiuſdē naturę cōsortibus reperiretur.

Quod si ita est, quàm longè, quæſo fratres, ab huiusmodi charitatis specie distat mundus, quantumque ab hac diuina lege aberrauit? Quis enim hanc cordis vnitatem ita retinet, ut illud Apostoli implere sataget, vnanimes, vno ore glorificetis Deum & patrem Domini nostri Iesu Christi? Quis ita proximum diligit ac seipsum? ita alienis malis condolet ac suis? ita quæ aliorum sunt, ut sua curat? ita aliena felicitate ut sua lætatur? Tam longè ab hac charitatis vnanimitate distamus, ut tantisper dum res nostræ in tuto sint, nihil ad nos aut totus mundus intereat, pertinere putemus. Itaque modò implem esse quod Saluator in fine mundi futurum esse prædixit, videmus, Quia abundabit iniquitas, refrigescet multotum charitas. Exincta verò charitate, quid non tandē malorū consequutū est? Hinc dissidia, hinc odiā, hinc factiones, cades, lites, contentiones, iræ, rixæ, sectæ, discordiæ, inuidiæ, cōiugia, furta, rapinæ, detractiones, susurrationses, prouisiones, & quid non tādē malorem in mundum inuectum est? Hinc leges contemptæ, oppressi pauperes, pupilli direpti, neglectæ viduæ, corrupti iudices, boni viri despecti, & qui recessit à malo, prædæ patuit. Ut enit̄ charitas virtutum omnium, ita charitatis extinctio malorum omnium caput & seminarium est. Denique sicut charitatis vno Christianæ fidei atque religionis velut approbatio quædam & confirmatio fuit: ita modò inhumanitas & crudelitas nostra effecit ut sanctissima religio nostra inter infideles & barbaras nationes malè audiat, & Christi nomē propter nos inter gentes blasphemetur. Itaq; eò deuentum est, ut apud multas barbarorum gentes adeò sit Christianorum nomē execrabile, ut si quando ad eos monachi mittantur, ne illos simili odio detestentur, necesse sit dicere, illos quidē nō Christianos, sed patres esse, qui ad eorum salutē curādā venerint. Ea enim crudelitatis immanitate erga illos vsi sunt, ut sanctissimum Christiani nomen (apud Antiochiam primū inuentū, & à Christo deductum) non pietatis & religionis, sed crudelitatis & immanitatis nomen habitum sit. Ita effectum est ut qui Christianum audiat, carnificē quendam, ferum, & immanemac generis humani pestem, vastitatem, & perniciem intelligat. Quo quid esse indignius potest? Cumque D. Aug. veteris & nouæ legis differentiam, timore &

Amore diffinierit, vitio nostro factum est, vt legem charitatis in crudelitatis & inhumanitatis legem vertereamus.

III.

Neque verò hoc in loco Ioannis Euangelistæ epistola silentio prætereunda est. Vt enim eius Euangelium charitatem vbi- que spirantia insignis illa eius inter Canonicas epistola, vix quicquam aliud frequentius & vehementius, quàm eandem charitatem, & charitatis officia, hoc est, misericordiae opera vbiq; reperit & inuenit. Vnde ait, Qui se dicit diligere Deum, & fratrem suum odit, mendax est. Cùm enim charitatis habitus non modò ad Deum, sed omnia etiam quæ dei sunt, maximè diligenda inducat, quomodo quis diligere se Deum dicit, qui homines eius imagine insignitos, & sanguine redemptos, eiusque gloriæ fruendæ destinatos, non eodem amoris affectu diligit: ad vtrâque enim dilectionem nos idem charitatis habitus inclinât. Hinc d. Gregor. Tunc, ait, mirabiliter ad altum charitas surgit, cùm se ad ima proximorum misericorditer inclinât & quo benignius descendit ad infima, eò valentius recurrit ad summa. Idè etiam thalamum illum, qui in mystico Ezechielis tēplo viscebarur, quem parem longitudini latitudinem habuisse propheta commemorat, ad charitatis naturam explicandam accommodat. Mysticus namq; thalamus, in quo blâdè atque suauiter dormitare, & requiescere Christus dicitur, vel ipso Ioâne testificante, quid aliud quàm charitas est? Deus enim, inquit ille, charitas est, & qui manet in charitate: in Deo manet, & deus in eo. At hic charitatis thalamus parem habet longitudini altitudinem quia nimirum quantum quisque in Dei amorem affectu charitatis attollitur, tantum in proximorum dilectione eodem affectu dilatatur. Non enim proximos vt rem prorsus à Deo alienam, sed vt rem illi coniunctissimam (quemadmodum membra capiti coniuncta sunt) diligit: ideoque aucta in Deum charitate eadem erga proximos quoque paribus incrementis augetur. Hinc idem Ioannes Hoc, inquit, mandatum accepimus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.

Cæterum, quia amor donorum omnium & maximum & optimum, & omnium aliorum donorū atque beneficiorum causa est, plurima quidem opera vnicò dilectionis nomine completitur, quorum quædam inter negantia, quædam inter affirmantia opera numerantur, atque vera & germana charitas inclinât. Negantia sunt: Nemini aut malè vel le, aut malè dicere, aut malè facere: nullius famam aut honorem maledictis obscurare: nullius dicta aut facta sinistra mente, & iudicio interpretari:
nem-

ne minem contumeliosius sive conuictis incessere: nullius quicquã attingere, non opes, non uxorem, nõ filia, nõ deniq; quicquid alieni iuris fuerit, sed ab his omnibus velut ab illa quodã inter dicta arbore, non manus modò, sed oculos etiã & mentẽ cohibere. Hæc negantia sunt, quæ videlicet aliquid fieri vetant. Affirmãtia verò sũt, primũ quidẽ omnibus ex animo bene velle: deinde etiã verbis, hæc animi beneuolentiã significare: & quod caput est, nõ verbis modò, sed benefactis etiã hanc beneuolentiam declarare: quæ cũ hac verborũ lenitate coniungenda est: Hilarẽ enim datorẽ diligit Deus. Et alibi quoq; idẽ Apostolus, Qui miseretur, inquit, in hilaritate. Hinc in Ecclesiastico legitur, Fili in bonis nõ des querelã, & in omni dato nõ des tristitiã verbi mali. Nõne ecce verbũ melius quã datum? Et vtraque cum homine iustificato, Stultus actiter improperebit: & datus indisciplinati tabescere faciet oculos.

Eccle. 18.

Verũm inter hæc omnia veræ charitatis officia vulgarissima sunt misericordix opera: quibus proximis partim indigentibus, partim variis modis laborãtibus salutari ope succurimus. Hoc enim ad verã & germanã charitatẽ præcipuè pertinere, declarat magnus ille charitatis doctor, & cõmẽdator Ioannes, cum ait, Si quis viderit fratrem suũ necessitatẽ habere, & clauerit viscerã suã ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Filii mei nõ diligamus lingua, sed opere & veritate. Hæc igitur omnia fratres, quæ de charitatis & misericordix, hoc est, de matris & filix laudibus dicta sũt, in causa fuerũt, vt sanctissimi quicq; viri in omnia misericordix opera propensissimi esset, nullumq; laborẽ, nullã molestiã, nullamq; iacturã verentur, sũ modo periclitantibus aut indigentibus proximus ope sua subuenirent, Cuius rei, quã multa in vitis Sãctorũ exẽpla reperiũtur! Hoc enim periculis sanctoꝝ propositũ fuit, vt nunquã ab indigentibus sacratissimũ Christi nomẽ (quod illis charissimũ & suauissimũ erat) frustra in eleemosyna petẽda proponeretur. Pro omnibus autẽ vnicũ beatissimi Patris Dominici exemplũ afferã: qui misericordix visceribus affluens, nõ contentus cum fame populus laboraret, libros vèdidisse, vt eorũ precio esurientiũ inopiẽ consuleret: se ipsũ cuidã viduæ ad captiui filij redemptionẽ subsidiũ petẽti, cum nihil haberet, prõptissimo & alacti animo vèdendũ obrulit: quod tamen diuinæ prouidentix beneficio, quæ illũ ad maiora reseruabat, impeditũ fuit. Talibus igitur propositis præmiis, fratres, demus operam, vt misericordix operibus toto pectore incumbamus: quibus non modò eiusdem misericordix fructus (quos hæctenus commemorauimus) percipere,

1. Ioan. 2.

ge, sed etiam misericordem iudicem (vt initio diximus) in extremo illo mortis agone, quod omnibus imminet, inuenire valeamus.

Dominica secunda post Pentecostē concio prima: in qua post Euāgelicæ lectionis explanationē, de nouissima cœna, hoc est, cœlesti gloria, disseritur.

† H. E. Homo quidam fecit cœnam magnam. Lucæ 14.

V M Christus Dominus in huic mundū venit non modò vt redemptionis gratiã, sed etiã vt cœlestis verbi doctrinã hominibus impartiret: vbi primū hoc munus obire cœpit, vix vnquã ab eo conquieuit. Vnde quocumq; tempore, quocumq; loco, quauis occasione oblata, docendi officiũ nunquã intermisit. Itaq; à Pharisæo quodã inuiratus, cum quidam cõuiuij huius occasione accepta dixisset: Beatus qui manducabit panem in regno Dei, ipse elegantissimã hanc parabolam proposuit: in qua cœlestis regni gloriã, & diuinæ bonitatis largitatē, & cœnæ magnificentiã describit, & qui ab hac cœna excludendi, quiq; admittendi sint, parabolicè declarat. Ait igitur:

Homo quidam fecit cœnam magnam. Hic homo, Christus Dominus est: de quo scriptum legimus, Homo est, & quis cognoscer eum? Hic igitur, apparauit cœnam magnam. Quo nomine, cœlestere. 17. celeste conuiuium designauit. Post prandium quippè cœna, post cœnam verò nullum superest conuiuium: quod in cœlestem gloriam præcipuè cadit: post quam conuiuium nullum speratur. Dicitur autem cœna magna, primū, quia magnus Dominus qui illã apparauit, cuius opera omnia eius amplitudinem & magnificentiam referunt. Magna item, quia multa & varia, & pretiosa fercula in ea electis proponuntur. Magna item, quia multi ad eam inuitantur: quandoquidẽ conuiuarũ, hoc est, electorũ numerus, qui ad hanc cœnam vocandi sunt recenseri nõ potest. Ab ipso enim mundi exordio Dominus cõuiuas ad hanc cœnam vocare non cessat. Postremò magna, quia sempiternis seculorum ætatibus duratura.

Ad hanc igitur cœnam Dominus seruum mittit: qui multos ad eã vocaret. At quàm multis modis vocat? Vocat per Angelos, vocat per Prophetas, vocat per Apostolos, vocat per pastores, ac postremò per me nũc, licet indignũ, verbi Dei ministrũ. Quid enim aliud nũc ago, quàm vos ad cœnã hanc ex Domini mandato

Gregor.
Simila.

Luc. 10.

Heb. 10.

Heb. 7.

Heb. 10.

mandata vocare? Servus enim sum summæ patrisfamilias nemo me propter me hoc in loco despiciat. Regis enim nuncios videmus, quamlibet humiles, & abiecti sint, magna cum reuerentia à populis recipi & audiri. Non enim nuntiantis personam, sed mittentis auctoritatem in eo iudicantur, quam nobis ita contulit ut ipse dicat, Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit. Itaque fratres, in nobis non nos, sed ipsum Dominum loquentem attendere debetis præsertim, cum verba quæ vobis proponimus, non nostra, sed illius sint à sacris Euangelistis in utilitatis vestræ gratiam consignata. Ut autem invitati libentius atque alacrius ad cenam venirent, nuntius omnia iam parata esse exposuit: In veteri quidem testamento, nequaquam erant parata omnia. Vmbra enim habebat lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem, hoc est, veritatem rerum, ideoque lex nihil ad perfectum adducebat: Quoniam impossibile erat sanguine tantorum, aut hircorum aboleri peccata. At sub Euangelij gratis omnia parata sunt. In ea namque patris Evangelicæ doctrinæ, & varia Sacramentorum fercula, & sacra Eucharistiæ mensa, & vitulus ille saginatus, hoc est, maxima Christi benefica maximaque, in virtutum omnium exempla ante oculos ponuntur, quæ facile nobis aditum ad cælestia regna præbent. Servo igitur ex domini præcepto invitatos ad hanc cenam primo loco vocare, ceperunt omnes excusare & causas prætexere cur ad cenam venire non possent.

Sed causas videamus. Primus dixit, Villam emi: & necesse habeo ire, & video illam: rogo te habe me excusatum. Et alter dixit, Iuga bouum emi quinque, & eo probare illa: rogo te habe me excusatum. Et alius dixit, uxorem duxi, & ideo non possum venire. Quid igitur hoc est? Num in his quisquam est, quod à regno cælorum hominem excludat? An crimen est villam siue agrum emere, iuga bouum probare, & uxorem ducere: quam sacramento matrimonij accipimus? absit. Nihil horum crimen est. Quomodo isti à Dominico conuiuium excludantur? De his namque in fine Dominus ait. Amen dico vobis, quia nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cenam meam. Ad hoc igitur respondemus, non res, sed rerum abusum in crimine esse. Crimen autem est, cum hæc immoderate amore diliguntur: cum illis perpetuo animus hæret, cum totus homo his quæ ad usum, & voluptatem corporis pertinent, superamorem affixus est, ut neque animæ suæ, nec diuinarum promissionum, beneficiorum, atque terrorum ullam partem habeat. Quæ quidem non incongruè per boues significatur, quorum est terram versare, atque subigere. Sic enim in terrenis rebus per immoderatum amorem sunt adglutinati,

sic vilissimū corporis obsequio mancipati, vt animæ suæ curam
 prorū abiciāt. Quos Propheta animas in vanū accepisse ait, quia
 neque illarum deſtam se quantur nec vllum eis cultum impen- *Psal. 23.*
 dunt. Hæc autem omnia mala ex immoderato sui amore profici
 ſentur: ex quo ratiū tres illi amores, velut quidam rami deri- *I. Ioan. 2.*
 uantur: de quibus Ieſus ait: Omne quod est in mundo, concu-
 piſcentia carnis est, aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia
 vitæ. Hæ namque ſunt voluptates, diuitiæ, mūdique honores,
 quorum immoderatus amor in rebus etiam licitis, atque conſe-
 ſis malorum orationū ſententiū eſt. A que nos modo idem te *I. Ioan. 1.*
 uocat Euangelista cū ait: Nolite diligere mundum, neque ea *Auguſt.*
 quæ in mundo ſunt. Quo in loco prudenter D. Auguſtinus anno- *Sanna.*
 tauit: quod non dixerit, Nolite habere, ſed nolite diligere. Non
 enim habere, ſed nimium diligere in crimine eſt. Vnde idem Au-
 guſtinus, hanc amorem viſcum appellat: quo anima captiua in
 infirmitate tenetur, ne ad ſumma, in quibus vera ſalus ſita eſt, aſur-
 gere valeat. Vnde ait, amor rerum terrenarum, viſcus eſt ſpiritu-
 alium pennarum. Quomodo autem hoc viſco homines capian-
 tur, breuiter exponit protinus eum ſubdit: ſi concupiſti, hæſiſti.
 Non ergo poſſidere, ſed immodicè concupiſcere prohibemur.
 Hinc D. Gregor. Sic, inquit, tenete quæ huius mundi ſunt, vt ra- *Gregor.*
 men per ea non teneamini in mundo: vt terrena res poſſideatur,
 non poſſideat: vt ſub mentis veſtræ ſit dominio quod habetis, ne
 mens veſtra, dum terrenarum rerū amore vincitur, à rebus ſuis ip-
 ſa magis poſſideatur. Ad hoc enim nos Apoſtolus inuitat, cū ait,
 Hoc itaque dico fratres: Tempus breue eſt: reliquum eſt, vt qui *I. Cor. 7.*
 habent vxores, tanquam non habentes ſint, & qui flent, tan-
 quam non flentes: & qui gaudent, tanquam non gaudentes: &
 qui emunt, tanquam non poſſidentes: & qui vtuntur hoc mun-
 do, tanquam non vtuntur. Præterit enim figura huius mundi.
 Ad hoc enim nos hortatus illa Ioannis vox (quam modo reru-
 limus) quæ tanquam tuba cæleſtis præconis ex regis ætæri edic-
 ta auribus noſtri reſonuit: Nolite diligere mundum, nec ea
 quæ in mundo ſunt. Duo enim ex hoc mala maxima conſe-
 quuntur. Alterum, quod cum homines rerum ſtudium ſuum in
 rebus terrenis collocant, cæleſtium prorſus obliuiſcuntur: qua-
 rum conſideratio acres homini ad honeſtatem ſtimulos addit.
 Quo nomine D. Auguſtinus (vt modo diximus) hunc amorem *Auguſt.*
 appoſitiſſimo nomine ſpiritalium pennarum viſcum appella-
 uit. Alterum verò eſt, quod immodicus harum rerum amor fre-
 quentiſſimè diuinas leges perumpere facit, cum eas cupidi-
 tibus ſuis obſistere videt. Qua in re diuina maietas cōtēnitur
 vt vel.

Coloss.

ut vel honor, vel voluptas, vel pecunia acquiratur. Qua de causa Apostolus auaritiæ spiritualis idolatriæ crimine damnauit. Quæ res nõ minus in ambitionem & carnis voluptatem cadit, cum ista diuinæ maiestatis legibus anteferuntur: Quam rem quidam his duobus carminibus aptissime expressit:

*Ambrosius honos, & opes, & amica voluptas,
Hæc tria pro trino numine mundus habet.*

Namen enim, ac Deus illud cuique est, in quo spem salutis, amorem, & felicitatem suam collocat. Et cuius gratia Deum contemnit. Tunc enim Deum ipsum, cui diuinitatis iure conuenit, ut extremum expetendorum, & ultimus humanæ vitæ finis sit, maiestatis suæ solo deturbat: & in eo tria hæc scædissima numina collocat, turpe lucrum, inanes honores, & scædas carnis voluptates, quæ supra Deum diligit, quæ Deo antefert, propter quæ illum, ne hæc amittat, amittere non veretur. Quare quid indignius: quid horribilius: quid execrabilius?

Quo in loco diligenter obseruandum est, nequaquam Dominum aperta improborum scelera designasse, per quæ homines à se estis mentis conuulsi excluduntur: sed ea quæ licet possidentur, si immodicè diligantur: ut intelligamus qualis illorum fors futura sit, qui manifestis criminibus irretiti tenentur: quales ij sunt, qui eadem iniuste rapiunt: qui fænerantur, qui prædantur, qui pauperes spoliant, qui viduas opprimunt, qui pupillorum bona diripiunt, qui mille fraudibus, & iniquis artibus opes suas augere conuadunt. In quo crimine sunt, & iudex iniustus, & improbus aduocatus, & testis fraudulentus, & litigator auarus. De hoc enim scriptum est *Nihil iniquius, quàm amare pecuniam.* Sed ad parabolam redeamus.

I.

Cum reuersus seruus huiusmodi exculationes retulisset, *Ira- tus pater familias dixit seruo suo, Exi cito in plateas, & vicos ciuitatis, & pauperes ac debiles, cecos, & claudos introduce huc.* His verbis aperte Dominus gentium vocationem designauit, qui in plateis, hoc est, in via lata propriæ voluntatis incedebant, qui pauperes, hoc est: virtutum ac meritorum inopes, qui debiles, hoc est, ad omne bonum infirmi: qui cæci & claudi erant, hoc est, qui neque mentis lucem, ad bona & mala diiudicanda, neque vires quibus per viam veritatis ingrederentur, habebant.

Hos ergo, qui virtutibus destituti, & vitis omnib⁹ cõramina- ti erant, qui prauis moribus effertati, qui pecudibus & iumentis
similes

similes erant, ad conuiuium suum vocari præcepit. Hoc enim linteum illud quadrupedibus, & reptilibus plenum quod esurienti Petro in visione ostensum, & in cœlum sublatum fuit, non obscure designat. Quæ igitur hæc iustitia est? Si utrique peccatores erant, & qui ad cœnam venire renuerunt, & qui modò vocantur, cur illis repudiat sibi eliguntur? Hanc quæstionem, v-nico verbo diuus Gregorius absoluit: Vtrique, inquit, peccatores erant, sed peccatores superbè respuuntur, vt peccatores humiles eligantur. Hac enim ratione Pharissæis Saluator dixit, *Actor. 10.*
Gregor.
Matth. 23.
 Amen dico vobis, quia Publicani & meretrices præcedent vos in regno Dei. Quæ sententia quid mirabilius? quid magis Ecclesiasticis, etiam hominibus formidandum? Cuius adeò disparis fortis illud in causa est, quòd Publicani & meretrices, vitæ suæ turpitudine admoniti, demissum animû gestabant: Pharissæi autem ritibus professionis suæ clari, de se alta sentiebant. Idemq; Dominus hanc sententiam confirmat, cum cæco nato dixit, *Ioan. 9.*
 In iudicium ego veni in hunc mundum, vt qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant. Quam sententiam cum Pharissæi accessissent, nunquid (aiunt) & nos cæci sumus? Quibus Dominus si cæci, inquit, essetis, non haberetis peccatum. Nunc autem quia dicitis, videmus, peccatum vestrum manet. Hoc est, quia vobis per superbiam sapere videmini, peccatum vestrum inexpliatum manet. Videtis ergo fratres, quanta sit superbix labe, quantum venenum, quanta vis ad nocendum: quando quidquid in homine iustitiæ, nitet, vna superbia delet! Minus enim apud Deum ingrati sunt peccatores humiles, quam iusti superbi quamuis nec illi verè humiles, nec isti verè iusti sint, cum omnis iustitia superbix veneno continetur atque inficiatur.

Istis igitur ad conuiuium Domini accessit, reuersus seruus ait, *Domine factume est vt imperasti, & adhuc locus est. Et ait dominus seruo: Exi in vias & sepes: & compellere intrare vt impleatur domus mea.*

O imensa Dei bonitas, parum erat ad splendidum hoc conuiuium vocasse pauperes, debiles, cæcos, & claudos, hoc est, gentium populum vitis omnibus coopertum, vltèrius etiam progredi vult ad vias & sepes, hoc est ad extremos mundi fines, ad Garamantas & Indos, ad Hyrcanos & Massagetas nuntios misit, dum Apostolis præcepit: vt prædicarent Euangelium omni creaturæ. *Mar. 16.*
 Quin & tanta eius charitas extitit, tantumque de hominibus penè merendidefiderium, vt eos qui ad cœnam spontè venire nollent, compelleret. Quomodo autem compulsi fuere? Certè magnitudine miraculorum, puritate, & assiduitate doctrinæ: ad quæ Paulus Timotheû adhortabatur cum diceret, *2. Tim. 4.*

1. Thess. 2.

prædica verbū, in sta opportunè, importunè, argue, obsecra, in-
 crepa in omni patientia & doctrina. Postremò etiam splendo-
 re morum, & vitæ integritate semetipfos nuntij commendabāt
 ad omnem conscientiam hominum coram Deo. Qua de re sic
 ad Thessalonicenses Paulus: Vos testes estis, & Deus, quàm san-
 ctè, & iustè, & sine querela vobis, qui credidistis, affuimus: sicut
 scitis qualiter vnumquemq; vestrum (sicut pater filios suos) de-
 precantes vos, & consolantes testificati sumus, vt ambularetis
 dignè Deo, qui vocavit vos in suum regnū & gloriā. His igitur
 armis Apostoli perfidiam mundi debellarunt; his vim quodam-
 modo humanis mentibus intulerunt: his intellectū omnem in
 obsequium fidei captivum reddiderunt, quibus omnes Evan-
 gelij aduersarij contradicere minimè potuerunt. Subdit dein-
 de Dominus quandam verè formidabilem sententiā: *Amen di-
 co vobis, quia nemo virorum illorum qui vocati sunt gustabit cenā meā.*
 Qua ex reliquet, quantum periculi sit in neglectu diuinorum
 beneficiorum, cum isti idè repudiati sint quia clementer à Do-
 mino variis modis vocati, aures suas obturauerunt, & frustra
 Dei gratiam recipiētes Domino obtemperare noluerunt. Hoc
 est enim crimen illud, de quo idem Dominus per Prophetam,
 queritur, Quia locutus sum, ait, apud vos manè confurgens, &
 loquens, & non audistis: & vocati vos, & non respondistis: faciā
 domui huic in qua inuocatum est nomen meum, & in qua vos
 habetis fiduciam, sicut feci Silo. & proiciam vos à facie mea.
 Videtis ergo fratres, quæ pœna his, qui diuinis beneficiis, cœle-
 stiqui vocationi resistūt, proposita sit. In quo crimine an ij sint,
 qui cum quotidianis concionibus intersint, nihilo meliores sūt,
 vos ipsi diuidere poteritis. Ex hac etiam sacra lectione, insi-
 gnes illas Domini virtutes & laudes, toties in literis sanctis ce-
 lebratas perspicere licebit, misericordiam videlicet & iustitiā.
 Misericordia enim fuit, abiectissimos & vilissimos homines, ad
 cenam suam non solum vocare, sed etiam compellere: Iustitia
 verò fuit, cessantes, ac desides à sempiterno illo conuiuio re-
 cellere, & in tartara perpetuò cruciandos relegare. Quocirca
 Atè nos Ecclesiasticus admoneri: Ne dicas, Misericordia Domini
 magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Mi-
 sericordia enim & ira ab illo citò proximāt, & in peccatores re-
 spicit ira illius: Hactenus de Evangelica lectione. Nunc ad cœ-
 nā Dominicæ mysterium veniamus.

Hier. 7.

Eccle. 5.

TRACTATIO THEMATIS.

II.

Homo quidam fecit cenam magnam. Cum multa & innumera,
 sine

sint, dilectissimi, quæ nos ad pietatem & iustitiam mouere possunt: plurimum inter ea cœlestis præmij expectatio eminet. Hæc enim sanctos omnes ac præcipuè Christi martyres, ad omnes iustitiæ labores atque adeo ad omnes cruciatus alacriter perferendos impulit. Hinc D. Greg. locum illū B. Job explanans. Sicut mercenarius præstolatur finem operis sui, &c. sic ait: *Gregor.* Mercenarius lassescens animū ad considerandū laboris præmiū reuocans vigorem mox animi ad exercitiū laboris reformat: & quod graue perpendit ex opere, leue existimat ex remuneratione. Hinc est quod Paulus semper seipso robustior, contra aduersa erigitur. quia nimirū finem sui operis, sicut mercenarius præstolabatur Graue namq; quod sustinet æstimat: sed leue hoc per præmij cōsiderationē pensat. Ipse quidē quā sit graue quod patitur iudicat: qui in carceribus abundantiū, in plagis supra modum, in mortibus frequenter se fuisse testatur. Sed quomodo remunerationis linteo sudores tanti laboris tergat, ipse denuntiat dicens: Non sunt condignæ passionēs huius temporis, ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Hactenus *Greg.* Iam verò quod aliud præsentius in huius vitæ calamitatibus solatiū *Rom. 8.* quā huius mercedis spes: Hinc pro eo quod nos legimus, Credo videre bona Dñi in terra uiuentiū, alij verterunt, Nisi credidissem me visurum bona Dñi in terra uiuentiū. Oratio est præcisa *Psal. 26.* quales sunt pleræque apud Hebræos. Itaque subaudiendum est, Penè iam de vita desperassem calamitatum mole pressus, nisi credidissem me visurum bona Domini in terra uiuentium. Spei enim firmitas mirō modo & animum reficit, & laboris pondus eleuat. Itaque versiculum hunc interpres quidam sic explanat: Profectò me iam pridem animus & vita defecisset, præ magnitudine calamitatum, nisi vacillantem iam iamque ruentem ea cogitatio fulsisset, quod certissimam spem habeam, me post tantos labores, & ærumnas huius vitæ miserrimæ, aliquādo tādē migraturum in illas beatissimas oras, quò nec mors, nec dolor, nec vis vlla morbi, aut calamitatis aspirat: vbi placidissima quies, dulcissima pax, & vita sempiterna vigent: vbi maximus ille omnium rerum creator, & Dominus, æternas voluptates, læticias, inmunditates, animis sanctis, ex abundantissimo sui numinis fonte profundit.

Hac igitur de causa, non rarò Dominus mercedis huius magnitudinem in Euangelica historia nobis ob oculos ponit, ut eius desiderio accensi, omnem à moribus nostris torporem excutientes, ad hoc iter in cœlum accingamur: nullumque pro ealaborem reuitemus: quod quidem in sacra huius diei lectione

facit mercedem hanc sub opulentissimæ cænæ imagine describens. Ait igitur:

Homo quidam fecit cœnam magnam. Hanc cœnam eximius inter Prophetas Esaias longa oratione, mirisque coloribus describit. Cuius ego descriptionem, pro ingenioli mei tenuitate hoc in loco explicare conabor. Sic igitur ait: Et faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc cœniũ pinguum conuiuium vindemiæ, pinguum medullatorum, vindemiæ defæcatæ. Et præcipitabit in monte isto faciem vinculi colligati super omnes populos, & telam, quam orditus est super omnes nationes. Præcipitabit mortem in sempiternam &c. Hactenus Esaiæ verba. In quibus Vates sanctus, variis corporearum rerum similitudinibus cœlestis gloriæ gaudia describit. Quia enim plerique hominum sola ea quæ sub sensum cadunt, aperius agnoscunt, eaque maximè in pretio habent, nõ poruit diuinus Vates commodius ea quàm sub terrenorum bonorum imagine explicare. Primum igitur ait, conuiuium hoc omnibus populis hoc est, non Iudæis tantum, sed omnibus etiam populis exhibendum. Vnde Ioannes in Apocalypsi, posteaquam ingentem electorum numerum ex tribus Israel assumptum recensuisset, innumerabiles alios ex cunctis gentibus ad hoc conuiuium inuitatos memorat: Subdit enim: Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum, & in conspectu agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum. Quod verò ait, delicatissimas carnes, & defæcatum, atque probatissimum vinum in eo conuiuium ministrandum, duobus his nominibus exquisitissimas eius conuiuij delicias designauit. Ibi enim erit clara splendidissimæ diuinitatis, & sacræ humanitatis cognitio: qua beati omnes cum ineffabili suauitate reficientur. Ibi namque, vt Saluator ait, ingredientur & egredientur, & pascua fœcundissima, quibus corpus & anima pascantur, inuenient. Quem locum diuus Gregorius explanans, sic ait: Ingredientur ad fidem, egredientur autem à fide ad speciem: pascua autem inuenient in æterna refectione. Oues eius pascua inuenient: quia quisquis illum corde simplici sequitur, æterno viriditatis pabulo nutritur. Quæ autem sunt istarum ouium pascua, nisi in æterna gaudia semper virentis paradisi? Pascua namque electorum, sunt præsens vultus Dei: qui dum sine defectu conspicitur, sine fine mens vitæ cibobe satiatur. In istis pascuis de æternitatis satietate lætantur, qui iam laqueos voluptuosæ temporalitatis euaserunt. Ibi hymnidici Angelo-

rum chori: ibi societas supernorum civium: ibi dulcis solemnitas à peregrinationis huius tristi labore redentium: ibi prouidus Prophetarum coetus: ibi iudex Apostolorum numerus: ibi innumerabilium martyrum victor exercitus: tanto illic lætior, quanto hic durius afflictus: ibi conf. floram constantia, præmij sui perceptione consolata: ibi fideles viri, quos à vitilitatis suæ robore, voluptas seculi emollire non potuit: ibi sanctę mulieres, quæ cum seculo & sexum vicerunt: ibi pueri, qui hic annos suos moribus transcenderunt: ibi senes, quos hic & ætas debiles reddidit, & virtus operis non reliquit. Quæramus ergo fratres charissimi hæc pascuis: in quibus cum tantorum civium sollempnitate gaudeamus. Ipsa nos lætanciam festiuitas inuuet. Nulla nos prosperitas blandiens seducat: quia stultus viator est, qui in itinere amœna præta conspicit, obliuiscitur ire quo tendebat. Hæc ait Gregorius, Ex cuius verbis liquet, quàm multa & varia fercula in illo cælesti conuiuio exhibeantur. Quot enim sanctorum genera hic à diuo Gregorio recensentur, tot ibi spiritalia fercula proponuntur: quia cum ibi germana charitas potissimum vigeat, tantum quisque de aliena fœlicitate, quantum de sua lætatur. Quæ ex re liquet (res planè miranda, & modis omnibus expetenda) quòd cum innumerabilis sit exercitus beatorum, innumera quoque sint gaudia singulorum. Qualis igitur hæc cœna erit, quàm opipara: in qua infinita propè gaudiorum fercula vnicuique conuiuarum exhibeantur.

Simile.

Addit deinde Propheta, Et præcipitabit faciem vinculi, colligati super omnes populos, & telam, quam orditus est super omnes nationes. Vinculum autem, quo omnes populi, hoc est, vniuersum genus hominum colligatum est, non vnum, sed multa vincula complectitur: quibus omnes communis peccati vitio eramus affecti, & miserimè obligati. Aliud enim vinculum est reatus mortis æternæ: aliud lex membrorum & fomes peccati, aliud seruitus sub dira diaboli captiuitate, atque innumera cupiditates, quæ vitam nostram non modo inquinant, sed etiam cruciant atque dilacerant. Omnia igitur hæc vincula in hoc augustissimo, & cælesti monte rumpentur, vel (vt in Hæbræo habetur) absorbebuntur: vt ne vllum quidem eorum vestigium reliquum sit. Quo fit, vt omnes isti conuiuæ plenissima libertate & pace fruantur. Nec vincula hæc modo, sed telam etiã quam Dominus orditus est super omnes nationes, ibidem dirumpet. Huius verò telæ nomine, communem illam maledictionem accipimus, qua generis nostri principes, & nos in illis, ad inuicias huius vitæ ærumnas, multiplicisque miseras damnari fui-

mus. Quæ quidem tela ex multis filis, hoc est ex innumeris doloribus & lachrymis, quas in hac vita quot die miseri mortales fundunt, contexta est. Quam idem ipse Dominus orditus fuisse dicitur: quia eius imperio atque decreto ad omnes has calamitates astricti fuimus. Hæ igitur omnes ab illo cælesti monte exterminandæ atque præcipitandæ sunt. Quam rem sigillatim idem sanctus vates enumerare incipit cum protinus subdit: Et præcipitabit mortem in sempiternum. Ibi enim mortis imperium, mortis Christi merito euertendum erit. Addit deinde: Et auferet Dominus omnem lachrymam ab omni facie: & opprobrium populi sui auferet, hoc est, abem omnem. Et omne dedecus, & quicquid fœlices animas vilo incommodo, iniuria aut damno afficere possit, e medio tollet, vt nihil ibidem sit, quod conuiuij illius iucunditatem, & suauitatem aut vlla tristitia afficere, aut vilo mortis metu perturbare, aut vlla dedecoris labe aspergere, aut lachrymis vllis inficere possit.

Quid autem ex his omnibus consequetur? Nimirum gratiarum actio, & vox laudis, quæ ibi perpetuo resonabunt. Dicit namque Dei populus, Ecce Deus noster iste: expectauimus eum, & saluabit nos. Iste Dominus, sustinuimus eum, & exultabimus, & lætabimur in salutari eius, quia requiescet manus Domini in monte isto. Hoc est, (vt diuus Hieronymus interpretatur) absorpta morte in perpetuum, populus Dei, qui de manu mortis fuerit liberatus, dicit ad Dominum: Ecce iste Iesus Mariae filius, quem increduli, hominem tantum putabant, Deus noster est. Tunc enim præsentem agnoscent maiestatem eius & diuinitatem, quam hic per speculum tantum, & in ænigmate contemplantur. Expectauimus ergo eum in hac mortali vita, credidimus verbis ipsius, & promissis, & quamuis ea in longum differrentur, & cum multa nos aduersa, ab hac fide & spe deiicere niterentur, non propterea fracto sumus animo, nec ab eius fide, & obedientia desciuimus, sed longanimiter & aduersa tulimus, & promissa expectauimus. Exultabimus ergo, & lætabimur in salutari eius: hoc est, in æterna salute, quæ nobis eius beneficio contigit, quæ nos ab omnibus malis creptos, æterna fœlicitate beauit. Quia requiescet manus Domini in monte isto: hoc est, immensas eius potentia, opulentia, sapientia, & bunitatis, & gloriae opes, in monte hoc, non solum apertè videbimus, sed etiam in fœlicitatis nostræ magnitudine experiemur: quas dum in corpore viximus, obscurè, & quasi per caliginem videbamus. Hæc sunt igitur, quæ Esaias Propheta de huius conuiuij magnificentia in communi disseruit.

Cæterum,

Esai. 25.

Hieron.

III.

Ceterum, quoniam inter hæc tam varia & pretiosa fercula omnium pretiosissimum atque suavissimum diuinæ pulchritudinis visionem esse constat, iniurius vobis ero, fratres, nisi de hoc etiam aliquid attigero: quamuis munus hoc non humanæ solum, sed angelicæ et amplius facultatem superet.

Nos igitur, qui in tanta rerum cælestium ignoratione versamur (quorum omnis cognitio à corpore & sensibus incipit) ab his quæ sensu percipimus, veluti scalam quandam erigimus, per quam ascendentes à creaturis ad creatorem, ab affectibus ad primam causam, ab opificio ad aliqualem superni opificis cognitionem paulatim assurgere poterimus.

Ad hoc igitur primo loco statuamus omnes conditarum rerum perfectiones, quæ verè & propriè hoc nomen merentur, longè perfectius in conditore atque summo artifice reperiri. Quia enim nemo dat quod non habet, ideo non potuerit summus ille rerum omnium conditor, in se non habere, quæ rebus à se conditis dedit. Quemadmodum ergo sol, qui astris omnibus splendorem confert, splendidissimus atque adeo multis partibus, omnibus ille splendidior est, ita supernus ille artifex, qui tam multiplicem creaturis pulchritudinem contulit, vnus ipse earum omnium pulchritudinem cum infinita accessione continet. In ipso igitur est species florû, pulchritudo gemmarum, splendor auræ atque argenti, claritas fluminû, & fontium, auium concentus, Solis, Lunæ, atque astrorum fulgor, amœnitas sylvarum atque camporum, sicut ipse ait, Pulchritudo agri mecum est.

Progrediamur vltcrius, & mundana omnia prætergressi, ad cælitum vsque sedes conscendamus, ibique innumerabile beatarum mentium exercitum cõtemplemur: quorum numerum D. Thomas ita res omnes alias superare ait, quemadmodum celi magnitudo longissimo intervallo omnium corporum magnitudine superat. Quod enim res in natura nobiliores atque præstantiores sunt, eò in maiori numero à creatore sapientissimo & omnipotente sunt condite. Hinc Daniel de Angelorum numero disse-
rès, Millia inquit, millium ministrabant ei, & decies centena milia assiste-
bant ei. In lib. verò Iob legimus Nunquid est numerus militum eius? Quo loquedi genere innumerabilem esse Angelorum exercitum intelligimus.

Statuamus & illud quod idem D. Thomas ait, omnes Angelos specie differre: quod ex Aristotelis doctrina colligi videtur. Et illud item quod idem Aristoteles ait, nempe rerum species numerorum rationem imitari: ut videlicet quemadmodum su-

*Simile:**Psal. 49.**S. Thom.**Dan. 7.**Iob. 24.**S. Thom.**Aristot.*

perior numerus inferiorem continet, & aliquid sibi proprium adicit: ita superior species, tum inferioris perfectiones, tum etiã suam & peculiarem contineat.

*Arist. in
lib. de ca
lo.*

Ab infimo ergo Angelorum ordiamur, quem statuamus res omnes corporeas perfectionis & pulchritudinis suæ decore longè superare. Quod facile indicat Angelus ille, qui Danieli apparens, pulchritudinis suæ specie atque fulgore prophetam penè exanimavit. Quam eorum dignitatem & pulchritudinem, nescio quo lumine Aristoteles quoque intellexit: cuius hæc in lib. De celo verba sunt, Extra cælum ostensum est neq; esse neq; esse posse corpus. Claret igitur quod neq; locus, neque vacuum neque tempus est extra. Et idem quæ ibi sunt, neque in loco existunt, neque tempus ea facit fenescere: neque est ullius vlla mutatio, sed immutabilia, & impassibilia, optimam agunt & opulentissimam vitam omnem ævum. Quibus verbis substantias ab omni corporis concretione seunctas, vitam agentes optimam atque opulentissimam, omniumque dolorum expertem, & immortalem, apertissime designavit. Quæ omnia in beatissimos illos spiritus, quos religio nostra Angelos vocat, apertissime quadrant. Quid his mirabilius? Qua via ethnicus homo hanc mirabilem philosophiam assequi potuit? Sed ulterius progrediamur. Secundus Angelus, inferioris Angeli pulchritudinem, & suam item peculiarem retinet. Tertius verò Angelus, utriusque præcedentis, & suam item speciem, atque decorem superaddit. Quartus verò Angelus, omnes has perfectiones complectitur, & suam item, qua in nova specie constituitur. Hac igitur ratione, per omnes Angelorum ordines, in hac creaturarum scala, ab inferioribus ad superiora conscendentes, ad supremum usque Seraphicum ordinem qui Deo coniunctissimus est, veniamus. Cùm is igitur omnes inferiorum Angelorum perfectiones pulchritudinesque, & suam item contineat, Angeli autem (vt antè diximus) numerati non possint: qualis, quæso, illa species & pulchritudo erit, quæ vna innumeras intra se perfectiones, virtutes & pulchritudinem continet? Estne vlla dicendi facultas, quæ hoc possit dicendo consequi? Minimè sanè.

Hinc ulterius gradum ad ipsum rerum omnium atque Angelorum dominum faciamus: qui & has omnes perfectiones, & infinitas alias, quæ diuinitatis propriæ sunt, in se vno continet: quique longè magis creaturarum, quàm sol stellarum splendorem & pulchritudinem superat. Hic enim creaturas creaturæ, illic creatori comparamus. Quod si ante splendidissimum solis subat, fulgorem suum sidera tueri non possunt, & perinde sunt quasi

quasi non essent, consequens est, ut omnes omnium rerū atque Angelorum perfectiones, omnisque creata pulchritudo diuinę pulchritudini collata vix vlla sit.

Hac igitur ratione, pius homo sese Angelorum choris inserens, ex illorum pulchritudine immensam diuinę maiestatis pulchritudinē contemplatur. Quam rem Dominus in lib. Iob, significare videtur his verbis: Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum suum? In petris manet: in præruptis silicibus commoratur: inde contemplatur escam. Quem locum D. Gregor. sic explanat: Vir sanctus cum tertena despicit, more se aquilę ad altiora suspendit: & per contemplationem spiritus subleuatus, perennem Angelorum gloriam præstolat: atque huic mundo hospes, illa appetendo quę aspicit, iam in sublimibus figitur. Sed quisquis ita contemplatione rapitur, ut per diuinam gratiam subleuatus intentionem suam iam Angelorum choris interserit, & fixus in sublimibus ab omni se infima actione suspendit: non ei sufficit gloriam Angelicę claritatis aspicerę, nisi eum etiam qui est super Angelos valeat videre. Sola namque eius visio vera mentis nostrę reflectio est. Vnde cum dixisset, hęc aquilam in petris manere, & in præruptis silicibus, atque inaccessis rupibus commorari, illic subdidit: Inde contemplatur escam, id est, ex illis choris Angelicis tendit oculum mentis ad contemplandam gloriam superne maiestatis, quam non visam adhuc esurit, qua tandem visa satiat. Hactenus Gregor. Ex cuius verbis intelligimus, pium virū ex varia & multiplici angelorum omnium perfectione, ad immensam conditoris perfectionem & pulchritudinem contemplandam gradum facere atque assurgere.

Cum ergo conditor ipse, beatitudo nostra obiectiua (ut Theologi loquuntur) sit, cuius hanc tantam pulchritudinem & speciem, non in speculo & in ænigmate: sed aperta facie beati omnes in patria videant: qualem quęso hanc beatitudinem, qualem hanc fœlicitatem, quale hoc gaudium futurū esse putamus? Est ne vlla mens siue hominum, siue Angelorum, quę hoc pro dignitate explicare queat? Hoc tamen Vates regius paucis attingit, cum de hac beatorū fœlicitate cum ipso fœlicitatis auctore loquens, ait: Inebriabuntur ab vbertate domus tuę: & torréte voluptatis tuę potabis eos: quoniam apud te est fons vitę, & in lamine tuo videbimus lumen. Non potuit paucioribus verbis hæc tanta beatitudo describi. In verbo enim inebriandi, opulentissimā gaudiorum exuberantiã intelligit. Torrentis autem nomine, qui incitatissimo frequenter impetu fer-

ri solent admirabilem eius vim ad oblectandos animos designa-
uit. Addit deinde, Quoniam apud te est fons vitæ: ex quo fœli-
ces animæ bibentes, vitam hauriunt fœlicissimam & sempiter-
nam, quæ in summi regis visione consistit: quam quia semper
vident, semper ex eo potantur. Vident autem, lumine gloriæ
(quod Theologi appellant) iustrati: quo creatæ mentes siue
hominum siue Anglorum, mirabili virtute sic eleuatur, vt in-
coniuuentibus oculis solem iustitiæ, & immensum illud atque
incircumscriptum lumen videre queant. Qualis igitur hæc
fœlicitas erit? Quò quæso vterius mens humana, aut Angeli-
ta ascendere poterit? Hoc enim est ad ipsius diuinæ fœlicitatis
& gloriæ communionem eleuari. Quæ enim alia omipo-
rentis & summi Dei gloria est, quàm se videre, se amare, & infi-
nita pulchritudine sua frui? Quam rem nõ sacræ literæ modò,
sed ipse etiam Philosophorum princeps Aristoteles, sine fidei
lumine solo ingenij acúmине assequutus est. Is enim in duode-
cimo Metaphysicæ libro, de primæ causæ fœlicitate & beatitu-
dine differens, Deum ait seipsum cõttemplari, cõttemplandoq; esse
beatum: vnicamq; eius beatitudinem esse, quòd seipso fruatur,
fonsq; ipse sibi fœlicitatis suæ sit inenarrabiliq; gaudio semper
ex intuitu pulchritudinis suæ perfundatur. Quis igitur hanc
ethnici hominis sententiam non miretur: qui tam consona di-
uinis oraculis atq; literis intelligere potuit? Cùm igitur beati
omnes eundem dominum aperta facie videant, & ex eodẽ fon-
te, fœlicitatis suæ potum hauriant: quid reliquũ est, nisi vt om-
nes tanquam Dei filij paterna fœlicitate fruatur? Et, quòd ad fœ-
licitatis communionem attinet, Dij quodammodo efficiantur?
Cuius admirandæ dignitatis non dubium aut fallacem testem
proferam. Sic enim Ioannes in Epistola sua, Filioli, inquit, nunc
filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus, Scimus au-
tem, quoniam cùm apparuerit, similes ei erimus. Cur similes?
Subdit causam, Quoniam videbimus eum sicuti est. Si enim
eius gloria (vt antè diximus) in sui ipsius visione & contem-
platione consistit: si nos quoque illum aperta facie videbimus, con-
sequens est, vt similes ei in fœlicitatis gloria simus. Quid igitur
habet, o cor humanum, quò vterius cedere, quò vterius possis
aspirare? Quò abis? quò tendis? quid optas? ad quam aliam fœli-
citatem properas: cùm ad tantarum rerũ spem non modò con-
ditus, sed etiam redemptus ac vocatus sis?

Nũc in his Philosophari incipiamus fratres. Si alienius crea-
turæ pulchritudo tantam ad rapiendos animos vim habet, vt
homines interdum vel insanire, vel marcescere: & ægotare fa-

Arist. 12.
2161.

I. Ioan. 3.

eiat (quod Amnoni Dauidis filio propter eximiam sororis Thamar pulchritudinem contigit) quid nos facere par est, ut hac tanta diuinæ pulchritudinis specie in æternum perfruamur. Verum hoc exemplum, ex sacris literis depromptum est. Afferamus aliud ex prophanis desumptum, quod *Quintilianus* citat his verbis: Non putant indignum Troiani principes, Graios, Troianosque propter Helenæ speciem, tot mala tanto temporis spatio sustinere. Quod quidem non dicit Paris, qui rapuit: non aliquis iuuenis, aut vous è vulgo: sed senes & prudentissimi, & Priamo assidentes. Verum & ipse Rex decennij bello exhaustus, amissis tot liberis, immoente summo discrimine, cui faciem illam, ex qua tot lachrymarum origo fluxisset, inuisam atque abominandam esse oportebat: & audit hæc, & eam filiam appellans iuxta se locat, & excusat etiam, atque sibi esse malorum causam negat. Hæc recitat *Fabius*. Nunc, fratres, Dei itaque hominum fidem imploro. Si hæc a deo minima pulchritudinis, ut ita dixerim, guttula, tantum apud homines valet, ut immensos decennij labores, tot funera, tot mortes, tot rerum discrimina subire compelleret: quid quæso vos ob immensam illam diuinæ pulchritudinis speciem, ob altissimam illam omnium gratiarum atque honorum impermeabilem abyssum, ob insinitum illum & inexhaustum diuini decoris Oceanum nos facere par est, ut eo non ad horam, non ad diem, non ad annum, non ad mille annos, non ad centum annorum millia, sed sempiternis seculorum ætatibus perfruamur? Si mille mortes nobis quotidie obeundæ, si omnia facinorosorum atque martyrum supplicia perferenda essent, quid hæc ad tantam felicitatem? quid hæc ad hanc cælestem hereditatem? quid ad has tantas opes? quid ad hanc tantam gloriam? quid ad tanta gaudia? quid ad tantas delicias? quid potest ad sempiternam sempiternæ felicitatis communionem? O stulta mortalium auaritia! ô deploranda cæcitas! ô detestanda amentia, quæ his tantis opibus prætermisissis, momentaneis atque abiectissimis rebus toto pectore inhias.

2. Reg. 13.

*Quintil.**Esa 33.*

Quid igitur (inquies) nobis factum opus est, ne ab hac tanta gloria excidamus? Audite, fratres, diuinum vatem hoc ipsum paucis explicantem: Qui ambulat in iustitiis, & loquitur veritatem, qui proiicit auaritiam ex calumnia, & excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos ne videat malum ille in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas eius. Panisci datus est: aquæ eius fideles sunt. Regem in decore suo videbunt: oculi eius cernent terram de longè. Hæc sunt Prophætæ verba. In quibus is,

& ita

& iter ad felicitatem & felicitatis conditionē breuiter exposuit. Iter autem est, iustitiam colere: veritatem loqui, auaritiam odisse, aures detractoribus obturare, & oculorū & cordis licentiam comprimere, ac postremò diuinis mandatis, quæ iustitiæ nomine continentur, fideliter obtemperare. Hæc enim ad felicitatem via est, dicente Domino, Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Huius verò obedientiæ merces est, quod deinde Propheta subdit: Panis ei datus est: quo nomine inuisibile beatorum cibum intelligit: quo sanctus ille Raphaël Angelus se frui prædicauit. Quod verò ait, aquas eius fideles esse, felicitatem illam, quæ ex huius summi boni contemplatione profiscitur, voluit significare. Huius enim vitæ aquas esse infideles, illas verò fideles: nē obscure Dominus Samaritanæ indicauit, cum dixit: Omnis qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Hæc ergo cælestiū gaudiorū aqua fidelis est, quæ desideriorū nostrorum sitim sedat: aquæ verò mundi, infideles sunt: quæ quietem & felicitatem, quam promittunt, minimè præstant. Quod verò ait, Regem in decore suo visuros, apertissima oratione essentialem beatarum mentium gloriam declarat: quam in huius infinitæ pulchritudinis visione positam esse diximus. Inde fit quod sequitur. Terram cernent de longè. Qualis verò terra à longè prospecta tunc apparebit: quando nunc stellæ cæli, quæ totius maris & terræ globi longè maiores sunt, adeò breues & exiguæ apparent, quod à longè prospiciuntur? Quali ergo nunc illorū dementia est, qui propter exiguum terræ gustiolum, tam ampla cæli palatia in æternū derelicta amittunt? Hanc enim æternitatem & securitatē Propheta nō tacuit, cum protinus subdit: Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas eius. His enim verbis, cælestis vitæ securitas, ab omni formidine libera significatur: quando ea quæ in excelsis rupibus sita sunt, ab hostiū incursionibus tuta esse iudicatur. Habetis hîc fratres, & opus quod à nobis exigitur, & operis mercedē, quæ nobis proponitur, vt facultas nostra tulit, delineatam. Vita quidem breuis, modicus labor, optatissima & sempiterna merces est. Demus ergo operam, vt per exiguum laborem ad æternam requiem, per crucis suspendium ad cæleste regnū, per nostri abnegationē ad perfectam libertatem, ac postremò per pietatem & iustitiam, ad sempiternam gloriam peruenire mereamur. Amen.

In eadem Dominica I I. post Pêrecostem concio I I.
 in qua post Euangelicæ lectionis explanationem,
 de spiritali cœna siue conuiuio, quo Dominus
 seruos suos in hac vita reficit, dum extrema illa
 cœna cœlestis patriæ differtur, paucis agitur.

THE. Homo quidam fecit canam magnam. Luca 14.

Vterrogatus, aliquando insignis quidam Philoso-
 phus, quid sibi in rebus humanis dulce videretur,
 Acquirere respondit. Non ignorabat autem is eã
 distinctionem qua Philosophi delectabile bonum
 ea vtili describunt: sed intelligebat tamẽ in ea ipsa
 vtilitate tantam vim inesse, vt mûdus omnis omnisque huma-
 na respub. vtilitatis incultu sustineretur. Omnes quippe omniũ
 ordinum homines siue qui repub. moderantur, siue qui ab
 aliis reguntur, omnesque item cunctarum artium opifices v-
 tilitatis alicuius spe agendum excitantur, qua sublata, segnes
 homines ac prorsus inertes redderentur: silerent omnes artes,
 vacarent officia, cessarent studia omnisq; labor & industria ho-
 minum cõquiesceret. Hac igitur vtilitatis spe illecti homines,
 ad officia sua excitantur. Quam rem intelligens sapiẽtissimus
 ille rerum æstimator & humanæ salutis amator Dominus, cum
 ad pietatis & iustitiæ cultum traducere homines vellet, miras
 eis vtilitates & magnificentissima præmia proposuit. Sciebat
 enim spem esse (vt modò diximus) quæ sic animum ad res gerẽ-
 das excutit, vt maximorum laborum obliuisci faciat, omnem-
 que sensus à cogitatione doloris auertat. Agricola enim fru-
 gum expectatione labores immensos facillè perferunt: milites
 spe victoriæ incensi, vulnera non sentiunt: venatores nullos im-
 bres & frigora recusant. Nemo denique spirat aliquid, quẽ nõ
 spes illa ad omnes labores libèter excipiẽdos exsuscitet. Quod
 si spes incerta rerum caducarum tantam habet vim vt omnẽ la-
 borem leuẽ & tolerabilem efficiat, quid non molietur animo is
 qui spiritalia atq; diuina bona, & in præsentis & in futura vita
 piis proposita esse firmissima fide tenet. Hæc igitur nobis in sa-
 cra huius diei lectione, Dñs sub elegantissima cœnæ parabola
 proponit, vt ad ea percipienda promptiores, alacritoresq; red-
 damur. Vt autem hoc argumenti genus piè & religiosè tracta-
 re possimus, cœlestem opem sacratissimæ Virginis interuentu
 suppliciter imploremus.

Hanc parabolam à Domino non ad rutbas, vt ferè aliàs, sed in conuiuio ad Pharisæos fuisse prolata, paulò ante hæc verba S. Lucas exposuit. Cùm enim ex conuiujs quidam dixisset: beatus qui manducabit panem in regno Dei, huius panis & regni occasione Dominus elegantissimam hanc parabolam proposuit his verbis: *Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos, & misit seruum suum hora cœnæ dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata sunt omnia.* Hora autem cœnæ est post Christi mortem, quando mortis Christi merito cælum referatum est, & omnia redemptionis nostræ mysteria propalata. Itaque dicere iam seruus potest: *Venite, quia parata sunt omnia.* Omnia, inquam, quæ ad redemptionis & salutis nostræ causam necessaria sunt. Mittit verò Dominus seruum, vt ad hæc cœnam inuitatos vocet. Scitis seruum hunc prædicatorum ordinem esse. An hic igitur solus seruus vocat? Vocat etiam mala & incommoda omnia diuina dispensatione immissa, quæ nos ab huius seculi amore auocant, & ad Deum ire compellunt. Vocant bella, fames, pestilentia: vocant innumeræ propè hæreses quæ hoc infœlicissimo seculo inuaduerunt, iramque Domini indignatis denunciant, qui tantum in nos communi hosti potestatis contulit. Vocant cuiusq; nostrum orbitates, chætorum funera, inopia, variâq; morborum genera, quæ luctuosam atq; miserandam & mille incommodis affectam vitam nobis efficiunt. Vocant itè diuersa ratione diuina dona, & beneficia, suauissimâq; inuitamenta, quæ nos ad se amandum alliciunt: vt cùm videamus nos à mundo varijs plagis & calamitatibus repelli, & ab auctore nostro blandissimis vocibus inuitari, à mundo persequente resiliamus, & ad Deum allicientem confugiamus. His igitur modis, alijs quo compluribus, quandiu in hæc vita manemus, pius & misericors Dominus quos condidit homines, ad cœnam suam inuitare non cessat.

Quid igitur inuitati? *Cœperunt* (ait Euangel.) *omnes simul excusare.* Mira res, (inquit Gregor.) offert Deus, quod rogari debuerat: non rogatus dare vult, quod vix sperati poterat. Contemprioribus verò paratas delicias refectionis æternæ deuuntiat, & tamen simul omnes excusant. Ponamus ante oculos mentis minima, vt possimus dignè pensare maiora. Si quispiam potes ad inuitandum quemlibet pauperem mitteret, quid fratres rogo, quid pauper ille faceret, nisi de eadem sua inuitatione gauderet, responsu humile redderet, vestem mutaret, ire quantocius festinaret, ne prior se ad potentis conuiuium aliter occurreret.

Homo ergo diues inuitat, & pauper occurrere festinat. Ad Dei inuitamur conuiuium & excusamus. Hactenus Gregor.

Quibus autem se inuitati rationibus excusent, videamus. *Vnus dixit: Villam emi, & eo videre illam, rogo te, habe me excusatum.*

Alius dixit: Iuga boum emi quinque, & eo probare illa, rogo te, habe me excusatum. *Alius dixit: Vxorem dixi, & ideo non*

possum venire. His porro excusationibus varia impedimenta & vitia, quibus homines addicti, diuina promissa negligunt, intel-

liguntur. In eo enim qui villam emit, auaritia & studium pecuniæ designatur, quæ magnum homini ad salutem præstat

impedimentum. Scriptum est enim. Nihil iniquius quàm ama-

re pecuniam. Hic enim & animam suam venalem habet, quia

videlicet pro paruo lucro animæ suæ salutem negligit, eamq;

æternæ mortis supplicio addicit: quo quid esse indigni⁹ potest?

Quàm multa autem mala ex hoc vno crimine oriuntur, quæ

homines à cælesti regno excludunt, Apostolus enumerat cùm

ait, Qui volūt diuites fieri, incidunt in tentationē & in laqueū

diaboli, & desideria multa inutilia, & nocua, quæ mergunt ho-

mines in interitū & perditionē. Radix enim malorum cupidi-

tas: quam quidam appetentes errauerunt à fide, & inferuerunt

se doloribus multis. Quis igitur tantus amor, quæ tanta pecu-

niæ sitis, quæ non his Apostoli vocibus imò non vocibus, sed

fulminibus restinguatur? Hæc igitur pestis, non vno modo ab

hac cœna homines retardat, sed tot modis, quot sūt scelera, ad

quæ mentes hominum inclinatur.

Aliis verò se quinque iuga boum emisse ait, ideòq; suppli-

ci prece se à conuiuio excusat. Per hæc autē quinque boum

iuga, D. Gregor. quinque corporis sensus accipit. His namque

sensibus quia interna comprehendere nesciunt, & ea quæ ex-

tra sunt, tangunt, rectè curiositas designatur quæ dum alie-

nam quærit vitam discutere, semper sua intima nesciens, stu-

det exteriora cogitare. Graue namque curiositatis est vitium,

quæ dum cuiuslibet mentem ad inuestigandam vitam proximi

exterior ducit, semper ei sua intima abscondit, vt aliena

sciēs, se nesciat: Et curiosi animus quantò peritus fuerit alieni

meriti, tantò fiat ignarus sui. Hactenus Gregorius. Hoc autem

vitium vsque adeò ethnicis etiam hominibus inuisum fuit, vt

clarissimus ille inter Philosophos Plutarchus iustum volumen

aduersus illud conscripserit: cuius aliquot sentētias hoc in lo-

co referre nō grauabor, quas vobis nō ingratas futuras spero.

Cur (inquit ille) & homo inuidentiſſime, in alienis malis perspi-

caces habes oculos, in tui cœcitis? Inuerte cognoscendi stu-

dium, & istam curiositatem ab externis transfer ad ea, quæ sunt intra te. Si cordi est aggredi malorum historiam, habes affatim domi quod agas. Tantam reperies multitudinem erratorum in vita tua: malorumque cupiditatum in animo, nec minus negligentia in his quæ fuerat officij præstare. Hæc recenseto, hæc recognoscito, fenestras vnde prospectus pateat in vicinos, aditusque curiositatis obturatos. Cæterum alias aperito vias quæ ducunt in virorum conclave quod tibi domi est, in loca, in quibus versantur famuli. Illic habet istud percontandi studium, & curiositas negotium, nec inutile, nec improbum, verum utile ac salutiferum, cum sibi quisque sic loquitur. Quò lapsus? quid feci? quod mihi munus omissum est? Nunc verò, sicut fabulæ narrant. Lamiam domi quidem canere cæcam, oculos habentem in vasculo quodam repositos; verum vbi prodit foras reponere, ac tum oculatam esse: ita quisque nostrum foris, & in rebus aliorum, ob malevolentiam sibi curiositatem velut oculum imponit. In nostris autem ipsorum erratis ac malis frequenter labimur præ ignorantia ad hæc, nec oculos habentes, nec lucem. Porro autem curiosus pleraque quæ domi geruntur non animaduertit, videlicet attonitus studio negotiorum alienorum.

Simile.

Itaque mirè securi, ignarique eorum quæ ad nos ipsos pertinent, aliorum genus inquirimus, videlicet quòd auus vicini fuit Syrus, auia verò Thressa. Ille verò debet talenta tria, nec vsutam persoluit. Quin & huiusmodi disquirimus, vnde illius vxor redit domum? quid hic & ille soli in angulo collecturi sunt? Atqui nonnulli propriam vitam velut in amœnissimum spectaculum non sustinent intueri, nec rationem veluti lucem ad sese reflectere & circumducere. Verum animus omni genere malorum scatenus, horrens, ac metuens, quæ sunt intus, exilit foras, vagaturque circa aliena nutriens, ac saginâs animi vitium. Et sanè in alienas ædes non est mos ingredi quemquam, nisi prius pulsarit foris: curiosus autem ad hæc ipsa c'iam subit pudicæ domus recteque constitutæ, nequaquam libenter spectator futurus, etiam si quis vocet. Ea verò quorum causa clavis repagulum ac vestibulum adhibetur, reteggit, & effert in vulgus. Atqui venturum hi nobis sunt molestissimi, qui reuellunt pallia. Curiosus autem non pallia vicinorum nec tunicas, sed patientes detegit, fores reserat, & ad teneram vsque virginem non aliter quàm ventus penetrat irrepitque. Simul est in ædibus diuitum, in casis pauperum, in aulis regum in thalamis nuper nuptiarum, scrutans omnia omnium negotia, tum hospitem, tum præsidium.

præsidum. Hactenus Plutarchus. Idèque paulò inferius addit: Itaque laudanda Locrèsiùm lex, quæ si quis peregrè reuersus rogasset, Nunquid nouis: cū multa afficiebat. Quemadmodum enim coqui optant vberem pecudum prouentum, piscatores piscium: *Simile.* sic curiosi optant annorum malorum, ac negotiorum multitudinem, nouitateque & rerum mutationes, quò semper habeant quod venentur mactentque; Cæterum fieri non potest, vt curiositatem non comitetur maledicentia. Etenim curiosi, quæ libenter audiunt, libenter effutunt, & quæ ab aliis studiosè colligunt, apud alios cum voluptate efferunt. Deinde verò idem Philosophus morbi cuius remedium adhibere incipit his verbis.

Igitur ad huius morbi depulsionem plurimum fuerit, si consuescamus in hoc affectu temperare nobis. Quemadmodum enim venatores non solum canem aberrare, & quemlibet odorem persequi, sed lauris retrahunt, reuocantque, olfactum eius seruantes purum & integram, officio peculiaria, vt acius in heret vestigiis, sic oportet & curiositatem ad quiduis spectandū audiendūve excurrentem atque oberrantem cohibere atque retrahere, quò seruetur ad vtilia. Etenim sicuti leones & aquilæ dum ambulant, vngues vertunt retroflum, ne aciem illorum & cuspidem deterant: sic existimantes curiositatem ad multarum rerum cognitionem aciem quandam & acumen habere, ne consumamus illud, nec hebetemus in rebus deterrimis. Secundo verò loco consuescamus, si quando præterimus fores alienas non introspicere, nec in ea quæ sunt intus, oculis irumpamus, curiositate manus utente vice: sed illud Xenocratis, in promptu sit, Qui negauit quidquam referre, vtrum pedes, an oculos inferas in ædes alienas. Et paulò inferius, Hoc etiam admonendum, ne redditam epistolam mox solutam, quemadmodum faciunt plerique: qui, si manu sint tardiores, densibus epistolæ vincula dilacerant. Cùm ego quòdam Romæ dissererem, Rusticus ille (quæ post occidit Domitianus gloriæ illius inuidus) me loquentem audiebat, atque interim satelles accedens. Cæsatis epistolam illi reddidit. Atque orto silentio, meque sermonem interrumpente, quò posset epistolam legere noluit: nec prius resignauit, quàm ego finissem orationem, ac dimissem auditorium. Qua quidem in re omnes viri grauitatè admirati sunt: Hæc omnia fratres, ex Plutarcho aduersus curiositatis vitium, quod eo tempore apud Græcos ac præcipuè apud Athenienses vigeat, quos S. Lucas in Actis Apostolorum hoc morbo laborasse scribit: qui ad nihil aliud vacabant, nisi vt noui aliquid audirent. Nec minus tamen nos hoc eodem morbo labo-

ramus: quocirca non temerè à nobis, neque (vt arbitròr) inuti-
liter hæc omnia inducta sunt. Quæ tamè omnia paucis sanctis-
simi cuiusdam viri sententia complectitur, qui ait, Vt te ipsum
semper inspicias, ab omnibus aliis oculos auerte.

I.

Sed ad institutum redeuntes, ad illum veniamus, qui quoniã
uxorem duxisset, se à conuiuio excusauit. Quo in loco diligen-
ter obseruandum est, alios quidem supplici se oratione à conui-
uio excusasse, dum vterque nuntio dixit, *Rogo te, habeme excu-
satum*. Qua in re quorũdam fidelium conditio designatur, qui
illius quidem cœlestis conuiuij desiderio tenentur, pondere ta-
men, hoc est, amore rerum terrenarum ad infima deprimuntur.
Per eum autem qui uxorem duxit, eorum intemperantia nota-
tur, qui sese vagæ libidini & carnis lasciuia dederunt. Non
enim nouum est re iusta iniustam aliquando propter operũ
similitudinẽ designari. Hi autem ad eò fortibus à dæmone vin-
culis constricti tenentur, vt se ab illis extricate nisi magno diui-
næ gratiæ mune re non possint. Hinc apud Oseam legimus, *Et
necatio, & vinum & ebrietas auferunt cor. Vix potuit diuinus
Vates, paucioribus verbis mali huius vim explicare. Vt enim e-
brietas rationis arcem quæ hominis propria est occupat, homi-
nemque sibi ita eripit, vt tunc à furente & insano nihil differat,
ita morbi huius vis liberum hominis arbitrium atque iudiciũ
obruit, vt vix in eo aliquid vel rationis vel libertatis maneat,
hominemque ferè in pecudem transferat. Hinc D. Greg. Cũ
luxuria (inquit) mentem occupauit, vix aliquando bonum cogi-
tare permittit. Denique iidem ipsi sic animo affecti ac depraua-
ti sunt, vt se, quamuis falsò, ad hoc vitium non allici, sed com-
pelli suũ; iuris non esse dicant. Tanta huius pestis vis est. Hac
igitur de causa iste qui vxorem duxit, nequaquam rogat se ex-
cusari, sed liberè & inuerecundè dicit se non posse venire. Quo
verbo maximũ illud vulnus humanæ naturæ ex originali pec-
cato inflictum apertè designatur. Nulla enim in se concupiscẽ-
tiam magis, quàm in hac cupiditate sæuere Theologi fatentur.
Hinc apud Oseam legimus: Omnes adulterantes quasi clibanus
corda eorum. Et quidam ex patribus, Ardor, inquit, luxurie
ascendit in cœlum, fœtor autem ad inferos vsq; descendit. Quã-
rem in ore hominum non obscure indicant. Quis enim (vt D.
Hieronymus ait) gloriabitur castũ se habere cor? Imò verò quis
gloriabitur castos se habere oculos, cùm S. ille Iob ita sibi ab o-
culis suis timeret, vt diceret: Pepigi fœdus cum oculis meis, vt
ne cogitarem quidẽ de virgine. Confiteor vobis hodie fratres,
latissimam*

latissimam esse hanc viam quæ ducit ad perditionem, paucissimosq; ab ea ad castitatis viam deflectere: nec minus puto maximam hominum partem, quo sempiternus ille ignis cruciabit, hoc vitio contaminatos fuisse. Quod si quis ab hoc igne liberari, & huic pestilenti morbo occurrere velit, sciat hoc gen^o *Matt. 17.* pemoniorum nõ eici, nisi in oratione & ieiunio. Ieiuniũ quippe corpus inedia extenuat, ne escarum abundantia luxuriet atque lasciuat. Oratio verò continentiaẽ donum à Deo impetant, sine quo virtutem hanc retinere diu nemo poterit, quẽadmodum Sapiencia 8 legimus.

Cum igitur isti, qui ad cœnam inuitati fuerant, variis se rationibus excusarent, *iratus paterfamilias seruo suo ait, Exi citò in plateas, & vicos ciuitatis & pauperes ac debiles, cœcos, & claudos introduce huc.* In his verbis aperte Iudæis exclusis, qui prius inuitati fuerant, Gentium vocatio designatur, quæ variis animorum morbis obnoxie, omnium spiritualium bonorum inopes erant. Quæ *Psal. 91.* de causa in literis sanctis ligna sylvarum appellantur, quæ de vocatione sua lætari iubentur. Huiusmodi enim sylvarum ligna infrugifera sunt, atque ad solum ignem & incendium destinata, quales gentes erant. Hos vbi seruus vocauit, ad Dominum rediens ait: *Domine factum est vt imperasti, & adhuc locus est. cui Dominus. Exi citò in vias & sepes, & compelle intrare vt impleatur domus mea.*

Quid est, *compelle intrare*? Virtus enim & iustitia via est atque porta, per quam aditus nobis ad hanc cœnam patet: virtus autem non est, quæ voluntaria non est: quemadmodum nec est peccatum, nisi sit voluntarium: quomodo ergo isti compelluntur, vt ad cœnam dominicam veniant? Hoc compellendi verbum, fratres, immensam Dei bonitatem & in genus hominum charitatem declarat, & maximum item calamitosis hominibus (quorum maxima in mundo turba est) solatium præbere potest: ideòq; qua ratione isti compellantur, paulò fusiùs à me explicandum est.

Ad hoc igitur ex D. August. scite oportet, variis mirisq; modis Deũ ad se homines trahere, quippè qui omnes velit saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Quosdam enim ex gratuita & immesa bonitate sua præuenit in benedictionibus dulcedinis, qui maxima rerum cœlestium dignitate & suauitate illecti, facile omnia propter eas despiciunt atque contemnunt. Sic *Matt. 13* enim mercator ille Evangelicus inuenta preciosa margarita, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam: quoniam te ipsa dedit, se fœlicitem in hac etiam vita illi^o fructu, quàm

rerum omnium possessione futurum.

Sunt rursus alij, quos Dominus non dulcedinis, sed amaritudinis calice ad se venire compellit, quos videlicet inopia premi, morbis intabescere, orbitatibus affligi, variisque à fallaci mundo calamitatibus & incommodis vexari, & ab eo quodammodo repelli permittit: quorum tamen quidam nec adeò boni sunt, ut has calamitates grato & alacri animo excipiant, nec adeò mali, ut de Deo querantur, & intoleranter arque iniquo animo hæc ipsa perferat. Sic enim isti apud se philosophari quodammodo videntur. Quam ego utilitatem referam, si tristitiæ & iracundiæ habenas laxauero, & mœrore conficiar? Primùm quidem calamitatē meam augebo, quam frequenter impatientia ipsa grauiorem reddit, ita ut interdum magis hominem paciētia sua, quàm ipsa calamitas torqueat. Deinde Deum ipsum (cuius prouidentia hæc omnia proueniunt) hæc eadem impatientia offendam.

Eccle. 11.

Constat enim verum esse quod Ecclesiasticus ait, Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt. Tertio denique paciētiam mericum amittam, quod tantò maius est, quātò calamitas extiterit grauior. Certū enim est, boni operis difficultatem, meriti magnitudinem augere. Quo autem meritum fuerit cumulatius, eò maiora gratiæ & charitatis, & virtutum, atque celestium donorum munera percipiam. Quæ quidem bona tanta sunt, ut Iacobus Apostolus omni gaudio circumfluere nos moneat, cum in varias tentationes incidimus.

Iacob. 1.

Hæc igitur prudentissimus quisque vir secum philosophatur: atque ita demum calamitatis necessitatem (quam ipse quidam ferre noluisse) in virtutis meritum atque materiam vertit, cum videat tam multa bona ex humili paciētia sequi & tam multa incommoda secum impatientiam afferre. Hæc autem ipsa quæ diximus, apertè Dominus per Oseam testatur his verbis, Ecce ego sepiam viam tuam spinis, & sepiam eam maceria, & semitas suas non inueniet, & sequetur amatores suos, & non apprehendet eos, & quæret eos, & non inueniet, & dicet: Vadam & reuertar ad virum meum priorem, quia benè mihi erat tunc magis, quàm nunc. Quo in loco diuus Gregorius, Postquam, inquit, adultera anima vias suas spinis septas inuenit, postquam amatores suos apprehendere non valet, ad amorem viri prioris redit: quia plerumque postquam in hoc mundo non possumus obtinere quæ volumus, postquam in terrenis desideriis de impossibilitate lassamur, tunc ad mentem Deum reducimur, tunc placere incipit quod displicebat, & is cuius nobis amara fuerant præcepta, repente dulcescit in memoria, & peccatrix anima, quæ

Gregor.

adultera

adultera conata est esse, nec tamen aperto opere potuit, decernit esse fidelis coniux. Qui ergo huius mundi aduersitatibus fracti ad Dei amorem redeunt, atque à presentis vitæ desideriis corriguntur, quid isti fratres mei, nisi compelluntur ut iocent? Hæc enim Gregor. qui conuersionis huius re stem inducit prodigam illum filium. Is enim qui patrem reliquit, & partem substantiæ quam perceperat, prodigè expendit, postquam esurie cepit in se reuersus dixit, Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus! Longè quippe à se discesserat, quando peccabat, & si non esuisset in semetipsum, minimè redisset: quia postquam terrenis rebus indiguit, tunc cogitare cepit quid de spiritualibus amisit. Tales igitur sunt qui ad hanc cœnam à Domino compelli dicuntur: quia videlicet non omnino spontè, sed necessitate quadam per virtutis iter, quo ad eam peruenitur, gradiuntur.

Est autem aliud compellendi genus mirum & nouum, quod quæ extremam hominis malitiã atque infirmitatem, summamq; Dei nostri bonitatè & clementiã declarat. Quod quidem non ionga oratione, sed historia quadã scitu dignissima, quam Eusebius Cæsar. in Ecclesiastica historia memorat, vobis patefaciã. Quæ non exiguam philosophandi, admirandique materiam vobis tribuet. Sic igitur ait: Facinus apud nos admissum, fideibus in Domino, quo illos erudiam, cõmemorabo: quod credo, si Sodomis certè gestum fuisset, etiam illos ad scelera sua pœnitentiæ lachrymis maturè eluenda admonuisset. Erat quidam Nauasius cõfessor non iam pridem, sed nostris iam penè temporibus: iste ab Asclepiodoro & altero Theodoro Trapezita (hi quidem ambo Theodoti corarij, qui primº propter istam nouam prudentiam imo verò amentiam, ex Christianorum communione à Victore vt dixi, qui tunc erat Pontifex, excludebatur, discipuli erant) fraude ac dolodeceptº fuit: & vt ab illis duobº, quos supra posui, salario quodam & mercede persuasº, vt illius erroris Episcopus crearetur: ea lege nimirum, vt centum quinquaginta denarios mensuos isti ei persoluerent. Qui quidem cum se in illorum societatem dedisset, per visiones quasdam à Domino ad se demissas sæpenumero admonitus fuit. Deus enim misericors: & Dominus noster Iesus Christus, Martyrem & testem suarum afflictionum extra Ecclesiam miserè disperire noluit. Cæterum quoniam erat primæ apud illos Sedis Episcopalis appetitione tanquam hamo inescatus, & turpi quaestuo (qui nullus adfert perniciem) irretitus, & propterea lentius tardusque Dei visionibus animum attendit: tandem per integram noctem à sanctis Angelis flagris & verberibus vsque ad cõ acerbè & grauius cæcus

*Eccles.
hist. ub. 3.
cap. 7.*

fuit, vt cum primò maneurgeret, cilitio & sacco indutus, cineribus aspersus, cum magno mœrore & lachrymis, ad pedes Zepherini Pontificis se supplicem abiceret: & non modò ad clericos, sed ad laicorum etiam genua aduolueretur: ita, vt Christi misericordis Ecclesia illum magnopere commiserata, lamētis vnà se dederet. Attamē ille licet multis precibus vsus fuisset, & plagatum vibices, quas pertulerat ostendisset, vix tandem in communionem Ecclesiæ receptus fuit. Hactenus Eusebius.

Claudit autem hanc parabolam formidabilis quadam sententia Dominus: *Disco (inquit) vobis. Quia nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cenam meam.* Nullum n̄ aius fumen à diuina censura iactari potuit. Hoc enim verbo supplicium illud designatur, quod Theologi damnæ pœnam nuncupant: quæ est sempiternæ sceleritatis, atq; diuinæ visionis & gloriæ abdicatio, quæ damnatos homines magis quàm flagrantissimus ille ignis, qui eorū corpora & animas depascitur, cruciari dicitur. Huius verò tanti supplicij causa est stupenda illa hominum cæcitas & ingratitude, qui Deo ipsos gratis ad opulentissimam cœnam tot modis vocanti (cuius rei gratia millies mortem ob hanc tantam Domini sui benignitatem oppetere deberent) non modò hoc non fecerunt, sed etiam singularem hanc gratiam & misericordiam inanissimarum rerum cupiditate furenter & ingrâte repudiarunt. Quò enim Domini vocantis dignitas maior, quò gratia magnificentior, quò cœna splendidior, quò excusationis causa indignior, eò grauius extitit excusantium crimen, quod hæc tanta pœna Dominus multandum decreuit: quemadmodum ipse per Esaiam minatur his verbis, *Vocauit, & non respondistis mihi: loquutus sum, & non audistis, & faciebatis malum in oculis meis, & quæ nolui elegistis.* Propterea hæc dicit Dominus: *Ecce serui mei comedent & vos esurietis: ecce serui mei bibent, & vos sitietis: ecce serui mei lætabuntur, & vos confundemini.* Hactenus de Evangelica lectione: nunc ad cœnam Dominicam veniamus.

Esai. 65.

TRACTATIO THEMATIS.

Diximus initio fratres, si meministis, vtilitatis spem esse quæ mortales omnes ad labores subeundos maximè acuat & exuscitet. Ceterum vtilitas omnis quò presentior est, eo magis animū ad labores incitat, quod non perindè facit ea quæ diutius expectatur. Hinc Cicerus ille, *Ego (inquit) spem periculi non emam.* Quam sententiam clarius exponit D. Ambrosius his verbis: *Difficile videtur hominibus vt spem periculis emant, damno quò presentium futuræ locum mercentur ætatis.* Quæ circa Dominus

Ambros.

hoc humanæ mentis ingenium intelligens, non solum futura sed etiam præsentia bona virtuti constituit. Vnde omnia propter se relinquentibus, centuplum, hoc est, magnificentissima gratiæ bona in hoc seculo promissit, & in futuro vitam æternam. Et Apostolus: Pietas (inquit) ad omnia valet promissionem habens vitæ quæ nunc est & futuræ.

Inter hæc autem præsentia bona, non in postremis gaudium spiritus, quo mirabili ratione piorum mens in hac vita reficitur & pascitur, intelligimus. Quam rem Dominus in sacra huius diei lectione sub splēdidæ cœnæ nomine (vt auctor est D. Greg.) fidelibus proponit. Is namque cœnæ nomine dulcedinis internæ refectiōnem intelligit. Quamuis enim hoc in loco, Dominus hoc nomine, nouissimam illam cœnam quæ erit in patria, præcipue designare velit, tamen nihil prohibet, quin simul intelligatur eodem significari spiritualem refectiōnem & conuiuium, quo in præsentī vitā pascitur militans in terris Ecclesia. Vnde sicut vna est Ecclesia militans in terris, & triumphans in cælis, & vita æterna quæ post hanc vitam perficitur, hic incipit per fidem: ita vnum quodammodo est conuiuium, quo pascitur militans, & quo triumphans Ecclesia: quandoquidem vnus est Deus quem hic agnoscimus per fidem, quo postea fruemur per speciem: vnus Christus, quem nunc velatum in sacramento suscipimus, quem postea reuelata facie intuebitur. Denique tanta inter vtrumque cōiuium affinitas est, vt celestem gloriam Theologi dicant esse gratiam consummatam, hanc vero spiritualem refectiōnem esse gloriam inchoatam. Est enim velut gutta quædam à magna illa cœna in piorum animas decedens, quæ sic eas reficit & satiat, vt omnium terrenarum deliciarum esuriem & sitim in illis extinguat, quod illius nouissimæ cœnæ proprium est. Hanc porro spiritualem refectiōnem, cœnæ quoque nomine significari non obscure Dominus designauit, cum in Apocal. Ioannes ait. Ecce ego sto ad ostium, & pulso. Apoc. 3. Si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum. Quo in loco Dominus de interna pulsatione, spiritalique cœnæ qua eos reficit, qui ipsi aditum patefaciunt, aperte loquitur. Quia igitur in superiori concione de futura cœna diximus, de præsentī nunc dicere incipiamus: quamuis hoc argumenti genus ad pios magis quam ad alios, qui terrenis rebus affixi sunt, spectare videatur. Quia tamen Apostoli exemplo sapientibus & insipientibus debitores sumus, hodie mihi magis cum sapientibus, quam cum insipientibus agendum est. Magnam enim felicitatis partem

qua isti in hac etiam peregrinatione fruuntur, aspirante Domino, paucis explicare congedam. Quæ res insipientibus quoque, hoc est, is qui terrena sapiunt, non omnino inutilis erit, cum ex hac doctrina intelligant, quibus ipsi hoc tempore deliciis & qua felicitate fraudentur.

Partitio.

Tria autem hac de re quàm breuissimè attingam. Primum quanta sit huius diuinæ refectionis dignitas atque suauitas. Deinde, quomodo nonnunquam eadem diuina dispensatione piis etiam hominibus subtrahatur. Postremo, qua ratione eadem ubi intermissa fuerit, reuocanda sit.

Ut hinc igitur dicèdi initium faciamus, scitis iam fratres, duas esse præcipuas hominis partes, corpus videlicet & animam. quarum altera corporea, altera spiritualis sit: idèq; altera corporeo altera spirituali cibo pro cuiusq; natura sustentanda. Cum autem diuina prudentia in rebus ad vsum vtriusque vitæ necessariis minimè deficiat: quemadmodum varia ciborum genera alendo corpori procreabit, ita ad spiritus vitam tuendam sua quoque alimenta & cibos destinauit. Inter quos principem locum sacra

Ioan. 6.

Eucharistia tenet, de qua idem Dominus ait, Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Verè namque inter omnes spirituales animarum cibos, hic præcipuè spirituale vitam alit, auget, roborat, atque conseruat, & ad vitam vsque perducit sempiternam: sicut idem Dominus ait, Qui manducat hunc

Idem.

panem, viuet in æternum. Quæ cum ita sint, non est difficile diuinare, cur in mundo tantus languor, tanta imbecillitas, tot animarum morbi, tot hominum lapsus, tantusque veræ pietatis neglectus sit. In causa certè est, quod hoc cælesti pane qui cor ho-

Bernard.

minis confirmat, minimè reficiantur. Rectè enim diuus Bernardus, Væ (inquit) his qui vocantur ad opera fornicum, & non aluntur cibo fornicum. Cæterum, quia non omnibus in promptu est, hoc suauissimo pane vesci, aliud Dominus prouidit, quo pij homines singulis penè momentis refici possint. Hoc est autem gaudium spiritus, quod à charitate proficiscitur: quo mirabiliter piorum animæ in huius vitæ stadio pascuntur, oblectantur

August.

& roborantur. Qua de re sic D. August. Est (inquit) quædam voluptas cordis, cui dulcis est panis ille cælestis: cuius cibi imaginem retulit manna illud patribus exhibitum in deserto. Ut enim olim Dominus filiis israel ad promissam terram pergentibus (quæ lacte & melle manabat splendidissimaque huius cœnæ imaginè gerebat) cæleste manna prouidit: ita quamdiu viti

Simile.

sancti in huius vitæ squalenti eremo peregrinantur, nec ad illam viuentium terram perueniunt, in qua opulentissima illa cæna per-

perfruentur, hoc illos spiritualis lætitiæ pabulo & manna suavissimo recreat & reficit. Porro autem quemadmodum manna illud omnem saporis suavitatem continebat, ita spiritualis hæc lætitia instar omnium deliciarum est, quæ piorum hominū mentes incredibili & incognita ceteris mortalibus suauitate lætificat & satiatur, terrenorumque bonorum sitis mirabiliter sedat.

simile.

Hæc autem fœlicitate, his delicijs sponsa in Canticis fruebatur, cum cœlesti spōso diceret, Meliora sunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis. Vberum autem nomine lecteam diuinæ suauitatis escã intelligit: quã vino, hoc est omnibus mundidelijs, non modò puriorem, sed etiam dulciorem esse constat: verum his tantis delicijs non quæritur anima, sed ea solùm frigitur quæ sponsæ nomen meretur. Quæ autem illa sit, D. Bernard. exponit his verbis, Da mihi animam quam frequenter cœlestis spōsus inuisere soleat, cui familiaritas visum, cui gustus famam, cui contemptus omnium, otium dederit: & ego huic incunctanter assigno vocem pariter & nomen sponsæ. Hanc ergo fidelem animam, quam sibi Dominus singulari dilectionis glutino copulauit, solet frequentissimè sponsus Christus insolita quadã & cœlesti lætitia reficere, quò illam & in amore feruentiorem, & in bono opere diligentiorẽ, & in tentationibus superâdis potentiorẽ efficiat. Quã quidem lætitiã diuinus Psalter a Dño petebat, cum diceret: Lætetur, inquit, cor meum, vt timeat nomẽ tuum. Sciebat. n. mentẽ hominis spirituali hæc lætitia perfusam, ad omnia religionis officia alacriorem & prõptiorẽ reddi.

*Cant. 2.**Bernard.**Psalm. 15.*

Huius autem lætitię magnitudinem idẽ exprimit cum ait, Quam magna multitudo dulcedinis tuæ domine, quam abscondisti timentibus te. Idem etiam ostendunt illa ex Actis Apostolorum verba, Ecclesia ædificabatur, ambulans in timore Domini & consolatione spiritus sancti replebatur. Replendi autem verbo huius diuinæ consolationis exuberantiam sanctus Lucas designare voluit. Nec minus hoc ipsum illa Ecclesiastici verba innunt, qui inter cætera diuina munera, quibus Dominus virum pium ornat, hoc etiam recenset, Iucunditatem & exultationem thesaurizauit super eum. Thesaurizandi autem verbo, paternam erga pios charitatem & indulgentiã Domini designauit, qui instar eius qui thesaurizat, gaudium gaudio, iucunditatem iucunditati, & lætitiã lætitiã adiungere non cessat. Hæc est igitur spiritualis illa lætitia, ad quam sub refectionis nomine Saluator nos amantissimis verbis in Euangelio inuitat cum ait: Venire ad me omnes qui laboratis, & onerati estis & ego reficiam vos. O immensam diuinæ bonitatis dulcedi-

*Psalm. 30.**Act. 9.**Ecc. 15.**Mat. 11.*

nem! Ô autem verba intimis animi sensibus infigenda! Ego, inquit, reficiam vos. Equidē fratres, in illa voce. Ego singularem quandam emphasim inesse arbitror, quam apertissimē Dominus apud Esaiam declaravit, cum dixit: Ego ego ipse consolabor vos. An non ergo in huius vocis conduplicacione emphasim esse liquet? Volunt enim ut hac repetitione consolantis atque reficientis omnipotentiam agnoscentes, eius siue refectiois, siue consolationis magnitudinem intelligeremus. Qualis enim illa consolatio, illa refectio, illa cœna erit, quæ ab omnipotēte Deo apparatus? Cum tabulam aliquā à celeberrimo pictore qualem Raphaelē, aut Michaelē Angelū fuisse ferunt, depictā audimus, intelligimus protinus nihil tritū aut vulgare, sed insigne aliquid ab ea manu profectum esse. Cum præterea Rex aliquis epulum principibus suis apparat (quod olim Rex Assuerus fecit) splendidum quiddam, quodque regiam magnificentiam referat, accipimus Alexander ille Orientis dominus, cum priuato cuidam homini ab eo aliquid petenti, ciuitatem donasset, isque tantum illud munus fortunā suam minimē decere respondisset, ille cōtra (ut erat magno animo) Nō, inquit, quid te accipere, sed quid me donatē deceat, considero. Si igitur ex dignitate personatū, earundē munera diiudicamus, qualis quæso erit illa cœna, qualis illa refectio, qualis illa consolatio de qua summus ille rerū omnium dominus ait, Ego reficiam vos: & Ego ego ipse consolabor vos. Hoc fratres, quia nulla oratione explicari potest, prudentiæ vestræ cogitandum atque examinandum relinquo.

Dicet igitur aliquis forsan, Si tanta est spiritualis huius cōuiuij, quod in hac etiā vita pij exhibetur, suauitas, cur seculi homines qui tanto voluptatis amore tenentur, ad has epulas atque delicias non aspirant? Huic quæstioni prudēter admodum D. Gregor. respondet, insigne in inter spirituales atque carnales epulas, atque delicias differentiam assignans. Sic enim ait, Corporales deliciae cum non habentur, græue desiderium in se accedunt: cum verò habitæ eduntur, comedentem protinus in fastidium per satietatem vertunt. At contrā, spirituales deliciae cum non habentur, in fastidio sunt: cum verò habentur, in desiderio tantoque, à comedēte amplius esuriuntur, quanto amplius comeduntur. In illis appetitus placet, experientia displicet: in istis appetitus vilis est, & experientia magis placet. In illis appetitus saturitatem, saturitas fastidium generat: in istis autem appetitus saturitatem, saturitas appetitum parit. Augent enim spirituales deliciae desiderium sui in mente dum satiant: quia quorsò magis earū sapor percipitur, eò amplius cognoscitur, quod

audius

Est. st.

Simile.

Alind.

Alexād.

Gregor.

avidius ametur. Et ideo non habitare non possunt; quia
 eorum sapor ignoratur. Quis enim amare valeat quod ignorat?
 Proinde Psalmista nos admonet dicens, Gustate, & videre, quo-
 niam suavis est Dominus, quasi aperte dicat: Suavitatem eius *Psal. 34.*
 non agnoscitis, si hanc minimè gustastis. Hæcenus Gregor. Ex
 cuius verbis liquet, cur carnales homines ad has epulas non aspi-
 rent, quia videlicet nunquam eas degustarunt, cum contra ta-
 men de piis hominibus diuina sapientia dicat, Qui edunt me, ad
 huc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitient. Hic enim saturitas
 famem, maiusque edendi desiderium accendit.

Verum id hoc in loco mouendi sumus, quid cum cælestis il-
 le pater familias hoc suauissimo pane pios homines reficiat, so-
 let aliquando hæc eis dulcedinem subtrahere, & se quodam mo-
 do ab eorum oculis abscondere, & illud implere quod in Iob
 scriptum est. Visitas eum diluculo, & subitò probas illum: quod *Iob. 7.*
 frequenter sine vlla ipsorum culpa contingit. Cur ita? Multæ
 sane causæ à sanctis Patribus assignantur, quæ tamen omnes ad
 piorum vtilitatem referuntur. Primum enim hæc ipsa destitu-
 tio atque derelictio, que maducum piorum animas vehemèter
 cruciat, ita etiam ab omni labe & face peccatorum magnoperè
 purgat. Cum enim illi huius diuini amoris dulcedine illecti, eun-
 dis mundi voluptatibus atque deliciis renuntiauerint, intelli-
 gentes (vt diuus Bernardus ait) delicatam esse diuinam consola-
 tionem, nec dati admittentibus alienam, cum hinc terrenas ipsi *Bernard.*
 consolationes repudiauerint, inde verò spirituales eis à Domino
 denegentur, permanent sine vlllo solatio vndique destituti, & ve-
 lut inter cælum terram que suspensi, cum nec terram ipsi attinge-
 re velint, & cælum contingere prohibeantur. Cum autem, vt di-
 uus Gregorius ait, esse sine delectatione animus non possit (nam *Gregor.*
 aut in infimis delectatur, aut in summis) quid faciet animus
 ille qui vtrisque viduatus est? Certe angitur, æstuat, sitit, &
 variis cogitationibus laceratur, præterea cum sibi magis
 timere incipiat, vbi se videt hoc tanto præsidio destitutum. Scit
 enim scriptum esse, Vitam & misericordiam tribuisti mihi, & vi-
 sitatio tua custodit spiritum meum. Quomodo erga non for-
 midabit, cum se videat hac cælesti visitatione & vigili custodia
 destitutum. *Iob. 14.*

Verum hæc ipsa quæ diximus, nemo sentit, nisi qui est huius *Bernard.*
 cælesti conuiuio assuetus. Assuetus certe diuus Bernardus erat,
 qui vel ad momentum hac diuini spiritus refractione carere ma-
 ximum cruciatum ducebat. Vnde explanans illa Domini ver-
 ba, Modicum & non videbitis me sic ait, O modicum modi-
 cum *Ioan. 1.*

cum. Ô modicum longum! Pie Domine, modicum dicitis quod non videmus te? Saluum sit verbum Domini mei, longum est, & multum vaide nimis. Veruntamen verum est, verum modicum & non modicum, modicum mentis & non modicum votis. Quod enim ad merita modicum est, ad vota æstuantis animæ non modicum, sed longum est: vt potè quæ omnè æluentantis sponsi celeritatè, moram computet. Porro amans ad quæ vota fertur, trahitur desiderius, maiestati oculos clausit, aperit voluptati. Hæc ille, Quò autè hic cruciatus maior, eò patientiæ meritum sublimius: magnorù quippè laborum patientia magnam à Domino mercedem expectat.

Nunc iam superest, vt quæramus quid agendum sit, cum hac ratione à nobis Dominus abest, hoc est, cum nos in hac ariditate spiritus & sterilitate relinquit. Nimirum non aliud quàm studiosè atque dolenter absentem Dominum quærere, & has amoris atque doloris plenissimas voces effundere. Redde mihi Domine lætitiã salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Hoc enim modo se sponsa in Canticis, efficit cum dilectissimũ sponsum diligenter quæsivim tandem inuenit. Ait namque, In lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea: quæsivi illum, & non inueni. Surgam & circuibo ciuitatem, & quæram quem diligit anima mea. Quid est in lecto, & per noctes dilectum quærere! Lectulus animæ in quo ea mollior quiescit, diuinarum rerum cõtemplatio est, in quo placido somno & ineffabilibus deliciis inter amplexus sponsi fruitur. In hoc ergo lectulo quærit fidelis anima sponsum, & quærit per noctes quando mentis oculis ad omnes seculi curas & cogitationes clausis, in quodam interno silentio & spirituali caligine sponsum quærit: qui tamen interdum sic etiam quæsitus minimè inuenitur. Quid igitur? An proinus omninò cessandum est? Nullo modo. Sed ardentissimo studio atque desiderio cum eadem sponsa oportunè quærendus, quæ videlicet statim surrexit, & lustrata omni ciuitate sponsum auidissimè quæsivit. Cuius studium & ardorem demiratus D. Bernard. Quid hoc, inquit, desiderij & ardoris est vt surgens de nocte fidelis sponsa, publicum non erubescat, percurrat ciuitatem, percontetur palàm, & passim de dilecto, atq; à vestigandis semitis eius nulla valeat ratione auerti, nulla præpediri difficultate, non tempestiuæ amore quietis, non sponsæ verecundia, non vel timore nocturno? Cedit enim fastus, vbi incalescit affectus. Nescimus quid agit, quia non sentimus quod sentit. Hoc ergo studio atque desiderio pudica sponsa quærere cælestem sponsum debet, claus

Psal. 50.

Cant. 3.

Bernard.

mans cum Propheta: Quæsiui vultû tuum, vultû tuum Domine requirâ, ne auertas facië tuam à me. Quidni requirat? Neque enim subducto sibi tam dulci sponso interim aliquid aliud nõ dico desiderare, sed nec cogitare quidẽ sibi licere putat. Restat igitur, vt absentẽ studiosẽ requirat, reuocet abeuntẽ. Ita ergo reuocatur verbû, & reuocatur desiderio animæ, sed eius animæ cui semel indulserit suauitatẽ sui. His ergo piorû desideriorû vocibus & clamoribus vocatus Dñs tandem adest: qui piis votis atq; desideriis nunquã deest. Neq; enim à nobis longè abest nec diu telunos manere nos patitur, ne cælesti hoc pane destituti deficiamus in v a. Hinc eadẽ sponsa in Canticis illû stare ait post parietẽ nostrû, per fenestras & cancellos prospicientẽ: vt intelligamus eum nõ ita procul abesse, vt transmarinis navigationibus ad illum quærendum opus sit. Hinc regius Vates, Propè est (inquit) Dominus omnibus inuocantibus eum: omnibus innocantibus eum in veritate. Psal. 146.

Quòd si eum ad illum clamas, nõ protinus exaudiris, nec cõsuetæ eius præsentia in te signa deprehedis, nihilominus tamẽ pete, quare. pu sa, clama, & diuinas aures piis atque supplicibus querelis imple. non des requiem tibi, nec taceat pupilla oculi tui. & in summa ista tarditate orans persevera, sciens scriptum esse: Melior est finis orationis, quàm initium. Quod enim orare incipientibus initio negatur, fideliter perseverantibus in fine tribuitur. Hoc igitur studio fiet, vt intermissa deuotionis suauitas & salutaris lætitia redeat, qua refecti & cõfirmati ad illã tandẽ cœnã venite mereamur, in qua cælesti pane satiabimur, & fõre vitæ ita potabimur: vt nunquã amplius neq; esuriamus, neq; sitiamus, nec perceptã suauitatẽ atq; iucunditatem vlla vnquam temporum vicissitudine amittamus. Eccl. 7.

Dominica tertia post Pêtecostẽ cõcio prima in qua post Euangelicæ lectionis explanationẽ, qua ratione rationalis ouis pereat, perdita que rursus per veram pœnitentiam inueniatur, disseritur.

THE. Congratulamini mhi, quia inueni ouem meã quæ perierat. Luc. 15

Agna nobis, dilectissimi, Dei bonitas & misericordia magna pœnitentię virtus, magna que peccatoribus verè pœnitentibus spes veniæ, atque consolatio in hodierna sancti Euangelij lectione proponitur. Erant, ait Euangelista, Publicani &

peccatores

peccatores appropinquantes ad Iesum ut audirent eum: qui etiam non ad audiendum nobis, sed ad conuiuandum ab eodem recepti sunt. **Q**ui in re mira Domini humanitas & lenitas, mira benignitas, mira charitas & humilitas elucet, mirumque salutis humanæ desiderium, quando ille qui choris superamnet Angelorū, peccatorū mensā nō dedignatur. Quā eius benignitatē cum laudare Scribæ & Pharisei deberent, canis dente obtrectare cœperunt. Mirum sanè est Phariseos & Scribas (quorum hi de scripturarum scientia, illi de vitæ religione gloriabantur, eoque nomine populo insigniores erant) Domino præ omnibus aliis obtrectasse magis, & optima quæque eius dicta factaque damnasse. Scribæ ergo & Pharisei de scientia & sanctitate sibi placētes illicitum iudicabant cum Publicanis & peccatoribus versari: & cum illis mensam habere communem; quæ magnū est familiaritatis indicium. Ut autē in hac obmurmuratione Scribarum & Phariseorum perspicuè apparet superciliosa & præpostera eorū religio: ita rursum hinc obseruandū, quā meticulo sa fuerit & subdola Dominum enim corā monere miseri non audebant, siue quòd conscij essent propriæ malevolentiae, siue quòd illius in refellendis calumniis experti essent prudentiam: metuentes ne audirent ab eo quod nollent. Discipulos aduertentes adhuc: qui & malevolentiam minus perferentescerent, & rationē facti quam quærebant, reddere non possent. Hos captant venenato susurro, sperantes se eos à præceptore quem sequebantur, abducere posse.

At Dominus, eorum calumniam intelligens, non asperè, sed humaniter ac blādè pro more suo eorum obtrectationi respōdet: quamuis non ignoraret verum esse: quod ab Ecclesiastico dictum est. Calumnia conturbat sapientiā, & perdet robur cordis eius. **Q**uid igitur ait: *Non est opus valentibus medico, sed malè habentibus.* Quid ergo? An ad solos malè habentes, hoc est, peccatores, non ad iustos venit Christus? Absit. Ad utrosque sanè venit. Vtrique enim eius ope indigent: iusti quidem ut iustitiā suam tueantur. Et à quotidianis lapsibus (sine quibus hæc vita non transigitur) eripiantur. Verū n ad peccatores præcipuè sanandos venisse dicitur: partim quòd isti magis eius ope indigerent: partim quòd eius virtus in his sanādis maximè elucebat: partim etiam quòd medici gloria in horū curatione magis conspicua sit. Ut enim naturæ ars in tempestate, & medici in cœclata ægritudine magis enter: ita cœlestis medici virtus in desperatis peccatoribus ad sanitatem conuertendis magis elucet. Plus enim miramur Latronem, Publicanum, Paulum, & Magdalenam

*Eccl. 7.
2. 22. 9.*

Simile.

salenam pœnitentiam agentes, quàm multos ex veteribus patribus qui iustitiam perpetuò retinentes simili pœnitentia nõ eguerūt. Hac enim de causa Apostol⁹ ait: iniquitate nostra Dei iustitiam commendari. Itaque ò peccatores, quos conscientie vestræ metus & sollicitudo angit, expergiscimini, quæso, diem festum agite, & leuate capita vestra quoniã ad vos præcipuè sanandos se missum esse Saluator ait: O quantum fratres solatij, quantum fiducie hominibus nõ solum peccatoribus, sed etiã iustis in his Domini verbis exhibetur: eo præsertim tempore quo ij ad tremenda altaris mysteria accedunt. Cum enim viri etiam iusti se peccatores esse credant, indignissimòsque se esse putent, qui maiestatis Dominum intra pectora tua recipiant, & hac de causa non paruo metu concutiantur, vix alia res magis illis animum addere, & salutarem hunc metum temperare poterit quàm si has duas Domini sententias ad mentem reuocauerint: *Non veni, vocare iustos, sed peccatores. Et, Non est opus valentibus medico, sed malè habentibus.* Sic enim vir pius conuenire Dominum poterit, *Veniisti Domine ad peccatores vocandos, veni* ergo nunc ad me peccatorem, intra in me, & reuoca me ad te. Præterea, si non est opus valentibus medico, sed malè habentibus, ego quidem malè habeo, tu verò medicus es: in qua ergo re poteris artis & gratiæ tuæ medicinam clementius quàm in me sanando collocare? Ergo non vt sanus, nõ vt integer, sed vt malè habens, vt infirmus, vt variis animi morbis confectus, ad te venio, vt officio tuo fungaris, & vulneribus meis medicinam adhibeas. His ergo rationibus vir pius cum ad sacram illã mensam accedit, trepidantè atq; nutantè animum suum fulcite, & in spè erigere poterit; atq; hinc etiã salutarem audaciam sumere, qua tantò frequentius ad hanc mensã accedat, quantò magis & infirmitatem suam agnoscat, & hac se medicina plus indigere intelligit.

Quid deinde? Quod Pharisei in crimen vocabant, Domin⁹ insigne opus misericordie esse confirmat. Vnde apud Matthæum legimus: Euntes discite quid est, Misericordiam volui, & non sacrificium. Quibus verbis apud Oseam Dominus misericordie virtutem tantoperè commendauit, vt eam sacrificio anteferet. Sensus enim est, Misericordiam volui plusquàm sacrificium, quod ex sequenti oratione colligitur. Et quidem sacrificium, ad Dei gloriam, misericordia verò ad proximi misericordiam leuandam refertur. Et tamen Domini benignitas est, ea erga genus hominũ charitas, ea erga miseros misericordia, vt quæ ad eos iuuãdos & subleuandos spectant, sacrificiis nomini

Rom. 3.

Mat. 9.

Mat. 9.

Osea 6.

suo debetis anteponat. Quis igitur hanc tantam Domini benignitatem non agnoscat, non miretur, non collaudet? Quis huic tãtã dilectioni vicem rependere non studeat? quis amantem redamare non contendat? quis hoc exemplo ad proximum dilectionem non accendatur, quos tanto perẽ ab immensa illa bonitate diligi videt? Sed ô quantum miseri ab hoc dilectionis affectu distamus, qui vsque adeo in amorem nostri incensi sumus, vt dum res nostrã in tuto sint, quæ aliorum sunt prorsus negligamus: cum vera tamẽ charitas (vt Apostolus ait) non quæ sua sunt, sed quæ aliorum quærat.

I.

Tex.

Nec his Dominus argumentis contentus, duo singularia ad hoc ipsum comprobandum exempla subiicit. *Quis enim, inquit, ex vobis homo, qui habet centum oves, & si perdidit vnã ex illis, noime dimittit nonaginta nouem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat donec inueniat eam? Et cum inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens, &c.* Quanta hic Domini benignitas, quanta bonitas, quanta charitas sub hac similitudine latet, quodã videlicet oves in deserto reliquit, quodã perditam ouem tanta diligentia quæsiuit, quodã tantum gaudium de ea reperta percepit, vt non ipse solùm, sed amicos & vicinos huius gaudij participes esse, sibiq; congratulari voluerit: quodque his maius est, supra humeros suos perditam baiulauerit. Quis non hic illam Apostoli sententiam agnoscat, qui de Domino saluatore loquens ait, *Qui proposito sibi gaudio, sustinuit crucem, confusione contempta? Quid est autem sustinere crucem, nisi perditam ouem humeris sui portare, dum is peccata nostra in corpore suo tulit super lignum? Quo argumento intelligere licet, quãto charius salus nostra Christo Dño constiterit quã nobis. Ille enim morte & sanguine, nos pœnitentiã lamentis, nobis eam comparamus.*

Eze. 12.

Quid verò quod sequitur? Dico vobis quod ita gaudium erit in celo super vno peccatore pœnitentiam agente quam super nonaginta nouem iustis qui non indigent pœnitentia. Quid hic prius mirer? quid prius commendem. An flagrantissimam beatarum mentium erga nos charitatem, quæ de vnius homuncionis pœnitentia tantoperẽ gaudent, an pœnitentiã virtutem & dignitatem, quæ vniuersam cœlestis exercitus curiam noua lætitia exhilarat? an hominum fœcordiam & cœcitatem, qui nec hac tanta virtutis huius dignitate & commendatione ad pœnitentiam excitantur, cum pofint salutari tristitia sua, Angelorum choros eximia afficere lætitia? Dum enim hic ex animo lugent commissa, diem festum Angeli agunt in cœlesti curia. Hinc Ber. lacrymas pœnitentium

Bernard.

vinum.

vinum esse perhibet Angelorum. Hinc etiam D. August. Quoties inquit, bene agimus, gaudent Angeli & tristantur dæmones: *August.* quoties verò à bono deuiamus, diabolum letificamus, & Angelos nostros suo gaudio defraudamus. Gaudium est enim eis super vno peccatore pœnitentiam agente, diabolo verò super vno iusto pœnitentiam deserente. Cæterum quæret aliquis, qua ratione verum sit, maius esse gaudium de vno peccatore pœnitentiam agente, quàm de nonaginta nouem iustis, qui non indigēt pœnitentia, cum de maiori bono maius esse gaudium debeat, maius verò bonum sit, nonaginta nouem animarum, quàm vnius animæ salus. Cui quæstioni respondemus, hic non de essentiali, sed de accidentali & sensibili gaudio (vt ita loquamur) mentionem fieri, quemadmodum pater aliquis hoc genere, gaudij magis lætatur de vnius filij restituta valetudine, quàm de multorum filiorum perpetua sanitate, quamnis omnes filios ex æquo diligat aut sanos etiam magis diligat.

Cogitandum enim est Dominum multis in rebus vsitato more locutum, deque diuinis & spiritualibus rebus tanquam de humanis disersuisse. Hinc D. Cypria. libro de Duplici marty *Cyprian.* rio, sic ait: Non hoc sic accipiendum est, quasi Deo & Angelis gratius sit, post lapsum redire ad pietatem, quam citra lapsum perseuerare in innocentia. Sed Scriptura suo more loquitur secundum affectus humanos, illud testatum esse volens, Deo gratissimam esse peccatorum confessionem, atq; interdum piorum hominum lapsus, quamuis enormes, diuina dispensatione vertuntur in summum Ecclesiæ profectum. Sic lapsus est Apostolorum princeps, sic Paulus doctor gentiū, sic Maria Magdalena, quibus nunc Ecclesia præcipuè gloriatur: quorum lapsus cesserunt in stabilimentum atque solatium Domus Dei. Hæc ille, D. verò Gregor. aliter hunc locum longa oratione explanat. Sic *Gregor.* enim ait: Plus de conuersis peccatoribus, quàm de stantibus iustis in cælo gaudium esse Dominus fatetur, quia plerumque ij, *in homil.* qui nullis se oppressos peccatorum molibus sciunt, stant quidem in via iustitiæ, nulla illicita perpetrant, sed tamen ad cœlestem patriam non anhelant: tantòque sibi in rebus licitis vsum præbent, quantò se perpetrasse nulla illicita meminerunt. Et plerumque pigri remanent ad exercenda bona præcipua, qui a valde sibi securi sunt quòd nulla cõmiserint mala gratiora. At contrà nonnunquam ij, qui se aliqua illicita egisse meminerunt, ex ipso suo dolore compuncti, inardescunt in amorem Dei, seque in magnis virtutibus exercent, cuncta difficilia sancti certaminis appetunt, omnia mundi derelinquunt, honores fugiunt,

simile.

acceptis contumeliis lætantur, flagrant desiderio, ad cælestem patriam anhelant, & quia se errasse à Deo considerant, damna præcedentia lucris sequentibus pensant. Maius ergo de peccatore conuerso quàm de stante iusto gaudiû fit in cœlo quia & dux in prælio, plus eum militem diligit, qui post fugam reuersus, hostem fortiter premit, quàm illum, qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter gessit. Sic agricola illam amplius terrâ amat, quæ post spinas, vberes fruges profert, quàm ea quæ nunquam spinas habuit, & nunquam fertilem messem produxit, Hæc ille.

simile.

Iam verò similitudo de dragma perdita, ad idem propositû referenda est. Dragmæ enim appellatione, quæ regum nomine insigniri solet, rationalis anima ad Dei similitudinem condita non incoègruè designatur. Hanc porò animam diaboli inuidia perditam, mulier, hoc est, diuina sapiëntia, euersa domo diligētissimè quæsiuit. Quid enim aliud Christus Dominus à primo natalis sui die ad extremum vsque spiritû fecit, quàm hanc dragmam perditam per omnes vias quærere? Quo enim eius doctrina, quò tot virtutum exempla, quò tot itinera pedibus confecta à Iudæa in Galilæam, & à Galilæa in Iudæam, quò postremò tot vincula, verbera, sputa, cola, phialapæ & opprobria rédebant, nisi vt hanc perditam dragmam inueniret? His enim laboribus & meritis eam à diaboli potestate redemit.

Verùm hoc in loco fidelis anima monendâ est, vt nō cōtenta hac diuinæ sapientiæ diligentia, (qua nihil intentatum reliquit, vt dragmam inueniret) ipsa quoque diuinæ sapientiæ cooperetur, mentisque suæ domum euertat, vt se perditam inueniat. Euertat igitur primum, diligenterque consideret, à quo condita, & in quem finem condita, ac destinata à conditore suo sit. Sic enim sine & veluti portu constituto, intelliget: quàm viam tenere debeat: à quo deflectere, est frustrâ à Deo conditum esse, frustrâ & iacillum viuere. Sic enim seculi hominès conditionis & finis sui oblitii frustrâ viuunt, atque vtinam tantum, frustrâ nec se precipites in barathrum nunquam inde extrahendi, miserimè deturbarent. Euertat deinde domum hanc, & beneficia omnia quæ de Domini benignitate percepit, sibi antè oculos ponat, vt videat quantum liberalissimo benefactori debeat, qui immeritam se atque indignâ tot beneficiis cumulauerit. Euertat postremò, & omnia interni hominis latibula hoc est, omnia

Esaiæ 58. antea suæ vitæ scelera perscrutetur sanctique regis illius exemplo, recogitet omnes annos suos in amaritudine animæ suæ. Hoc in studio nō dubiam, quin perditam dragmam, hoc est, se-

ipsum

ipsam per veram pœnitentiam inueniat. Alij tamen, pro eo, quod est, euerit, verrendi verbum posuerunt. Hoc enim facere solent, qui perditam domi pecuniam quærunt, vt simul cum ruderibus pecuniam inueniant. Et quidem hæc versio ad eò his quæ diximus non repugnat, vt magnoperè etiam quadret. Si quis enim peccando animam suam perdidit, nulla ratione cõmodius, quàm mentis suæ domum verrèdo inueniet: si tamen eo modo verrat, quo sanctus ille Propheta, qui de seipso ait, *Me Ps al. 76.* ditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebã, sicut verrebam spiritum meum. O si vel hoc vnum consilium ex tota hac concione referre velleris fratres, vt si quando (quæ est humana fragilitas) in peccatum lapsi fueritis, protinus ad pœnitentiæ verriculum confugiatis, vt contractas per peccatum sordes hoc salutari verriculo expurgetis. Scitis enim verũ esse *Gregor.* quod D. Gregor. ait, peccatum quod per pœnitentiam non diluitur, mox suo pòdere ad aliud trahere. Et *Ecclesiasticus.* Peccator, inquit, adiciet ad peccandum. Quo modo enim amissa *Eccle. 3.* gratia infirmus homo (& velut alter Samson capillorum fortitudine destitutus) oppugnantibus Philistæis, hoc est, tentantibus dæmonibus, resistere poterit? Hinc D. Bernar. Time, inquit *Bernard.* amissa gratia, quoniam reliquit te custodia tua. His igitur exemplis & argumentis causam suam Dominus aduersus Phariseorum calumniam tuetur: quibus ostendit nequaquam vituperandum, sed magnoperè laudandum esse, quòd cum peccatoribus versaretur, vt nos ad sanitatem adduceret, quod insignis misericordiæ opus erat.

Nemo tamen hinc occasionem arripiat, cum peccatoribus versandi. Alia enim perfectorum, alia imperfectorum, ac postremò alia magistrorum, alia discipulorum cõditio atque professio est. Magistri quippè velut spirituales medici, inter ægrotos versari debent, vt eos exemplo vitæ & magisterio doctrinæ ad sanitatem perducant. At discipuli, qui nondum altas in virtute radices iecerunt, cautè ad modum inter huiusmodi ægrotos versari debent. Scriptum est enim: *Qui tangit picem, inquinabitur ab ea; Et qui communicat superbo, induet superbiã. Contra verò: Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit, amicus stultorum, similis efficietur.* Vnde Apostolus. Si is, inquit, qui frater nominatur inter vos, est fornicator, aut avarus aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cù eiusmodi nec cibũ sumere. Hac autem de causa, idem Apostolus Corinthiũ incestus vitio contaminatum, à fidelium consortio eici præcipiens, Nescitis, inquit, quia modicum fermentum totam massam

*Eccle. 13.**Pro. 33.**1. Cor. 5.*

Galat. 5.

sam corrumpit? Hoc autem fermenti verbo appositissime perditorum hominum ingenium, & nocendi vim significauit. Facilius enim improbus homo virum bonum corrumpet, quam ipse à bono viro ad meliorem mentem perducatur. Est enim mali natura ad nocendum potētissima: propter ea quod humana natura post communis peccati lapsum vehementer ad malum prona sit, leuique flatu in id impellatur, ad quod ipsa sponte sua propensa est.

Simil.

Hinc virtus difficilis, studio & labore indiget, vitia sine preceptore discuntur. Ut enim terra sponte sua sine villo cultu tribulos & spinas germinat, vberes autem messes, frugiferasque arbores sine diligenti cultu & labore non profert: sic terra metis nostrae sine doctore & arte vitiorum spinas, virtutis autem fructus sine studio atque labore minimè referet. Haecenus de Euangelica lectione: nunc de oue perditā, & inuenta differamus.

TRACTATIO THEMATIS,
vel alia Concio.

II.

Partitio.

Huius ouis perditae & inuentae occasione fratres, quemadmodum rationalis ouis, hoc est, anima nostra per lethale peccatum pereat, perditaque rursus se per poenitentiam inueniat, in reliqua huius concionis parte explicare tentabo. Quae quidem res cautiore nos ad hoc tantum periculum vitandum efficiet: Et viam monstrabit, qua si aliquando (quae est humana fragilitas) in hoc tantum malum inciderimus, ab eo emergere valeamus. Quia verò lapsae & perditae animae miseriam, nisi prius stantis & integre felicitatem intelligamus, agnoscere non valebimus, de hac primum felicitate paucis differamus.

Inter innumera igitur statim & integre animae priuilegia, quae ne multis quidem voluminibus comprehendi poterunt, hoc vnum praecipue commemorabo, quod aliorum caput & fundamentum esse videtur. Nempe omnipotentem Deum in tali anima sedem sibi atque domicilium eligere, illamque plusquam paternam cura & prouidentia ad omnia vitae officia dirigere, ut sic tandem in caelestis hereditatis possessione constituar. Quamuis enim is ubique locorum sit (ut qui diuinitatis suae magnitudine caelum & terram impleat) verum quemadmodum caelum illi sedes esse dicitur, quia caelestia ibi atque diuina opera in beatis illis mentibus operatur, ita etiam in anima iusti singulari quadam ratione habitare dicitur: quia in ea singularia quaedam sanctitatis, & iustitiae opera molitur. Quae autem sint illa opera, quis quaeso, enumerare queat, nisi omnia Scripturarum & Psalmorum carmina vnum in locum conducat? Singulis enim penè versibus singularia atque diuina munera

munera piis in hac etiam vita proposita continentur. Sed ut reliqua omittam, ad vnum Ecclesiastici locum animum aduertite, in quo is paternæ huius curæ atque prouidentia officia enumerans, sic ait: Oculi Domini super timentes eum: protector potentia, firmamentum virtutis, tegumen ardoris, vmbra culum meridiani, deprecatio offensionis, adiutorium casus exaltans animam, & illuminans oculos dans sanitatem, & vitam, & benedictionem. Singula hæc munera excutiamus fratres, inueniemusque iis omnibus miras diuinæ benignitatis opes & officia contineri. Hunc autem Ecclesiast. locū alij hoc modo verterunt: Amatores suos respicit Dominus potens præsidium, firmamentumque validum, tegumentum ab æstu, vmbra culum à meridie, ab offensione tutio, & à casu auxilium, animam euehit, oculos illuminat, medicinam & vitam affert, ac prosperitatem. Hoc est, Oculi Domini sunt semper in se metuentus intenti: nimirum quia illi vicissim semper ipsum inuentur. Quod etiam regius Vates confirmat cum ait: Oculi Domini super iustos, & aures *Psal. 34.* eius in preces eorum: subdit deinde eius in illos beneficia: in quibus quinque paria ad idem pertinentia coniunguntur: quibus significatur omnia eorum mala à Domino depelli, & bona cuncta tribui. Primum autem est protector potentia, & firmamentum virtutis: hæc est, is est eorum protector potes, & forte firmamentum. Est enim protector, quia instar clypei defendit à malo: & firmamentum, quia ei tutò inniti licet, per quem ad fortia designanda pius homo firmatur & roboratur. Est etiam tegumen ardoris, & vmbra culum meridiani: quo significatur, Deum suos instar tegumenti, & vmbra culi i protegere ab huius vitæ malis, & ab æstu carnalium cupiditatum, à quo omnia, tum corporis, tum animæ mala oriuntur. Radix enim malorum cupiditas. Qua de re sic regius Vates, Scapulis (inquit) suis obumbrabit tibi, & sub pennis eius sperabis. Quod etiam per Esaiam Dominus pollicetur cum ait, Er tabernaculum erit in vmbra culum diei ab æstu, & in securitatē, & absconsionem à turbine, & à pluuia. Idem est etiam custodia ab offensione, & auxilium à casu: quo significatur Deum suos custodire, & adiuuare, ne fortè offendant ad lapidem pedem suum. Quod beneficium percepisse se sanctus ille rex aiebat, cum diceret: Impulsus euersus sum, vt caderem, & Dominus suscepit me. Quo in loco deprecationis nomen, non pro precatone, sed pro alicuius mali depulsione accipitur. Sequuntur deinde bona, quibus Dominus timentium se mentes afficit cum subdit, Exaltans animam, & illuminans oculos. Exaltat autem eo modo, quo ipse per Esaiam *Psal. 90.* *Esai. 4.* *1. Tim. 6.* *Psal. 117.* *Eccle. 34.*

Esaias, 8. pollicitus est cum ait, Sustollam te super altitudines terræ, ut videris tanquam ex alto terrena cuncta contempnas, pedibusque tuis substrata videas, Illuminat autem oculos, cum lucem nobis præfert: qua non humano sensu, sed diuino cuncta æstimemus & metiamur, & quid sequendum, quid fugiendum sit intelligamus, Idemque postremo dat sanitatem, vitam & benedictionem. Quibus verbis bona omnia, siue quæ ad spiritum, siue quæ ad corpus pertinent, designantur. Quæ omnia timentes Dominum ab ipso plenissime recipiunt, ut potè quibus omnia cooperantur in bonum. O igitur fœlices, nimiumque fœlices, qui talenti vitæ suæ tutorem, custodem, atque rectorem nacti sunt! His ergo diuitiis pietas & iustitia à Domino cumulantur. Nunc quid peccatum & iustitia pariant expendamus.

Quisquis igitur se lethali crimine contaminat, cælestem hunc hospitem à se protinus fugat, teterrimumque hospitem septem spiritibus, quasi satellitibus stipatum intra se admittit: à quo mirandum in modum agitur, & in terra atque horrenda facinora furenter incitatur. Exemplo nobis esse poterit infœlicissimus Saul rex, qui vbi in capitale inobedienciæ crimen incidit, à Deo protinus derelictus, dæmoniique traditus fuit: à quo sic exagitatus, & ambitionis atque inuidiæ fascibus inflammatus fuit, ut furore, & amentia percitus octoginta quinque sacerdotes Domini sacris vestibus indutos, nihilque commertos ante oculos suos immanissime trucidari præceperit. Neque hac ferali & sacrilega immanitate contentus, Nobe quoque sacerdotum ciuitatem ferro, & igne crudelissime vastauit, senem & iuuenem, puerum atque lactentem, ouesque & boues, camelos & asinos deleuit: ut iam videas quò tandem perueniat animus diuina luce atque præsentia orbatus, dæmonisque potestati permissus. Quis enim hoc tam immane & inauditum facinus vel concipere animo potuisset, nisi qui à Deo derelictus dæmonum furis traditus fuisset?

II.

Subiiciam aliud huius rei exemplum, specie quidem leuius, re vera tamen (si delinquentis personam attendas) non minus mirabile. Quis enim Dauid de suo tempore aut sanctitate & innocentia, aut Prophetiæ spiritu, aut cælestibus donis præstantior? At is, vbi se adulterio maculasset, & hoc scelere à se Dominum abalienasset, in eam mentis cæcitatem incidit, ut non contentus ciuis optimi uxorem nefarie polluisse, ipsum etiam dolis & fraudibus è medio tollendum curauerit. In quo scelere non ad horam vel momentum, sed tandiu obcæcatus persistit donec

donec infans ex adulterio susceptus, natus est. Post cuius ortum Natham Propheta & infantis interitum, & sceleras immanitatem illi declarauit. Hoc igitur tantum scelus commisit Dauid, ille inquam Dauid qui tam multis diuinæ gratiæ opibus insignitus erat: ille inquam Dauid, qui media nocte surgebat ad confitendum Domino: cuius oculi auroram præueniebant, ut eloquia eius meditaretur: qui denique spiritu sancto actus in singulis penè multorum Psalmorum versibus innocentiam, puritatem simplicitatem & sanctitatem suã confiteretur: & magnificentissima Dei munera sibi collata prædicat. Hic igitur talis atq; iustus vir cū alienā uxorem summa cū totius regni offensione turpi adulterio fœdasset, nec potuisset miserum Uriam ad se è castris accersitum callidè circumuenire: tandem datis ad militiæ principē literis ipsum è medio tollendum curauit. Si mihi, fratres, contigisset, cū hæc Dauid animo agitare, cū has litteras scriberet, ut eius lateri assiderem: rei nouitate stupefactus illum percontaret: Quid quæso agis Dauid? quid moliris? quid scribis? Tu ne es ille Dauid Prophetarum eximius cuius ore toties diuini Spiritus locutus est? cui incerta & occulta sapientiæ suæ manifestauit? cui Dñs regnū sempiternum promisit? ex cuius sobole mundi Saluatorem nasciturum pollicitus est? quē ab humili pastoris officio arreptū in sede regni amplissimi collocauit? Tu ne es ille, qui uere olim dicere potuisti, In uia testimoniorū tuorū delectatus sum, sicut in omnibus diuitiis? & Lauabo inter innocentes manus meas, & circūdabo altare tuum Dñe? Quomodo ergo qui adeo puras & innocentes manus semper habuisti, qui ita viros sanguinarios detestatus es, ut ne atrocissimū quidē hostē Saulē (cuius non semel opprimēdi facultas tibi fuit) uel contingere uideres, modo manus istas innocentis hominis sanguine cruentate paras? Quid quæso agis? quid designas? quid fac. ilego isto clamore exaras? Quonā modo & pristinæ uitæ tuæ, diuinorumque beneficiorū atq; tui denique ipsius oblitus tantum nefas animo concepisti? Intelligite quæso fratres, uel hoc uero argumento qualis sit illius animæ status, quam diuinus spiritus & celestis gratia dereliquit. Ut enim ardenti lampade in obscuro loco accēsa, omnia quæ ibidē latent conspicua sūt: extincta uerò, corpora etiam in gentia minimè videntur: ita quādiu diuinę gratiæ lux animę nostrę præiucet, minutissima etiam delicta, & criminosa & dolenda: at ubi hæc lux per lethale peccatū extincta est, grauissima etiam & execranda scelera nec videmus, nec alicuius momenti esse putamus: adeoq; totus ipse homo omnibus in rebus permutatur, ut uix credas eundem esse: Nec uerò idem omnino esse di-

Psal. 50.

Luc. 1.

Psal. 131.

Psal. 118.

Psal. 29.

Similes

condus est. Antea enim Dei filius, modò diaboli mancipiũ: antea diuini spiritus domicilium, modò verò dæmonis habitaculũ effectus est: antea diuinã effigiem, modò verò diaboli imaginem refert. Quod in Dauide apertissimè videre licet, qui uelut uisissima delicta ante hunc animæ lapsum diligentissimè vitare curabat: nunc verò bibit quasi aquam iniquitatem. Quam quidem ruinam magno generis humani beneficio dominus permittit, ut esset hominibus testatum in quas foueas mens humana, diuina gratia per lethale peccatum orbata præcipitetur.

Hęc igitur tanta malorũ vis ex pestilenti radice peccati deriuatur, quod quamuis fidem & spem nõ adimat, cæteris tamen donis cælestibus, & diuina gratia priuat: qua sublata, præceps homo in quæuis flagitia cæco impetu rapitur. Est item velut spirituale quoddã frænum, quod cupiditatum nostrarum libidines & ferinos motus cohibet, quo amisso, soluta vinculis cupiditas rabido impetu in quæuis flagitia concitatur. His exemplis fratres, errabundę ouis periculum animaduertere potuistis, quæ ubi a Dominico grege, & pastoris sui præsentia (quę illam ductu suo & pastorali prouidentia regebat) abscessit: & in luporum, hoc est, inteterimorum Dæmonum prædam cecidit, in hęc tanta mala quæ audistis præcipitatur.

III.

Nemo tamẽ, quam libet perditus sit, quamdiu in uita manet, de salute sua Dominiq̃ue misericordia desperare debet. Venit enim filius hominis (ut ipse ait) quærere, & saluum facere, quod perierat. Venit pius pastor relictis nonaginta nouem ouibus in deserto, ut errabundam ouẽ ad cælestis uitæ caulas reuocaret. Hoc enim significauit ipse cum dixit, Non enim ueni uocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Quo uo uerbo recuperandæ salutis uiam perditis ouibus ostendit: quę non alia, quam hęc ipsa pœnitentia est (de qua toties in sacra huius diei lectione meministis) quę si non ficta, sed uera sit, homini pristinã Dei amicitiam & gratiam restituit. Quod eiusdem Davidis exemplo discimus: qui hac salutaris pœnitentiæ, & admissum scelus expiauit, & infensum sibi dominũ placauit: ac tandem quẽ turpiter peccando perdidit, humiliter postea lugendo reperit.

Sed illud hoc in loco diligentissimè curandũ est, ne seraualdẽ pœnitentia sit: ne fortè vulnera ita menti hæreant, ut penè insanabilia reddantur. Rectè enim Ecclesiasticus, Languor, inquit, prolixus grauat medicum, ac breuem languorem præscindit medicus. Constat enim multum inter se, morbos animæ, corporisq̃ue distare. Hi namq̃ue quo diuturniores, eò & molestiores sunt:

Luc. 9.

Math. 9.

Eccle. 10.

Disimil.

sunt:

sunt: at illi contra ipsa diurnitate iucundiores fiunt. Voluptas enim diurna consuetudo in naturam propè versa, eò est ad superandum difficilior, quò ad fruendum iucundior. Quis enim facilè in naturã versa relinquet? Hinc fit, vt qui hoc modo assueti sunt, difficillimè ad sanitatem perducantur. Hinc illa poetæ vox: Qui quis initio obstitit, pepulitque amorem, tutus ac victor fuit. Qui blandiendo dulce nutrit malum serò recusat ferre quod subiit iugum. Eos autè qui sic vitijs assueti sunt Aristoteles insanabiles appellat. Cùm enim duo peccatum genera statuat, vnum eorum, qui cupiditarum vehementia victi flagitio succumbunt: alterum eorum qui consuetudinis violentia ducti, in eisdem sordibus volutantur: illos ἀκρατεῖς Græca voce, hoc est, incontinentes, hos verò ἀκολάστους, hoc est, insanabiles appellat: quòd videlicet non facilè corrigi & emendari disciplina possint: quippe qui diurnitate peccandi pudorem penitus amiserunt: sceleris enim còsuetudine animum habent effeferatum, & ad omnia penè facinora propensum.

Seneca in
Trag.

Quare ne in hoc tantum præcipitium prolabamur, omnis celeritas adhibenda est, vt ab hoc tanto incendio resiliamus. Hoc autem nobis ad viuum exprimit festinatio illa, quam Dominus in liberatione ab Ægyptiaca seruitute quotannis celebrãda voluit adhiberi. Nam & calceos inducere, & lûbos præcingere, & baculos manibus tenere, & festinanter agnum edere, facilè declarant, nihil in hac te cunctandum, nihil de die in diem differendum: sed omnem celeritatem adhibendam, vt Ægypti, hoc est, peccati fines relinquamus, & hostis immanissimi nos pertinaciter insequentis sæuitiam fugiamus. Quid verò illud, q̄ carnes agni eadem die comedendas præcepit, nihilque in posterum diem reseruandum: nisi quòd omnem procrastinandi moram à nobis penitus auertere voluit, illudque diuini spiritus còsiliũ hoc symbolo mētibus nostris infigere: Ne tardes conuerti ad Dominum, nec differas de die in diem: subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te?

Exod. 12.

Ecc. 5.

Laudat meritò D. Chrysostronus celerem Ninivitarum penitentiam: qui cùm quadraginta dierum inducias ad eam accipissent, nihil in alterum diem distulerunt: sed vbi primùm minantis prophetæ vocem audierunt, protinus ieiunium, saccum, & cinerem arripuerunt, vt cilicio & cinere impetrarent, quod purpura & auro perdididerant. Hanc ergo nos, fratres celeritate imitemur: quo amissam vitio nostro Domini præsentiam, diuinamque amicitiam recuperare possimus. Amissus enim capitali crimine Christus, nisi per veram penitentiam inueniri non

Iona 3.

potest. Cuius tanta dignitas est, ut idē ipse Dominus in hac sacra lectione ad hoc se venisse dicat, ut peccatores vocaret ad penitentiam. Ut enim nemo aduenus atque redemptionis eius beneficio fretus, ocij atque negligentiae occasionem arripere, in hoc se venisse ait, ut nos ad penitentiam vocaret. Non enim ut in peccato permaneremus aduenit: sed ut per eam cōmutati meliora eligeremus. Pœnitentia enim vulnerū medicina, morborum remedium, ianua vitæ, clavis paradisi, peccatorū venia secundaque post naufragium tabula est: quæ nos ad cælestis regni portum, in quo vera salus, sempiterna quies, æterna beatitudo regnat, scilicet cursu perducit.

In eadem Dominica III. post Pentecosten concio ij. in qua post Euangelicæ lectionis explanationem, occasione murmurationis Phariseorum de oblationis & detractionis vitio agitur.

THE. Erant appropinquantes ad Iesum Publicani & peccatores ut audirent illum: & murmurabant Scribæ & Pharisei dicentes, quia hic peccatores recipit & manducat cum illis. Lucæ 15.

INTER eximias virtutum laudes, quas sacrae literæ de domino saluatore prædicant, eloquentia quoque eius numeratur, non illa quidem fucata, & variis pigmentis expolita, sed diuina quadam vi ad animos permouendos & illuminandos accommodata. Quam eius eloquentiam regius propheta miratur cum ait, Speciosus forma præfilijs hominū diffusa est gratia in labiis tuis: propterea benedixit te Deus in æternum. Cuius rei testes non Mariam Magdalenam citabo, quæ ab ore Domini loquentis ita pendebat, ut sui atque omnium rerum oblita, immobilis ad eius pedes permaneret. Nec Apostolum Petrum inducam, qui non minori affectu cum discipulis Dominus liberam à se recedendi facultatem concessisset, vnus pro omnibus respondit: Quò ibimus Domine? verba vitæ æternæ habes. Sed ipsos etiam Domini hostes citabo: qui cum ad illum ex sacrilego sacerdotum precepto capiendum venissent, illumque ad pulum concionantem offendissent, vsque ad eò illius doctrinæ dulcedine illecti, & stupefacti sunt, ut ad dominos suos re infecta redeuntes, & ab eis rogati cur non illum vinctum adduxissent

Psal. 44.

Lucæ 10.

essent responderint: Nunquam sic locutus est homo ut hic loquitur. In hodierna quoque sancti Evangelij lectione S. Lucas simile huius rei testimonium inducit cum ait, *Erant appropinquantes ad Iesum Publicani & peccatores, ut audirent illum.* Illud igitur genus hominum, quorum mens tota aviditate lucris quavis arte quaesitis inhiabat, illud item quod nulla salutis animae suae ratione habita, iniustitiae & libidini seruebat, in doctrina Domini audienda intentissimum erat, illique usque ad familiaris convictus & mensae communionem adhærebat. Orpheum iactant fabularum scriptores cantus & citharæ suæ dulcedine & implacabiles tigrides demulsiisse, & quercus etiam egisse. Qua quidem hyperbole eruditi viri non tam musices, quam eloquentiæ vim & potentiam (quæ ferrea quoque pectora interdum molli) indicare voluerunt: verissimè enim ab Ecclesiastico dictum est: *Tibia & cithara suavem faciunt melodiam, & super utraque lingua suavis.* Hæc ergo suavissima Domini lingua ex qua mel & lac sponsa in Cantico se percepisse ait, *Et tigrides & quercus, hoc est, & Publicanorum & peccatorum corda ita illexit atque molliuit, ut post se traheret, & in doctrinæ suæ admiratione suspensos teneret.*

Ioan. 7.

Ecc. 4.

Quorum exemplum pharisæi, qui religionis nomine insignes habebantur, adeo secuti non sunt, ut etiam sanctum illud opus in crimen vocantes, hoc Domino saluatori probum obiicerent: *Quia hic peccatores recipit & manducat cum illis.* Est quidem hoc improbitati familiare, ut quæ bona opera imitari propter improbitatem dedignatur, improbet & accuset. Quod in his quotidie viderelicet, qui cum ipsi à frequenti sacramentorum usu propter inertiam & locordiam suam abstineant, illorum pietatem, & religionem, qui ea frequentius sumunt, maledictis conscindere non verentur. Qua in re illud etiam diligenter animaduerrendum est, quantum superbiæ virus homini noceat, & quam magnum homini ad salutem impedimentum præstet. pharisæi omnes quidem tales erant ferè qualis vnus ille, quem Dominus descripsit (ut ab vno disceremus omnes) qui iustitiã suam ante Dominum iactans in hunc modum orabat, *Deus*

gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum, raptores, adulteri, iniusti: velut etiã hic publicanus: ieiuno bis in sabbatho, &c. Publicani enim & peccatores horum nihil dicere poterant: non tamen superbia illa pharisæica sumebant. Et tamen videmus plus illis hoc superbiæ vitium quam istis omnia sua vitia nocuisse. Quæ res vel ex eo patet, quod isti quidem Domino adherabant, illiusque doctrinam intentis animis audiebant, quò

Luc. 15.

Luce 18.

quò illis aditus ad veram iustitiam patebat, quod Pharisei tu-
more suo exæcati adeò non faciebant, vt etiam facientibus in-
sultarēt, & insignem Domino pietatē & charitatē improberent,
quod quidem sceleratæ & obæcatæ mentis non leue argumen-
tum erat. Qua ex re illud colligimus fratres, longius quodammo-
do à salute superbum hominem distare, quibuscunque aliis ope-
ribus cumularus fuerit, quàm cæteris vitiis inquinatum, si mi-
nus superbia tumeat. Quam rem non hoc exemplo solùm, sed
illa quoque Domini voce confirmare licet, qua eisdem Phariseis
dixit? amen dico vobis, quia Publicani & meretrices præcedent
vos in regno Dei. Quæ sententia quid quæso dici formidabilius
& ad superbiæ detestationem horribiliter potuit? Quid enim ab-
iectius inter homines quam meretricia vita? Scriptum est enim
Omnia mulier fornicatio: quasi stercus in via ab omnibus præte-
rentibus conculcatur. Et tamen hac meretricia turpitudine Pha-
risæorum vita periculosior erat, quauis à multis perditorum
hominum sceleribus immunis esse videretur: quia teterrimo
superbiæ vitio inquinata erat. Videte, ergo quantum vobis fra-
tres, ab hac occultissima peste cauere debeatis: pro qua depellen-
da orare assiduè Dominum cum Propheta debetis, Ab occultis
meis munda me Domine, & ab alienis parce seruo tuo. Pro quo
D. Hieronym. verit, A superbis quoque libera seruum tuum. Si
non fuerint dominati mei tunc immaculatus ero, & emundabor
à delicto maximo. Maximum appellat superbiæ delictum, quod
omnis peccati caput sit, ideoque nil mirum si tantam homini
perniciem afferat.

Cæterum hanc Phariseorum calumniam Dominus adeò à se
non depulit, vt etiam propositis exemplis opus suum commen-
dauit. Qua quidem re magnam peccatoribus cunctis speran-
dæ veniæ materiam præbuit, magnosque ad pœnitentiam huius
misericordiæ suæ ostensione stimulos nobis addidit. Quæ enim
vox, quæ oratio, quod præconium peccatorum auribus insonare
dulcius potuit, quàm hæc de diuina benignitate prædicatio: Hic

Lucæ 15. peccatores recipit, & manducat cum illis? Quid quod non solum reci-
pit veniētes, sed vocat etiam recusantes cum ait? Venite ad me
omnes qui laboratis & onerati estis? onere videlicet peccatorū
(quod talento plumbi grauius est) & ego reficiam vos: Sit ergo
benedictum nomen tuum Domine, & prædicetur intergentes
Mat. 23. hæc aduersum te iactata calumnia: Hic peccatores recipit & mandu-
cat cum illis. eos videlicet non modò in gratiam recipiens, sed spi-
ritualibus etiam deliciis pascens. Sed exempla videamus quibus
causam suam Dominus tuetur.

I.

Quis ex vobis, inquit, homo qui habeat centum oves, & si perdidit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, & vadit ad illam quae perierat &c. Hoc planè officium summus ille pastorum princeps cumulatissimè præstitit: qui ex sublimi illa regia (in qua inter Angelorum ordines versabatur) in huius seculi desertum veniens, terras lustravit, & per vicos & castella gradiens, erant abundas oves diligentissimè quærebat, ut eas ad cælestis patriæ caulas revocaret. Idem etiam inuentam ovem humeris suis clementer imposuit, ut ipsa tandem ad quietis & securitatis locum alieno labore perueniret. Hinc Esaias, Sicut pastor, inquit, gregem suum *Esaiæ 40.* pascet, in brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo leuabit fœtas ipse portabit. Hac autem providentia & charitate quid blandius? quid clementius? Solent serui emptitij laboribus suis dominorum quietem & ocium sustentare: dum operarum suarum mercedem, quam diurnis laboribus acquisierunt, illis impendunt. Servitutis enim iure laborem sibi solum vendicant, laboris autem & operis fructum dominis assignant. Quid igitur clementius, quid mirabilius quàm ad hanc servorum sortem & imaginem Angelorum & hominum regem descendisset? Quid enim aliud fecit, cum pro nobis crucis supplicium pertulit. Excepta enim corporis & nominis sui gloria, quem sibi ex ea re fructum, quod lucrum, quàm novam siue gratiam, siue gloriam quam antea non haberet, hoc sibi supplicio comparavit? Mihi igitur laboravit, mihi fleuit, mihi acerbissimos illos dolores pertulit, mihi sanguinem fudit, pro me summum illud mortis suæ sacrificium Deo patri obtulit, ut ego eius morte viverem, eius sanguine redimerer, eius lachrymis peccata mea diluerem, eius denique laboribus æternam requiem invenirem. Laborem ergo piissimus salutis meæ minister sibi desumpsit, laborum verò fructus & amplissimos mihi contulit. Hoc igitur est illum fieri ministrum salutis meæ, hoc boni pastoris officio fungi, qui errantem super humeros ovem baiulat, cum ipse sibi & itineris & oneris ferendi laborem assumat. Hoc autem fecit cum innocentissimus Dominus peccata nostra portavit in corpore suo super lignum, ut nos peccatis mortui iustitiæ viveremus. *I. Pet. 2.*

Et quamvis tanti illi salutis nostra constiterit, magis de salute nostra lætus, quàm de pretio & morte sua sollicitus, beatas illas mentes ob inuentam ovem ad commune gaudium & lætitiã inuitat dicens: *Congratulamini mihi quia inveni ovem meam quae perierat.* En aliud flagrantissimum charitatis argumentum sibi perit non inuentæ ovi congratulari, quasi ipse perditus fuisset, & inuentus

& inuentus: cum tamen oui beneficium præstitum esset, quæ à ferarum dentibus erepta fuit, cui magis gratulandum esse videbatur. Itaq; pius & amâttissimus pastor, quæ admodû ouiu suarû damna, sua magis quàm illarû computat: ita earundê lucra, sua magis quàm illarû ducit: ideoq; sibi magis quàm illis gratulati petit. Quæ ex re apertè liquet, magis nos ab illo diligi quàm à nobis ipsis diligamur, quandoquidê magis ille & lucris & damnis nostris, quàm nos ipsi commouetur.

Neque ille solûm gaudet: *Sed gaudent etiam Angeli in celo super vno peccatore pœnitentiam agente magis quàm super nonaginta nouem iustis qui non indigent pœnitentia.* Fidelis planè sermo, & omni acceptione dignus. Quòd si quis modò, dum verba Dei audit, & vel amore diuinæ huius benignitatis quam modò proposuimus illectus, vel mortis, aut extremi iudicij, aut gehennæ metu perterritus, scelera sua detestetur, & in secreto cubiculi sui doloris lachrymas & gemitus fudit, lachrymæ à maxilla in cælum concendunt, & in cælesti illa regia inter Angelorum choros prædicantur: vt omnes in communi letum diè agant, quòd nouus fœlici illorum consortio ciuis additus sit, & in cælis, chi rographo diaboli disrupto, conscriptus. Quis hoc credere potuisset, nisi Veritas ipsa testata esset? Quin igitur festinatis, fratres, hoc tantum gaudium cælesti curiæ præbere, quæ Deum laudat, & festum diem celebrat, cum vos in terra pœnitentiæ lachrymas funditis? Et quali quæso gaudio? *Magis, inquit, quàm super nonaginta nouem iustis qui non indigent pœnitentia.* Quid hoc est? Quonam modo vnus noui iusti gaudiû tot iustorû gaudio antefertur? Certè quia cum hoc gaudiû nouû sit, nouitate sua miro modo beatas illas mentes allicit, & oblectat. Adde etiam, quod quemadmodû dulcior post famem cibus, & post æstuantè sitim potus est, ita post amissæ ouis iacturam percepta de ea inuenta lætitia maior existit. Quam rem non obscure Dominus designauit: qui frugi filio deperditi fœlicitate & conuiuio quærenti respondit: Epulari & gaudere oportebat, quoniã hic frater tuus mortuus erat, & reuixit, perierat & inuētus est. Quæ causa etiam est, vt (quemadmodû D. Thomas ait) gaudiû spiritus quod verè pœnitentes de percepta salute & noua rerum diuinarû luce & cognitione percipiunt, sæpè vehementissimû sit: vt hæc etiam ratio vos fratres ad veram pœnitentiã & melioris vitæ propositam inducat, quò simili gaudio, quod omne mundi gaudium superat, perfruamini.

Alia quoque non dissimili comparatione hoc Angelorum gaudium super vno peccatore pœnitentiã agente describit h

Simile.

Lucæ 24.

hom.

verbis: *Quæ mulier habens dragmas decem, & si perdidit unam ex illis, nōne accendit lucernam, & evertit domum, & quarit diligenter donec inueniat eam, & cum inuenerit conuocat amicos & vicinas dicens: Congratulamini mihi, &c.* Ad hunc igitur modū æterna patris sapientia, quæ hîc fœmineo nomine designatur, cum ex decē electorū choris naturam humanā, quæ velut dragma decima erat, decidisse per peccatum vidit, lucernam accendit: hoc est, naturam diuinam humanæ copulauit: In splendore enim lucernæ diuinitas, in cera verò sacra humanitas designatur: Quod quidem sacramentum consistitur, qui moritur illucerna in manibus tenet. Deindè pia mulier reuertit domū, hoc est, supera & infera omnia è sedibus suis conuellit & inuertit, vt sic tandem euersis omnibus, pretiosam dragmam inueniat. Quid igitur? An non hoc ipsum diuina sapientia fecit? An non ipse per Prophetam ait, Adhuc modicum & ego mouebo cælum & terram, mare & aridam: & commouebo omnes gentes, & veniet desideratus cunctis gentibus, & implebo domū istam gloria. Omnia igitur se euersurum promittit, vt aduentu suo desideratam dragmam inueniat. Mitto nunc admirandā illam rerum commutationem, qua Dominus aduentu suo deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles esurientesque Gentiles impleuit bonis, Phariseos autem & Scribas qui sibi diuites videbantur dimisit inanes. Ad illam venio, in qua tanta rerū omnium commutatio facta est, vt quod summum erat, in infimo loco infimum autem in summo fuerit collocatum. Quid enim summum nisi Dei filius? quid infimum nisi Crucis supplicium? Ille igitur summus Dei filius ex altissimo cæli cardine dilapsus, ab hoc latronum supplicium descendit, imo & Barabba inferior est iudicat⁹. Barabba enim eo superior & vita dignior à furente populo pronenciatus est. Quæ igitur maior rerum inuersio? Verùm tãto Dei filius huius perditæ dragmæ hoc est, humanæ salutis amore flagrauit, vt non dubitauerit eius gratia sese ad infimum rerum omnium locum demittere. Quo argumento intelligere licet fratres, quanta animæ existētis in gratia dignitas, quanta pulchritudo, quam prudentissimus ille rerum æstimator tanti fecit, vt pro ea mori, & omnia inuertere nō dubitauerit. O vtinam tam chara nobis salus nostra, quæ ad nos pertinet, extitisset, quæ tam chara illi fuit, ad quem ea minimè pertinebat! Hactenus de Evangelica lectione, nunc ad id quod inuicem proposuimus, redeamus.

Oseai.

Luc. I.

Mat. 27.

Jerem. 1.

CVM Hieremiã Dominus ad prophetici muneris functionem elegisset, hoc illi officio ñ demãdauit, vt euelleret, & destrueret, ædificaret, atque plantaret. Nemo autẽ tam nũe merte erit, vt credat his verbis aut de arborum vel domorũ destructione, aut ædificatione tractari. Neq; enim prophetici muneris est arbores euellere, aut plantare, sed prauos hominũ mores conuellere, & pro illis virtutum & bonorum operum germina conferere. Ad hoc igitur in Ecclesia Prophetę, ad hoc pastores & Doctores, ad hoc omnia sacra volumina, atq; adeo omnia quę in Ecclesia gerũtur, destinata sũt. Huius igitur officij participulã quandã in præsentis concione persequi decreui. Occasionem namq; detractionis, qua Pharisei & Scribę Dño detrahebant, pestilentissimũ detractionis vitium à vestris moribus euellere hodie Domino aspirãte cõtendã: atq; eò libentius, quò latius apud omnes omnĩ ordinũ homines hoc vitium serpit. Et ne in id ego detractionis crimẽ quod impugnare volo incidã, dum omnibus hoc crimẽ impingo, D. Hieronymũ in huius rei testẽ citabo. Is enim in epistola ad Celantiã sic ait: Detractionis vitium multos lædit. Pauci sũt admodũ qui huic vitio renunciẽt, raroq; inuenies, qui ita vitã suã irreprehensibilem exhibere velit, vt non libenter reprehendat alienam, tantaq; huius mali libido mentes hominũ inuasit, vt etiã qui procul ab aliis vitiis recesserunt, in istud tamẽ tanquam in extremũ diaboli laqueũ incidat. Hactenus Hieron.

*D. Hier.**Simile.*

Quamuis autem (vt vir sanctus ait) vix quisquam ab hac peste immunis sit, quidã tamen corruptę naturę vitio propensiores ad hoc malũ existunt. Quę admodũ enim quidã sic affecti sunt, vt mel & dulcia cuncta fastidiant, aceto autẽ, tebusq; acerbę acrimoniã referentib⁹ gaudeãt: ita quidã hoc ingenio sũt, vt nihil ex cãdidis aliorũ morib⁹ suaue aut iucũdũ audire, sint, sed ea solũ quę benẽ institutis animis acerbę & molesta sũt. Sicut enim muscæ in exulceratis iumentorũ corporibus sana prætereuntes, vlceribus insident: ita isti quę in aliorũ vita integra sunt prætereuntes, vlceribus vitiorum imminent, illisq; oblectantur atque pascuntur.

*Simile.**Execch. 22.*

Cæterũ, si vt hoc vitium est tam multorum commune, ita esset & leue, minor esset querela, quod tamen dici non potest, cum Dominus apud Ezechielẽ inter horrenda populi sui peccata, viros quoque detractores in eo fuisse recenseat. Sed disset aliquis forsan. Quantum in vno verbo quod quis familiari

er cum amico agēs efficit, deformitati esse potest, vt illud in-
 er ingētia crimina debeat computari, cū hic neque res alie
 a diripiatur, neque pudicitia violetur, neque innoxius sanguis
 effudatur? Nuda enim verba, quid nisi verba sunt? quæ nulli
 sanguinolentum vulnus infligunt. At contrā nos dicimus, quōd
 quemadmodum in magnis fluminibus vbi lenior aquæ super-
 ficies est, ibi plus periculi esse dicitur: ita quantō crimen hoc *Simile.*
 quod in sola verborum licentia consistit) minus atrox apparet
 tantō non modo frequentius, sed etiam nocentius est. Nec e-
 nim priuatis modō personis, sed publicis etiam, & interdum
 quoque regnibus & nationibus, dissidiorum atque bellorum
 exitialium materiā præbet. Quod Planē Ecclesiasticus testatur *Eccle. 28*
 cū ait, Lingua tertia multos cōmouit, & disperfit illos de gē-
 te in gentem, ciuitates muratas diuim destruxit, & domos
 magnatum effodit: virtutes populorum concidit, & gentes
 fortes dissoluit. Has ergo virulenta lingua sine ferro & sangui-
 ne strages edit. Quo nomine eadem variis tetrisque nomi-
 bus in literis sanctis appellatur. Quandoque enim veneno, &
 quidem perniciosissimo regius Vates eam similem facit, cū
 de detractoribus loquens ait, venenum aspidum esse sub labiis
 eorum. Sicut enim latenter hominibus homines veneno vitam *sal. 13.*
 eripiunt, sic detractor clanculariis delationibus, absentibus per- *Simile.*
 niciem infert, dum eorum famam lacerat. Qua etiam de causa
 Ieremias maledicorum linguam sagittæ comparat, cū ait, Sa *Iere. 9.*
 gitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est. Sicut enim sa- *Simile.*
 gitta longē à se distantes petit & sauciat, ita maledicus homo
 acre vulnus absentibus infligit, cū eorū existimationē lædit.

Iam verō detractor ipse quā fœdis rebus similis esse perhi-
 betur? Quidā enim illū coruis & vulturibus cōparant: qui sem-
 per cadaueribus inhiant, & hominum strages amant, & sana
 corpora relinquentes, putrida quarunt, quibus solis aluntur &
 oblectantur.

Quod si liberius mihi loqui liceat, non modō coruis atque *Simile.*
 vulturibus, sed suibus etiam appositiſſimē tales comparari pos-
 sunt. Si enim sus amœnissimum hortum ingrediatur, in quo ru-
 bentes rosæ, candentia lilia, purpuræque viola amantate sua
 oculos, & odoris suauitate nares oblectent, ille neque florū
 specie, neque odoris fragrātia delectatus, oculis omnia lustrat,
 si fortē putidum cœnū, aut lutulentam lacunam deprehendat,
 quam vbi olfecit illam rectā petat, ad illam velociter accurrit,
 atque in eam ingressus ibi se totum, quantus est, proiicit inque
 latus vtrumque velut in molli lecto se versat ac voluit: neque

hac corporis volutatione contentus, os rictum, & nates cœno immergit, ibique voluptuosè ac mollissimè quiescit. Ad hunc ergo modum homines natura & ingenio prauarumque maledicorum virtutes velut flores amœnissimos fastidiunt, & ne attingere quidem volunt: solis enim aliorum putridis vitiis nutriuntur, de illis sermonem conferre, de illis agere nunquã desistunt. Hic eorũ cibus, hic potus, hæ delitiæ & voluptates, nec vlla res illis gratior aut iucundior est. Si verò sermo incidit de aliquo insigni viro, cui⁹ eximias virtutes aliquis fortè commemorare incipiat, isque inter tot eius laudes fortè aliquod (vt est humana fragilitas) erratum agnouerit, illud protinus in medium profert, quo eius dignitati & nominis claritati tenebras offundat, vel certè labem illi aliquam & ignominia notam inurat. Hoc enim solùm illi gratum, cætera ingrata & iniucunda sunt. Sic Pharisei olim, prætermisissis innumeris Domini Saluatoris laudibus, atq; miraculis, hoc solùm intuebãtur, qd sabbathis curaret, qd peccatores reciperet & manducaret cum illis, cum hæc tamè Dominus ad eorum salutem clementissimè moliretur.

Est & aliud maledicorum genus blandius quidem illud, sed hoc ipso nocentius, quod sub lenitatis specie serpit: illorum videlicet, qui blandis fictis sermonibus coram agunt, qui tamen quos præsentibus laudibus honorant, absentes traducunt, & caninum in illos dentem infigunt. Hos autem nõ tam suis quam scorpionibus similes esse dicimus (quod virulèntissimum insecti genus est) quos aiunt, cum maxime ore blandiuntur, caudæ aculeo lethale vulnus infligere.

Simile.

Prover. 6.

Alij verò maledicos aptissimè rabiosis canibus comparant, qui obuios quosque lethali morsu perunt, eodẽmque morbo inficiunt: quando illos aut adiuuare detrahentem, aut plauũ excipere quæ dicunt impellunt. A quo nos crimine Salomon auocat his verbis. Cum detractoribus ne miscearis: quoniam repente veniet perditio eorum, & ruinam vtriusque quis nouit hoc est, detrahentis pariter & audientis.

Inter varia autem detractionum genera pessimum est, cum pijs hominibus detrahimus, & illis præsertim, qui nondũ altas in virtute radices iecerunt: qui cum ab improbis maledictis, impropetis, confictisque ignominiosis nominibus peruntur, vel is sit tutum iter deserunt, vel illud valdè timidè ingrediuntur. Aduersus hos autem fulminat in Euangelio Dominus cũ ait, Qui scandalizauerit vnum ex his pusillis qui in me credũt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius & demergatur in profundũ maris. Hac autè de causa linguam Iacobus Aposto-

Ioan. 5.

Matt. 9.

Matt. 18

Iaco. 3.

us ignem esse à gehenna inflammatum ait, quòd videlicet eam flatu suo demones inflamment. Sed quidam tamen hunc igne gehennæ igne nocentiorē esse aiunt, quod his solos improbos torqueat, linguæ autem ignis non reprobis solùm, sed piis interdum noceat, cū illis indignationis & iræ occasionem præbeat. Hæc omnia, fratres, non obscure declarant, quanta sit huius teterrimi vitij deformitas, quòd tam multis rebus ad eò fœdis atque horrendis comparatur.

III.

Nunc vellem quidem intelligere fratres, cū tam multa sint quæ nos ab hoc pestilenti vitio deterreant, quid dulcedinis & suauitatis homines in eo deprehendant, vt tam multi sint qui hoc morbo laborēt. Magnis enim criminibus, magnæ interdū utilitates & lucri propofita esse solent, quibus perditii homines ad facinora excitantur. Homicida dulcedine vindictæ: auarus spe pecuniæ, adulter in concessæ voluptatis amore, ambitiosus inanis gloriæ cupiditate ad malum alliciuntur. At maledicus quam quæso sibi ex maledicentia vel utilitatem, vel voluptatem, vel gloriam captat? Quædam enim scelera videmus Deo quidem ingrata, quæ tamen hominibus grata esse solent, qualis effusio immoderata, & prodigalitas est. At hoc vitium & Deo & hominibus inuisum est, quòdque magis maledici hominis existimationem lædit. Quid enim homines maiori odio quàm *Eccle. 9.* maledicam linguam siue in viro, siue in fœmina prosequuntur. *Prou. 24.* Hinc Sapiēs, Terribilis, inquit, est in ciuitate sua homo linguosus. Et iterum, Abominatio, inquit, est hominum detractor. Parum enim videbatur abominabilem eum appellare, abominationem appellauit. Perindè enim illum homines execrantur & fugiunt atque pestis morbo ictum, aut rabie furem canem, aut leonem è cauea & vinculis emissum. A maledica enim lingua nemo se tutum arbitratur. Linguam enim quæ aliis nō pepercit, neque ipsi parcituram putat: & ita quisque in alieno periculo suum timet. Vnde quemadmodum qui iter faciunt, si *Similè;* iuxta iter aut colubrum, aut viperam cernunt, lignis, lapidibus, & ferro, ne aliis noceat interimere solent: ita maledicorum vitam & linguam excindi & è medio tolli cuncti homines velent. Deniq; vitium hoc non tam hominum, quàm demonum esse videtur. Demones quippè nullo proposito emolumento ideo nocent vt noceant, hic enim illorum fructus est. Cū igitur maledicus (vt antè diximus) nullum ex maledicentia fructum referat, ideo demonum more hominibus nocet vt noceat.

Augēt autem pestis huius periculum maledicendi facit itas.

Neque enim ad maledicendum necesse est parietes suffodere, aut arma mouere, aut sanguinem fundere, cum ad hoc lubrica lingua satis sit, quæ vno verbo non sanguinem fundit, sed famam, quæ multis vita ipsa charior est, aufert.

Aduersus autem huiusmodi linguam regius Vates diuino furore incensus: Quid, inquit, detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam? Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatoriis. Quia enim lingua tua velut sagitta fuit à longè feriens, ferient te quoque sagittæ potentis acutæ, hoc est, diuini inte furoris tela iaciètur: & quoniam lingua tua velut ignis accensus aliorum famam exussit, tu quoque gehennæ ignibus inflammaberis, quemadmodum diues ille epulo, qui cum inter flammaram globos volutaretur, aquæ guttam ad refrigerandam linguam postulauit, nec accepit. Quem diuus Gregorius ideo acrius in lingua cruciari ait, quòd per linguam grauius deliquisset. Quod in conuiujs fieri solet, dum homines dapibus & vino inflammati, minusq; sui cõpotes, licentius laxare linguam solent. Quod intelligens B. Pater August. in cõuiuij loco contra hanc pestem duo hæc carmina scripserat:

August.

Quisquis amat dictis absentum rodere vitam,

Hanc mensam indignam nouerit esse sibi.

Vnde sidetractatio fortè incidisset, dicebat quòd vel tacerent, vel versus ipse deleret, aut certè de mensa recederet. Tanto odio crimen hoc vit sanctus prosequabatur.

Apoc. 16.

Inter cætera gehennæ supplicia hoc etiam memorat in Apocalypsi Ioannes, quòd improbi quidam linguas suas præ rabie commanducarent, horrendaque in Deum conuitia iactarent. Quod quidè supplicium, non aliis modò, sed etiam maledicorũ linguis accommodatum esse videtur. Quocirca si quis ab hoc tam tremendo cruciatu immunis esse cupit, linguam contineat, eiq; frænos iniucat. Ad hoc autem religiosam illam Celsantiam (cuius superius mentionem fecimus) longa oratione D. Hieronymus hortatur: quam hoc in loco ascribere libuit. Nulli, ait, vnquam omnino detrahas, nec aliorum vituperatione te laudabilem videri velis. Magis que vitam tuam ordinare discas, quàm alienam carpere. Ac semper scripturæ memor esto dicètis? Noli diligere detrahere: ne eradiceris. Tu verò hoc malum ita effuge, vt non modo ipse non detrahas, sed ne alij quidè detrahenti aliquando credas. Nec obtreçtatoribus auctoritatem de consensu tribuas, ne eorum vitium nutrias annuendo. Noli (inquit scriptura) consentaneus esse cum derogantibus aduersus proximum tuum, & non accipies super illum peccatum. Et

rum. Et alibi: Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam. Vnde & beatus Dauid diuersas innocentie species iusticie que dinumerans, de hac quoque virtute non tacuit dicendo, Et opprobrium non accepit aduersus proximos suos: propterea quod ipse non solum aduersatur, sed etiam persequitur detrahentem. Ait enim, Detrahentem secreto proximo suo, huc persequerbar. Est sane tale hoc vitium quod vel in primis extingui debeat, & ab eius qui sancte instituire volunt, prorsus excludi. Nihil enim tam inquietat animum, nihil est quod ita mobilem mentem ac leuem faciat, quam facile totum credere, & obtrectatorum verba temerario mentis assensu sequi. Hinc enim crebre dissensiones, hinc odia iniusta nascuntur. Hoc est quod saepe de amicissimis etiam inimicos facit, dum concordem quidem, sed credulas animas maliloqua lingua dissociat. At contra, magna quies animi, magna que est morum grauitas, non temere de quoque sinistri quid audire. Beatusque est qui ita se contra hoc vitium armavit, ut apud eum detrahere nemo audeat. Quod si haec in nobis esset diligentia, ne passim obtrectatoribus crederemus, iam omnes detrahere timerent: non tam alios, quam se ipsos viles detrahendo facerent. Sed hoc ideo malum celebre est, idcirco in multis feruet hoc vitium, quia pene ab omnibus libenter auditur. Haecenus Hieronymus. Sed quoniam (ut Salomon ait) Domini est gubernare linguam, quisquis hoc praestare cupit, donum hoc ab auctore bonorum omnium cum Propheta postulans assidue clamat, Pone Domine custodiam oris meo, & ostium circumstantiae labiis meis. Neque ab hoc clamore coquiescat donec hanc a Domino gratiam impetrauerit. Illud etiam Iacobi Apostoli sibi ante oculos ponat, si quis purat se esse religiosum, non refranans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio. Cum autem idem Apostolus dicat eum qui linguam moderatur, omnes etiam vitae actiones componere ac moderari posse, qui eodem usque processit, ut linguam continere, & eum ea omnes vitae actiones regere queat, merito caelestem gloriam & sempiternae felicitatis coronam huius viri turibus promissam de misericordia Domini sibi polliceri poterit.

Eccle. 18.

Psal. 140.

Psal. 106.

Pro. 15.

Psal. 140.

Iacob. 3.

Dominica quarta post Pentecosten concio prima in qua post Euangelicæ lectionis explanationem, verba Thematis paulò fusius explicantur.

THE. *Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo, &c. Luc. 5.*

PÆC Petri verba illorum præcipuè temeritatem & stultitiam arguunt, qui humanis consiliis & industria freti, inconsulto mundi principe, ac moderatore Deo, res suas aggrediuntur. Est autem hic cõmunis omnium ferè mortalium error, ex quo innumera penè mala atque incommoda oriuntur. Aduersus quem tota sacre huius lectionis historia acriter pugnat. Aduersus quem etiam nos hodie aspirante diuina gratia dimicare debemus: si prius tamen Euangelicam lectionem, quæ huius doctrinæ fundamentum est, explanauerimus. Vt autem vtrunque præstare vtiliter & religiose valeamus, cælestem opem sacratissimæ virginis interuentu suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Duo nobis hodie mysteria dilectissimi, in sacra huius diei lectione proponuntur: quorum alterum imitari, alterum admirari debeamus. Populi enim ardor & studium quo ad Dominum irruebat, vt audiret verbum eius, nobis ad imitandum exhibetur. Miraculi autem paratio (quo Petrus & socij qui in mari Tyberiadis piscabantur, ad aliud nouum piscationis genus vocati sunt) admiratione dignissimum est. Vtraque igitur in re in præsentem concione philosophandum nobis est. At igitur sanctus Euangelista.

Cum turba irruerent in Iesum, vt audirent verbum Dei, ipse stabat secus stagnum Genesareth. Hæc verba non leuiter à nobis prætereunda sunt. Quod enim turba irruerint in Iesum, magnum (vt diximus) earum studium, ardensque desiderium diuinæ gratiæ indicat, quam per Christi doctrinam haurire cupiebant. Quod quidem desiderium à diuino spiritu proficisci constat. Si enim cogitare rectum aliquid non possumus ex nobis quasi ex nobis, sed omnis sufficientia nostra (vt Apostolus ait) ex Deo est: multò minus nec desiderare, in quo maius aliquid reperitur. Hinc D. August. Desiderare, inquit, auxilium gratiæ, initium gratiæ est. Hic autem esse solet communis diuinæ providentiæ ordo, vt cum dona sua hominibus impartiri cupit, eorundem prius donorum desiderium accendat. Hoc enim desi-

derium,

erium, hominis mentes exsuscitat, eumque petere, quærere, pulsare, & nullum non mouere lapidem facit, vt id tandem quod desiderat assequatur. Vnde merito sancta desideria floribus comparantur: quia quemadmodum arborum flores antecedere fructus solent: ita sancta desideria futuram cœlestium donorum ubertatem designant. Quocirca fratres quicumque vehementer diuinæ gratiæ desiderio flagritis, magnam de diuina misericordia spem concipere debetis. Simile.

Hæc nam que desideria viam nobis ad gratiam & charitatem munire docet Bernard. in Epistola quadam his verbis, Sicut fides ducit ad plenam cognitionem, sic desiderium ad perfectam dilectionem. Et sicut dicitur. Nisi credideritis, non intelligeris, sic dici æquè non absurdè potest, si non desideraueritis, non perfectè amabitis. Hæc ille. Quanta porro sanctorum desideriorum vis sit, Sapiens breuiter declarat, cum ait, Initium sapientiæ verissima est disciplinæ concupiscentia. Quod autem ait, verissimam disciplinæ concupiscentiam, aperte indicat esse quoque fallam atque fallacem cõcupiscentiam: qualis eius est, de quo in Prouerbiis legimus? Desideria occidunt pigrum: Noluerunt enim quicquam manus eius operati. Desiderat enim sic sapientiæ opes: sic tamen desiderat, vt nollit propter eas vllum subire laborem. Qui quidem morbus ad cõ latè pater, vt vulgo dici solet, cœlum quidem bonis operibus, gehennam autem hisce desiderijs, esse refertam. Vera autem concupiscentia nihil negligit, nihil omittit, non parcat labori, non studio, modo id assequatur quod concupiscit. Denique (vt hoc in loco dicitur) Irruit in Iesum. Hoc autem modo nos desiderare & quærere D. Bernard. admonet his verbis, Si nolumus frustrà quærere Dominum, quætamur veraciter, quæramus frequenter, quæramus perseueranter, & nec quæramus pro illo aliud, nec cum illo aliud, sed nec ab illo ad aliud conuertamur. Facilius est enim cælum & terram transire, quàm vt sic quærens non inueniat, sic petens, non accipiat, vt sic pulsanti non aperiat. Hastenus ille. Pius ergo Dominus piis turbæ desideriis annuens, quamuis locus ille parum idoneus ad docendum esset, hanc tamen occasionem tradendæ doctrinæ prætermittendam non putauit. Bernard.

Itaque pro suggesto nauiculam conscendit, ibi que aureo illo ore cœlestis sapientiæ thesauros spargere in populum cœpit, quibus auditorum animos piis desideriis ad audiendum paratos, velut suspensos, atque extra se positos ab ore docentis tenebat. Qualem enim eius doctrinam, qualem eloquentiam fuisse putamus, qui verbum est & sapientia Patris: quod um altero ple-

Ecl. 40. nissima scientia, altero suauissima eloquentia designatur? In Ecclesiastico legimus: Tibiæ & Psalterium suauem faciunt melodiam, sed super vtraq; lingua suavis. Si igitur hominū suauiloquentia tantam ad permulcendas hominum aures vim habet, qualis quæso suauiloquentia esset eius, qui verbum est & sapientia Patris? Vellem fratres hoc in loco huius diuinæ eloquentiæ vim & suauitatem aliquo exemplo (si id quidem fieri commode posset) vobis ob oculos ponere. Cicero, quem Romanæ eloquentiæ principem esse aiunt, eam eloquendi vim, quæ admirationem non haberet, nullam esse iudicabat. Quam rem ipse exemplo suo confirmauit: qui cum aliquando causam ageret: totum theatrum in sui admirationem rapuit. Itaque in causa Cornelij sic dixit, vt populus Romanus admirationem suam, non acclamatione tantum, sed etiam plausu confiteretur. Atque ego (inquit Fabius) illos qui aderant, credo nec sensisse quid facerent: nec spontè iudicioque plausisse: sed velut mente captos, & quo essent in loco ignaros, erupisse in hunc voluntatis affectum. Hoc igitur exemplo, fratres, vt eumque intelligere poteritis, qualis in caelesti magistro eloquendi facultas esset. Si enim humana ars & industria eò vsq; progressa est, vt homines adeò potenter extra se raperet: quid de illa plenitudine diuinitatis & sapientiæ humano ore loquentis intelligendum erit? Quis enim dubitare potest, tantum à diuina facundia humanam superari, quantum diuinæ maiestatis amplitudo, humanæ facultatis mensuram superat? Quod si humanis diuina comparare aliqua ratione licet simile quiddam, sed multò tamen dissimilius Domino Saluatori accidisse Lucas Euangelista memorat. Loquente enim ipso ad turbas, extollens vocem quædam mulier de turba, dixit illi, Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti. Num igitur mulier hæc in confertissima turba posita, sublata in altum voce, in loquentis Domini laudes prorumpere potuit, nisi ineffabili dicentis suauitate illecta, & velut extra se posita, neque vbi esset, neque quomodo loquendum esset attenderet? Si eam hucusque humana eloquentia peruenit, quò tandem eius eloquentia peruenisse putanda est, in cuius labijs omnem gratiam fuisse diffusam propheta canit? præterea si D. Ioanni Chrysostomo, propter singularem eloquentiam oris aurei nomen impositum est: quod quæso nomen diuinæ sapientiæ, humano ore loquenti imponere licebit? Certè idem ipse Dominus apud prophetam, os suum non quidem auro, sed acuto gladio comparat cum ait: Posuit os meum Dominus quasi gladium acutum: qui videlicet intimos animi sensus

*Cicero.**Fabius.**Luc. 11.**Psal. 44.**Esaiæ 49.*

sus penetraret, malorum omnium radices abscinderet, spiritum à corporis contagione diuelleret, ignitiq̃ue amoris vulnera infigeret. Hunc enim ignem perceperant illi qui dicebant, Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, cum Iesus loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas? Quo etiam igne sponsa incensa erat cum diceret, Anima mea liquefacta est, locutus est dilectus meus. Quæ cum ita sint, facile diiudicare licebit fratres, qualis esset turbæ huius admiratio atque suauitas, cum desiderio verbi Dei accensa, ipsum Dei verbum atque sapientiam de regno cælorum mirabiliter differentem audiret. Hoc igitur tantum præmium pijs desiderijs à domino persolutum est. O si nos fratres hoc animi ardore ad sacras cõciones cõfluere mus! Verùm longè hoc à moribus nostris abesse cõstat. Multos nam quæ videmus ad ludos, ad crapulam, & ebrietatè magis, quàm ad sacras conciones irruere: qui (vt D. Greg. ait) ne aure quidè corporis verbum Dei audire dignantur: vel si fortasse audiunt, aliud oculis, aliud corde, aliud etiam verbis cum multorum offensione agunt: quibus magis expediret non audire, quàm hac ratione audire. Alij verò sic audiunt, vt nequaquam salutare sententias, & vitæ documenta inde sibi haurire velint: verbum quippè Domini (vt Ezechiel ait) versum est eis in cæm musici, quod suauis dulciq̃ue sono canitur quandoquidem isti non vim sententiarum, sed vocum tantum dulcedinem & sonum attendunt. Qui similes mihi his esse videntur, qui libris serico & auro vestitis & ornatis, literisq̃ue minio, varijsq̃ue imaginibus depictis puerorum more gaudent, quid verò intus contineatur non modò non auuertunt, sed nec legere quidem student. Tales igitur sunt qui ad solam concionis elegantiam, & verborum stulosos attenti, cætera vel negligunt, vel ad se pertinere minime putant. De quibus in Ecclesiastico dicitur: Cor fatui, quasi vas contractum omnè sapientiam non tenebit. Quasi in percussura cribri puluis, sic apotia, id est, scoria in cogitatu illius. Cribrum enim solas retinet paleas, triticum autè effluere sinit.

Sunt rursus alij, quorum pectora sic generis humani hostis obsedit, vt nullius diuinæ vocis fulminibus perterrantur, vel parum animo commoueantur. Qua autem ratione eorumdè aures obstruat, proposito hoc exèplo iudicabo. Bombyces, hoc est, vermes illi, qui serica fila necunt, ita tonitruorum sonitu grauantur, vt interdum etiam moriantur. Quo fit, vt qui eas nutriunt, tympana frequèter pulsant, vt sonitui molliori assueti, à grauiori tonitruo sono non lædantur. Tales mihi multi sacrarum cõcionum auditores hac ætate esse videntur, qui quotidainis

Luc. 24.

Cant. 5.

Gregor.

Ezechiel.
33.

Simile.

Eccl. 21.

Idem 27.

Simile.

Simile.

concionibus audiendis sine vilo animi motu assueti, si quis con-
cionator à Deo actus, grauius aliquid & formidabilius intonet
non ideò magis animo permoueantur: vtpotè qui negligenter
audiendi consuetudine penè insensibiles ad verbi Dei tonitru
effecti sint. Adiciam huic exemplum aliud: Fabricum ferrario-
rum ars eo vsque hac nostra ætate processit, vt thoraces æreas
ita temperauerit, vt nullis hostium telis, nec pilis etiã sulphu-
reo puluere iactis cedant. Simile quiddam antiquus hostis exco-
gitasse videtur: qui quorundam improborum corda ita obdura-
uit, vt nullis diuini verbi fulminibus penetrati aut concuti pos-
sent. His igitur frustrà predicatur, frustrà Christi crux gehēna,
mors, Dei que iudicium, cætera que similia diuini verbi iacula
in illos torquentur. In quanto autem isti salutis periculo versen-
tur, ex his philolophi verbis colligi poterit. Quemadmodum
inquit, in medicina fieri dicunt, vt corpora non pura quò magis
nutriens, eò magis lædas: materiam nimirum corruptis humo-
ribus suggerens: sic prauis opinionibus præoccupatam animã,
quò plus docueris eò magis lædes, maiores subinde malè &
perperam sentiendi occasiones suppeditans.

Qua igitur ratione vtiliter audiemus? Certè quemadmodũ
turba hæc: vt videlicet ardētī in Iesum desiderio irruamus quò
cum audiamus, hoc est si studiosè consideremus, hoc verbum
quod apud vos prædicamus non verbum hominum, sed dei
verbũ esse. Sic enim maiori studio & reuerentia audiemus. Hæc
enim ratione Apostolus memorat, Thessalonicenses verbũ dei
audiuisse. Sic enim ait, Gratias agimus Deo, quoniam cum ac-
cepissetis à nobis verbum auditus Dei, accepistis illud non vt
verbum hominũ, sed (sicut verè est) verbum dei, qui operatur
in vobis qui credidistis. Quicumq; igitur hoc modo verbum vi-
tæ audit, vitam quoque animæ suæ simul cum verbo haurit.

I.

Cum ergo turbæ hoc modo ad verbum Dei audiendum in
Iesum irruerent, cælestis magister officio suo fungi cepit, qui
nullum tēpus, nullumque locum ad illud exequendum parum
opportunum existimabat. Itaque nonnunquam in synagoga,
aliquando in monte, quandoque in loco campestri, modò verò
in littore maris docendi munus obibat. Ergo pro suggesto au-
reo sericoq; ornamento instrato, nauiculam ascēdit, vt à populi
tumultu & compressione liber, hoc officio fungeretur. Rogauit
autē Petrum, qui ei nauiculæ præerat, vt eam paululũ à terra sub-
duceret. In quo domini suauitas & lenitas apparet: qui Petrum
rogat, cui præcipere tanquam omnium Dominus potuisset.

Non

*Simile.**Simile.**1. Thes. 2.*

Non vacat autem mysterio, quòd paululum à terra nauem subduci voluit. Quod quidem D. Augustin. sic explicat, vt con- August.
 ditionatorem instruat, ne vel terræ nimium adhaerere, vel longius à terra in docendi officio discedere velit: hoc est, vt neque terre na docens voluntati se carnalium hominũ, qui terrena tantum sapiunt accommodet, neq; rursus nimis alta, aut difficilia, quæ auditores assequi non valeant, docere studeat. Sic enim se paulus ad populi captum accommodabat, qui cum sapientiam loqueretur inter perfectos, lacteum cibum infirmis ministrabat.

Vbi ergo Dominus turbas in nauicula petri docuisset, ait illi *Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam.* Pius atq; benignus Dominus, ne illud quidem adeò exiguum petri obsequium premio vacare voluit. Si enim tanta eius largitas & magnificentia est, vt nec calicem quidem aquæ frigidæ sine mercede relinquat, quid mirum, si hanc adeò promptam petri voluntatẽ magnificentissimè remunerare voluerit? Nec enim is mercatorum more paria paribus refert, sed diuina largitate, parua magnis compensat. Hanc autem modò petro mercedem tribuit, vt pro nauicula vna ad docendum commodatã, duas illi piscibus onustas largiretur. Itaque ad illum ait:

Duc in altum & laxate retia vestra in capturam. Cui Simon petrus. *Præceptor per totam noctem laborantes nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete.* In his verbis petri obedientia maximè commendatur. Cum enim illum Dominus ad nouam piscationem inuitaret, is quidem simplici animo domini iussa cepisset. Potuisset enim petrus humana vsus prudentia, domino his quæ modò protulimus verbis respondere: *Præceptor, tota hac nocte (quod commodissimum ad piscandum tempus est) omnia maris huius loca, quæ ad piscandum magis idonea videbantur, perlustraui, nihilque deprehendimus: quomodo ergo nunc in meridiana luce aliquid prehendere poterimus? Quorum ergo pelagi fortunam iterum frustra tentabimus: præsertim cum iam captura piscium desperata, retia & lauerimus & phicuerimus?* Hæc Simon respondere potuisset. Verum is nominis sui memor (Simon enim interpretatur obediens) nihil respondet, nihil contra præcipientem allegat: sed simplici atque alacri animo Domini mandatum exequitur. Hoc enim perfectæ & Cassian.
 indiscussæ obedientiæ proprium est. Cuius rei memorabile exemplũ Cassianus memorat. Sanctus enim ille Ioannes Ægyptius, cuius consilio magnus imperator Theodosius sæpè in rebus gerendis utebatur, tantum hac virtute excelluit, vt seniore (sub cuius ille disciplina, prima virtutis tyrocinia crecebat)

præcipiente, ut aqua è longinquo aduecta, purre quoddam lignum irrigaret, ille nihil d. scutiens, multis diebus senioris præceptum executus est. Hoc enim (At diximus) maximè propriè v. e. obediètiæ est, clausis humanæ rationis atque prudentiæ oculis, maiorû præceptis optèperare. Itaque ratio quæ inter animæ vires principatum obtinet, officio suo in hac parte fungi non debet. Ut enim iumento cum oculos claudimus, quæ pistrini seruitio destinamus: ita mentis oculos claudere oportet, cum ad aliquid agendû ex maiorum imperio ducimur. Triplicem enim obediètiæ gradum sancti patres assignant, quorum primus seruilis est, cum corpore tantum, non voluntate ac ratione, maiorum præceptis obtemperamus. Secundus, cum corpore simul ac voluntate, intellectu tamen reclamante, maiorum iussa persequimur. Tertius autem, qui perfectissimus est, cum non solum corpore exequimur quod præcipitur, sed voluntate etiam amplectimur, & intellectu quoque (quamuis id minus appareat) probamus atque laudamus. Ad quem gradum hæc Petri obediètia pertinet, qui non solum a acti & prompto animo, sed rationis quoque approbatione, Domini imperium executus est. Cuius obediètiæ fructum idem Dominus ostendit, quando Petrus vno retium iactu duas nauiculas piscibus impleuit, cum totius noctis labore ac vnam quidem pisciculum capere potuisset.

Denique tanta piscium vis capta est, ut eorum pondere retia rumpentur. Quæ res plurimum quidem ad miraculi magnitudinem facit, nec minus tamen ad significationem mysterij. Hac enim ruptura designatur tantam hominum vim in Petri rete, hoc est, in Ecclesiam per fidem ingressuram: ut multi eorum postea à fide semel suscepta degenerantes, Ecclesiæ unitatem scinderent, dum vel à Romani Pontificis obediètia desciscunt (quod schismaticorum est) vel à fidei integritate, quod est hæreticorum. De his autem Ioannes in Epistola sua, Ex nobis, inquit, exierunt: sed non erant ex nobis: Nam si fuissent ex nobis mansissent utique nobiscum.

Quid hic Petrus? Tanto eius animus hoc magno piscium prouentu stupore repletus fuit, ut ad genua Iesu proci-dens clamaret, *Exi à me Domine, quia homo peccator sum.* O si nos fratres, tanto stupore, ac timore compleremur, cum ad altare Domini, & sacram Eucharistiam sumè tam accedimus? Petrus nòdum eo tempore ex reuelatione summi patris Dei filium agnoscebat, diuinam tamen potestatem in eterna illa hominis specie latentem sic admirabatur, ut indignam se eius præsentia du-cens, & ad eius genua procideret, & à nauicula sua exire ro-garet. *Qua*

Simile.

*Obedien-
tia gra-
dus tres.*

1. Ioan. 2.

et. Quae in re Cenerationis fidem, tantoperè à Domino laudatam, in his verbis cernimus, qui indignum se putabat, ut sub testum suum Dominus ingrederetur. Nos autem fratres, fidei lumine instructi, certissima fide tenemus, totam diuinitatis plenitudinem, sub illa panis & vini specie latere. cum tamen multi sic se gerant, cum in templis assistunt, quasi in foro inter aequales suos agerent. Quid verò illos refectam, qui in templis prophana negotia tractant? quid illos, qui scurrilia verba iactant? quid illos, qui curiosè omnia circumspiciunt? quid qui temerario & sacrilego ausu, in sacro loco impudicè vident, & videntur, & ubi peccata expiare deberent, peccata peccatis addunt, & cum magna sua petnencie is venenum medicamenta conuertunt! At, quam malè hæc hominum licentia cum læci dignitate cohæret: Domum enim Dei decet sanctitudo (vt Propheta cauit:) & in templo eius omnes dicent gloriam.

Hoc etiam exemplo liquet, cum ad hoc ineffabile sacramentum accedimus, quo timore, qua reuerentia, qua deuotione, qua animi submissione, qua vitæ puritate, & vera cordis contritione accedere debemus: in quo vnicum Dei filium, paternæ gloriæ splendorem latere non dubitamus. Nec tamen cum hoc timore corripimur, Deum à nobis abalienamus: quin potius quo magis hoc salutari metu concutimur, hoc magis eius beneficio digni efficiamur. Sic enim hoc in loco Petrus cum se Domini conspectu indignum iudicat, non modo ab eo non reicitur, sed etiã ad Apostolatus dignitatem coopatur. Itaque ait ad illum Iesus, *Noli timere, ex hoc iam homines eris capiens*, hoc est, pone metum, quo tuæ conscius infirmitatis, ac meam expertus virtutem, totus percussus est. Non enim exerui illam, vt vos à me abstererè, sed potius vt quid postea per vos futurum esset, significarem.

Posthac enim meo beneficio, Petre, ita homines eris capiens, quomodo iam cepisti pisces. Tantumque abest, vt quia peccatorem te esse agnoscis, metuere debeas, ne à me accuseris, aut mali quid patiaris, vt etiam ex piscatore piscium, sim te constituturus hominum piscatorem, quos peccatis exemptos iustitiæ consecres, ac in vitam æternam colligas. Obseruanda autem in hac respõsione benignitas Domini, metum mox excutientis ab eo, qui se peccatorem humiliter agnoscebat: ac pro eo quod metuebat, insignem dignitatem pollicètis. Hætenus de Evangelica lectione: nunc ad id quod initio proposuimus, redeamus.

II.

Præceptor (ait Petrus) *per totam noctem laborantes, nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete. Et cum fecissent, concluderunt piscium multitudinem copiosam.* O quantus hic, fratres, mortalium error, quam magna Christianæ Philosophiæ portio in his verbis aperitur! quam tamen nisi vestris precibus adiutus, parem me ad eam explicandam vim, & facultatem habiturum non spero. In his enim verbis aperte liquet, omnes hominum conatus, omnia studia, atque consilia, & rerum agendarum actiones, inanes & inutiles esse, nisi diuina ope dirigantur. Quam quia homines in consiliis suis minimè quærent, in maxima corpo-

Sapient. 6. ris & animi incommoda passim incidunt. Verissimè enim Sapiens ille ait, Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentia nostræ. Hinc tot insperatæ orbitates, tot improuisa charorum funera, tot infaustæ nuptiæ, tot sinistra consilia, tot rei familiaris iacturæ, tot bella atque dissidia, tot postremò rerum publicarum euerfiones ac omnes ferè mûdi calamitates originem ducunt: in quibus miseri mortales per totam noctem, imò per omnè vitâ laborantes, frustra sudant, quia in verbo Domini retia sua minimè laxant: hoc est, quia inconsulto Deo, suis cõsiliis suaque prudentia nixi negotia sua exequentur. Tales igitur quamuis non verbis, operibus tamen diuinam prouidentiam tollere, & cum Epicuro Deum circa cardines cæli versantem, res humanas negligere, testari videntur. Sic enim se in consiliis & actionibus suis gerunt, quasi summus ille mûdi Dominus res humanas vel non videret, vel prorsus negligeret. Cuius rei illud in causa esse videtur, quod idem Dominus per Prophetam innuit cum ait, Quia ego tacens, & quasi non videns, & mei oblita es.

Aduersus hûc igitur pestilentissimum errorè, vniuersa Christiana Philosophia pugnat: quæ res omnes tam maiores quam minores à Deo curari, & pro ratione humanorum meritorum tractari docet. Verissimè enim in lib. 5. Iob scriptum est, Nihil in terra sine causa fit, & de humo non egredietur dolor: hoc est nō à terra, sed cælo mundi huius moderatio pendet. Quam sententiam Amos Propheta confirmat cum ait, Si erit malum in ciuitate quod Dominus non fecerit? Idemque Dominus per *Esaiam 45.* Esaiam. Ego, inquit, Dominus formans lucem, & creans tenebras: faciens pacem, & creans malû: Ego Dominus faciens omnia hæc. Quid verò illud ex *Psalmo 74.* Quia nec ab Oriente, nec ab

ab Occidente, nec à desertis montibus, hoc est, à meridie (subaudiendum est, venit exaltatio) quia Deus iudex est. Quid autem hic iudex, Hunc, ait, humiliat, & hunc exaltat; quia calix in manu Domini vini meri plenus mixto: & inclinavit ex hoc in hoc: hoc est, modò huic, modò illi pro cuiusque meritorum varietate, ex hoc calice vinum propinat, aliquàdo quidem vini preciosi, aliquando acidi & feculenti. Quibus verbis Vates sanctus omnia siue aduersa, siue secunda à diuina prouidentia, pro diuersa meritorum ratione, administrari docet: adeòque alios ab eo exaltari, alios contrà humiliari, atque deiici ait: Quam rem sancta quoque illa scœmina in cantico suo cecinit, his verbis: Dominus mortificat, & viuificat. deducit ad inferos & reducit. Dominus pauperem facit & d. tat, humiliat, & subleuat Quia verò Nabuchodonosor Assyriorum rex, orbisque monarcha, superbix spiritu supra modum elatus, imperij sui gloriam non Deo, sed sibi ipsi tribuenda: sic à Deo in huius criminis poenâ delectus fuit, vt septē annorū spatio inter bestias agri versaretur, scœnūque vt bos comederet, & rore cœli tingeretur. Quam quidem animaduersione tantū profecit, vt septennio illo transacto, oculos ad cælum sustulerit, & altissimo benedixit: eiusque immensam potentiam & prouidentiam magnificerit: qui pro voluntatis suæ voto, reges terræ exaltat atque deiicit: & infimum quemque hominem, quoties ei libitum est, in regia sede collocat.

1. Reg. 2.

Dan. 4.

Psal. 16.

Quid, quòd ea etiam quæ improborum petuicacia aduersus pios molitur, ad ipsorum probationem à Deo permitti venire regius Propheta confiteatur? Pro eo enim, quod nos legimus, Eripe animam meam ab impio, frameam tuam ab inimicis manus tuæ, D. Hieronymus ex Hebræo vertit: Surge Domine, præueni faciē eius, salua animā meā ab impio, qui est gladius tuus. Quam sententiam idem Vates exemplo suo comprobauit: qui virulentā Semei maledictionē ad imperiū & prouidentiam permittentis Domini reuocans, dixit: Dominus mandauit Semei, vt malediceret mihi.

Hieron.

2. Reg. 16.

His etiam illud addo: quòd quæ ipsi generis humani hostes, in perniciem nostram moluntur, sancti viri ad eādem prouidentiam referunt. Hinc innocentissimus Iob rerum omnium suarum vastationem demonis opera atque malitia facta, Deo tribuit, cum ait: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est. Quid verò ea quæ casu & fortuna homines fieri dicunt? Nam & hæc in casuum numero Aristoteles posuit, multa temerè & casu in vita fieri definiens.

Iob. 1.

Arist.

Verum

August.
lib. 5. de
ciuitate
Dei.

3. Reg. 23.

Verum diuus Augustinus lib. 5. De ciuitate Dei aperte probat, hæc ipsa quæ homines casu aut fortuna fieri dicunt, Deo prouidente, aut permittente contingere. Nisi forte putamus casu euenisse, quod in pugna regis Achab aduersus Syriam scriptum legimus: quod uidelicet miles quidam Syrius, sagittam miserit in incertum, quæ casu percussit Regem Israël inter pulmonem & stomachum: cum hoc tamen quod casu dicitur euenisse, tam longa antè deliberatione definitum à Deo fuerit: ut latè dissertitur 3. Reg. 22.

Simile.

Psal. 126.

Persuasum igitur nobis esse debet, fratres, omnia siue naturæ, siue gratiæ beneficia, siue quæ ad corporum salutem & incolumitatem, siue quæ ad animarum sanctitatem & innocentiam pertinent non à terra, sed à cælo, hoc est, à diuina prouidentia descendere. Vnde quemadmodum hic inferior mundus omnibus in rebus à superiori, hoc est à cælesti regione pædet (illius enim vi omnia gignuntur, aluntur, conseruantur, & ad iustam maturitatem perueniunt) sic vita, salus, dignitas, sanctitas, atque fœlicitas nostra ab illo summo rerum omnium principe, & moderatore ira manant, ut citra eius opem nihil prosperum & salutare in hominum uita contingat. Quam rem quotidie decantamus cum dicimus: Nisi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eam. Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra uigilat qui custodit eam.

Luca 12.

Sed quid ego his testimoniis & argumentis summam hanc diuinæ prouidentiae curam probare contendo: cum clarissimi huius rei testimonium in Euangelicis literis habeamus? Si enim Dominus ad discipulos, Nonne, ait, quinque passeris ueneunt dipondio: & unus ex illis non est in obliuione coram Deo? Sed & capilli capitis uestri omnes numerati sunt. Nolic ergo timere: multis passeribus plaris estis uos. Quid hac sententia mirabilius? quid hac diuina cura prouidentius? Quid ab hac prouidentia excludi poterit, cum passeruuli etiam intra illam contineantur? Qui igitur ne minimarum quidem auicularum curam negligit, quomodo res hominum, quorum gratia, Solem, Lunam, sidera, cælum, terras, maria, & omnia quæ eorum ambitu continentur, condidit obliuiscetur? Quomodo res & fortunas eorum negliget, qui capillos etiam eorundem in numero habet? Qui ergo res minimas adeo sollicitè curat, humanas negliget? At improbi homines sic se in uita gerunt, ut illum vel dormire, vel quæ nostra sunt non uideant, aut certe non regere putent. Qua re quid indignius, quid ab immensa illa bonitate & charitate magis alienum.

III.

Verùm Dominus iustitiæ suæ memor, hoc tantum nefas inultum esse non patitur. Quo autem vitioris genere in illud animaduertit? Hoc certè vt omnia quæ inconsulto illo geruntur, infœlicissimos exitus habeant: vt homines qui suo tantum consilio nixi res suas moliantur, magno suo malo intelligant cuius dementiæ fuerit, mundi rectorem atque moderatorem consiliorum suorum participem efficere noluisse. Quàm multas verò huius rei luctuosas & miserandas tragœdias passim videmus? Alius summa cura, ac diligentia filiam suam nobili alicui viro locare vult, quæ paucis post diebus infœlici partu vitam morte commutat, filiolumque relinquit, cuius patrimonij maritus hæres efficitur, atque paulo post infante vita functo, totum patrimonium ad eum deuoluitur: atque ita infœlix pater, & filiam, & nepotem, & hæreditatem simul cum illis amittit. Alius dum filiam genere diuiti magis quàm probo locat, perditus ille partim chartis, & alea, partim largitionibus, meretricisque amoribus, & patrimonium suum & vxoris dotem profundit: atque ita & soceri, & filix, luctuosissimam & miserissimam vitam efficit. Alius auri fame incensus, ad Indos nauigare decernit: nec navigationis & bellorum pericula, nec alieni cœli inclementiam hac cupiditatis immanitate victus attēdit. Quàm multos autem ex his vel infidū mare, vel sanguinolenta bella, vel corruptus aër, vel peregrinæ regionis morbus absument, omniâque eorum consilia & conatus irritos facit? Alius vel ad principis gratiam, vel ad aliquod Reipub. munus & dignitatem, tota auditate aspirat, qua adeptâ, se fœlicem futurum sperat, qui tamen in ea mille curarum, laborum, & periculorum examina inuenit. Iam verò clandestinorum matrimoniorum quotidianas lites, nullum neque exitum, neque finem habentes: in quibus pro pace bellū, pro charitate dissidia, pro diuitiis egestatem, pro quiete turbulentissimam vitam deprehendimus, quis enumerare valeat? Alius tota animi contentione patrimonium augere cupit, vt filium natu maximum, opulentissimum relinquat: opibusque suis incubans, vix illas contingere audeat, quas deinde prodigus ac perditus filius (qui alieno labore & inedia se diuitem videt) quod parum illi constitit, parum etiam curat, omnēque patrimonium in ludo, alea, & profundit: atque ita miserissimus ille pater, qui tãto suo labore congregauit merces, misit eas in saccum pertusum, sicut eas in luxurioso filio tam malè collocavit. Quam quidem calamitatē, grauius Salomon elaturū testabatur, si opes magno labore cōgestas, stulto hære *Eccle. 2.*

ditelineret. Quid verò ea bella commemorem: quæ humano consilio, atque prudentia Reges terræ moliantur, quibus & se, & suos in maxima discrimina inducunt: Hoc enim consilio Amastias rex Iuda, superbia elatus, quod Idumæos, vno prælio fuisset, bellum aduersus regem Israelis mouit, à quo tamen superatus, magnam sibi, populoque suo cladem intulit.

4. Rel. 4. En fratres, his exemplis cernere potestis, quàm multis incommodis afficiantur, qui sine diuini numinis consilio atque præsidio res arduas moliantur. Cum enim laborant, minime proficiunt: cum pugnant, turpidissime vincuntur: cum ad deos aspirant, ignominia afficiuntur, cum salutem sibi afferri putant, intereant. Cur? nisi quia singulari Dei patrocinio, quem à se nimia sui confidentia: abalienant, deseruntur, atque ita fortune ludibrio relinquuntur? Vti igitur beatissimi sunt, qui nihil absque Dei numine aggrediuntur: ita miserissimi sunt, qui à Deo auctu opibus suis innituntur. Aduersum quos per Esaiam tonat Dominus, Væ filij desertores, dicit Dominus, vt faceretis consiliũ, & non ex me, & orditemini telam, & non per spiritum meum, vt adderetis peccatum super peccatum. His quidem verbis Dominus amentiam eorum coarguit, qui humanis opibus, se aliquid efficere posse confidunt: nec Dei opem valde implorandam putant: ideòque operam suam atque omne vitæ studium sine vlllo fructu consumunt. Contrà verò qui sapienter vitam instituunt, sic eam Dei consilio moderantur, vt nihil audeant nisi de summi Dei sententia decernere, nisi quæ omnino nisi ex illius imperio, consilio & præscriptione moliri. Itaque semper seiplos excitant ad Dei verbum mente concipiendum: nec aliud in vita moditantur, quàm vt ductum & imperiũ summi illius ducis & mederatoris alacres & expediti sequantur, vtque adeò, vt ne licita quidem, & communi more atque lege concessa, aggredi velint, nisi prius in Dei numen inspiciant, ipsumque auctorem & monitorem habeant. Absque ductu enim illius se loco mouere minime tutum arbitrantur.

Quò vos autem magis miremini, consilium hoc (quod ex intimo Philosophiæ Christianæ sinu de promptum est) Philosophos etiam gentiles minime latuit. Quàm multis in locis Plutarchus diuinam providentiam confisetur: Quàm mirabile autem i' Iud, quod Euripidis sententiam, Deum, magna curare, & parua relinquere asserentis, emendat dicens: Ego verò fortunæ nihil a se ibitoro permittendum. In eo autem libro quem inscribit, Quomodo se quis cõtra inuidiã laudare possit. Vitari, ait, posse inuidiam, si benè facta referas in Deum, non in fortunam.

Quod

Quod consilium Sytho Atheniensium dux secutus esse videtur, qui eisdem Atheniensibus ob res feliciter gestas, ipsum admirantibus, & prædicantibus, quòd Còryn Regem interemisset. Quis, inquit, habenda est gratia, quibus auctoribus, hoc præclarè gestum est. Nam ipse nihil aliud, quàm manum & operã comẽmodauit. Nunc ad vos sermonẽ verò fratres. Si homines isti fidei lumine destituti, nihilq; aliud quàm rationis humanæ scintillam, eamq; multis modis obscuratã habentes, tantũ diuinæ prouidentię tribuebant, vt nihil casui, aut fortunæ relinqueret, sed omnia tam parua, quàm magna ab ea curari profiterentur: quid nos credere par est, qui fidei lumine instructi, & Prophetarum & Apostolorũ, sacrarũq; literarum doctrinis imbuti, omnia quæ in mundo geruntur, ab illo summo mundi rectore, atq; domino dispensari confitemur? Quid enim aliud Prophetarũ, quid Apostolorum, quid Euangelistarum literæ ubiq; resonant, prædicant, atq; decantant, nisi vt nihi sine Deo moliamur, omnemq; sollicitudinẽ nostram in illũ proiciamus, quod is sollicitam nostri curã gerat? Et tamen cùm hæc ita sint, multos Christianorũ videmus, sic se in operibus suis gerere, quasi nullũ in terris numen, nullãq; humanarum rerum prouidentia sit. Quo quid esse vel indignius, vel dementius, vel magis à fidei nostræ professione alienum potest?

Summa igitur huius tam longæ disputationis in hoc sita est fratres, vt in rebus omnibus quas aggredimur, hæc Petri verba ante oculos ponamus: *Præceptor, totam noctem laborantes nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete.* Quibus verbis admoneamur, vt in quouis negotio, Deum nobis ante oculos proponamus: illum consulamus: ab illo toti pendeamus: illum rebus omnibus tam maximis, quàm minimis, prouidentem confiteamur: ab illo fausta omnia atque fœlicia manare credamus: sine illius ope omnia in diuersum cadere, & infœlicis frequenter exitus habere profiteamur, & quæ pacem atque quietem animi nobis pollicebantur, curarum, & periculorum materiam nobis ministrare: ac postremò omnes humanos conatus, sine illius præsentis ope, atq; auxilio irritos esse. Hoc igitur à nobis fides, hoc Christiana doctrina hoc ratio ipsa, atq; humana etiã Philosophia requirit. Ad hoc aut in reb⁹ quas molimur, diuinũ numẽ & precibus, & iuniis, & melioris vitæ studio atq; proposito placare studeam⁹: illudq; assiduè precari, vt nõ pro meritis nostris, sed pro immensa bonitatis suæ amplitudine nobiscũ agere dignetur. Huius autẽ rei exẽplũ (vt innumera alia præterea) Heraclius Imperator nobis exhibet: qui vbi humanis cõ-

filii atq; praesidiis nixus, cum Cisdroe rege Persarum signa contulit, magnis cladibus affectus est. At ubi humanis viribus atq; consiliis diffusus, se totum Deo commisit, precibusque & ieiuniis eius operam imploravit, cum hoste potentissimodimicans, clarissimam de eo victoriam, atque triumphum duxit, & Romanam imperium, quod penè extinctum erat, in pristinum decus, & gloriam reuocavit. Hoc igitur exemplo intueamur fratres, hac ratione operam Domini nobis conciliare studeamus, ne per totam noctem laborantes, vacui prorsus & inanes relinquamur. Sic enim fiet, ut & in hac vita prosperè nobis omnia cedant, & ad futuram, in qua nihil triste, nihil acerbum est, Deo aspirante & iter nostrum benè fortunante, peruenire mereamur.

In eadem Dominica iiii. post Pentecosten concio ii. in qua post Euangelicæ lectionis explanationem vitæ nostræ, morumque corruptio (quam retis ruptura significat) paulo fusiùs describitur.

THE. Concluserunt piscium multitudinem copiosam, rumpebatur autem rete eorum. Luc. 15.

*Math. 4.
Mar. 1.*

Odierna sancti Euangelij lectio, dilectissimi, sanctorum Apostolorum Petri & Andreæ fratrum, Iacobi quoque & Ioannis, qui eisdem fratres erant, vocationem continet. Cum enim illi (ut Matthæus & Marcus referunt) in mari Galilææ laxarent retia sua in capturam, isti verò ea cum Zebedæo patre rescicerent, ad Apostolici muneris functionem dignanter à Domino electi sunt. Quod quemadmodum gestum fuerit, quia Matthæus & Marcus breuitatis causa omisisse videntur, Sanctus Lucas in sacra huius diei lectione describit: simul & miraculum refert, quo ad sequendum Dominum inducti sunt, quamuis in hac sacra lectione non hæc solum vocatio, sed multa etiã mysteria animadversione dignissima contineantur: quæ nos pro tenuitate nostrâ aspirante Domino explicare conabimur. Ait igitur. S. Euang.

Cum turba irruerent in Iesum, ut audierent verbum Dei, & ipse se stabat secus stagnum Genesareth. Hoc stagnum aliis nominibus mare Tyberiadis, & mare Galilææ appellatur; cuius & Plinius & Iosephus mentionem faciunt. Post illam autem horum discipulorum vocationem, quam Matthæus & Marcus referunt, hæc historia à S. Luca descripta esse videtur: in qua discipuli isti relictis omnibus secuti sunt Salvatorem. Cum igitur Dominus

uxta lacum hunc staret, turbæ in eum irruisse dicatur, ut au-
 dirent verbum Dei. Paululum hic sistamus. Vulgatissima Phi-
 losophorum sententia est causas omnes, quæ aliud efficiunt,
 in materia antè disposita, atque præparata id efficere. Quocirca
 vellem quidem fratres, initio cōcionum auditorum animos ad
 audiendum præparare, sine qua præparatione frustra sudamus;
 frustra clamamus, frustra stentoreas etiam voces in auras iacta-
 mus. Quæ mihi causa esse videtur, cur tam parum tot cōcio-
 nibus proficiamus. Qua igitur ad hoc ratione parabimur? Cer-
 tē (ne ab initio Evangelicæ lectionis recedamus) si ad verbum
 Dei audiendum more huius turbæ irruamus: quo nomine fla-
 grans, & incitatum turbæ huius desiderium significatur. Ad
 quam rem nos partim verbi Dei utilitas, partim necessitas in-
 ducere poterit. Utilitatē quidem magnus ille Dionysius ostendit,
 qui Dei verbum utilissimis rebus simile facit. Ait namque, *Dionysius
 Areop.* verbum Dei aquæ comparari, quia fecundat: lacti, quia incre-
 mētum dat: vino, quia recreat: melli, quia purgat, & conseruat.
 Hæc ille. In literis verò sanctis & panis, & igni, & semini, & cæ-
 lesti pluiæ, atque rori idem verbum comparatur, quod simi-
 lem his rebus virtutem in auditorum animis operetur. Inter
 hæc autem panis & c. bi nomen frequentissimum est. Quem *simile.*
 admodum enim corpora corporeo cibo aluntur, ita piorum ani-
 mæ spirituali verbi Dei cibo sustentantur & vegetantur. Qua
 ex re D. August. statum animæ, quæ hoc spirituali cibo non ali-
 tur, declarat his verbis: *August.* Qualis est caro, quæ post multos dies *simile.*
 non percipit cibum, talis est anima, quæ nō assidue pascitur Dei
 verbo. Nec leuius tamen illorum periculum est, qui ita ver-
 bum Dei audiunt, ut posteaquàm audierint, vel in eorum mo-
 ribus, vel in mente nihil resideat. De libro illo, qui Ezechiel *Ezech. 3.*
 Prophetæ ad comedendum traditus est, Angelus ait, Fili homi-
 nis, venter tuus comedet, & viscera tua complebuntur volumine
 isto. Quem locum D. Greg. explanans, Multi (ait) legunt, & ab *Gregor.*
 ipsa lectione ieiuni sunt. Multi vocem prædicationis audiunt,
 sed post vocem vacui recedunt: quorum & si venter cōedit, vi-
 scera non replentur: quia & si mente intellectum sacri verbi
 percipiunt, obliuiscendo & non seruando quæ audierunt, hæc
 in cordis visceribus nō reponunt. Cuius autem periculi sit hoc
 modo ieiunam mentem & vacuam salutaris cibo relinqui, idem
 sanctus apposita similitudine exponit, cum ait, Verba Dei, quæ *Idem in*
 aut percipitis, mēte retinete: cibus enim mētis est sermo Dei: *hom. 15.*
 & quasi acceptus cibus à stomacho lāguente reicitur, quando *super 22m*
 auditus sermo in ventre memoriæ non tenerur. Sed quisquis a-
 limenta

Simile.

limenta non retinet, huius profectò vita desperatur. *Æterna*
 ergo mortis periculum formidate, si cibum quidem sanctæ ex-
 hortationis accipitis, sed verba vitæ, id est alimenta iustitiæ in
 memoria non tenetis. Hactenus Greg. Ex cuius verbis liquet,
 quale periculum sit, verba Dei frequenter audire, nec aliquid
 audiendo proficere. Sed ad historiam redeamus.

Esaiæ 62.

Vbi Dominus conscensa Petri nauicula populum docuisset,
 ad Petrum ait: *Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam.*
 Quo verbo Gentium conuersionem, quæ longè distabant, vo-
 luit Dominus designare. Cuius rei gratia Esaias monet eleuari
 signum in populos. Subditque: Ecce Dominus auditû feoit in
 extremis terræ. Quocirca cum Dominus rete in altum iactare
 præcipit, perindè est, ac si Petro Apostolorum principi diceret,
 Expande Euangelicum rete per vniuersum orbem terrarum.
 Neminem excipio, neminem à redemptionis & salutis meæ
 beneficio excludo. Omnes homines condidi, omnes fœlicitatis
 & gratiæ meæ participes fieri volo. An Iudæorum Deus tantû
 Nonne & Gentium? Imò & Gentium. Duc igitur in altum, &
 laxare retia vestra in capturam: non piscium, sed hominum: non
 quæ piscibus insidientur ad mortem sed quibus homines ca-
 piantur ad vitam. Duc igitur in altum, hoc est, in profundum
 mare. Maris autem nomine mundum intelligi, vulgatissimum
 est. Hoc enim mare tumet per superbiam, æstuat per auaritiã,
 spumat per luxuriam, varios autem fluctus & motus per varias
 immundorum spirituum tantationes excitat.

*Paulus**1. Cor. 2.*

In hoc igitur mundi mare Dominus laxare retia præcipit in
 capturam. Rete autem, quo pisces ex hoc mari extrahuntur, nõ
 ex humana scientia, aut eloquentia; non ex Philosophorum ar-
 gutiis, sed ex cœlestis doctrinæ verbis, atque diuini spiritus vir-
 tutibus, miraculorumq; operatione: tãquam ex variis filis con-
 textum erat. Vnde Paulus, Sermo, inquit, meus, & prædicatio
 mea non in persuasibilibus humane sapienciæ verbis, sed in o-
 stensione spiritus, & virtutis: vt fides vestra non sit in sapientia
 hominum, sed in virtute Dei. Hæc autem Apostolica retia (vt

Ambros.

Ambros. ait) homines de profundo maris huius ad lumen extra-
 hunt, fluctuantesque de inferis ad superna traducunt. Qui
 sunt autem pisces isti, qui in aquarum profundomersi iacent?
 Illi nimirum, qui nunquam oculos in cælum tollunt, qui nul-
 lam futuræ vitæ rationem habent, qui se ad sempiternam vitam
 à Deo fictos, atque formatos esse non meminerunt, qui sola
 terrena curât, sola captant, sola cupiunt. Quemadmodû enim
 aues, cæteraque animantia nihil aliud quàm quæ ad victum ne-
 cessaria

Simile.

essaria sunt, perpetuò curant: ita isti perinde ac si rationis expertes essent, nihil aliud, quàm terrena bona, quibus corporis vitam tueátur omni studio & contentione quærunt. Ad hos igitur ex profundo aquarum gurgite in liberiores auras extrahendos, Evangelica sagena destinata est. Fœlices autem illi erũt quos sagena hæc de profundo criminum & errorum pertrahit ad lucem, è sordido limo ad vitæ puritatem, ex vagis cupiditatibus ad integritatis & innocentiz studium.

Cùm ergo Dominus Petro laxare retia præcepisset, ille contrà, *Præceptor*, inquit, *per totam noctem laborantes. nihil cepimus in verbo autem tuo laxaborete, &c.* His autem Petri verbis quantum humana industria à diuina virtute superetur, aperte colligitur. Humana enim industria tota nocte laborans, nihil promouet: virtus autem diuina momento temporis efficit, quod nullo tempore humana facultas, nec multo quidem labore efficere potuisset. Cuius sententię veritatem non modò seculi homines in consiliis & actionibus suis, sed spirituales etiam viri, qui se totos diuinatum rerum studio dediderunt, non rarò experiuntur. Sæpè enim per totam noctem in precationis studio laborantes, & ad præsentiam Domini aspirantes, frustra sibi laborare videntur, dum nullum charitatis feruorem, nullum deuotionis solatium vel gaudium spiritus inueniunt. Quibus tamen interdum euenit, vt vel non quærentibus desideratus Dominus occurrat, eosque in benedictionibus dulcedinis præueniat, diuinæque consolationis gratia abũdanti ssimè perfundat. In hac igitur rerum vicissitudine vir pius, & infirmitatem suam & diuinæ virtutis gratiam agnoscit: quorum altero ad humilitatem, altero ad charitatis feruorem proficit. Cùm enim humana mens ita se diuina luce atque custodia nudatam cernit, & tristitię tenebris oppressam, aperte inopiam, atq; imbecillitatem suam agnoscit. Cumq; rursus videt hæc diuina solatia interdũ quæsitã diffugere, & nõ quæsitã frequẽter redire, facillè intelligit ea nõ tam humanę industrię opera, quã diuinę largitatis esse beneficia. Quod enim egrotis aliquãdo euenit, vt cū in lecto molli ter strato somnũ capere nõ possint, extra lectũ positos vel nolentes somnus opprimat: idẽ frequẽter piis accidit, vt eos spirituale hunc animæ somnũ captare volentes quandoque fugiat, qui tamen sese interdum non sequentibus ingerat. Quorum alterum humanam infirmitatem, alterum diuinam gratiam facillè declarat, quæ se vltro vel nõ quærentibus offert. Equũ enim erat, & diuinæ bonitati consentaneum, vt quoniam Dominus consolationis huius gratiam aliquando subtrahit sine eorum

delicto, eam quoque sine eorum merito sapè largiatur. Rectè ergo hoc tēpore plus homo dicere poterit, Domine, per totam noctem laborans, ne vnā quidem spiritualis gaudij scintilla intra me sentire potui: at nunc donò tuo præuentus, sine villo meo labore eandem cumulatiſſimè percepi.

Ephes. 2.

Hieron.

Vbi igitur Petrus ex præcepto Domini retia laxasset, tantam pisciū vim conclusit, vt duas nauiculas piscibus repleret. Quibus nauiculis sancti patres hoc in loco duas hominū nationes, Iudæorum videlicet, atque Gentilium, ex quibus vna Ecclesia constat, intelligi volūt. In hoc enim Christus Dominus in mundum venit, vt pacem annuntiaret his qui propè, & his qui longè, vt duos conderet in semetipſo in vnum nouum hominem populos, faciens pacem. Idemque medium parietem legis, qui inimicitiarum causa erat, dissoluens, a micitiam inter ipſos conciliauit. D. verò Hieron. dominum Crucis suæ titulo, qui Hebraicis, Græcis, & Latinis literis inscriptus erat, has tres præcipuè nationes Hebræorum, Græcorū & Latinorum fidei suæ dedicasse ait. Quocircà, fratres, sic nos gerere debemus, vt inimicitias horum populorum quas Dominus in corpore suo interfecit, nullo modo foueamus: sed multo magis charitatis officijs & virtutum exemplis ad communis Domini obsequium inducere studeamus. Quod contrà multi faciunt: qui tunc putant se obsequium præstare deo, cum maleficis, aut maledictis infirmos in fide prosequuntur: quæ res à Christiana charitate & diuinæ gloriæ studio alienissima est.

Vt igitur Petrus post tantam piscium sterilitatem, tantam eorundem copiam repentè vidisset, vt duæ nauiculæ ita piscibus complerentur, vt penè mergerentur ad genua Iesu stupor factus procidit dicens: *Exi a me Domine: quia homo peccator sum.* Quia in re Petrus magnam animi sui humilitatem ostendit, dum inspecto miraculo Christi dignitatem agnoscens, suæque memor indignitatis Domini à se discessum precabatur, indignū se eius consortio, atque præsentia reputans. Huius verò reuerentiæ causam Euangelista expressit, cum ait, *Stupor enim circūderat eum, & eos qui cum eo erant, in captura piscium quam ceperant.* His autem verbis apertè liquet quo animo Petrus Dominum à se discedere precaretur. Nō enim eius consortium refugebat, quem vnice diligere cœperat: sed propter vehementem illam virtutis eius admirationem, quam ex parato miraculo conceperat. Porro hic stupor, typus quidam fuit stuporis postea secuturi ex Evangelicæ piscationis vberare. Quis enim non obstupesceret, considerans paucorum hominum, eorundemque ex infima

Infima vulgi face selectorum prædicatione, tot hominum milli-
 bus ex vniuersis orbis nationibus intra paucos annos fuisse per-
 asum, vt contemptis cognatorum affectibus, contempto rei
 familiaris dispendio, spreto ritu paterno, despectis minis pri-
 apum, spreto supplicis ac morte ipsa simplicem Christi do-
 ctinam sequerentur, credentes ea, quæ humanis rationibus pro-
 bari non possunt: sperantes ea, quæ iuxta naturæ vires planè sunt
 sperandæ? Quis autem huius miraculi fructus extiterit, de-
 clarat protinus Euangelista cum subdit: *Et subductis ad terram*
quibus relictis omnibus, secuti sunt eum. Hinc patet mira dominicæ
 ocationis virtus & efficacia, & mira item discipulorum fides, &
 obediencia: qui nihil cunctati, mox vocantem Dominum secuti
 sunt, nihil de Dominica promissione, quamlibet sublimi diffiden-
 tes, nihilque solliciti, qua ratione vitam inopem sustentare pos-
 sent: se namque totos vocantis prouidentia & potestati permit-
 tentes, *Relictis omnibus secuti sunt eum.* Hactenus de Euangelica le-
 ctione. Nunc propositam thematis sententiam excutiamus.

TRACTATIO THEMATIS.

I.

concluserunt piscium multitudinem copiosam. Rumpebatur au-
tem rete eorum. Hac piscium multitudine, fecunditatem, v-
 terratemque Euangelicæ prædicationis significari diximus:
 quam prophetæ omnes vno ore pronunciarunt. Hinc apud E-
 saiam cælestis pater filium suum his verbis alloquitur: *Parum*
est vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob, & facies Israel
conuertendas. Dedi te in lucem Gentium, vt sis salus mea vsque
ad extremum terræ. Et regius Vates, Reminiscetur, ait, & con-
uertentur ad Dominum vniuersi fines terræ, & adorabunt in
conspectu eius vniuersæ familiæ gentium. Ante hanc igitur
 Euangelicam piscationem, tanta erat bonorum raritas, vt per
 Prophetam Dominus diceret: Dominus de cælo prospexit su-
 per filios hominum, vt videat si est intelligens, aut requirens
 Deum. Omnes declinauerunt; simul iuuitiles facti sunt: Non est
 qui faciat bonum, nō est vsque ad vnum: & cætera quæ sequun-
 tur: quæ Apostolus in Epistola ad Romanos, non de Ethnicis,
 sed de iis qui sub lege erant, intelligenda esse apertissimè docet.
 Ac vbi sagena Euangelica in hoc etiam populo immissa est vno
 quidem iactu Petrus traxit millia, alio verò quinque millia ho-
 minum intra rete conclusit: quorum erat cor vnum & anima v-
 na in Domino. Verè ergo Petrus hoc tempore Prophetarum no-
 mine dicere potuit; *Præceptor per totam noctem laborantes, nihil*
cepimus;

cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete. Et, quidem noctis Romit
 Rom. 13. Legis tempus: diei autem, Euangelij gratiam significari Apo
 Hier. 5. lus ait. In hac ergo nocte prophete laborantes: nihil penè cepe
 Idem 9. rūt. Quòd aperte Dominus per Hieremiam testatur, cum ait.
 Circumite vias Hierusalem, & quærere in plateis eius, an inue
 niatis virum facientem iudicium, & quærentem fidem, & propi
 tius ero ei. Idemque rursus, Quis dabit me in solitudine diuer
 fori in viatorum, & derelinquam populum meum & recedam
 ab eis: quia omnes adulteri sunt, & cetus præuicatorum? Ve
 detis quanta hic fuerit sterilitas bonorum! At in Euangelicum
 rete, innumera piorum hominum multitudo ex omnibus mu
 di regionibus collecta, ingressa est.

Hoc autem miraculum (sic enim appellare modò liceat) in
 aliis Ecclesiæ temporibus animaduertere licet. At quàm multo
 hodie concionatores in toto orbe Christiano euangelizandi
 munere fungantur, nemo nō nouit. Quàm pauci verò sint, qui
 tot vocibus atque clamoribus (quibus templa omnia vbique
 resonant) ab improbitate ad pietatem & iustitiam traducantur,
 penè digito indicare poterimus: vt verè quoque nos cum Petro
 dicere valeamus: *Præceptor per totam noctem atque adeo per totam
 iam laborantes, nihil ferè cepimus.* At nostro seculo Beatissimus Pa
 ter Vincentius in verbo Domini laxauit rete, miramque in eo
 piscium multitudinem, conclusit. Vt enim a prætereamus me
 retrices, lenones, piratas, vsurarios, blasphemos, atque id genus
 profligatissimos homines, ferè quadraginta millia, ab inuetera
 tis sceleribus ad Deum ita conuertit, vt publicam pœnitentiam
 flagellis terga cædentes, agere non erubuerint. Iudeorum quo
 que supra viginti quinque millia ad Christi fidem, Iudaica su
 perstitione abiurata, traduxit. Sarracenorum quoque (qui in ab
 ominanda illa secta obstinatis animis persistebant) octo milia
 ad fidei sinceritatem traxit, & sacri baptismatis lauacro expia
 uit. Tantamque verbis eius vim diuina gratia concessit: vt mul
 ti ex publicis peccatoribus verborum eius fulmine icti adeo
 stupefacti & velut extra se positi fuerint, vt in medio auditorum
 conuentu sublato clamore, grauissima etiam peccata confessi
 fuerint. Verè igitur sanctissimus hic Pater in verbo Domini la
 xauit rete: qui magis continuis lachrymis & precibus, clauis
 misque virtutum exemplis, & flagrantissimo fraternæ salutis a
 more, quàm humano studio hoc negotium vrgebat, cuius plu
 conatibus cælestis ille Spiritus puritatis & charitatis amator de
 esse non poterat. At nos, qui ab his studiis longè distamus, et
 humano studio magis quàm Deo innitimur, qui non ita fra
 rete

et sine salutis desiderio ardemus, per totam noctem laborantes, vnum piscem, hoc est, vix vnum improbum hominem, à scelerata vita ad veram pœnitentiam trahimus.

Sed vt ad Petri piscationem redeamus, tantam piscium multitudinem vno illo retis iactu in verbo Domini cepit, vt ipsum rete rumperetur. Quam rupturam D. Augustin. nequaquam mysterio vacare docet. Hac enim ruptura, quæ ex piscium multitudine contigit, carnalium hominum multitudinem intelligit: quæ post Euangelij promulgationem Ecclesiæ rete intravit. Creuit enim Ecclesia, creuit minimum illud sinapis granum in arborem ingentem euasit: quæ ramos suos per vniuersum terrarum orbem expandit. Hæc autem Ecclesiæ prosperitas, in qua cum bonis piscibus mali quoque Euangelicum rete comleuerunt, rupturæ huius occasio fuit. Solent nauigaturi secundam auram desiderare: quæ tamen vbi vehementior fuerit, in periculum coniecit nauigantes. Arborum quoque rami nimia fructum vbertate grauantur, atque franguntur. Prosperitas nauigantibus vbi modum excessit, periculo non vacat. Hoc idem autem Ecclesiæ euenisse videmus: cui prosperitas ipsa atque fecunditas huic rupturæ occasionem dedit. Idem igitur Ecclesiæ, quod populo Romano obtigisse apparet: quæ scriptores gentiû referunt, ipsa sua magnitudine, imperiûq; amplitudine laborasse: eidemq; populo Romano melius negotium quàm otium committi: hoc est, maiorem illi sclicitatem assidua bella, quam longam pacem attulisse. Hoc ipsum autem Ecclesiæ contigisse Nicephorus testatur his verbis: Pace ipsa nobis bellum ytilitatem affert maiorem, propterea quòd tentationes ipsæ, vt Ecclesia magis refulgeat, efficiunt. Pax enim molles nos, desides & timidos reddit: bellum autem cum animos nostros acuit, tum rebus præsentibus nos affligi non patitur, sed vt eas despiciamus, & fluxa hæc atque caduca pro nihilo habeamus suadet. Hactenus ille. Idem etiam D. Hieronymus in vita Malchi captiui monachi confirmat, qui se Ecclesiasticâ historiâ scripturum profiteretur: in qua hoc ipsum apertissimis exemplis doceat. Sic enim ait: Scribere disposui (si tamen Dominus vitam dederit) ab Aduentu Saluatoris vsque ad nostram ætatem: id est, ab Apostolis vsque ad huius temporis hæc, quomodo, & per quos Christi Ecclesia nata sit, & adulta: persecutionibus creuerit, martyris coronata sit: & postquam ad Christianos principes venerit: potentia quidè & diuitiis maior, sed virtutibus minor facta sit. Hactenus Hieronymus. Ex cuius verbis, qualis catholicæ Ecclesiæ processus fuerit, intelligimus.

*August.**Simile.**Simile.**Niceph.**Hieron.*

Hęc igitur Ecclesię amplitudo & opulentia quę nos ad diuinas laudes excitare mentò debuisset, carnalibus hominib⁹ ambitionis, auaritię, atq; deliciis nõ quidẽ causam, sed occasionẽ dedit. Quo magis autẽ hi morbi creuerunt, hoc magis Ecclesię fecunditas, tot hæresum monstis quotidie succrescẽtib⁹, decreuit, & ad hanc fidelũ paucitatem, quam nunc cernimus deuenit. Ex tribus enim mundi partibus quas Geographi distinguunt, Europa, quę minor est, ad Ecclesiam pertinet. Ex qua (prò h dolor) maximam partẽ hæretici, nec minorẽ perfidi Turcæ occupauerunt. Itaq; nobilis illa Constantinopolis, noua Roma dicta, (quę Christiani Imperij sedes erat) in immanissimam hostis Christi Turcarum Principis sedem imperij cessit. Quod si filij Israël tam multis lachrymis vnus tribus Benjamin interneccionẽ persecuti sunt: quibus nos lachrymis hanc imperij nostri gloriã ad Christi hostes translatã prosequi patet? Sed quid ego vnus vrbs ruinã deploro: cum tota Græcia, cum tota penẽ Asia & Africa à Romano imperio subducta, barbarorum & infidelium principum imperio additæ sunt?

Erunt qui huius ad: ò miserandæ & iuctuosę Tragœdię causam quætant. Hoc planè diuinate opus nõ est: cum omnis scripturarũ consensus, cladium humanarum causam in superni iudicis iram hominũ sceleribus irritatã coniciat. Hinc Ecclesiasticus: Mors inquit, sanguis cõrentio, rhomphæa, oppressiones, fames, contritio, & flagella propter iniquos creata sunt hæc, & propter illos factus est cataclysmus. Cataclysmi autem nomine diluuium intelligit, quo summus ille iustitię amator Dominus prauorum hominũ sceleribus offensus, quicquid in orbe erat, inundantibus aquis submersit, extinxit, atq; sempiterna oblivione sepeleuit. Quo supplicij genere qui diuinæ iræ magnitudinẽ & odium, quo peccatũ prolequitur, nõ agnoscit, nõ video quo alio argumento hæc ipsa intelligere valeat. Verũ his Ecclesiastici verbis, non diluuiũ illud modò, sed omnes terrarũ vastationes, omnes regnorũ & prouinciarum euersiones, cruenta bella, diras fames, & pestes, ceteraq; omnia mundi naufragia ab æquissimo illo mundi iudice atq; rectore, propter hominum scelera immissa esse intelligimus.

Verũ hæc extetarum gentium supplicia communia sunt. Quid hic electum Dei populum, quid eius hæreditatem, atque peculium, quid Patriarcharum & Prop hetarum filios commemorẽ (quos Dominus ab Aegyptiaca seruitute tot editis signis atque prodigiis liberauit: quibus legem digito suo scriptam dedit: quos ipse die noctũque in columna ignis & nubis præcede-

& castrametandi loca designabat) quid inquam his euenit,
 peccatum intercessit? Primum quidem ex duodecim tribu-
 bus, vndecim ferè ab eo derelictæ, repulsæ vastatæ, & sempiter-
 na captiuitate (à qua nunquam redemptæ fuere) mulctatæ sūt.
 Quæ de re sic idem Ecclesiasticus eorū sceleribus commemo-
 rat ait, In omnibus his non pœnituit populum, & non reces-
 serūt à peccatis suis vsq; dum eieci sunt de terra sua, & disper-
 si in omnem terram, & relicta est gens perpauca, & princeps
 de domo Dauid. Hæc ille. Gentē autem paucam, vnam tribum
 Iuda cum rege suo intelligit: quæ & ipsa propter eadem cri-
 mina vastata, & in captiuitatē abducta fuit. Itaque sancta illa
 ciuitas à Deo electa, vt esset nomen eius ibi, & augustissimum
 templū atque celeberrimum toto terrarū orbe templum, & (quod
 maius est) tabernaculū, & arca testamenti diuino consilio & ar-
 te fabricata & propitiatorium aureum, vnde ipse responsa da-
 bat, & leges ab eo discriptæ tabulæ, & sacra templi vasa, omnia
 hæc ab immanissimis hostibus partim direpta, partim proph-
 etis vsibus addicta. partim incensa, diruta, & soloæquata fuere.
 Deniq; eò calamitatis magnitudo processit, vt Propheta longè
 ante illam dixerit: Sion quasi ager arabicus, & Hierusalem erit
 in aceruum lapidum, & mons domus Domini in excelsa sylua
 tum. Quid igitur his calamitosius, quid funestius & luctuosius?
 Hanc autē adeò miserandam ciuitatis sanctæ ruinam, Prophe-
 ta in Psalmo deplorat his verbis: Deus venerunt gentes in hæ-
 reditatem tuam: polluerunt templū sanctum tuum: posuerunt
 Hierusalem in pomorum custodiam. Quid deinde? Posuerunt,
 ait, morticina seruorum tuorum, escas volatilibus cæli, carnes
 sanctorū tuorum bestiis terræ. Quantus igitur hæc calamitatis
 magnitudine furor Domini, quantaq; rursus peccati grauitas
 & malitia perspici potest?

Eccle. 48.

Hiere. 26.
Mich.

3.

Psal. 78.

Accedit ad infœlicitatis cumulum, hæc omnia (Deo ita iniu-
 stas suas vindicare) sic gesta fuisse, vt nec liberum quidem mi-
 seris fuerit, hanc tantam regni atq; templi sui ruinam præ stu-
 poris magnitudine deplorare. Quam rem Dominus mira qua-
 dā & insolita ratione per Ezechielem voluit adumbrare: cuius
 hoc in loco verba subiiciam. Fili hominis: Ecce ego, inquit, tol-
 lo à te desiderabile oculorum tuorum in plaga: & non planges,
 neque plorabis, neque fluent lacrymæ tuæ. Ingemisce tacens,
 mortuorum luctum non facies: corona circumligata sit tibi,
 & calceamenta tua erunt in pedibus tuis, nec amictu ora vela-
 bis, nec cibos lugentium comedes. Locutus sum ergo ad populū
 manè, & mortua est vxor mea vesperè, scicique manè sicut præ-
 ceperat

Ezech. 24

ceperat

ceperat mihi Dominus. Et dixit ad me populus: Quare non indicas nobis quid ista significant, quæ tu facis? Et dixi ad eos: Sermo Domini factus est ad me dicens: Loquere domui Israel: Hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego polluam sanctuarium meum, superbiam imperij vestri, & desiderabile oculorum vestrorum & super quo pauet anima vestra: & filij vestri, & filia vestra quæ reliquistis gladio cadent. Et facietis sicut feci. Ora amictu non velabitis, & cibos lugentium non comedetis, coronas habebitis in capitibus vestris, & calceamenta in pedibus: non plangetis, neq; flebitis, sed tabescetis in iniquitatibus vestris & vnusquisque gemet ad fratrem suum. Eritque Ezechiel vobis in portentis: iuxta omnia, quæ fecit, facietis cum venerit istud: & scietis, quia ego Dominus Deus. Hactenus Prophetæ verba. Vnde igitur hæc omnia fratres? Non dubium quin ex peccati malitia, & grauissimo odio, quo illud summus probitatis amator detestatur.

II.

His ita constitutis, facile erit propositæ quæstioni respondere, cur videlicet ex tanta illa Christiani imperij amplitudine (qua per vniuersum terrarum orbem Ecclesia dilatata fuerat) ad hanc paucitatem, quam modo cernimus, redacta sit, vt veluti in angulo quodam inclusa apud nos lateat. Ac nisi Saluatoris nostri certissima illa promissione nitere, qui adeo stabile Ecclesie fundamentum se posuisse affirmavit, vt portæ inferi præualere aduersus eam nunquam possent, maxime verendum esset, ne hoc tempore tot vndique hostibus obessa, tot machinis tentata & oppugnata concideret. Vnde igitur hæc tanta calamitas? vnde hæc tam magna catholicæ fidei naufragia? Quis dubitare queat, hæc omnia peccatis hominum irrogata fuisse? Idem enim modo Deus est, qui mutari non potest, qui non modo ceteras gentes, sed dilectum etiam & ex cunctis nationibus electum populum, propter peccata sic afflixit, evertit, atque vastauit: quid ergo mirum est, si nouum etiam Christianorum populum similia peccantem, simili modo afflixerit? Quid enim minus nos modo quam illi delinquimus? Quando enim magis auaritia & cupiditas inter homines flagrauit, quando maior ambitionis ignis exarsit, quando magis iuuidiæ, odij, & detractio- nis pestis increuit: quando plus deliciis homines dissoluti fuere, quando periuria & blasphemie in Deum, sanctos que sic iniurauerunt? Quando fides magis obscurata fuit, quando charitas magis refriguit, quando sui amor (quod malorum omnium seminarium est) ardentior extitit? Quis proximorum obscuratam famam resarcire curat? Quis auctas, aut malè paratas

opes restituere? Quis eruditorum confessarium, hoc est, animæ suæ medicum quærit: qui vulneribus salutarem medicinam adhibeat? Quis recolat se esse mortalem, & habere se iudicem, cui sit statim à morte totius vitæ ratio reddenda? Quis aliquando aut quo sit conditus aut in quem finem conditus, & in hunc mundum missus in silentio animæ suæ recogitat? Quis diuina beneficia, ac præcipuè incarnationis, & passionis Dominicæ, eiusque vitam ad mentem renocat? Quid magis virtutem quam pecuniam diligit? Quis magis Dei, quam hominum iudicia veretur? Quis diligentius diuinam voluntatem, quam suam imperet? Quis maiorem sempiternæ vitæ, quam momentaneæ huius rationem habet? Quis studiosus immortalis animæ suæ, quam perituri corporis curam gerit? Sed, quid singula persequor, cum in nostris quoque moribus cernere liceat, quod Seneca in Ethnicis fuisse describit? Sic enim ad Lucil. *Seneca ad Lucil.* Cum videris, inquit, forum multitudine refertum, & septa concursu omnis frequentia plena, & illum circum, in quo maximam sui partem populus ostendit, hoc scito, isthic tandem esse vitiorum, quantum hominum. Inter istos, quos rogatos vides, nulla pax est, alter in alterius exitium leui contumelia ducitur. Nulli nisi ex alterius damno quæstus est: scilicet cederunt, infelicem contemunt: maiore grauantur, minori graues sunt: diuersis stimulantur cupiditatibus, omnia perditæ ob eam voluptatem, prædamque cupiunt. Færarum iste conuentus est nisi quod illæ inter se placidæ sunt, morsuque similia abstinent si mutua laceratione satiantur. Hactenus ille.

Verum inter hæc ipsa mala, tria potissimum esse video: quæ totum penè Christianum orbem obsederunt, ex quibus innumera alia oriuntur: nempe immoderatus vestium cultus, ciborum delicia, & chartarum ludus. Quorum quidem malorum primum non modo nobilium domos atque familiam, sed etiam plebeios sic occupauit, vt vxores eorum, qui manibus victum quaerunt, regio magis quam plebeio cultu & habitu ornata videantur. Iam enim sericæ vestes contemptui habentur, nisi ex arte fiant, vt materiam ipsam superet opus. His igitur vestibus quotidie alia atque alia forma renascentibus, quod patrimonium satis esse poterit? Quid verò nobilium potentumque mentes referat, in quibus exiguo ventri, qui nobis naturæ beneficio contingit, tam multa ac varia fercula ex longinquis regionibus adnecta ministrantur? Et cum vna sylua multa elephantis abunde sufficiat horum Augusto ventri terra simul, maria & flumina seruiant. Quid verò hic ministrantium, & mensæ eorum fer-

uentium

Seneca.

uentium, pincernarum, atque coquorum numerum recensē, ut rectē Seneca demiratus dixerit, Dij boni, quantū hominum vnus venter exercet! Quid autem turpius, quā in huiusmodi comestationibus tot opes multis profuturas, insumere? Iam verò quæ patrimonium tam ampla suat, quæ non chartarum, & alcarum ludus exauserit, hominesque ditissimos vel ad inopiam redegerit, vel ad grande æs alienum constandum impulerit?

Cū autem hæc tria mala quæ commemorauimus, grandes sumptus, opesque requirant, vixque vlli reditus tot sumptibus pares esse possint, ut huius tricipitis Cerberi famem sedare valeant, cupiditasque nostra eò proiecta sit, ut quæ superuacanea sunt, iudicet necessaria: quid quæso ex his consequi potest, nisi ut auaritia velut fera quædam vinculis soluta, omnia diuina, & humana violet, iura cuncta perurrit, leges infringat, in fortunas pupillorum & pauperum inuolet, iustitiam impugnet, iudices corumpat, aduocatorum patrocinia vēdat, scribarum ac

Hiera. 6. testinum linguas manusque venales habeat. Sic fit: ut hoc etiam

Esaiæ 1. tempore propheticum illud usurpare possimus: A minore usque ad maiorem, omnes auaritiæ student. Et illud item, Principes tui infideles, socij furum: Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones: pupillo non iudicāt, & causa viduę non ingreditur ad illos. Quid enim aliud ij faciunt, à quibus & vestium, & ludorum, & deliciarum atque ambitionis immoderantia & domina gula tam magnos sumptus requirunt? Et quidem mala hæc omnia & agnoscimus & damnamus: à quibus tamē curari nolumus, ut merito in nostros quoque mores cadere possit, quod est ab ethnico auctore de corruptis ætatis suæ moribus dictum, Nec vitia iam nostra, nec remedia pati possumus: Omnes enim temporum nostrorum insolentiam, superbiam, fastum, luxum, immoderatos mensatum ac vestium sumptus immentasque collocandarum filiarum dotes accusamus: quorum tamen malorum medicamenta & remedia pati nolumus. Quid igitur hoc est, nisi ad extremum malorum omnium peruenisse?

T. Livius.

Qua ex re aliud quoque incommodum non minus refugiendum nascitur. His namque immoderatis sumptibus nobiles viri, non solum patrimonium profundunt, sed grande etiam æs alienum constant: quo non modò se, sed liberos etiā atque adeo nepotes in manifestum salutis discrimen coniciunt, cum reclamantibus vel creditoribus, vel famulis, pecuniamque sibi debitam exigentibus satisfacere nequeant. Quin & præcipuam salutis viam præcludere sibi videntur, quæ maximè in elemosynatum benignitate posita erat. Cū enim principes ac nobiles

viri monasticæ vitæ labores, ieiunia, vigiliæ, & alia, quæ ad corporis macerationem pertinent, exercere minus plenè possint hæc præcipua salutis via illis reliqua erat, vt opulentiæ suæ pauperum miseris subieuautes, misericordiã Domini impetrarent. Scriptum quippè est, redemptio animæ viri diuitiæ suæ. Et Do *Prov. 13.* minus in Euangelio (vt quidam interpretantur.) Quod superest, inquit, date elemosynam: & ecce omnia mûda sunt vobis. *Lucæ II.* Hoc enim benignitatis & misericordiæ officio Daniel Babyloni regi suadebat, vt impendentem iram Dñi à se repelleret. Nō *Dau. 4.* enim dixit ei, Indue saccum, sede in cinere, ieiunis corpus macera, terga verberibus cæde nudis pedibus ingredi: hæc enim omnia à regio splendore & maiestate aliena sunt: Sed quid ait? Peccata tua elemosynis redime, & iniurias tuas misericordiis pauperum. Quid verò facilius, magisque in promptu positum remedium, quàm vt qui opibus supra cæteros abundat, ex magno aceruo aliquid subtrahât, quod indigentibus largiatur. Sed ô miserandam rerû commutationem, qui opum abundantia salutem sibi parare debuissent, eò deueniunt, vt inopia constricti non modò nihil habeant, quod pauperibus erogent, sed etiam grandi ære alieno & se & liberos suos opprimant, & impotentes ad soluenda debira reddant: atque ita demum inopia eos in sempiternam miseriam præcipitet, qui diuitiarum affluentia sempiternam vitam mercari debuissent. Quo quid esse magis miserandum magisque præposterum potest.

Cum igitur, (vt iam propositæ quæstioni respōdeamus) tam multa in populo Christiano scelera grassentur, cum vsque adeò auaritia, iniustitia, ambitio, gula, fastus, luxus, delitiæ, immoderati sumptus, & (quod est maximè dolendum) impudicitia, immunditia, lasciuia, quæ ex deliciis & immoderato cultu corporum oriuntur, Hispaniam, Galliam, Italiam, atque Germaniam adeò vehementer oppresserint, quid miramur supernum illum & æquissimum iudicem tot sceleribus offensum, tantas in nos *Hieron. in epitaphio Nepotiani.* calamitates immisisse, tam magnamque populi sui partem immanissimorum hostiũ suorum imperio subdidisse, Ecclesiãque ad tantam fidelium paucitatem redegisse. Hinc D. Hieronymus. Nostris, inquit, peccatis, Barbari fortes fiunt: nostris vitiis Romanus superatur exercitus. Infelices nos qui tantum displicemus Deo, vt per rabiẽ Barbarorum illius in nos ira desaxiat. Hoc est igitur, fratres, quod nobis hæc retis ruptura, quæ ex piscium multitudine prouenit, apertè designat, varias videlicet Ecclesię calamitates, atque ruinas, quæ ob carnalium hominum multitudinem, qui eam ingressi sunt, euenerunt: vt non inme-

Esai. I. ritò quoque nos cum Propheta dicere possimus: Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissetus, & quasi Gomortha similes essemus. Sed hoc tamen cœleste semen in Ecclesia semper erit; aduersus quam portæ inferi præuolare nunquam poterunt. Quid igitur superest fratres, nisi ut uobis cum Apollolo Petro dicat, Saluamini à generatione hac pessima. Et ut cum Propheta ad Domidum clametis, Saluum me fac Deus, quoniã defecit sanctus, quoniam diminutę sunt veritates à filiis hominũ. Sic enim fiet, ut pius Dominus uestris præcibus & officiis placatus, ab hac tanta improborum hominum colluue beneficio suo secretos, non cum multis sempiterni ignis supplicis addicat, sed cum paucis qui ipsum super omnia diligunt, ad sempiternę felicitatis portam, placidãque litoris stationem felici cursu perducatur.

PRÆFATIO IN DVAS SEQUENTES
CONCIONES.

IN sacra huius diei lectione Dominus acriter aduersus iram pugnat: ex qua cum varię iniurię, tum homicidia, & multa alia mala oriuntur. De hoc autem morbo grauissimi auctores Seneca, & Plutarchus integra volumina scripserunt; in quibus tum mala, quę ex ira cõsequuntur, tum remedia aduersus illam diligentissimè persecuti iunt: ad quę studiosum cõcionatorem remittimus. Multa namque in eis scitu dignissima deprehēdet. Nos tamen ne illum tanto labore grauaremus, ex ea sylua insigniores sententias, quę instituto nostro magis aptę videbantur elegimus, easque in ordinem disposuimus. In priori namque concione, post lectionis Euangelicę explanationem, mala quę ex ira consequuntur, explicauimus, ut odium aduersus eam excitaremus: quod non leue huius morbi remedium est. In posteriori verò, post eandem lectionis enarrationem, alia eius remedia ex eisdem auctoribus collecta describimus.

DOMINI.

Dominica Quinta post Pentecostencōcio prima, in qua post Euangelicæ lectionis explanationem, vt præfati sumus, per æcipua mala & incommoda, quæ ex iræ morbo consequuntur, explicantur.

THE Ego autem dico vobis, quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio, Matthæi.

Vt singularem sacre huius lectionis doctrinã intelligere valeamus, fratres, pauca mihi ante eius initium repetenda sunt. Sciendum igitur est, salutis nostræ auctore Dominum Iesum, in hunc nostrum orbem descendisse, non solum vt humani generis redemptor, sed etiã vt cælestis Philosophiæ doctor & legislator esset. Hinc Esaias, Dominus, inquit, rex noster, Dominus legislator noster. Porro autem quem admodum Moyses veterem legem populo laturus, quadraginta diebus in monte Sinai ieiunus permansit: ita Christus Dominus nouam legem mundo prædicaturus, totidem diebus in deserto ieiunauit. Deinde discipulis aliquot electis, in editum montem conscendens, ibique neque fulguribus, igne atque fumo, sonituque tubæ illos vt olim Iudeos in monte Sinai, perterrefaciens (vt pote qui non timoris, sed dilectionis legem ferebat) medius inter discipulos sedens, sermonem habuit clarissimum: in quo Euangelicæ legis perfectionem & puritatem aureo suo illo ore explicauit.

Et quoniam principem in Ecclesia locum pastores & prælati obtinent (quorum fidei atque sollicitudini plebs commissa est) hos primo loco docet: asserens eos in hoc à Deo positos esse, vt essent sal terræ, lux mundi ciuitas in edito loco posita, atque virtutum omnium exemplaria: quorum eximia sanctitate cæteri homines non solum ad imitandum, sed etiam ad laudandum Deum inducerentur. Matth. 5.

Deinde etiam rem, quem nonnulli de Messie aduentu concipere poterant, refellit. Cum enim in eius aduentu aliud sacerdotij genus secundum ordinem Melchisedech, non secundum ordinem Aarō expectaret (translatōque sacerdotio, legis quoque translationem, vt Apostolus ait, securitatem sperarent) ac deinde per Hieremiã Dominus aliud pacti genus polliceretur, non secundum pactum, quod cum patribus eorum pepigisset, vbi eos ab Aegypto eduxit, hinc occasionem arripere quidam potuerunt, vt crederent Deilegem in aduentu Messie, vel immutam

Matth. 9.
 tandam vel abolendam esse. Hunc igitur errorem Dominus in hoc ipso sermone conuellit, cum ait: Nolite putare quoniam veni solvere legem, aut prophetas: non veni solvere, sed adimplere. Hoc est, tantum abest, ut meo aduentu latæ olim legis moralia præcepta abolenda sint: ut ea etiam novis accessionibus, novisque consiliis perficere & stabilire debeam. Quo in loco obseruandum est, omnem humanæ vitæ salutem, fœlicitatem, ac opes omnes in timore Domini, atque diuinorum mandatorum obedientia sitas esse. Vnde Dominus adolescenti quid sibi facto opus esset ad vitam æternam capeffendam interroganti, diuinorum mandatorum obedientiam aditum ad eam esse dixit: Cum igitur cælestis magister hoc inteligeret, omni notatione ad hanc ipsam obedientiam inducere conatus est. Vnde, quemadmodum ij, quibus arcis alicuius custodia à regibus commissa est, non modò fortissimis eâ muris cingunt, sed altissimis etiam fossis & antemuralibus sepire solent, quæ muros ab iniuria tutos conseruent: ita cælestis magister in noua lege Euangelicis consiliis diuinas leges, quæ velut muri, atq; custodes vitæ nostræ sunt, muuere voluit: ut consilia hæc castè, integrèq; serua ta diuinæ legis murum à ruina tutù conseruent. Subiciamus huius rei exépla. Decalogi lex ab omni periurio nos arceat. At Christus Dñs in Euangelio ab omni nos iuramēto sine necessitate cauere monet. Odium quoq; in fratrem lex diuina vetat, quod quidem litibus & contentioibus irritatur. At Dñs in Euangelio tunicam petēti, pallium etiam tradere suadet: quo animus ab omni contentionis studio liber, ab odio, atque iniuria quàm longissimè absit. Sic etiam lex homicidium prohibet. At Saluator in Euangelio iram eri cohibet, quæ viâ vel ad homicidia vel ad odia, vel ad contumeliam munit: quò ita ab omni proximi iniuria tutiores simus, cum iram etiam cordis compti mere studemus. His ergo rationibus Dominus ad diuinæ legis obedientiam, altissimamque illam sapientiam, quæ malum omnè repellit, nos erudit & instruit.

Simile.

Nemo autem mirari debet, quòd Euangelica lex multa supra veterē legem addat, & multa item, quæ in ea pro illius temporis ratione permittebantur, tollat. Cōstat enim alia esse, quæ viros, alia quæ pueros deceant. Pueros enim à laboribus oneribusq; ferendis liberos esse volumus: quos tamen viris adulto robore confirmatis iniungimus. Habuit autem mundus suam infantiam, habuit & suam virilitatem, ætatemque perfectam. Has autem mundi étates non annorum numero, sed gratiæ mēsurâ discernimus. Magna enim gratia viros, parua autem gratia p aruulos

paruulos & infantes efficit. Sic Ioannes Baptista in lege etiam veteri vir erat: quia magna gratia præditus, magnus & coram Domino erat. At paruuli atque adeò infantes erant illi, quibus Apostolus ait, Tanquam paruulis in Christo, lac vobis potum *1. Cor. 3.* dedi, non escam. Quia verò gratiæ plenitudo non ad legis, sed ad Euangelij gloriam pertinebat (dicente Ioanne, Nondum erat spiritus datus: quia Iesus nondum erat glorificatus) ideo totum illud tempus, quod Christi Domini aduentum præcessit, mundi infantia erat: præsens autem tempus, quod ad Euangelij gratiam spectat, virilis ac præfectæ ætatis est. Quam rem Apostolus etiam confirmat: qui ad Galatas scribens, paruulos appellat eos, qui in lege sub elementis mundi, hoc est, legis ceremoniis seruibant. Quamuis non abnuo multos in lege perfectos viros fuisse: quemadmodum multi in Euangelio paruuli & infantes sunt. Non enim has ætates pro temporum ratione, sed pro gratiæ menfura discernimus. Ex hac autem supputatione illud planè consequitur, aliam legem ad mundi infantiam, aliam vero ad virilem eius ætatem, hoc est, ad nouã legem pertinere: idemque multa paruulis illius permittebantur, quæ in noua lege quæ virorum est, minimè permittuntur. Hoc est igitur quod Dominus significare voluit, cum se non ad abolendam legem, sed ad implendam, hoc est, perficiendam venisse dixit. Quã rem in sacra huius diei lectione explicare incipit, cum ait:

Dico autem vobis, quia nisi abundauerit iustitia vestra, &c *Matth. 5.*
 Pro, autem, diuus August. aliique nonnulli iuxta Græca exemplaria legunt, *γὰρ*, quod significat, enim, quæ quidem cõiunctio aptius cum præcedentibus cohæret. Ætiologia enim est, quæ præcedentis sententiæ causam reddit: qua Dominus declarat se non ad abolendam, sed ad implendam & perficiendam legem venisse. Quod quidem statim indicat cum subdit: *Nisi abundauerit iustitia vestra plus quam scribarum, & Phariseorum, non intrabitis in regnum caelorum.* Hoc in loco, Dominus non de legis & Prophetarum, sed Scribarum & Phariseorum iustitia differit. Multa enim ex his quæ Dominus in præsentis concione tractat, Legis, & Prophetarum libris continentur: quos tamè Pharisæi pro libidine sua interpretabatur, diuinã legem nõ ad legislatoris mentem, sed ad avaritiam & comoda sua detorquêtes. Sic enim præceptum de honore patris & matris, de quæ amicorum dilectione interpretati sunt. Hi namque sunt caupones illi, quos Esaias ait miscere vino aquã, quod videlicet diuinæ legis acrimoniam interpretationibus ad vtilitatem suã excogitatis, velut immixta aqua diluebãt. Quos etiã Ezechiel Propheta sub omni *Ezech. 13.*

cubito manus puluillos fabricare aiebat, vt diuinæ legis transgressores in sceleribus suis molli⁹ requiescerēt. Subdit autē Dñs.

Audisti quia dictum est antiquis: Non occides: qui autem occiderit, reus erit iudicio. Quod quidem iudicium in lege pro variis homicidiorum generibus variè quoque definiebatur. Quid autem Dominus? *Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.* Animaduertite hoc in loco, fratres, Legis & Euangelij differentiam. Lex homicidium, Euangelium iram quoque animi cohibet. Lex quidem (vt antè diximus) innocentia murus: at Euangelium antemurale est, quod legis murum ruetur, quodque iram prohibet, ne vel in odium, vel in homicidium prorumpatur. Quo in loco vox illa, *fratri*, nequaquam significatione vacat. Aliud enim est, in fratrem, aliud in fratris vitia irasci. Rectè enim contra vitium irascimur: non rectè autem contra fratrem. Dei enim creatura diligenda: peccatum autem, quod à dæmone est, odio habendum. Hominem igitur delinquentem miseri, delictum autem detestari debemus: sed ita tamen detestari, ne sub velamine detestationis, Dei creaturam odio habeamus. Sed ego tamen, vt ab hoc periculo tutiores sitis, malle, vt de illorum lapu dolorem, quàm iram & indignationem caperetis. Habent enim peccata (quod diligèter vos adnotare vellem) duas, vt ita dixerim, facies, quarum altera ad indignationem, altera ad compassionem pioram animos excitat. Quatenus enim diuinam maiestatem violant, indignationem merentur: quatenus verò delinquenti homini miserandum exitium afferunt, miserationis affectum commouent. Frequentet autem sub indignationis specie partim superbiæ venenum, partim iræ furor latere solet. Hinc D. Gregor. Plerumque, ait, mentem sub obtentu iustitiæ, iræ immanitas vastat: & dum quasi sæuit zelo rectitudinis, rabiem explet ira furoris. Quicumque igitur hæc incòmoda vitare cupit, quæ sub indignationis huius velamine quandoque latent, compassionis affectum in animo suo excitare magis studeat: in quo periculi minus est. Ad quod nos illa Apostoli sententia inuitat: Fratres, si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, corripite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne & tu rēteris. Huius autem castigationis lenitas & moderatio magis à compassionis quàm indignationis affectu proficiscitur: quamuis (vt idem D. Gregor. ait) iusti soleant peccatoribus indignari: sed aliud est, inquit, quod agitur typo superbiæ, aliud quod zelo disciplinæ. Dedignantur enim iusti, sed non dedignantur: desperant, sed non desperantes: persecutionem commouēt, sed amantes: quia

Gregor.

Galat. 6.

D. Greg.

quia etsi foris increpationes per disciplinam exaggerant, in
us tamen dulcedinem per charitatem seruant.

I.

Vbi autem dominus ab interna cordis ira nos continere do-
uit, externam quoque quæ in vocem iracundiæ indicem pro-
umpit, prohibere incipit, cum subdit: *Qui autem dixerit fratri
uo Racha, reus erit concilio.* Hæc voce leuem aliquam contume-
ntiam significari, quæ magis erumpentis iræ motum, quàm iniu-
riam præferat, sequens particula declarat, quæ apertâ contu-
meliam prohibet, & grauissimam gehennæ pœnam commina-
tur, quæ dicenti Racha non apponitur. Quod autem hunc Do-
minus reum esse cõcilio ait, tropum esse arbitror, quo grauioris
pœnæ reum esse Dominus declarauit: qui impotentia iræ su-
peratus, in vocem iræ indicem erumpit, quàm qui iram intus
in animo tumultuantem continet. Maius enim aliquid concilij
nomine (quod est multorum confessus) quàm iudicij, quod
vnius est, intelligimus. Hoc etiam in loco fratris nomen pon-
derandum est. Alia enim est fratris in fratrem, hoc est æqualis
in æqualem conditio: alia vel patris in filium, vel domini in
seruum. Hi namque subditos sibi corripere tenentur: quos non
solum verbis, sed verberibus etiam coercere possunt. Vtrique
tamen illud obseruare debent, vt pro qualitate criminum: sic
castigationis temperamentum: atque vt verborum acrimonia
(quibus interdum opus est) internam animi pacem, atque tran-
quillitatem (quantum fieri poterit) minimè turbet. Sic enim
nos in hoc opere gerere debemus, vt aliud foris verba osten-
dant, aliud intus in animo lateat. O fœlicem illum qui hoc sibi
imperare potest, qui sic in potestate sua motus animi continet:
qui que sic cordis sui habenas moderatur, vt eas & laxare & con-
tinete pro causarum & negotiorum ratione valeat. Hunc enim
D. Ambros. fœlicem prædicat his verbis: Beatus est, qui seue-
ritatem simul & mansuetudinem tenet: vt altero disciplina ser-
uetur, altero innocentia non opprimatur.

D. Ambrosius

Superest totius iræ gradus: cum videlicet ira sic intra pectus
fœuet, vt in contumeliosa verba nos impetu suo rapiat: cum ho-
minem aut fatuum, aut (quod est multo grauius) ebrum, ra-
pacem, dissidiorum auctorem, sanguinarium, impudicum, te-
stem fallacem, aut adulerum in a peccati appellamus. Huius-
modi enim conuitia contra charitatis virtutem militant, quæ nos
proximis vlla in re graui nocere vetat. Plurimum autem nocet, quis
quis me iniuria afficit: cum homines leuius rerum suarum,
quàm honoris detrimentum esse putent. Quia verò quod ad-

Psal. 38.

uersus charitatem pugnat, mortiferum peccatū est (quod sæpe
piterno supplicio plebitur) idē quisquis huiusmodi contume-
lia proximum afficit, reum se (vt Saluator ait) gehennæ ignis fa-
cit: quo supplicio nullū maiusercogitari potest. Proinde fratres
cū intra vos ita tumultuatur, magna cura linguam continete,
ne in hoc tantum præcipitium corruatis. Quo tempore cum
propheta clamandum est: Dixi, custodiam vias meas, vt non de-
linquam in lingua mea Posui ori meo custodiam, cū confiste-
ret peccator aduersum me. Obmutui, & silui etiam à bonis. Hoc
est, Ne verba quidem recta loqui ausus sum, ne simul cum eis
indignum aliquid ira extimulante proferrem.

Sed nunquid huic tāto malo remedium aliquod institutum
est? Est planè, & quidem maximè salutare: quod cælestis magi-
ster protinus ostendit, cū subdit: *Si ergo offers munus tuum an-
te altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduer-
sum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari
fratri tuo & tunc veniens offeres munus tuum.* Mira docendi ratione
Dominus in his verbis usus est. Dum enim ad summum repen-
tē gradum conscendit, inferiores omnes in eo complexus est.
Satis enim esse videbarur dixisse: Si proximum læseris, illū
placare, illique satisfacere sollicitè cura. Sed nequaquam hoc
solum cōrentus, omni sacrificio & oblatione illi interdixit, do-
nec offensum fratrem debita satisfactione placaret. Hac enim
ratione ostendit, offenso fratre, Dominum quoque offensum,
imò & infensum homini, & inimicum esse: ac proinde inimici
sacrificia Deo grata non esse. Itaque præter iniuriam fratris,
hoc quoque ad peccati cumulū accedit, quòd homo indignus
efficitur, qui sacrificiū Deo gratum possit offerre. Non enim cō-
tra fratrem solum, sed contra Deum etiam delinquit, qui fra-
trem offendit.

Nec rursus cælestis magister ait, *Reconciliare fratri tuo cū
ad altare sacrificium oblaturus accedis: quod satis esse, vt obla-
tio Deo grata esset, videbatur.* Sed vt officij huius debitū mul-
tò esse grauius ostenderet, adiecit, vt si homo iam altari Deo sa-
crificaturus assisteret, in medio cursū sacrificiū abrumperet, vt
prius offensum sibi fratrem reconciliaret. Qui igitur alia ratio-
ne Dominus obligationis huius debitum magis amplificare po-
tuit, quàm cū statuit, vt ea quæ sunt supremi atque diuini or-
dinis, posteriori loco haberentur, prioremque locum placando
fratri læso tribueret? Quam in re diuinæ bonitatis & charitatis
magnitudo miro modo elucet: dum ea quæ ad gloriam suā per-
tinent, obliuisci quodammodo videtur, vt prius infirmitati ho-
minum

infirmum consulatur. Infirmus enim homo, qui ab alio læsus fuit, duplici telo sauciatus est. Nam & iniuriæ acceptæ memor, animo perturbatur: se si infirmus in virtute est, vindictam fortasse meditatur: quorum alterum quidem corpus, alterum verò conscientiam attingit & sauciat. Hoc igitur aduertens summus ille humanæ salutis amator Dominus, prius infirmum hominem ab his angustiis liberare, quàm sibi litari præcipit. Aliter nullo modo sibi oblationem illam gratam fore ait, nisi prius cum proximo in gratiam redeamus. Quanta ergo illa bonitas? quanta erga homines charitas? quæ tanta cura eorum incommodis cõsul-tum esse cupit, vt quæ sua sunt posthabeantur, & priori loco quæ nostra sunt cureantur?

Quid verò si sacrificij, aut oblationis tempus instat, & proximus longe abest? Ad hoc respondemus, satis esse in hoc euentu si fixum in animo propositum illi satis faciendi oblata opportunitate habeamus, nisi forè scandalum intercederet. Quod quidem contingere posset, cum is qui publicas cum alio inimicitias diu fouit, ad sacram communionem accedere vellet. Tum enim publico illi scandalo aliqua honesta satisfactione occurrendum esset.

Cum autem huiusmodi reconciliatio omne sacrificium & reconciliationem præcedere debeat, tum præcipuè ante sacram communionem exigitur. Cuius rei nos vel synaxis, vel communionis nomen admonet. Sic enim sacræ Eucharistiæ sumptio appellatur, quod per eam homines & Christo capiti, & mystici corporis eius membris in vnum corpus colligantur: Apostolo testante, qui ait, *Vnus panis & vnum corpus multi sumus: omnes qui de vno pane & de vno calice participamus.* 2. Cor. 10 Pugnat enim cum huius sacramenti vnitatem omnis fraternæ dilectionis dissensio atque diuisio. Quocirca ante sacram Eucharistiam reconciliatio & amoris coniunctio antecedere debet. Nec ante hoc solum, sed ante quoduis aliud spirituale sacrificium (quo diuinis laudibus & precibus Deo litamus) hæc eadem reconciliatio (vbi commode fieri potest) præcedere debet.

Verum ea, quæ hætenus diximus fratres, ad eum qui fecit iniuriam spectant. Quid verò ille, qui iniuriam accepit? quæ obligatione deinctus est? Ea certè vt facti suppliciter errati veniam petenti, & satisfactionem (cum res ita postulat) offerenti veniam largiatur. Alioqui si illum auersatur, si nec colloquio aut aspectu dignatur, si se implacabilem & inexorabilem exhibet, ille quidem qui quod in se erat præstitit, diuino iudicio absolutus est: hic autem, qui neque placari, aut odium remittere

voluit, nouo se crimine alligat: propterea quod offendiculum fratri præbet, dum hac odij significatione alterum ad reciprocum odium incendit. Hæc igitur prima læsi hominis obligatio est. Qui etiã dum ad orandum Dominum accedit, illius filij meminisse debet, quo nos monet, vt oraturi offensas illis remittamus, à quibus aliqua iniuria affecti sumus, vt cælestis pater debita nobis nostra dimittat: alioqui non remissus, nisi nos nostra fratribus remittamus. Quæ res adedò necessaria est, vt in quotidiana oratione, huius nos consilij meminisse veluerit: cum in ea illa verba intexit, Dimitte nobis debita nostra: sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Quod si nõ facimus, in oratione nostra vel mentimur, vel aduersum nos ipsos pugnamus,

II.

Ex tota autem hæc Evangelica lectione, fratres, colligimus mentem, atque consilium cælestis magistri esse, vt leuiora etiã peccata vitemus, quò à grauioribus tutiores simus. Nam & leniter irasci, & in vocem ire indicem sine fratris tamen graui iniuria prorũpere, venialia peccata sunt: quæ tamẽ ipse vitare monet, ne ad lethalia veniatur. Scriptũ est enim: Qui timet Deum, nihil negligit: hoc est, nihil neque paruum, aut magnum omittit, quod modò ad cultum Dei eiusque offensionem vitandam spectet. Vt enim qui vitam diligit, non solum mortẽ, sed morbos etiam fugit, qui viam ad mortem muniunt: ita qui lethiferi peccati mortem odit, venialia quoque peccata (que velut ægri tudines animæ sunt) diligenter vitare studet.

Ab hac autem cura vehementer illi abhorrent, qui dicere frequenter solent, otiosi, ludere, scurras agere, mensuram vel in edendo, vel in bibendo minus tenere, capitalia crimina non sunt. Quid ergo impedit, quominus paululum his rebus indulgeamus, quæ mortem animæ non inferunt? At longè alius sensus, aliaque sententia sanctorum Patrum extitit. Hinc D. Hieronymus in epist. ad Celantiam: Neque verò, inquit, eorum te seducat error, qui ex arbitrio suo eligunt, quæ potissimũ Dei madata contemnant, quæ ve quasi vilia ac parua despiciant. Nec metuunt, ne secundum diuinam sententiam, minima contemnendo, paulatim decidant. Stoicorum quidem est peccatorum tollere differentiã, & delicta omnia parua iudicare, nec vilum inter scelus & erratum discrimen facere. Nos verò etsi multum inter peccata distare credimus: tamen satis prodesse ad cautionem dicimus, etiã minima pro maximis cauere. Tandem enim facilius abstinemus à quocunque delicto, quantò magis illud metuimus. Nec citò ad maiora progreditur, qui etiam parua formidat.

vidat. Et sanè nescio, an possimus leue aliquod peccatum dicere, quod in Dei contemptum admittitur. Estque prudentissimus qui non tam considerat quod iussum sit, quàm illum, qui iussit: nec quantitatem imperij, sed imperantis cogitat dignitatè. Hactenus Hieronymus.

Huiusmodi verò peccata non afferunt animæ mortem, sed egritudinem: non extinguunt Dei spiritum, sed cōtristant: non mentè interimunt, sed ad interitum præpatant: denique non auferunt charitatem, sed feruorè charitatis. Sicut enim ignis *Simile.* cum vehemens aura spirauerit, flammam emittit, quibus & nauium calorem & lucè auget: ita charitas in piorum cordibus residens frequenter diuini spiritus aura ita excitatur, vt intus in anima ferueat, & splendidissimas quasdam flammam emittat quibus nos clariorem diuinæ bonitatis cognitionè, & ardentiorè amorè excitat. Quoad autè diuinus hic motus in anima perstat, nō dubium quin vir pius & ad bene operandum alacrior, & ad turbulètos animi motus cōprimendos potentior sit. Vnde quemadmodū nauis, vbi secundam auram spirare videt, *Simile.* funes soluunt, carbasa pandunt, & iter institutum omni celeritate vrgent: ita cum hanc diuini spiritus auram afflare senserimus, tota animi contentione nos ad eius ductum applicare debemus: ne hoc diuinum munus frustra recipiamus. Hinc igitur charitatis feruorem, & animi alacritatem, venialia peccata extinguunt, atque ita mentem deprimunt, & à Dei conspectu paulisper auocant: inde in nos omnis vigor, & diuinæ lucis splendore emanat. Hinc fit, vt animus præsentī hac luce, & feruore nudatus, torpeat, & langueat, minusque alacer, & inuidus ad boni operis studium: & ad spiritalia certamina reddatur. Quo fit, vt si tunc vel occasio aliqua ad peccandum vehemèter vrgeat, vel violentior aliquis tentationis æstus ingruerit, periculum sit, ne in lethale peccatū homo æger & languidus ruat. Hac enim de causa venialia peccata ad lethalia viā sternere Theologi dicunt, Imò verò magna pars eorum, qui à diuina gratia exciderunt, hac occasione excidisse verisimile est. Obseruat enim callidus hostis noster, has temporum cōmoditates, cumque piorum animos paulò negligentius se gerere viderit, aliqua peccandi occasione oblata, & factò cum satellitibus suis impetu, in illos irrumpit, & interdum etiam prosternit.

His etiam adde alia, quæ ex huiusmodi peccatis sequuntur incommoda: his namque anima nostra minus idonea fit ad splendē *Simile.* didissimam solis iustitiæ claritatem intra se recipiendam. Est enim anima iusti, velut speculū quoddā huius solis radiis obiectum.

ad salutem, sed ad perniciem nostram furenter abutimur. Im-
 pressit nobis naturæ auctor coniugij desiderij procreandorū
 liberorum gratia: quibus naturæ nostræ mortalitas in sobole
 quodammodo resarcitur. Quis autem enumerare valeat, quot
 supra, quot adulteria, quot incestus, quo: q; sacrilegia propter
 intemperantiam nostram ex hoc fonte oriuntur? Vt mihi qui-
 dem vniuersus mundus libidinum flammis ardere: & præcep-
 s ex igne libidinis in gehennæ igne ferri videatur. Ingenerauit
 etiam mentibus nostris idem conditor nostri amorē: qui nos
 ad quædā quæ ad vitæ vsum necessaria essent, incitaret (quem
 adeò Stoici Philosophi in pedagogum ab auctore naturæ nobis
 datum esse prudentissimè dixerunt) at per immoderantiam no-
 strā, ex hoc fonte teterrima generis humani pestis auaritia na-
 scitur: quam Apostolus malorum omnium radicem esse ait. Ad
 nunc ergo modum ira nos etiam abutimur: quæ eum ad vindi-
 catiue iustitiæ officium data sit, nos eam in furorem rabiemq;
 irā cōuertimus, vt vix vlla capitalior pestis in humana vita graf-
 scatur. Eius ergo mala vobis nūc ob oculos ponere cōstitui: quo
 vestros animos in eius odiū atq; detestationē rapiam, sic tamen
 vt à minoribus ad maiora gradum faciam.

1. Tim. 6.

Primum igitur huius morbi malum est, quod vel Spiritū san-
 ctum & charitatē ab anima fugat, vel certē charitatis feruorē,
 & internæ pacis tranquillitatē (quæ eiusdē spiritus placidissima
 sedes est) ab eadē pellit. Feruor quippe itē, feratori spiritus & inter-
 næ pacis quieti vehementer aduersatur. Hinc D. Gregor. Cū
 menti iracundia confusionis tenebras incurrit, huic Deus radiū
 suæ cognitionis abscondit. Idēmq; alibi: Per irā, inquit, Spiritus
 sancti splendor excutitur, qui super humilē & quietē requiesce-
 re dicitur: quia cū ira quietem subtrahit, suā Spiritui sancto
 claudit habitationē: cuius recessu animus vacuus, ad apertam
 morum insaniam ducitur. Hactenus ille. Ex cuius verbis liquet,
 quanta cura, qui tota Spiritum sanctum mente conceperunt,
 omnes iræ motus vitare debeant.

Gregor.
lib. 5.mora.
Idem

Aliud verò morbi huius malum est, quod vsq; adeò hominē
 hominibus odibilē facit, vt Salomon dicat, Spiritum verò ad
 irascendū facilem quis poterit sustinere? Rursusq; alibi, Impe-
 tum, inquit, concitati spiritus ferre quis poterit? Quo fit, vt p̄u-
 dentes viri non aliter itacondum hominem, quā viperam
 aliquam, aut feram vinculis, & cauea solutam fugiantine vel
 ab illo contumelia afficiantur: vel ipsi ex eius intemperantia
 conuictiandi, aut irascendi occasionem arripiāt.

Prou. 18.

Idem 27.

Quā sit autem hoc vitium cunctis inuisum, hoc etiam ar-
 gumento

gumento

gumenro colligere licet. Videmus enim seruos nuper emptor de eo à quo empti sunt, non percontari an superstitiosus sit, an inuidus, veram an iracundus. Atque in vniuersum si adsit iracundia, videmus neque viros ferre posse vxorum pudicitiam neque vxores virorum amorem, nec amicos mutua inter se amicitiam, adeo vt neque coniugium, neque amicitia tolerari possit, si adsit iracundia.

His adde virij huius vtilitatem, quæ pusillanimes homines maximè attingit. Vnde Aristoteles inter propria viri magnanimi officia, virtutesque, iniuriarum obliuionem præcipuè numerat. At contra iniuriarum memoria, atque ira proprium est infirmi pectoris vitium. Videmus enim pueros, senes, ægrotos, sceminas & mentis inopes supra cæteros magis irasci. Pueri enim facillè irascuntur, lachrymisque protinus indignationem iramque ce-
Eccl. 21.
Prov. 27.
 stantur. Senes autem & ægroti, ferè semper morosi esse solent. De ira autem mulierum scriptum est: Non est caput nequius super caput colubri: & non est ira super iram mulieris. De stulti quoque ira legimus: Graue est saxum, & onerosa arena: sed ira stulti vtroque grauior: Vt enim sapientis viri propria virtus patientia est, (quæ rationis moderamine subsilientes animi motus frænat, iuxta illud Salomonis, Qui patiens est, multagubernatur prudentia. Et, Doctrina viri per patientiam nescitur) ita contra stultus, qui hac prudentia caret, sereno etiam caret, quo concitatos animi motus comprimere valeat: quo fit, vt barbari homines & à cultu & sapientia studio alieni, iracundi, immanes, truculentis, efferati & implacabiles sint. Quocirca quicumque sic animatus est, vt ab hoc vilissimo pusillanimitatis vitio, immani que barbarie immunis esse velit, planè iracundia morbum (quod hæc genera perfonarum præcipuè infestat) à moribus suis pellere debet. Verum hæc iræ mala quæ hætenus commemorauim⁹, quãuis fugienda sint, cõparatione tamè eorū, quæ mox dicemus, parua existimanda sunt. Illud verò maximè detestandū, quòd hic morbus homines à dignitatis suæ arce deiecit, dum omni penè mente atque iudicio priuat. Iræ enim sapientes homines breuem insanciam esse confitentur. Vnde Aristot. Perinde, ait, ac fumus oculis incommodat, & aspectum ita turbat, vt nec ea nobis videndi potestas fiat quæ sunt ante pedes, ita oborta ira, rationi caligo suffuditur, vt se homo delinquere, nulla cogitatione comprehendere queat. Ab hac autem sententia non abhorret Ecclesiast. cum ait, Ne sis velox ad irascendum: quia ira in sinu stulti requiescit. Quævis autem orationis, deliramenta ea quæ multi homines ira perenti designant, explicare queat? Non solum enim aliis hominibus, sed

*Arist.**Eccl. 21.**Prov. 27.**Simile.**Prov. 14.**Idem. 19.**Arist.**Simile.**Eccl. 7.*

tas, sed vasis, lignis, lapidibus, montibus, & fluuiis, atque omnibus denique rebus inanimatis quavis vel leui occasione indignantur. Quis non vel rideat, vel miretur Xerxis, & Cyri Persarum regum insanias: quas nisi grauissimi auctores Plutarchus & Seneca commemorassent, nemo prudens eas narrare auderet: ne prodigiosa mendacia refetre videretur? Xerxes enim aduersus Artho montem indignatus, epistola in hæc verba conscripsit: Artho in cælix ad cælum vsque porrecte, ne meis operibus facias tuos lapides magnos & ad elaborandum difficiles: alioqui excisum te proiciam in mare. Sed hoc ridiculum magis quodque insani hominis dementiam arguat, inanem potentiam suam ostentantis. Hic autem moni: Cyrus verò fluuiio indignatus est.

*Plutar.
S^cæ no*

Nam cum Babylonē (vt Seneca refert) oppugnaturus festinaret ad bellum (cuius maxima momenta in occasionibus sunt) Gynadem latè suum amnem, nando transire tentauit: quod vix tutum est, & cum sensit ætatem, & ad minimum deductus est. Ibi vnus ex his equis, qui trahere regium currum alibi solebant abreptus, vehementer commouit regem, Iurauit itaque amnem illum regis commecatū auferentem, eo se redacturum, vt transire, calcareque etiam à feminis posset. Huc deinde amnem transtulit belli apparatus: & tam diu assedit operi, donec e & lxxx. canalibus diuisum alueum in ccc. & lxx. riuos dispergeret, & siccum reliquerit, in diuersum fluuibus aquis. Perit itaque & tempus & militum ardor, quem inutilis labor fregit, & occasio aggrediendi imparatos: dum ille bellū inductum hosti cum fluminae gerit. Hæcænus ille.

*Seneca
lib. 3. de
ira.*

Sed ex omnibus malis, quæ secum iracundiæ affert, grauissimum & pestilentissimum est feritas, immanitas, & truculentia, & insatiabilis sanguinis humani sitis: quo nomine non modò Tygrides panthetas, & serpentes soperat, sed ipsas etiam inferorum furias æquare videtur. Hinc si iuxta Saluatoris sententiam ex fructibus arbor æstimanda est: ex iis quæ hominum furor & ira designant, qualis ea sit diiudicare licebit, qua de re sic Seneca: Iam verò, inquit, si iræ effectus, damnaque intueri velis nulla pestis humano generi plenis stetit. Videbis cædes, ac venæna, & reorum mutuas sordes, & urbium clades, & totarū exitia gentium, & principum sub ciuili hasta capita venalia, & subiectas rectis facies, nec intra moenia coëreitos ignes: sed ingentis pacia regionum hostili flamma releccoria. Aspice nobilissima- rum ciuitatum fundamenta vix notabilia: has ira deiecit. Aspice solitudines per multa milli sine habitatione desertas: has ira exhaustit. Aspice tot memorie proditos duces, mali excocta

*Seneca
lib. 1. de
ira. cap. 2.*

fact.

Ibidem.

fati. Alium ira in cubili suo confodit: alium inter sacræ mensæ iura percussit: alium inter leges, celebrisq̃ue spectaculum fortis lancinavit: alium filij parricidio dare sanguinem iussit: alium feruili manu regalem aperire iugulum. Hactenus ille. Idemq̃ue paulò post sæuitiam. L. Syllæ aduersus M. Marium principem virum cum quo grauissimas gerebat inimicitias, describit his verbis: M. Mario cui vicatim populus status posuerat: cui thure & vino Roman. pop. supplicabat. L. Sylla perfringi crura, erui oculos, amputari manus iussit: Et quasi toties occideret, quoties vulnerabat, paulatim & per singulos artus lacerauit. Quid igitur hoc vindictæ genere crudelius? quis non hic videat hominem omnium humanitate exutum, iuferarum, aut potius dæmonum rabiem degenerasse? Verum hæc feritas vnum tantum hominem percussit: at Rex Persarum, eodem seneca refertente, totius populi nares, recidit in Syria. Pepercisse illū iudicas, quod nō tota capita præcidit? Nouo genere pœnæ delectat⁹ est. Tale aliquid passi forent Æthiopes, qui ob longissimū vitæ spatium Macrobij appellantur. In hos enim, quia non seipnis manibus exceperant seruitutem, missisq̃ue legatis liberè responsa dederant, quæ contumeliosa reges vocant, Cambyses fremebat, & non prouisis comitatibus, nō exploratis itineribus, per inuia, per arenia trahebat omnem bello vtilem turbam: cui intra primum iter deerant necessaria, nec quicquam subministrabat sterilis & inculta, humanoq̃ue vestigio ignota regio. Sustinebant famem, primò tenerissima frondium, & cacumina arborum, tum coria igne mollita, & quicquid necessitas cibum fecerat. Postquam inter arenas radices quoq̃, & herba defecerāt, apparuitq̃ue inops etiā animalium solitudo, decimum quemq̃ sortiti, alimentum habuerunt fame sæuius. Agebat adhuc ira Regem præcipitem, cum partem exercitus amisisset, partem comedisset, donec timuit ne & ipse vocaretur ad sortem. Tum denique signum receptui dedit. Seruabantur interim illi generosæ aues & instrumenta epularum camelis vehabantur, cum sortirentur milites eius, quis malè periret, quis peius viveret. Hactenus ille. Ex his igitur fructibus, quæ ex hac pestilentissima radice derivantur, ut virulentiam atque tyrannidem æstimare licebit.

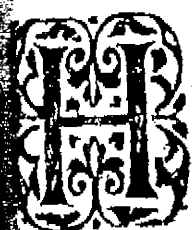
Verùm dicat aliquis, Quod huic tanto malo remedium adhibes pater? Nunc certè non aliud, quàm hæc ipsa quæ hactenus perstrinximus: quæ ferreas etiam mentes ad eius detestationem mouere poterunt. Si enim tanta secū mala hæc pestis importat, si nobis diuinæ lucis radios præcludit, si itacundum hominem cæteris omnibus odibilem & iniustum facit, si ad puero-

*Seneca
lib. 3. de
ira.*

am & mulierum pusillanimitatem deducit, si ad insaniam atque mentis cæcitatem redigit, si postremò hominem omni humanitate exuit, & truculentissimis feris similem facit, quis nõ omni studio atque labore feram hanc à se extrudere conabitur? Si enim viperas, si aspides, si dracones, cæteraque serpentum genera horremus, ac fugimus: cum hæc pestis multò atrocius in homines desæuerit, maioresque in mundo strages ediderit: cur nõ eam maiori odio detestemur, ac fugiamus? In hoc igitur assiduis precibus, in hoc omni cura & studio incubamus: ne ab ira nunquam superemur. Hac enim ratione fratres, feram hanc exequiemur: qua profligata, lenitatis & mansuetudinis placabilitatē assequemur: qua & tranquillam in hoc seculo vitam degere, & in futuro terram viuentium mansuetis in Euangelio promissam donante mitissimo illo agno (qui se nobis in absolutissimum mansuetudinis exemplum proposuit) percipere mereamur.

In eadem Dominica V. post Pentecosten cōcio n. in qua post Euangelicæ lectionis explanationem, de iræ remediis disseritur.

THE Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. *Matthæi 5.*

HODIerna sancti Euangelij lectio me impellit fratres, vt multorum Christianorum mētem atque animum vobis ob oculos ponam. Quam rem nulla ratione commodius efficere me posse arbitror, quàm veteri quadã lege Hebræis olim data, & historia simul, quæ ad ipsam legem pertinet: exposita, Lex autem erat, vt si vir sine liberis è vita decessisset, defuncti *Deut. 25.* frater, aut quisquis illi affinitate coniunctior esset, in eius hæreditate succederet, & relictam viduam sibi matrimonio collocaret. Hac lege Dominus, qui se in sanctis literis orphanorum *Psal. 79.* patrem, & viduarum iudicem appellat (quæ nomina immensam eius bonitatem & misericordiam præcipuè declarant) scæminarum solitudini & viduitati; consultum esse voluit. Scæmina. n. quæ defuncto viro, & viri hæreditate, & viro ipso priuata erat, hac ratione vtrâque iacturâ, diuinæ legis beneficio resarciebat, dum eadē hæreditas maneret, & nouus ei vir indemortui locū succederet. Hactenus de lege. Nunc ad historiam veniamus

Cū Ruth illa Moabitidis (cuius in Saluatoris genealogia mentionem

tionem fieri (sæpè audistis) marito orbata esset, Booz defuncti viri consanguineus, ad alium, qui sanguine propinquior erat coram iudicibus ait: Partè agri fratris nostri Elimelech vendidit eius vxor: quod audire te volui corà maioribus natu de populo. Si vis possidere iure propinquitatis, eme, & posside. At ille respondit, Ego agrum emam. Cui Booz: quando, inquit, emeris agrum, Ruth quoque Moabitem, quæ marito orbata est, debes accipere. Tum ille: Cedo, inquit, iuri propinquitatis, tu meo vtere priuilegio. Hoc exemplo, fratres, multorum hominum mores, atque animum volui vobis ostendere. Si enim eos roges, an illius cœlestis hæreditatis desiderio teneantur, vna cœlesti voce respõdebunt, se nihil in votis magis habere, quàm ut ea potiantur: acq; spem eius aliquando percipiendæ, viliis mûdi opibus, aut imperiis commutaturos. Quò enim mihi omnia mundi regna & imperia, si exacta hac momentanea vita, à cœlestis regni hæritate extorris, in gehennæ bathrum præcipitandus, & nunquam inde extrahendus sim? Rectè sanè. Sed est tamen aliud, quod huic pio desiderio adiunctum est. Si enim cœlestem illam hæritatem cernere cupis: legem quoque diuinam, quæ ad illam viam munit, velut in vxorem tibi copulare debes. Quid est autem legem in vxorem accipere? Illi nimirum conuiuere, illius præscriptione vitam moderari, illius semper curam gerere, illius onera portare, illam super omnia diligere: & illud implere, quod est à Salomone dictum. Latrare cum muliere adolescentiæ tuæ: vbera eius inebrient te omni tempore, & in amore eius delectare iugiter. Et paulò post: Conserua, fili mi, præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ. Liga ea in corde tuo iugiter, & circunda gutturi tuo. Cum ambulaueris, gradientur te: cum cum dormieris, custodiant te: & vigilans loquere cum eis: quia mandatum lucerna est, & lex lux. Hoc est igitur sanctum illud matrimoniû, hæc vxor illa, cum qua pij omnes vitam agunt: omnes curas & cogitationes suas omniaq; vitæ studia ad illius obsequium dirigentes, eiusq; que amori cætera omnia posthabètes. Nûc igitur vnumquemque vestrum sic alloquar fratres: Si tu, inquam, hæritatè cœlestem (vt ais) tantoperè concupiscis, memento etiam te diuinam legem in vxorem accipere debere: propter cuius amorem & obsequium, & patrem, & matrem, & cætera omnia, quæ in vita charissima sunt, posteriora debes habere, vt illius votis & præscriptioni satisfacias. A cuius obsequio nec te mundi luxus, nec honoris amor, nec diuitiarum cupiditas, abducere debent. His enim omnibus, vbi nos ab huius vxoris obsequio & amore

Prov. 5.

Prov. 6.

uocant, renunciandum, omnibus vale dicendum: omnes ma-
 esuadæ carnis illecebræ, & fœdæ voluptates amputandæ atque
 abscindendæ sunt: ne te à castissimæ huius sponsæ amplexibus
 abdicare valeant. Vis igitur hoc onere proposito, cœlestem
 hæreditatem adire? Quid quisque vestrum verbis profiteatur,
 non admodum curo: sed quid vitæ institutio, quid mores, quid
 studia loquantur attendo, idque mihi responsum esse decerno.
 Itaque fratres, maxima Christianorum pars, cõsanguinei huius
 exemplum imitatur, qui se hæreditatem libenter accipere velle
 professus est: onus tamen, quod huic hæreditati adiunctum erat
 simul cum ipsa hæreditate repudiavit. Quatum animum salo *Prov. 13,*
 non expressit, cum dixit, Vult & non vult piger. Vult quidem
 hæreditatem, non vult autem onus hæreditatis. Cupit utilita-
 tem, refugit laborem: vult sine certamine vincere, & sine victo-
 ria coronari: ac postremo vult sine nauigationis periculo ad
 sempiternæ fœlicitatis portum appellere. Hæc est multorum mens,
 hic animus, hoc desiderium. Seipsum quisque vestrum modò
 introspeciat, cordisq; sui secreta rimetur: multi enim hoc ipsum
 intra mentis suæ penetralia defixum videbunt. Ceterum si quis
 instar Booz utrumque, nempe cœlestem hæreditatem, & onus
 simul hæreditatis, hoc est, diuinæ legis obedientiam amplecti
 cupit, habet plenè in sacra huius diei lectiones magnam eius le-
 gis partem à cœlesti magistro explicatam. Sic enim ait:

*Amen dico vobis, quod nisi abundauerit iustitia vestra plusquam
 Scribarum & Phariseorum: non intrabitis in regnum celorum.* Scriba-
 rum nomine, legis doctores. Phariseorum autem, eius tempo-
 ris religiosi intelliguntur: qui arctioris vitæ propositum, quàm
 cetera turba cultu, & habitu, & quibusdam ceremoniis profite-
 bantur. Quamuis autem isti plurimum & superstitioni, & hy-
 pocrisi, & oculis hominum seruirent, hoc tamen in loco Dñs
 non de eorum vitiis, sed de eorum iustitia differit: quam à Chri-
 stiana iustitia superari debere docet, si quis à cœlesti hæreditate
 abdicari nolit. Quo nomine summo nos vinculo obligationis
 astinxit, nisi iustitia nostra illorum iustitiam superemus. Quib.
 autem in rebus hoc præstare debeamus, longa deinceps oratio
 ne persequitur, iustitiam Phariseorum cum Christiana iustitia
 conferens: & quibus in rebus Eangelica iustitia superior esse
 debeat, sigillatim declaratans.

Incipit ergo ab eo secundæ tabulæ mandato, quod inter ne-
 gantia præcepta primum est. *Audistis, inquit, quia dictum est an-
 tiquis, Non occides: qui autem occiderit reus erit iudicio.* Hoc solo
 Pharisei contenti erant, si externa opera à lege prohibita vita-

rent, internas autem siue affectiones siue cogitationes diuina legi contrarias, parum admodum curabāt. Itaque vulgare apud multos eorum erat prouerbiū, Legem quidem manum prohibere, non animum. At cordium inspector Dominus, maiorem internæ puritatis, quàm externi operis rationem habet. Vnde is non de opere intentionem, sed de intentione frequenter opus diiudicat: Itaque non homicidium solum, sed iram quoque, quæ homicidij causa esse solet, hac lege verat. Sic enim ait: *Amendico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, iuris iudicio. Hoc est, diuino iudicio, pro iræ conditione & mensura, aliàs, quidem grauius, aliàs verò leuius punietur. Qui autem, inquit, dixerit Racha, reus erit concilio. Qui autem dixerit fatuus, reus erit gehennæ ignis.* Quo in loco tres iræ gradus adnotauit. Primus est, cum ira solum latet in corde, nec se vlla verborū licentia prodit. Alter, cum foras etiam excurrit, verbis aliquot internam animi commotionem significantibus. Racha enim D.

August. Augustinus, qui huius Hebraicæ vocis significationem, à quodam Hebræo se quaesuisse ait, interiectionem quandam esse docet, iram animi sine graui aliqua iniuria significantem. Addit autem tertium iracundiæ gradum, cum ea in contumeliosa verba protumpit. Subdit enim Dominus: *Qui autem dixerit fatuus, reus erit gehennæ ignis:* hoc enim verbo, insignis homini iniuria irrogatur. Quocirca cum is, qui hoc modo proximum contumelia afficit, lethali se crimine constringat, efficitur obnoxius gehennæ ignis: quæ est pœna lethiferis criminibus à Deo constituta. Cum igitur tres hoc in loco Dominus iræ gradus designauerit, variæ quoque à Domino illis pœnæ proponuntur. Motum quippe iræ in corde latētis diuino iudicio obnoxium facit, qui pro iræ conditione atque mensura parem irascenti pœnam irrogabit. Iræ autem nomine hoc in loco, non primum iræ impetum (qui rationis iudicium quandoque asteuerit) huic pœnæ subiicit. Hi namque primi motus, qui (vt Theologi dicunt) hominis potestati atque arbitrio minimè subiacent, culpa vacare dicuntur. Non enim potest esse peccatum, quod non est voluntarium. Nec enim pius Dominus humanæ infirmitatis memoret, aut vitio nobis vertit, aut punit, quod in hominis potestate non est. Hæc igitur pœna, iram respicit deliberatam: ad quam voluntatis consensus accedit. Secundus autem iræ gradus est, qui in vocem internæ iræ indicem erumpit. Quod quia grauius est et maiori pœnæ hominem obnoxium facit. Quam Dominus designauit, cum sic delinquentem, non quidem iudicio, sed concilio (quod est grauius) obnoxium facit. Iudicium quippe vni-

pe iudicis est, concilium autem multorum. Et in iudicio qui-
 em defensionis locus datur, quod non tam facie in multorum
 concilio cōceditur. Tertius gradus, idemque grauissimus est,
 cum ira non ad leuem, sed ad insignem contumeliam deuenit,
 Cui crimini, extrema pœnarum, nempe gehenna ignis propo-
 sita est: qua nulla maior excogitari potest.

I

Quod igitur huic tanto malo remedium adhibes Dominus?
 Subdit protinus: *Si ergo offers munus tuum ante altare, & ibi re-
 cordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi
 munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc
 veniens offeres munus tuum.* Hæc mirabili ratione Dominus, quan-
 ta cura & studio, quantaque celeritate læso fratri satisfaciendum
 sit plenissime declarauit. Constat enim sacrificia, & oblationes, si-
 ne sint rerum nostrarum, siue orationum diuinarumque laudum
 (quæ, vt Oieas ait, sunt vituli labiorum Deo grauissimi) ad eius *Oieas 14;*
 cum primis gloriam spectare, quæ Angelorum ministerio Deo
 offeruntur. Quemadmodum Ioannes in Apocalypsi ostendit,
 cum se Angelum vidissetatur, qui in thuribulo aureo thura, *apoc 8*
 hoc est, sanctorum orationes Deo offerebat. Cum igitur ho-
 mo altari Dei assistens huiusmodi oblationes Deo offerre pa-
 rat, quas Angeli expectent, vt eas communi Domino offerant,
 iubet ipse Dominus cœptum oblationis opus intermitteri, & seip-
 sum, atque Angelos interim expectare vult donec au offensum
 fratrem adeas, illique reconcilieris. Sed quæso Domine, an non
 satis erat, vt homo ipse paululum expectaret, quousque tibi lita-
 remus, & hanc pietatis & religionis hostiam maiestati tuæ debi-
 tam offerremus? An non satis ad hominis dignitatem erat, vt se-
 cundas ei partes, post maiestatem tuam tribueremus? Quæ enim
 iustitiæ ratio patitur, vt priori loco quæ sunt hominis quamquæ
 tua sunt curemu? Verum hoc fratres non solum magnam Dei
 nostri iusticiam, sed magnam etiam eius bonitatem, & misericor-
 diam declarat. Vnde merito D. Chrys. exclamat: O ineffabilem
 Dei nostri benignitatem, atque immensum erga homines amo-
 rem! Honorem suum quodam modo despicit, dum in homine *Chrys.*
 charitatem requirit. Quid enim his verbis mitius? *Relinque ibi
 munus tuum, & vade prius &c.* Hoc est, Interrumpatur ministeri-
 um, vt tua charitas integretur. Cætera enim officia Dominus
 interrumpi patitur: ne charitatis vinculum quo sumus omnes
 colligati, distumpatur.

Verum dicet aliquis, cum Decalogi præcepta in duabus ta-
 bulis digito Dei descripta fuerint: quorum prior præcepta, quæ
 I 3 ad Dei

ad Dei cultum; posterior verò quæ ad hominum charitatem pertinent, contineat: priorisq; tabulæ præcepta, quæ sunt diuini ordinis, cæteris anteferenda sint, (vnde est illa Theologorum regula, Secunda tabula cedit primæ) quæ ratio patitur, vt oblationibus & sacrificiis, quæ ad Dei cultum pertinent, fraternæ charitatis officia anteponenda sint? Huic igitur quæstioni illud primo loco respondeo fratres, (quod quidem mentibus vestris valde infixum esse vellem) hunc esse ordinem ab æquissimo legislatore Deo institutû, vt cum is in literis sanctis aliâ quidem virtutum officia præcipiat, aliâ verò consulat, semper ea, quæ præcipit, iisque consulit, præferri velit. Hoc enim celebris illa Samuelis sententia clamat: Melior est obedientia, quàm victima. Obedientia enim præcipitur: victima autem & sacrificium, quamuis aliquando præcipiantur, sæpè tamen consuluntur. Quocirca nihil mirum, si cum hæc ipsa consulantur, fratris autem læsi satisfactio præcipiatur, priori loco Dominus fratris satisfactionem, quàm oblationē haberi voluerit. Quia verò Saul rex, huius ordinis legem minimè seruauit, regno pariter & vita spoliatus, & nequissimo spiritui vexandus, traditus est. Ne vos autem similem vindictam experiamini, sollicitè admodum in vestris operibus, quid Deus præcipiat, & quid consulat, explorare debetis, ne fortè pia vestra vota, diuinis præceptis aliqua ratione obsistant. Vt enim diuus Bernardus ait: Ingratum est Spiritui sancto, quicquid obtuleris neglecto eo, ad quod teneris. Vnde illud sequitur, vt nobiles matronæ sic rebus diuinis intersint, vt priori loco, familiæ suæ curam gerât. Deinde etiam vt vxores, virorum suorum, & filiarum parentum debita obsequia quæ Deus imperat, priori loco, quàm alia pietatis officia quæ non præcipiuntur, habeant.

Bernard.

Illud etiam secundo loco respondemus, quòd qui peccat in fratrem, non in fratrem solùm, sed multò magis in Deum peccat. Itaque cum hominem offendis, Deum offendis: qui illum ad imaginem suam condidit, qui sanguine suo redemit, qui illum in filium, & regni sui hæredem instituit, qui nudum, & inermem in hunc mundum misit, à bestiis illum tutum seruans, immisso in omnibus animâibus eius terrore: & ab ira tua sanctissima lege ad ipsius tutelam, & incolumitatem lata. Cum igitur supernus ille iudex, inter te, atque proximum tuum, perpetes inducias posuerit, si ipsum lædis, magis aduersus Deum, quàm aduersus hominem deliquisti.

Adde etiam, quòd vbi Dominus huminitatis nostræ vestem induit, sanguinemque suum in pretium hominum fudit, hac

nova dignitatis accessione ad nouum quoque dignitatis gra-
 dum hominem extulit: quem sibi eiusdem naturæ agnatione
 copulauit, sanguinisque sui pretium supra illum posuit. Quam
 rem Petrus Apostolus cōfiteretur, cū nos ad asperionē sangui-
 nis Christi vocatos, ait, Quocirca, cū hac noua ratione homo
 Deo copulatus & capiti suo cōiunctus, inter mystici eius cor-
 poris membra adnumeretur: consequens est, vt quisquis aduer-
 sus illum delinquit, aduersus Christum delinquat: quandoqui-
 dem mēbrorum iniuria in capitis quoque iniuriam redundat.
 Vnde Apostolus: Sic autem, inquit, peccantes in fratres, & per-
 tinentes conscientiam eorum infirmam, in Christum pecca-
 tis. Quæ ex re liquet, quòd cū hominem offendimus, Deum
 ipsum cuius ille membrum est, quiq; illū nouo sibi affinitatis vin-
 culo copulauit, offendamus. Quæ res nos ab omni hominū vel
 iniuria, vel contumelia, vehementer arcere debet.

1. Cor. 8.

Valer.

Max.

Cū quidam Romanotū Imperator (vt Valer. Max. refert)
 ciuitatem quandam obsideret, nobilis quidam vir ex iis, qui
 obsidebantur, ad Romanorum castra confugit. Quod cū
 obsessi animaduertissent, filiolum quē is in ciuitate reliquerat,
 in ea muri parte, quæ præcipuè hostium telis acriter impeteba-
 tur, collocauerūt. Quod cum Romanus Imperator animaduer-
 tisset, telorum iactus in eius gratiam qui ad se confugerat, ces-
 sare iussit. Quod igitur Princeps hic, vnus hominis dignitati
 tribuit, nos cælesti Imperatori negabimus, vt videlicet in eius
 gratiā hominibus parcamus, quos ille in filios adoptauit, & sui
 corporis membra effecit: Ex hoc autem fonte, sic peccati gra-
 uitas atque deformitas emanat, vt quæcunque alia deformitas
 huic comparata nulla sit. Quam rem sanctus ille pœnitens de-
 clarauit: cū post commissum adulterij crimē, & Vriæ cædem,
 veniam à Domino postulans dixit: Tibi soli peccaui, & malum
 coram te feci. Et quidem is probè nouerat, se & contra vxorem
 Vriæ peccasse (quam ad turpis facinoris consensum induxerat)
 & contra innocentem Vriam: (quem crudeli consilio hostium
 armis necandum tradidit) & contra subditum sibi populum (cui
 hoc infando scelere, grauissimū scandalum præbuit, quo etiam
 inimicos ad blasphemandum Dei nomen impulit,) nihilomi-
 nus tamē prudens ille pœnitens aduersus Deum solum se pec-
 casse confiteretur: quòd intelligeret omnem aliam peccati defor-
 mitatem (quæ homines attingeret, quemlibet grauissimam) di-
 uinæ offensionis comparatam, nullam esse. Hac ergo ratione
 fratres, offensam in proximum æstimare debetis: quòd videli-
 cet non tam ille, quàm in illo Deus offendatur: qui nobis præ-

Psal. 50.

2. Reg. 13.

cepit, ne illum aliqua in re læderemus. Ad quod (vt nihil esset aliud) sola præcipientis auctoritas, satis esse debebat. Hanc enim designat cum hoc in loco ait: *Ego autem dico vobis, &c.* Vnde toties in prophetarum libris, hæc verba in singulis propè paginis repetuntur, Hæc dicit Dominus: hæc dicit Dñs. Dominus ergo præcipit, vt proximum diligas: vt nulla illum contumelia afficias: Deus præcipit, vt nemini maledicas, nemini detrahas, nemini malè preceris: Deus præcipit, vt neminem aut fatuum, aut ebrium, aut latronem, aut rapacem, aut adulterum, aut mēdacem, aut periuurum appelles: neminiq; villa in re noceas. Quid igitur magis aliud linguam manusq; tuas continere, quàm hæc tâta præcipientis auctoritas debet? Quis enim audeat aduersus diuinitatis imperiũ rebellare? quis eius Leges infringere? cuius magis imperium vereri? quem magis inueni, quam Deum debemus? Si enim rei alicuius gratia Dei Leges violamus, illam vique magis quam Deum diligimus & honoramus: quod spiritus cuiusdã idololatriæ crimen est. Quã rê Dominus Heli summo sacerdoti significauit, cum dixit: Magis honorasti filios tuos quàm me. Qui enim propter filium Dei Legẽ transgreditur, filium vtique magis q̃ Deum diligit & honorat. Quocirca mirũ planè est, creaturas omnes à sedibus suis aduersus eos non consergere: qui Deum hac ratione, à maiestatis suæ solio deturbat. Præcepit olim deus generis nostri principibus, ne de fructu ligni scientiæ boni & mali ederent: in quo quidem præcepto, seclusa præcipientis auctoritate, nihil erat deforme, nihil turpe. Cæterum mulier temeratio ausu à serpente decepta, manus in arbore sustulit. Quid agis ò mulier? quid moliris? quò tendis? quid designas? quæ te vis ad hoc tâtum nefas impellit? O quantum lachrymarum, quantum funerum, quantum calamitatum, quantas dolorum acerbitates in filios tuos immittis, dum virum tuum ad peccati tui cõsensum attrahis! Hanc autem tuam, virique tui inobedientiam omnia secula hætenus deplorarunt, perpetuoq; deplorabũt. In qua tamen non aliud fuit, quàm id contingere, quod Deus ne contingeretur prohibuerat. Hætenus de Evangelica lectione: nunc sententiam, thematis verbis comprehensam, excutiamus.

TRACTATIO THEMATIS.

Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Vidimus hætenus fratres, quantum periculi ab ita nobis immineat. Solo enim fatui verbo hominẽ dehonestasse, reos nos facit gehennæ ignis. hoc est, sempiterni incēdij, quod nullo vnquam reo extinguetur. Cum autẽ lingua nostra adeo

fabrica & volubilis fit: facile (vbi animus iracommotus est) aut
 in simile conuictum, aut in aliud multò grauius erumpit. Non
 enim ad hoc aut manibus, aut armis, aut satellitio opusest. Satis
 enim ad hoc est vnius verbi cõtumelia. Quò autem hoc magis
 in promptu est, hoc maiori cura studioque vitandum. Quod
 cum sit in omni turbido animi motu faciendum, tum in eo qui
 nos ad iram concitat, maximè necessariũ esse constat. Vt enim
 plutarchus ait, Vix aliquod vitium reperiemus, quod magis *Plutarch.*
 paratis ante remediis egeat. Cætera enim mala, (vt idem ait)
 etiam tum cum viget morbi vis, vtrumque cedũt, & admittũt
 rationem opiferam aliundè. Verũm ira, non aliter quàm illi, *Simile.*
 qui sese vna cũ ipsius ædibus incendũt, ita tumultu, fumo, & cali-
 gine cuncta intus replet, vt nec videre possis, nec audire eos, qui
 cupiunt subuenire. Vnde quemadmodũ qui expectant obfidio- *Simile.*
 nẽ, contrahũt, & in prõptu collocant quibus est opus (nihil spei
 collocantes in his quæ sunt extra ciuitatem) ita maximè nos o-
 porteret aduersus iracundiã auxilia è longinquo perita, nimirũ è
 philosophia cõportare in animũ: ne cum tempus aduenerit eo- *Simile.*
 rum usum postulans, nõ facile possint aliunde inuehi. Vt ergo e-
 quis in ipso cursu nemo iniicit fræna, sed lögè antè: ita qui ani-
 mo sunt in irã præcipiti, & ad res molestas facile irritabiles, ra-
 tionib⁹ quibusdã diu antè præsumptis, in certamẽ sunt producẽti.
 Inter varia autem remedia, quæ aduersus hunc morbum à
 sapientibus viris proponũtur, primum quidem mora temporis *Sæuera.*
 est. Qua de re sic Seneca: Maximum, inquit, remedium iræ, di-
 latio est, vt primus eius feruor relanguescat, & caligo, quæ pre-
 mit mentem, aut resideat, aut minus densa sit. Quædam ex his
 quæ te præcipitem ferebant, hora, nõ tantum dies, molliet: quæ-
 dam ex toto euanescent. Et paulò post, in eandem ferè senten-
 tiam: Multos, inquit, absoluemus, si cœperimus antè iudicare,
 quàm ira sci: nunc autem primum impetum sequimur. Deinde
 quamuis vana nos concitauerint, perseueramus: nec videamur
 cœpisse sine causa. Quocirca quicumque verè sapiunt, cum se
 iracommoueri sentiunt, & linguam, & manus ab omni iniuria
 continent. Vnde Archytas ille Tarëtinus insignis philosophus,
 cum in agro comperisset quosdã è famulis admisisse quiddam,
 sentiens se commotiorem in illos, nihil quidem tum fecit: ran-
 tum abiens, Fortunati, inquit, estis, quod irascor vobis. Plato
 autè interrogatus, quo indicio cognosceretur sapiẽs, respondit:
 sapiens cum vituperatur, non irascitur: cum laudatur, non ex-
 tollitur. Idem iratus seruo, cum eum castigare pararet, & fortè
 interueniret Xenocrates: Flagella, inquit, hunc puerũ: nam ipse
 I 5 sum

sum iratus. Sibi diffusus est homo philosophus, sentiens animi commotionem. At vulgus hominum tum maximè punit, cum irascitur. Athenodori quoque saluberrimum consilium, quod *Plutar. in Rom. A. poph.* Plutarchus refert, hoc in loco præterire nõ possum. Cum is igitur causatione senectutis flagitaret, vt sibi liceret redire domũ, Augustus concessit. At cum ille Cæsari dixisset, Vale, volens aliquod philosopho dignum monumentum apud illum deponere, adiecit: Cæsar, cum fueris iratus, nequid dixeris, fecerisve, priusquam Græcatum literarum viginti quatuor nomina apud te recensueris. Cæsar autem Philosophi dextrã amplexus, Adhuc, inquit, te presente mihi opus est: totumq; etiam annum apud se detinuit. At sanctissimus pater Ambrosius hac tam breui mora ad iræ sæuitiam atque furorẽ sedandũ minimè cõtentus multò longius spatium post latam capitis sententiam ad eam exequendam Theodosio Imperatori pœnitentiæ nomine indixit. Rem autem vobis gratissimam me facturũ arbitror fratres, si huius rei historiam, quæ iræ immanitatẽ simul, & remedium cõtinet, & summã item Imperatoris obedientiam, summamq; Antistitis Ambrosij constantiam declarat, eisdem quibus descripta est verbis exposuero.

*Historia
tripartita
lib. 9. cap.
30.*

Thessalonica ciuitas est grandis: in qua cum fuisset orta seditio, quidam iudicum lapidati sunt, atque trucidati. Hinc indignatus Theodosius, iracundiæ non refrenauit impetum: sed iussit iniustos gladios super omnes euaginari: & vnã cum nocentibus innocentes interimi. Septem millia etenim hominum (sicut fertur) occisa sunt, non præcedente iudicio. Huiusmodi cladem plenam valdè gemitibus audiens Ambrosius, cum Imperator Mediolanum venisset, & solemniter in sacrum voluisset iatrate templum: occurrit foris ad ianuas, & ingrediẽtem his sermonibus à sacri liminis ingressu prohibuit. Nescis Imperator perpetratæ à te cædis quanta sit magnitudo? neque post causam tanti furoris mens tua molẽ præsumptionis agnoscit? sed fortè cognitionẽ peccati prohibet potestas imperij. Decet tamen vt vincat ratio potestatem. Sciẽda quippe natura est, eiusque mortalitas, atque resolutio, & puluis progenitorum, ex quo facti, & in quẽ redigendi sumus: & non flore purpureo cõfidentem, infirmitates operi corporis ignorare. Quibus igitur oculis aspicias communis Domini templum? quibus calcabis pedibus sanctum illius pauimentum? quomodo manus extendes, de quibus adhuc sanguis stillat iniustus? quomodo huiusmodi manibus suscipies sanctum Domini corpus? qua temeritate ore tuo poculum sanguinis preciosi percipies? quando fu-

rore verborum tuorum rancus iniuste est sanguis effusus? Recede igitur, recede: nec altero peccato priora crimina augere con-
 tendas. Suscipe vinculum, quo te omnium Dominus nunc ligat
 est enim medicina maxima sanitatis. Cumq; octo mensium tra-
 sisset tempus propinquavit Natiuitatis Saluatoris nostri festiui-
 ras. Imperator autem lamentationibus assiduis in palatio resi-
 dens continuas lachrymas incessanter expendebat. Ingressus
 itaque Ruffinus singularem apud principem habens loquendi
 libertatem, & videns principem in lamentatione prostratum, ac-
 cessit, vt lachrymarum causam inquireret. At ille amarissime in-
 gemiscens, & vehementius lachrymas fundens: Tu inquit, Ruf-
 sine ludis, & mea mala non sentis. Ego autem lamento, & ge-
 mo calamitatem meam: quia seruis quidem & mendicantibus
 aperta sunt templa Dei, & ad Dominum ingredienti licite exo-
 rant, mihi vero ingressus in templum denegatur. Insuper etiam
 caeli sunt mihi clausi. Hæc dicens verba singula singultibus in-
 terrumpebat. Ruffinus vero, Curram inquit, si tibi placet, Pon-
 tificique precibus suadebo, vt soluatur vinculum, quod illigauit.
 Ait Imperator: Non suadebis Ambrosio. Noui ego decretum
 illius esse iustum, neque reueretur imperialem potentiam, vt
 Legem prauaricaretur diuinam. Cumque Ruffinus ad sanctum
 Antistitem venisset, & pro Imperatore suppliciter veniam pete-
 ret, ipsumque Imperatorem iam iam adfuturum diceret: Ego
 vero, inquit, Ruffine prædico, quod eum ingredi sacra limina
 prohibebo. Si vero imperium in tyrannidem mutabit, necem
 libenter ego suscipiam. Hæc & alia plurima Ruffinus audiens,
 nunciauit Imperatori votum Antistitis: monens ne de palatio
 procederet. At Imperator hæc in media iam platea cognoscens,
 Pergam, inquit, & iustas suscipiam contumelias. Cumque ad
 sacra limina peruenisset: in sanctam quidem Basilicam non in-
 trauit, sed veniens ad Antistitem, & inueniens eum ante limi-
 na templi residentem, supplicabat: vt ipse vincula resolveret.
 At ille tyrannicam dicebat esse eius præsentiam, & contra Deū
 insanire Theodosium: eiusq; calcare Leges. Verum Imperator,
 Non, inquit, insurgo aduersus Ecclesiasticas sanctiones, neque
 iniquè ingredi limina sacra contendo: sed te soluere mea vincu-
 la deosco, & communis Domini pro me exorare clementiam:
 nec mihi ianuam claudi, quam eunētis pœnitentiam agentibus
 Dominus noster aperuit. Tum Antistes. Quam, inquit, pœni-
 tentiam ostendisti post tanta scelera? At Imperator: Tuum, in-
 quit, opus est edocere, & medicamina temperate: meum vero
 oblata suscipere. Tum S. Ambrosi. Quoniam furori inquit, tuum
 iudi

judicium commisisti, & non ratio protulit sententiam, sed iracundia, scribe legē, quæ decreta furoris euacuet: vt trīginta diebus sententia neeis atque proscriptionis in literis eorum modo maneat, & iudicium rationis expectet. Quibus transactis, ita vt delictet iam cessante, ratio causam iudicans, apud seipsum quæ cognouerit sub veritate disponat. Haec admonitionem Imperator animo lubenti suscipiens, & optimā esse cōficiens, legē conscribi repente præcepit, cui & ipse protinus subscripsit. Quo facto vinculum eius soluit Ambrosius. Quæ lex haecenus obseruatur. Hæc omnia ad verbū ex Theodoro: qui hæc a deo insignem verēque memorandam historiam copiosè descripsit, in qua nescias quid magis mirari debeas, in iræ immanitatem ac truculentiam, quæ nō quidem Neronem, sed religiosissimū Theodosium ad tam execrandum facinus impulit: in eiusdem Imperatoris humilitatem & obediētiā: qui ad eō patienter, grauissimā Antistitis pœnam tandem sustinuit: an eiusdem Antistitis auctoritatē, atq; constantiam: qui tanta verborum actionia illum orbis monarchā castigare nō timuit. Omnia hæc cerrè suo quōdque in genere miranda, nostrōque infœlici seculo prorsus inuisitata.

II.

Est & aliud morbi huius medicamentum: quod fortassè non omnibus, sed illis præcipuè gratum erit, qui tota animi contentione ad huius mali remedium aspirant. Quod quidem Plutarchus exponit his verbis, Perpetuas ac frequentes iras, quæ paulatim in animis colliguntur, potissimum in gignunt in nobis amor nostri, morositas cum delitiis ac molite coniuncta, non aliter quàm examen apum, aut vesparum. Proinde ad mansuetudinē nullum maius viaticum, quàm facilitas ac simplicitas morum erga famulos, uxorem, & amicos: videlicet possimus rebus præsentibus esse contenti, nec egere multis ac superfluis. Itaq; consuefaciendum est corpus, vt per frugalitatē, & facilitatēmq; discat sibi sufficere (etenim qui pauca requirunt, non frustrantur multis) vtque nihil tumultus mouens cibi gratia, silentio vtatur his, quæ fortè contrigerunt: vt ne multis de causis irascentes & indignantes, ingurgitemus nos obsonio insuauissimo tum nobis, tum amicis, videlicet ira. Hæc ille Et paulò post in eadem ferè sententia: Consuescendū est, inquit, vt faciliter assuescimus & vasculis quibuslibet. ne hoc magis vtamus, quàm illo. Proinde qui ad iram propensus est, huic acstinendū est à raris ac insignibus, velut à poculis, sigillis, ac lapidibus pretiosis: propterea quod si pereant, magis turbamur, quàm ab his, quæ parata

Plutar-
chus lib.
de cohibē.
irac.

Facilia sunt, ac vulgaria. Cæterùm facilitas in rebus vtendis, etiam erga famulos, reddit hominem facilem, ac mansuetum. Quod si tales reddit erga famulos, haud dubium est, quin multò magis erga amicos, & erga illos in quos gerimus imperium. Hactenus ille.

Verùm vt huic parti finem iam imponam, fratres, Plutarchum ipsum morbi huius medicum peritissimum, vobis in exemplum proponam: & quo medicamento genere idem seipsum curauerit, eiusdem verbis ostendam. Primum igitur vitiij huius deformitate in alijs animaduersa, se in eius odium exa- *Plutarch.*
 fuisse restatur his verbis: Et quidem, sicut Hippocrates ait, cum *vbi supra.*
 morbum esse grauissimum, qui faciem ægrotantis quàm maxime mutet in diuersum: ita conspiciens alios ob iram maxime sibi excidere, ac vultum immutantes. colorẽ, incessum, vocem in dispersum vertere: hinc velut imaginẽ eius mali mihi fingebam, admodum dolens, si quando tam formidabilis & commotus videret amicis, vxori, ac liberis, non tantum aspectu truci, & ad consuetudinem in amœno, verum etiam voce emittens immitẽ, & aspectam: Idẽ etiam obseruavi, cum in alios familiares incidissẽ, qui neq; mores, neq; formam, nec sermonis gratiam, nec affabilitatem & comitatem in colloquio præ ira seruare possent. Mare *Dissimul.*
 quidẽ cum ventris turbatum, algam & fucum reiecit, aiunt purgari. Verum ita, animo exstuantẽ, & inuerso, sermones reiecit impudicos, amarulentos, ac scurriles, quibus ipsos loquẽtes consputat, opplẽtque in famia.

Deinde quoniam ita aduersus inertes & parum diligentes seruos excitari frequentius solet: hac in re illud Ecclesiast. consilium quisquis modestiæ, atq; moderationis amans est, in promptu habeat: Noli esse quasi leo in domo tua, evertens domesticos tuos. Quod quidem consilium sic idem Plutarchus amplectus est, vt de seipso dicat: Cum omnes animi cupiditates egeat *Plutarch.*
 assuetudine, veluti domitricæ: quæ exercitacione superet impetum *vbi supra.*
 rationi rebellem & intractabilem: non alibi maius certamen feris inter famulos, quàm aduersus iram. Neque enim aduersus hos oboritur inuidia, aut merus vllus: sed iræ etiam assidue quæ multas pariunt offensas & errores, ob faciendũ quod velis licentiam, velut in lubrico loco abripientes animum, nemine obistente, aut prohibente. Nec enim fieri potest, vt in eo affectu nihil peccans, cohibeat rebelles animi motus: nisi quis multam illam quod velit faciendi licentiam, multa lenitate circumpleverit: ac nisi multas voces tolerauerit vxoris, & amicorum infantium lenitatem & solordiam; quibus potissimum exacerbat

babar & ipse aduersus famulos, veluti quos corrumpere non castigando. Tandem verò cognoui, quod primum quidē pręstaret, illos reddere deteriores tolerantia, quàm si quis amarum lęria & ira deprauet seipsum, dum corrigere vult alios. Et mox Cæterum assidua verberatio non admissis precibus, aut excusatione, nequaquam hoc efficit in seruis, vt pœniteat peccasse, sed vt prospiciant ne sentiantur peccare.

Ibidem.

*Plutarch.
Lib. de co.
lib. irac.*

Verum vbi aliquando expedit punire, oportet hominem ite impulsu ad vindictam properantem, sibi ipsi suggerere: si hodie peccauit: & cras & perendie verum fuerit eum peccasse, neque quicquam erit periculi, si paulò seriùs det pœnas: sed si pręproperè punitus fuerit, semper videbitur nō peccasse: quod iam frequenter accidit. Quis enim nostrum vsq; adeò morosus ac seuus est, vt puniat ac flagris cædat seruum, quod ante quinque aut decem dies adusserit obsonium, aut mensam subuerterit, aut tardiùs auscultauerit? Et tamen hæc sunt, ob quæ protinus vt acciderunt, ac recens admissa sunt, turbamur, exacerbamur & implacabiles sumus. Quemadmodum enim per nebulam corpora, ita per iram maiora videntur commissa, quàm sunt. Quapropter oportet illicò horum, hisq; similiū pręceptorum reminisci. Deinde cum liberi ab affectu, iam nobis ipsi suspecti esse desierimus, si pura ratione sibiq; cōstante videbitur in admissum scelus animaduertere, nec tum dissimulare, nec rationem omittere debemus, veluti solent, quos edendi desinit appetentia. Nec enim perinde culpandum est, præsentē ira punire, quàm vbi se remisit, non punire: sed remissum ac dissolutum fieri, vt idē accidat nobis quod solet pigris nautis: qui, dum est tranquillitas, commorantur in portu: deinde periclitantur velificantes. Nam nos quoque neglecta rationis mansuetudine ac mollitudine in puniendo, properamus id facere adueniente ira, ceu flatu periculoso. Ac cibo quidem secundum naturam vitur, qui esurit: vltione verò tunc rectè quis vitur, cum eam nec sitit, nec esurit, nec iam opus habet ad puniendum, velut obsonio ad edendū. Quin potius cum longissimè cœperit abesse ab appetitu vindictæ, necessario rationem, ac prudētiam admouet. Hactenus ille.

Simile.

Dissimil.

Ibidem.

Adiicit his quoque aliud non minus mirandum in ethnico homine remediū, & Christianis certè hominibus maximè imitandum. Quod quidem mihi non tam ex humana quàm ex diuina Philosophia desumptum esse videtur. Sic enim de seipso ait: Laudabam interim & illas non inuenistas, nec abhorretea studio sapientiæ arctas in precibus consuetudines: animū à re venera

reuerſa, vinóque puros viuere, colentes interim Deum tempe-
 rantia: aut rurfus à mentiendò certum tempus abſtinere, nos
 ipſos interim obſeruantes. Deinde hiſce rebus inſtruebam ani-
 mum meum, vt qui non minus amet pietatem, quàm Philoſo-
 phiam: vt primùm paucos dies ſacros ſine iracundo tranſige-
 rem, velut abſque temulentia, vinoq; non aliter quàm ſi cele-
 braſſem ea feſta: in quibus vinum attingere, aut luxui indulge-
 re fas non eſt. Deinde idem faciebam menſem vñ, aut duos,
 paulatim mei ipſius periculum faciens. Sic tempore proficiebã
 ad vteriotem malorum tolerantiam, diligenter attendens &
 conſeruans meipſum.

Hæc ſunt, fratres, huius quotidiani morbi remedia, quibus
 ethnicus homo, quineque de gehenna ignis iræ contumeliis
 propoſita neque de cæleſti gloria manſuetis promiſſa, quicquã
 audierat, morbum hũc curare ſaragebat. Quid ergo nos facere
 par eſt qui in meridiana Euangelij luce verſamur? qui tot pro-
 miſſis ad pietatem & iuſtitiam vocamur? tot minis ab improbi-
 tate deterremur? tot beneficiis ad Dei amorem allicimur? tot ſa-
 cramentorum medicamentis adiuuamur? tot ſanctorum exem-
 plis excitamur? tot poſtremò concionibus atq; doctrinis quo-
 tidie erudimur? Tantum certè probitatis ſtudio atq; diligentia
 illos vincere debemus, quantũ hiſ cæleſtibus adiumentis atque
 præſidiis illos ſuperamus. Hiſ igitur remediis, fratres, ſera peſ-
 ſima iracundia proſtigata, lenitatem & manſuetudinẽ morumq;
 facilitatẽ præcipuè colamus qua & in hoc ſeculo placidam &
 tranquillam vitam degere, & in futuro ad ſempiternã pacis &
 quietis portum aſpirante Domino appellere valeamus.

Dominica ſexta poſt Pentecoſten concio primã: in
 qua poſt Euangelicæ lectionis explanationem, ver-
 ba thematis paulò latiùs explicantur.

HE. Si dimiſero eos ieiunos, deficient in via. Mat. 8.

TOT A Chriſtiani hominis ſalus, atq; ſcælicitas in
 hoc vno ſita eſt, vt Chriſto capiti ſuo perfectecõ
 iũgatur: & vnum cum illo fiat. Quis autem hac
 ex re fructus conſequatur, idem ipſe Dominus
 hiſ memorabilibus verbis in Euangelio declarat: Si
 manſeritis in me: & verba mea in vobis manſerint: quodcũq;
 volueritis petetis, & fiet vobis. Quid quæſo hiſ ampliùs, aut ma-
 gnificentius

Ioan. 13.

gnificentius promitti potuit? Quid enim hoc aliud est, quàm hominem quodammodo Deum facere: cuius est omnia quæ voluerit efficere? Quid verò mirum, hominem Deo coniunctum, & vnum cum illo effectum, multis eius virtute posse, quæ ipse potest? Si quæratis autem quid vos perfectè Christo cõiungat, fidem simul cum charitate respondemus. Fides enim, si charitate destituta sit, vnit illa quidem nos Christo (vt potè quæ fideles, & cœlesti semine insignitos facit) sed imperfectè tamen quemadmodum arida membra corpori suo vniantur: à quo tamen sensum, motumque minimè percipiunt. At eadem fides, si charitate informata, & ornatata sit, perfectè Christo tanquã viuam membra capiti suo copulat. Quo fit, vt quemadmodum animantis caput vim suam, atque virtutem in membra viuam infundit: ita Christus Dominus (quem cœlestis pater dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus eius) meritorum, & gratiarum suarum dona in illos spargit, qui sibi tanquã viuam membra conglutinati sunt.

Simile.

Simile.

Ephe. 1.

Quia igitur tota salus nostra in hac scelicissima vnione posita est: deo salutis nostræ amator Dñs, & hoc ipsum modò in cœlo residens, perpetuò curat, & in hoc ipso dum ad nos venit, modis omnibus elaborauit. Hoc autem præstitit non solum excellentibus virtutum meritis: sed multò etiam magis clarissimis operum signis, atque miraculis. Cùm enim is tanquam rerum omnium conditor, ac Dominus, varia in cœlo, & in terra signa edere potuisset, quibus immensam diuinitatis suæ potentiam mundo declararet, ea tamen præcipuè edere voluit, quæ simul & signa essent & beneficia: quorum altero diuinitatis suæ fidem faceret, altero homines arctissimo sibi amicitiz vinculo copularet. Itaque per vicos & castella vbique progrediens, infinitam hominum multitudinem partim variis omnis generis morbis conflantem, partim ab immundis spiritibus vexatam, nunc verbo, nunc sacræ manus suæ, nunc vestis contactu, sanitati restituit. Omnis enim turba quærebat eum tangere: quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes. His igitur admirandis signis & discipulos suos, & multos ex iis, qui Lazarum à morte excitatum viderant, & multos item alios ad fidem traxit: & omnes item, qui eius beneficiis ingrati non fuissent, vehementer in suum amorem pellexit. Beneficentia quippè & misericordiz voluntates hominum ad amorem maximè incendunt: quæ virtutes in Domino saluatore potissimum eluxerunt. Sic misericordiz motus erga viduam vnicum filium efferentem, non modò ver-

Luca 6.

Luca 7.

Marc. 6.

bis consolatur, sed etiam rediuuam illi filium restituit. Sic mi-

si caru-

eratus in deserto pavorum, quod essent quasi oves non habentes pastorem, ipse tanquam bonus pastor, & eorum languidos *Joan. 6.* curavit, & doctrinæ pabulo refecit, & esurientes etiam quinque panibus satiauit. Sic etiam antè sacram huius Evangelij lectionem, Matthæus Euang. narrat, Dominum secus mare Galilææ *Matt. 15.* in montem ascendisse, ibique cum discipulis suis consedisse. Et accesserunt, ait idem, ad eum turbæ multæ habentes secum multos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos, & proiecerunt eos ad pedes eius, & curavit eos, ita vt turbæ mirarentur videntes multos loquentes, claudos ambulantes, cæcos videntes, & magnificabant Deum Israel. Hoc igitur officium, hoc munus: hæc continua Domini Salvatoris opera extiterunt, quando inter homines versatus fuit. Quid enim aliud omnipotens ille rerum conditor è cælo descendens, in terram facturus erat? Qua alia ratione secum hominibus hominum cõditor gerere debuisset, nisi iuuando quos condidit, & suum ipsius opus perficiendo, & à malis omnibus liberando? Nec contentus hac benignitate, amplificat etiam mirabili magnificentia benignitatem. Quos enim languidos à morbis curauerat, eosdem in deserto esurientes pascit: nihil ab eis accipiens, sed gratiam gratia, & beneficiũ beneficio cumulans. His igitur officiis Dñs (vt antè diximus) ad fidem & sui amorem homines excitabat, quæ duæ virtutes ipsos capiti suo coniungunt: atque ita gratia cum & meritorum eius participes, & quodammodo diuos efficiunt. Has ergo virtutes fratres, ac præcipuè charitatè colere iudeamus: vt qui fidem iam beneficio Domini retinemus charitate illam perficiamus quæ nos Dei filio vnies, diuinæ naturæ confortes efficit. O mortaliū avaritia, quæ perituris diuinis inhias: quantò fœlicius his tantis opibus inhiare? Sed ad historiam veniamus.

Cum turba plurima esset cum Iesu nec haberent quid manducarent, conuocatis discipulis ait: Misereor super urbem, &c. Quæritur hoc in loco potest cur Dominus patranda mirabili consilium cum discipulis communicat: cum ipse sciret quid esset facturus. Huius rei causam ex alio simili eius opere intelligere licet. Cum enim paulo antè hoc miraculum, quinque millia hominum, quinque panibus reficere in deserto vellet, & à Philippo quæsit, unde panes ad turbam illam alendam emere possent, subdit Ieronimus Euangelista: Hoc autem dicebat tentans eum: hoc est *Joan. 6.* idem eius explorare volens, an videlicet tot antè perspectis miraculis, tantum in fide professisset, vt crederet posse sine com-
penteu turbam illã pascere, qui tot antè editis miraculis, diuini-

ratis suæ potentiam declarasset. Simili igitur consilio nunc ad discipulis quærit, quæ ratione astati turbæ cibis prouideri possent. Verùm illi simili fidei infirmitate, quæ Philippus, laborante respondet: *Vnde istos quis hic poterit saturare panibus in solitudine?*

Non miror Philippi diffidentiam, qui quamuis alia Domini miracula viderat, hoc tamen nouum miraculi genus, quo sine comætu populus erat reficiendus, nondum viderat. Sed illi qui paulo antè viderant maiore hominũ turbam in deserto noni panum numero satiatam, cui & ipsi, panum & piscium fragmenta ministrauerant, & duodecim cophinos fragmentorum ex his quæ saturo iam populo superfluerant, Domino precipiente collegerant, quomodo tam breui temporis mora iteriecta, quod ipsi viderant, manibusque tractauerant, oblitus sunt? Cur ad hunc modum philosophati non sunt? Qui poterit exigua annona tot homines pascere, poterit vtique id ipsum modò facere, quod antea fecit. Quàm facile ergo erat, quærenti Dño respondere, Tu Dñe, qui paucis antehac diebus, quibus que millia hominum, quinque panibus mirabili virtute satiasti, poteris sanè simili virtute hanc turbam reficere, cum idem modò sis, quæ antea fueras. Quis quæso fratres, adeò tardus atque hebes ingenio esset, qui non hanc respõsionem in promptu haberet. Plus B. Martha in fide profecisse videtur: quæ quoniam adierat mortuos ad vitam Christi Domini virtute reuocatos, hoc ipsum ab eo perfici posse credidit, cum dixit, Domine, si fueris hic, frater meus non fuisset mortuus. Quid tum postea? Mirum profectò fides. Sed: & nunc, inquit, scio, quia quæcumque poposceris à Deo, dabit tibi Deus. Quibus verbis S. femina credidit quatradianum in monumento Lazarum, tetrumque iam odorem emittentem à Domino suscitari potuisse. At discipuli hebetes, qui ex miraculo præcedenti, huius noui fiduciam accipere nesciuerunt. Non dubium quin aperte hoc argumento cogamur, non Philippum modò, sed omnes etiam discipulos ad hunc consilio interfuerunt, tardissimos ingenio fuisse: qui sic meridiana luce caligabant, vt nec hanc rem adeò perspicuam assequi possent. Quos Dominus idèd tales elegit, vt incomparabilem diuinitatis suæ potentiam hac ratione declararet: quæ talibus instrumentis vniuersum potuerit mundum superare, tyrannorum vim effringere, aras & templa idolorum euertere, Diis partibus, auitisque repudiatis, crucifixum inter latrones humilem pro illis, verum Deum, vndique conditorem prædicat.

I.

Misereor, inquit, super turbam: quia ecce iam tri duo sustinent me
hab

bent quod manducant. Hic ego non tam turbę fidem ac deuotio-
nem (quę triduo in deserto cum Domino permanebat) quã
Domini lenitatem, miraculorum virtutem, & docendi gratiam
amiror. Cũ enim animaduerto turbam illã triduo in deserto
sine domo, sine lecto, sine hospitio, sine comœtu (qui propè
indefecerat) perdurantem, dieique æstum & noctis intem-
perien- cum paruulis etiam & vxoribus tollerantem, ac super nu-
tam homum cubantem, quid aliud iudicare potero, quã eã
fuisse Dominicę præsentię gratiam, eam in sanando virtutem,
tam in docendo suauitatem & eloquentiam vt homines illi sui
quodammodo oblit, vsque aded à diuina illa Domini præsenti-
a, & docentis ore suspensi essent, vt neque longioris vię, neq;
medię, quę illos iam præmere cęperat, recordarentur? Neque
id certe mirum videri debet. Fuit in Gallia vir quidam facun-
dissimus, qui quęcumque vellet auditorum animos dicendo
excitabat: quem huius rei gratia aurea quadam catena ex eius
lingua pendente pingebant: quod suauissimo linguę suę elo-
quio, homines ad id quod volebat, quasi victos traheret. Vt e-
nim patens eloquentię Cicero ait, Tantam vim habet illa, quę *Cicero.*
a bono pœta dicta est flexanima, & omnium regina rerum ora-
tio, vt hęc illi facultatem flectendi animos sapientissimi homi-
nes tribueriat. Si igitur ad permouendos animos tantum huma-
na facundia potest, quid quęso de diuina sentiendum est, nisi
tantò ea sit suauior atque potentior, quantum diuina virtus
humanam superat? Quo minus mirandum est, hanc turbam sui,
atque rerum omnium oblitam à conspectu Dñi discedere nõ
potuisse. Ait igitur Dominus:

Miseror super turbam: quia ecce iam triduo sustinent me. Pro susti- *Matt. 15.*
nent me, Matthæus dixit, Perseuerant mecum. Hęc est prima
diuinę miserationis causa, boni operis perseuerantia. Bonum *Thren. 3.*
est (ait Propheta) præstolari cum silentio salutare Dei. Quis vn-
quam in bono opere perseuerauit, qui misericordiam Domini
non inuenerit? Perseuerauit Magdalena ad tumulum Domini,
recedentibusque discipulis non recessit: deo que prior illis re- *Ma. 10ã.*
ut gentem Dominum videre meruit. Perseuerauit Chananea *ultim.*
assiduis precibus opem Domini implorans: nec toties repulsa
cessit: tandem que audire meruit: O mulier magna est fides tua
sicut tibi sicut vis. Perseuerauit importunus ille amicus ex Euan *Matt. 15.*
gelo ad amici ianuam pulsans, tres panes commodato postu- *Luc. c 11.*
ans, & hac perseuerantia cessantem amicum, & excusantem
peticit: datumque est perseuerantię, quod amicitię negabatur.
Perseuerauit triduo in oratione Sara Tobię iunioris vxor, *Tob. 8.*

& post septem virorum funera, virum tandem sanctissimū cō-
Hieron. secuta est. D. verò Hieronimus acriter à dæmone tentatus, &
in Epist. pem Domini implorans, tã diu in oratione perseverauerit, vt ipse
 de se in Epistola ad Eustochium dicat, Memini me clamãtem
 diem creatò iunxisse cum nocte: nec priùs à pectoris cessasse
 verberibus, quàm rediret Domino imperante tranquillitas. Do-
 nique perseveravit hæc turba triduo cum Domino in deserto,
 quam eius perseverantiam ipse hoc insigni opere remuneravit,
 quo & corpus a fame deficientia pavit, & (quod multo maius
 fuit) mentis eorum clarissimo edito miraculo, in fide confirma-
 uit. O si nos, fratres, in oratione hoc modo perseveraremus! O
 ij, qui integras noctes vel in lecto stertunt, vel in chartarum lu-
 do insumunt, vel vnam tantum cum Deo transigerent: quantum
 maius lucrum ex hoc officio quàm ex illo ludo reportarent! Sed
 quid ego noctem vnam dico? Vtinam vel vnam saltem horam
 singulis diebus huic officio impenderemus, non dubium, quòd
 idem Dominus, qui triduanam hanc perseverantiam tam ma-
 gnifico præmio affectit, nostram quoque novis gratiæ suæ opor-
 tibus remuneraret. Hæc igitur prima miserendi causa. Altera
 fuit, quòd quidã ex hominibus illis de longè venissent: in quo-
 rum præcipuè gratiam hoc miraculum editum est: ne videlicet
 ij deficiente comæatu, in via deficerent. Qua autem via istor-
 um logior erat, & fides & deuotio extitit maior: quæ ne lon-
 gitudine quidem itineris deterreri potuit, quò minus Domi-
 num adiret, vt eius iocundissimo conspectu, & doctrina fructe-
 tur. Proinde Dominus piorum laborum prospector, horum præ-
 cipuè rationem habuisse videtur. Vt hinc discant qui propter
 Dñm laboti non parcunt, qui in eius gratiam res atduas, atque
 difficiles moluntur, qui se ipsos abnegant, qui crucem suã quo-
 tidè portant, magnificentissimam se à Domino mercedè laborum
 percepturos. Abraham, præcipiente Domino, patriam, parentes
 cognatosq; reliquit, propter quod Chananzorum regna poster-
 ris suis tradèda promeruit. Idemq; dilectissimum filium, Domini
Gen. 12. iussu immolare parabat; proque vno illo filio, tam multos à Do-
 mino promeruit, vt astra cæli, & pulverem terræ multitudinè
Egde. 22. coaquaret. Sic enim summa illa, atque inexhausta bonitas, pio-
 gonatus atque labores præmiis afficere solet.

Cum igitur hanc tantam turbam pascere Dominus decre-
 visset, quærit à discipulis quot panes haberent: At illi septem milia
 habere dixerunt. Animadvertite, quæso, fratres, quàm exiguum
 commensum discipuli sibi Dominoque paruerant, cum præser-
 tim in solitudine essent, quæ nullum esurientibus cibum suppe-
 ditare

erare poterat. *Qua* in re cernere inopiam Domini licet: qui
 cum dives esset, pro nobis egenus factus est, ut sua nos inopia lo-
 pletaret. Quam rem non in hoc tempore solum, sed in tota
 vita anima duertere possumus. Nascitur in stabulo, reclina-
 tur in praesepe, nudus pender in ligno, & in alieno conditur se-
 pulchro. Denique ait. Vulpes foueas habent, & volucres caeli ni-
 si, filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. *Matt. 23.*
 Ad quanta vis huius inopiae fuit! Hoc certè exemplo sancti illi
 pachoritz incredibili mentis ardore hanc ipsam Domini no-
 tã & parsimoniam sectati sunt. De his namq; idem D Hieron.
 epistola cuius modo memini ait: De cibo verò & potu taceo:
 nam etiam languentes monachi aqua frigida utantur, & coctum
 quicquid comedere, luxuriae sit. Idemque in Regula monachi: Viri
 quicquid, illi sanctissimi, pane & leguminibus, & oleribus, quae solo
 oleo condiebantur, vivebant. Paulo Eremitae cibum & vestimen-
 tum una palma praebat. Haec Hieronymus in ea Regula: in qua
 etiam testatur Iesum, & Angelos eius, se vidisse quendam in cre-
 ta quadam per triginta annos inclusum, atque ibidem hordea
 & panem, & lutulenta aqua victitantem: & alterum, qui in cisterna
 lateri per dies singulos quinque caricis sustentabatur. Isti igitur
 dei diuini spiritus lumine eruditi, acerbissima gehennae suppli-
 cia, & magnificentissima caelestis gloriae praemia agnoscebant,
 & tantis se laboribus conficiebant, ne vel ad illa supplicia dam-
 narentur, vel ab illa caelesti hereditate excluderentur. At nos qui
 illa nunquam ad mentem reuocamus: nec quae nobis in fine
 vitae fors obuentura sit, animo reuoluimus, vix paucorum die-
 rum in ediam, quos Ecclesia ieiunio consecrauit, perferre volu-
 mus. Et illi quidem innocentissimae carnis suae maceratiioni per-
 petuo incumbant: nos eius indulgentiae atque delitiis perpetuo
 utamur, paucorum dierum laetitiam sempiterna tristitia
 futuri.

*Matt. 23.**Hieron.
in epist.*

*Suscepit ergo Dominus septem panibus, praecepit turbae discum-
 bere super terram & gratias agens fregit, & dabat discipulis suis,
 & apponerent turbae. O quam multa in his pauculis verbis sese
 nobis consideranda offerunt! Primum igitur Dei filius aeterno
 patri gratias agit: exemplo suo nos erudiens, ut cum ad mensam
 accedimus, tot diuinis beneficiis, quot saeculis onustam, largito-
 rum omnium gratias agamus, qui nobis caelestium atque ter-
 restrium creaturarum ministerio, & vitam, quam degimus & ad
 vitae usum necessaria larga manu suppeditat. Ipse enim est, qui
 aperit manum suam, & implet omne animal benedictione. Ante
 eum ergo hanc ex D. Chrylost. orationem piis mentibus pro-*

*Pas 144.
Chrylost.*

nūciare licebit: Benedictus Deus, qui me pascis à iuuetute mea: qui omni carni cibum præbes, reple lætitia & gaudio corda nostræ, vt semper satis habentes, ad omne bonum opus abūdemus. In Christo Iesu Domino nostro: cum quo tibi gloria, honor, & imperium cum sancto spiritu in secula. Amen.

Gregor.
lib. 2.
dialog.
cap. 4.

Hæc autē mensæ consecratio, vt alia eius commoda prætereamus, hoc etiam præstat, vt à diaboli insidiis liberi simus. Quæ de re D. Gregor. inter miracula B. Patris Equitij hanc historiam commemorat: Quadam die sanctimonialis quædam hortulum ingressa, lactucam conspicens, concupiuit: eamq; signo crucis benedicere oblita, momordit. Sed arrepta à diabolo protinus cecidit. Cùmque vexaretur: patri Equitio sub celeritate nunciatus est, vt veniret concitus, & orando succurreret. Moxque idē pater hortum vt ingressus est, cœpit ex eius ore quasi satisfaciens ipse, qui hanc arripuerat diabolus clamare dicens, Ego quid feci? Ego quid feci? Sedebam ibi super lactucam, venit illa, & momordit me. Cui cum indignatione vir Dei præcepit, vt discederet: & locum in omnipotentis Dei famula non haberet. Qui protinus abcessit, nec eam vitra contingere præualuit. Hactenus Gregor. Ab hoc igitur periculo (vt alia prætermittam) mensæ benedictio atque consecratio nos tutos reddit.

Luca 22.

Benedictione verò prolata ad mensam accedentes, mementote duos vobis conuiuas esse reficiendos: corpus scilicet, atque animam: corpus quidem, cibum capiendo, animam verò, illius temperatæ & sobriæ, non ad voluptatem aut satietatem, sed ad explendam famem sumendo. Vt enim corpus cibo, sic anima hac sobrietate & parsimonia reficitur & saginatur.

Simile.

Vbi verò Dominus gratias egisset, ipse sanctissimis manibus suis frangere panes, discipulisque turbæ distribuendos tradere cœpit. Hic Dominus apertè mōstrat, quod alio in loco discipulis dixerat, se in medio eorum esse, non tanquam qui recumberet, sed tanquam qui ministraret. Hic enim ministri officio fungitur, dum ipse tot conuiuis panes frangit. Quantū enim temporis in hoc ministerio insumptum fuisse putatis? Si enim quatuor mille conuiuæ erant: neque minorem fœminarū & paruulorum numerum fuisse credendum est: magnam certè diei partem in hoc ministerio Dominum consumpsisse consentaneum est. Omnibus namque illis, panes sanctissimis manibus suis fregit: à quibus tantum illud incrementum accipiebant, quantum tantæ turbæ satiandæ satis esset. Dominus ergo virtute diuinæ panes auget: discipuli autem eius virtute auctos populo distribuunt. Quo argumento quid inter Christum Dominum & sa-

amentorum ministros inter sit, animaduertere licet. Ille gratiã
 confert, quam nobis in cruce promeruit: ministri verò partiam
 eius meritis & laboribus gratiam fidelibus impartiuntur: vt ve-
 re in hoc opere illud ex Euangelio dici possit: Alij laborauerunt,
 & vos in labores eorum introistis. Cur enim cum sacerdos ab- Ioan. 4:
 solutionis pauca verba profert, à peccati me vinculo, & diabo-
 li seruitute liberat, meque filium Dei & Spiritus sancti tem-
 plum viuum efficit: clausasque cælestis regni fores mihi aperit?
 Num humana solum facultas tantum hoc beneficiũ quo nul-
 lum maius est, mihi præstare poterat? Nullo modo. Sed vnicus
 Dei filius gratissimo passionis suę sacrificio hanc tantam Eccle-
 się suę ministris gratiam promeruit. Ille igitur huius tanti be-
 neficij primus auctor est, ille largitor: ille igitur adorandus, ille
 perpetuis laudibus celebrandus: qui tanto suo labore mihi me-
 rit quod tam exigua ministrorum opera mihi impeditur. Ha-
 tenus de Evangelica explanatione: nunc sententiam Thema-
 nis verbis comprehensam excutiãmus.

TRACTATIO THEMATIS:

II.

Si dimisero eos ieiunos, deficient in via. Nunc tempus est fra-
 tres, vt à litera ad spiritum venientes, ad sublimiorem viam, quę
 nos in cælum ducit, conscendamus. Quę enim Dominus de
 hac terrestri via dicit: non minus ad cælestem viam spectant.
 Omnes autem quamdiu in corpore versamur, viatores sumus:
 Non enim habemus hic ciuitatem manentem, sed futuram in-
 quirimus: in qua sempiternis seculorum ætatibus cum Deo &
 beatis illis mentibus regaturi sumus. Danda autem nobis ope-
 ra est, vt viam quę ad hanc ciuitatem ducit agnoscamus, ne de
 nobis quoque dici possit, quod est in P salmo, Errauerunt in so-
 litudine in iniquo, viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt:
 Ad pleniorẽ autem huius vię cognitionẽ, vię terminus, hoc
 est, vitę nostrę finis prius agnosendus est. Eo namque ignora-
 to, viam quoque ignorari necesse est. Vnde est illud Apostoli
 Thomę: Domine, nescimus quò vadis, & quomodo possumus Ioan. 14:
 viam scire? Vię igitur cognitio ex vitę nostrę termino & fine
 intelligitur. Finis autem ad quem à Deo conditi sumus, tantę
 dignitatis est, vt nullus eo excellentior aut sublimior cogitari
 possit. Est enim (vt D. Tho. philosophatur) aperta diuinę pul-
 chritudinis contemplatio, ad quam sequitur incomparabilis
 eius dilectio atque fruitio, & bonorum omnium in summo illo
 bono communitio. Ad hanc porrò tantam felicitatem, per vitę

innocentiam, & puritatem, diuinorumque mandatorum obedientiam peruenimus, dicente Domino: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.

Non igitur ad ocium, aut epulas, aut corporis delicias, non ad ambitionem & fastum, ac postremo non ad lucra pure vel iniuria captanda, sed ad religionem, ad iustitiam, ad sobrietatem, ad diuini numinis amorem & cultum facti & informati sumus: ut his virtutibus similes Deo effecti in vita, similes ei tandem efficeremur in eius felicitate & gloria. At quam multi sunt, qui finis huius atque viæ quæ ad illum ducit obliti, nihil minus faciunt, quam id cuius gratia conditi sunt? Imò (quod vos magis miremini) omnia alia agunt, & id solum negligunt, quod solum agere debuissent. Qua quidem in re principum nostri generis intemperantiam simili quidem culpa, sed dissimili ratione imitantur. Cùm enim omnia paradisi ligna in cibum illis data essent, vnumque solum scientiæ boni & mali lignum esset prohibitum, in hoc præcipue manus & oculos cæteris relictis coniecerunt: quod attingere nunquam debuissent. At nobis cùm sola religio & pietas esset indicta, cætera verò vel omitenda, vel quatenus vsus corporis postularer, leuiter attingenda essent, nos religionis & pietatis profus obliti, hæc sola captamus, hæc sola cogitamus, & in his terra marique conquirendis adeo sollicitè & anxie versamur, quasi ad hæc sola fruenda, non ad illa conditi essemus. Qua in re pueris quibusdam similes esse videmur: qui cùm in plateam alicuius rei emendæ gratia à parentibus mittuntur, spectaculis, quæ fortè sese illis in via offerunt, intenti: cuius rei gratia missi sunt, obliuiscuntur. Hoc ipsum igitur nos non pueri: sed grandæui facimus: qui adeo præposterè vitam nostram instituimus: ut quæ solum essent facienda omittamus, quæ verò omittenda essent, perpetuò faciamus. Quod quid esse indignius: quid magis præposterum potest? O verè miserandam hominum dementiam, & deplorandam cecitatem! Quid igitur hoc est, nisi diuina consilia nuertere? quid, nisi frustra in hoc mundo conditum esse? quid, nisi frustra in eo vitam agere? Quid postremo: nisi creaturis omnibus intemperanter abuti: quæ non ad luxum improborum, sed ad piorum vsum à conditore data sunt? Hæc igitur fratres finis nostri obliuio, omnium quæ in mundo sunt malorum origo & seminarium est. Hinc enim diuinorum beneficiorum abusus, hinc religionis neglectus: hinc immoderatus mundi rerumque terrenarum amor: hinc caelestium præceptorum contemptus, hinc futuræ vitæ, rationisque reddendæ obliuio: hinc nimia carnis cura, & indulgen-

Simile.

Simile.

hinc tyrannicum propriæ voluntatis regnum, quo Christi Dei regnū eueritur: hinc postremò vorax auaritiæ charybdis, quæ alterius vitæ cura & amore neglecto, ad illa quæ ad præsentem vitam pertinent (quam æternam esse vellet) inexplibili cupiditate semper aspirat. Omnia igitur mala hæc, ex finis, ad quæ homo conditus est, obliuione, neglectuque oriuntur. A quibus sanè longè absunt, qui hūc semper ante oculos finem propositum habent: qui se ita gerunt, vt huius mundi nō ciues, sed hospites: non domesticos, sed peregrinos se esse iudicēt: qui omnia temporū momenta, in quibus huic fini consequendo nō vacant ociosa & inania esse reputant: quiq̃ illud Apostoli (quod paulò antè induximus) semper ante oculos habent: Non habemus hic ciuitatem manentem: sed futuram inquirimus. *Hebr. 13.* Quicumque igitur hoc modo peregrinos & viatores se esse intelligunt, qui ad patriam suam semper aspirant, per diuinorum mandatorum viam, quæ ad illam ducit, ingredi contendunt.

III

Tam nunc videamus qualis hæc via sit vt propius ad Euāgelicam lectionem accedamus. Via quidē hæc primum angusta, & solitaria est, eodem Domino testante, qui ait. Arcta via est, quæ ducit ad vitam: & pauci sunt qui inueniunt eam. Deinde *Matth. 7.* via longissima est: Non enim vnus anni, aut duorum, sed totius vitæ spatium continet: in quo viatores ad extremum vsq; spiritum appellamur: in quo & à via declinare possumus: quod nonnullis etiā piorum accidisse legimus, Postremò via hæc (quod negari nō potest) valde periculosa est, dicente propheta: In via hac, qua ambulabam, absconderunt superbi laqueum *Psal. 141.* mihi. Superborum autem nomine dæmones intelligit, qui per superbiam corruerunt, quorumque superbia aduersus deum ascendit semper. Hi, ergo tantā arte laqueos suos abscondunt, vt *Psal. 74.* eorum nomine idem Propheta dicat: Narrauerunt, vt absconderent laqueos: dixerunt, Quis videbit eos? Hostes igitur nostri non modò multa vi, atque impetu, sed astu etiā, varijsque artibus & insidijs nos adoriuntur. propter hoc autem et penses, propter illud verò leones appellantur. Sic enim princeps Apostolorum: Aduersarius, inquit, vester diabolus, tanquam leo rugiens, circuit, quærens quem deuoret. Quanta vero eius vis, atque potentia sit (vt innumera huius rei argumenta præteream) vnico D. Benedicti exemplo (quod maximam mihi tum admirationem, tum metum incutit) vobis commonstrabo. *Greg. lib. 2. dial.* Hic igitur vir diuinus adolescens adhuc, priusquàm in extremum venisset, tanta sanctitate pollebat, vt miraculis etiā

claretet. Fractum enim testaceum vas (quod eius nutrix com-
modato acceperat) eius lachrymis permotus, oratione sua re-
dintegrauit. Deinde in eremum profectus, in quodam specu
sine villo hominum commercio tribus continuis annis, die no-
ctuque ieiuniis & orationibus vacabat. Quibus sanè studijs
iam ad summum sanctitatis fastigium peruenerat. Contingit
autem, vt sedentem illum nigra quædam avis instar merulae
circumvolitaret. Protinus verò tãta illum vi, fornicationis spiri-
tus aggressus est, vt sanctissimus ille vir non minus virtutibus,
quàm miraculis iam clarus (quod incredibile dictu est) de ere-
mo deserenda, & reditu ad seculum inciperet cogitare. Quo
animaduerso, contra se, dæmonemq; iratus, nudum se inter ve-
pres spinasque proiecit atque volutauit: & ita demũ (vt D Greg.
ait) per vulnera cutis, vulnera sanauit mētis. Quis igitur hoc ex-
emplo spiritus huius nequissimi vim & potentiã non agnoscant?
quis eius tyrannidem non perhorrescat? quis quanta libertate san-
ctitate polleat, non sibi ab illo timeat? Væ mundo ab hoc immun-
dissimo spiritu! Væ iis, qui in eo incauti atq; inermes incedunt!
Væ ijs, qui inter tot laqueos & pericula versantur! Quantas hũc
nequissimum spiritum animarum strages edidisse credendum
est? quàm multa hominum millia secum in barathrum perdi-
tionis præcipitauit? Verè enim ignis hic est (vt S Iob ait) vsque
ad consummationem deuorans, & omnia eradicans genimina.
Hoc igitur vel vno argumento fratres, quàm sit hæc via, quæ in
cælestem patriam ducit, periculosa, cernere licet: vt de alijs eius
innumeris periculis quæ nobis imminet, nihil dicam.

Quod ergo remedium in hoc tanto salutis discrimine nobis
reliquum est? Illud certè: vt mentem nostram nullo modo ieiun-
nam, sed cælesti pane resectam, & roboratam in certamen con-
tra tot hostes, qui viam nostram obsident, descēdere patiamur.
Alioqui nobis eueniet quod Saluator ait, *Si dimisero eos ieiunos,
deficient in via: præsertim ij, qui de longè venerunt.* Verè enim in hac
via deficiemus, & in medio itinere corruemus, nisi spiritali ci-
bo, paneque cælesti assiduè reficiamur.

Quæretis autem quis hic cibus, quis panis sit. Hoc iam ne-
cesse est, vt expediamus. Tria autem spiritualium ciborum ge-
nera inuenio. Cibus enim est verbum Dei, quo in spiritali vi-
ta reficimur: cibus item est, diuinorum præceptorum, atque
beneficiorum meditatio: de qua D. Hieronymus in epistola ad
amicum: Nosti, ait, hoc esse animæ pabulum, si in lege Domini
meditemur die, ac nocte. Cibus item est, & quidem maximè
salutaris, sacra Eucharistia. Et fortassè isti sunt tres illi panes
quo

Gregor.
lib. 2.
dialog.

Iob. 31.

Hieron.

quos in Euangelio importunus ille amicus ab amico noctu impetrauit. De his igitur breuiter pro temporis angustia non nihil attingemus.

Primos, igitur siue cibus, siue panis, verbum Dei est, Dum enim hoc verbum nobis finem, ad quem conditi sumus, demonstrat, dum sempiterna celestis vitæ gaudia piis constituta ob oculos ponit: dum mortalitatis nostræ conditionem, dum extremum (quod à morte instat) iudicium, dubiamque sortem, quæ nobis obuenire potest, repræsentat, dum innumera Dei beneficia, ac præcipuè dominicæ incarnationis & passionis mysterium hoc est, vincula, opprobria, alapas, verbera, sputa, spinas, clauos & crucis supplicium nobis proponit, & immane illud odium, quo Deus impium & impietate eius execratur, declarat, dum hæc inquam omnia mentibus nostris obiicit, ad timorem vtiq; & amorem Dei odiumque peccati vehementer inducit. Hæc igitur Dei verbum mentibus nostris obiicit: quorum cognitione pii homines & à peccato abstinere, & in via diuinorum mandatorum miro modo reficiuntur.

Sed dicetis, bene habet, Scientia Domini repleta est terra verbum Dei vbique in templis resonat, quo anima pascitur, & æternæ vitæ desiderio, atque amore incenditur. Satis quidem hoc esset fratres, si hic ardor qui audiendo Dei verbo in anima frequenter excitatur, stabilis esset: verum is tantisper in nobis perseverat, quamdiu causa, quæ illum excitauit, nempe diuini verbi tractatio permanet. Ea enim sublata, vix dum à concione domum repetitis, cum iam ille ardor vel totus, vel magna ex parte euanuit. Vt enim aqua igni admota peregrinum ignis calorem recipit, à quo si remoueatur, ad nativam protinus frigiditatem redit: sic etiam nobis in hac re euenire solet. Sunt enim duplices in anima nostra affectus, alij qui nobiscum nati sunt: alij qui aliunde, hoc est, à diuina gratia proficiuntur. Et illi qui domestici, & nobiscum nati, alij autem velut hospites & peregrini: vt pote qui non à morbida natura, sed à diuina (vt diximus) gratia & rerum diuinarum pia commentatione procedunt. Quo fit, vt quamdiu hæc causa quæ illos excitauit, perseverat, ipsi quoque cum illa simul permaneant, ea verò sublata, paulatim remitti & languescere incipiunt.

Psal. 111.

Simile.

IIII

Quocirca secundus panis adiciendus est, quem diuinorum mandatorum ac beneficiorum meditationem esse diximus. Non enim satis est, ea quæ verbum Dei nobis proponit audire, nisi ea etiam mundorum animalium more (quæ ea quæ comedunt

dunt ruminant) pia meditatione cum animo nostro assidue, te- uoluamus. Hæc autem sedula meditatio nos & in hac vita robo- rat, & ab omnibus hostis antiqui laqueis & tentationibus libe- rat. Quã rem sibi obrig, se reg us Vates profiteretur, cum ait: Ni- si quod lex tua meditatio mea est, tunc fortè periissem in humi- litate mea: hoc est, cum me variarum calamitatum atque ten- tationum turbines de statu mentis deturbare niterentur, diui- norum eloquiorum meditatio periclitantem me ab his malis eripuit. Hac ergo de causa D. Hieronymus (vt paulò antè dixi- mus) diuinæ legis meditationem, animæ cibum esse dixit. Vt enim cibo animantis vita conseruatur, quo deficiente deficite sic hæc pia meditatio spiritualem animæ vitam illibaram con- seruat: qua deficiente periculum est, ne vita ipsa deficiat. Quod periculum idem Vates se aliquando sensisse testatur cum ait: Aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum. Constat enim ne quaquam illum hoc in loco de corporeo pa- ne locutum fuisse. Nec enim humanum cor hoc pane deficien- te atescit: sed spiritus est, qui hanc ariditatem & sterilitatem pa- titur, cum hoc spirituali pane, hoc est, diuinorum eloquiorum meditatione non reficitur. Quo argumento & facile est intelli- gere in quanto salutis discrimine versentur ij qui in terra ob- liuionis vitã agunt: hoc est, qui nullam diuinatum rerum me- moriam retinent: qui nunquam oculos in cælum tollunt: qui cur à Deo conditi sint & in hunc mundum missi non atten- dunt: qui neque incertam mortis conditione, neq; futurum iu- dicium, neq; gehennæ supplicia, neq; cælestis vitæ gaudia vllò vnquã tempore ad mentè reuocant: qui neq; diuina beneficia & passionis Dominicæ mysteria animo voluūt: hoc est, ne cogi- tatione quidè attingere volunt, quæ Dei filius pro illorù salute in corpore suo perpeti dignatus est. Quid verò dignius, quam pro tot tantisq; beneficiis gratuita Dñi largitate impensis, neq; gratias agere, neq; illorù vnquam memoria tangi? Hoc certe non hominù, sed ferarum est: ac ne ferarù quidè, quæ altioribus & nutritoribus suis gratæ sunt. Sed, vt ad institutum redeamus, hæc pia meditatio secundus panis est, ad hoc iter faciendum necessarius.

Tertius verò, cui hoc panis nomen maximè conuenit, sacra Eucharistia est: quæ hoc iter in cælum ad eò necessaria est, vt huius rei gratia viaticum appelletur: quod nobis & ad hoc iter conficiendum, & ad aduersarios, qui nos impetunt, superandos robur inuictum præstat. Constat planè omne vitæ nostræ ro- bur, ac firmamentum à Christo capite in eius viuâ membra de-

scendere: ipse enim nobis bonorum omnium, gratiarumque
 fons origo, & vniuersalis causa est. At vniuersalis causa sine sin-
 gularis causæ ministerio, cui influxum & virtutem suam appli-
 cet, nihil singulare efficit. Sol enim, qui rerum omnium quæ
 ex terra nascuntur, parens est, nequaquam fruges producet, *Simile.*
 nisi agricola frumenti semen in terram sparserit. Cùm ergo
 Christus Dominus omnium (vt diximus) bonorum, & gratia-
 rum vniuersalis causa sit, sacramenta quoque instituit, quæ
 velut singularis causæ sunt, per quas ipse mentibus nostris vir-
 tutis & gratiæ suæ opes infundit. Inter quæ sacramenta princi-
 pem locum obtinet sacra Eucharistia, per quam nobis & copio-
 sum gratiæ munus, & inuictum robur, tum ad hoc cæleste iter
 conficiendum, tum ad potestates aduersarias, quæ hanc viâ ob-
 sidet, superandas confertur. Hic est enim panis ille, qui cor ho-
 minis cælesti virtute roborat atq; confirmat. Vnde pro eo quod
 editio nostra habet, Panem Angelorum manducauit homo D. *Ps/al. 77°*
 Hieronym. ex Hebræo vertit: Panem fortium manducauit ho- *Hieron.*
 mo. Hanc autem fortitudinem ideo præbet, quia Christum ip-
 sum iotra mentis nostræ claustra condit: quo præsentem, quæ vis
 aduersum nos præualere poterit? Rectè enim sanctus ille Iob,
 Libera inquit, me Domine: & pone me iuxta te, & cuiusuis
 manus pugnet contra me. Deinde etiam idem sacramentū piè
 suscipientibus, gratiā confert. Minima autem gratia & Deum
 super omnia diligit, & peccatum supra omnia detestatur, atque
 ita hominem sine mortifero lapsu in via Dei conseruat. Hanc
 igitur gratiā, fratres, sacra nobis Eucharistia præcipuè tribuit:
 in qua cum corpore Christi, simul etiam Spiritum sanctum,
 qui in eius anima sanctissima plenissimè requieuit, accipimus:
 cuius ope nos quoque eius vitam & puritatem sectari poterim-
 us, sicut ipse ait: Qui manducat me & ipse viuet propter me. *Ioan. 6.*
 Hic est igitur panis, quo Christus Dominus nos in hac via refi-
 cere & confirmare dignatus est, ne in ea itineris periculis atq;
 labore fracti deficeremus.

Cùm autem cibus hic omnibus fidelibus ad hanc viam ingre-
 diendam exhibetur, tum illis maximè necessarius est, qui ad
 Christum de longè venerunt. Quid est autem à longè venire?
 Constat planè alios (vt ita dixerim) de propè, alios de longè ve-
 nire. De propè veniunt, qui candido ingenio à natura ipsa præ-
 diti, & à pueritia ad pietatem instituti sunt. Talis erat Sapiens *Sap. 8.*
 ille, qui de seipso ait, Puer etiam ingeniosus, & sortitus sum ani-
 mam bonam. Et cùm essem magis bonus, veni ad corpus inco-
 inquinatum. Talis item erat iunior ille Tobias: quem pius
 pater

pater ab infantia sua timere Deum docuit, & abstinere ab omni peccato. Isti sunt igitur qui de propè veniunt, Caterùm de longè veniunt, quibus vtrumque deest: qui natura ipsa ad vitæ voluptatésque propensi, atque in his diu versati sunt: in quibus rebellis & prava natura diuturna peccandi consuetudine deterior & immedicabilior effecta est. Isti igitur sūt qui de longè venerunt: ideoq; quo longior illis via superest, eò copiosus à Domino reficiendi, cælestiq; virtute corroborandi sunt. Rebellis namque natura diuturna consuetudine armata, nisi magno Dei munere superari non potest. Vtriq; igitur & qui de propè & qui de longè venerunt, ad hoc Domini conuiuium admissi sunt: quia vtrósque Dominus ad cælestem panem sumendum accedere vult. Illi igitur frequentius accedant propter maiorè vitæ puritatem, isti propter maiorem inopiam & fragilitatem. Illi quia fortiores, isti quia infirmiores, vt pane fortium roborentur. Illi, vt in virtutum acquisitione proficiant: isti, ne in semel instituta pitate deficiant. Illi, vt diuinæ gratiæ opes, quas perceperunt, quotidie augeant: isti vt paupertati, infirmitati, & inopiæ suæ huius sacramenti virtute consulant. Nō igitur quia de longè venerunt, se ab hoc cælesti conuiuium excludere sed tantò ad illud frequentius accedere debent, quantò maiori inopia & infirmitate premuntur. Si enim sacra Eucharistia nō modò esurentiū alimentū, sed etiam ægrotorum medicamentum est, si non modo cibum quos reperit viuos, sed etiam exsuscitat mortuos, cur ad illū accedere nō debeat, qui se & famelicū & infirmū & ægrotum, atq; ad eò mortuum fuisse lamentatur & luget, necessaria confessionis præparatione facta?

Quid verò est, quòd Dominus conuiuias suos in terra sedere præcepit, nisi quod hac ratione humilitatis nobis virtutè commendauit: qua cum aliàs tum vel maximè instructi esse debemus, cum ad hoc conuiuium accedimus? Sedeat igitur hoc tempore famelicus homo in terra, diuinæ maiestatis celsitudinem, quæ in eo sacramento latet, & indignitatem suam magnæ animi submissione considerans. Dicat igitur is tota animi intentione: Ecce Domine ad te curandus venio, tanquam infirmus ad medicum vitæ, immundus ad fontem misericordiæ, cæcus ad lumen charitatis æternæ, egenus ad Dominum cæli & terræ, nudus ad regē gloriæ: atque hac humili sui, & diuinæ celsitudinis cognitione, hoc cælesti conuiuium dignus efficietur, quæ tanto quis in Dei oculis erit dignior, quantò in suis fuerit indignior. His igitur tribus panibus fratres, cælesti videlicet doctrina, & diuinorum præceptorum atque beneficiorum pia meditatione.

meditatione, & diuini huius sacramenti deuota frequentatione, hoc iter in celestē patriam (ad quam à Deo conditi sumus) sine vlla offensione conficiemus: in quo de virtute in virtutem proficientes, videbimus tandem Deum Deorum in Sion, cui est gloria & imperium in secula seculorum.

In eadem Dominica V I. post Pentecosten concio
II. in qua lectio Euangelica explanatur.

THE. *Misereor super turbam: quia ecce iam triduo sustinent me.* Mar. 8.

Venadmodum inter omnia Dei opera, eius misericordia cum primis celebratur (dicente Propheta, Miserationes eius super omnia opera eius) in a nihil est, quod grauius atque suauius auribus nostris insonare possit, quàm eiusdem misericordiae commendatio. Huius autem misericordiae clarissimum in hodierna sancti Euangelij lectione exemplum habemus. Sic enim S. Euangelista ait: *In diebus illis, cum turba multa esset cum Iesu, nec haberent quod manducarent, conuocatis discipulis ait: Misereor super turbam.* &c. Ex Matthæi Euangelio discimus, cur tam ingens turba ad Dominum confluerent. Ait enim multos ad eum venisse, magnam ægrotorum turbam circumferentes, quos ad pedes eius proiecerunt, eius videlicet benignitate & consueta misericordia freti, quibus Dominus solo pietatis suæ intuitu, perfectæ salutis beneficium contulit. Nihil ab eo petierunt, nihil aliorum more debilius rogauerunt: sed tantum ad illius pedes projecti, voti compotes effecti sunt. Quam in te impletum cernimus quod idem Dominus per Prophetam pollicitus fuerat, cum dixit: *Et erit antequam clament ad me, exaudiam eos.* O si nos hac eadem fide & spe nixi, omnes curas & sollicitudines, quæ nos premunt, in sinum Domini proijceremus, quomodo isti ægrotos suos ad pedes Domini proiecerunt! O si hac eadem fide illud Principis Apostolorum consilium altissime animis nostris infingeremus: *Omni sollicitudinem vestram proicientes in eum: quoniam ipsi cura est de vobis: Cum quo & illa Prophetæ verba coherent: lacta cogitatum tuum in Domino, & ipse te enutriet.* Si ergo hoc nobis oracula diuina consona voce promittunt, vnde tanta hæc in multis hominibus diffidentia, cum se variis curis & angoribus circumvallatos sentiunt? Si Apostolus Petrus arcanorum diuinorum inter-

Ps. 144.

Matt. 15.

Es. 65

interpres, & diuini pectoris cōsciū, Deū nostri curā gerere ait, quis inter fideles de hui⁹ testimonij veritate dubitare potest?

Sed ais, Non me Dei misericordia, sed indignitas & malitia mea timidum, ac diffidentem reddunt. At hic videmus Dominum nullis precibus exoratum, nullis virtutum meritis permotum, omnibus qui se ad pedes ipsius proiecerant, sola bonitate & misericordia sua ductum, salutem impartitum fuisse. Ea enim eius misericordix magnitudo est, vt sola interdum miserix nostræ magnitudo, sine vllis virtutum meritis ad miserorum preces exaudiendas inclinet. Quod aded verum est, vt Theologorum sententia sit, sepè Dominum eorum preces, qui extra eius gratiam, & amicitiam sunt, exaudite, & rogata perficere.

Ioan. 9. Vnde illam cæci nati sententiam, Scimus, quia peccatores Deus non audit, non vsquequaque veram esse definiunt, cum tanta sit misericordia Dei: vt interdum etiam peccatorum vota & orationes exaudiat. Quamuis enim nemo eorum qui extra Dei amicitiam & charitatem sunt, iis operibus quæ in peccato manens facit, mereri quicquam possit. (Nihil enim gratum apud Deum est, cum homo ipse ingratus, & inimicus Dei sit) tamen qui in hoc statu est, & si non possit mereri, potest tamen aliquando quod petierit, impetrare. Quod enim eius opera non merentur, oratio impetrat Cuius rei D. Thomas causam reddit: quia videlicet merendi oratio à charitate pendet, quæ merendi principium & causa est: at impetrare quod petas, à diuina misericordia proficiscitur: quæ tanta est, vt etiam peccatorum voces exaudiat. Vnde quamuis oculi Domini sint semper super

s. Thom.

Psal. 33. iustos, & aures eius in preces eorum: nonnunquam tamen eadem aures ad preces aperit peccatorum. Quocirca si peccator es, ac præcipuè si te peccatorē esse iā pœnite: nō ided clamare ad Dñm in quavis pressura & calamitate cessare debes. Quod enim tibi iure, & meritò diuina iustitia negat, misericordix magnitudo fortassè concedet. Itaque cum Daniele Propheta ad Dñm orās dic: Non in iustificationibus nostris, sed in miserationibus tuis multis prosterimus preces autē conspectum tuum. Audi igitur iam nunc ipsum Dominum hoc in loco dicentem:

Dan. 9.

Misereor super turbam. His verbis aperte Dominus humanitatis suæ veritatem ostendit. His enim misericordix affectus humanæ naturæ proprius est. Nihil enim tam secundum naturam, quàm iuuare consortem naturæ. Duos enim affectus nobis conditor noster ingenerauit, amorem videlicet nostri, & alienarum miserix compassionem, quorum altero nobis, altero alienis malis prospiceremus. Cum enim (vt Plato ait) homines non sibi tantum

antū, sed aliis quoque hominibus nati sint: consequens erat, ut naturæ conditor hos duos affectus animis eorum imprimere: quibus & sibi ipsis & aliis consulere. Quæ ex re liqua homines barbaros, & efferatos, & aliorum calamitates negligētes: ab humanæ naturæ dignitate in ferarum conditionem degenerasse. Dum ergo Christus Dñs populi fame laborantis miseratione commouetur, veram hominis naturam ostendit: dum vero tam exiguo com meatu, ingentem illam turbā satiat, Deum se manifeste, probat. Misereri ergo hominis: pascere autem turbam illā, Dei fuit. *Miserereor, inquit, super urbē a, quia ecce iam tria dō sustinent me: nec habent quod manducent.*

Vt huius misericordiæ magnitudinem agnoscamus, obseruare oportet, triplicem in Christo Domino misericordiam: est enim misericordia Dei, quæ tam latè patet, ut Propheta dicat, misericordia Domini plenam esse terram. Et Ecclesiast. Misericordia, inquit, hominis circa proximum suum, misericordia autem Dei super omnem carnem. Est etiam in eo misericordia hominis: siue ea quæ virus, siue ea quæ humanus affectus est, quam præcipuè hoc in loco Saluator ostendit. cum dixit, *Miserereor super turbam: &c.* Est item in eo misericordia non solum veri hominis, sed etiam hominis variis laboribus & calamitatibus afflicti, quæ res illum ad misericordiam propensiorē efficit. *Hebr. 4.* Vnde Apostolus: Non habemus inquit, Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris: tentatum autem per omnia profimilitudinæ absque peccato. In eo enim tentatus est, didicit & his qui tentantur auxiliari. Hoc autem fratres affectu credebant illi, de quibus scriptum est. Bibentes vinū in phialis, & optimo vnguento delibati, nihil patiebantur super contritione Ioseph. Cùm enim illi calamitatum expertes esset, quàm esset acerbæ calamitosorum hominū cōditio ignorabāt: ideoq; nihil eis opis tribuebāt, neq; vllō erga illos miserationis affectu rangebantur: quod à Pontifice nostro alienissimum est: qui ut humanæ miseræ subueniret, non modo sua, sed seipsum nobis & sanguinem suum impedit. Quæ res spei & dilectionis nostræ affectum vehementer erga illum accendit. Quomodo enim nō diligam eum, qui mei amore victus, ut mihi vitā donaret, suam vitam & sanguinem contulit? Quomodo meam in illo spem non collocem, qui quacunque illum aspiciam, siue ut Deū, siue ut hominem, siue ut variis laboribus vexatum hominem totum misericordiæ visceribus affluentem cerno. Hos igitur duos dilectionis & spei salutes affectus, hæc tam multiplex Domini misericordia in piorum mentibus excitat.

Non sic tamen impij, non sic: sed ex hac multiplici Christi misericordia ansam arripiunt licētius turpiusque viuendi satis esse ad salutem Christi Domini misericordiam sanguinemque restantes. Quæ quæso tigris: quæ fera, quæ serpens adeo immanis exitit, vt ex altoris sui beneficiis in ipsum insiliendi occasionem arriperet? At ratione præditi homines, ex diuinis beneficiis, quibus ad dilectionē erga ipsum inflammari debuissent, eius irritandi, atque lacessendi ansam arripiunt: nec aduertunt Christum Dominum non nuda & informi spe nitentibus, sed

Hebr. 3. (quemadmodum Apostolus ait) omnibus obedientibus sibi causam attulisse salutis æternæ: Quam rem olim Dominus in lege in quodam sacrificio matutino simul & vespertino voluit adumbrare: in quibus agnum quidem (qui veri agni imaginem gerebat) offerri præcipit, non ramē solū, sed suis etiam libamentis cumularum, hoc est, oleo, vino, atque pane. Quisquis igitur immaculati agni spe & fide nititur, & illius oblatione salutem sibi pollicetur meminerit fidei suæ & spei triplicem oblationem iungendam esse. Primum quidem oleum: quod quia vulneribus curandis adhiberi solet, misericordiæ virtutem designat. Deinde vinum, quod acrimonia sua iudicij seueritatem qua pius homo affectus & cupiditates suas frænare debet, representat. Postremò autem panem, quo verbum Dei, diuinarum rerum meditatio significatur. Quisquis igitur immaculati agni sacrificium pro salute sua Deo patri offert, hæc tria libamenta, hoc est, has tres virtutes, nempe iustitiã misericordiã: atque diuini numinis memoriã cū eo simul offerre debet. Sine his autē frustra illū offert, frustra credit, frustra sperat: imò verò maiore sibi damnationis cumulū ex tanti beneficij abusu comparat.

Conuocatis igitur discipulis Dominus ait, *Misereor super turbam.* Cur Dominus, qui turbam hanc insigni edito miraculo reficere destinauerat, discipulos consolit, cū ipse humano consilio minimè indigeret? Certè, vt quemadmodum Chrysostr. hoc in loco adnotauit (Ecclesiæ suæ præfatus erudiret, ne inferiorum suorum consilia spernerent, neve ea, quæ ad aliorum salutem moliantur, cum illis communicare detractarent. Sæpe enim cœlestis spiritus ad humilitatis nostræ custodiam paruulis reuelat, quæ nonnunquam maioribus abscondit. Sic Dominus per Ietro idolorum cultorem, mosem sanctissimum virum

Exod. 18. qui cum Deo facie ad faciem loquebatur, edocuit. Cuius ille consilium (quamuis Deum haberet rerum gerendarum magistrum atque doctorem) non est aspernatus. Eodemque humilitatis spiritu D. August. ait, Ego scilicet & Episcopus, paratus sum

August.

uero decerni. Sciebat enim vir sanctus paruulis diuina myste-
ria reuelari: ideoque sic se more paruuli, imò & infra paruulū
habebat, vt à paruulorum magistro erudiretur. Hinc etiam D.
Hieronym. sibi ipsi diffidens, Nolo, inquit, vt proprio iudicio, *Hieron.*
cessimo consultore.

I.

Sed videamus quid discipuli Domino ipsos cōsulenti respon-
derint? *Vnde istos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?* Hac re-
sōsione aperte ceruimus, quàm difficile mens humana ad ea,
quæ supra rationis fastigium posita sunt, se attollat. Discipuli
enim, qui tot Domini miracula viderant, nondum tantum in
fide profecerant, vt crederent eum qui cunctis animantibus
providentiæ suæ virtute cibum suppeditat, posse etiam pauculos
panes ad hanc turbam alendam augere: quod Elias, & Elisæus
ante fecissent. Sed quid miramur sic in fide rudes adhuc disci-
pulos vacillasse, cum idem etiam Moyfi contigerit, qui cū Deo
facie ad faciem loquebatur: quique admiranda illa signa, atque
prodigia in Ægypto partim quidem viderat, partim etiam ip-
se ediderat? Domino enim carnes se daturum populo suo in de-
serto pollicenti, respondit, Sexcenta milia pedum huius po-
puli sunt, & tu dicis: Dabo eis esum carniū mense integro? *Num. ii.*
Nunquid ouium & bœum multitudo cœdetur, vt possit sufficere
ad cibum? Vel omnes pisces maris in vnum congregabuntur,
vt eos satient? Cui respondit Dominus, Nunquid manus Do-
mini inualida est? Iam nãc videbis an meus sermo opere com-
pleatur.

Ex his igitur aperte liquet, fratres, quàm sit difficile homini
sens etiam iustis ad ea, quæ supra rationem posita sunt, hoc est,
ad ea, quæ sola fide & spe attingimus, assurgere: quod tamē ma-
ximè proprium Christiani hominis esse constat. Vix enim vlla
virtus est, ad quam assequendā non nobis naturæ cōditor Deus
igniculos quosdam, & veluti semina indiderit. Quia enim vir-
tus est animi habitus rationi consentaneus, nihil mirum si ra-
tionis creatura quandam licet obscuram, & imperfectam pro-
pensionem ad illam habeat. Hinc Cicero, Sunt, inquit, inge- *Cicero.*
ntibus nostris semina innata virtutum: quæ si adolescere liceret,
ipsa nos ad beatam vitam natura perduceret. Vnde Stoici Phi-
losophi aiebant, finem hominis esse, naturæ conuenienter vi-
vere. At cum fides & spes dignitatis suæ altitudine supra ipsum
sele rationem efferant, dictu mirum est, quàm egrè: se ad eas iu-
sti etiam & pij homines attollant: quod his Moyfi & Apostolo-
rum exemplis discimus. Pauci enim sunt, qui illam spei fideiq;

Rom. 4.

præstantiam Abrahæ imitentur : qui in spem contra spem credidit : nec consideravit corpus suum emortuum, & emortuam vulvam Saræ : sed confortatus est fide, dans gloriam Deo, plenissime sciens, quia quæcunq; promisit Deus, potens est & præstare. Et tamen hæc tam rara virtus (vt modò diximus) maxime propria Christiani hominis est. Tria enim hominum genera reperire licet, qui vanis modis vitam suam moderantur. Quidam enim ad eò rudi & agresti ingenio sunt, vt solo affectu & impetu animi sine vlllo rationis iudicio ad res gerendas agantur. Sic alij cultioris ingenij, qui multis in rebus, non quid cupiditate appetat, sed quid consilium & ratio suadeat, sequuntur. Et illi quidem inter pecudes & bruta animantia (quæ sola appetitione aguntur magis quàm agant) isti verò inter homines magis (quorum est propria ratio) numerari possunt. Est autem tertium hominum genus, qui compressa cupiditate non ratione solent, sed multò magis fide vitam suam moderantur: quamuis non sit à ratione alienum, Deo fidere & credere. Pugnāt tamen aliquando inter se humana ratio, diuina gratia destituta, cum fide cælitus nobis indita. Oblata enim pauperis inopia tepida est humana ratio, neque audet suis necessitatibus adimere quod alienis largiatur. At fides diuinæ veritati innixa, quæ ait, *Quid pauperi non indigebit, rationis hæsitantiam, & trepidationem cōprimit, diuinæq; promissionis spe secuta, audacter sibi adimit quod alterius indigentiæ tribuat.* Quisquis igitur hoc modo vitam suam moderatur, hic iā supra humanæ naturæ cōditionē elatus, atior homine factus est: vt potè qui non tam humana ratione quàm diuino lumine vitam suam regit, ac dirigit.

Prov. 18.

Sed vt ad historiam redeamus, cum discipuli parū aptè Domino respondissent, & responsione sua fidei infirmitatem (quæ tot in raculis erudiri debuerat) ostendissent, nihil aduersus illos cælestis magister cōmorus fuit, vt pote qui probè nosset figmentū nostrū. Potuisset ille quidem quod ante aduersus hominem in fide nutantē dixerat, proclamare, *O generatio incredula, quæ diu apud vos ero? quam diu vos patiar?* Sed nihil tamen tale hoc in loco dixit, vt qua lenitate alienam infirmitatem perfectè deberemus, exemplo suo monstraret.

Mar. 9.

Quærit autem ab eis, *Quot panes habetis?* Qui responderunt, *septem.* Præcepit ergo turba discumbere super terrā, & accipiens septem panes, gratias agens, fregit & dabat discipulis, vt apponerent: & apposuerunt turba. Et habebāt pisciculos paucos & ipsos similiter benedixit, & iussit apponi. In hoc opere iā discipulorum benignitatem & hospitalitatis virtutē cernimus, quorum antea fidei infirmitatē notabamus. Cum enim

enig

in deserto essent, vbi nulla suppetebat alimenti copia: tamē
 tū, quod sibi reseruauerant penu, turbę liberaliter apposerūt,
 nil sibi reseruantes, nec illud causantes, quod ipsi quoque nō
 minus quā turba esurirent, & egerent, neque haberent in soli-
 tudine quo indigentia suā consulere. Nihil horum dixerunt
 ad pium magistrī affectum, & misericordiam sectantes, sui que
 modammodo obliui, libenter sibi subtraxerunt, quod esurien-
 populo præberent. Hic enim misericordia affectus adeo pro-
 pius piorum hominum est, vt non solū ad eiusdem naturæ
 consortes, sed ad muta etiam animantia proferatur. Vnde Salo-
 mon ait: Nouit iustus iumentorum suorum animas, viscera autē
 impiorum crudelia. Cuius rei gratissimum nobis exemplum Bea-
 tus Pater Frācisus exhibet. Cū enim vir sanctus (vt D. Bona-
 ventura refert) in monasterio S. Verecundi hospitaretur, ouis
 quædam agniculum peperit illa nocte. Aderat sus ferocissi-
 ma, quæ vitæ innocenti non parcens, rapaci eum morſu nece-
 dit. Hoc aūdito, pius pater mira compassione commotus, &
 gni sine macula recordatus lamentabatur pro morte agniculi
 oram omnibus dicens: Heu me, frater agnicule, animal in-
 nocens, Christum hominibus repræsentans: maledicta sit
 impia, quæ te interfecit, nullusque de ea comedat homo, nec
 bestia. Mirabile dictu, statim infirmari cœpit porca malefi-
 ca, & tribus diebus corpoream pœnam exoluens, vlticem
 indem pertulit necem. Proiecta autem in vallum monaste-
 rii, ibique longo tempore iacens, in modum tabulæ desiccata,
 illi fuit esca famelico. Aduertat igitur humana impietas at-
 que crudelitas quali pœna sit in morte ferienda, si sic brutorum
 ferocitas percussa est. Satis igitur hoc exemplo liquet, hunc mi-
 sericordia affectū virorū sanctorū maximè propriū esse: at visce
 impiorū crudelia, quæ ipsam humanitatē exuisse, & in ferinā
 humanitatem degenerasse videntur. Verūm his monstris omis-
 sâ ad discipulos redeamus, & quod misericordia suâ præmium
 tulerint, inspiciamus.

Prov. 12.

S. Bona-
 vent.

II.

*Manducauerunt omnes, & saturati sunt, & susulerunt quod
 preerat de fragmentis septem sportas. Ea quo præmio pius Do-
 minus benignitatis officia in hac etiam vita afficit. Septem pa-
 tres discipuli porrexerunt, & septem pro illis sportas panibus re-
 ceptas collegerunt. Amator enim humanæ salutis Dominus, ea
 quæ ad hominum salutem & sospitatem pertinent, non modò
 ad futura vita, sed in hac etiam magnificentissimis præmiis re-
 munerat.*

munera. Infirmi enim in fide homines hac præcipuè de causa à benignitatis & misericordiæ officiis retardantur, quod inopia suæ, suorumque timent: ideoque manus à largiendo contrahunt, ne forte liberalitas in alios in suam recurrat inopiam. Compellit me, fratres, hodierna sancti Euangelij lectio (quæ tota de misericordia est) ad virtutis huius studium vos adhortari. Ad quod efficiendum poterã maximos virtutis huius fructus & commoda enumerare. Sed quoniam multi fidelium (ut dicere cœpimus) humano quodam metu (ne videlicet sibi deest, quod aliis largiuntur) ad hoc benignitatis officium tardiores sunt, hanc solum trepidationem tum sanctarum literarum testimoniiis, tum clarissimis exemplis adimere conabor. Dominus ergo huius infirmitatis nostræ conscius, fidem suã interpositurum nunquam illis defuturum quod in alios benignè erogarent, sed cum sereno etiam illis omnia redditurum. Alibi igitur ait (quod

Prov. 3. paulo ante diximus) Qui dat pauperi, non egebit. Alibi: Honorata Dominum de tua substantia: & de primitiis omnium frugum

Eodẽ 11 tuarum da pauperibus, & implebuntur horrea saturitate, & vino torcularia tua redundabunt. Alibi verò, Alij, inquit, diuidunt propria, & ditiores fiunt: alij rapiunt non sua, & semper in

Eodẽ 19. egestate sunt. Quid verò illud? Fœneratur Domino qui miseretur pauperis: & vicissitudinem suam reddet ei. Neque hoc mirum videri debet. Cum enim idem Dominus dicat, Quod vobis

Matt. 15. ex minimis meis fecistis, mihi fecistis, quid mirum si seipsos astringat ei, qui pauperis miseretur, qui se in paupere reflectum clamat?

Cæterum non ingratum vobis futurum puto, si hanc Domini promissionem exemplis etiã confirmauero. Sunt enim (ut

Grego. lib. 1. dial. D. Gregor. ait) nonnulli, quos ad amorem patriæ cælestis magis mouent exempla quàm verba. Ut igitur vos ad hæc misericordiæ officia promptiores reddam, ex innumeris exemplis duobus tantum hoc in loco referam, non solum quæ hanc virtutem commendent, sed quæ facillè ostendant, misericordes homines non

Gregor. li. 3. dialo. in altera vita solum, sed in hac etiam magnificentissimis à Domino præmiis cumulati. Inter quæ primo loco sanctissimi viri Paulini Nolanæ vrbs episcopi verè mirandum exemplum, quod D. Greg. initio statim lib. 3. Dialogorum copiosè describit, commemorabo. Is igitur de populata Campania Vandalorum excursionsibus, cum redimendis captiuis cuncta consumpsisset, se ipsum quoque in eleemosinam tradidit. Profectus enim in Africam vicaria seruitute redemit viduæ Nolanæ filium: ostentansque se fecit barbari domini, ut matrem vnici amissione con-

steinatam

ternatam, eo recuperato consolaretur. Iactent qui volent facultates suas se in pauperum vsum impendisse: Ecce qui omnia im-
penderit, inuenit præterea quemadmodum inops factus, om-
nium diuitum elemosynas superaret. Cæterum misericordiz
remunerator Deus, vnum tantæ pietatis non est passus diutius
iugo premi impiorum. Coniulit enim illi Prophetiz spiritum,
quo afflatus: cum prædixisset regem in proximo motiturum, di-
uinationique respondisset euentus, tantæ admirationi fuit, vt sta-
tim libertatem sibi acciperet, & aliis impetraret. Pro vnus libe-
ratione se in seruitium obrulit, sed cum omnibus simul, qui No-
ba eius ciuitate abducti fuerant, liberatus est. Frumento in super
cauibus imposito, ad patriam postliminio rediit, pristinzque di-
uitiati honorificentissime fuit restitutus.

Serapionis quoque monachi elemosynę haud minori com-
mendatione dignę, si donantis tantum animus perpendatur, *Serapion.*
non etiam doni magnitudo. Cũ enim nihil præter tunicã & pal-
lum, & Euangeliorum codicem haberet, duobus pauperibus
obuiam factus, alteri pallium, alteri tunicam dedit: & cum nu-
llus sederet, interrogatus quis eum dispoliasset, protento codice
illo quem manu tenebat, Hic, inquit, spoliavit me. Iterum alios
mendicantes conspicatus, etiam codicem vendidit, & venditi
pretium illis distribuit, dicens, à Domino præceptum esse: Ven- *Mat. 19.*
te omnia quę habes, & da pauperibus. Necdum se istud impleſſe
curauit, donec semetipsum quibusdam gentilibus vendidit: ita
tamen vt ipsos Domino lucraretur. Cumque eos ad Christum
conuertisset, pecunia, quam acceperat, se redemit. Post talia cha-
ritatis officia in Abbatem electus apud Arsinoëq, decem mil-
lium monachorum pater fieri meruit, & qui omnes præibat pie-
tate, omnibus præesse dignus fuit.

His igitur exemplis, fratres, hoc agere volui, vt qui futurę
indigentiz metu, miserorum inopię non succurritis, hanc inas-
perrimam formidinem fide & spe diuinę prouidentiz à vobis excu-
tatis. Qui enim toties hanc donorum vicissi-udine misericor-
diz operibus promissit, fidem utique suam liberabit, neque fame
illum perire sinet, qui fide fultus in hoc se periculum propter
nominis eius gloriam coniecit.

Erunt fortasse aliqui, quorum vel trepidatio, vel auaritia
de his quidem exemplis flecti ad misericordiam possit. Dum
enim vita manet, se sibi prospicere velle dicunt: in morte au-
tem se liberales in pauperes futuros. Hoc ipsum Eutychis, B.
Luciz mater, filiz dixerat: At sancta virgo, Non est (in-
quit) mater admodum gratum Deo munus, quod qui effert,

ideò offert, quòd illius vsu suprema sibi interdicit dies. Da dum
 sana es: ne si moriens dederis, inuita dedisse videaris: rem vtique
 quam velis nolis, relinquere cogaris. Si enim in nullam profu-
 utilitatem mihi tunc bona mea cedunt, si iam corpus alendi, vt
 stiendi, & ornandi, cura cessauit: si ipsum in tertam versum, aut in
 vermium escam datum est: quid quæso magnum facio, cum quæ
 in eius vsu paraueram largior? Est quidem adeò grata de
 misericordiæ virtus, vt eo etiam tempore exhibita, grata sit. Sed
 tantum tamen eleemosyna viuentium, præcellit elleemosyna
 morientium, vt vnus aliquando nummus viuentis, gratior Deo
 sit, quàm centum morientis. Non enim tam censum, quàm an-
 num Dominus ponderat, quis in viuis magis eucet. In morie-
 tibus enim, & in iis præsertim, qui inhumani in vita fuerunt, ne
 scias an eo tempore voluntas magis, an necessitas eos ad benigne
 faciendum moueat. Neq; verò se quisquam ab hoc officio per
 inopiam excusare velit: sed illud magis senioris Tobia: consili-
 quo filium admonebat, sibi ante oculos ponat: Quomodo potue-
 ris, ita esto misericors: Si multum tibi fuerit, abundanter tribue
 si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impartite stude.
 Hactenus fratres & de misericordia, & de Euangelica lectione
 diximus. Nunc quid de tota hac sacra lectione elicere potissi-
 mum debeamus, paucis explicabo.

TRACTATIO THEMATIS.

Misereor super turbam, quia ecce iam tri-duò sustinent me: Sive (vt
 Matthæus dicit) perseuerant mecum. Tota hæc S Euangelij le-
 ctio fructum nobis proponit eorum, qui cum Domino perseue-
 rant, in sumq; per deserta sequuntur. Quid enim Dominus præ-
 termisit, quod modò ad eorum salutem pertineret, qui ipsum se-
 quebantur? Egrotis salutis beneficium impendit: surientes in-
 signi ediro miraculo refecit: ignorantes verò celesti doctrina
 aureo illo suo ore prolata pauit, & præsentie suæ lenitate, atque
 dignitate lætificauit. Quid igitur ex his consequi necesse est: il-
 lud certè, vt quoniam idem modò Christus Dominus est inter
 Angelos regnans, qui fuit inter homines versans, eadem quoque
 beneficia ijs, qui ipsum sequuntur, sit impartiturus. Quod enim
 tunc apertè in corporibus sequentium se gerebat, hoc modò inui-
 sibili virtute in eorum mentibus agit, qui illum sequuntur. Quo
 quidem exemplo monemur, fratres, vt Christum dominum cum
 hac turba sequamur, illique adhæreamus: quo horum tantorum
 benefactorum participes efficiamur.

Verùm dicet aliquis: Quomodo hoc tempore cum corpo-
 ris sui præsentiam Christus Dominus à nobis subtraxerit, &
 syde-

deribus intulerit, illum sequi poterimus? Ad hoc D. August.
 respondet his verbis: Tanto nobis melius est, quanto magis in
 amamus, quo nihil melius est. Imus autem non ambulando,
 sed amando: quem tanto habebimus præsentio- *Augusti*
 rem, quanto eum amorem, quo in eum tendimus, poterimus habere purio-
 rem. Hanc autem amoris puritatem assequemur, si mentem no-
 ram à nimio terrenarum rerum amore abducentes, illam in vi-
 ta, in doctrina, in operibus, atque beneficiis Domini saluatoris
 cogitandis perperuò defigamus: illum docentem audiamus, si-
 na edentem admiremur: nascentem, morientem, à mortuis re-
 urgentem, & in cælos ascendentem, contemplemur: vt qui cor-
 ore non possumus, mente, cogitatione, & amore cælestem a-
 num quocunque perrexerit sequamur, illique indissolubili cha-
 ritatis vinculo adhareamus.

Neque verò periculum est, ne hæc assidua cum eo familia-
 ritas & consuetudo (quod dici solet) contemptum pariat. Tan-
 tum enim hæc familiaritas à contemptu abest, vt nihil ad re-
 verentiam & dilectionem erga illum magis inducere possit.
 Hoc enim vel præcipuum inter corporea & spiritualia bona
 discrimen D. Thomas esse ait, quod terrenarum rerum con- *Disimiles*
 suetudo sæpè earundem fastidium, & contemptum parit: *D. Tho-*
 contra vero, Dei rerumque cælestium familiaritas, si- *ma.*
 mper & amorem auget. Ratio autem in promptu est:
 Quo enim quisque terrena bona magis versat ac voluit, eo ma-
 ius eorum inanitatem, fragilitatem, fallaciam, & inconstantiam
 experitur, utpote quæ toties spem nostram fallant: dum quæ pro-
 futura credebantur nocent: & quæ sitim animæ sedatura pol-
 cebantur, non modo non sedant, sed magis irritant & au-
 gent. Contra vero cum Deus diuinaque omnia summam sta-
 bilitatem, veritatem, perfectionemque contineant, quo magis
 illa versamus, eo clarius eorum dignitatem, utilitatem, suauita-
 tem & elegantiam ceruimus: atque ita magis eorum amore &
 desiderio inflammamur. Quo fit, vt si quis multis annorum spa-
 tiis in diuina pulchritudinis specie contemplanda esset animo
 reflexus, non dubium, quin nouas semper admirationis, amoris,
 & suauitatis causas in ea deprehenderet. Hinc sancti illi Ana-
 choritæ, qui in solitudinibus commorantes, omni humano so-
 cilio destituti, asperissimam vitam agebant, hac sola diuinæ com-
 ptemplationis suauitate animum suum ita reficiebant, vt neque
 quallentis eremi horrida species, neque illa victus asperitas,
 neque corporis nuditas, neque feruentissimus solis æstus, neq;
 aeris inclementia, eos ab hoc studio reuocaret. Omnia enim hæc
 incom-

incommoda, diuinæ contemplationis & dilectionis inæstimabilis dulcedo superabat. Quò enim in hoc officio diutius versabantur, eò maiori suauitatis, lucis, & dilectionis abundantia complebantur.

III.

Hæc igitur prima ratio est, qua per charitatem Domino adhæremus, atque illum sequimur. Non solum autem, charitas (quæ nos maximè Christo coniungit) sed viua etiam spes charitatis igne incensa hoc præstat. Hinc regius Vates, Mihi, inquit, ad hære Deo bonum est, ponere in Domino Deo meam spem meam. Deo enim adhæret, quisquis in illo spem suam repositam habet, hoc est, qui salutis suæ præsidium non in fallacibus, infidis, atq; fragilibus huius vitæ rebus, sed in vno illo collocant, qui nullius spem fallere potest. Hoc ipsum autem sanctus ille propheta Samuel Israelitico populo humanis opibus intento suadere conabatur his verbis: Nolite recedere à tergo Domini, & nolite declinare post vana, quæ non proderunt vobis, hoc est, nolite ad incerta & vana hominum auxilia cõfugere, sed ad Dei opem, & auxilium (quod nulli piorum vnquã defuit) tota mente atque fiducia oculos cõuertite. Quod quia ipsi quodã tempore præstare noluerunt, errorẽ hunc malis suis edocetis, serò tandem agnoscentes, per Hieremiam dicunt: Cùm adhuc subsisteremus, defecerunt oculi nostri ad auxilium nostrũ vanũ, cùm respiceremus attenti ad gentẽ, quæ saluare nos nõ poterat. Quocircã lõga oratione Vates regius de vtraq; spe, inani videlicet, ac solida differit, simulque cui tutò fidendum, cuique minimè fidendum sit; vtriusque spei facta collatione, docet his verbis: Nolite confidere in principibus, in filiis hominũ: in quibus nõ est salus. Cur ita tandẽ? Subdit causam, exhibit spiritus eius, & reuertetur in terrã suam; in illa die peribunt omnes cogitationes corũ. Quæ enim maior diffidẽtiæ causa, quàm humana vitæ, rerumq; humanarũ fragilitas, & inconstantia, quæ quotidie spes nostras fallit, & eludit? Cui ergo fidendũ ais? Beatus, inquit, cuius deus Iacob adiutor eius: spes eius in Dño Deo ipseus. Quare beatus? Quia nihil potest animo cogitari, quod ad spẽ hominũ fulciendã adiuuet, quod non in vno eo cumulatissimè reperiat. Quid enim tu primũ cupis, vt alicui tutò fidere possis? Primũ quidẽ opes & potentiã. Qui enim egẽs, & impotens est, qui poterit alijs esse præsidio, cũ sibi nõ possit? At hic Dñs (ait idẽ) fecit cælum, & terrã, mare, & omnia quæ in eis sunt. Quis igitur illo ditior, quis potẽrior? Quid ampli⁹ optas? Certè vt fidẽ & promissorũ veritatẽ seruet: vt quã opem supplicibus

Psal. 72.

Thren. 4.

Psal. 145.

Ibidem.

Ibidem.

tibus suis benignè pollicitus est, fideliter præstet. Hæc quoque
 virtutē protinus illi tribuit, cum ait: *Qui custodit veritatē in se-* *Ibidem.*
culū, hoc est, cuius veritas in promissis præstandis immutabilis
& æterna est, quemadmodū ipse æternus est. Quid prætereā re-
quis? Equidē, vt nō verax modò, sed etiā iustus sit, quò iniu-
ritē læsos ab iniuria tueatur, atq; defendat. Hoc ipsum protinus
de illo prædicat cum subdit: Facit iudiciū iniuriā patientibus.
Hoc enim vel maximè ad iustitiæ rectitudinē pertinet, à poten- *Ibidem.*
tiaribus oppressos tueri, & vindictā de illis sumere. Sed ais, Nō
illū modò iustum, sed etiam misericordem opto, vt erratis meis
agnoscat, vt miseras meas eleuet, vt morbis meis & malis opē
ferat. Ad hoc propheta explicandū plurima diuinæ misericor-
dix opera longa oratione enumerat. Vbi enim dixerat, eū face-
te iudiciū iniuriā patientibus (quod ad iustitiā pertinet) opera *Ibidem.*
deinde misericordix eius enumerat, cum subdit, dat escam esu-
rientibus, & soluit cōpeditos, illuminat cecos, erigit elisos, cu-
stodit aduenas, pupillum & viduā suscipiet. His omnibus nihil
est, quod desiderari ampliùs possit, nisi vt talis tantusq; Dñs in
eternū permaneat, quò eternū & indeficiens ab eo auxilium spe-
rate possimus. Hoc ipsum in fine huius psalmi Propheta decla-
rāt, cum ait: Regnabit Dominus in secula, Deus tuus Sion *Ibidem.*
in generatione & generationem. Hoc autem perpetuum spēs
nostrę firmamentum aliquāto obscuriùs Moyse Dominus de-
clarauit, cum illi, quo nomine vocaretur sciscitanti, respondit:
Ego sum qui sum. Sic dices filiis Israel: Qui est, misit me ad *Exod. 3.*
vos. Quorsum Dominus hec in loco amplissimi huius nomi-
nis meminit, cuius vim & maiestatem rudis ille populus adhuc
assequi non valeret? Certè quoniam huius nominis ratione ad
spem aliam longè firmiorem, quàm quę illos in Ægyptum
duxerat, excitabat. Illi enim ingeni spe de fratris Ioseph di-
gnitate & imperio cōcepta, patrio solo detelicto, in Ægyptum
descenderāt: at defuncto Ioseph, & rege alio, qui Ioseph igno-
rabat, imperium tenente, omnis eorum spes, & fœlicitas cum il-
lo pariter concidit. Cum ergo Dominus ait, Ego sum qui sum:
perinde est, ac si diceret, Non ego is sum, qui quemadmodum
frater vester Ioseph, vobis aliquando deesse possim. Ego enim
sum qui sum: qui in eternum idem permaneo: in quem nulla
temporum vicissitudo, nulla rerum mutatio, nullumque mors
ius habere potest. Ideoque tutò mihi iam fidere potestis, & vi-
tam, atque salutem vestram mihi committere: quæ patrocini-
meo stabilis & secunda erit. Quę cum ita sint, quid quęso am-
plius humana mens ad spem suam fulciendam vel cogitare, vel
optare

Pfal. 124.
Canti. 8. oprare possit? Meritò ergo Vates sanctus securitatē eorum com-
mendat, qui huic solidissimæ petræ innituntur, cum ait, Qui cō-
fidunt in Domino sicut mons Sion. Meritò item sancti Angeli
idem in sponsa consilium mirantur dicentes, Quæ est ista, quæ
accendit de deserto, delitiis affluens, innixa super dilectum suum.
Quamuis enim ardu⁹ esset ascensus, si suis viribus niteretur, hoc
tamē cælesti auxilio planus illi & facilis reddebatur. Quo in lo-
Bernard. co non ineleganter D. Bernardus ait, Ex ostrâ sponsa nititur, si nō
innititur. Si autem innititur, omnia possibilis sunt super eum in-
nitenti, qui omnia potest. Hac via sancti omnes in desperatissi-
mis etiam casibus salutem sibi pepererunt. Hinc Dominus Abde-
Hierem.
39. melech Æthiopi per Hieremiam ait, Ecce ego indet eam sermo-
nes meos super ciuitatem hanc in malum, & non in bonum. Et
betabo te, & non traderis in manus virorum, quos tu firmas,
sed eruens liberabo te, & gladio non cades, quia in me habuisti
fiduciam. Videtis igitur hanc in communi omnium vastitate li-
berationem ab hac in Deo fiducia profluxisse? Nec ad hunc
modò, sed ad omnes in vniuersum hanc eandem salutem perti-
Pfal. 90. nere Dñs testatur, cum ait, Quoniam in me sperauit, liberabo eū
protegā eū quoniā cognouit nomen meum, &c. quæ sequuntur.

Sed ne stertentibus, ac dormitantibus huius doctrinæ occa-
sione ansam licentius videnti præbeam, illud etiam monebo, ne
quis sibi de sola spe sine spei comitibus blandiatur. Comites ve-
rò spei, timor Domini, & iustitia sunt: quæ toties in literis san-
ctis cum ea coniuncta reperiuntur. Hinc regius Vates: Sacrifi-
Pfal. 4.
Pfal. 14 cate, ait, sacrificium iustitiæ, & sperate in Domino: Et iterum
Beneplacitum est Domino super timentes eum, & in eis qui spe-
rant super misericordia eius. Videtis ergo in his locis, spei timo-
rem & iustitiam simul copulati? Aliter enim spes dormientiū
atque improbè agentium, sæpè non tam spes quam temeritas &
inanis præsumptio est. Eos autem, qui in malis suis perseverantes
salutem sibi ex sola diuinæ misericordiæ spe pollicentur, D. Au-
Augusti. gustinus inter obstinatos enumerat. Sic enim ait, Obstinarè vi-
uit, siue qui non conuertitur desperans de indulgentia peccatorū,
siue qui sic in misericordia Dei sperat, vt vsque in finem vitæ in
criminum suorum perversitate permaneat. Hæc ille. Quid igitur
Idem. magis formidandum, quàm inter obstinatos numerari? An nō
hoc malorum omnium extremum est? Denique idē alibi ait: Lubri-
ca spes est, quæ inter fomenta peccati saluari se sperat. Verè lub-
rica, quæ hominē deludit: quæ cum salutem se tenere per stultā
confidentiam putat, vitam & salutē amittit. Quæ ergo ratione
tuto sperare liceat, idem Pater Augustinus declarat his verbis: Ill
le specta

se sperat, qui bonam conscientiam gerit: quem verò mala conscientia pungit, non sibi sperat, nisi damnationem. Vt ergo speret regnum habeat bonam conscientiam: & vt habeat bonam conscientiam, credat, & operetur. Monachus quidam in vitis patrù dixit ad beatum Antonium, Ora pro me pater. Cui vir sanctus Nec ego, inquit, tui misereor, nec Deus, nisi tu pro te sollicitus fueris, & oraueris Deum.

Idem 6.

Cæterum huius spei, quam perdit, & profligati homines habent, fallacia ex eo liquet, quod vbi calamitate aliqua premuntur, nullū ex hac spe solacium, nullum se refugium habere in ea putant: sed trepidi ac diffidentes, Deo relicto, ad sola humana praesidia confugiunt. Si tu ergo tantoperè Dei misericordiam magnificas, vt sine vilo pietatis studio, te diuinæ felicitatis consortē futurū speres: quonā modo qui tam magna tibi de diuina misericordia in futurum polliceris, tam parua modo de ea sperare non audes? Qui enim maxima donat, minima vtique non negabit: Cernis igitur vel hoc vno argumento, hanc esse serpentis antiqui fallaciam, qui eo tēpore spem tibi adimit, cū salutaris futurum esset: eo verò auget, quo te securū in peccatis dormite faciat? Hac enim spe infinita hominum millia in gehennam quotidie detrudit. Omnes enim ferè qui damnantur, hac spe, dum viuere, salutem sibi pollicebantur.

Vt igitur eò vnde digressi sum⁹ redeamus, quicumque his spei & dilectionis gressibus, Dominum sequantur, omnia in eo salutis & dignitatis suæ praesidia inuenient. Hinc Clemens Alex. Verbū, ait, Christus, pater, & mater, & magister, & alter, & omnia est. Parum erat, si vnum aliquid horum esset nisi omnia simul esset. Quæ cum ita sint, statres, toto studio in hoc incumbamus, vt cū Propheta verè dicere possimus, Mihi autem adhærete Deo bonū est, ponere in Domino Deo meo spem meam: quo illi semper adherentes, illum semper cogitantes, illum quocumque perrexerit sequentes, illiusque semper vestigiis insistentes, in vno illo spes omnes, opesque nostras collocantes, ab illo doceri, refici, sanari, & bonis omnibus cumulari mereamur: qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum Amen.

Clemens
Alex.

psal. 72.

AD LECTOREM.

Quoniam ea quæ de spei atque timoris coniunctione in huius concionis fine diximus, ad totius vitæ nostræ constitutionē magnoperè conducūt, libuit non nihil hac de re extra concionē ipsam admonere, & præclaram D. Bernard. sententiā hoc in loco

loco attexere. Est igitur sciendum, quædam esse in literis sanctis, quæ nobis salutarem timorem incutiant (cuiusmodi sunt variae à Domino plagæ immissæ, vastationes terrarum, & horrende minæ atq; terrores, qui in libris Prophetarum continerentur) multa ite, quæ spem nostram & charitatem in Deum vehementer excitent: qualia sunt omnia Dominicæ Incarnationis opera ac beneficia. Ceterum si in solis illis recogitandis assidue verseremur, periculum est ne in modica tristitia absorbeamur: contra verò, si illis prætermisissis, sola diuinæ misericordiæ opera contempleremur, periculum item est, ne in leuitatē, negligentiam, & inanem fiduciam incidamus. Quocirca salutarem nobis à D. Bernar. consiliū datur, vt nunquā ita nos diuinæ misericordiæ operibus contemplantis ad dicamus, vt non etiam diuinæ iustitiæ opera contempleremur: quòd spem simul cum timore in mētibus nostris coniungamus, vt spes quidē timorem temperet, ne in desperationē labatur: & timor spei alacritatem corrigat, ne in falsam securitatem degeneret. Quam rem vir sanctus his memorabilibus aureisq; verbis (quodque maius est) exemplo suo docet. Ait igitur: Si recte Apostolo visum est caput Christi referre ad deitatem, puto & nobis non incongruē videri pedes ad hominem pertinere: quorū alterum misericordiam, alterum iudicium nominemus. Felix mēs, cui semel Dominus Iesus vtrumque infixit pedem, a duobus signis cognoscite eam, quæ huiusmodi est, quæ seculum necessè est referat diuinis impressa vestigiis. Ipsa sunt timor & spes, illud iudicij, ista misericordiæ representans imaginē. Meritò beneplacitum est Deo super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordiam eius: cum sapientiæ timor initiū sit, spes profectus. Nam consummationem sibi charitas vendicat. Quæ cum ita sint, nō paruus fructus est in primo hoc osculo, quod ad pedes accipitur: tantum curato, vt neutro frauderis i. lorū. Poterò enim si iam dolore peccati & iudicij timore cōpungeris: veritatis iudicijque vestigio labia impressisti. Quod si timorem dolorēque diuinæ intuitu bonitatis, & spe consequendæ indulgentiæ temperas, etiam misericordiæ pedē amplecti te noveris. Alioquin alterum sine altero osculari non expedit, quia & recordatio solius iudicij in barathrum desperationis præcipitat & misericordiæ fallax assentatio pessimā generat securitatem. Datū est & mihi misero nonnūquā sedere secus pedes Dñi Iesu: & modò hūc modò illū tota deuotione amplecti, in quantum me eius benignitas dignabatur admittere. At si quādo misericordionis oblitus, stimulante conscientia iudicio paulò diutius in hærerem: mox metu incredibili ac miserabili confusione detur

us, & tenebroso circumfusus horrore, hoc solum palpitas de profundis clamabam: Quis nouit potestatem iræ tuæ: & præ timore tuo iram tuam dinumerare? Quod si eo relicto pedē misericordiae plus tenere contingeret, tanta e contrario incuria & negligentia dissoluebar, vt confestim & oratio tepidior, & actio gravior, & rursus proptior, & sermo incautior, & omnis denique rursusque hominis status inconstantior appareret. Proinde in istra instructus experientia, non iudicium iam solum, aut solā misericordiam, sed misericordiam pariter & iudicium cantabo tibi Domine: In æternum non obliuiscar iustificationes istas. Cantabiles mihi erunt ambæ pariter in loco peregrinationis meæ: quousque misericordia super exaltata iudicio miseria cōtinescat, ac sola cæret tibi de cætero gloria mea, & nō compūgat. Actenus D. Bernar. verba: in quibus non segniter huius viti inctissimi timor (quem ipse de se prædicat) animaduertendus est. Quis tantoperè diuinum iudicium formidabat, vt penè in desperationis barathrum præcipitaretur: quantum quæso nos est iudicium timere pat est, qui tā longo interuallo ab huius diuini viri puritate distamus? Hoc sanè (quoniam paucis explicare non possumus) pietati vestræ etiam atque etiam cogitandum relinquimus.

DOMINICA VII post Pentecosten cōcio prima, in qua iuxta Euangelicæ lectionis doctrinam de multiplici hypocritarum genere differitur.

HE. Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Matt. 7.

IN hodierna S. Euangelij lectione scopulū quendam caelestis magister, in quo nonnunquam innocentiae nauis alliditur, nobis demonstrat: & signa quibus illum deprehendere, & ab eo declinare valeamus detegit. Ait igitur, *Attendite à falsis Prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Et cætera quæ sequuntur usque ad finem.*

A V E M A R I A.

Ne longius ab Euangelica lectione discedamus, vellem quæ in presenti cōcione nō solum de falsis prophetis, qui sub pelle luporum feritatem abscondunt, quales hæretici sūt de multis alijs tum rebus tum personis, quæ sub externa bo-

nitatis specie incautos fallunt, differere Ad hoc igitur memi-
 nisse oportet quod aliàs à nobis sæpè dictū est, in rebus omnib;
 quæ vel natura, vel arte, vel moribus etiam hominū constant,
 alias res esse veras, alias autē quæ verarum imaginē & specie
 mentiantur. est enim purum aurum, est & adulterinū: est numus
 verus & adulterinus. Medici quoq; sanitatem veram, & falsā,
 famemq; & sitim falsam & veram esse describunt. Sed ad mo-
 res veniamus Sunt veri Prophetæ & sunt falsi: de quibus in
 præsentī lectione Dominus ait, *Attendite à falsis propheta*
 Sunt præterea veri Christi Apostoli, sunt & Pseudo apostoli
 quorū fallaciā, atq; perfidiam Paulus Epistolis non semel accu-
 sat: adeò, vt non nunquā Dei zelo aduersus illos incandescens
 dicat, *Vnam abscindatur qui conturbant* Sed maior in rebus,
 quàm in personis differentia est. Est enim vera & falsa iustitia,
 vera & falsa humilitas, vera & falsa pœnitentia, vera & falsa vir-
 tus, vera & falsa nobilitas vera & falsa sapientia, vera atq; falsa
 diuitiæ, vera & falsa bona, verus & falsus honor, vera itē & falsa
 fœlicitas Deniq; si omnes res humanas diligētius consideremus
 vix aliquā laude dignā inueniemus, qui non aliam adulterinā
 eiq; similē deprehēdamus. Idq; tanta similitudine, vt nonnunquā
 res adulterinæ atque fallaces verarum imaginē viuidius quàm
 veritas ipsa repræsentent. Quam rē Aristoteles quoq; significauit
 cū dixit, nonnunquā euenire, vt quædā falsa quibusdā veris pro-
 babiliora sint: hoc est, nonnulla mendacia probari verissimili-
 lius, quàm quæ vera sunt. Huius rei exemplum Diuus Augustinus
 in lib. Confessionū memorat. Ait enim, nocturnos quosdā fu-
 res domum effregisse, vt eius opes diriperent: qui clamore Do-
 minorum perterriti, instrumēta quibus fores effregerāt re-
 linquentes, aufugerunt. Cū autē eadē hora Altippius eiusdem
 D. Aug. familiaris amicus, rei quæ gesta erat ignarus, illacran-
 ens, ferramenta illa humi iacentia attolleret, manūq; teneret,
 domesticis (quorū domus suffodiebatur) cōprehensus, furti reus
 est iudicatus. Quis. n. nō hoc modo deprehensū furem esse cre-
 deret, cū is tamen ab hoc crimine alienissimus esset? Quā rē
 August. Domini consilio & prouidentia contigisse ait: vt qui
 turus erat Ecclesię minister, hoc exēplo disceret, non omniaque
 veritatis specie referrent, veracesse: & multa etiam falsa esse, quæ
 veritatis imaginem magis, quàm vera repræsentarent. Quæ
 certè res admiratione non caret. Perindē enim hoc est, ac
 si quis nobilis pictor tanta arte ad viuū hominem effin-
 geret, vt clariùs veri hominibus speciem quàm viuus ho-
 mo referret.

Galat. 5.

Aristot.

August.

Hæc igitur, fratres, omnium ferè errorum & miseriarũ, quæ hac vita versantur, communis causa & origo est. Cùm enim lûtas nostra sic ab opifice Deo instituta fuerit, vt nullo modo aliquid ferri possit, nisi vel bonum sit, vel boni speciem referat: (non enim in malum sub ratione mali tendere potest) hinc vt sæpè homines in rerum delectu fallantur, dum adulterina bona pro veris bonis, & falsam imaginem veritatis pro veritate ipsa conseruantur. In quanto autem hi periculo versantur, apud Isaiam Dñs declarat his verbis: Væ qui dicunt, malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, *Esaiæ 5.* lucem tenebras: ponentes amarum in dulce & dulce in amarum. Hac igitur fallaci rerũ specie mortales miseri eo modo *Simile.* decipiuntur, quo pisces & aues: quæ propositam ante oculos eam videntes, nec hamum qui intra eam latet aspicientes decipiuntur. Quod enim illis obicitur, cibus quidem apparet, quo vita alitur, cùm tamen laqueus sit, quo vita eripitur. Sub ea enim quæ foris videtur, hamus latet, qui non videtur. Sic autem miseri homines tanquã aues rationis expertes decipiuntur, cùm ipsi rationis compotes sint: qua tamè vt nolunt, vt per vera bona ab adulterinis & apparentibus discernant.

Hoc item modo vulgus hominũ foelices esse illos putat qui opibus omnibus ad vitæ vsum & voluptatem circumfluunt. Itaque in nobilium, aut principũ domos ingrediuntur, & famulorũ reges, atque parietes auleis sericis ornatos, & fulgètes auro atque argento abacos inspiciunt, beatos illos sæpè iudicant, qui tamen nesciunt quanti lateant sub illis ornamentis hydri, & quam multæ spinæ sub roseis illis coloribus delitescant. Quamuis enim isti quemadmodũ pauperes rerũ inopia minimè prementantur, at auaritiæ & ambitionis fame variisq; desiderijs, qui nihil illi satis est, nouo paupertatis genere premuntur.

Cæterum pij homines, qui spiritu Dei aguntur, ab hoc communi periculo immunes sunt. Hæc enim inter lucis & tenebrarum filios vel præcipua differentia est, qd illi diuina luce collustrati inter vera & falsa bona discernere sciunt, quod isti nesciunt. Quam rem olim Dñs in lege adumbravit: qui inter mundorum animalium signa, hoc præcipuè designauit, qd ea vngulam *e Duit. 7.* non viderent. Quo signo piorum hominum discretio, atque prudentia intelligitur: qui diuino lumine illustrati, inter vera & falsa bona, inter lucem & tenebras, inter dulcia & amara discernere sciunt. Quod cuius merit: & gratiæ sit, breuiter Dominus per Prophetam ostendit cùm dixit: Si separaueris pretiosum *Leuit. 14.* vili, quasi os meum eris. Quam rem nõ vno in loco insignis

Seneca.

ille inter morales Philosophos Seneca ad humanæ vitæ inflationem maximè necessariam esse confiteretur. Quid (inquit illi) tam necessarium, quàm pretia rebus imponere? hoc est quod vile & pretiosum sit sine errore diiudicare. Vnde cum olim in consilio Sanctorum monachorum (in quo magnus ille Antonius erat) de præstantia & dignitate virtutum ageretur, & alij quidam abstinentiam, alij sacras vigilias, alij orationis studium, alij aliud commendarent, magnus ille Antonius discretionem cunctis moralibus virtutibus prætulit; eam asserens esse aliarum virtutum aurigam, atque rectoricem: quæque omnibus medicum illud, atque temperamentum præscribat, sine quo virtus non esse potest, atque ad eam etiam pertinere inter veras, falsasque virtutes, atque inter vera & fallacia bona discernere.

I.

Arbitror, fratres, ut qua ratione hanc discretionis virtutem assequi valeatis, à me requirere, ne ficta boni specie decipi amini. Plurima enim geminas habent facies, quæ foris quidem alba, intus verò nigra, foris dulcia, intus amara, foris pulchra, intus deformia sunt. Et foris quidem placidam quietem, intus autem cutarum & sollicitudinum materiam præbent. Ad hoc igitur respondemus varias esse pro varia rerum natura diiudicandi, atque discernendi artes. In metallorum namque iudicio sunt aurifices huius artis periti, est & lapis lydius, qui verum à adulterino auro discriminat. At in Philosophia, quoniam sapientia studiosi perperam colligentes, pro veris falsa amplectebantur, artem quandam adinvenere, qua à falsis vera, & à legitimis probationes à sophisticis & apparentibus discernere, quam Dialecticam appellarunt. Verum hæc ad Philosophiæ disciplinas pertinent. Nos aliud quærimus: nempe qua ratione in rerum iudicio, electione, & æstimatione non decipiame neque pro veris bonis falsa, atque fallentia amplectamur: in qua non humanarum disciplinarum veritas, sed æterna salus & utilitas periclitatur. Non igitur æquum erat ut in re tanti momenti cœlestis magister hominibus deesset, sacras enim literas non magno suo munere contulit: quæ nos pretiosum à vili separare, & res omnes suis nominibus appellare, omnes hostium nostrorum dolos & fraudes intelligere docent. Est enim hæc cœlestis doctrina, veluti quædam nauigantium charta, quæ & rectam nauigandi viam, & scopulos etiã sub leni vnda larentes aperit, & sic finem demonstrat. Itaque in hodierna sancti Evangelij lectione duas insignes fraudes nobis detegit: quarum altera ad hæreticos, altera ad fideles pertinet: de quibus in reliqua concionis huius parte

Partitio

te nobis differendum est. Ait igitur Dominus:

Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, insecus autem sunt lupi rapaces. Hos autem in Ecclesia non detururos aperte Paulus in ea cōcione, quā ad seniores Ephesi abuit, his verbis exposuit: Ego scio quod post discessionem eam intrabunt lupi rapaces non parcentes gregi: & ex vobis *Act. 20.* surgent viri peruersa loquentes, vt abducant discipulos post 20.

Ab his ergo lupis nos cauere Dominus admonet, cum ait:

Attendite, hoc est, non segniter, sed sollicitè & prudenter attendite, ne lupis istis, qui ad vos in vestimentis ouium veniunt,

decipiāmini. Ouium autem vestimenta, sunt primum eorum blandiloquentia, & dulces sermones, quibus simplicium corda

obuertunt. Scitum est enim illud Sapientis. *Fistula dulce canit volucrem dum decipit aucups.* Vestimenta item ouium sunt

quæcunque pertinent ad externam sanctitatis speciem: qualia sunt ieiunia eleemosynæ, oratio, diuitiarum simulata contem-

ptio, & his similia. Isti igitur, quamuis externa specie oues, in-

terius tamen, hoc est, in animo lupi sunt: quia te vera oues Christi simplices & innocentes dilacerare student. Quos tamen ma-

gis, quam apertos lupos, formidare debemus. Tanto enim pot-

entiores ad fallendum sunt, quanto magis sanctitatis speciem, que ouium imaginem referunt. De his namque Paulus:

quiusmodi (inquit) Pseudoapostoli sunt operatij subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi. Et non mitum. Ipse e-

rgo satanas transfiguratur se in angelum lucis. Non est ergo magnum, si ministri eius transfigurentur velut ministri iusti-

tie, quorum finis erit secundum opera ipsorum. Sic etiam venatores tergoribus se ferarum vestiunt, quas illaqueare stu-

dent. Sic aucupes auicularum, quas captare student, vocem & cantum imitationem arte imitantur, quo illas hac simulata vocis imitatio-

ne decipiant. Hæc est autem inter omnes Ecclesiæ persecutio-

nes frequentissima. Alia enim fuit tyrānorum, alia falsorum

magistrorum, de quibus queritur Paulus: alia verò eademq̄, grauissima, exitit hæreticorum, quæ in omnibus seculis ætatibus, ac in-

tra præcipuè grassatur, quæq̄ acerbius lingua, quàm tyrā-

nicis atque armis Ecclesiam Christi impugnat.

Has porrò tres Ecclesiæ persecutiones mirabili quadā imagine Ioannes in Apocalypsi vidit. Ait enim, quòd cum magnus

aperuisset vnum de septem sigillis (quibus mysticus ille liber cludebatur) audiuit vnum de quatuor animalibus dicens, *Veni & vide.* Et vidi (inquit) & ecce equus albus, & qui sedebat super illum, habebat arcum, Et data est ei corona: Et exi-

*Act. 20.**I. Cor. 12.**Psalm.**Simile.**Apoc. 6.*

uit vincens vt vinceret. Et cum aperuisset sigillum secundum
 audiui secundum animal dicens: Veni & vide. Et vidi, & ecce
 equus rufus, & qui sedebat super illum, datum est ei, vt sumeret
 pacem de terra: & datus est ei gladius magnus. Et cum aperuis-
 set sigillum tertium, audiui tertium animal dicens: Veni & vi-
 de. Et vidi, & ecce equus niger: & qui sedebat super illū, habebat
 stateram in manu sua. Et cum aperuisset sigillum quartum, au-
 diui quartum animal dicens: Veni & Vide. Et vidi, & ecce equus
 pallidus, & qui sedebat super illum, nomē illi Mors: & infernus
 sequebatur eum. His quatuor equis, eorumque fessoribus san-
 ctus Euangelista Ecclesie foelicitatē simul & varias aduersus il-

*In concio
 ne Domi-
 nica A-
 scensionis.*

lam persecutiones excitandas describit. In equo enim albo (vt
 est à nobis alibi expositū) eiusque fessore, qui & arcu & regia co-
 rona insignitus erat, sempiterni regis Christi triumphū, victo-
 riamque designat. Equus enim albus purissimam eius humani-
 tatem: fessor autem regia corona redimitus, diuini verbi maiestatem
 representat. Arcus verò quem manu gestabat, diuinam
 potentiam, qua mundū sibi subegit, aperte designat. Quo quid-
 em arcu sagittas illas emittebat: de quibus in Psalmo legimus

Psal. 44.

Sagittæ tuæ acutæ (populi sub te cadent) in corda inimicorum
 regis. Hac igitur imagine triumphus Christi, & clarissima de
 mundo victoria significatur. Tres verò equi subsequentes, tres
 grauissimas Ecclesie persecutiones adumbrāt. Equus enim ru-
 fus & fessor eius, qui pacem de terra sustulit, cuique gladius
 magnus datus est, sanguinolentam & immanem tyrannorum
 persecutionem, quæ per omnes mūdi regiones grassata, longo
 tēpore durauit, adumbrat. Hoc enim gladij huius magnitudo
 designat. Equus autē niger (vt Rupertus hoc in loco exponit)
 falsorum fratrum cateruam designat (de quibus iam olim Apo-
 stolus quaestus est) qui prauis exēplis, & scelerata vita incautis
 hominibus, patumque in virtute firmis offendiculo & scandalo
 sunt. Vix enim quidquam ad malum magis, quàm mala exem-
 pla (eorum præsertim, qui in Ecclesiastica dignitate constitui
 sunt) mentes hominum sollicitat. Fessor autem huius equi sta-
 teram habere dicitur in manu sua: quo signo æquitatem &
 iustitiam simulat. Sed statera hæc non fidelis, sed dolosa est:
 quæ iniustitiam æquitatis & iustitiæ nomine tegit. Vnde non
 immerito Diuus Augustinus hypocritas, sanctitatis simias ap-
 pellat. Simia enim ea quæ sunt hominis propria referre & imi-
 tari conatur: quod hypocritæ & sanctitatis simulatores faciunt.

August.

Equum verò pallidum hæreticorum persecutionē significare
 idem Rupertus ait, qui pallore vultus abstinentiam, carnisque

generacionem referentes sub ouina pelle luporum feritatem
 primo inclasam gestant: à quibus nos sollicitè cauere Saluator
 hoc in loco monet, cum ait, *Attendite à falsis prophetis qui veniunt
 in vestimentis ouium &c.* Isti igitur cum pallore vultus se spi-
 ritu incipere appareant, carne tamen consummantur, ad quam
 eorum fraudulentia tendit: quamuis ætatis nostræ hæretici
 velut callidissimi animarum aucupes, vetumque hominibus pro-
 sonant, vt omnes in sagina sua includant. Si enim spiritualis
 & spiritualia tibi dogmata proponunt, externa opera ac cere-
 monias phariseorum magis quàm Christianorum esse docen-
 tes: Christi legem spiritualemente esse, nõ carnalem (qualis Iudeo-
 rum exitit) prædicantes. Contrà verò si carnalis sis, & carnis in-
 dulgentiæ addictus, omnem tibi ieiunandi, consistendi, decimas
 soluendi, præpositis Ecclesiæ parendi, ac postremò bonorum
 operum laborem adimunt: solaque sine operibus fide salutem
 hominibus pollicentur. Quid igitur dulcius atque suauius car-
 ni proponi potuit? Hac igitur esca infinitam propè carnalium
 hominũ multitudinem retibus suis illaquearunt. Quam enim
 illi antea prauè viuendi rationem cum meru tamen & pungen-
 tes conscientia aculeo sequebantur, modò prauis dogmatibus
 subuti, eorumdem perditos mores sine vlla trepidatione sectan-
 tur. Hoc est igitur faustum illud Euangelium quod vesana eo-
 rum cupiditas exoptabat, vt placida atque tranquilla conscien-
 tia in voluptatum, atque libidinum ceno-quietescerent.

Sed quæretis, Cum isti vestimentis ouium induti veniant, &
 blandiloquentia sua non luporum rabiem, sed ouium mansue-
 tudinem præferant, vbique Christum, vbique Euangelium
 & verbum Dei resonantes, qua ratione eos esse lupos dignosce-
 ras? Ad hoc nobis commodissima signum Dominus præ-
 bet cum ait, *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Quantumuis si-
 mulent atque dissimulent, tamen alicubi produnt se spiritu di-
 uino esse destitutos, dum si quis vitam & mores eorum attentius
 obseruet, reperiet illos sibi placetes, humanam gloriam sitien-
 tes, assentatores, inuidos, maledicos, & obrectatores, non nun-
 quam & ventri deditos, commodisque suis seruitores & summa
 potius negotium quàm veritatis agetes. Huismodi enim no-
 titerè notantur in scripturis: & maximè apud Paulum: Nam
 rogo, inquit, vos fratres, vt obseruetis eos, qui dissensionem, &
 offendicula præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, &
 declinate ab illis. Hinc Dominus: *A fructibus, inquit, eorum
 cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis vuas, aut de tribulis
 ficus? Sic omnis arbor bona bonos fructus facit: mala autem arbor malo,*

Rom. 16

fructus facit. Si igitur hoc indicio qualis arbor sit agnosci potest, respondeant hæretici, quinam boni fructus, quæ morum commutatio, quæ vitæ disciplina, quæ puritas aut sanctitas ex hoc eorum Evangelio consecuta sit, ipsis planè tacentibus, res ipsa loquitur. Subiata enim annua confessione (quæ magna ex parte homines in officio continebat) sublatisque Ecclesiæ ieiuniis, delectuque ciborum, quibus carnis petulantia comprimitur, quodque his maius est, sublatis bonorum operum meritis: quid superest, nisi vt in omni libidine, & intemperantia homines versentur: Id adeò verum est, vt comitiis Germaniæ habitis, de restituenda Cæsareis legibus, peccatorum confessione deliberatum sit: quod re ipsa animaduersum fuerit, abrogata confessione (quæ velut humanæ intemperantiæ frænum quoddam erat) in omnia turpitudinum, atque libidinum flagitia & homines & mulieres solutis habenis irruisse. Hi sunt igitur fructus, qui ex infaustissimo hoc Evangelio consecuti sunt: vt omittam interim tot cædes, tot homicidia, tot bella: quibus vniuersus penè Christianus orbis ardet, totque discordiarum seminaria, quibus nõ modò priuatorum domus: sed etiam vrbes, prouinciæ, & regna intestinis inter se atque feralibus odiis conficiantur, adeò, vt nec maria à sanguinolentis bellis, & assiduis direptionibus immunia sint. Ab his igitur fructibus noui isti Prophetæ dignosci poterunt. Sed hæreticos missos facientes, ad fideles veniamus: in quibus etiam suum hypocritis genus inueniri declarat Saluator. cùm subdit.

II.

*Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine intrabit in regnum
calorum: sed qui facit voluntatem patris mei.* Hæc Domini verba non ad hæreticos modò, sed ad fideles etiam pertinent. Ad hos enim Dominus ait, *Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, &c.* Quod perinde est, ac si diceret, *Quid ore me compellatis Dominum, si non facitis quæ præcipio?* Si enim me Dominum verè agnoscitis, iussis meis obtemperate. Si verò non agnoscitis, quid sibi vult contraria præceptis meis Domini compellatio? Nihil sanè profuerit hæc honorifica vox, si obediētia desit: imò verò ea vos magis accusabit, cùm arguat aut hypocritam, aut infidelem, qui quod ore profitetur, factis negat. Cùm igitur hic locus sicut & superior hypocritas perstringat, de hypocrisis nobis in reliqua concionis huius parte differendum est.

Est autem duplex hypocrisis species. Vt enim duplex est superbia, altera carnalis (qualis est eorum qui de opibus, aut nobilitate, aut potentia gloriantur,) altera verò spiritualis, quæ de

virtutum splendore insolescit: sic alia est hypocrisis carnalis (sic enim illam appellare libuit) qua quis opes aut nobilitatem, aut potentiam ostentat, quam non habet, alia verò spiritualis, quæ sanctimoniam, & pietatem fallaci virtutis imagine mentitur. Et quidem prior illa adeò latè patet, vt vix quisquam ab ea immunis sit. Cuius rei causa reddenda est. Constat planè inter omnes humani cordis affectus vehemèntissimum esse propriæ excellentiæ, & gloriæ desiderium. Constat item communè esse multi *Eccle. 17.* iudius errorem, vt paupertatem quidem probri & ignominie, diuitias verò gloriæ loco ducant. Quem errorem Ecclesiasticus expressit cum dixit. Pauper locutus est, & dicunt: Quis est hic? Locutus est senatè, & non est datus ei locus. Diues locutus est, & omnes tacuerunt, & verbum eius vsque ad nubes perducet. Cùm igitur vulgi homines (quorum infinita penè turba est) adeò vehementer & ignominie notã fugeant, & gloriæ dignitatem appetant: hinc fit vt paupertatem qua premuntur, quantum possint arte dissimulent, & diuitias quas nõ habent, simili studio ostentare nitantur. Domi igitur sedes inclusas tegunt, foris autè quicquid habent splendidum: omnium oculis subiciunt. Et domi quidem surfuraceo pane frequenter vtuntur, & necessario ad vitam cibo se ipsos fraudant, vt quod necessitati corporis subtrahunt, in cultiores vestes quæ omnium oculis conspicuæ sunt, expendant. Eademque de causa cùm maximè egeant, neque manibus victum quærere, neque aut nobilibus aut principibus vtis seruire volunt, quòd vtrumque in gloriam sibi esse ducant: maluntque fame & inedia perire, quam se ad hæc officia demittere. Eademque de causa neque elemosynas à ditioribus, nisi occultissimè accipere volunt: quòd paupertatis opinionem magis, quam famis & indigentie cruciatum vereantur.

Sed hæc leuiora incommoda sunt, quæ corpus precipuè attingunt: illa verò multò maiora, quæ animam lauciant, & lethali vulnere feriunt. Hac enim de causa multi nobiliũ neque famulis stipendia, neque creditoribus exigentibus debita soluunt. Imò verò nouum æs alienum conflat, ne quicquam de consueto domestici splendoris apparatu imminuant. Iam verò pauperum inopiæ Christiana charitate cõsulere qui possunt, qui spontè se in has angustias propter humanam gloriam cõiecerunt? Tales igitur non vitæ, atque salutis suæ, non animæ, non Christianæ charitati, non postremò Deo, sed stultorum oculis & vulgi opinionis seruiunt, quandoquidem ad illa omnia steriles & inanes, ad hæc autem sola effusi & prodigi sunt. Denique adeò latè malum hoc serpit, eoque deuenit, vt iam gloriæ loco inter optima

res ducatur magnum æs alienum conflasse, & ingentis summae debitorem esse. Nihil autem diligentius generis humani hostis curat, quam ut homines in hoc necessitatis barathrum cõijciat. Nullum enim tantum flagitium est, quod homines nõ aggrediantur, cum magna aliqua necessitate & inopia cõstringuntur. Tãtas enim vires necessitas habet, ut pias etiã matres ad infantum suorum dilacerationẽ impulerit, effeceritq; ut viscera sua in alimentum verterint. Quid ergo non faciet, quid non tentabit, quas leges non evertet, qui huiusmodi necessitate cõstringitur. Ex hac enim iniustæ lites, ex hac furta, peculatus, rapinæ, pauperum & pupillorum oppressio, ex hac tyrannides & iniquæ leges, ex hac crudelitas & inhumanitas oriuntur: dum homines quacumque ratione siue honesta, siue turpi necessitati, aut potius vanitati suæ consulere student. Hæc igitur mala omnia fratres, ex carnali illa hypocrisi oriuntur, qua homines supra fortunas & facultates suas assurgere nituntur, & quas opes non habent, vana simulatione ostentare volunt, quod ab occulta superbix radice proficisci certum est. Huius autem criminis Moabitas Dominus per Prophetam accusat, cum ait, *Audiui. Esai. 16.* mus superbiam Moab: superbus est valdè. Superbia eius, & arrogantia eius plusquam fortitudo eius. Alio verò in loco superbiæ huius Moabitarum supplicium declarat, cum ait, *Quia Jerem. 48* plus fecit, quam potuit, idcirco perierunt.

Huius verò morbi remedium est, ut homo intra fines sibi à Deo præscriptos se contineat, neque ambulet in magnis & mirabilibus super seidem sit extra, qui intus, in foro, qui in domo, neque aliud fronte ostendat, aliud corde regat: illudque Ecclesiastici consilium impleat. Ne accipias faciem aduersus faciem tuam, dum aliud foris ostendis, aliud intus abscondis. *Quisquis Eccl. 4.* autem hoc sibi imperate poterit, sciat magnas se, verasque diuitias assecutum. Est enim (ut Paulus ait) quæstus magnus pietas cum sufficientia: pro quæ alius vertit, Animus sua sorte contentus. Talem animũ ad eò felicem Seneca iudicauit, ut dicere non dubitauerit, Qui desiderium clausit, cum ipso Ioue de felicitate contendat. Hactenus de carnali hypocrisi. Nunc ad spirituales veniamus.

III.

Hanc autẽ hypocrisim duplicem esse statuo: alterã qua homo simulata sanctitatis imagine alios decipere conatur, & vir bonus atque innocens aliis apparere nittitur, cum ipse nequitie suæ sibi conscius sit: alteram verò magis occultam: qua ipse se homo decipit, & aliud de se iudicat, quam sit. De priori illa quæ apertior

apertior est, nihil hoc in loco dicā, ne improbis hominibus occasionem bonos viros infamandi tribuam: qui vt nequitiam suam tegere valeant, illos hypocritis & affectatæ laudis & gloriæ cupidos insimulare solent. Quo etiā nomine sibi ipsis gratulantur, & scurrilitatem, atque intemperantiam suam tuetur, quod his moribus imbuti, quā longissimè ab hypocritis vitio se abesse gloriantur. De hac igitur hypocrisi apertissima, nihil sed de illa quæ occultissima est, pauca subiiciam. De ea namque Salomon ait, Est via quæ videtur homini recta & nouissima eius ducunt ad mortem. Prou. 14

Hanc portò Saluator designauit, cū dixit: *Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum celorum, &c.* Hæc autem hypocrisis non vno modo auctorem suum decipit. Sunt enim variæ eius species. Prima est eorum, qui bona quidem opera, non tamen bona intentione agunt: qualia erant eorum quibus Dominus ait, Omnia opera sua faciunt, vt videantur ab hominibus. Et alio in loco, Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus, deus autē nouit corda vestra. Isti igitur externam illam bonorum operum speciem contemplantes, nec quid in corde lateret animaduertētes, seipso decipiebant, sibi que ipsis hypocritæ erant. Est enim & maxima & occultissima amoris proprii vis, quæ se frequentissimè diuinis etiam exercitiis immiscet, & aliquid vnde cumque captare nititur, quod in carnis suæ cedat commodum, aut voluptatem. Hinc d. Gregorius: *Sæpè, inquit, meus sibi mentitur & fingit de bono opere amare quod non amat: de mundi autem gloria nō amare quod amat.* Cuius rei memorabile, imò & formidabile idē Gregorius narrat exemplum, quod hoc in loco attexere libuit. Fortunatus, inquit, vir sanctissimus magna in expellendis dæmonibus Dei gratia pollebat. Quodam igitur tempore ex obfesso quodā homine immundum spiritum excussit: qui malignus spiritus cū vesperascente iam die secretam ab omnibus horam cerneret, peregrinum quempiam se esse simulans circuire cœpit ciuitatis plateas, & clamare, O virum sanctū Fortuantum Episcopium, ecce quid fecit, petegrinum hominem de hospitio suo ex pulit. Quoeto vbi requiescere debeam & in ciuitate eius nō inuenio. Tunc quidam in hospitio cum vxore sua & parvulo filio ad prunas sedebat: qui vocem eius audiens, & quid Episcopus ei fecerit requirens, hūc inuitauit hospitio, & sedere secum iuxta prunas fecit. Cumq; vicissim aliqua cōfabularentur, paruulum eius filium idem malignus spiritus intrauit, atq; in easdem prunas proiecit, ibiq; mox eius animam excussit. Qui orbarus mi- Mat. 6
Luc. 16
Greg. lib. 2
dialog. cap. 10

Idē Gre- ser, vel quem ipse suscepit, vel quē Episcopus expulit agri-
gor. ibidē. uit. Haftenus Gregorius. Huius autem rei adeo mirabilis cau-
Matth. 6. sam idē declarat his verbis: Multa videntur bona, sed non sunt,
 quia bono animo non fiunt. Vnde & in Euangelio veritas dicit,
 Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum
 erit. Quia cum peruersa est intentio quæ præcedit, prauum est
 omne opus quod sequitur, quamuis esse rectum videatur. Ego
 namque hunc virum, qui dum quasi hospitalitatem exhiberet,
 orbatus filio est, non pietatis opere delectatū æstimo, sed
 Episcopi derogatione. Nam pœna subsequens declarauit, quia
 præcedens illa susceptio sine culpa non fuit. Sunt namque non-
 nulli, qui idcirco bona facere student, vt gratiam alienæ opera-
 tionis obnubilēt. Nec pascuntur bono quod faciunt, sed laude
 boni, qua ceteros premunt. Qua de re existimo hūc virum, qui
 malignum spiritum in hospitalitatem suscepit, ostentationem
 boni potius intendisse, vt meliora opera quam Episcopus fecis-
 se videretur, cum ipse susciperet eum, quem vir Domini Fortu-
 natus expulisset. Haftenus Gregorius. Quis igitur, fratres, sub
 hoc lapide scorpionē latere intelligeret? quis hac benignitatis
 imagine non deciperetur? An non ergo videtis hominē hac bo-
 ni operis specie falli, sibiq; ipsi hypocritam esse? Scio planē ali-
 quando deprauatæ intentionis vitium auctori suo notum esse.
Simile. Aliquando tamen adeo occultum est, adeoq; se virtutis imagi-
 ne palliat, vt nisi oculatissimus sis, anguem sub viridi herba la-
 tentem, eiusque colorem referentem deprehendere nequeas.
 Quocirca sollicitē vir pius intima sua perscrutetur, & in bonis
 operibus quæ agit studiosē inquirat, quid præcipuē ipsum ad
 opus bonum moueat, semperque sibi diffidens, de sui ipsius a-
 more sibi suspectus sit, ne cum dominus tempus acceperit, quo
 iustitias iudicabit, & renes & corda scrutabitur, manifestabitq;
 consilia cordium, pro auro aurichalcum, & pro vera iustitia fal-
 sam in eo deprehendat.

IIII.

III.

Est etiam tertium aliud hypocrisis genus iis, quæ haftenus
 diximus, ocularius. Ex ijs enim qui dicunt: Domine, Domine,
 quidam sine vilo mentis affectu has frequenter voces repetunt
 qui Dñm strepitu magis labiorum, quam affectu mētis hono-
 rant. Alij autem blandissimum pectus his vocibus adiungunt
 quod etiam laudabile semper sit, in aliquibus ingenijs non tantum
 habet laudis, quantum dulcedinis ac suauitatis. Sunt enim qui-
 dam ita ab ipsa natura ficti atq; infirmati, vt dulci quodā & te-
 nero affectu erga diuina moueantur: quod nonnullis etiā philo-
 sopho-

sophorum, qui diuina gratia destituti erant, contigit. Quicunq;
autem sic affecti sunt, tantum sibi sanctitatis tribuunt, quantum
dulcedinis atque suauitatis in diuinarum rerum contemplatiōe
percipiunt. Qua quidē in re periculo sē decipiuntur. Non enim
diuinæ suauitatis gustus, sed charitatis affectus, virtutum officia
laborum patientia, cupiditatum cohibitio, vitæ puritas, & cordis
humilitas veræ sanctitatis argumenta sunt. Multos enim videm⁹
spiritualibus iis delitiis affluentes: qui in harum virtutum offi- Luc. 3.
ciis interdum claudicant: qui quamuis ipsi sibi interius vigere at-
q; florere videantur, oblata tamen graui aliqua tentatione, de sta-
tu mentis deiciuntur: quos Dominus in Euangelio aptissimè
per illud semen designauit, quod supra petram iactum, hybernis
q; aquis nutritum adoleuit, quod postmodum incalescente Sole
arescendum est. Quisquis igitur talis est, quemadmo- Iob. 8.
dum in lib. Iob scribitur: humectus videtur antequam veniat
Sol, & in ortu eius germē eius egredietur, qui tamē postea me-
ridiani feruoris gestu facillē arescit. Cuius mentis statum regius
Propheta in persona sua expressit eum ait, Ego dixi in abūdantia Psal. 29.
mea, non mouebo in æternum: Auertisti faciē tuam à me, & fa-
ctus sum conturbatus. Videtis ergo quam fallax de se homo iu-
diciū proferat, cum diuina illa consolatione circūfluit. Qui n-
tunc se immutabilem fore credebat, subtracta paulisper diuinæ
consolationis præsentia, subito conturbatur & cōmouetur. Qua
re diuinæ pietatis munus est, vt quisquis hoc errore tenetur, illa
diuinæ consolationis gratia ad horam destituatur: vt cum se ad
cetera virtutum officia hoc tempore infirmum & fragilem vi-
deat, imbecillitatem & infirmitatem suam aperte cognoscat, nec
sibi plus tribuat, quàm illa verè virtutis argumenta, quæ paulò
ante diximus, declarant. Aliter enim, qui existimat se aliquid es-
se cum nihil sit, ipse se seducit, sibiq; ipsi hypocrita est. Cum au- Galat. 6.
tem adeo fragilis & imperfecta multorum iustitia sit, bona iusti-
tiz pars est, vt hanc ipsam infirmitatem suam humiliter homo
cognoscat. Quod qui non facit, dupliciter in officio delinquit: &
quia non plenè præstat quod debet, & quod humilem sui cogni-
tionem, quæ huius infirmitatis remedium erat, sibi subtrahit.

Verum igitur virtutis probationem fratres, non in sola infor-
mi fide, non in sanctis verbis, dulci etiam & blando affectu re-
petitis, sed in diuinæ voluntatis obediētia sitam esse Saluator ait.
Tantum igitur quisque veræ virtutis & sanctitatis habet, quan-
tum in propriæ voluntatis abdicatione, & diuinæ adimplerione
profecit. Neque enim altera voluntas stabiliri potest, nisi altera
euellatur, vt nihil intra nos sit: quod vel diuinis præceptis, vel
diuinæ

Seneca.

diuinæ erga nos dispositioni obistere possit: quò læti & libentes
 quæcunque nos ille siue plana siue aspera via ducat illum sequa-
 mur. Cuius obedientiæ exemplum quò magis inobediētia nostra
 pudore afficiatur, non ex sacris, sed ex prophanis literis vobis hoc
 in loco proponam. Sic enim Seneca Demetrium Philosophum
 cum Deo loquentem inducit. Hoc vnū (inquit) Dij immortales
 de vobis queri possum: quod non ante mihi voluntatem vestrā
 notam fecistis. Prior enim ad ista venissem ad quæ nunc vocatus
 adsum. Vultis libros sumere? illos vobis iustuli. Vultis aliquam
 partem corporis? sumite. Non magnam rem promitto, cito to-
 tum relinquam. Vultis spiritum? quid nisi nullam moram faciam
 quò minus recipiatis quod dedistis. A volente feretis quidquid
 petieritis. Quid ergo est? Maluissem offerre quàm tradere. Quid
 opus fuit auferre? accipere potuissetis: sed ne nunc quidem aufer-
 retis, quia nihil eripitur nisi retinenti. Nihil cogor, nihil patior
 iniustus, nec seruo Deo, sed assentio. Hactenus ille. Quis quæso
 vestrum fratres hanc tantam Philosophiam in Ethnicò homine
 non miratur? qui neque Christam nouerat, neque Euangelium
 audierat, neque de cœlestibus gaudiis & gehennæ suppliciis,
 aut futura vita quicquam nouerat? Ex tamen solo rationis lumi-
 ne eruditus, hanc tantam diuino numini reuerentiam & obediē-
 tiam vel exhibebat, vel exhibendam esse intelligebat? Quisquis
 igitur hac Evangelica sententia institutus, regnum cœlorum iis
 destinatum esse credit, qui cœlestis Patris voluntatem faciunt,
 tota animi contentione præstare studeat, quod hic insignis Phi-
 losophus (vt diximus) vel præstitit, vel præstandum esse docuit.
 Sic eam fiet, vt voluntatem Patris æterni tanquam legitimi filij
 exequentes, cœlestis patrimonij hæreditatem filiis adoptionis
 promissam eodem patre donante cernere mereamur.

In eadem Dominica septima post Pentecosten con-
 cio secunda, in qua lectio Evangelica explanatur,
 & in fine sententia verbis thematis comprehensa
 paulo fusius explicatur.

THE *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem
 mittetur. Matt. 7.*

Odierna sancti Euāgelij lectio, dilectissimi, velut
 peroratio est eius sermonis, quæ Dominus ad di-
 scipulos in monte habuit: in quo perfectionis Euā-
 gelicæ summa continetur. Et quidē in huius ser-
 monis initio, cœlestis huius Philosophiæ doctores

Domi-

Dominus erudiuit, & quales esse deberent, clarissimis nominibus impositis docuit, dum eos sal terræ, lucem mundi, ciuitatēq; supra montem positam appellauit. Hæc enim nomina, eorumdem officia breuiter designant. Quia verò (vt Poëta dixit.)

Terra saluiferas herbas, eademq; nocentes

Nutrit, & vitica proxima sæpè rosa est.

Sic etiam cum bonis doctoribus mali quoque emergere solent, ideo quemadmodum initio sermonis huius veros doctores nobis Dominus commendauit: ita in fine à falsis cauendum esse monet his verbis: *Attendite à falsis Prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ouium; intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Horum autem Pseudoprophetarum nomine hæreticos, fraudulentosque doctores potissimum Dominus intellexit: de quibus tamen hodie apud vos agere non est animus. Cum enim hoc Lusitanæ regnum Domini beneficio ab hæreticorum veneno immune sit, non est cur aduersus absentes inlagare debeamus: qui etiam si præsentessent, nihil oratione nostra commouerentur. Quos enim Ecclesiæ auctoritas & Conciliorum decreta sanctorumq; Patrum consensus, & totius antiquitatis vetusta religio à perfidia sua non reuocant, quomodo rudi hac oratione nostra reuocarentur? Præterim cum D. Paulus hos homines à demone subuersos esse dicat: à cuius tyrannide & potestate non facile emergere possunt. Illud tamen vnum dicam, quod nisi penitus subuersi essent, eos ad sanam mentem reduceret: nempe sectarum confusa multitudo: quas hodie Zaniam seminator dæmon inter eos sparsit. Numerantur enim à viris doctis supra decem & octo centum sectarum nomina, quæ ab eis orta sunt: vt non fuerint plures linguæ eorum, qui turrim Babylonis ædificabant. Quis igitur hoc argumento non apertè eorum errores & mendacia agnoscat? Veritatis enim natura simplex est, & simplici via tendit: mendaciū autem sæcundissimum, quod infinitis modis a veritate deuiat, vnicam enim via est collimandi atque attingendi scopum: at infinita propè diuerticula sunt, quibus ab eo deflectimus. Cum autem vnusquisque eorum aliorum dogmata impugnat, & sua tantummodo tueatur, ipsi se armis suis iugulant: quemadmodum olim Madianitæ, expugnante Gedeone, mutua se exde tuncabant. Quid enim mirabilius, aut etiam miserabilius, quàm in tam paucis annis, tot hæresum monstra atque prodigia ab vna radice pullulasse? Quod quidem iustissimo Dei iudicio euenisse putandum est, vt apertè homines viderent, in quàm multa atque horrenda præcipitia, vbi à Deo deseruntur, ruant. Quo etiam iudicio nullum miseris excusationis velamen relinquitur. Quod

enim

Matt. 7.

enim maius erroris, & mendacij argumentū, quā in hæc tā multiplex sectarū varietas? Sed hereticos missos faciamus, & ad mores nostros instituēdos atq; examinandos veniamus.

Attendite (inquit) *à falsis Prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Ex his Domini verbis intelligimus, eò vsque homines à Deo auersos degenerare, vt truculentarum bestiarum nominibus appellentur: cum Pseudopphetas Dominus hoc in loco rapaces lupos ouina pelle tectos appellet, quòd lupoꝝ rapacitatem & fraudes imitentur. Vnde colligimus, omnes eos, qui ferarum rabiem, aut truculentiam, aut fraudem, aut nocendi vim imitantur, earundem ferarum nominibus appellandos esse. Hæc autem adeò indigna nomina illis præcipuè conueniūt, qui diuturna peccandi consuetudine efferatos mores induerunt. Sunt enim duo delinquentium hominū genera. Quidā enim & raro & non sine metu ac trepidatione delinquant: qui tamen vbi aliquādo forte delinquerint, à delicto surgere, & ad priorē statum redire student. Sunt tamen alij sic in malis obstinati, vt nunquam scelera sceleribus addere cessent. Cū autē vnūquodq; lethale peccatum nos à Deo separet, quo quisq; plura peccauit, eo longius à Deo, hoc est à diuina luce & splendore discedit: atq; ita in densissimis tenebris iacēs, in omnia peccatoꝝ præcipitia ruit: adeò q; nō mirū si hoc genus hominū pro varietate criminū multiplici quoq; ferarū nomine designetur, quod non obscure Dñs esurienti Petro ostēdit, cū improboꝝ hominū mores in linteo illo quadrupedibus, & reptilibus, & serpētibus pleno ostendit. Hinc S. Iob: Frater (inquit) fui draconū, & socius struthionum. Et ad Ezechielem Dominus ait, Fili hominis: inereduli & subuersores sunt tecum: & cum scorpionibus habitas. Et Herodi iubet idē Dominus in Euangelio renunciari: Ite, dicite vulpi illi. Idemq; ad discipulos: Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Et Ioannes Baptista sceleratos homines vocat genimina viperarum, Quam rem cū viri sapientes intelligerent, feminam quādā nomine Circe socios Vlyssis in varias animantium formas beneficiis suis transmutasse finxerunt. Qua fictione significare voluerunt: improbos homines variarū bestiarum, & mores, & nomina sortiri. Tales igitur quorundā hominū mores & ingenia sunt, vt eos nō quidē Circes, sed spiritus sanctus serpentes, dracones, scorpiones, & id genus nominibus ferarū appellet. Nec id immeritò. Multos enim reperire licet, qui malitia serpentes, dracones ferocitate, crudelitate tigrides, rapacitate lupos, astutia vulpes, & viperas detractione imitantur. Vi-

Act. 10.

Iob. 30.

Ezech. 2.

Luc. 13.

Idem 10.

Idem 3.

pera enim serpens est, qui venenato ore quos momorderit, interficit. Suntq; non pauci huius generis viperæ: de quibus in Salomone legimus: Si mordeat serpens in silentio, nihil eò min⁹ habet qui occultè detrahit. Sunt enim serpentū corpora lethali veneno plena, atq; ita per os, & interdū etiam per oculos venenum spirant, & flatu quoq; ipsum aërē inficiunt. Talia sunt autem maledicorū quorundam hominū pectora, quæ vipereo infecta veneno, de omnibus malè sentiunt, omnibus invidēt, omnia oderunt, atq; fastidiunt: & ita de omnibus malè loquuntur: quia ex abūdātia cordis os loquitur. Cū enim liuoris, & prauæ volūtatī veneno pleni sint, consequēs est, vt prauos humores, qui in eorum pectore nutriuntur, per os passim euamant. Hos autem sacræ literæ aliquando serpentes, aliquando aspides, aliquando verò proprio nomine detractores & maledicos appellant: quotū nō exigua turba in mundo est: quorūmq; os maledictione & amaritudine plenū est. Et quidē si quem horum maledicum appelles, summæ iniuriæ loco ducet. Et qui ad eò contumeliosum putat maledicum vocari, nō putat esse. Quæ so ergo te, si ad eò ignominiosum hoc tibi nomen arbitraris, exaudi te aliquādo cū loqueris. videbīsq; te hoc ipsum agere: cuius nomen detestaris & horres.

Matth. 12.

I.

Cōstat igitur ex his prauos homines truculētis feris similes esse. Quid verò si illud etiā addamus, quod multi non modò feris, sed ipsis etiā dæmonibus similes sunt? Hoc certè Saluator ipse testatur, cū ad discipulos ait: Nōne ego vos duodecim elegi & ex vobis vnus diabolus est? Et ad Iudæos, qui ipsū occidere volebant: Vos inquit ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat, &c. Diabolum appellat eū qui diaboli opera & peccata imitabatur, diaboli autē peccata principua sunt, primū quidē superbia, quæ illū ecælo deiecit: deinde inuidia, per quā mortē introduxit in orbem terrarū: tum odū generis humani: adeoq; bella & dissidia, atq; discordias seminat inter fratres: ac postremò obstinatus in sceleribus animus, à quibus nunquam emerget. Quod si diabolus est, quisquis opera & mores diaboli imitatur, ergo qui superbus est, qui inuidus, qui dissidiorū seminator, & qui in malo obstinatus est, quid aliud quàm diabolus erit? Quod si diabolus dicitur esse Rex super vniuersos filios superbiæ, quot homines inueniemus hoc vitio infectos, qui eius filij, & membra existunt? Ergo quisquis hoc vitio contaminatus fuerit, nō dubium, quia inter diaboli seruos & filios numerādus sit. Et si inuidia maximè demonem

Ioan. 6.

Iob. 14.

nem

ne facit, quot huius generis demones in mundo reperire licebi qui aliena felicitate marcet, qui alienas opes sua inopia, aliena latitia suas lachrymas, aliena comoda sua incommoda esse dicunt: qui nunquam sine magno suo dolore alienam felicitatem vident? Quot enim in aliena domo bona cernunt, tot in corde suo telis sauciantur. Quod plane vitium non tam hominum, quam demonum est: quotum ea est natura, ut non ob aliquam suam utilitatem noceant, sed ut noceant. Sicut enim quidam ad eum boni viri sunt, ut premia recte factorum putent esse ipsa recte facta, ita demones ad eum mali sunt, ut non aliud malefaciendi premium, quam ipsa malefacta querant. Quod plane iudicis omnibus commune est. Nam & auarus, & impudicus, & ambitiosus aliquid utilitatis, aut voluptatis ex malis operibus captant: tu tamen inuide, quid acquiris cum inuides? Nihil certe. Nihil enim tibi ex hoc quod aliis inuides, lucti aut voluptatis accedit. Imo verum tantum abest, ut aliquid iucunditatis assequaris, ut etiam novum animi cruciatum acquiras,

Simile,

III. cum aliorum opibus & fortunis inuides.

Pro. 6.

Quid verum de iis referam, qui demonum more discordias seminant inter fratres? Quod sane crimine non solum odibile, sed etiam abominabile Domino esse dicitur. Sex enim sunt (ait Salomon) quae odit Dominus, & septimum detestatur anima eius: septimum autem esse ait, seminare inter fratres discordias. Quod ifaciunt qui quicquid mali de absente proximo audiunt, eidem protinus denunciant: ut hac delatione, eius ineam gratiam: & ex conflatis venenata lingua inimicitias, novas ipsi acquirant amicitias. Hinc Ecclesiasticus: Vir peccator turba bit amicos, & in medio pacem habentium immittet inimicitiam. O viperea lingua! O genetis humani pestis & exitium! O non tam hominis, quam demonis inventum! qui inter primos mundi fratres discordias seminat: idemque nunc pacem hominum turbat, amicitias dirimit, charitatem violat, scindit unitatem, & bella intestina concitat! Vix enim dissidium aliquod inter homines oritur, quod non ex hoc manaverit seminario: vix unquam maritus zelotypiae spiritu ebrius, uxorem iugulavit, qui non tetrum hoc facinus ex alienius delatione ante conceperit.

Eccle. 28.

IIII.

Quod si in mali obstinatio proprium demonis peccatum est: quot passim huiusmodi demones reperire licet, qui nullis neque minis flecti, nec beneficiis emolliiri, neque plagis concuti, neque divinis promissis trahi ad poenitentiam volunt? Hoc verum maxime proprium demonum est, qui obstinatis in malo animis perseverant: quos imitantur, qui sic obdurati & insanabiles permanent. En fratres, quomodo per diuturnam peccandi consuetudinem miserandum

us homo deueniat, & cuius similitudinẽ & imaginẽ referat, qui ad imaginẽ & similitudinẽ Dei factus est.

Hæc idẽ pauõ fufius à me dicta sunt fratres, vt intelligatis sceleratos homines diuturna peccandi consuetudine, sic à natura suæ præstantia degenerare, vt non modò luporum sub ouina pelle latentium, sed aiarum etiam furiarum, & serpentũ atque adeò ipsorum etiam demonum rabiẽ & metes imitentur, eorundemq; nomina fortiantur. Sed ad verba Domini iterum veniamus.

Attendite (inquit) *à falsis Prophetis, &c.* Pseudoprophetarum nomine hæreticos intelligi diximus, de quibus tamẽ nihil nos dicturos polliciti sumus. Est tamen aliud inter Ecclesiæ fines Pseudoprophetarũ genus, quod nõ minus quàm aliud sub ouina pelle nocet. Sũt enim falsi fratres, sunt multi in sacris ordinibus constituti, sacerdotaliq; habitu induti, qui luxu & inceptantia vitæ, & rariq; exẽplis non minus incautis & simplicibus quàm hæretici nocent. Quã rem multis lachrymis & lõga oratione D. Bernar. deplorat his verbis: Olim prædictum est, & nũc tempus impletionis aduenit. Ecclesiæ vox est: Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Amara prius in nece martyrũ, amarior post in consuetũ hæreticorũ, amarissima nunc in moribus domesticorum. Non fugare, non fugere eos potest, ita inualuerunt, & multiplicati sunt super numerum. Intestina & insanabilis est plaga Ecclesiæ: & idẽ in pace amaritudo eius amarissima. Hactenus Bernar. Isti igitur ouina quoque pelle tecti sunt cum officio & ministerio seruos se Christi profitentur. Quorũ tamen vita à dignitatis ratione dissentiens, non minus quàm luporum feritas & fraudulentia nocet.

Bernard.
super
Cant.

Osee 10.
Hiere. 8.

Quo autem inditio illos discernere valeamus, declarat prorsus Saluator cum subdit, *A fructibus eorum cognoscetis eos* Sapiẽter, inquit, à fructibus operum, non à foliis verborum. Israel enim vitis frondosa: non est vua in vitibus, & non sunt ficus in ficu nea. Non ergo à verborum foliis, sed ab operum fructibus veri Ecclesiæ ministri, & pastores diiudicandi sunt, quales vide licet erga pauperes, erga viduas, erga infirmos, variisq; calamitanibus op: ressos, quales denique erga seipso, & quales erga delinquentes sint. Erga se enim rigidi atque seueri: erga alios verò mites, benigni, misericordes, & patientes esse debent, sic tamen, vt in tranquillitate censuram æquitatis non deserant. Isti sunt ergo externorum operum fructus, quibus de arbore, bona sita mala, prouinciandum est.

Sed ais, Fieri potest, vt omnia ista vel inanis gloriæ affectu,

Plurarchus.

1. Cor. 4.

vel lucri, aut maioris dignitatis cupiditate fiant. Hac enim virtutum opinione solent homines ad maiores dignitatum gradus promoueri. Cùm ergo propriæ excellentiæ appetitus ad eò altè v scribis hominũ hæreat, fieri sanè poterit, vt hæc omnia virtutum officia, ex hac appetitione proficiantur. Pompeius ille magnus (vt in eius vita memorat Plurarchus) dum Romæ ageret, liberani sui vxore clam abutebatur: qui tamen ad bellum Mythridaticum profectus, oblatas sibi speciosissimas virgines r pudiauit: quam rem nõ virtutis amore, sed honoris & gloriæ intuitu fecisse credendus est. Ad hoc igitur respondeo fratres officij nostri esse, à fructibus externorum operum corda dignoscere: Dei autem esse secretaria renes & corda. Ipse enim est spiritum ponderator, ipse discretor cogitationum, & intentionum: ipse hominum corda, & merita velut in statera appendit. Quocirca suas illi partes tribuamus, nos nostras assumamus. Ille ex cordæ opera diiudicat, nos ex operibus corda diiudicare iubemur. Hinc Apostolus, Nolite, inquit, ante tempus iudicare, quoad usque veniat Dñs, qui & illuminabit abscondita tenebrarum & manifestabit cõsilia cordium. Olim Dñs in lege, animalium carnibus vesci permittebat, eum autem sanguinis seuerissima pœna proposita inhihebat. Cuius rei causam assignat, quòd ipse animalium sanguinem sibi sumpserit, quẽ homines pro admittis piaculis in sacrificium ipsi offerrent. Hac ergo lege execrandum facinus esse decreuit, si homines sibi sumerent, quod is tanquam sibi proprium reseruauerat. Cùm ergo occultorum iudicium non ad homines, sed ad Deum spectet, quisquis hoc sibi assumit, Dei officium, dignitatem, & iudicandi facultatem usurpat: quod proditor ille Angelus fecit, qui Dei sedem & dignitatem inuadere præsumpsit. In quo crimine sunt, qui cùm pios homines templa adire, deuotius orare, pauperibus subuenire & sacramenta frequentare, & similia pietatis opera exercere vident, inuidiæ zelo extimulati, malignè opera illa interpretantes, magis ex hypocrisis & inani gloria, quàm à religionis affectu eã proficisci dicunt. Itaque fratres vt ex multis fructibus arborem malam, sic ex bonis bonũ æstimare iubemur. I. I.

Ma.

Sed ad id quod sequitur, veniamus. Non, ait, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum caelorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in caelis est, ipse intrabit in regnum caelorum. Hæc Domini sententia latè patet. Non enim ad hæreticos solum, de quibus hæc verus locutus est, sed ad fideles etiam pertinet. Hæretici enim quò se aliis vendicent, in ore semper habent Christum, Euangelium, verbum Domini. Multi quoque fidelium hoc idem

Domini

Domini nomen frequentius inclamantes, securitatem sibi pollicentur. Quos tamen Dominus hoc in loco a petre perstringit, cum has voces nihil ad salutem conferre dicat, si diuinorum mandatorum obedientia desit: qua cœlestis patris voluntas continetur. Ad hoc autem genus hominum agnoscendum, scire oportet, inter virtutum officia, quædam esse ad agendum facilia, quædam verò difficilia. Quidam autem homines nimium sui amantes ex his officiis ea eligunt, quæ sunt faciliora. Facile enim est orare, & orationis verba parum attentè repetere: Facile item legere, sacras conciones audire, diuinis laudibus, & Missæ sacrificio quotidie interesse, de rebus diuinis colloquia miscere, hæc quidem faciliora sunt, atque multis in promptu posita. At difficiliora sunt seipsum abnegare, carnem cum vitiis, & concupiscentiis crucifigere, malè parata restituere, delinquenti contra nos veniam donare, linguæ petulantiam & oculorum licentiam cohibere, cupiditates frænare, cor & corpus castum integramque seruare, carnem cum opus fuerit, aut Ecclesia præcipit, ieiuniis macerare, ac postremò propria volûnate abdicata se totum diuinæ voluntatis obsequio mancipare, hoc est, non tam sibi quàm Deo viuere. Illi enim non sibi, sed illi viuunt: qui propria voluntate ac omnibus eius desiderijs repudiatis, Christi Domini voluntatem (quæ non alia quàm patris est) tota animi deuotione amplectuntur. Hæc igitur quis neget esse ad agendum difficiliora? Sunt itaque inter fideles non pauci, qui ea, quæ facilia esse diximus, libenter exequuntur, hæc autem difficilia ne attingunt quidem: utpote qui religionem omnem summis labijs, non in imo corde atque visceribus infixam habeant. Horum igitur Dominus errorem falsamque securitatem his verbis arguit: *Non omnis, qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum: sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in calis est, ipse intrabit in regnum cœlorum.* Regnum enim illud, regnū est omnium seculorum, regnum omnium deliciarum, & gaudiorum, regnum cuius opulentiam & gloriam: nec oculus vidit, neq; auris audiuit, nec in cor hominis ascendit: regnū in quod nullus intrat, coinquinatus & immundus: regnum denique, in quo cœlestē regem in decore & specie sua videbimus, similesque ei erimus, quia videmuseum sicuti est. Ad hanc autē tantā felicitatem nisi per varios labores atque certamina non peruenitur.

Cuius rei cum multæ sint causæ, non postrema est lapsæ naturæ morbus atq; corruptio, quæ ad delicias & voluptates pronas, omnem virtutis & honestatis laborem refugit atque detre-

- Gen. 3.* & ac. illa namque maledictio, qua generis nostri principi dictū est, Maledicta terra in opere tuo, spinas & tribulos tibi germinabit. In sudore vultus tui vesceris pane tuo, non minus miseris animas, quā terrā attingit, quæ sponte quidem sua sine cultore varias vitiorum spinas germinat: fruges autem virtutū non nisi assiduo cultu, & labore, & sudore vultus nostri. Quin & altera maledictio, quæ fœminā perstringit, vt in dolore filios pareret, animæ quoque nostræ miseriam declarat quæ virtutum atque bonorum operū fœtus in dolore parit: cū constet virtutum omnium officia in rebus asperis atque difficilibus versari. Nihil autem hic de mundi atq; serpentis antiqui impugnationibus dico, qui carnis nostræ fragilitate, variisque cupiditatibus ad exitum nostrum abutuntur. Cuius rei gratia Ecclesiæ voce monemur, vt simus fortes in bello, & pugnemus cum anti-
- Prou. 31.* quo serpente, quò æternum regnum accipiamus. In cuius rei argumentū insignis illa mulier in Prouerbiis, (quæ fidelis anime typum gerit) manum suam misit ad fortia, & accitoxit fortitudine lumbos suos, & roborauit brachium suū. Ac denum de ipsa
- Ibidem.* dicitur: Fortitudo & decor indumentum eius quia videlicet tota eius vita fortitudine & constantia velut indumēto quodam vestita atque armata erat, cū ad omnia virtutum officia animi robore atque fortitudine opus sit. Quo nomine Apostolus: Per multas, inquit, tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Et Saluator ante huius sacre lectionis initium? Augusta, inquit, est porta, & arcta via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam. Hac tamen sancti omnes ingressi sunt quorum innumera exempla hoc in loco recensere possemus sed ne longior sim, tria tantum trium Patriarcharum exempla commemorabo: qui, primi omnium sollempni fœdere pactum cum Domino iniere, in quorum sinu Ecclesia morietium animas collocari à Domino precatur. Eas, inquit, recipi iubeas in sinum Patriarcharum tuorum Abraham amici tui, & Jacob electi tui, & Isaac dilecti tui. Quibus autem hos tres sanctissimos Patriarchas Dominus laboribus in hac vita exercuerit, longa oratione D. Chrysostr. in secundo De diuina prouidentia libro amplificat: quos ego paucis hoc in loco attingam.
- Chrysostr.* Et quidem Abraham primum iussus est, cum septuaginta esset annorum, egredi ex terra sua, & cognatione sua. Itaque patriam, cognatos, amicos, opes, & possessiones, & omnia denique
- Gen. 12.* quæ sunt in vita chara & periuicunda reliquit, & in barbaras regiones priuatis inter se regnis, atque odiis dissidentes ite compulsus est. Quid igitur hoc vitæ genere molestius? Non enim

sibi soli metuebat, verum fratri, & vxori, & cunctæ familiæ. Quid verò necessaria illa in Aegyptum profectio, quanta illum molestia affecit? Fames enim vallda Palestinam occupauerat: qua de causa in Aegyptum proficisci coactus est. Quo cum peruenisset veluti malorum finem inuenturus, alia illum rursus fame tristior atque acerbior clades inuasit, ita vt periclitari de vita, & (quod multo maius erat) de vxoris pudicitia cogereetur. Atque eò timoris deductus est, vt ad vxorem diceret. Noui quòd pulchra sis mulier: & quod cum te viderint Aegyptij dicturi sunt, Vxor illius est: & interficient me, & te reseruant. Dic ergo obsecro te, quòd soror mea sis: vt bene sit mihi propter te, & viuat anima mea ob gratiam tui. His verbis vsus est, qui propter Deum, & patriam, & cognatos, & omnia quæ in vita chara sunt reliquerat: quique magnifica illa à Domino promissa acceperat: Faciam te ingentem magnam, & magnificabo nomen tuum *Ibidem.* erisque benedictus. Benedicam benedicientibus tibi, &c. Et alio in loco: Noli timere Abraham, Ego protector tuus, & merces tua magna nimis. Eius verò vxorem: qui tam ampla à Deo promissa acceperat, permisit alienæ libidini exponi. Quæ res quantum animo viri sanctissimi doloris aculeum infixit, nullis sanè verbis explicari poterit. Nosse tamen aliqua ex parte illi poterunt, qui zelotypiæ spiritu aliquando exagitati fuere. Nec tamen hoc tanto cruciatu vir sanctus fractus ac debilitatus fuit. Alius enim diceret, Vbi sunt tam ampla illa promissa, vbi protectio, vbi benedictio benedicientibus & maledicentibus maledictio? Nihil horum dixit, nec de promissis antea Domini beneficiis dubitauit, nec de obsequio, fide, & amore erga Deum aliquid remisit: quod inter maximas eius laudes meritò numerandum est.

Iam verò qualis illa tentatio fuit, cum à Domino iussus est charissimum filium (qui præter spem in extrema senectute natus fuerat) iam adultum suis manibus mactare & incendere? Namque si lapis esset, si ferrum, si adamas denique, possetne non molliri, non flecti, non frangi ad decorum filij amantissimi aspectum? Peruenerat enim ad ipsum ætatis florem iam sapientia maturus, & animi religione perfectus. Aspiciebat patrem seugentem, nec reluctabatur: impositus rogo non resiliebat: videbat gladium contra se vibrari, nec omnino terrebat. Quid hoc animo religiosius, quid deuotius, quid mirabilius.

Sed iam Abrahamum relinquentes, eius filium Isaac intueamur. Hunc igitur Dei electum, hunc in cuius semine gentes omnes benedicendæ erant: hunc in cuius sacrificio summum illud sacrificium, quo salus mundi continebatur, adumbratum

Tob. 5.

est, longo tempore voluit Dominus in tenebris & caligine caeca versari. Iam enim oculis captus erat, cum ipsum Iacob filius pelliculis collo manibusque impositis deludens, maiorem natu filium Esau simulavit, eiusque sibi benedictionem surripuit. Deinde posteaquam idem Iacob annos viginti in Mesopotamia egisset, vivum repetit. Quot autem annis post hunc reditum superuixerit, non satis constat. Quid igitur calamitosius quam tantam vitæ partem sine Solis aspectu in tenebris & caligine domi clausum agere? Verè namq; is illa S. Tobiz verba vsurpare poterat: Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris se deo, & lumen cæli non video? Omnibus enim penè mundi delictis, quas oculis vsurpamus, qui oculis capti sunt, cteant. Non Solem non Lunam, non stellas, non mare, non herbescentem terram, non flumina, non fontes, non camporum amœnitates non hortorum frondes, flores, & fructus, non postremò facies eorum, quos charissimos habent, videre possum. Denique (ut vno verbo dicam) homini in tenebris degenti totus mundus tenebris obrutus est atque sepultus. Hoc igitur exemplo facis liquet, quam multis incommodis Dominus amicorum suorum vitam agitari velit. Vna enim cæcitas corporis, instat multorum incommodorum atque miseriarum est.

Verùm ab hoc digressi, Iacob eius filij labores expendamus, qui & multi & varij fuerunt. Mitto cõtentiones & pugnas Laban soceri, qui decies mercedem eius mutavit, eumq; fugientem hostili animo insecutus est. Ad Cananæorum terram venio: in qua primam eius filia Dina à Sichem filio Emor vi oppressa ac devirginata est. Iungitur huic calamitati cædes & vastatio Sichimorum, quæ sancti viri pectus incredibili dolore & metu sauciavit: dolore quidem propter iniustissimam tot innocentium necem: metu autem propter finitimarum gentiũ bella: quæ illum, ipsiusque familiam patricidali odio propter illud immanissimum facinus insectature erant, nisi huic periculo divina providentia obstitisset. Quid verò filiorum perditos mores commemorem? quos sanctus Ioseph apud Patrem sanctissimum, de pessimo crimine accusavit? Quo enim is sanctior, & religiosior, eo acerbius scelera omnia, præsertim filiorum detestabatur. Nec video quid ei in vita gratum aut iucundum esse posset, cum recoleret filios se habere impurissimos. Iam verò stuprum quod Ruben primogenitus Patris vxori intulit, quo animo illum tulisse putamus? Quid enim magis detestabile atque horrendum, quam patris sanctissimi vxorem foedissimo stupro commaculasse?

Sed

Sed ne his quidem sceleribus contenti, addunt ferale illud & execrandum facinus, quo in Ioseph pueri innocentissimi, patrique suo charissimi terribilissimam necē coniurauerūt non ob aliud crimen, quā quod se illis superiorem futurum, non quidem iactaret, sed somniasse se puerulus diceret. Cæterum ubi mortis consilium in venditionem commutassent, tulerunt tunicam eius & in sanguine hædi, quē occiderant, tinxerunt, mittentes qui ferrent ad patrem, & dicerent, Hanc inuenimus. vide vtrum tunica filij tui sit, an nō. Quā cum cognouisset pater, ait: Tunica filij mei est: fera pessima comedit eum, bestia deuorauit Ioseph. Scissisque vestibus, indutus est cilicio, lugens filium suum multo tempore. Congregatis autem cunctis libertis eius, vt lenirent dolorem patris, noluit consolationem accipere: sed ait: Descendam ad filium meum lugens in infernum. Quæ vis autē orationis huius doloris acerbitatem explicare queat? Neque enim solum lugebat mortem, sed ipsū quoque mortis genus: plurimæque erant, quæ ipsius animum confunderent: ac penè in desperationem præcipitarent: quod amatæ illius filius, quod melior reliquis, quod maximè dilectus, quod in ipso ætatis flore, quod ab eo missus, quod neque in domo, neque in lecto, neque patre coram assistente, neque dicens aliquid & audiens: & quod non cōmuni morte omnium, quod viuens à fetarum immanitate discreptus fuerat: quo ne reliquias quidem illius reperire poterat, & humo condere: quod ista illi in iuuentute non contigissent, quando melius ferre potuisset, sed in senectute vltima. Eratque miserandum omnino spectaculum videre canos verendos puluere, scædatos, senileque pectus discissa tunica nudatum, lamenta que consolationem admittentia nullam. Hæc omnia ex Chrysostomo.

Hæc autem fratres, eo à me consilio tam multis indocta sunt, partim vt his exemplis intelligatis cœlorum regnum nequaquā iis patere, qui sola Domini, Domini appellatione contenti sunt (quod omnibus facile atque in promptu est) sed iis qui crucem suam quotidie portant, qui que ita se diuinæ voluntati subdiderunt, vt nullos propter eam labores ac certamina recusent: partim etiam vt quicumque his aut similibus cladibus conflictantur, nequaquam se à Deo derelinqui, sed exerceri magis ac probari existiment: dum modo suppliciter se Deo submittentes, quod est necessarius, verrant in materiam virtutis. Ne verò cuiquam quod suademus difficilè videatur, audiat Epictetum Philosophum, hoc est, echoicum hominem, hoc ipsum vobis suadentem. Oculos, inquit, in Deum attolle, ac dicito, Vere me

Epictetus.

Domine ad quæcunque velis, tecum sentio, & quanimus sum, nihil eorum detrecto, quæ tibi videantur, Quæcunque velis age. Vis me imperare, in priuata vita degere, exultare, pauperem esse, diuites? Ego tibi pro omnibus his apud homines assentior. Hactenus ille. Quid quæso ab homine ethnico dici religiosus potuit? Quisquis igitur hoc ex animo dixerit, ille verè ac propriè cælestis patris volutatè facit, qui se omnibus in rebus siue latis siue mistibus, eius prouidētiae atq; ordini submittit. Quærus ergo pudor est, si Christiani homines fidei mysterijs, sacramentis, & doctrinis instituti, præstare noliat, quod infidelis hominis philosophia præstitit, vel præstādum esse docuit. Hæc est igitur, fratres, præcipuus bonæ arboris fructus, quo cælestis patris voluntas impletur.

III.

Nunc consequens est, ut quis malæ arboris fructus atque finis sit inspiciamus. Hoc quidem Saluator protinus ostēdit, cum subdit: *Omnis arbor que non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur.* Quibus verbis hoc significare Dominus voluit, quæquomodem hortorum cultores sterili arborem euellunt ne terram occupet, & umbra sua frugiferis arboribus noceat, eam que igni reseruant: ita cælestis pater improbos & sceleratos homines ante diem è medio frequenter tollit, ne vel cæteris priuoperis exemplo noceant, vel ipsi diutius malè viuendo, maiore sibi damnationis cumulum acquirant: quæ res inter beneficia Domini numeranda est. Vnde cum Salomoni Deus sapientiã quam petierat, & opes, quas non petierat, contulisset adiecit: Si autem ambulaueris in vijs meis, & custodieris præcepta mea, longos faciam dies tuos. Beneficiũ autem Dei fuit sub hac lege diuturnam vitam Salomoni concessisse. Si enim posteaquam idolorum aras extruxit, diutius vixisset, & in eodẽ delicto permanisset, quid illi longa vita, nisi longa peccatorum colliuies fuisset? Tolerat quidem diu improbos Dominus, & ad pœnitentiam expectat: quos (si in instituta improbitate persistant) è medio tollit. Hac ergo de causa sterilis arbor exciditur, nec solùm exciditur, sed etiam in ignem mittitur.

De hoc autem igne frequenter Dominus in Euangelio mentionem facit, quod eius commemoratio ad peterrefacienda obduratorũ hominũ corda plurimum valeat. Vnde alibi ait, Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & arefcet: & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet. Itemq; alibi: In tẽpore messis, hoc est, in die iudicij messoribus Angelis præcepturus est, ut zizania in fasciculos colligant ad cõburendum.

Quid

Matt. 7.
Simile.

3. Reg. 3.

Ioan. 15.

Matt. 13.

Quid sit autem in fasciculos colligare zizania, D. Gregor. declarat. Hoc enim esse ait adulteros cum adulteris, impudicos cum impudicis, superbos cum superbis, auaros cum auaris, inuidos cum inuidis, maledicos cum maledicis, periuros cum peruris, & blasphemos cum blasphemis colligari, vt quos similis culpa coarinxerat, similis etiam apud inferos pœna torqueat.

Gregor.

Quæri autem solet, an ille ignis verus, atque corporeus, an metaphoricus sit. Ad hoc autem vno consensu sancti patres respondent, ignem illum corporeum esse, qui tamen ab hoc nostro igne multis in rebus distat. Primum enim noster ignis lignorum fomenta, atque materiam, qua foueatur, requirit, simile vero, instar elementaris ignis simili materia non eget. Præterea, hic noster ignis nutrimentis deficientibus deficit ille vero in æternū nō deficit. Hic etiam noster ignis viua corpora quæ corripuerit exinguit, & in cinerem vertit, ille autem semper quidem cruciatus sed nunquam exinguit, vt damnatus homo semper quidem crucietur, sed nunquam moriatur. Hic etiam eodem semper modo cruciat quos incendit: ille autem tanquam diuinæ iustitiæ instrumentum diuersimodè pro varietate culparum animas damnatorum torquet.

Quæretis autem, qui fieri possit, vt corporeus ignis in spiritu agere valeat, cum cum longo interuallo corpus & spiritus distent. Ad hoc idem D. Gregor. respondet, non esse mirum si diuina virtute corpus agat in spiritum. Videmus enim (inquit ille) animas, quæ spirituales substantiæ sunt, corporum claustris includi ac detineri. Si ergo corpus animam continet, quid mirum si illam ignis corporeus attingat, & contineat? Modo quidem anima intra corpus latet, quo ipsum viuificet: tunc intra ignem manebit, vt in ipso semper moriatur, nec tamen finiatur. Ad quam rem probandam appositè idem sanctus illam Domini sententiam citat, *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis eius.* Si igitur ignis dæmonibus paratus est, dæmones autem spirituales substantiæ sunt, efficitur sanè vt animæ quoque reproborum hoc eodem igne torqueantur. Et quidem ante extremi iudicij diem, animæ solum cruciantur: post illum tamen animæ simul cum corporibus eodem igne torquebuntur. Nunc expendite quæso fratres, quale erit inter tot ignium globos, atque feruentes lebetes, corpore simul, atque anima sine fine cruciari? Qui fieri autem potest, vt qui hoc firmissima fide tenent, peccare aliquando audeant? Aristotelis sententia est, cum qui non credat, neque timere quequam, neque sperare. Vnde diuersa ratione colligimus,

Gregor.

Gregor.

Mat. 23

Arist.

eum qui credat, & timete & sperare debere. Quid verò magis sperandum quàm cælestis gloria? quid magis timendum quàm gehennæ tormenta? Mira ergo diaboli arte fit, vt cum veram fidem improbi etiam homines habeant, non tamè tantoperè exhorrenda timeant, neque tantoperè desideranda expectent. Si nunquam igne homo aut vidisset, aut vim eius expertus esset: non esset mirum, huius ignis timore non angi. Sed cum quotidie eius vim & acrimoniam experiamur, quomodo id admittere audemus, quod æterno igne plectendum est?

Fateor vobis, fratres, multas esse apud inferos pœnas, quæ me valdè terreant. Sunt enim tenebræ exteriores: sunt mallei percutientes stultorum corpora: est horrenda dæmonum facies, est vermis immortalis: est mors quæ semper vivit, & nūquam moritur: est fœtor horribilis, & frigus intolerabile: est fletus, & stidor dentium: est denique ipsa priuatio summi boni, quæ pœnarum omnium grauissima est. Confiteor tamen imbecillitatem & ignorantiam meam: nihil esse quod tantoperè animum meum perterrefaciat, quàm hic ignis cruciatus. Est enim hic ignis hoc nostro igne ad cruciandum multo acior.

Experiamur ergo fratres aliquantisper obsecro pœnā hanc, quæ nobis si impiè agamus, proposita est. Si enim vel extremo tantum digito igne contingere intolerabile videtur: qualem quæso erit, toto corpore & anima in illo flammarū pelago cum æternis ignibus colluctari? Quis hæc cōsiderans nō expauescat? Quis non dies noctesque hæc pœnam reformidet, vt eam euadat? Quis non extremam eorum cæcitatem non miretur, qui hæc vera esse credunt, nec timent? Si vel leuissimas etiam dolorum molestias in hoc seculo ferre nō possumus, quomodo immania illa tormēta perferemus? Si huius vitæ calamitates, quæ velut vmbra quædam futurorū malorum sunt, vix tolerare possumus, quomodo poterimus habitare cum ardoribus sempiternis? Si ad eò delicati sumus, vt in lecto iacētes: neque vnius pulicis morsum, nec colicis strepitum ferre possimus, quomodo illarum serpentium morsus, & flammarum cruciatus perpetuo sustinebimus? Quis igitur tam ferreus est, vt hæc audiens non expauescat: quis tam amens, vt non ea omni ratione vitare studeat? Si hæc ipsa nihil apud vos efficiunt, quid agam? quò me veritam? quid ultra dicam? Vtinam liceret mihi per vias publicas ingredientem, pedibus me cunctorum hominum postferre, supplicique ab omnibus voce deprecari, vt sibi quisue consulat, sibi dum tempus est prouideat, solique ipse misereatur. Si vos non religio, non timor Domini, non Christi crux, non

clavi, non alapæ, nō flagella, cæteraque eius tormenta & beneficia tangunt, tangat saltem vel amor vestri, malorumque vobis impendentium metus, ne hanc temporis opportunitatem, quæ vobis diuino beneficio contingit, vacuum abire sinatis: sed eam in pietatis & iustitiæ operibus expendentes, diuinisq; legibus & præceptis obtemperantes, & ab his cruciatibus liberati, & ad cælestem gloriam ipso donante, peruenire valeatis.

Dominica Octaua post Pentecosten concio prima:
in qua post Euangelicæ lectionis explanationem,
sententia verbis thematis comprehensa fusius explicatur.

THE. Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Luca 26.

VM vnigenitus Dei filius ad hoc à cælesti patre in hunc mūdum missus fuerit, vt ea quæ in cælo & in terra sūt instauraret, & salutem humanam constitueret (hac enim de causa Saluatoris mūdi nomen sortitus est) varias hominibus expediendæ salutis vias in Euangelio proposuit. Alijs enim innocentia, alijs pœnitentiæ, alijs crucis & patientiæ, alijs paupertatis Euangelicæ viam proposuit: per quas homines gradientes, aditum sibi ad sempiternam gloriam patefacerent. Quia verò non omnibus per has vias ingredi perfectè datum est: aliam multò faciliorem in hodierna S. Euangelij lectione proponit: quæ misericordæ & beneficentiæ officijs continetur: quæ facit, vt misericordiam apud Dominum in iudicio inueniat: qui misericordiam officijs erga conseruos vsus est. Vt autem virtutis huius fructum & salutarem vim commédaret: hanc nobis parabolam in Euangelica lectione proponit, quæ sic habet: *Homo quidam erat diues, qui habebat villicum: & hic diffamatus est apud illū, quasi dissipasset bona illius. Et quæ sequuntur vt que in finem.*

AVE MARIA.

Hęc parabola, fratres, quam simplicibus verbis Dominus proposuit, multis quidem mysterijs referta est ideoq; diligentius à nobis tractanda, & à vobis attentius audienda est. At igitur dominus, *Homo quidam erat diues.* Hic homo Christus Dominus est: qui non hominis solū, sed etiam Dei filius patris hereditatis & gloriæ hæres est: qui licet in arctissima paupertate

Job. 1.

pertate in hoc mundo vitam egerit, natus in stabulo, nudusq; affixus patibulo, & alieno conditus tumulo fuerit, quatenus tamen Dei filius est, vniuersorum est hæres atque Dominus. Ei enim est illa vox in lib. Job, Omnia quæ sub cælo sūt, mea sunt. Hic igitur est homo diues: qui etiam est diues in misericordia, & diues in omnes qui inuocant illū. Hic autē homo villicum habet: villicus autem, id est, rerum Domini sui dispensator, vnusquisq; nostrum est: cuius obsequio Dominus omnia huius mundi bona destinauit. Omnia enim subiecit pedibus eius: oues & boues vniuersas: insuper & pecora campi, &c. Hęc enim omnia Dei dona sunt humanæ vitæ vtilitati seruientia: vt iis videlicet homo & vitam suā tueri, & naturæ suæ confortes iuuare posset. Hac enim lege omnia hæc illi bona tradita sunt, vt ea fideliter distribuens, fidelis dispensatoris officio fungeretur. Quia verò qui his mūdi opibus abundant, non semper eis ad aliorū vtilitatē, sed ad luxum, & libidinē, & fastū, corporisq; delicias vtuntur, ideò apud Dominum infamantur, quòd eius bona non dispensent, sed dissipent.

Quocirca villicum suum ad se Dominus aduocans ait: *Quid hoc audi de te?* Quo verbo Dominus in cælo residens, se omnia quæ in terris geruntur, intelligere ostendit. De eo namq; scriptum est: Auris zeli audit omnia, & tumultus murmurationum non absconderur. Nec solū audit, sed etiam videt: sicut ipse ait, Et faciebatis malum in oculis meis. Omnia enim nuda & aperta sunt oculis eius quamuis improbi, homines vsque adeò se in omnia scelera effundant, vt non quidem verbis, sed re ipsa testari videantur quod est in Psalmo: Et dixerunt, Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob. Vnde Ecclesiasticus impudicum & adulterum hominem sic secum ratio cinantem inducit: Quis me videt? Tenebræ circundant me, & parietes cooperiunt me, quem vereor? Delictorum meorum non memorabitur altissimus. Et non intellexit, quoniam oculi Domini multò plus lucidiores sunt super solē, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditas partes. Quam Ecclesiastici sententiam prophana etiam philosophia confirmat. Interrogatus enim Thales vnus ex septem Græciæ sapientibus, an lateret Deum homo malefaciens, respondit? Ne cogicans quidem. Animaduertat ergo impudicus homo se in oculis Dei omnia cernentis peccare pudeat quæ illum Dei oculos non vereri, qui viliſſimorum etiam hominum dum delinquit, oculos vereretur. Neq; verò quoniam in cælo residet, à longē illum prospicere

exiſtime;

existimet: propterea enim est illi, quam homo ipsi sibi: à quo istud
 barathrum præcipitari tunc posset: qui tamen ob immensas
 benignitatis suæ diuitias peccantem ad pœnitentiam expectat

Quid hoc, inquit, audio de te? Quamuis scelera nostra omnia
 Deo aperta & conspicua sint, & Angelorū quoque, qui vnicui-
 que nostrum adsunt, relatione res nostras intelligat, nihil tamē
 hoc in loco discernere voluit, nisi prius reum ipsum cōueniret,
 & illius confessio nem audiret: iudices seculi exemplo suo ad-
 monens, ne cui usquam delatione sententiā aduersus inauditā
 partem proferant. Sæpē enim dilatores longē aliter, quam sese
 res habeat, eam proferunt: cū præsertim præcipitatio, iudicij
 nouerca esse dicatur. Sic enim Dauid Rex alioqui sanctissimus,
 & prudentissimus lapsus fuit, cū delatori Sibæ aduersus Mi-
 phibosech nimium credulas aures præbuit, iniquamq; sentē-
 tiam protulit: quam minimē protulisset, si ascito ad se Miphibo-
 seth dixisset, *Quid hoc audio de te?* Nec iudices modò, sed nos etiā
 admonet, ne faciliē assensū detrahentibus præbeamus, cū non
 rarò magis ex libidine, quam ex vero aliorum errata commē-
 motent: qui eo ipso quod detrahunt, se ipsos produnt: maledi-
 cosque se esse re ipsa confitentur: atq; ita seiplos fide indignos
 faciunt.

Quid hoc audio de te? Mira planè hominis huius diuitis leni-
 tas & patientia! Alius rerum suarum iactura exacerbatus dice-
 ret: Furcifer, latro, prædo, bonorum meorum dissipator, fidei-
 que datæ proditor, cur bona mea dissipasti? cur dilapidasti? cur
 quæ mea, filiorūque meorum erant, in vsus atque libidines
 tuas expendisti? in crucem & carcerem te agam, donec no-
 tissimum mihi quadrantem reddas. Nihil horum dicit: sed
 blandè, lenitèrque ait, *Quid hoc audio de te? Redde rationem
 applicationis tuæ.* Hac igitur diuitis hominis proposita mansue-
 tudine Dominus clementiæ, atque lenitatis suæ magnitudi-
 nem voluit ostendere: qui se adeò clementer cum peccatori-
 bus gerit, vt illos ad pœnitentiam non solum expectet, sed
 etiam vocet & adiuuet. Diximus aliàs, duas esse in peccato fa-
 cies: quarum altera ad indignationem ex rei indignitate: alte-
 ra ad compassionem ex infinita eius miseria prouocat. Domi-
 nus autem aliquando illam, quandoque istam faciem contem-
 plans, stupenda iudicia & opera exequitur. Initio quippè mun-
 dum eam faciem intuens, quæ indignationem excitat, tanta ad-
 uersus illam ira commotus est, vt vniuersum terrarum orbem,
 quem paulo antea condiderat, & omnia quæ in eo erāt, immis-
 sâ aquarum inundatione sepelierit atque deleuerit. At in fine

mundi eam faciem intuitus, quæ miserationem commouet, sic erga illam affectus fuit, sic misericordiae eius viscera commouit: ut profuso sanguine suo mundum à sempiterna morte redemerit. Illa igitur prior facies inspecta mundum perdidit: hæc verò perditum seruauit. Quo exemplo nos quoque fratres in proximorum erratis ab indignationis facie oculos auertentes, illam intueamur, quæ miserationem magis & compassionem commouet. Illud enim ad superni iudicis æquitatem, hoc ad miseræ nostræ infirmitatem magis spectat. Non igitur partes iudicis inuadamus: sed nostras nobis assumamus: ne in illud periculum incidamus, in quo d quidam ex sanctis illis Anachoritis incurrit, de quo S. Dorotheus refert, quòd cum ei quidam nuntiasset vnum ex monachis in lapsum carnis incidisse, exclamauerit, O quàm malè egit! An nescitis fratres, quàm horrenda res de ipso narratur in libro Seniorum? Nam Angelus sanctus animam illius, qui peccarat, cum iam ex hac vita migrasset, ad senem hunc detulit, & ait illi: Ecce quem iudicasti vitæ functus est. Quòd igitur animam eius iubes deferri, ad cælorum regnū, an ad pœnas æternas? Quòd proinde est ac si diceret: Quoniam tu iudex ac censor es iustorum simul & peccatorum, dic obsecro mihi, quid fieri iubes, de hac misera anima quid fieri statuis? Censēsne misericordia, an pœna & cruciatus dignam. Quæ quidem horrenda visione adedò percussus est senior ille sanctissimus, ut reliquū vitæ suæ tempus in gemitibus, in lachrymis, & laboribus egerit, Deū assiduis precibus fatigans, ut veniā sibi erroris huius concederet. Hactenus Dorotheus. Hoc igitur exēplo intelligere licet fratres, quàm graue sit quòd nos tā facile admittimus, cum aduersus aliena errata grauitè indignamur. Sed redeamus ad villicum.

Quid hoc, inquit, audio de te? Redde rationem villicationis tuæ: iam enim non poteris ultra villicare. His Domini verbis adedò villici peccatus sauciatus fuit, ut intra se diceret: Quid faciam, quia Dominus meus auferi à me villicationem? Hoc est, quòd ibo? quòd me vertam? quid consilij capiam? Duo enim mihi ingentia mala proposita sunt: vnum, ut rationem reddam eorum bonorum quæ dissipauit (in quo periculum est, ne in carcerem coniciatur & venditioni cum filiis exponatur, ut quæ dissipauit, soluat) alterum (quòd mihi molestius & acerbius est) villicationis officium mihi esse adimendum. Quid igitur hoc tempore faciam? quomodo mihi, liberisque meis prospiciam: qua ratione vitā in opem sustentabo, qui antea Domini mei opibus circumfluebam? Pessimum enim infelicitatis genus est fuisse facilem.

Quid igitur faciam? fodere non valeo, medicare erubescio. Vtraque me res & rationis reddendæ periculum, & futuræ inopiæ malum vehementer angit.

Hoc igitur exemplo, fratres, duo ingentia pericula, quæ vnicuique nostrum imminet, voluit vobis magister cælestis ob oculos ponere: vnū est rationis vitæ nostræ reddendæ, alterum sublata per mortem satisfaciendi atque negociandi oportunitas. Ea est enim ad spirituales res intelligendas ingenij nostri tarditas, vt eas non nisi terrenarum rerum imaginibus intelligere valeamus: quæ tamen longissimo interuallo infra illarum dignitatem consistunt. Illud. n. persuasum vobis esse debet fratres, quòd quemadmodum bona quibus in hoc mundo vtimur, vmbra tantum referunt cælestium bonorum: ita mala quibus in hoc mundo vexamur, vix tenuem quandam imaginem referunt eorum malorum, quibus in altera vita improbi cruciantur. Quæ enim temporariæ mortis ad sempiternam mortem comparatio? Vt imur tamen his exemplis quòd alia non habeamus. Si igitur villicus hic vsque ad eò agebatur, quòd apud dominum furti reus ageretur, pœnamque siue carceres siue capitis meritis suis debitam formidaret, quantò magis quisque nostrum trepidare debet, cùm recolit se æquissimo illi iudici totius antea actæ vitæ, perceptorūque bonorū rationem redditurum: in quo non carceris aut capitis, sed æterna pœna transgressoribus proposita est? Quantū enim inter tempus & æternitatem, tam latum inter vtramque pœnam discrimen est. Hac autem de causa viri etiam sanctissimi superni iudicis faciem præuenientes, se ipsos (vt Apostolus monet) indicabant, vt ante eius tribunal iudicari, non iudicandi apparerent, de se ipsis supplicium spontè sumentes, ne ad æterna supplicia damnarentur. Mirum est, quòd vobis modò referam. Beatus P. N. Vincentius, quem post Apostolos mira concionandi gratia emicuisse dicunt, inter tot itinera atque labores, quos quotidianis concionibus habendis patiebatur, ad eò seuerè de se ipso supplicium sumebat, vt singulis noctibus corpus suum acerbissimè verberaret. Sed hoc minus mirum. Illud verò maximè mirabile, quòd cùm is in lecto agrotaret, neque se ipse cædere posset, socium in Christi nomine adiurabat, vt ipsum non leniter & blandè, sed atrociter flagellaret. Qualis ergo animus, quis metus, quæ trepidatio huius viri sanctissimi erat, qui post tot in illa sua legatione exhaustos labores, totque edita miracula, tantūmq; animarum fructum, sic se ad rationem reddendum præparab?

Quid

Quid hic dicet improbus homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem: qui toties iram iudicis irritauit, toties leges eius perfrigit, nec tamen vnus diei in diem ad redimenda tot crimina passus est? Quis hic dæmonis præstigias atque dolos, homines decipientis atque excæcantis, non agnoscat?

Quid verò illud, si ad vitæ nostræ iudicium referatur, Non poteris ultra villicare? Hoc est, vbi primum animam efflaueris, nulla tibi satisfaciendi, aut placandi iudicis opportunitas supererit. Quamdiu enim in hac vita sumus, locus misericordiæ, locus veniæ, locus pœnitentiæ præcibus, ieiuniis, elemosinis, cæterisque remediis est. Vbi autem ab hac vita excesserimus, hæc omnia subsidia (nisi cum viuentium suffragiis adiuuamur) nobis interclusa sunt: ideoque nisi nobis in hac vita prospexerimus, in altera nulla spes reliqua nobis est. Quæ res facit, vt viri etiam innocentissimi hoc mortis iudicium vehementer reformidēt. Venerabilis Beda in Anglorum historia duos nobiles adolescentes in quadam insula fuisse ait: qui purissimum Deo famulatum exhibebant. Cumque vterque graui morbo decumberet, alter nomine Egbertus finem sibi vitæ imminere, rationis que reddendæ tempus instare credens tanto metu correptus fuit, vt è lecto surgens, seque in oratione proster-

Beda.

nens, pœnitendi spatium à Domino amarissimis lachrymis postularet. Et præter sollemnem canonici temporis psalmodiam (si non valetudo corporis obliteret) quotidie Psalterium totum in memoriam diuinæ laudis decantaturū vouit: Et in omni septimana diem cum nocte ieiunium permanfurum. Cumque finitis lachrymis & precibus domum rediret, inuenit sodalem dormientem: & ipse quoque lectulum conscendens, cœpit in quiete membra laxare: & cum paululum quiesceret, expergefactus sodalis ait: O frater Egberte, ô quid fecisti? sperabam nos pariter in vitam æternam intraturos. Verum tamen scito, quia quæ postulasti accipies. Didicerat enim per visionem quid ille petisset, & quid impetrasset. Quid multa? Hic proxima nocte defunctus est. At verò Egbertus decussa molestia ægritudinis conualuit: ac multò post tempore viuens, acceptumque sacerdotij gradum condignis ornans actibus, post multa virtutum opera nuper, id est, anno Dominicæ Incarnationis septingentesimo vigesimo nono, cum esset annorum nonaginta, migravit ad Dominum. Hoc exemplum, fratres, satis erat, vt humanis mentibus etiam si ferreæ essent, rationis huius reddendæ metum incuteret. Quid verò illud? quantò formidabilius quod innocentissimus Job huius rationis metu percussus, idem pœnitendi

pœnitendi spatium petebat, Dimitte (inquit) me, vt plangam paululum dolorẽ meum, ante quã vadã ad terrã tenebrosã & opertã mortis caligine. Hoc petebat, qui Domini testimonio neminem in terra similem habebat. Hoc petebat, qui de se dicere potuit, Pater eram pauperũ, oculus fui cæco, & pes claudõ.

Hoc petebat, qui verè dicere potuit: Nec reprehendit me cor meum in omni vita mea. Postremò hoc petebat, qui tot calamitatibus vno impetu in ipsum eodẽ tẽporis momento irruẽtib; quæ vel lapideã corda mollire possẽt, sic se gessit, vt de eo scriptum sit, In omnibus his non peccauit lob labiis suis, neq; stultum quid contra Deum locutus est. Quas verò illa eusdẽ calamitas, Nocte os meũ perforatur dolonibus, & qui me comedunt, nos dormiunt; à multitudine eorũ cõsumitur vestimentum meum. Hic igitur tantus vit vsque adeo iudicii lĩuis trepidatione angebatur, vt post tanta virtutũ & patientiæ merita, paululum spatij ad pœnitendum à Dño flagitaret: Quid igitur hunc tantũ in illo metum excitabat? Certè pœnarũ æternitas: quæ illi ante oculos obuersabatur. Cuius cõsideratio tanto perẽvitorũ etiam sanctissimorũ animos perterrefaciebat, vt nullos labores, nulla certamina recusarent, modò ab illa pœnarũ æternitate liberati, æternæ fœlicitatis cõpotes fierẽt. Heu me miserum & infœlicẽ! Si tales viri, qui à Spiritu sancto certissimo veritatis magistro erudiebantur, & agebantur, sic trepidabant, sic angebãtur, quid nos miseri facimus, qui toties peccata peccatis & scelera sceleribus cumulamus? Vnde tantus hic stupor, tanta cæcitas? An hæc fortè cæcitas peccati noua pœna est? Sic enim quidam ex patribus ait, Puto quòd iam magna sit pœna peccati, metum ac memoriam futuri perdidisse iudicij. Quæ enim saxa, quæ cautes, his tantis exemp'orum fulminibus nõ frangantur? Hic ego Dei atque hominum fidem imploro, hęc cœcium, terras, maria in testes aduersus dementiam & cœcitatẽ nostrã aduoco. Si hoc idem iudicium protinus à morte nobis imminet, si hæc eadẽ pœnarũ vel gaudiorũ æternitas nobis proposita est, si hic vnus dies de tota æternitate sententiã feret, si quod in ea decretũ semel fuerit, fixũ immotũq; perpetuò manebit, si vterius villicandi facultas sublata est, si innocentissimos viros suscipere labores videmus, vt se ad hãc rationẽ reddẽdã præparent, nos qui venundati sumus sub peccato, qui sordidæ carnis mancipia fuimus, qui nõ Deo, sed seculo tota vita seruiimus, qui non Dei, sed hominũ, oculis placere curauimus, qui opes ab illo nobis cõcessas in luxu atq; libidine consumpsimus, qui vix obolũ Christo pauperi porreximus, quomodo tã securè agim?

quomodo in vtramq; aurē somnum captamus? quomodo nulla cura, nulloq; metu huius æternitatis angimur? Quis nos ita fascinauit, quis sic exæcavit, sic è mente deduxit, vt hęc tãtam rē neq; vnquã cogitemus, neq; sentiamus, neq; nos ad illã opportunè præparemus? Vbi quæso mēs? vbi iudiciū? vbi consiliū? vbi ratio? vbi malorū sensus? cuius est impēdētia mala horrere atq; præcauere, præferim cūm de harū rerum (quas diximus) fide & veritate nō dubitemus? Qui tamē sic vitam instituimus, quasi ea omnia, quæ credimus, inera somnia & puerorū terrentia putaremus.

II.

Animaduerto, fratres, iam dudū vos à me requirere quid factu opus sit, vt hoc tantū discrimen euadere possicis. Ad hoc nobis cœlestis magister huius villici exēplo salutare remediū prouidet, cūm ait : *Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, vt cūm defeceritis recipiant vos in aeterna tabernacula.* Diuitias quidem Syriaca lingua Mammona appellari D. Hieron. ait. Cur autem iniquitatis nomen illis? Dñs affingat, illud in causa est, quòd frequenter malis actibus parentur, & ad malum, hoc est, ad factum, luxum, delicias, atq; superbiam multos mortalium alliciat. Quemadmodum ergo Apostolus concupiscentiam carnis, siue fomitem, qui intra nos latet, peccatum appellat, q̄ à peccato primi parentis originem ducat & ad peccatū incitēt; ita diuitias Dñs iniquas appellat, q̄ frequenter iniustitia & iniquitate parentur, & ad iniquitatem (vt modò diximus) incitent; non q̄ in diuitis iniquitas vlla sit, sed in earum abusu. Cūm enim (vt Sapiens ait) pecunia obediunt omnia, qui pecuniosus est, si diuino timore destitutus fuerit, ad quæuis facinora parata habet instrumenta. Qua de causa Dñs formidandam illam sententiam protulit, Quam difficile qui diuitias habent, intrabunt in regnum cœlorum!

Sed quorsum Dñs hoc in loco in quo de diuitis in pauperes erogandis agebatur, de earum iniquitate mentionē facit? Magnò certè consilio. Hac enim ratione immensa eius bonitas & propensa in genus humanum charitas apertissimè declaratur. Quorsū rē paucis explicare tentabo. Principiò cōstat opes, bona omnia quæ habemus, Dei esse, non nostra, Apostolo testāte, qui ait, Quid habes, quod non accepisti? Et regius Vates, Tua sunt, inquit, Dñe omnia; & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. Quanta ergo ea bonitas, quæ illa ipsa quæ in Domini sui vtilitatē cedere debebant, nostræ vtilitati nostrisq; cōmodis seruire voluit? Hoc enim significare voluit, cūm villicū in hac per-

bola inducit ipsis Dñi sui bonis sibi consulentem, dum ea debitoribus largiens, amicos qui indigenti sibi succurrerent, comparavit. Perinde enim hoc est, ac si princeps aliquis alicui famulo magni pretij annullū, aut torquē auream seruandā traderet: *Simile.* pro qua postmodū idē princeps magnū illi pondus auri & argenti daret. Ad hunc ergo modū supernus ipse princeps hæc temporaria bona nobis tradidit, pro quibus tamē postea regnum cælorū ea benè dispēsantibus tribuit. Deinde in eo ipsius bonitas elucet, quod re omniū vilissima, qualis pecunia est, re omniū maximā, nēpē cœleste regnum, quod sancti martyres fuso sanguine, atq; membrorū omniū dilaceratione mercati sunt, nobis clementissimè tribuit. Quid enim clementius, quā ea re immensas illas & sempiternas cœlestis gloriæ & opes, quarū dignitas & magnitudo neq; oculis cerni, nec villo sentu cōprehēdi potest, nobis ob exiguum metallum donare, quo domestica vten filia, & huiusmodi quisquiliis emerere solemus?

Vt autem huius pretij maiorem adhuc vilitatem designaret Mammona, siue diuitias iniquitatis illa appellauit. Quamuis enim vilissima res ex natura sua pecunia sit, vilior tamen adhuc apparet, si eius abusus & mala quibus ea occasionem præbet, inspiciamus. Cōstat enim nihil esse in mūdo peccato vilius, abiectius, magisq; detestandum. Proximè verò ad hanc summā vilitatem pecunia accedit: quæ licet peccatum non sit, materiam tamen & occasionē plurimis peccatis præbet. Quò ergo magis diuina bonitas & charitas inclinari potuit, quā vt sempiternū illud beatitudinis regnū hominibus pro re adē vili & contemnenda impartiret? Quid enim mirus ab homine propter hoc tantum bonum exigi potuit? Quantò ergo felicitatis & glorię nostrę desiderio flagrat, qui eam tam vili pretio distrahit? Hac ergo de causa Dñs de diuitiarum iniquitate mentionē fecit, vt hanc tantam cœlestis patris dignationem hominibus declararet. Deinde etiam idē de diuitiarum iniquitate mentionem fecit, vt nobis ostenderet, qua ratione ea, quę ferè iniustitię & vanitati seruite solent, in pietatis & iustitię fructum, vertere possunt, dum eas in misericordię & benignitatis officiis expendimus. Cumque homines diuitiis quæstum & lucra augere studeant, ostendit hac parabola qua ratione vera lucra non temporaria, sed æterna per eas lucrari valeamus. Postremò cum diuites ferè velint à pauperibus multum rogari, & velut benefactores ab eis haberi, Dominus contra significari pauperes potius à diuitibus quærendos & ambiendos, ac necessitatis beneficia eis impetrenda, vt eos apud Deum habeant patronos & intercessores.

Greg. lib. 21. moral.

res. Vnde Dignus Gregorius, Multum (inquit) ad edomandam dantis superbiam valet, si cum tertena tribuit, verba sollicitè cælestis magistri penset: qui ait, *Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, ut cum defeceritis recipiant vos, in æterna tabernacula.* Si enim eorum amicitias æterna tabernacula acquirimus, dantes proculdubio pêsate debemus, qui patronis potius munera offerimus, quàm egenis dona largiamur. Qui itaq; nunc temporale subsidium pauperi tribuit, ab eo postmodum perpetua recepturus, ut ita dicam, quasi ad frugem terrâ excolit quæ quod accepit, vberius reddit. Hactenus Gregorius. Quocirâ non immeritò D. Chrysologus virtutis huius fructum, atq; rationē declarans ait, Manus pauperis Abrahæ siuus est: ubi quicquid pauper acceperit, mox reponit. Thesaurus cæli est manus pauperis: quod suscipit, ne in terra pereat, reponit in cælo. Thesaurizate vobis (inquit) thesauros in cælo. Manus pauperis est gazophylacium Christi: quia quicquid pauper accipit, Christus acceptat. Da ergo homo pauperi terram, ut accipias cælum: da numum, ut accipias regnum: da micam, ut accipias totum: da pauperi, ut des tibi: quia quicquid pauperi dederis, tu habebis: quod pauperi non dederis, habebit alter. Clamat Deus, Misericordiâ volo. Homo, petit Deus, sed tibi non sibi. Misericordiam volo. Humanam misericordiam petit, ut largiatur diuinam. Est in cælis misericordia ad quam per terrenas misericordias peruenitur. Domine (inquit) in cælo misericordia tua. Dicturus causam in iudicio Dei, petronū tibi misericordiam, per quam liberari possis, assume. Qui de patrocinio misericordiæ certus est, de venia sit securus, de absolute non dubitet. Beati (inquit) misericordes: quia ipsi misericordiam consequentur. Gratis misericordiam sperat sibi, qui hic nō fecerit misericordiam. Qui facit misericordiam, eurrat ad præmium: qui non facit misericordiam, deturrit ad pœnam. Hactenus Chrysologus. Cuius verba ferreas etiam mentes ad benignitatis & misericordiæ officia emollire certè deberent.

Sed quoniam Dominus nos ab amicis, quos nobis elemosinæ beneficiis comparauimus, in æterna tabernacula perducendos esse ait, quærendum est quoniam isti sint, qui nos ad hæc tabernacula ducant. Hos Dignus Ambrosius sanctos Angelos esse ait: qui animarū nostrarum in cælum portitores esse perhibentur. Cuius rei insignis exemplū paralytici cuiusdā Seruuli nomine D. Gregor. narrat his verbis. Hic ex quo illū scire potuimus, vltimè ad finem vitæ paralyticus iacebat. Quid dicam: quæ stare non poterat: qui nunquam in lecto surgere vel ad sedendū

dum

*Seneca**Chryss. ser.
de resu. &
Elemos.**Ambro
sius.**Grego. dia
log. lib. 4.
c. 17.*

dum valebat: nunquam manum ad os ducere, nunquam se potuit in latus aliud declinare. Huic ad seruiendum mater cū fratre aderant: & quicquid ex elemosyna potuisset accipere, hoc eorum manibus pauperibus erogabat. Studebat autem semper in dolore gratias agere: hymnis ac laudibus diebus ac noctibus vacare. Sed cū iam tempus esset, vt tanta eius patientia remunerari debuisset, membrorū dolor ad vitia rediit. Cumq; iam se morti proximum agnouisset, peregrinos viros atq; in hospitalitatem susceptos admonuit vt surgerent, & cum eo Psalmos pro expectatione sui exitus decantarent. Cumq; & ipse cum eis moriens psalleret: voces psallentium repente compescuit cum terrore magni clamoris dicens: Tacete, nunquid non auditis quantæ resonēt laudes in cælo? & dum easdem laudes quas intus audierat aure cordis intēderet, sancta illa anima carne exiēs soluta est. Qua quidem exeunte tanta illic fragrantia odoris aspersa est, vt omnes qui illic aderant inæstimabili suauitate replerentur. Cui rei monachus noster interfuit, qui nunc vsq; viuit, & cū magno fletu attestari solet: quia quousque corpus eius sepulturæ traderent, ab eorum naribus odoris illius fragrantia non recessit. Hactenus Gregor. Aliud quoque memorabile virtutis huius exemplum commemorabo: quod sanctus ille Ioannes (qui ob singularē benignitatis laudem, Elemosynarij nomen obtinuit) referre solebat, vt homines ad huius virtutis studium excitaret. Aiebat enim, fuisse Petrū quendam cognomento Telonearium, qui cū magna opum copia redundaret, nihil egentibus tribuebat. Itaque dubitatum de eo est, ditior ne, an auarior esset. Hinc inter mendicos ortum est certamen: vnus profitebatur se ab eo elemosynam eliciturum, ceteri id omnino fieri posse negabāt. Qui se facturū promiserat, accessit cum multo precum ambitu: & dum hominem auertentem sese vrgeret cœpisset, in iram concitauit ita, vt furore ardens, repente arreptum panem (panes autem casu ancilla è fornace domū coctos referebat) in faciē precantis intorqueret: qui cū declinasset ictum, sublato pane discedēs, se tandem voti sui compotem factum sociis nunciavit. Petrus verò postea aduersa valetudine agitato, cū postremò horis aliquod exanimis tacuisset & reuixisset, narrauit sibi interim visum fuisse, se ante tribunal Dei in cælo sisti, ab aliis accusari, ab aliis defendi: in altera libræ lance peccata quæ commiserat appendi: in altera vnicū panem illum quem ipse quondam proiecerat iratus. Et cū exquatū utrinque pōdus staret, iussus est ad vitam reuerti, ac panem superaddere aliquid quod præponderet: (si multiplicis reates supplicia cu-

peret euadere.) Itaq; cū conualuisset, quæ cupidè confluera, liberaliter cœpit effundere: neminē indigentū opis suæ expectem fieri passus. Quodā igitur die cū conspexisset hominē arrita veste laceraq; amictū, ad se euocatum, ea qua ipse induebatur donauit. Quā pauper (qua honestior erat quā ut personæ suę cōueniret) in foro delatā vendidit. Quamobrē Petrus se indignū ratus, cuius vestibus pauper regeretur, animo vehementer angicœpit. Et dum doleret, nocte insecuta, vestimento illo induū Christū vidit, hoc somnio facilè persuasum habens Christo dari quicquid datur inopi. Quare dilargiendo omnia, nihil sibi reliqui fecit. Nec sic quidē satiatus, Hierosolymā profectus, vānū seipsum dedit: vt haberet quo adhuc aliorū subueniret inopia: seruusque factus est hominis, vt seruitutis pretium offerret Deo. Overè mutatio dexteræ excelsi: in vno homine summæ cupiditati summa successit munificentia! Quod si tantū panis cum iniuria datus efficere potuit, quid nō efficiet beignè & cum charitate porrectus?

His exemplis, fratres, quantū benignitatis officia ad salutem conferant, intelligere licet. Nemo tamen sibi persua deat, sola eleemosynatum largitate salutem sibi parare posse, si alias vitam ab omni lethalis criminis labe, præcipueq; ab omni carnis lasciuia immunē conseruare non studeat. Quid enim proderit larga manu eleemosynas facere, si adulter, scortator, constuprator, aut impudicus sis? In quanto autē salutis discrimine versentur qui se his vitiis inquinant, etiā si eleemosynas largiātur: memorabili quodam exemplo quod D. Gregor. refert, indicandum curabo: quod tamen referre non audeam, nisi me sanctissimi huius Pontificis auctoritas commoueret. Eius hæc verba sunt: Ante triennium in hac pestilentia: quæ hanc urbem clade vehementissima depopulata est (in qua etiam corporeo visu sagittæ talis venite, & singulos quosque ferite videbantur) miles quidam in hac eadem vrbe nostra percussus ad extrema peruenit. Qui eductus è corpore exanimis iacuit: sed citius rediit, & quæ cū eo fuerant gesta, narrauit. Aiebat enim (sicut tunc res eadem etiam multis innotuit) quia pons erat, sub quo niger fluuius atque caliginosus, scætoris intolerabilis nebulam exhalans decurrebat. Transacto autem ponte amœna erāt prata atque virentia, odoriferis herbarum floribus, exornata: in quibus dealbatorum hominum conuenticula visebatur. Tantusque in eodem loco odor suauitatis inerat, vt ipsa suauitatis fragrantia illic deambulantes habitantesque satiaret. Ibi mansiones erant diuersorum, multa luce completæ. Hæc verò erat in præ-

Greg. dia.
log. lib. 4.
c. 36.

dicto pōte probatio, vt quisquis per eum vellet iniustus transire
 in tenebrosū fœientem quæ fluminem laberetur. Iusti verò qui-
 bus culpa non obfisteret, securo per eum gressu ac libero ad lo-
 ca amœna peruenirent. Post varias autem piorum & improbo-
 rum hominum sortes quas in altero seculo miles ille se vidisse
 commemorabat Stephanum quendam nobis notum se cogno-
 uisse dicebat: qui dum transiret, eius pes lapsus est: & ex medio
 corpore iam extra pontem deiectus, à quibusdam teterissimis vi-
 ris ex flumine surgentibus per coxam deorsum, atque à quibus-
 dam abbatibus & speciosissimis vitis cœpit per brachia sursum
 trahi. Cùmque hoc luctamen esset, vt hunc boni spiritus sursum
 mali deorsum traherent, ipse qui hæc videbat ad corpus reuer-
 sus est, & quid de eo plenius gestam sit minimè cognouit. Qua
 in re de eiusdē Stephani vita datur intelligi, quia in eo mala car-
 nis cum elemosynarum operatione certabant. Qui enim per
 coxas deorsum, per brachia traheretur sursum, patet nimitum;
 quia & elemosynas amauerat, & carnis vitiis perfectè non resi-
 stebat, quæ eum deorsum traherent. Sed in illo occulto exami-
 ne quid in eo vicerit, & nos & eum qui vidit & reuocatus est la-
 ter. Hastenus Gregorij verba: quæ satis nobis esse debent fratres
 vt non solum elemosynarum largitate, sed vitæ etiã castimo-
 nia & puritate hoc tam ingens periculum, dubiamque sortem
 effugere studeamus: in qua non de temporaria morte, quæ mo-
 mento effluit, sed de æterno supplicio, quod nullo vnquam xpo
 terminatur, ferenda sententia est.

Nunc ergo fratres, in potestate nostra est, qualem supernum
 iudicem in hoc tanto discrimine inueniamus. Vt enim D. Au-
 gustinus ait, Durus est duris: mitis est piis. Simus ergo in paupe-
 res benigni & pij, vt pium iudicis vultum in illa hora inuenire
 mereamur, à quo benignè aspici, est in æternum seruari. Oppor-
 tunè ergo nos ad hunc diem præparemus: quandoquidem ad
 hoc nobis vita ipsa Dñi munere data est: vt in illo die cum pro-
 dentibus virginibus parati simus, non autem cum latuis parati
 tunc incipiamus. Tunc enim non tam villicandi & negociandi,
 quam retribuendi & iudicandi tempus est. Itaque sola tunc illa
 miseris superest querela: Transit messis: finita est æstas: & nos sal-
 uati non sumus. Hoc est, Transit iam merendi, & fructus colli-
 gendi tempus, nec aliam messis, aut æstas alia speranda est. Transit
 iam poenitendi tempus, tempus merendi, tempus satisfaciendi,
 tempus orandi, tempus impetrandi, tempus sperandi: &
 iostat solum tempus quicquid egitis recipiendi. Hoc est e-
 nim villicandi tempus nobis interdicti. Tri opera impossibi-

Augusti.

Matth. 25.

Ierem. 8.

4. Esd. 4

lia in lib. Esdræ Angelus eidē proposuit, Reuocā (inquit) diem præteritum, metire ventum, & ignē pondera. Ignis cunctorum elementorum leuissimus poudere caret. Ventum verò quis metiri possit? Multò ergo minus præteritum tempus reuocare. Vbi ergo pœnitendi tempus præterijt, nemo illud amplius reuocatum iri speret. Quæ enim supplicia damnati non subirent, vt amissum pœnitendi tempus reuocarent: Quibus igitur se diris miseri deuouent, cùm seipsos irreparabili & nūquam reuocanda damnatione perire videant, cùm illam præsertim toties admoniti tam faciè vitare potuissent: Nos ergo fratres, has nunc lachrymas, hanc seram & inutilem pœnitentiā, hanc æternam cladem momentaneo labore redimere possumus, si nos veteris vitæ pœniteat, si nouam inchoare firmissimè proponamus, si in pauperes benigni & liberales fuerimus: si omnem carnis lasciuiam, vt gehennæ ignem fugere studeamus, si has admonitiones intimo pectore condamus, si iudicis huius metū visceribus nostris ira infigamus, vt nullus dies elabatur, quin supplicib⁹ vortis salutis nostræ causam seruatori nostro commendemus. Sic enim fiet, vt ab eò tandem inter fœlices piorum animas (qui à dextris eius in extremo illo & formidabili iudicio aderunt) gloria & honore coronari mereamur.

In eadem Dominica VIII. post Pentecosten concio
II. in qua post Euangelicæ lectionis enarrationem
de reddenda totius vitæ nostræ ratione agitur.

THE. Redde rationem villicationis tuæ, nec enim poteris ultra villicare.
Luce 16.

Rom. 1.

Q M N I S Euāgelicæ Philosophiæ doctrina in duas partes distributa est: quas Apostolus initio statim eius Epistolæ, quam ad Romanos scripsit, breuiter designauit his verbis: Non erubescō Euangelium. Virtus enim Dei est in salutem omni credenti. Iustitia enim Dei in eo reuelatur ex fide in fidem. Hæc prior Euangelij, ac potior pars: quæ iustitiam, hoc est, veram sanctitatem hominibus, per vigentem in Christum fidem tribuit. Alteram verò subdit protinus, cùm ait, Reuelatur ira Dei de cælo super omnem impietatem & iniustitiam hominum eorum qui veritatē Dei in iniustitia detinent. Vtramq; ergo hanc partem Euangelica doctrina complectitur: quæ humilibus & obsequentibus gratiam, superbis autem & cōtempторibus iram & indignationem denuntiat. Quas duas res idem Apostolus paulo

Vbi sup.

paulo

paulo post commemorat dicens: Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum, Iudæi primùm & Græci. Gloria autem & honor, & pax omni operanti bonum, Iudæo primùm & Græco. Hodierna quoque Sancti Euangelij parabola utramque hanc cælestis doctrinæ partem complecti videtur. Quòd enim in ea Dominus re vilissima, hoc est, Mammona iniquitatis regnum cælorum pollicetur, immensas gratiæ & benignitatis suæ opes explicat. Cùm verò rationis reddendæ mentionem facit, & negotiandi atque merendi opportunitatem hominibus post mortem adimit (cùm ait, *Redde rationem villicationis tuæ, non enim poteris ultra villicare*) iram & indignationem, & supplicium bonorum suorū dissipatoribus comminatur. Parabola autem sic habet:

Homo quidã erat dives qui habebat villicum: & hic diffamatus est apud illũ, quasi dissipasset bona ipsius: & vocavit illum & ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationẽ villicationis tuæ: iam enim nõ poteris ultra villicare, &c. quæ sequuntur vsq; in finem.

A V E M A R I A.

I.

D. Hieronymi sententia est, fratres, in parabolis Euangelicis non esse singula verba excutienda, multa enim dicuntur ad parabolæ ornatum & contextum. Scopum autem parabolæ quò ea tendit, præcipuè inspiciendum esse, & ad illum omnia referenda, quem Dominus in calce parabolæ ad clariorem eius intelligentiam adiicere solet. Sic in fine parabolæ de decem virgibus scopum, quò tota parabola dirigitur, in fine posuit, cùm dixit: *Vigilate ergo: quia nescitis diem neque horam.* Sic in fine parabolæ de seruo, qui decem millium talentorum debitor erat, nec tamen conseruo centum denariorum debitum remittere voluit, ad carcerem damnato, adiecit: *Sic & pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis vniusquisq; fratri suo de cordibus vestris.* Ad eundem ergo modum in huius parabolæ fine quam audistis, quid per eam docere nos voluerit, explicat, cùm subdit: *Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis: ut cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Hoc est, opes quas habetis, in pauperum miseriis subleuandis impendite: ut misericordiam miseriis exhibentes, misericordem in iudicio Dominum experiamini: patronosque apud illum inueniatis eos in quos beneficia contulistis. Sicut enim pauperes viduæ ostendentes Apostolo Petro vestes, quas illis Thabita insigni pietate fœmina contulerat, ipsum impulerunt, ut eam ad vitam reuocaret: ita pauperum elemosynæ pro illis à quibus eas acceperunt

Hieros.

Mat. 15.

Mat. 18.

Act.

Apost.

apud diuinas aures aduocāt, & clamant. Si enim profusus Abel sanguis de terra ad Dominum clamabat, iustitiam atque vindictam de parricida fratre postulans, multò magis apud misericordem Dominum profusa in pauperes benignitas misericordiam petens ad Dominum clamabit. propensior quippe diuina bonitas ad misericordiam, quàm ad vindictam est: ideoque viri misericordiae magnum in ea patrocinium coram superno iudice inuenient. Vnde in Ecclesiastico legimus: Conclude eleemosynam in corde pauperis: & hæc pro te exorabit ab omni malo. Itaque ibi latitans pietas, ad cælum vsque voces iactat. Hic est igitur parabolæ scopus: in qua tamen tria potissimum animaduertere licet, quæ ex ea colliguntur.

Primum enim cum villicus hic non ex suis, sed ex Domini sui opibus sibi suæque inopiæ consuluerit, intelligimus, opes atque diuitias quas homines habent, Dei dona atque beneficia esse, eosque non prorsus dominos, sed bonorum Domini sui villicos, hoc est: æconomos ac dispensatores esse. Omnia enim hæc à mundi moderatore domino pro singulari benignitate & providentia sua variè distribuuntur. Vnde est illud Ecclesiastici, Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt. Sic etiam Salomon, Diues, inquit, & pauper obuiauerunt sibi: vtriusque operator est Dominus. Hoc est, consilio & voluntate domini fit, vt quidam ex hominibus diuitiis abundet, quidam paupertate premantur. Vtrumque autè diuina dispensatione contingit vt diues benignitatis officiis, pauper patiètiæ virtute: ille benignè largiendo, hic patienter suam inopiam sustinendo, cælestè gloriam promereantur. Nemo igitur se bonorum quæ habet, omnino dominum, sed dispensatorem agnoscit. Vt enim nihil intulimus in hunc mundum: ita nihil ex eo auferre possumus. Nudi egressi sumus de utero matris, nudiq; in communem omnium matrem reuertemur. Hoc autem (vt Apostolus ait) à dispensatore queritur, vt fidelis quis inueniatur. Fidelis autè dispensatio est, vt posteaquàm quis bonis à Deo perceptis pro conditionis suæ dignitate sobriè vsus fuerit, reliqua conferuis largiatur, & pro vrisq; bonorum omnium largitori gratias agat. Hic est igitur honestus debitusque diuitiarum vsus.

Secundo verò loco villicus hic in parabola nobis ad imitandam proponitur. Sed qua in re illum imitati debemus? In eo quòd Domini sui bona dissipauit? Nullo modo. Quid igitur? In eo quòd eiusdem Domini sui bona diripuit, cum Domini sui debitoribus magnam debiti partem remisit? Multò minus. Hoc est enim latrocinium latrocinio cumulare. Nequaquam igitur

in hoc illum imitari debemus, vt ex malè partis eleemosynas pauperibus erogemus. Vnde in Ecclesiastico legimus, Qui offert sacrificium ex substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris. Itemq; alibi, Hostiæ impiorum abominabiles Domino, quæ offeruntur ex scelere. Tales fuerunt hostiæ, quas Saul rex domino ex pecoribus Amalecitarum offerre parabat, propter quas à Domino & vitâ, & regno, & (quod maius est) spiritu suo spoliatus fuit. *Qua ergo in re illum imitari debemus? In eo sanè quodd cum à Domino suo deinceps villicare, hoc est, bona Domini dispensare prohiberetur, in futurum tempus oculos coniciens, & inopiam qua defunctus officio suo premendus erat animaduertens, hoc præsentissimum remedium excogitauit, vt ipsi Domini sui bonis amicos sibi compararet, quorum opibus & beneficijs vitam inopem tueri posset. Ad hunc igitur modum cum homo considerat se Domini sui bona dissipasse, & in varios vsus expendisse, intelligitque futurum aliquando (hoc est in mortis hora) vt Dominus illi dicat, Redde rationem villicationis tuæ: iam enim non poteris ultra villicare (quia videlicet vbi ex hac vita excefferit, neque mereri, aut demereri, aut pro commissis satisfacere poterit) opportunè sibi consulit, & ante iudicium parat iustitiam. Sed qua ratione? Nimirum domini sui bonis amicos & patronos sibi comparando. Cum enim ea bona, quæ gratis à Domino accepimus, liberaliter & misericorditer cum indigētibus partimur, amicos nobis comparamus: qui causam nostram ante supernū iudicem tueantur: & misericordiam postulent iis, qui misericordia vsi fuerint: cum scriptum sit, Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.*

Tertiò, ex hac etiam parabola sequitur, quàm grata domino sit huiusmodi bonorū eius distributio. Si enim homo ille diues laudauit villicum iniquitatis, qui pro domino quidē fraudulēter pro se autem prudenter egisset, quantò magis rerum omnium Dominus misericordem hominem laudabit qui hac ratione domini sui bonis sibi opportunè cōsuluerit? Si enim dominus ille opibus suis fraudatus, villici sui prudentiam commēdauit, quantò magis cæli ac terræ dominus, qui fraudari non potest, quiq; dando nihil amittit, hanc pij hominis prouidentiam laudabit: præsertim cum ipse hæc eadem benignitatis officia vehementer hominibus commendauerit? ¹

Hanc igitur facilem expediendæ salutis viam nobis Dominus in hac parabola ostēdit, quam in sacræ huius lectionis fine aperit explicuit, cum dixit: *Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis,*

iniquitatis ut cum defeceritis &c. Deficiet enim, fratres, vita, imo quotidie paulatim deficit. Labitur enim ætas ut vnda fluminis, quæ nunquam est eadem, sed semper alia atque alia. Alia enim decedente, alia rursus atque alia succedit. Idem igitur in vita nostra euenit. Hodiernus quippe dies effluet, & interibit nunquam rediturus, & alter crastina die superueniet simili ordine discussurus. Ita quicquid hactenus viximus, mors occupat & retinet. Quo fit, ut magna iam ex parte mortui simus, incerti quantum quod superest duraturum sit. Vita igitur deficit, mundus deficit, quia mundus transit & concupiscentia eius. Parentes, filij, & consanguinei deficient, opes, & patrimonium, quamlibet maxima sint, deficient, amici, dulcisque eorum cõsuetudo & colloquia deficient, voluptates etiam, ludi, iocum, quibus nos oblectauimus, deficient: atque hæc postremò lux & communis aër, commune cœlum, & omnia quæ eius complexu continentur, simili modo deficient. Demus igitur operam, fratres, ut cum hæc omnia defecerint, amicos nobis elemosynis largiendis comparemus, qui nos in æterna tabernacula perducant, & causæ nostræ patrocinium ante supernum illum iudicem suscipiant.

Hæc igitur tria sunt, quæ in hac parabola potissimum continentur. Occasione autem huius prudentiæ, qua villicus iste vsus est, cælestis magister sententiam animaduersione dignissimam adiecit: *Quoniam, inquit, filij huius seculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt.* Improbos autem homines appositißimo nomine huius seculi filios appellat: quia videlicet secundum mundi leges vitam suam instituant: quia ex illius placitis atque iudiciis pendent: quia eius oculis seruiant: quia illius magis quam Dei rationem habent: quia illi magis quam Deo placere faciunt: quia alterius seculi prorsus oblitamorem omnem & felicitatem, curas & cogitationes omnes in rebus ad hanc vitam pertinentibus collocant, nullam cælestium rerum curam habentes, perinde atque ad eas vel facti à Deo non essent vel ad ipsos minimè perlinerent.

Tales autem in generatione sua, hoc est, in huius seculi bonis exquirendis prudentiores filijs lucis sunt. Quis enim verbis consequi possit noua inuenta, quæ isti quotidie excogitant vel ad opes congerendas, vel ad corporis voluptates & oblectamenta captanda? Quis noua genera vestium quotidie renascentium, & alias atque alias subinde formas mutantium explicabit? Quis tot cupediarum atque condimentorum irritamenta numerabit? Quis tot deliciarum, vnguentorum, ludorum genera? quis
tot lu-

tot lucrandi atque fallendi rationes percensebit? Iam quis bel-
landi artes & instrumenta bellica, quæ ingeniosa hominum crū-
delitas in generis humani perniciem adiuvenit (quibus alienas
opes in suas verterent) oratione consequetur? At qui tantum in
rebus terrenis sapiunt, qui ad hæc penetranda lynceos oculos
habent, ad spiritualia atque divina intelligenda talpis ipsis cæ-
ciores sunt. Neque enim oculos suos tenebris assuefactos ad
lumen perspicuæ veritatis atollere, similesq; sunt aubus, quarū *Simile.*
intuitum nox illuminat, dies excæcat. Hæ namque aures in tene-
bris vident: in meridiana verò claritate cæcitiunt. Itaq; si apud
hos de rerum spiritualium dignitate & splendore differere ve-
lis, si quanta sit diuini amoris vis & efficacitas, quanta diuinæ
dulcedinis suauitas, quanta diuinæ gratiæ dignitas & potestas,
quanta virtutis & iustitiæ pulchritudo & honestas, quanta con-
tra peccati deformitas, quantum odium quo Deus illud dete-
stetur, quanta illud severitate puniat, coram illis explicare velis
adeo nihil horum intelligent, vt vix etiam dicenti fidē adhibeant.
Isti igitur qui in generatione sua, hoc est, in rebus huius seculi
prudentiores filiis lucis sunt, in rebus spiritualibus atque diuinis
nocturnis aubus similes existunt. Sapientes enim sunt, vt faciāt *Hiere. 4te*
mala: bene autem facere nesciunt.

Quodque maiorem piis pudorem iniecit, non solum in hac
generatione sua prudentiores, sed etiam diligentiores filiis lu-
cis sunt. Quid enim non faciunt? quid non molliuntur, vt utili-
tatibus aut commoditatibus suis consulant? quas terras non pe-
agant, quæ maria non sulcant, quæ littora non attingunt, quæ
maris aut terræ pericula reformidant? quibus se in bello pericu-
lis obiciunt, cum frequenter in medios hostium cuneos irrum-
pant, cum inter districtos enses, & pila vndique minantia, &
ferreos globos igne sulphureo iactos versentur, vt vel parum lu-
cri, vel militarem gloriam, vel principum gratiam hac præcipi-
ti audacia aucupentur? Quis igitur eorum qui Deo seruiunt,
sempiternamque cælestis gloriæ mercedem expectant, tantis se
laboribus ob eius gratiam deuouet? Vnde in Ecclesiastica histo-
ria legimus: quod cum quidam ex illis sanctissimis eremi Patri-
bus meretricem quandam speciosissimè ornatam vidisset, ama-
rissimè flere cœpit. Causam verò lacrymarum rogatus Duo-
me, inquit, in hunc fletum impulerunt: Alterum miserenda huius
animæ perditio atque infœlicitas: alterum, quod ego non tanto
studio atque labore rerum omnium Domino, quam ista perdi-
tis hominibus placere nititur.

Iam verò si huius seculi vbi honoris aut vanitatis ratio exi-
git,

git, quàm liberales imò & prodigi rerum suarum sunt, vt alienis oculis & mundo seruiant, cum tamen filij lucis adeò parca manu stipè Christo pauperibus tribuant: qui ne calicem quidè aquæ frigidæ sine æterna mercede relinquit. Hunc igitur tam disparè affectum adeò molestè D. Aug ferebat, vt magna voce in Meditationibus ad Dòminum clamaret, Domine Iesu, cui pater omne iudiciũ dedit, censes ne iustũ esse, vt filij huius seculi, noctis, & tenebratũ maiorĩ studio & acrius quærant fugitiuos honores, & perituras diuitias, quàm nos te Deũ nostrum, qui cum nõ essemus, fecisti nos: & cum perditĩ essemus, sanguine tuo redemisti nos? Hoc est igitur, fratres, quod significare Dominus voluit, cum filios huius seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua dixit. Hactenus de Euãgelica lectione: nunc ad sententiã thematis verbis cõprehensam, quæ magnum nobis timorem incurrit, veniamus.

TRACTATIO THEMATIS.

Redde rationem villicationis, &c. Iam primũ constat, Christianæ religionis fundamentum esse, quod paucis Salomon in fine Ecclesiastes exposuit his verbis: Cuncta quæ fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni errato siue bonum, siue malum sit. Hæc enim extrema huius libri verba sunt, quæ vniuersè eius doctrinæ lucem afferunt. Quæ quidè sententia, quamuis fide Catholica teneatur, non tamen à grauissimorum Philosophorum existimatione longè abfuit. Communem enim sapietum sententiam Cicero esse asserit, impiis apud inferos parata esse supplicia. Si ergo impiis supplicia parantur, piis igitur atque iustis præmia decernentur: atque ita iudicium aliquod & examen meritõrũ hanc sententiam præcedere necesse est. Id etiam sequitur ex diuina prouidètia, quam clarissimi Philophi non sine magna ratione confessi sunt. Alexander enim Aphrodisæus clarus in primis Philosophus in Epistola ad Antonium Pium Imperatorè ita philosophatur: Si Deus bonorũ & malorũ rationè non habet id erit aut quia res humanas ignorat, aut quia nõ potest meritas pœnas & præmia malis & bonis persolvere: aut certè quia cum sciat & possit, nolit tamen. Si dixeris eum res nostras ignorare, adimis ei sapientiã: si non posse præmiis aut pœnis bonos & malos afficere, tollis ab eo potentiam. Si verò dixeris eum, quamuis & sciat & possit, nolle tamè pro meritis cuique retribuere, spoliatur illum iustitia, gratitudine, bonitate, & prouidentia, inuidiæ enim & iniquæ naturæ est, meliora cum possis, facere nolle: quod vtrumque à Deo alienissimũ est. Denique quisquis aliud statuit, quod dictu quoq; nefas est Deum,

August.

Eccles. 12.

Cic. Rhetor. veter. lib. 1.

Alex. Aphor.

Deum facit aut lapidem, aut lignum: vt nihil magis referat Deum colere, quàm lapides & ligna colere: cùm nihil magis ab eo quàm ab istis sperare vel timere possis. Ex quo etiam sequitur vanam esse religionem, ad quam ipsa nos natura informauit ac finxit: quæ sicut pietatem erga parentes, ita religionis affectum erga Deum mentibus nostris iniecit. Nemo enim (vt Sapiens quidam ait) gratuito bonus est. Hinc Apostolus, si secundum hominem ad bestias pugnaui Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? Comedamus & bibamus, cras enim moriemur. Illud autem ausim asseuerare, vix quidquam hac blasphemiam indignius in summam illam & infinitam bonitatem & æquitatem iactari posse. Cuius tantæ blasphemiam supplicium idem ipse Dominus per Prophetam comminatur, cùm ait, Visitabo super viros infixos in facibus suis, & super omnes qui dicunt, Non faciet Dominus malè, & non faciet benè. Infixos autem in facibus suis appellat eos, qui in fædo impudicitie luto volutantur, in eoque diutissimè à diabolo viucti ita tenentur, vt nullis admonitionibus, nullisq; minis ab hoc cœno emergere velint. Ex his igitur apertissimè constat, non modò fide, sed etiam ratione in altera vita bonorum & malorum discrimen esse futurum, ac proinde iudicium de vtrisque. Hinc Apostolus, Statutum est, ait, hominibus semel mori, & post hoc iudicium. Tunc enim hæc vox vniuscuiusque nostrum auribus insonare debet, Redde rationem vili cationis tuæ. In hoc autem iudicio nihil eorum deerit, quæ in humanis iudiciis intercedere solent. Erunt enim in eo accusatores, testes, reus pariter & iudex, & iudicij materia, de qua ratio exigenda est. Accusatores autem erunt demones, qui nihil quod ad damnationem nostram faciat, prætermittent. Testes erunt sancti Angeli, qui nobis ad custodiam dati sunt, qui omnium operum nostrorum, siue bonorum, siue malorum, testes incorruptissimi sunt. Testis etiam erit ipsa conscientia nostra, quæ pro mille testibus esse dicitur. Testis etiam erit ipse iudex, qui de se ait, Ego sum iudex, & testis. Omnia enim delicta in oculis Dei cuncta cernentis admittimus. Hinc quidam ex amicis Iob de Deo loquens, Oculi, inquit, eius super omnes vias hominum, & omnes gressus eorum considerat. Non sunt tenebræ, & non est umbra mortis, vt abscondantur ibi qui operantur iniquitatem. Quid igitur hunc iudicem latere poterit? Posuisti (ait S. Iob) in neruo pedem meum, & obseruasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum considerasti: qui quasi putredo consumendus sum, &c. Quod perinde est, ac si

1. Cor. 15.

Iob. 1.

Hebr. 9.

Iob. 34.

Iob. 37.

Ceteri

diceret : Quamuis homo sim, putredini, innumerisq; miseris & ærumnis obnoxius, aded tamen seuerè mecum agis, vt primum quidẽ, lege tua velut neruo quodam constrinxeris me, ne mihi vnquam ab ea velad momentum declinare liceat. Cuius rei tantam curam habes, vt obserues omnes semitas vitæ meæ, & omnes gressus meos consideres, si qua fortè aut prauo opere aut verbo, aut etiam cogitatione ab ea declinauerim. De his namque omnibus rationem à me exacturus es, dicturusque, *Redde rationem villicationis tuæ : iam enim non poteris ultra villicare.*

In quibus verbis cum multa sint magnopere formidanda, tum illud maximè timendum est quod ait, *Non poteris ultra villicare.* Hoc est, vbi ab hac mortali vita excesseris, nõ iam negotiandi & villicandi, id est, pœnitendi, aut satisfaciendi, merendi aut demerendi, sed recipiendi quæ merueris tempus est.

Quid igitur faciam (ait reus homo) *quia Dominus meus auferet à me villicationẽ?* Quid faciam, vbi ad tribunal iudicis cuncta tærentis sistendus ero? Quid faciam, si aduersum me sententia feratur, & si in gehenna perpetuò torquendus ero? Quid faciam, si nullos apud iudicem patronos, nulla virtutum merita mecum tulerò? Quid postremò faciam, cum totius vitæ meæ, hoc est, omnium diuinorum beneficiorum, omniumq; maleficiorum meorum rationem redditurus sim? Quæ tantò erunt grauiora, quantò beneficia maiora fuerunt. Quid ergo faciam cum de externis bonis, quæ mihi Dominus largitus est (quæ multis negata sunt) rationem exiget? Quàm multi enim sunt, qui reliquias mensæ meæ delicias suas putarent? Quàm multi erunt qui fame, nuditate, ære alieno, filiorum multitudine, variisque morbis & incommodis premãtur: à quibus malis diuina prouidentia me immunem conseruauit? Ad hoc primum accusationis crimẽ alij quidem respondebunt, se omnia hæc bona in cultum atque vsum vitæ expendisse, & sibi suisq; consuluisse: pauperum verò nullam prorsus curã habuisse, neq; ex Mammona iniquitatis amicos vllos comparasse. Alij contra teste conscientia, durius respondebunt, se opes suas in ludis, epulis, comestationibus, exquisitis dapibus, vino pretioso, vnguentis, cultissimisq; vestibus, nulla miserorum habita ratione, insumpsisse: qui bibentes vinum in phialis, & optimo vnguento delibuti, nihil patiebantur super contritione Ioseph.

Amos 6. Quid igitur isti, qui sic Domini sui bona dissiparunt, aliud in extremo illo iudicio expectare poterunt, nisi quod iã antea ex Domini sententia definitum est; *Discedite à me maledicti*

in igne æternū: quia esuriui, & nō dedistis mihi māducare: sitiui & nō dedistis mihi bibere, & quæ lequūtur. Non deerunt fortasse alij, qui supra istorū fastū & luxum illud etiam horrendū facinus adiciant, se pecuniis atq; opibus suis & virginum & viduarum pudorem expugnasse easq; ad fœdissimi flagitij cōsensum induxisse; & ita diuitias Dei beneficio concessas (propter quas illū magis colere ac diligere debuissent) in arma iniquitatis conuertisse, quibus regnū Christi, & redemptionis eius beneficiū impugnarēt, & diabo i regnū propagarēt, & quod Christi sanguinis sui pretio acquisierat, ipsi dato pretio peruerterint atque deleuerint. Quo facinore, quid sceleratius? quid execrabilius? Hinc enim Dñs non iam externorum bonorum, sed pretiosi sanguinis sui rationem exiget, quem ille profudit, qui animam sanguinis eius pretio redemptam perdidit.

Verū non hæc sola de externis bonis ratio (quorum nobis dispensatio credita est) exigitur. Alia sunt his multò maiora. Redde enim (inquit Iudex) rationē adiutorum omnium, quæ tibi ad benè viuendum contuli: hoc est, fidei, baptismatis, doctrinæ, sacramentorum, concionum, admonitionum, diuinarumque inspirationum, quibus toties ad ostium mentis tuæ pulsans, ad studium te vitæ melioris excitabam. Quod si hæc parua sunt, redde mihi sanguinis mei rationem: redde crucis, & mortis, spinarum, verberum, sputorum atque alaparum, contumeliarum, ac denique tot annorum, quos tam multis sudoribus in procuranda salutē tua insumpsi. His te laboribus quaesui, hoc te pretio redemi, his beneficiis ad mei amorem excitauī, his exemplis ad virtutis & pietatis studium prouocaui: tu verò his omnibus ingratus nec pretio sanguinis mei dignitatem tuam æstimasti, nec amori meo vicem reddidisti, nec tot exemplis ad virtutem aliquid addidisti. Redde præterea rationem totius vitæ, hoc est, tot annorum quos tibi ad viuendum contuli, vt his fidei talentis adiutus, æternæ vitæ, ad quam te condidi, negotium ageres. Vsq; ad ictum enim oculi quæram à te omne tempus impensum quomodo fuenit expensum: quæ in eo virtutum merita congeffisti, quæ pietatis opera edidisti, quos animi tui motus & ægritudines curasti, quos tibi amicos (qui te cūm deficeres in æterna tabernacula reciperent) parasti. Quid hic respondebunt qui nihil minus quàm de hac ratione reddenda cogitarunt? qui sic vixerunt, vt se ad hanc solū vitam fruendam natos crederent?

Nec de nobis solū, sed de iis etiam, qui nostræ fidei commissi sunt, exigenda ratio est. Hoc est de famulis, filiis, ac do-

1. Tim. 5. mesticis omnibus, si eos (vt pat erat) erudiuimus, corripuimus, pauimus, & honestè tractauimus. Scriptum est enim: Siquis suorum, & maxime domesticorum curam nō habet, fidem negauit, & est infideli deterior. Quid igitur hoc in loco dicent, qui ita seruis emptitiis, vt iumentis vsi sunt, nihilo magis eos ad pietatem & iustitiam erudientes, quàm si muta animalia essent? Quantum autem periculi ob neglectam filiorum institutionem & parentibus & filiis immincat, memorabile illud sacerdotis Helix exemplum satis declarat, qui hac negligentia & sibi, & filiis, & toti populo exitium attulit. Quid igitur hoc exemplo funestius, quid magis formidandum? Quis quæso pater hoc miserabili casu admonitus, non diligentissimam institutionis filiorum suorum curam habeat? Quos tamen videmus diebus festis atque Dominicis dum sacra peraguntur, parentibus conuiuentibus, in foro turbas miscere ac ludere? Cur igitur nō illos vobiscum in Ecclesia hoc tempore retinetis? Quid aliud barbari & immanes homines facerent? At quantō alia cura sanctissimi Iob pro filiorum innocentia sollicitus erat, qui pro illis sacrificia offerebat? Ne fortè, inquit, peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis. Hoc est, ne aliquid diuina maiestate indignū aut corde conceperint, aut ore pronūciauerint.

Cū igitur infœlix homo se hoc modo vndique obfœsum videat, nec vllum ei pateat effugium, quid faciet? quō se vertet? quid consilij capiet? Quid sum miser tunc dicturus, quem patris nōm rogaturus, cū vix iustus sit securus? Iustus erat planè *Egyptian?* B. Cyprianus, qui tamen, dum in vincula propter Christi fidem coniectus esset, nec honore martyrij elatus, nec impendentis mortis metu perterritus, iudicium hoc magis quàm mortem formidans orabat, Væ peccatis meis. Cui monti dicturus sum Dōmine, vt cadat super me? Si igitur tantus hęc vir (qui martyrij sui sanguine velut baptismo quodā expiandus, unō & consecrātus erat) ita huius diuini iudicij metu cōcutiebatur: quomodō flagitiosus homo adeo securè agit, qui tā multorū sibi criminum conscius est? Nimirum quia vt cæcus & amens periculi huius magnitudinē neq; sentit, neque recogitat. Sanctissimus quoq; *Iob. 9.* Iob quantū huius rationis reddendæ metu horret, ac trepidat? Oculi tui, inquit, in me: & non subsistam. Solo enim reuerato aspectu me prosternes: & ad nihilū rediges. Quo *Gregor.* in loco D. Greg. Considerat, inquit, iustus, quàm districtè Deus iudicet, & periturum se ex se videt: quia cū districtus iudex merita subtiliter inquirat, reus ad tormenta non sufficit. Ideo & alibi ait: Qui etsi habuerō quippiam iustū, non respondebo: sed

sed meum iudicē deprecabor. Si ergo qui iustū aliquid habet, Deo respondere nō audeat: quid facient qui vix aliquid iustum habent? qui vitā omnē in libidinibus, ludis, epulis, luxu, fastu, & in omni voluptatū intēperantia traduxerunt?

Cū igitur infœlices isti, nihil habeāt quod æquissimo iudici expostulanti & rationem exigenti respondeant, isque pro eo atque eorum scelera morentur damnationis aduersus eos sententiam ferat, neque vlla eis spes salutis ostendatur, tunc rabie atq; furore perciti, extremā cœcitatē atq; amentiam suam deplorantes. O nos, inquiet, miseros & infœlices, quibus hæc acerbissima pœnarum sors obtigit, quam nulla vnquam temporum diuturnitate euadere poterimus, sed post annorum centum millia, & mille millia, iterum ad rediuiua tormenta rapiemur! Ah quoties huius rei admoniti fuimus, nec tamen morientibus auscultate voluimus! Et quidem si infidelium more nullam harum rerum fidem haberemus, minus essemus excusandi: Sed cū horum omnū certissima apud nos fides esset, & sanctos omnes hac fide iustructos vitam suam ad diuinę legis normā studiosissimē dirigere videremus (quod veritatis fidei maximū argumentū erat) quis nos ita fascinauit, quis sic de mente deduxit, vt tanta mala quæ certissima fide improbis impendere videbamus, vitare nunquā voluerimus? Præsertim cū nihil vel difficile, vel nimis arduū à nobis exigeret? Non enim maria sulcanda, nō ad longinquas terras peregrinandum, non martyriū tormenta subeunda, sola à nobis Dei & Ecclesię obedientia exquirebatur, quā Dominus iugū suaue & onus leue nūcupauit. Et ne hoc quidē tam exiguo precio atq; labore tantum hoc malum vitare curauimus.

Et si quidem breue nobis ad pœnitentiam spatium datū esset, minor foret querela. Sed cū tandiu in vita fuerimus, cū ad quadragesimū, & quinquagesimū annū aut eò amplius vita nostra dilata, & pœnitentię spatia data fuerint: quis nos ita dementauit, vt ne hoc tā diuturno spatio vnā saltē horam tractandi seriō nostrę salutis causā impenderemus? Hic est igitur fratres immortalis ille vermis, qui nō minus, quàm inextinguibilis ignis miserorū viscera depascitur! quiq; nihil aliud cogitare sinit, quàm quod eos incessanter excruciat.

Quod igitur his tantis malis remedium adhiberi potest? Sola fratres pœnitentia est, quæ secunda post naufragium tabula esse dicitur: cuius est præterita peccata plangere, & plangenda iterum non committere. Nunc ergo cū villicandi, hoc est, salutis faciendi & pœnitendi tempus est, hanc quæso opportunitatem

tem nullo modo vacuam abire sinamus: ne sempiterno luctu illam abiisse conqueramur. Hæc nos dum vivimus Deo reconciliare, hæc peccata diluere, hæc adoptionis filios efficere, hæc amissam hæreditatem restituere potest.

Proximum verò est, ut cum hac pœnitentiâ hoc salutare Domini consilium amplectamur, ut faciamus nobis amicos de Mammona iniquitatis, qui nos in æterna tabernacula recipiât, hoc est, ut opes nostras per manus pauperum in cœleste regnû transferamus, quibus hæc nobis tabernacula comparemus. Hęc enim peculiaris eleemosynæ virtus est. Cuius rei commodissimum exemplum D. Gergor. memorat: Ait enim, fuisse Romæ sutorem quædam nomine, Deus dedit, qui quicquid tota hebdomada ex officio suo acquisivisset, detracto quotidiano victu, singulis sabbathi diebus in pauperes distribuebat. Quidam autem vir sanctus, vidit in spiritu iohanne quoddam palatium in cælo his sabbathi diebus ædificari, intellexitque (divino spiritu docente) benignitatis & eleemosynæ officii splendida in cælo tabernacula construi. Quæ res in causa extitit, ut sanctissimi qui que viri hanc præcipuè virtutem summo studio coluerint. Ut enim innumeros alios prætermittam, B. Pater noster Antonius ita huic virtuti deditus fuit, ut nullo unquam tempore pauper aliquis ab eo vacuus discesserit. Si domi non haberet, à proximis mutuò capiebat: qui si recusassent, vestes, caligas, calceos, domesticam suppellectilem, ocularia demum sua specilla tribuebat. Quis hunc misericordiæ affectum, quis hoc eleemosynæ genus non miretur: quo venerabilis hic antistes non solum opes suas, sed caligas, calceos, atque ocularia sua specilla, si aliud nos haberet, pauperibus erogabat, ne pauper vlllo modo ab eo vacuus abiret.

Hunc igitur pium viri sanctissimi affectum imitari studeamus fratres, his misericordiæ officiiis pœnitentiâ nostram commulemus, quibus nobis tabernacula cœlestia fabricari mereamur. Hoc est enim vtilissimum commercij genus. Das terram, accipis cælum: das temporalia bona, recipis æterna: das quod hic relinquendum est, & recipis quod perpetuò tecum manendum est: das deniq; vilem & contemnendam pecuniam & pro ea recipis sempiternam fœlicitatem & gloriam.

DOMINI

Gregor.
lib. 4.
dialog.

**Dominica ix. post Pentecosten concio prima: in qua
lectio Euangelica explanatur.**

T H E. *Videns Iesus ciuitatem, fleuit super illam dicens: Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi. Lucæ 18.*

Habemus in sacra huius diei lectione, dilectissimi, clarissimū misericordiæ & charitatis Christi argumentum: qui futuram Hierosolymitanæ ciuitatis ruinam (quæ iam antea in mortē illius coniuauerat) piissimis lachrymis profecutus est. Erit autem operæ pretium, quo potissimum tempore hæc Dominī lamentatio contigerit, explicare.

Cū igitur iam tempus appeteret, quo is seipsum pro generis humani salute in ara crucis immolare destinauerat, vt morte sua omnium mortem aboleret, hoc est, vt mortem non debitam pro debita omnium morte Deo patri offerret, ad passionis locum sponte venire, & se ad mortem parare voluit. Vt autem qua animi alacritate se ad hoc sacrificium offerret, omnibus esset conspicuū: voluit eum magna totius ciuitatis læticia & gratulatione, cū ramis palmarum & oliuarum, puerorumque acclamatione ipsius regnum & gloriam prædicantium excipere quasi non ad crucem, sed ad regnum: non ad mortem, sed ad sepulchrum & optatas nuptias properaret. Verè enim in cruce nuptiæ cum Ecclesia celebratæ: verè in cruce Christi regnum constitutum fuit. Regnavit enim à ligno Deus.

Quid igitur in hac solenni pompa Dominus? quid inter tot popularum laudes, & acclamationes fausta omnia & læta precantium? quid is in hac communi omnium læticia animo agitabat? Tantum abest, vt Saluatoris nostri animus his tantis laudibus applauderet, vt eo potissimum tempore amarissimas lachrymas non ob suam indignissimam necem, quæ iam instabat, sed ob futurum miserandæ ciuitatis excidium piissimo corde profunderet.

Itaque vt appropinquauit Hierosolymis, videns ciuitatem, fleuit super illam dicens: Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. si cognouisses & tu. Vox illa, si, optantis interiectio est, quemadmodum ibi, Si occideres Deus peccatores. Optabat enim pius Dominus, qui vult omnes homines saluos fieri, vt fœlicitatem quàm cælestis Pater suo ad eorū salutem misso offerebat, cognoscentes, illum to

Psal. 138.

ra animi deuotione & alacritate reciperent, quo bonorum & gratiarum eius participes efficerentur. Hanc autem bonorum omnium plenitudinem pacis significauit. Pax enim Hebraeis non singulare aliquod bonum, sed omnia bona significat: quæ Dei filius secum attulit in mundum. In eius namque aduentu rupi sunt fontes abyssi magnæ, & cataractæ cæli apertæ sunt, & effusa est grãdis omnium gratiarum pluuia super terram: cuius primitias Dominus populo Iudæorum (cui promissus ante alios fuerat) impartiri volebat. Hunc enim doctrina sua illuminare, miraculis in fide confirmare, beneficiis ad amorem incendere, meritis in spem immortalitatis erigere, & virtutum suarum exemplis ad ipsius imitationem allicere, & præsentis suæ maiestate ornare: & sic tandem illum ad cælestes illas sedes cupiebat euahere.

Hæc igitur sunt quæ populus ille agnoscere debuisset: quæ tamen ab eius oculis abscondita esse Dominus vehementer doluit. Quamuis enim multi ex eo populo hoc tantum beneficium uiuente etiam Domino, gratis & piis animis cognouissent, ac multo etiam plures post gloriosam eius resurrectionem fidem in eum receperunt (vnde Ecclesia miræ sanctitatis, & religionis sub Apostolorum disciplina Hierosolymis nata, nutrita, & stabilita fuit) plures tamen tantæ lucis splendore excæcati, ad eum salutis suæ auctorem gratis & deuotis animis non ex ceperunt, ut etiam illum tanquam phrenetici & furiosi in medicum insanientes, atrocissimo mortis genere interemerint.

Esaiæ 1. Ex his autem Domini piissimis lachrymis & verbis intelligimus, quàm is non gaudeat, imò verò doleat interitum impiorum. Vnde apud Isaiam, Heu, heu, inquit, consolabor de hostibus meis, & vindictam sumam de inimicis meis. Quo genere orationis Dominus humano more loquens, dolorem de improborum interitu ostendit. Verè enim ipse est, qui per Ezechielem ait, Nolo mortem peccatoris, sed magis ut conuertatur & uiuat. Et subiicit veluti lamentando: Conuertimini, conuertimini à viis vestris pessimis: & quare moriemini domus Israel? Et apud Ieremiã significat quantum perè desideret & expectat peccatorum pœnitentiam, cum ait: Nunquid qui cadit non resurget? Et qui auersus est non reuertetur? Docet autem hoc in loco nos exemplo suo, ut fratrum nostrorum calamitates & peccata perinde atque nostra lugeamus: quando quidem omne corpus vnius sub Christo capite membra sumus. Ea enim lex atque natura membrorum est, ut si gaudeat vnum membrum congaudeant cætera membra: siue doleat vnum membrum condoleat

condoleant cætera membra: Sic & Ieremias præuidens vastationem Iudæi populi, Ventrem, inquit, meum doleo, vētrem meum doleo: sensus cordis mei turbati sunt in me. Non tacebo, quoniam vocem buccinæ audiuit anima mea clamorē proclij. Et paucis interiectis, subicit futuræ calamitatis causam, quam rebellis populi cæcitatem & amentiam esse ait. Quia, inquit, stultus populus meus me non cognouit, filij insipientes sunt & vecordes: Sapientes sunt, ut faciant malum, benè autem facere nescierūt. Hoc igitur exemplo nos Dominus ad defendenda proximorum mala inuitat.

Quis sit autem huius doloris & compassionis fructus, apertè idem per Ezechie em ostendit: qui cùm armatis hominibus præcepisset, ut, districtis gladiis ciues omnes Hierosolymitanos propter abominanda eorum scelera trucidarent, neq; seni, adolescenti, virgini, paruulo, aut mulieri parcerent, eos qui gement & flerent super cunctis abominationibus, quæ in medio eorum fiebant: signo crucis frontibus eorum impresso incolumes ab hac communi strage & vastatione seuari mandauit.

Quis autem ex nobis fratres, hoc tempore (quo mundus tot calamitatibus, & hæresibus quatitur, quãdo ex altera parte inmanissimus Christi hostis Turcarum Princeps, ex altera verò hæreticorum perfidia Ecclesiam Christi deuastant) his gemitibus & lachrymis tot malorum vbique grassantium turbines detur: quis assiduis precibus Ecclesiæ causam Domino tuendam committit: Omnes quæ sua sunt quærūt: & cùm res suas in tuto positas esse arbitrantur, communia Ecclesiæ mala negligūt.

Fleuit etiam Dominus, quòd intellexit a lacritatem & religionem illam, qua ipsum populus excipiebat, nequaquam diuturnam futuram. Quem enim modò Israelis regnum faustis vocibus prædicabant, paucis post diebus antepæsidem negati erant, atque dicturi: Non habemus regem nisi Cæsarem. Et cur modò applaudebant, dicentes: Benedictus qui venit in nomine Domini, paulò post aduersus illū magnis vocibus clamaturi erant, Tolle, tolle, crucifige eum. Hoc autem modo quotannis Ecclesia filios suos lugeat, qui cum confessionis tempore se prioris vitæ lapsus lamētari, & nouam vitam se inchauros spondeant, paucis post diebus eadem crimina repetunt, quæ paulo antè damnarūt. Tales igitur horum hominum imitatores sunt, qui post breuissimum temporis spatium, benedictionē in maledictionem, & laudes in vituperia commutarunt.

I.

Sed ut ad Hierosolymæ cladē redeamus, quæreret aliquis vn-

Ierem. 46

Ezech. 9.

phi. 4.

Ioan. 19.

Matt. 21

Ioan. 19.

de hæc tanta cæcitas & perfidia in eo populo manarit, cum tam aperta diuinitatis testimonia in Christo Domino passim cerne-
 rent. Ad hoc igitur breuiter respõdemus, ambitionem, & huius
 1. Tim. 1. filias inuidiam, & auaritiam (quæ malorum omnium radix est)
 Ioan. 7. eorum oculos obcæcasse. Hinc Ioannes multos ait ex principi-
 bus Dominum agnouisse, qui tamen propter phariseos non
 cõfitebantur, ne de synagoga eiecerentur. Dilexerunt enim ma-
 gis gloriam hominum, quàm gloriam Dei. Non fratres, quid am-
 bitionis pestis, quid liuor & inuidia, quid malorum omnium ra-
 dix auaritia pariant: quæ infœlicem hunc populum non modò
 hoc tanto thesauro spoliarunt, sed illum etiam ad teterrimum
 & inauditum crudelitatis facinus impulerunt: & dirissimã atque
 funestissimam cladem sibi populoque suo hac impietate pepe-
 rerunt. Si igitur (vt Saluator ait) ex fructibus arbor agnoscutur,
 Matt. 7. quantũ ueni in his tribus uitijs (quæ adeò latè in mũdo graf-
 Matt. 26. santur) insit, agnoscere licebit. Quod si hoc fortasse exemplum
 vos minus mouet, moueat saltem proditoris Iudæ auaritia, quæ
 illum impulit, vt rerum omnium Dominum triginta argenteis
 distraheret. Ex quo impiissimo lucro id consecutus est, vt proie-
 ctis illico argenteis, laqueo sibi vitam eripuerit, & præcipitem
 se in gehennam dederit.

Quo autè supplicio hæc tanta populi perfidia & immanitas
 plectẽda esset, exponit deinde Dominus, cum subdit: *Quia ue-
 nient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te,
 & coangustabunt te undique, & ad terram prosternent te, & filios
 tuos qui sunt in te: & non relinquent in te lapidem super lapidem, qui non
 destruat.*

Hanc autem funestissimam cladem multis antè seculis Do-
 minus magnificentissima quadam uisione Isaïæ patefecit, quæ
 huius Euangelij propria est, ideoq; à nobis hoc in loco referen-
 da: sic enim propheta, Vidi, inquit, Dominum sedentem super
 solium excelsum & eleuatũ, & ea quæ sub ipso erant replebant
 templũ. Seraphim stabant super illud: sex alæ vni, & sex alæ al-
 teri. Duabus velabant faciem eius, & duabus velabãt pedes eius, &
 duabus volabant: & clamabat alter ad alterum, & dicebat, San-
 ctus, Sanctus, Sanctus Dominus deus exercituum: plena est
 omnis terra gloria eius. Et commota sunt superliminaria car-
 dinum à voce clamantis, & domus repleta est fumo, &c. vs-
 que ad illum locũ, Donec desolentur ciuitates absque habitato-
 re, & domus sine homine, & terra relinqueretur deserta. Hacte-
 nus prophetae uerba: in quib. multa sunt obseruatione dignissi-
 ma: quæ à nobis alio in loco explicata sunt. Sed illud in primis,
 quod

quod est huius loci proprium, ad norandū est, quanta maiestatis
 suæ ostensione Dominus & futuram populi Iudaici vastationem
 & eius causam, hoc est, mentis cæcitatē à diuturna peccati con-
 suetudine prouenientem, voluerit explicare. Quod autem Pro-
 pheta Dominum super solium excelsum & eleuatum sedentem
 se vidisse ait, altissimam eius & imperferutabilem naturam hoc
 iudicio declarate voluit: quam nulla creata mens cōprehendere
 potest. Quod verò ait, ea quæ sub ipso erant replere templum,
 alij vestimentorum eius simbrias transtulerunt, quæ templum *Libr. 6. de*
 in quo Deus habitabat, replebant. Templum autem Dei esse *perenni*
 hunc mundum Philosophi quoque senserunt. Sic enim Plutat- *Phil. ca. 6.*
 chus, Eugubino referente, Templum, inquit, sanctissimum, sa-
 ccerimumque, est mundus. In hunc introducitur homo per ge-
 nerationem, non quidem imaginum, quæ manibus fiunt, specta-
 tor, sed quæ diuina illa mens (vt ait Plato) sensibilia ad exem-
 plum intelligibilium, in vitam & motus principium habētia
 proposuit, Solem, & Lunam, & Astra, & flumina noua semper
 aqua exuberantia: terram quoque plantis & animalibus alimen-
 tum suppetentem. Hactenus ille. In hoc igitur templo creaturæ
 omnes, Dei laudes prædicant, dum immensam eius sapientiam,
 potentiam, bonitatem, & singularem prouidentiam declarant.
 Cùm autem vestimentorum eius simbrias hoc templum replere
 ait, infinitam illius potentiam & maiestatem designat, quæ per
 omnes mundi partes intenta, omnia replet, omnia sustinet, om-
 nia moderatur & regit. Hunc autem Dominum Propheta Sera-
 phicis spiritibus vallatum vidit, qui flagrantissimo eius amo-
 re incensi, immensam illius sanctitatem & gloriam incessabili vo-
 ce prædicabāt, & omnes cælestes spiritus exemplo suo ad cōmu-
 nis Domini laudes decantandas inuitabant. Quod verò ait com-
 mota fuisse superliminaria cardinum à voce clamantium, & do-
 mum repletam fuisse fumo, Dei potentiam & incomprehensam *Psal. 103.*
 eius naturam designat, qui (vt regius Vates ait) respicit terram,
 & facit eam tremere: tangit montes & fumigant. Quid autem
 fumus hic significet, idem Vates exposuit, cùm de eodem Do- *Psal. 17.*
 mino loquens dixit, Posuit tenebras latibulum suum: quia vi-
 delicet ad plenam eius cognitionem nulla mens creata possit as-
 pirare. Cùm autem Isaias hanc tantam Domini maiestatem &
 gloriam cerneret, & acri laudandi eius desiderio cum beatis illis
 spiritibus æstuarer, nec tamen impuris labiis hoc auderet, vehe-
 menter angebantur. Quam eius pœnitentiam salutaris postmo-
 dū medicina cōsecuta est. Volauit enim ad eū vn^o ex seraphicis *Esai. 6.*
 illis spiritibus, sumptusque ex altari Dei carbone ignito, labia eius
 P s tetigit

terigit, atque mundauit. Huius autem igniti carbonis nomine charitatis ardor, atque diuina gratia significatur, qua omnis peccatorum illuies atque rubigo mundatur. Vbi autem Propheta hoc modo se purgatum, diuinaque gratia insignitum vidisset, seipsum intrepidè ad legationem Domini obtulit dicens, Ecce ego, mitte me. Cui Dominus, Vade, inquit, & dices populo huic. Aure audietis, & nō intelligetis, &c. Hoc est, Denuntia illi summā animi tarditatem, & obstinatē mentis stupiditatem, & oculorum execrabile & detestandam cæcitatem, ne videāt oculis suis, auribusq; salutarē disciplinam accipiant, & hac ratione ab insita improbitate conuersi, sanitatē à me consequātur. Hæc est, fractes pœnarū omnium maxima, qua Deus obstinatos in sceleribus suis homines in hac vita plectere solet, dū propter assidua eorum scelera in hunc mentis stuporem & caliginem cadere permittit: quo fit, vt videntes non videant, & audientes non audiant, & intelligentes non intelligant.

Cæterum propheta huius supplicij magnitudine perterritus, quo intelligebat gentem suam propter scelerum immanitatem esse à Deo deserendam, scire voluit, quis tandem esset modus huic tantæ cladi statuendus. Itaque ait, vsquequo Domine? hoc est, vsquequo gens hæc miserrima propter scelera sua ope tua nudata iacebit? Vsque eò (inquit Dominus) dum Iudææ ciuitatibus extremum exitiū & vastitas inferatur: neque ciuis vllus reliquus à tanta calamitate fiat, & domus ab omni cultore deserantur, omnisque regio in summam solitudinem redigatur. Homines autem deus in longinquas terras exellet, multisque seculis Iudæa erit in medio orbe terrarum diuino præsidio destituta. Hactenus Isaia visio: in qua ad verbum penè eam cladem, quam Dominus in hoc Evangelio pijsissimis lachrymis lamentatur, simul & causam eius descriptam videtis. Quod enim propheta ait, ciuitatem in solitudinem redigendam, & ciues omnes ab ea exterminandos, hoc Dominus innuit, cum ciuitatem funditus prosternendam ait, adeò vt neque lapis super lapidem in ea relinquatur. Similem etiam vtrouique huius tantæ calamitatis causam cernimus. Quòd enim Saluator ait, hæc omnia accidisse, eò quòd ciuitas nō cognouerit tempus visitationis suæ, hoc propheta designauit, cum execrabilem Iudæorum cæcitatem, & stuporem huius tanti mali causam esse dixit: qui cum quotidie dominum docentem audirent, sic animo affecti erant, vt audientes non audirent: & cum clarissima signa in oculis & aspectu eorum ederet, videntes non viderent, quando illi dicebant, Magister, volumus à te signum videre.

Adeo enim cæcitatismorbo percussi erant, vt inter tot, tam magna signa, signum quærent. Cuius cæcitatis pœnam idem *Math. 12.* Dominus designauit, cum dixit, Si signa non fecissem in eis, *Ioan. 15.* quæ nemo alius fecit, peccatum non haberet: nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Hoc idem Dominus in hac legatione nuntiari præcepit, cum dixit, Audite audientes & nolite intelligere, & videte visionem, & nolite cognoscere. Ex tota autem hac adeo lametabili historia, fratres, intelligimus in quanto salutis discrimine versentur ij, qui peccata peccatis, & scelera sceleribus addere non cessant. Hac enim praua consuetudine eo tandem deueniunt, vt in hunc mentis stuporem & cæcitatem incidant. Ex hac autem cæcitate illud consecutum est, vt miseranda ciuitas visitationis suæ tempus ignorans, tandem funditus euerteretur. Quam ré Dominus comparatione auium per prophetam exponit, cum ait, Miluus in cælo cognouit tempus suum: curtur, & hirundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui: populus autem meus non cognouit iudicium Domini. Quo exemplo populi sui cæcitatem exaggerat, qui & rationis, & fidei, & scripturarum sanctarum lumine instructus, non agnouit quod auiculæ rationis expertes norunt: quæ pro tēporum varietate, & cælum & loca incolumitatis suæ apta commutare solent. *Iere. 8.*

II.

Sed Iudæos missos faciamus fratres, & ad nos ipsos veniamus: ad quos hæc Dominica visitatio, & allata in mundum pax non minus quàm ad illos pertinet. Diximus autem, pacis nomine non pacem hanc solum, quam cuncti hoc nomine intelligunt, sed bonorum omnium, spiritualiumque diuitiarum complexionem significari. Itaque locus hic admonet, vt de his diuitijs, quas secum Christus Dominus in mundum attulit, differamus Quo genere argumenti nullum vel vtilius ad salutem, vel iucundius ad voluptatem, vel honestius ad virtutem auribus nostris insonare potest. Hoc est enim quod propria ac singulari ratione Euangelium, id est, faustum & lætum nuntium appellatur. Ex cuius argumenti tractatione quid Redemptori nostro, tatorum bonorum auctori debeamus, quantoque erga illum amore exardescere teneamus, facile intelligemus: & si huius beneficij magnitudinem neque verbis explicari, neque mēte etiam pro dignitate concipi posse, apertè Isaias profiteretur cum ait, Oculus non vidit Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te: ex duplici tamen coniectura, hoc est, maiestate redimētis, & sacrificij dignitate quod is pro nobis obtulit, aliquid intelligere lice-

Esaias 64.

licebit. Cùm enim redemptionis nostræ opus vnigenito Dei filio paternæ gloriæ consorti demandatum fuerit, quas opes, quæ dona, quæ gratiarum munera ab illo expectanda nõ erant? Num vacuus & inops ad nos rerũ omnium Dominus, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi, venire, debuit? Non vtrique, sed tantis opibus atque diuitiis redundans, quantas nulla mens neque hominum, neque Angelorum concipere queat. Quas opes Apostolus imperuestigabiles appellat, quod earum dignitatem & magnitudinem nulla vis ingenij, inuestigare, & iustis ponderibus librare queat. Hinc regius Vates, Apud Dominum, inquit, misericordia, & copiosa apud eum redemptio. Verè copiosa, quæ tantis diuinæ gratiæ opibus locupletata est, vt multò maius pretiũ pro captiuorum redemptione Deo parti persolutum sit, quàm quod illi debebatur. Hoc est enim quod Isaias significauit cùm dixit, Suscepit de manu Dñi duplicia pro omnibus peccatis suis. Hoc est (vt quidam interpres ait,) satis abundè fuit diuinæ iustitiæ pro hominum peccatis satisfactum. Multò namque maius pondus est in pretio pro eorũ criminibus expiandis persolutio, quàm fuit grauitas scelerum, qua in se Deum irruauerant. Multò igitur maiores opes à Domino Christi meritis, atq; religione consequentur, quàm propter peccatũ à se perpetratum atq; nefariũ scelus amiserant. Harũ verò opum magnificentiam idẽ Vates sanctus declarat, cùm ait, Repleta est terra sciẽtia Domini, sicut aquæ maris operientis. Non potuit apertius alia similitudine harum diuitiarũ opulentiã designare, quàm cùm eas aquæ maris comparauit. Neq; hoc cõtentus addidit, maris operientis, hoc est, cùm mare in plenilunio innundans, longè lateque littoia sua complet.

Has igitur tãtas opes, has salutis diuitias, sapientiæ videlicet & gratiæ secum Christus Dominus importauit, cùm per viscera misericordiæ suæ visitauit nos oriens ex alto. Hãc eandẽ bonorũ affluentiam, & visitationis gratiam regius Propheta apulsiãma aquarũ similitudine significauit cùm dixit, Visitasti terram, & inebriasti eam: multiplicasti locupletare eam. Flumen Dei repletum est aquis. Aquarum autẽ nomine diuinæ gratiæ opes in literis sanctis significari, & notissimum est, & à nobis alio in loco fãsius explicatum. Aqua enim sordes purgat, terra fœcundat, calorẽ temperat, sitim restinguit: quæ omnia in genere suo diuina gratia plenissimè in mentibus piorum operatur: Quia & in hoc spiritualis hæc aqua aquæ elemẽtatis viam & naturam superat, quod salit in vitam æternam, vnde ipsa ad nos descendit.

Coloss. 2.

Ephes. 3.

Psal. 129.

Esaias 42.

Esaias 6.

Luc. 1.

Psal. 64.

In concione de Samaritana

dit: insuper & vitam habentibus tribuit: ideoque aqua viua à *Ioan. 4.*
 Salvatore in Euangelio nuncupatur. Quo fit, vt non immer-
 ritò literæ sanctæ diuinæ gratiæ vim aquarum nomine desi-
 gnent. Qua autem vbertate & copia, aqua istæ in mundum
 per hanc visitationem effusæ sint, satis apertè hoc in loco Va-
 res sanctus inebriandi, locupletandi, & replendi verbis decla-
 rauit. His enim ingentem huiusmodi aquarum, hoc est, om-
 nium gratiarum vim & copiam voluit designare. Nec tamen *Cant. 4.*
 aqua istæ velut fons ille ex libro Canticorum oclusæ, atque *Zach. 13.*
 signatæ sunt, sed omnibus haurire volentibus palâm expositæ:
 sicut per Prophetam Dominus pollicitus est cùm ait, Erit fons
 patens domui David, & omnibus habitantibus in Hierusalem
 in ablutione peccatoris & menstruata. Patens, inquit, fons, non
 signatus: vt quisquis voluerit bibere: & animæ suæ sordes ab-
 luere, bibat aquam vitæ gratis. Vtrumq; autè, hoc est, gratiarum *Isaia 41.*
 abundantiam, & hauriendi facultatē Isaias explicauit, cùm de
 Ecclesiæ opibus differens, eâ esse ait locum fluuioꝝ, riuos latif-
 simos atque patentes.

Nec satis Domino fuit, aditum omnibus ad hanc tantam gra-
 tiarum inundatione sine personatum acceptione patere voluisse:
 ipse etiam per se maxima voce ad eas hauriendas inuitate plus
 quàm paterna charitate & indulgentia dignatus est. Sic enim
 apud Ioannē legimus, In nouissimo die magno festiuitatis sta-
 bat Iesus, & clamabat, Si quis sitit, veniat ad me, & bibat. Qui *Ioan. 7.*
 credit in me (sicut dicit scriptura) flumina de ventre eius fluēt
 aquæ viuæ. Hoc est, mens eius diuinæ gratiæ opibus implebi-
 tu, quæ illi vitam gratiæ simul & gloriæ, id est, vitam sanctissi-
 mam felicissimamq; tribuant. In quibus verbis sanctus Euan-
 gelista flagrantissimam Domini charitatem, & ardentissimam
 de hominibus bene merendi studiū declarauit, cùm indie festo
 Dominum clamasse dixit: Non enim pro festis diebus, quibus
 rati sunt hominum conuentus, sed in magno festiuitatis die,
 vbi celebres sunt, Dominus ad has aquas inuitabat nec consu-
 eta & familiari voce sedens, & populū (vt solebat) alloquens, sed
 stas, maxima voce clamabat, Si quis sitit, veniat ad me & bibat.
 Quidigitur his amplius humana mens desiderare queat? Quis
 hic apertè clementissima misericordiæ Domini viscera nō ag-
 noscat? Quasi enim ipse nostra opera egeret, vt felicitatem
 suam tueretur: ita nos ad se tot modis aduocat & inuitat: tan-
 tamq; nobis cælestium donorum copiam, qua ad illum perue-
 nire valeamus, subministrat. O immensam Dei nostri boni-
 tatem: ô ineffabilem erga genus hominum charitatem: ô per-
 petuis

peruis laudibus celebrandam atque predicandam benignitatem. An non igitur hoc in loco verè dicere possumus, reptos fuisse fontes abyssi magnæ, & catartas cæli apertas fuisse, & hanc tantam gratiarum pluviam effusam fuisse super terram? Quæ tamen omnia quamvis incredibilia humano sensui videantur: credibilia tamen erunt, si personæ redimentis maiestatem & dignitatem expendamus, quàm Propheta designavit cum dixit, Deus ipse veniet, & saluabit nos. Quid enim nobis à tali Salvatore sperare non liceat? Hunc igitur tantæ salutis auctorem, qui nos tanta honorum diuinorum copia cumulauit, non ardentè amabimus? non in animis semper habebimus? non laudes illius perpetuò concinemus? non omnes curas & cogitationes, non omnia vitæ consilia ad cultum illius conferemus non denique præ amore illius: vitam negligemus? Capitale profectò, dirissimumq; in nos scelus admittimus, & iniquitatis impia fraude obligamur cum hoc maximè debitum officium, quod Deus à nobis præcipuè requirit, non præstamus.

III.

Nunc deuò, fratres, ad nos ipsos veniamus, & causam nostram cum Iudæorum causa comparemus. Constat autem, hanc pacem, quam Dominus commemorat (hoc est, hanc tantam sceleritatem, tantam cælestium donorum & gratiarum vbertatem) non minus nobis quam Iudæorum populo oblatam fuisse. Iesus Christus enim heri, & hodie, ipse & in secula. Sic enim cælestis Pater filium per Prophetam alloquitur: Parum est, vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob, & facies Israel conuertendas. Dedite in lucem Gentium, vt sis salus mea vsq; ad extremum terræ. Vtrique igitur populo, & Iudæorum, & Gentium hæc salus à Domino omissa est. Quid igitur minus nos, quàm illi percipimus? Illi præsentem Dominum viderunt, salutarem eius doctrinam audierunt, clarissima eius miracula, & virtutum omnium exempla contemplati sunt: quid horum quæso nobis modo deest? Hæc omnia in Euangelicis litteris Spiritu sancto dictantè restituta, descripta, & consignata sunt. Ibi cælestem illam doctrinam, ibi diuina miracula, ibi humilitatis, lenitatis, charitatis, Euangelicæ paupertatis, insuperabilis patientiæ & altissimæ eius obedientiæ exempla legimus. Quod verò ad Domini præsentiam attinet, ille qui fallere non potest, nobis eam memorabilibus his verbis pollicitus est: Ecce vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Quod si aliam præsentiam requirimus, adest idem ipse in sacratissima Eucharistia, sub aliena tamen forma velatus: quem fidei oculi

verè presentem contempnantur. Et olim quidem ad totius mundi salutem in mundum venit: modo autem per sacram Eucharistiae iumptionem in vniuscuiusque hominis pectus, mentemque descendit. Itaque in terra nobiscum manens, curam nostram gerit: neque hanc in caelo remittit, cum inde nos spiritu suo regit, dirigit, atque defendit, & pro nobis apud patrem intercedit. Quid ergo minus nos hoc tempore, quam Iudæi olim habuerunt.

Nunc consequens est, ut videamus, an nos quoque, qui similibus beneficiis affecti sumus, visitationis nostrae tempus agnouerimus, & his diuinis donis ac beneficiis, quae nobis ad iustitiam data sunt, in ea profecerimus. Vereor fratres, ne lachrymae Domini multorum ex nostris excitationem deplotent. Vereor ne de nobis quoque ipse dicat: *si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua qua ad pacem tibi, subaudi, data est: quam tamen percipere noluisti.* Quam multi enim inae fideles sunt, quibus perinde venit Christus quasi omnino non venisset, qui nec eius doctrina quicquam proficiunt, nec clarissima virtutum eius exempla sibi ad imitandum proponunt, nec magnificentissima eius beneficia mente retinent, nec sacratissimae passionis eius mysterium memori & gratuito animo recogitant: nec immensas bonitatis & misericordiae eius diuitias, quas in hoc opere nobis ostendit, ante oculos ponunt, ut eius amore accendantur: nec ad sacramentorum eius medicamenta & praesidia, nisi vi coacti accedunt, ut à morbis animae curentur, & in virtutis studio roborentur. Quid autem mihi prodest, quod caelesticus tot secum medicamenta afferens, in mundum venerit, si ego nec medicum audio, nec sacramentorum medicamenta, quae is mihi gratis offert percipere volo.

Itaque, fratres, hec tanta caelestium donorum copia, quae per Euangelicam gratiam in mundum inuenta est, ut piis, & obsequentibus, & gratis animis flagrantissimae erga Deum charitatis materiam praestata: ita contra improbis, qui ea ad falsam spem, & inanem confidentiam abutuntur, maioris damnationis occasionem praebet. Ut enim beneficiorum magnitudo amorem erga benefactorem & obsequendi studium accendit: ita contra eorum abusus atque neglectus maiorem damnationis cumulum parit. Quam rem aperte illa Domini comminatio testatur, *Vae tibi Corozaim, vae tibi Bethsaida.* Cur ista Domine? Quia inquit, si in Tyro & Sidone factae fuissent virtutes, quae factae sunt in te, olim in cinere & cilicio poenitentiam egissent. Illius igitur adeo tremendae comminationis causa extitit, quod intra

tos illis

tes illæ tot Domini miraculis & exemplis ad fidem & officium excitatæ, neutra in re quicquam profecissent. Videtis, fratres, cuius periculi sit magna Domini beneficia, magnaque ad salutem adiumenta percepisse, nec illis quicquam profecisse.

Verùm hæc ipsa exempla longè, multumque superat, quod in sacra huius diei lectione nobis ob oculos ponitur: in quo summam Domini misericordiam, summamque rursum iustitiæ severitatem animadvertere licet. Quæ enim maior misericordia, quam ipsum cælorum & Angelorum Dominum sub humana forma Iudæam visitasse, & admirandis atque diuinis operibus ac beneficiis homines ad diuinitatis & felicitatis sue consortium euehere studuisse? Quid hoc beneficio, quid hac misericordia, quid hac Dominica dignatione mirabilius? Quanta verò illa iustitia, quæ rebellem & obstinatum populum, nihil his tantis diuinæ gratiæ opibus proficientem, tam ingenti clade vastandum, diripiendum, atque dilacerandum, & ferro, fame, atque captiuitate demoliendum tradiderit? Si isti igitur tam atroces rebellionis suæ pœnas dederunt, quòd diuina beneficia neglexerunt, quid nos timere par est, qui (vt antè diximus) eadem beneficia percepimus, nec tamen illis meliores effecti sumus. An non æquum est, vt aut similem pœnam, aut etiam maiorem vereri debeamus? Num Deus aut iniustus, aut personarum acceptor est? vt in simili causa dissimilem ferat sententiam?

IIII.

Itaque cum vno quoque eorū, qui cæca mente in sceleribus suis præstant, eisdem Domini verbis agere possumus: *Si cognouisses & tu.* Peruersa quippe anima (vt dicit Gregorius, hoc in loco ait) rebus præsentibus dedita, in terrenis voluptatibus resoluta, abscondit sibi mala sequentia, quia præuidere futura refugit, quæ præsentem lætitiã perturbent. Nec minus illi conuenit quod sequitur: *Quia veniunt dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo.* Qui sunt autem capitales inimici nostri, nisi peruersi demones, qui instante mortis hora improbi cuiusque animam circumvallant, omniaque ante actæ vitæ scelera, quæ ipsi suggerant, illi ob oculos clarissimè cernenda obiciunt, vt ad desperationem inducant. Ibi enim fornicationis spiritus, omnes præteritæ vitæ labes & turpitudines, velut horrendas quasdam larvas, ibi fœdas cogitationes & desideria & fœdiora illis opera repræsentat. Ibi auaritiæ spiritus: rapinas omnes, dolos, fraudes, iniquitas lites atque furca obicit. Ibi superbiæ spiritus ambitio-

nem, fastum, arrogantiam, & aliorum contēptum ad mentem reuocat. Ibi dissentionis & discordiarum aut or dissidia, odia, liuorem, iras, & detractiones, & vindictæ cupiditates illi proponit: pro quibus nullū diuinæ iustitiæ satisfactionis obsequium obtulit. His igitur modis agonizantem ac trepidantem hominē hostes oblidēt & circumuallant. Nec modo vallant, sed etiā coangustant, cū illū de salute sua & futura sorte anxii atq; sollicitum reddunt. Vident enim miseri eo tempore se ad iustissimi iudicis tribunal properare, quem sciūt nec muneribus deliniri, nec dolis decipi, nec cuiusdam potentia à seueritate ad gratiam flecti, nec vllis artibus à recto posse deduci. Vident se inter tēpus & æternitatem positos, tempus autem præterisse, æternitatis autē infinita spacia instare: in quibus quæ ipsis fors obuentura sit, ignorant. Quanta igitur angustia, quanta hic trepidatio, & animi angor, & consternatio, & malè actæ vitæ detestatio erit? Quo in loco prudentissima illa D. Greg. verba pōderanda sunt, Cogitandum valdè est, quātum nobis erit terribilis hora nostræ resolutionis, qui pavor mentis? quanta tūc omniū maiorū memoria? quæ obliuio trāfactæ felicitatis? quæ formido Iudicis? Quid ergo esse nobis de præsentibus ad delectationē debet, quando cunctis simul transeuntibus, nō valet transire quod imminet? quādo & hoc funditus finitur, quòd diligitur, & illud incipitur, vbi dolor nunquam finitur? Tunc maligni spiritus egrediente anima, sua opera requirunt. Tūc mala quæ suaserunt, replicant, vt sociā ad tormenta trahant. Hæc enus Greg.

Quæ cum ita sint, fratres, cū hic exitus omnib. imminet, nemoque ab hoc terribili agone inter Adæ filios immunis sit, cumque extremus hic dies tota vita, atq; ad eò de tota æternitate sententiam laturus sit: quid aliud agere, quid cogitare, quid moliri debemus, nisi vt in hoc agone expediti & parati inueniamur? Verè enim Christiani hominis vita nihil aliud, quàm continua ad mortem præparatio esse debet. Hoc enim Saluator esse voluit, cū nos tot parabolis propositis ad semper vigilandum inuitauit, quod aduentus eius dies, & hora ignota nobis esset, in qua non de fortunis, terrenisq; possessionibus, sed de sempiterna vita, aut sempiterna morte ferenda sententia est. Quæ cū ita sint, fratres, omnem planè superat admirationem, eos qui ista firmissima fide tenent, sibi que hunc extremū vitæ agonem immiscere sciunt, ad eò securè agere, nullaq; omninò huius tanti periculi (quod omnia superat) sollicitudine tangi. Hanc autem extremam hominum cæcitatē & amenitatem, proposita hac similitudine, coarguere & ostendere volo.

Si Rex aliquis potentissimus certò sciret Regem alium non minore potentia præcellentem, copiosum exercitum instruere, ut ipsum bello sanguinolento laceßere, & regno spoliare posset, quæro à vobis, quid is faceret, qui bello laceßendus erat? Facile quisque vestrum respondebit, non minori ardore & contentione hanc arces munire, arma undique comportare, equites, & milites & strenuos belli duces quærere, non dies, neque noctes & ipsum, & omnes regni proceres ab hac cura & labore cessare oportere, ut non modò aduentantis regis iniuriam propulsare, sed regno etiam & opibus eius potiri possent. Itaque duplici stimulo ad hoc studium vrgeretur, alterò alieni regni cupiditate, altero sui tuendi studio, ne videlicet in manus hostium incidentes, cum ipso regno vitam & libertatem amitterent. Hæc ita fieri debere nemo sanus, imo nec insanus negabit. Cum ergo nos omnes fidei lumine eruditi, sciamus aliud longè maius periculum unicuique nostrum in agone mortis & extremo illo iudicio impendere, in quo si parati & bonis operibus instructi reperiamur, & cælestis regni coronam consequemur, & sempiterna præparatum incendia euademus. Contrà verò si à causa cadamus, & sempiternum illud regnum amitemus, & in sempiterna supplicia nunquam inde extrahendi detrudemur, quid aliud quæso in vita agere, quid animo versare, quid dies noctesq; vigilantes, atque adeò dormientes tractare debetemus, quam ut in illo extremo & summo periculo parati & expediti inueniamur? Quis quæso hoc non videat? quis negare audeat? Quæ mens, quæ ratio, quod iudicium hac firmissima ratione non conuocatur? Quis extremam hominum cæcitatem, vel hoc vno argumento non intelligat, qui hoc tantum, quod cuique impendet periculum, nec vident, nec cogitant, nec se ad illud opportunè præparant? Et quidem non utrobique par ratio, & par periculum est illic enim sola terreni regni, quod cum vita simul finitur, iactura interuenit, at hic non de terreno, sed de cælesti; non de temporario, sed æterno regno vel amittendo, vel assequendo causa versatur. Vnde quantum cælestia terrenis, & sempiterna caducis antecellunt, tantum hoc, vel luctum, vel damnum illi quod descripsimus, antestatur. Quis ergo, fratres, nos ita demerant? quis sic excaecet, quis has tam densas tenebras, quæ ferè manibus palpari possunt, oculis nostris obduxit, ut hanc tantam rem nec videamus, nec curemus nec vlla eius recordatione tangamur? Hoc vel vnum argumentum satis est, ut intelligamus esse in mundo principes tenebrarum, suggestores, inceptoresque malorum, qui & præstigiis suis horribiles tenebras mentibus nostris ita iniungunt

vt in meridiana luce caligemus: & suggestionibus ad malum sic in citant, vt quæ forte iudicio & ratione dānauius, amplectamur. Eorum quippe opera sic, vt si interdum hoc efficacissimo exemplo quod ieduximus, mens nostra cōuincatur, nec possit manifestè veritati reluctari: voluntatem tamen prauarum affectuum vinculis adeò vinctam & captiuam tenet, vt miser homo sciens, videns, credens: & intelligens quod rectum est, perire velit.

Quid ergo superest, fratres, nisi vt quicumque rectè sapit, qui salutem suam charam habet, qui huius periculi magnitudinē fidei oculis cernit, nihil aliud vitā suā, quā perpetuā vigiliam, & præparationē ad mortem esse credat: mortēq; semper ante oculos habeat, eamq; sibi: (quemadmodū Climacus monet) indissolubili matrimonij vinculo despondeat, vt cum illa simul cibū capiat, cum illa dormiat, & cū illa à somno excitatus vigilet, timeatq; semper in vita mortē, vt mortis metū euadere possit. Quò enim illam absentē magis timuerit, hoc præsentem minus timebit. Beatus enim homo, qui sepe est pavidus. Nulla autē commodior ad mortem præparatio, quā vt vnoquoq; die sic cogitationes, sic verba sic opera nostra dirigamus, quasi eo die ante superni iudicis tribunal sistendi essemus. Vt enim idē Climacus ait, Nō est piē præsentē diem pertransire, nisi eā vltimā esse vitæ nostræ existimemus. Quod nobis concedere dignetur Christus Dominus, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit, & regnat in secula seculorum. Amen.

In eadem Dominica ix. post Pentecosten concio II. in qua post Euangelicæ lectionis explanationem, occasione excidij Hierosolymitani, quod in Euāgelio continetur, de diuinorum iudiciorum seueritate & odio aduersus peccatum differitur.

THE. Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & coangustabunt te, & ad terram prosternent te. Lucæ 1.

Odierna S. Euangelij lectio, dilectissimi, funestissimum Hierosolymitanæ vrbis excidiū; quod piissimis lachrymis saluator prosecutus est, continet. Quæ res cū diuinę iustitię magnitudinē nobis ob oculos ponat, ad timorē Dei & peccati odiū nos vehementer accendit. De hoc igitur salutari timore

re in præsentia concione differere constitui, si prius tamẽ Evangelicam historiam, quæ huius argumẽti fundamentum est, ex planauero. Quod ut piẽ & religiosẽ præstare valeam, cælestem opem sacratissimæ virginis interuẽtu suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Eo ipso die, quo Dñs Hierosolymis appropinquas, cum ramis palmarum atque oliuarum, communiq; totius vr̄cis lætitia & acclamationibus exceptus est: ipse inter voces laudantium atque dicentium, Benedictus qui venit in nomine Domini Rex Israel, longẽ alio affectu perculsus, *Videns ciuitatem fleuit super illam dicens: Quia si cognouisses & tu: & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis, &c.* quæ sequuntur vsque in finem.

Genesi, 12.

Cum Sanctus Patriarcha Iacob ex Mesopotamia rediret magnoq; fratris Esau propter ereptam benedictionem metu quateretur: obuium Angelum, qui Dei personam gerebat, habuit: à quo & benedictionem, & nouum fortitudinis nomen accepit. Cumq; sanctus Patriarcha eius nomen requireret, hoc ab eo responsum tulit, Cur quæris nomen meum, quod est mirabile? Idemq; responsum Manue patri Sampsonis hoc ipsum interroganti datum est. Ex quibus locis, quàm sit Deus tum in se, tum in operibus suis mirabilis, intelligimus. Id adeò verum est, vt nihil in rebus naturæ adeò exiguum, atque despicabile sit, quod non magnam rectẽ philosophantibus admirationis materiam præbeat.

Sed cæteris rebus omissis, hoc in loco quàm sit mirabilis Deus in his rebus, quæ secum pugnare videntur inspiciamus. Hoc est, quàm sit mirabilis in misericordia, & mirabilis in iustitia, mirabilis in dilectione erga bonos, & mirabilis in odio erga malos, mirabilis in indulgẽtia & suauitate, quæ pios reficit ac recreat, & mirabilis in acerbitate, qua impios torquet & exagitat. Viri usque autem rei nobis literæ sanctæ exempla affatim suppeditant. Vt enim alia diuina volumina prætereamus, vnus Canticorum liber satis indicat, qualis ea sit indulgentia, & benignitas, quales sint illæ delitiæ; quibus puras mentes cælestis sponsus oblectare soleat.

Cæterum qua seueritate sceleratos & impios homines tractet, omnia Prophetarum volumina, quæ furorẽ & iram indignantis Domini aduersus illos denunciant, apertissimẽ declarant. Legat quæso pius auditor quintum Ezechielis caput, in eo enim horrendas diuinę iustitię minas, quæ ipsum obstupesciant, deprehendet. Quis autem adeò ferreus erit, qui dum hæc

animaduertit, non totus corde & corpore contremiscat? nō Dei indignantis iram pertimescat? non acerbissimum & summu[m] odium, quo impium, & impietatem eius execratur, agnoscat? Quæ in te apparet, quantū diuina natura, atq; (vt ita dixerim) ingenū ab humano distet. Homines namq[ue], qui natura ipsa ad misericordiam propensi sunt, in sceleribus vindicandis blandius ac remissius se gerunt: contra v[er]o qui propius ad seueritatem accedunt, ab omni misericordiæ & lenitatis affectu magis alieni sunt. Contrarij namq[ue], affectus se quodammodo impetūt, atque alter alteri sic obstitit, vt quo alter fuerit intēsiōr alter sit remissior. Quæ res à diuinitatis natura alienissima est, quæ quamuis ad misericordiam, quàm ad iustitiam sit propensior: adeò tamen plenè vtramque hanc virtutem amplectitur, vt alterius plenitudo, atque perfectio alteri impedimento non sit. Hoc ipsum autem (vt alia scripturæ loca prætereamus) ex hodierna S. Euāgelij lectione discere possumus: in ea enim vtriusque virtutis huius clarissima exempla animaduertere licet. Quantum enim diuinæ iustitiæ opus fuit, Hierosolymitanæ urbis excidiū, atque vastatio: in qua vndecies cētena hominum millia ferro, fame, & peste interempta, & nonaginta septem milia post exciditum ciuitatis in captiuitatē abducta sunt? An igitur post diluuium, in quo vniuersus orbis aquarum inundatione interit, similes clades in toto terrarum orbe, vel visa, vel audita est? Quantum igitur Dominus in hac vastatione seueritatis atque iustitiæ suæ significationem dedit? At quanta illa pietas & misericordia, quæ hanc funestissimam cladem longè antè præuisam, amarissimis lachrymis prosecuta est? Ter enim in vita Dominum plorasse legimus. Semel quidem in quattiduanis Lazari resurrectione propter Iudæorum incredulitatem, atque perfidiam, quæ nec illo tanto miraculo erat fidem perceptura. Ac deinde in cruce moriens, quando cum clamore valido, & lachrymis seipsum pro nobis hostiam obulit Deo Patri. Et postremò hoc in loco, cum instante mortis suæ tempore, non quidem imminentem mortem suam, sed futuram eius verbis, & gentis vastationem fuis lachrymis lamentatus est. Hæc enim gentis illius clades multò magis eius piissimum animum, quàm mors, quæ illi imminebat, sauciavit. Quod aperte mulieribus ipsum, cum ad crucē pergeret, lamentantibus significauit, cum ad eas conuersus dixit: Filix Hierusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flere, & super filios vestros: quia ecce veniet dies, in quibus dicent, Beata steriles, & ventres quæ non genuerunt, & vbera quæ non lactauerunt. Quas voces in huius urbis

Luce 23.

obsidione feminas iactasse certum est: quando eò famis diritas processit, vt matres repudiato naturæ sensu, infantes suos iugularent, & in alimentum verterent.

Futurâ verò miserâ de ciuitatis cladē describit his verbis: *Quia veniet dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te & coangustabunt & ad terram prosterrent te, & filios tuos qui sunt in te. Et non relinquent in te lapidem super lapidē qui non destruat. Cū autē omnia hæc quadragesimo post passionē Dñi anno impleta fuisse sciamus (quæ ratio antè fuisset iam lachrymis à Domino prædicta sunt,) quis vel hoc argumento nō intelligat, nequaquam humanæ, sed solius diuinæ sapientiæ fuisse, hæc omnia prædixisse!*

Sed quemadmodū hac tam insigni clade diuinæ iustitiæ magnitudinem & peccati grauitatem agnoscimus: ita in hac ipsa vindicta eiusdem misericordiam spectare licet. Quadraginta enim annorum spatium sceleratis hominibus dedit, vt pœnitentiæ lamentis admissum facinus expiarent: quo tamē vti noluerūt. Sic enim Dominus vindictæ suæ seueritatē temperauit, vt resipiscere volentibus, pœnitēdi spatia concederet. Sic etiam ante diluuium centum & viginti annos hominibus ad pœnitentiam contulit: quibus tamen illi deteriores effecti sunt. Sic etiam antequam Hierosolymam, & templum Chaldæorum armis demoliendum traderet, Hieroniam Prophetam ex matris utero sanctum præmisit, qui Dei nomine pacem illis offerret, & ad scelerum pœnitentiā multis antè annis excitaret, nisi funditus perire mallent. Cumq; tot monitis populus adeò non flecteretur, vt etiam Prophetam ipsum in vincula cōiceret, iustissima in illum Dominus iracundiæ suæ tela contorsit. Eadem igitur misericordia Dominus, eademq; seueritate in hoc eiuſdem vr̄bis excidio vsus est.

Quæ autem huius tantæ calamitatis causa extiterit, declarat protinus Saluator eum subdit, *Eò quod non cognoueris tempus visitationis tuæ.* Visitauit enim gentem illam Dominus oriens ex auro, omnia secum bona afferens, quibus sedentes in tenebris & umbra mortis illuminaret. Quod tamen illa beneficiū adeo nō agnouit, vt etiam tantę salutis auctorem morte mulctarent.

I

Sed Iudeos missos faciamus, & ad nos ipsos veniamus, fratres quos multis modis visitare Dominus solet. Visitat enim nos cum beneficiis ad sui amorem excitat. Hoc autem modo Prophetam visitari petebat cum diceret, *Memēto nostri Domine in beneplacito populi tui: visita nos in salutari tuo, hoc est,* tuam nobis

nobis salutē & opem impatendo. Visitat etiam, cum Prophe-
 tas & doctores, & verbisui ministros mittit, qui nos erudiant,
 qui salutis & sempiternæ fœlicitatis iter ostēdant. Sic olim cum
 Dominus viduæ filium à morte reuocasset, clamauit populus; *Luce 7.*
 Quia Propheta magnus surrexit in nobis: & quia Deus visita-
 uit plebem suam, ad quam talem Prophetam & iustitiæ docto-
 rem destinauit. Præcipuus tamen visitandi modus est, cum ces-
 santes, & nihil his vocibus aut beneficiis proficientes, inmissis
 plagis in viâ iustitiæ reuocate conatur. De quo visitationis ge-
 nere per Prophetam ait: Si autem dereliquerint filij eius legem
 meam, visitabo in virga iniquitates eorum. His ergo modis po- *Psal. 88.*
 pulum suum visitare Dominus solet. Ad cuius voces multi ita
 obfurduerunt, vt neque beneficiis emolliantur, neque monitis
 externis aut internis commoueantur, neque viliis aut plagis, aut
 verberibus in viam reducantur. Diuturna enim peccandi con-
 suetudine in naturam quodammodo versa, veluti callos quos-
 dam in anima obduxerunt, quibus insensibiles penè ad hæc
 omnia effecti sunt. Fortis enim ille armatus qui eorum pectora
 obfidet, aditus omnes per quos lux aliqua illis effulgere possit
 diligentissimè obstruere nititur. De illo namq; in lib. Iob Domi- *Iob. 42.*
 nus ait, Corpus eius quasi scuta fusilia compactum sicutamuis se-
 prementibus. Vna vni coniungitur, & nec spiraculum incedit
 per eas: Hanc autem dæmonis descriptionem non modò ad il-
 lius vim & potentiam declarandam, sed ad statum etiam infœ-
 licis animæ quam ille obfidet, explicandum pertinere puto. Sic
 enim illam serpens antiquus contra omnia diuini timoris iacu-
 la armat, vt non modò lauari, sed nec vel tantulum commo-
 ueri possit. Hoc est enim quod ait, Nec respiraculum incede-
 re per eas. Inde ad eò fit, vt qui sic à dæmone obfessi tenentur, nul-
 lis Ecclesiæ vocibus, nullis diuinis beneficiis, nullis internis Dei
 motibus: ac postremò nullis plagis atque verberibus corrigi &
 ad meliorem mentem redire velint. Tales autem quemadmo-
 dum Pharaonis obstinatum animum imitantur, ita infœlicem
 exitum sortientur. cum de obduratis mētibus scriptum sit: Cor-
 durum malè habebit in nouissimo. Ibi enim magno suo malo *Ecclesi.*
 discent, quod hic intelligere noluerunt. Itaque fratres, si tales
 Iudæi pœnas dederunt, quia a visitationis suę tempus non agno-
 uerunt, videamus ne nos grauius aliquid patiamur, si visitatio-
 nis nostræ tempora non agnoscimus.

Quid autem Dominus fecerit, quando Hierosolymam cum
 sollenni illa pompa ingressus est, declarat protinus Euangelista
 cum subdit, Et ingressus in templum caput eicere vendentes &

ementes, dicens illis: Scriptum est quia domus mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum. Matthæus autem addit, illum mensas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas evertisse.

Matth. 21.

Hac autem tam noua & insolita acrimonia Dominus sacerdotum auaritiā apertè notauit: quæ in sacro loco commercia vendendi & emēdi, ea videlicet quæ ad sacrificiorum ritus pertinebant, exerceri sinebant, quod ea res in ipsorum lucrum & utilitatem cederet. Quo tempore sic auaritia sacerdotū animos occupauerat, ut sacra omnia penè venalia essent. Hac autē seueritate Dominus penè omnia eius temporis mala à sacerdotum auaritia ortum habuisse ostendit. Quid igitur? An non hunc ipsū auaritiæ morbum in nostris quoque moribus deprehendemus? Ut enim alia omittam, qui hodie sacris initiatur, qui nō hoc vitæ genere lucrum & rem familiarem vel augere vel tueri velit? Eò enim Ecclesia his tēporibus deuenit, ut quod erat religionis & sanctioris vitæ proposito faciendum, sola lucri cupiditate non ratò fiat. Et profectò inter plagas omnes quibus Ecclesia his temporibus lauciata est, vix est vlla, quæ vel tam latè pateat, vel tantum in mores nostros damnum inferat. Quid ergo ex hac tanta peruersione atque abusu cōsequi potest, nisi ut qui lucri & vitæ alendæ causa sacerdotium inuaserunt, veræ religionis & sanctitatis oblitī, id solūm cāptare studeant, cuius gratia ad sacros ordines accesserūt? Quæ ex re illud etiam sequitur, ut eūm duces & magistri populi cæci sint, oues quæ illos sequuntur, in foueam præcipitent: & qui pijs orationibus atque operū meritis placare diuinū numē populo infensum deberent, nouis ipsi sceleribus ad iracundiam prouocent. Meritò ergo cælestis magister, qui iustis ponderib. hoc tantum nefas æstimabat, paternæ gloriæ zelo incensus, hac tanta acrimonia aduersus sacerdotū auaritiā incanduit, ut nō modò verbis, sed mensis etiam nummulariorū & cathedris vendentium columbas evertis, hunc animi sui æstum & rei indignitatē demonstraret. Hactenus, fratres, per singulas Euāgelicæ lectionis partes decurrimus: nunc quid de tota ea colligendum sit, paulo fufius expendamus. Cū enim Dñs in ea mirabile atq; obstupendū Hierosolymitanæ vrbs excidiū nobis ob oculos ponat, quem ex hac tanta diuinæ iustitiæ seueritate ad institutionem vitæ nostræ fructū colligere debeamus, sollicitè inquirendum est.

TRACTATIO. THEMATIS.

II.

Principiò igitur sciēdum est, inter præcipuas Christiani hominis

minis opes atque diuitias, quæ ipsum verè diuitem atque fœlicem reddunt, non postremum locum diuini numinis timorem habere. De eo namque scriptum est, Diuitiæ salutis sapientia & scientia: timor Domini ipse est thesaurus eius. Itaque sanctus hic timor sic cum diuitiis sapientiæ cohæret, vt sit vel initium sapientiæ, vel ipsa etiam sapientia. De qua sanctissimus Iob in illo suo sterquilinio sedens, altissimè philosophatur. Postquam enim sapientiam summis in cœlum laudibus extulisset, & omnia quæ in mundo excelsa & eminentia putantur, comparatione eius nihil esse dixisset, & omnia mundi loca perlustrasset, vt sapientiæ locum atque domicilium inueniret, ipsamque ab omnium viuentium oculis absconditam esset pronunciaisset, ne diutius audientium amicos hæc tam longa inquisitione suspensos teneret in fine tandem ait. Ecce timor Domini, ipsa est sapientia, & recedere à malo, intelligentia. Videtis ergo in quàm excelsio loco vit diuinus timorem Domini collocauerit. Quid verò sapientissimus Salomon? Nonne eodem in loco timorem Domini posuit. Posteaquam enim se omnia quæ sub cælo sunt sapienter collustrasse dixisset, vt quid esset hominibus in vita vtile deprehederet (hoc est, qua in re fœlicitas hominis sita esset) in fine tandem huius tam longæ inquisitionis ait: Finem loquendi omnes pariter audiamus, Deum time, & mandata eius obserua: hoc est enim omnis homo, ad est, vera hominis fœlicitas, ad quam est conditus, in hoc Domini timore sita est. Sed quid est quod ait? Omnes pariter audiamus. Nimirum quia in hoc libro Salomon concionatoris officio functus, multos alloquitur. Quo fit, vt in eo multa eius nomine, & multa item auditorum nomine minus veritati consona, velut inquirendo & arguendo dicantur: quemadmodum D. Greg. lib. 4. Dial. luculenter exponit. Hos igitur omnes ad disputationis conclusionem aduocat dicens, Finem loquendi omnes pariter audiamus, &c. Ex quibus verbis intelligimus, quantus in timore Domini thesaurus reconditus sit.

Sed inter varias huius timoris laudes non postrema illa est, quam Dominus per Prophetam designauit cum dixit, Ad quem respiciam: nisi ad pauperculum, & contritum spiritu, & trementem ad sermones meos? Quo fit, vt quicumque verè diues, sapiens & fœlix esse cupit, hunc salutarem timoris Domini affectum tota animi contentione alere atque nutrire studeat.

Huius autem argumenti tractatio, cum ad alia multa, tum præcipuè ad falsam & inanem multorum hominum spem reprimendam confert: qui tota vita in sceleribus suis obstinatis animis perdurantes, salutem sibi & securitatem ex sola diuinæ

Ecclesi.

misericiendi largitate pollicentur. Nec animaduertunt in Deo non solum misericordiam, sed iustitiam quoque ad coercendam improborum petulantiam atque licentiam inueniri. Unde est illud Ecclesiastici: Ne dixeris. Misericordia Domini magna est: multitudinis peccatorum meorum non recordabitur. Misericordia enim & ira ab illo eisdem proxinant, & in peccatores respicit ira illius. Hunc igitur aditum, quem sibi perdit homines ad salutem patere putant, in reliqua concionis parte obstruere conabor. Verè enim existimo, infinitam penè hominum multitudinem hac fallaci spe deceptam, in sempiternam mortis exitum ruere. Nec est vllus serpētis antiqui dolus vel frequentior, vel magis pertimescendus.

Psalm. 118.

Quæretis autem, qua ratione hunc salutarem affectum nutrire valeamus. Hoc nos breuiter Regius Vates exēplo suo docet, cū ad Dominum ait, Confige timore tuo carnes meas: à iudiciis enim tuis timui. Ex quibus verbis liquet, vitū sanctum assidua diuinorum iudiciorum consideratione hunc salutarem timoris affectum in animo suo concepisse. Dum enim horrēda supplicia, quibus Dominus sceleratos homines plectit, attentius consideraret, quanta esset diuinæ iustitiæ seueritas, quantumque aduersus peccatum odium intelligebatur, atque ita ad eiusdem peccati odium & timorem Domini acriter incitabatur. Hac ergo via nos, fratres, sanctum hunc timorem mentibus nostris affigere studeamus, mētis nostræ oculos per varia Domini iudicia circumducentes. Et quidem tria illa pertimescenda iudicia, quæ Petrus Apostolus in Epistola sua enumerat, silentio transeamus, & ad minora, quæ sacris literis ad institutionem nostram consignata sunt, veniamus.

2. Pet. 2.

- I. Quale quæso iudicium illud, atque supplicium exitit, quo Deus post grauissimas & atrocissimas plagas totam Ægyptum attriuit atque vastauit? Et ad extremum innumerabilem Pharaonis exercitum in Mari rubro ita submersit, vt ne vnus quidem superstes relinqueretur, qui quod factum erat, posteris nūciaret? Quo tempore impleuit Dominus quod autem dixerat, Glorificabor in Pharaone, & in curribus atq; exercitu eius. Hoc est, potentia atque iustitiæ meæ magnitudinem hac tanta sceleratorum hominum strage mundo patefaciam. Sed hoc iudicium aduersus hostes atque rebelles.
- II. Quid illud, quod paulo post aduersus domesticos vitulum adorantes gestum est? Tria namque hominum millia vno die trucidata sunt, & castra sanguinis riuus vbique fluentibus cruentata. Quo tempore Dominus nisi Moisis oratione & quadra-

ginta

ginta dierum ieiunio placatus fuisset, vniuersum populū funditus deleuisset. Nec tamen hac oratione, ieiunio, & exdemptiorum ira placatus fuit, vt non diceret, Ego autem in die vltimo visitabo & hoc peccatum eorum. *Exod. 32.*

III.

Nam. 25.

Si quis autem hoc tantum Domini iudicium timet atque miratur, quantò magis vindictam in eos qui idolo phogor imolauerūt, demirabitur: in qua non tria millia, sed quatuor & viginti hominum millia vno die trucidata sunt, omnesq; populi princeps, qui hoc tantum scelus auctoritate sua prohibere debuissent, iussu Domini in patibulis ad orientem Solem crucifixi sunt: Et nisi summus sacerdos Phinees Eleazari filius, diuinæ gloriæ zelo succensus, Dominum placasset, totum iræ suæ furorem in transgressorem populum effudisset. Quis igitur hanc tantam diuinæ iustitiæ vindictam non miretur, non timeat, nō obstupescat?

Sed communia hæc multorum supplicia relinquētes, ad priuatas personas, imprimisq; ad vulgatissimū illud Dauidis adulterium veniamus: Negari nō potest, quin magna tentatio, atq; peccandi occasio fuerit, mulierē elegantis formæ penè nudam in solario suo se lauante vidisse. Quo maior autē peccandi occasio, eò peccatum, ab humana infirmitate profectū, lenius est. Iam verò quòd eius vitium è medio tollendū curauerit (quod in bello facile fieri poterat) ob vxoris violatæ periculum vitandum excogitatum fuit: ne grauida inuenià à viro interficeretur. Cùm is enim scēminam nihil fortassè minus, quàm adultrium cogitantem, ad prauī facinoris consensum induxisset, ad periculum, quod illum minoebat, arcendū se teneri arbitrabatur. In quo apparet, eam esse peccati naturam, vt aliud ex alio nexū & colligatum trahatur: neq; quis vnquam in vno aliquo scelere resistat: sed in alia atq; alia protinus dilabatur, ad eò sibi vitia omnia velut catena quadam connexa sunt.

Nunc vindictam, quam de hoc scelere Dominus sumpserit, expendamus. Mittit ad illum Prophetam, qui hoc ei scelus exprobraret: & indignitatis Domini vindictā denunciaret his verbis: Vriam Ethem percussisti gladio, & vxorem illius accepisti in vxorem tibi, & interfecisti eum gladio filiorum Ammon. Quamobrem non recedet gladius de domo tua vsque in sempiternū, eò quòd despexeris me: & tuleris vxorem Vriæ Ethæ, vt esset vxor tua. Itaque hæc dicit Dominus: Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua: & tollam vxores tuas in oculis tuis & dabo proximo tuo, & dormiet cum vxoribus tuis in oculis Solis huius. Tu enim fecisti absconditè, ego autem faciam verbum

verbum istud in conspectu omnis Israël & in conspectu Solis huius. Quid ad hæc David? Peccaui, inquit, Domino. Quem Propheta timorem mitigare volens, ait: Dominus quoque transiit peccatum tuum: non moreris. Qualis autem pœnitentia post hanc vocem consecuta fuit? Primum quidem quinquagesimum illum pœnitentiæ Psalmum edidi: in quo acerbissimo animi dolore consternatus, Domini misericordiam precatur: sequē & iniquitatē suam agnoscere, & peccatum illud semper ante oculos habere profiteretur. Sed quo dolore? Miser, inquit, factus sum, & curuatus sum vsque in finē, tota die contristatus ingrediebar. Tanta autē vi doloris eius animus excruciebatur, vt in corpus etiam cruciatus magnitudo redundaret. Vnde ait, Non est sanitas in carne mea à facie iræ tuæ, siue (vt D. Basilus legit) à facie rugitus tui. Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum. Tanto enim huius diuini fremitus timore concutiebatur, vt vis eius non modo animum lauciaret, sed etiam corpus atque ossa premeret & contereret. Hoc est enim quod ait, Non est sanitas in carne mea, &c. Et quia Dominum sibi infensum, & contra se frementem intelligebat, ipse quoque præ doloris magnitudine se fremere testatur cum ait: Rugiebam à gemitu cordis mei: fremitum enim fremitu & rugitum Dei, rugitu suo compensare nitebatur. Quid verò illud, quàm magnum pœnitentiæ iudicium? Laboraui in gemitu meo: lauabo per singulas noctes lectum meum: lachrymis meis stratum meum rigabo. Turbatus est à furore oculus meus. Pro quo D. Hieronymus ex Hebræo vertit: Natate faciam tota nocte lectum meum: lachrymis meis stratum meum rigabo. Caligauit præ amaritudine oculus meus. Tantam enim vim lachrymarum doloris magnitudo expresserat, vt lectum suum lachrymis natate diceret: & præ continuo luctu & lachrymis, oculorū caliginem incurtisset: sicut idem alibi ait, Lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum. Itaque si paucas illas noctes inter falsa & flagitiosa gaudia traduxerat, reliquas omnes inter gemitus & amara suspiria consumebat. Et si lectulū suum impura libidine contaminauerat, illum postea largo, & perenni lachrymarum flumine abluebat. Quid ergo amplius ad hanc tantam pœnitentiam aduci poterat? Quæ crimina tot gemitus, tot rugitus, tot fremitus, tot lachrymarū imbres non diluerent? Audiant modò quæ sequuntur quicumque adeò facile peccatorum veniam sibi pollicentur, vt solo ictu pectoris se illam sine vllō veræ pœnitentiæ sensu consecuturos sperent. Quæ igitur post hanc pœnitentiam vindicta Domini conse-

cuta est? Primum coniuravit contra lenem patrem Absalon filius, & totus ferme cum eo Israëliticus populus. Quorum adu-
 uctu perterrefactus David, Hierosolyma relicta, nudis pedibus
 & aperto capite fugiens, per clium montis ascendebat, popu-
 lusque illum simili habitu, atque fletu sequebatur. In quo e-
 tiam itinere grauissimas Semei contumelias atque iniurias per-
 tulit. Quid deinde? Horrendum sanè, execrandum, atque in-
 auditum facinus: Ut enim Absalon dubios sequentis se populi
 animos confirmaret, & irreconciliabile erga patrem odiù ostē-
 deret, decem eius vxores, quas is in palatio reliquerat, in ocu-
 lis omnium impudentissimè constuprauit. Qua iniuria quid
 maius cogitari potuit? quo animi angore Davidis animum hoc
 facinore cruciatum fuisse credendum est? Vel vnus enim vxo-
 ris violatio ipsum vehementissimè torqueret, ne dum tot vxo-
 rum dilectissimarum dedecus, cum quibus nullū esset deinde
 commercium habiturus. His nihil acerbius addi posse videba-
 tur. Sed fuit tamen aliud, quod multò magis Regis animum
 excruciauit: nempe infelicissima filij mors: qui tribus hastis
 confixo corde miserabiliter occubuit. Cuius mortem tā acer-
 bo pater dolore luxit, vt ipse pro eo mori cupiens, magnis que
 vocibus eiulans, hæc verba identidem iactaret: Absalon fili mi,
 fili mi Absalon. Quis mihi det, vt ego moriar pro te? Sciebat e-
 nim vir sanctus, filium in peccato ex hac vita migrantē, sceler-
 is nefarij pœnas apud inferos perpetuò daturum. Itaque pro
 vna cuius vi vxore violata, decē eius vxores nō ab extero ho-
 ste, sed à filio: nec in abditis locis, sed in omnium oculis violatę
 sunt: quemadmodum per Prophetam Dominus fuerat com-
 minatus, Tu, inquit, fecisti absconditè: ego autem faciam in
 oculis Solis huius, tam verò pro vno Vria interfecto, tres eius
 filij ferro interierunt, Ammon videlicet natu maximus, quem
 Absalon interfecit, & Absalon ipse, qui in pœlio occubuit: &
 Adonias, quem Salomon post mortem patris ob affectati regni
 suspicionem interemit. Quid igitur ad hæc scelerati homines
 dicent, qui (vt antè diximus) tam facilem sibi criminū veniam
 pollicentur, cum videant sanctissimum regem post tantam il-
 lam pœnitudinem, tantam que vim lachrymarum tot plagas à
 Domino immittas pertulisse?

III.

Sed fortassè dicet aliquis, hanc diuinæ iustitiæ seueritatem
 illius temporis propriam, fuisse, in quo superu⁹ ille iudex voca-
 batur Deus vltionum. Nunc autem post Euangelij gratiam, &
 Christi sacrificium quo diuinum numen mortalibus infensum
 placatum

placatum fuit, pater misericordiarum & Deus totius consolatio-
 nis ab Apollolo nuncupatur. At multa etiam seueritatis huius
 exempla sub Euangelij gratia proferte possem, nisi longius eua-
 gater. Vnum tamen quod D. Gregor. memorat, silentio præteri-
 re non possum. Terribile, inquit, quoddam in Valeriæ provin-
 cia vitæ vitæ venerabilis Maximianus Syracusan⁹ Episcopus, qui
 diu in hac vrbe meo monasterio præfuit, narrare consuevit di-
 cens: Quidam curialis illic sacratissimo Paschali Sabbato iu-
 uenulam cuiusdam filiam in baptisinate suscepit: qui dum
 post ieiunium domum reuersus: multo que vino inebriatus, ean-
 dem filiam suam secum manere petit, eamque nocte illa (quod
 dicta nefas est) perdidit. Cumque mane factò surrexisset reus,
 cogitare cepit vt ad balneam pergeret, ac si aqua balnei lauaret
 maculam peccati. Perrexit igitur, lauit, cepitque trepidare an
 Ecclesiam ingredi vellet: sed si tanto die non iret ad Ecclesiam
 erubesceret homines: si vero iret, pertimescebat iudicium Dei.
 Vicit itaq; humana verecundia. Perrexit ad Ecclesiam: sed treme-
 bundus, ac pauens stare cepit, atque per singula momenta su-
 spectus qua hora immundo spiritui traderetur, & coram omni
 populo vexaretur. Cumque vehementer timeret, ei in illa mis-
 sarum celebritate aduersi nihil contigit: qui lætus exiit, & die
 altero Ecclesia iam securus intrauit. Factumque est, vt per sex
 continuos dies lætus ac securus procederet, æstimans quod eius
 scelus Dominus aut non vidisset, aut visum misericorditer auer-
 tisset. Die autem septimo subita morte defunctus est. Cumque
 sepulturæ traditus fuisset, per longum tempus eundis videnti-
 bus de sepulchro illius flamma exiit, & tam diu ossa eius concre-
 mauit, quousque omne sepulchrum consumeret, & terra quæ
 in tumulum collecta fuerat, defossa videretur. Quod videlicet
 opus Deus faciens, ostendit quid eius anima in occulto pertulit:
 cuius, etiam corpus ante humanos oculos flamma consumpsit.
 Qua in re nobis quoque hæc audientibus exemplū formidinis
 dare dignatus est, quatenus ex hac consideratione colligamus,
 quid anima viuens, ac sentiens pro reatu suo patitur, si tanto
 ignis supplicio etiam insensibilia ossa concremantur. Hactenus
 Gregor. Verba. Quis ergo fratres, hoc Domini iudicium non ex-
 horreat? Quid hoc in loco dicent, qui vitam ferè omnem in ex-
 pugnanda fornicarum pudicitia consumunt? Quam Deo com-
 mutationem pro tot infelicitum animarum strage reddent, quas
 mille machinis, & artibus ad turpitudinis suæ consortium indu-
 xerunt, vt ne iis etiam, quæ affinitatis vinculo sibi colligata sunt
 parcant, nullumque ius aut scædus sanctum habeant? Et Domi-
 nus vnus

nus vnus noctis flagitiosam voluptatem æternæ noctis cruciatu & incendio plectit. Verum hæc omnia supplicia priuatarum personarum sunt. Quid totius populi Iudæorum excidium atque vastatio, quam Dominus in sacra huius diei lectiōe lamentatur? Quæ autem vis orationis referre queat, quæ gress illa misera in ea obsidione passa sit? Hæc enim obsidio maximam ciuitatis partem non ferro tantum (id enim in minimis malis habebatur, sed extrema rerum inopia atque dira fame consumpsit.

Quis autem numerus eorum, qui ferro, fame, & peste interierunt, & in captiuitatem adducti sunt, extiterit, quis credere potuisset, nisi Iosephus patre & religione Hebræus (qui intra vrbis mœnia cum aliis obsessus fuit) huius calamitatis oculatus testis & scriptor esset? Undecies enim centena millia ferro, fame, & peste extincta fuisse, & nonaginta septem millia post expugnatam ciuitatem in diram seruitutem & captiuitatem abducta fuisse memorat. Ex omnibus enim Iudææ finibus homines in urbem confluerant, vt Paschæ festum celebrarent: quod extra eam urbem celebrari diuina lege cautum erat. Quis igitur ab orbe condito tantam hominum multitudinem in aliqua obsidione aut prælio interemptam fuisse audiuit vnquam, aut legit? Si centum hominum millia in aliquo prælio occubuisse parrentur, miramur & obstupescimus. Quale ergo erit vndecies centena millia tam dira clade periisse? Quis adeo stupidus erit, qui vel hoc vno exemplo incredibilem diuinæ iustitiæ seueritatem non agnoscat, non expauescat? non intelligat verum esse quod Apostolus ait, Horrendum esse incedere manus Deo videntis? non etiam cum Hieremia clamet, Quis non timebit te, Hebr. 10.
 Rex gentium. Hier. 10.

Satis igitur hoc exemplo liquet, quanta sit diuini furoris aduersus improbos magnitudo, & quam immane odium, quo & impios & impietatem eorum auersatur. Sed hæc, quæ maxima iure reputantur, leuia sunt, si cum gehennæ supplicio comparentur, quod diuina censura in lethalis criminis peccatum constituit. Omnes enim huius vitæ calamitates quamlibet magnæ, & intolerandæ sint, velut vmbra quædam sunt, si cum sempiterno gehennæ incendio conferantur. Illæ enim præcipue corpus tantum attingunt, hæc vero corpus simul atque animam torquent: & illæ quidem temporariæ sunt, & breuis eui spatio præfinitæ: hæc vero sempiternæ, quæ nullum neque finem neque terminum sunt habituræ. Quod si hæc Hierosolymitana vastatio longè ante præterita, lachrymas Domino Saluatori excussit, quibus lachrymis illa descendenda erit, cuius hæc velut imago quædam & vmbra

1. Pet. 2. ymbra est? Sic enim Petrus Apostolus euerfionem Sodoma: & Gomorrhæ in exemplū æterni supplicij, quod impiis paratum est, factum fuisse testatur. Ibi igitur omnia quæ Dominus in hac calamitate lamentatur, damnati, quamuis longè dissimili cruciatu, passuri sunt. Ibi enim improbi homines hostibus suis, videlicet dæmonibus, qui eos quasi vailo circumdato, ita in gehennæ pœnis concludent & coarctabunt, vt nullū illis vnquam egrediendi locū sint concessuri. Ibi fame, peste, & gladio, diuersis videlicet tormentorū generibus pro criminū varietate ex diuinę iustitiæ ordine trucidandi erūt. Alias enim superbi, alias auari, alias impudici, alias liuidi pœnas dabūt. Superbi namq; & elati homines ad ima deiicientur: auari extrema inopia cōstringentur, liuidi viscera sua exedent, atque laniabunt: impudici amarissimis doloribus impuræ carnis voluptates luent: epulones & voraces qui ventrē suum Deum statuerant, dira fame & siti cum ditite epulone torquebuntur. Quod verò Dominus ait, non esse lapidem in illa ciuitate relinquendum, qui non destruat, hæc etiam calamitas ibidem non decrit: quando nullus in corpore sensus, nullū membrum relinquetur, quod non peculiari tormento crucietur. Sicut enim improbi exhibuerunt membra sua arma iniquitatis peccato, ita diuinæ iustitiæ ordo exigit, vt debitas eorum peccatorum, quæ per ea membra ediderunt, pœnas pendant. Sic igitur impudici oculi, sic aures quę detractionibus libenter patuerunt, sic fallax lingua: quæ dolū & mendacium locuta est, quæ nec viduæ, nec nuptæ, nec virginis famæ pepercit, sic corpus quod multis vacauit deliciis torquendum est, & illud implendum quod Dñs in Apocalypsi ait: *18.* Quantum glorificauit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum. Hac igitur ratione non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruat. Omnia quippe sceleratorum hominum membra, ex quibus corporis humani fabrica velut ex lapidibus ædificium constat, proprio & peculiari dolore commissorum pœnas exoluent.

Si igitur ea iudicia, quæ hæctenus exposuimus, tantam diuinæ iustitiæ significationem præbent, tantumq; à nobis timorem & peccati odium exigunt, fratres, quantò magis extrema hæc & vltima pœnarum, euz non corpus tantum, vt pleraque alia, sed corpus simul cum animā attingit, & non quidem definito tēporis spatio, sed sempiternis seculorū ætatibus duratura est, nos ad salutarē timorē, & peccati odium excitare debet. Hoc est enim quod à nobis Dominus in Euangelio exigit cum ait, *Mat. 10.* Nolite timere eos qui occidunt corpus, & post hæc non habēt

ultra quid faciât. Timere eum, qui postquam occiderit corpus, habet potestatem mittendi animam in gehēnam. Quā Domini sententiam D. Bernar. ad eò pauebat, vt hunc locum enar- *Bernard.*
rans diceret: Paueo gehēnam, paueo iudicis vultum, ip̄s etiam tremendū Angelicis potestatibus. Contremisco ab ira potētis, à facie furoris eius, & à verbo aspero. Contremisco à dentibus bestię infernalis à ventre inferi, à rugientibus præparatis ad escam. Horreo vermem rodentem, gnem torrentem, fumum & vaporem, sulphurem, & spiritum procellatū. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, vt præueniā sletibus sletum, & stridorem dentium, & manuum, pedumque dira vincula, & pondus catenarum prementium, stringentium, vrentium nec consumentium? Hactenus Ber. Hoc igitur metu, hac trepidatione hic vir sanctus angebatur, dum huius pœnæ acerbiter & æternitatem cogitabat. Quid ergo nos facere par est, qui tam longè à viri huius sanctissimi innocentia & integritate distamus?

Cum igitur infœlices isti tot pœnarum generibus torqueantur, nec quicquam eis inter tot mala spei reliquum sit: quid facient? quò se vertent? quid consilij capient? quò denique confugient? Ad pœnitentiam? Sed iam tempus pœnitentiæ transactū est, & instat delictorum pœnas pendendi. Ad Dei opem & misericordiam, quæ cunctorum malorum solatium atq; perfugiū est? Sed hactenus misericordiæ & veniæ tempus exiit, tunc iudicij tempus instabit. Iam dies, qui nobis ad pacem & veniam quærendam datus est, effluxit, & dies Domini imminet, in quo speræ misericordiæ erit ratio exigenda.

Quid autem ex his quæ hactenus diximus, colligamus, fratres, nisi vt his grauissimis argumentis & diuinæ iustitiæ magnitudine, & acerbissimum odium, quo Deus peccatum detestatur intelligentes, sanctum illum timorem, què paulo antè vobis cōmendauimus intra pectus nostrum alere atq; nutrire studeamus, qui & peccatum omne repellit, & inanem illam fiduciam, qua perditio hōmines salutem sibi & securitatem sine villo bonorum operum fructu pollicentur, accusat. Huius enim diuinæ iustitiæ consideratio, incredibile dictu est, quantum innocentissimorum etiam virorum pectora perterrefacit. Quanta enim fuit sanctissimi Iob innocentia? At quantus ille timor, quo is perpetuò quatiebatur, cum diceret: Quis mihi tribuat, vt in inferno protegas me, & abscondas me donec pertranscat furor tuus, & cōstituas mihi tempus, in quo recorderis mei? Quid hoc timore, in homine præsertim sanctissimo, mirabilius? Vsq; ad eò

enim indignantis Domini, furorem extimescebat, ut quo is tempore furorem suum exeret, in inferno, hoc est, in imis terrarum latebris delitescere vellet, ne in illum incurreret.

Hac igitur diuinorum iudiciorum consideratione, fratres, hanc salutem Dñi timorem in animis nostris alere Domino aspirante poterimus. Nec tamen satis est hæc ipsa considerare, nisi assiduis etiam precibus eundem timorem à Domino cum *Psal. 118.* Propheta postulemus dicentes, *Confige timore tuo carnes meas: à iudiciis enim tuis timui.* Quibus verbis Vates sanctus tantam huius timoris vim à Domino postulabat, ut non modò spiritus eius, sed caro etiã hoc timore transfixa, ipsum quoq; spiritum ad peccati odium excitaret. Est autẽ (ut D. Basilius elegãter hoc in loco annotauit) metaphora sumpta ab iis, qui patibulo affixi sunt, qui immobiles persistere nitantur: quoniam si vel paululum se quocumque verterint, nouo doloris aculeo sauciantur. In simili igitur cruce sanctorum mentes defixæ manent, ne se aduersus Dei legem vlla in re commouere possint. Ut enim illic dolor, ita hic timoris aculeus mentem pungens, à quouis eam delicto reuocat. Itaque si impura aliqua cogitatio si fratris odium, si fraternæ inuidiæ stimulus, si superbiæ, aut inanis gloriæ tumor sese animis obiciat, superuenit statim diuini iudicij metus, qui sic mentem concutit, ut omnia ista procul à se sine vlla cunctatione abigat.

Si igitur viri sanctissimi tantoperè diuinæ iustitiæ iram formidant: vnde quæso in sceleratorum hominum mentibus hæc tanta salutis suæ ex sola Domini misericordia cõfidentia, quasi in ipso sola sine iustitia esset misericordia? Nos igitur, fratres, non falsam improborum securitatem, sed salutarem sanctorum metum sectari studeamus, & spem nostram pro timore, bonorum operum studio, & peccati odio fulcire contendamus. Peccato enim per veram penitentiam è medio sublato (quod nos sempiternæ mortis reos facit) aditus continuò nobis ad sempiternæ felicitatis & immortalitatis gloriam, Domino aspirante, & iter nostrum benè fortunante, patebit.

Dominica x. post Pentecosten concio prima, in qua
lectio Euangelica explanatur.

THE. Omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Luca 18.

Hanc brevis sententia, fratres, magnam Christianæ Philosophiæ partem complectitur: quæ idè in literis sanctis frequentissimè reperitur. Hinc D. August. in hb. De doctrina Christiana hanc verè memorabilem sententiam scripsit, nempe omnes diuinorum voluminum paginas hanc ubique sententiam spirare, quòd Deus superbis resistat, humilibus autem det gratiam. ac. 4.

Huius quoq; sententiæ veritatem secularis Philosophia nõ prorsus ignorauit. Rogatus enim insignis quidã Philosophus, quid Iupiter ille suus in cælo ageret, Superbos, inquit, ad terram deiecit, & exaltat humiles.

Hanc igitur sententiam in hodierna S. Evangelij lectione cœlestis magister nobis proponit. In qua quantum homini superbia noceat, quantumque illi humilitas ad salutem conferat, proposita quadam in signi parabola appositissimè docet. In qua etiam quàm sit occultũ superbiæ vitium, animaduertere licet, quantumque sibi vir pius ab ea cauere debeat. Est enim velut tenuissimus aër, qui facillè sibi per angustissimas etiam rimulas aditum in mentes nostras inuenit. Ut igitur salutarem hanc doctrinam piè & religiosè tradere valeamus, cœlestem opem sacratissimæ virginis intercessione suppliciter impioemus.

A V E M A R I A.

Vt sacram huius Euangelicæ lectionis parabolam intelligamus, cuius rei gratia eam Dominus proposuerit, ante omnia declarandum est. Hoc autem sanctus Euangelista in ticio statim exponit cum ait, Dicebat autem ad quosdam qui in se confidebant tanquã iusti, & aspernabantur ceteros, parabolam hanc. Hi autem (vt verisimile est) propter aliquam virtutis imaginem, quam in se ipsis deprehendebant, & se ipsos pluris, quàm par erat, aestimabant, & alios præ se ipsis contemnebãt. Quemadmodum enim sunt quidam adè imbecillo & infirmo capite, vt vel vna vini guttula inebrientur & corruant: ita nonnulli sunt, qui si aliquã virtutis scintillam in moribus suis deprehenderint, vel pluculum aut orauerint, aut ieiunauerint, protinus inflantur, & alios præ se ipsis facillè contemnunt. At viri sanctissimi, qui virtutum omnium ornamentis instructi sunt adè de se ipsis humi-

Gregor.

liter sentiunt, vt se etiam peccatorum omnium maximos reputent. Cuius rei causam D. Gregor. exponit his verbis: Sancti viri quò altius apud Deum virtutum dignitate præcedunt, eò subtilius indignos se esse deprehendunt: quia dum proximi luci fiunt, quicquid eos in se ipsis latebat deprehendit. Sic etiam animaduertere licet, doctissimos & sapientissimos viros non minus humilitatis virtute, quàm eruditione insignes, de se ipsis demissè admodum sentire: quod de D. Thoma legimus: qui pestiferæ superbix nunquam persensit stimulum. Cùm tamè cernere liceat sciolos quosdam, qui vix prima sapientiæ limina attingerunt, superbix tumore inflari, & alios omnes in supercilios contemnere. Quod quidem vitium ex leuitate animi, & pusillanimitate spiritus oriri certum est. Simile autem quiddam in virtutis curricula multis euenit. Ad istos autem Dominus falso nomine iustos hanc parabolam dirigit.

Quã vt cõmodius intelligere valeatis, scire oportet duo esse virtutũ genera. Quædã enim eiusmodi sunt, quæ corporeis sensibus percipi possunt: qualia sunt ieiunare, vigilare, psallere, peregrinari, & alia opera, quæ corpus vel inedia, vel asperitate vestium, aut verberibus etiam affligere solent. Sũt autem virtute alix in animo reconditæ, quæ non tã oculis hominũ, quàm diuinis patent. Cuiusmodi sunt tres illæ principes inter omnes alias virtutes, Fides, Spes, Caritas: deinde Prudentia, patientia, paupertas spiritus, humilitas cordis mũdi cõtẽptus, timor Domini, & alix his nõ dissimiles. Vtræque autẽ virtutes ad Christianæ vitæ perfectionẽ necessariæ sunt. Nec enim sola externa sine internis, neq; sola interna sine externarũ virtutũ ministerio, vbi ad eas nos diuina lex vrget, vel constare, vel hominẽ verè piũ Deoq; gratũ efficere possunt. Quamuis autem (quod ad necessitatem attinet) vtræq; necessarię sint, quod tamen ad dignitatẽ pertinet latum inter vtrasq; discrimẽ est. Interuq; namq; spirituale sç; virtutes altissimũ & præstantissimum inter omnes locum tenent, qualis exiit fides illa Abrahamæ tantoperè ab Apostolo laudata, qualis illa eiusdem Apostoli charitas, quæ vniuersum mundũ diuini amoris igne inflãmauit: qualis altissima illa humilitas, quæ in beatissima Virgine tantoperè enituit: qualis probatissima illa sanctissimi Iob patientia, quam ne hostis quidem humani generis calumniari potuit, qualis Mosis lenitas & mansuetudo, quem sacræ literæ prædicant mitissimum fuisse super omnes homines, qui morabantur in terra qualis postremo pro Dei gloria zelus Eliæ: cuius sermo vtfacula ardebat. Hæ igitur virtutes, alix quæ similes principem sibi inter omnes alias locum

Num. 12

locum vendicant. Ut autem altio rem locum ita & securiorem obtinent: quia & humanis oculis, & interdum etiam possessoribus suis incognita sunt. Vnde S. Iob, si simplex, inquit, fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea. Idemque rursus de Deo loquens, Cum inuocantem, inquit, me audierit, non credo quod *Iob. 7.* exaudietit vocem meam. Hinc ergo fit, ut quo virtutes hæ sunt occultiores, eò etiam securiores sint. Ut enim thesaurus recondi *simile.* tutior à latronibus est, & virgo domi clausa, quam ea quæ omnibus patet, à corruptoribus immunior est, ita virtus quo magis latet, eò minus superbix, & inanis gloriæ futibus obnoxia est. Externæ tamen virtutes, quæ in luce hominum versantur, huic periculo propiores sunt. Qui enim diu in templis orant qui carnem suam ieiuniis & inedia macerant, qui vili cultu, & habitu incedunt, qui benignitatis operibus sedulo vacant, qui ad diuina sacramenta frequentius accedunt, nisi sibi ipsis prospiciant hoc periculo non carent. Nam & ab oculis suis, & ab alienis etiam, periculum pati possunt. Hominum quippe ista videntium, atque commemorantium laudes nonnunquam viros pios de mente deducunt. Quo fit ut de se maiora, de alijs verò minora, sentientes, horum similes sint, ad quos Dominus hanc parabolam dixerit: qui in se ipsis confidebant tanquam iusti, & aspernabantur cætos. Ut autem Dominus ostenderet in quanto isti periculo versarentur, & quam longè ab ea iustitia, quam sibi arrogabant, abessent, hanc illis parabolam proposuit.

I.

Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent, vnus Phariseus & aliter Publicanus: Phariseus autem stans, hac apud se orabat Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic Publicanus. Ieiuno bis in sabbatis decimas de omnium quæ possideo. Cernitis hic, fratres, periculum, quod Phariseus hic ab oculis suis passus est? Dum enim in externa opera sua oculos cõ ecit, nec quid in animo suo lateret, animaduertit, in ipso veluti portu naufragium fecit, dum ex illis virtutum officiis, quæ in se agnoscebat, de se ipso maiora sentiens, alios contemnebat. Hac igitur de causa miser deceptus fuit, quia quid haberet, non quid sibi deesset animaduertit. Est autem hoc (ut alio in loco diximus) valdè periculosum hypocritis genus. Est enim vulgaris & nota hypocritis, qua fallax homo, improbitatisque suæ conscius, simulata sanctitatis imagine alios decipere conatur. Est & aliud hypocritis genus multo occultius atque subtilius, quo homo sibi ipsi hypocrita est, dum

Apoc. 3. se meliorem quàm sit, esse credit: quo morbo Pharisæus hic laborabat, laborabat & ille, cui à Domino in Apocalypsi dictum est, *Dicis quia diues sum, & nullius egeo: & nescis quia tu es miser, & miserabilis, pauper, & cæcus, & nudus.*

Inter varios autem serpentis antiqui dolos, hic præcipuè numeratur, quòd interdum is (mirabile dictu) ad quædam virtutum officia suos inuitat, quæ ad veram iustitiam satis nõ sint, satis tamen ad falsam sui fiduciam, & inanem gloriam sint. Hæc enim fallaci virtutum specie illos superbix & inanis gloriæ vinculis alligatos tenet. Quod igitur huic morbo remedium adhibes? Illud certè, vt vix prudens vbi hæc externa virtutum officia in seipso animaduertit, mentis quoque suæ penetralia rimetur, videatque, an aliquam intra se spiritualium atque internarum virtutum, quas antè commemorauimus, semina inueniat, hoc est, si intra se veræ humilitatis, patientiæ, obedientiæ, prudentiæ, propriæ abnegationis, & mortificationis (qua pius homo insitas in animo cupiditates viriliter comprimit) aliqua saltem vestigia deprehendat: in quibus tam multa inueniet, quæ lamentari & curare debeat, vt horum consideratione supercilium facillè deponat, cuius ei materiam externa illa opera exhibebant. Memini me vidisse quendam miræ abstinentiæ monachum: qui toto Quadragesimæ tempore, solo pane & aqua victitabat: & in sacra hebdomada triduo ieiunus permanebat: & integras noctes post breuem somnum, quæ ibidem capiebat, in oratione penoçtabat: qui tamen ad maioribus suis parendum, propriamque voluntatem abnegandã, admodum difficilis erat. Usque adeo enim suæ voluntati erat addictus, vt quæ ipse vellet, quamlibet ardua essent, libentissimè aggrediretur: quæ verò essent eius voluntati contraria, vix attingeret. Quam rem nisi quotidianis experimentis cognouissem, vix credere potuissem. Fuerunt etiam alij duo seniores, qui in affecta etiam ætate in carne sua maceranda omnes alios superabant: quorum tamen alter non omninò à detractionis labe immunis erat: in altero verò vix illū fraternæ charitatis, benignitatis, & humanitatis vestigium apparebat. Quæ quidè res, incredibile est, quantum multis admirationis materiam pepererit, quantumque hostis antiqui fallaciam atque frudes, & animarum pericula demirati fuerint. Sed ad Pharisæi orationem veniamus. II.

Deus, inquit, gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominũ &c. Quid in hac oratione accusari potest? Non enim arbitrarè debemus Pharisæum hunc falsò hæc opera sua commemorasse.

Non enim est cur homo sibi ipsi mentiri debeat. Inane enim solatiū est, quod ex aperto mendacio proficiscitur. Neque verò hæc opera quæ enumerat, sibi, suisq; viribus: sed diuinæ gratiæ ascribit, quando pro illis gratias agit. Quid igitur hic reprehendi iure potest? Hoc exemplo, fratres, quanta sint pericula animis nostris intenta cernere poteritis: quo etiam argumento intelligetis, quàm verè à Propheta dictum sit, *Narrauerunt ut absconderent laqueos, dixerunt quis videbit eos?* Hoc est adeo subtiles laqueos struxerunt, ut penè visum oculatæ mentis effugerent. Quis enim sub hoc lapide scorpionem dormire: quis sub his grati animi verbis superbiæ anguem latere intelligeret, nisi hoc cælestis magister indicaret? Et tamen qui pro his virtutum officiis Deo gratias agebat, plus sibi quàm quod haberet tribuebat: in quo virus superbiæ latet, dum homo se iustiores atque sanctiores quàm sit existimat. Præterea qui hoc affectu pro perceptis virtutibus gratias agebat, alios præ se conremnebat: quod ad idem superbiæ vitium spectat. Quatuor enim huius vitij species D. Gregor. numerat: à quibus Pharisæus hic (quantum ex hac superba eius oratione colligitur) immunis non erat. Aut enim, inquit bonum à semeipsis habere se existimant, aut si sibi datum desuper credunt, pro suis se hoc accepisse meritis putant, aut cetrè cum iactant se habere quod non habent, aut despectis cæteris singulariter videri appetunt quod habent. Hæc ille.

Quod est autem huius tanti periculi remedium? Illud certè ut pius homo nō quas habeat virtutes, sed quæ habeat vitia sollicitè attendat: nec quid habeat, sed quid sibi desit diligentius consideret. Hoc salutare consilium nobis D. Chrysostr. præbet his verbis: Sicut aurum, vestemque pretiosam cum in publico ponimus, plurimos ad insidias prouocamus: si verò ea recondamus, in toto seruamus: sic sunt etiam diuitiæ virtutum, si eas in memoria quasi venales assiduè reportemus, armamus hostem, irritamus inimicum. Quando aliqua bona fecerimus, habemus Dominum debitorem: quando verò nihil nos arbitramur operatos, amplius etiam de tali meremur affectu, quàm propter opera ipsa quæ operati sumus. Ita virtutum omnium merita bonum humilitatis exuperat: nam & nos quoque famulos eos magis amplectimur, qui cum omnia peregerint, nihil se tamen fecisse arbitrantur. Hæc ille.

Verus ergo humilitatis amator, illud Apostoli sibi ante oculos ponat, *Quæ retro sunt obliuiscēs, ad ea verò, quæ sunt priora extendens me ipsum, ad destinatum persequor brauium super-*

næ vocationis. Quod Apostolici cōsiliū adeò salutare est, vt eo etiam tempore, quo pro perceptis à Domino beneficijs gratias agimus sollicitè in hac gratiarum actione versari debeamus, ne dum ea commemoramus, status aliquis inanis gloriæ nobis obrepat: quod huic Pharisæo accidisse videmus: qui cum Domino propter illa virtutum officia gratias ageret, plus de se quàm par erat sensit, maiusque illi periculū ex hac sui estimatione, quàm fructus ex illa gratiarū actione obuēnit. Sed alias orationis eius partes expendamus.

Non sum, inquit, sicut ceteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic Publicanus. O admiranda Dei iudicia! Quam verè dictum est, Omnes viæ hominum patent oculis eius: spirituum pōerator est Dominus Et, Homo videt in facie, Deus autem videt in corde. En hic certissimè se publicano illo iustitiam esse sibi persuaserat. Quid hic faceret, si ad illum Dominus diceret: Hic homo, quem despicias, quem publicanū agnoscis, qui neque vt tu religionis professor est, neque bis ieiunat in sabbaro, verè in oculis Dei te sanctior est. Quoque magis miteris hic verè iustus ante Deum, tu verò improbus & iniustus es. Quo quæso stupore & admiratione Pharisæus raperetur, si hæc diuinitus ad se delatā intelligeret? Quæ autem oratio consequi posset quàm multa sint in mundo Dei iudicia his simillima? Quàm multi forsitan modò erunt, qui simili mentis errore teneantur: qui cum se vulgi hominibus sanctiores credant inferiori loco apud supernū illum iudicem sint, qui spirituum ponderator est?

Simili etiam modo deceptus est Pharisæus ille, qui Dominum ad prandium inuitauerat: qui & peccatricem mulierem, & ipsum etiam Dominum accusabat, quòd se ab illa rangi permitteret: quem tamen Dominus proposita similitudine conuicit, peccatricē illam maiori erga Deum, quàm ipsum charitate flagrare. O quantū periculi in hac falsa sui estimatione latet! Cum æger se egrotare intelligit, nō omnino remedij expertus est. Dat enim operam, vt adhibitis medicamentis sanitatem assequatur. At qui verè ægrotat, seque ægrotare non sentit, quæ illi spes salutis reliqua est? Quàm multos vidimus, qui illata capiti vulnera negligentes, & sana esse credentes, paulo post in morbum insanabilem inciderūt? Minus periculi est, vbi se improbus improbum esse cognoscit, quàm si quis pharisæi huius opera faciens, iustitiæ sibi nomine applaudat. Hac enim de causa Saluator ad Pharisæos, tremenda illa verba fulminauit: publicani & meretrices præcedent vos in regno dei. Cuius au-

tem periculi sit, etiam si rectū aliquid opereris, iustitiæ laudem tibi arrogare, aptissima similitudine D. Chrysof. explanat his *Chrysof.* verbis: Finge animo bigam duplicem, quarum sub altera virtus *homil. 5.* iuncta sit cum superbia, sub altera peccatum cum humilitate. *de incommo* Videbis bigam illam peccati, virtutem facile anteire, palmam *prehensa* que decursionis celerioris obtinere: non peccati pernitate, sed *Dei natura* conjugatæ humilitatis facultate. Contra, bigam alteram virtu- *ra* tis retardari & vinci, non imbecillitate virtutis, sed superbæ mole ac pondere. Vt enim humilitas præ summa sua excellen- tia peccati superat pondus, atque in cælum peruenit, sic super- bia præ nimio suo pondere, ac intolerabili onere suæ molis præ- ualet, adeo, vt etiam leuissimam illam, & supernam virtutem vincat, deorsumque versus facile detrahat. Quod sanè latius exemplo Pharisæi huius & Publicani perspicies. Id autè exem- plum expendens D. Chrysof. & ostendens, quomodo Phari- sæus iunxerat superbiam cum iustitia, publicanus verò cum iniustitia humilitatem, tandem infert: Cumque dixisset, Deus propitius esto mihi peccatori, descendit iustificatus super illum, & dicta superauerunt facta, & verba vicerunt opera. Alter namq; iustitiã, & ieiunia, & decimas proposuit suas: alter verba dum- taxat reddidit: atque ita effectum est, vt magnus ille delictorum numerus deleteretur, & peccata obliterarentur publicani. Non enim verba Deus tantummodo audiuit, verum etiam animum quo illa dicerentur inspexit, quem cum humiliatum contri- tumq; comperit, misertus est, & benignissimè atque huma- nissimè egit. Hæc Chrysof. qui & alibi sæpè simili ratione ex hoc loco philosophatur, vt homilia quarta de verbis Isaïe, Vidi Dominū. Vis inquit, tibi dicam, quantum bonum sit modestia, & quantum malū arrogantia? peccator iustum superauit, publica- nus pharisæū, & verba factis fuere superiora. Quomodo verba? publicanus dixit, Deus propitius esto mihi peccatori: pharisæus dixit, Nō sum sicut ceteri hominū, rapax, auarus: sed quid? ieiuno bis in sabbato: decimas do de facultatibus meis. pharisæus opera iustitię præstabat, publicanus verba dicebat modestiæ, & verba plus potuerunt quam facta: tantusque thesaurus cum con- tumelia reijcitur, & tanta inopia in diuitias commutata est. Ve *simile.* nerunt duę naues habentes onus: ambę portū ingressę sunt, sed publicanus in portum pulchrè appulit: pharisæus autem naufragium perpeffus est: vt disceres quantum mali sit animi tumor. Hic enim se nudās & exhauriens, pertulit rarum & nouum nau- fragium: apprehenso enim littore, omnes merces suas simul per- didit. Hactenus Chrysof.

Ad eos verò qui hoc modo iustitiæ sibi laudem tribuunt, in Apocalypsi Dominus ait: *Nomē habes quòd viuas, & mortuus es. Hæc autē, fratres, præcipua causa est, cur pij etiam homines trepidare soleant, & ad dominum clamare, Quis Domine certò scire queat, an hoc etiam de me dicatur, Nomen habes quòd viuas & mortuus es? Quamuis enim verè dicere possim, Non rapio, non occido, non alienam vxorem pollui: video tamen Phariseum hunc hæc ipsa de se verè dicere potuisse, qui tamen mortuus erat, neque id intelligebat. Nullius sibi criminis Apostolus conscius erat, qui tamē dicebat, Nihil mihi cōsciū sum, sed non in hoc iustificatus sum. Qui autem iudicat me, Dominus est: qui longè aliter, quàm homines iudicat. Sæpè enim quod hominibus altum est, abominatio est ante deum. Nunquid (ait S. Iob) oculi carnei tibi sunt, aut sicut videt homo & tu videbis? Quid, quod idem Dominus aliquādo adeo silenter ab anima recedit, vt interdum discessus eius non agnoscat? Vnde idem Iob: Si, inquit, venerit ad me, non videbo eum: Et si abierit, non intelligam. Hoc est, an is per gratiam suam ad me venerit, certò scire nequeo: & si abierit per culpam, discessus eius aliquando mihi erit incognitus. Quamuis enim ea peccata, quæ commissionis esse dicuntur, facilius cognoscantur, quæ tamen omissione delinquimus, non ita faciliè cognoscimus. Ea quippe patramus non cum aliquid indignum committimus, sed cum in iis, ad quæ tenemur, deficimus. Quid quod aliqua sunt diffidentia peccata, quæ multi non agnoscūt? Quis Regem Assa grauer accuseret, quod acerbum bellum à Baasa rege Israel imminere sibi intelligens, munera miserit regi Syriæ, vt suppetias sibi aduersus illum ferret? Ad quem tamē Dñs Prophetam misit, qui eum grauissimis verbis corripere, quod cum antea in maiori periculo constitutus, diuinæ protectionis auxilium expertus fuisset, non simili fiducia ad eius opem in minori periculo cōfugisset. Sic igitur ad illum propheta, Stultè, inquit, egisti, & propter hoc ex præsentī tempore aduersum te bella confluent. Iratusque Assa aduersus prophetam, iussit pedes eius in neruo constringi, pro quo scelere ipse dolore pedum vehemētissimo ægotauit, & nec in infirmitate sua quæsiuit Dominum, sed magis in medicorum arte confisus est. Cernitis igitur, fratres, quot mala ex illa diffidentia consecuta sint, quam seculi homines non diffidentiam, sed prudentiam appellarent: quandoquidem eo cōsilio Assa, quod sibi imminerebat periculum depulit? Et tamen Assa rex alioqui iustus, quid in hoc consilio periculi lateret ignorabat. At inquies, An non ignorātia hæc hominem*

minem hoc modo delinquentem excusavit. Non omnis ignorantia, fratres, hominem à culpa liberat. Ignoranter Paulus Ecclesiam Dei persequabatur; quæ tamen ignorantia nisi secuta poenitentia fuisset, ab illo immanitatis & perfidiæ crimine cum minimè liberasset. Est & alia ignorantia, quæ à superbia & arrogantia proficiscitur, cum homo tantum sibi tribuit, ut iudicio suo nixus, per se omnia decerpere, & aliorum consiliis acquiescere non sit. Horum enim errata, quæ ex superbia & arrogantia nascuntur, venia indigna sunt.

Quid ergo nobis huic tanto periculo remedium adhibes? Illud certè, quod unicuique piorum D. Gregor. tribuit his verbis, *Gregor. in Moral.* Oportet bona opera sciendo nescire, quia & recta hæc æstimare oportet & minimare rectè, ut custodiamus: & minima, ne infleamur. Idem quæ rursus, Magnus unusquisque esse, sed tamen aliquo modo esse se nesciat: ne dum sibi magnitudinem arroganter tribuit, amittat.

Nec minus ad hoc ipsum adiuuat humilis ille timor, quem Apostolus nobis commendat cum ait, *Roma. 12.* Noli altum sapere, sed time. Et illud item ex B. Iob, Verebar, omnia opera mea, sciens quòd non parceres delinquenti. *Iob. 9.* Adiuuat etiam ad Dominum cum Propheta clamare, Delicta quis intelligit, ab occultis meis *Psal. 18.* munda me Domine. Ab hoc igitur salutari timore securitas nostra manat, cum quæ timor & securitas aduersari sibi videantur, sic tamen inter se cohærent, ut timor securitatis fundamentum & origo sit: idèoque Apostolus Petrus hoc timore incolatus nostri *1. Pet. 1.* tempore nos conuersari iubet.

Qua ratione autem salutarem hunc timorè assequi poterimus? Ut alia omittem diuinorum iudiciorum consideratio plurimum ad hunc timorem animis nostris ingenerandum valet. Cadit à gratia Salomon, qui magnificentissimū Dño templum crexerat, & surgit à peccato Manasses, ob cuius sceleta & templum ipsum & sancta ciuitas funditus euersa est. Cadit ab Apostolatus dignitate Iudas, surgit Saulus immanissimum Ecclesie persecutor atque vastator. Sed inter exempla nullum neque formidabilius neque mirabilius quàm Davidis regis sanctissimi lapsus, quem ideo diuina prouidentia tam scèdè ruere permittit, ut eius ruina, salutaris timoris causa piis omnibus existeret. Ut enim Thomā Apostolum in fide resurrectionis suæ dubitare permittit, ut (quem admodum D. Greg. ait) eius dubitatio ad fidei nostræ firmamentum proficeret: ita etiam Davidis lapsus piis omnibus salutaris timoris causa existit. Quis enim quantalibet sanctitate præditus, securitatem sibi in hac vita polliceatur, qui vi-

deat regē sanctissimum, eundemq; spiritu Prophetiæ plenum totq; miraculis & responsis à Deo honoratū, & ad regni solii eo eligente & cooperante euectū, ex hoc tanto sanctitatis & dignitatis culmine in tā terrū facinus corruisse, vt & alienā vxorem adulterio fœderat, & innocentissimū, ac fidissimū eius virum cum totius populi offensione indignissima nece interemerit? Quis igitur hoc exēplo admonit⁹ quādiu in hac vita degit (quæ tota tentatio esse dicitur) non sēper pavidus, nō sēper trepidus existat? **Ma'ach. 1.** Quid verò illud? Nascuntur ex eodē patre, eadem que matre, eodēq; partu Iacob & Esau gemini fratres: de quibus tamē Dominus ait, Iacob dilexi, Esau autē odio habui, cū Esau natu maior esset. **Rom. 11.** Qua de causa Apostolus in hanc admirationis vocē prorupit, ô altitudo diuitiarū sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incōprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius! Quis igitur non timebit te ô rex gentium? Hac ergo diuinorū iudiciorum consideratione, fratres, salutarem hunc timorem assequi poterimus, si tamen assiduis etiam precibus illum à Domino petamus.

III.

Sed iam tempus est, vt Pharisæum missum facientes, ad Publicanum veniamus. In illo vidimus quid timere & fugere debeamus, in hoc videbimus quid sequamur. Illum quidē superbia è cælo deiecit, hunc humilitas in cælum sustulit. Publican⁹ erga inuitatus ad nuptias, prudenter infimum locum, in quo sederet elegit: ideōq; à conuiuij Domino celsiori loco honestat⁹ fuit. *A longè, quippe stans volebat nec oculos ad cælum leuare, sed percutiebat pectus suum dicens, Deus propitius esto mihi peccatori.* Omnia sunt humilitatis & verecundiæ plena: quòd à longè stabat, quòd pectus suum percutiebat, quòd sibi vni delicta sua imputabat, quòd non iustitiam suam, sed solam Dei misericordiam in causa sua proponebat: *Deus, inquit, propitius esto mihi peccatori.* Hac igitur humili prece ex Publicano & mundi seruo Dei filius & amicus effectus est. Tantum humilis oratio & pœnitentia apud supernum iudicem valet. **Qua de re sic Climacus:** Inuenio, inquit, Manassè illum inter homines cæteris amplius & perniciosius peccasse: templumq; Dei, ac religionem omnē prophano idolorū cultu inquinasse: pro quo si mundus totus ieiunasset, nullam sceleribus eius dignam pœnitentiam inferre potuisset. Valuit tamen humilitas insanabilia illius vulnera curare. Hactenus ille.

Hoc exemplo, fratres, animaduerrere licet quo animo ad Deum in precibus nostris accedere debeamus. Non enim **Pharisæi**

riszi animo iustitiam nostram asigantes, sed Publicani, qui totus sibi diffidens, in sola Domini misericordiaspem omnē veniæ reponebat, ad orandum accedere debemus. Vtriusque autē affectus huius naturam hoc exemplo vobis ante oculos ponam. Inter magna mundi mirabilia non contemnendi autores referunt, esse fontē quendam, in quem immissa accensa facula extinguitur, contrāq; extincta accenditur. Hoc exemplum ad superbix & humilitatis naturam exprimendam accommodatissimum mihi videtur. Veri namque humiles, qui tanquam nudi & omnium bonorū egentes ad Deum accedunt, multis ab eo donis locupletantur. Quod cōtra his accidit, qui sibi nimium confidentes, elato ad illum animo accedunt. Quam rem Apostolus explicuisse videtur cū ait, Quid est quod gentes, quæ non sectabantur iustitiam, apprehenderunt iustitiā: Israel verò sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non peruenit? Huic tam arduæ quæstioni respondet protinus, Quia non ex fide, sed quasi ex operibus. Hoc est, quia ille non diuinæ gratiæ sed operum meritis innixus, elato ad Deum animo accedebat, à quo crimine gentes aberant, quæ bonis operibus se vacuas agnoscentes, fide ac spe diuinæ misericordiæ præcipuè nitebantur. Hoc ipsum autem in Pharisæi, atque Publicani huius oratione cernere potuistis.

Simile.

Rom. 7.

Sed inter hæc humilitatis insignia, quæ in Publicani oratione elucet, illud summæ humilitatis & verecundiæ erat, quòd ne quidem oculos in cælum attollere audebat. Quantum igitur hoc pudoris & verecundiæ iudicium extitit? Hic est, fratres, præcipuus quidam veræ pœnitentiæ affectus. Vnde qui post multa & graua peccata nullum pudoris vestigium in animo suo sentit, suspectus sibi meritò esse debet. Cōstat enim duplicem esse pœnitentiam: alteram quidem humanam, ac velut domi nostræ natam, quæ ex perfecta peccati deformitate procedit, quam Philosophi etiam agnouerunt: alteram verò cælitus missam, & à Spiritu sancto mētib; nostris infusam, quam supernaturale quoddam lumen comitatur, quo illuminata mens, & diuinæ bonitatis amplitudinem, & offensionis grauitatem agnoscit. A qua quidē supernaturali cognitione huiusmodi pœnitentia, atque verecundia nascitur, quæ nec oculos quidem ad cælum leuare audet, in qua scit illū habitare cuius maiestatem toties impudentissimè violauit. Cū Azael frater Ioab ducem Israëlitiçi populi Abner fugientem insequeretur: dixit illi Abner, Recede & noli me sequi, ne compellar confodere te in terram, & leuare non potero faciē meam ad Ioab fratrem tuū.

2. Reg. 2.

Si

Si igitur ille aspicere hominē verebatur, cuius insequentē fratrem in bello occidisset, quonāmodo ad cælestē patrem oculos attollere confidenter poterit, cuius ipse vnigenitum filiū toties crucifixit, toties flagellauit, toties felle & aceto potauit, quoties lethaliter deliquit?

Denique vera & perfecta pœnitentia non ob sua tantū crimina, sed ob aliena etiam hoc pudore afficitur. Vnde S. ille E. dras cum Domino loquens, & populi sui peccata considerans in oratione sua dicebat, Deus meus, confūdor & erubescō leuare faciē meam ad te: quoniā iniquitates nostrę supergressę sunt caput nostrum, & creuerunt vsque ad cælum. Hoc igitur primum est, fratres, quod ab hoc Publicano discere debemus, hoc est erubescere, & pudefieri ante Deum in peccatis nostris: ne Prophetici illud audite mereamur, Frons meretricis facta est tibi, nescis erubescere. Discamus etiam ab eodem quibus oculis Deum suspicere debeamus: quando hic aded prudenter oculos ad Deum sustulit, cum oculos ad cælum leuare noluit. Ut enim D. Bernardus ait, Cum oculos ad cælum attollere noluit, ipsum ad se cælum traxit. Quanti autem referat, quibus oculis Deum aspiciamus, illa cælestis sponsi verba in Canticis declarant. Vulnerasti cor meum soror mea in vno oculorum tuorū. Hic autem sponsæ ocul⁹ flagrantissimæ charitatis oculus erat, qua ipsa à cælesti sponso vulnerata, amoris iaculum, quo ipsa vulnerata fuerat, in illum retorfit, atque ita ipsum vulnerauit. Aiunt Mathematici, varios inter se planetarum atque syderum aspectus, vario in hoc inferiori mundo effectus producere. Simili quoq; ratione pro varietate oculorum, quibus cælestem sponsum piæ mentes contemplantur, variis ab ipso donis afficiuntur. Quædam enim verecundis illum oculis aspiciunt, & ab ipso salutari timore replentur. Aliæ humilibus oculis contemplantur, & diuinæ gratiæ opibus complentur. Aliæ amantissimis oculis illum inspiciunt, & charitatis igne inflammantur: Aliæ castis oculis intuentur, & puritatis virtute donantur. Aliæ simplices ad Deum oculos attollūt, & sapientiæ dono ditantur. Rursum aliæ omnibus his modis intellectus sui aciem in illum intendunt, atque ita omnibus his gratiis ornantur. Quod si cui difficile videatur his oculis Dominū aspicere, Publicani huius humilitatem sectetur. Sic enim fiet, vt nō modò peccatorum veniam & gratiam, sed cælestem etiam gloriam, quę verè humilibus à Domino promissa est, ipso donante percipere mereamur.

I. E. s. d. 9.

Hier. 3.

D. Bern.

Cant. 4.

Similo. v.

In eadem Dominica x. post Pentecosten concio II.
in qua post Euangelicæ lectionis explanationem
de superbia, eiusque filia inani gloria differitur.

THE. Omnis, qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Luca 18.

N sacra huius diei lectione, dilectissimi, cælestis magister insigni quadam siue parabola, siue rei gestæ historia, & superbiæ crimen accusat, & humilitatis virtutem commendat: quod hæc verba, quæ à me proposita sunt, satis declarant. Vtriusque autem rei tractatione ad idẽ argumenti genus pertinere Philosophi docent: qui eandem esse contrariorum disciplinam asserunt. Dialecticus enim de veritate & falsitate: Medicus de sanitate, & ægritudine ex æquo disputant: quod alterius rei tractatio ad clariorem alterius intelligentiam conferat. Sic igitur cum hoc in loco humilitatem laudamus, superbiam, quæ illi contraria & inimica est, vituperamus. Quo magis autem superbiam accusamus: atque damnamus, eò magis humilitatis virtutem attollimus, quæ nos ab eius labe atque malitia incolumes conseruat. Quia verò in superiori concione humilitatis laudes quoad fas fuit, persecuti sumus: nunc superbiæ damna, ac præcipuè inanis gloriæ (quam Cassianus inter octo principalia vitia numerat, & Græca voce *ξενοδοξία* appellat) quæ bonis operibus insidiatur, & ab ipsis interdum robur accipit, paucis explicabimus: si prius tamẽ Euangelicam lectionem explanauerimus: in qua cælestis medicus salutare nobis pharmacum aduersus hunc morbum præbet. Quid enim aliud omnis eius doctrina, quàm languentium animorum medicina est? In hac enim Euangelica lectione proposita quadam parabola, quorumdam hominum timorem curare voluit: qui in se ipsis confidebant tanquam iusti, & aspernabatur cæteros. Qua autem medicina horum saluti consuluit, eadẽ quoq; omniũ nostrum incolumitati prospexit. Vt hoc autem argumentum piè & religiosè tractare valeamus, cælestem opem sacratissimæ virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Prinsquàm Euangelicæ lectionis explanationem attingam, quomodo hæc parabola cum ea, quæ paulo antè posita est cohercat, aperiendum est. Ad quod breuiter respõdemus, in præcedenti quidem parabola iniqui iudicis exemplo, orationis fiducia

duciam & perseverantiam nobis à Domino commèdari: in hac verò Publicani exemplo, eiusdem orationis humilitatem describi. Multi enim queruntur se cùm aliquid à Deo petant, non exaudiri. Cuius rei causam Iacobus Apostolus assignat cùm ait, **Iac. 4.** Petitis & non accipitis, eò quòd malè petatis: hoc est quia petitiones vestras iis virtutibus quibus foleiri debent, non iuvatis. Quænam istæ sunt, inquires: Tres frequentissimè in literis sanctis numerantur: quarum prima fides seu fiducia est: de qua Salvator ait, Quidquid orantes petitis, credite quia accipietis, & fiet vobis. Altera verò perseverantia est, de qua idè ait: Et ille si perseverauerit pulsans, dico vobis, &c. Tertia autem est humilitas: de qua in Ecclesiastico legimus, **Eccle. 35.** Oratio humiliantis se nubes penetrabit.

In hac igitur Evangelicæ lectionis parabola, Publicani (ut diximus) exemplo hæc ipsa humilitas qualis esse debeat, exponitur: in ea verò, quæ hanc præcedit, tum perseverantia, tum fiducia in oratione mirabili iudicis iniqui exemplo commèdatur. Cæterum ut fiduciæ huius (qua præcipuè infirmitas humana laborat) causam intelligatis, paulò altius scia mihi hoc in loco re perenda est.

Scire igitur oportet ex Theologorum doctrina, primam entis divisionem inter esse creatum & increatum, hoc est, inter creatorem & creaturas assignari: & altero quidem huius divisionis membro solum conditorem, altero verò res omnes alias, quæ vel in cælo, vel in terra sunt, comprehendi. Cùm autem innumeræ sint inter Creatorem & creaturas differentia, tres tantum hoc in loco brevitè commemorabo. Primum enim creaturæ omnes à Deo pendent sicut ab eo conditæ sunt. Creator autè, quia à nullo est, à nemine pendet, ideoque proprio & singulari nomine, Qui est, oppellatur. Deinde creaturæ omnes ex se inopes, & egentes sunt: ille verò inexhaustus bonorum omnium atque divitiarum fons & origo est. Postremò creaturæ proprium est mendicare & à conditore suo bona omnia exquirere: conditoris autem proprium est, à nemine quicquam accipere, sed liberalissimè omnibus omnia pro cuiusque naturæ conditione largiri. Hinc apostolus, **Rom. 11.** Quis, inquit, cognovit sensum Dñi, aut quis consiliarius eius fuit: aut quis prior dedit illi & retribuatur ei? Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Hæc igitur liberalitas naturæ divinæ, atque immensæ bonitatis eius propria est: quo nomine, Bonum, sui ipsius diffusivum esse dicitur. Quemadmodum enim sol calorem, lucem multiplicemque virtutem in omnia mundi corpora latifundit.

Simile.

simè & naturaliter infundit: ita clarissimus ille iustitiæ Sol immensas bonorum suorum opes in omnia quæ condita sunt, liberalissimè effundit. Vt igitur creaturæ proprium est petere & mendicare ita, conditoris est largiri, & de omnibus benè mereri. Creaturas autem ad petendum adigit sua inopia atque necessitas: Creatorem autem ad donandum immensa bonitas atque largitas. Quia verò Dei bonitas longè maior, quàm inopia & necessitas nostra est, ideò longè magis conditor ad donandum quàm creatura ad mendicandum propèsa est. Et quamvis creatura vehementer gaudet cùm beneficium recipit, multò magis conditor gaudet cùm beneficia donat. Cuius rei (vt cætera prætereamus) hoc maximum argumentum est: quòd ea in literis sanctis frequentissimè ab eodem Dño precario commendetur, quæ nõ semel atq; iterũ, sed sine intermissione fieri præcipitur, quod quidè maximũ diuinæ bonitatis atq; largitatis argumentum est. Qualis enim magni alicuius principis liberalitas esset, qui suos semper ad beneficia à se petenda sollicitaret? *Lucæ II.* Qualis ergo illa bonitas, quæ nos adeò instàter ad petendũ excitat his verbis, Petite & accipietis, quærite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis? Et ne frustrà quis hoc fieri arbitretur, subdit protinus: Omnis enim qui petit accipit, & qui quærit inuenit, & pulsanti aperietur. Denique adeò ad benignè faciendum promptus, & ad puniendum tardus est, vt sæpè patronos quærat: quorum præcibus placatus, à seueritate ad gratiam traducatur. An nõ apertè hoc ipse per prophetam dicit, Quæsiui de eis *Exet. 32.* virum, qui interponeret sepem, & staret oppositus pro terra, ne dissiparem eã, & non inueni: & effudi super eos indignationem meam. Quantum igitur hoc fratres diuinæ bonitatis & misericordiz, erga improbos etiam argumentum est, quòd grauissimè ab improbis offensus atque violatus, aduocatos requirat, quorum precibus manum à cæde contineat?

Sed hæc omnia diuinæ bonitatis atq; argumenta superat iniqui iudicis exemplum, quo nos ad orationis perseverantiã excitat, quod paulo ante sacram huius diei lectionem S. Lucas meminit. *Luc. 18.* Excitat his verbis: Dicebat autem & parabolam ad illos, quoniam oportet semper orare, & non deficere, dicens: Iudex quidam erat in quadam ciuitate, qui Deum non timebat: & hominẽ nõ reuerbatur, Vidua autem quædam erat in ciuitate illa, & veniebat ad eum dicens, Vindica me de aduersario meo. Et nolebat per multum tempus. Post hoc autẽ dixit intra se etũ Deum non timeo, nec hominem reuereor, tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in nouissimo veniens sugillet me.

gillet me: At autem Dñs : Audire quid iudex iniquitatis dicit, Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Dicovo bis, quia citò faciet vindictam illorum.

Animaduertite quæso, fratres, quàm impati exemplo nos cœlestis magister ad orationis fiduciam & perseverantiam inuitat, dum se ipsum iniquissimo iudici, hoc est, summam bonitatem cum extrema iniquitate comparat. Magnâ certè nobis fiduciæ materiam præberet, si se carnis nostræ parentibus compararet, quemadmodum alibi dixit: Si vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quantò magis pater vester cœlestis dabit spiritum bonum petentibus se? Quantum enim is pater carnis nostræ superat bonitate, tantùm etiam paterna erga ipsos superat charitate. Potuisset etiam se vel alicui magnifico principi, vel certè cuius homini, qui non esset ab humanitatis affectu alienus, comparare. Sed his omnibus prætermisissis se ipsum cum iniquo iudice componit: vt mirabilem perseverantiæ atq; fiduciæ virtutem clarius ostenderet: quæ nõ quemvis hominem, sed iniquissimum etiam hominem ab omni religione & humanitatis affectu alienum (vtpotè qui neq; Deum, neque hominem reuerebatur) impulit, vt postulata cõcederet. Si ergo sic se cum importuna vetula inhumanus ille atque impius iudex gessit, quid quæso summa illa & immensa bonitas non faciet? quid non douabit, cum electi eius filij die ac nocte ad illum clament? Si enim tantum præstitit iudicis iniquitas quid infinita Dei bonitas? Si tantum præstitit homo crudelis & inhumanus: quid ille, qui tanto operè ad dandũ propensus est? Si eò vsque processit iniquitas, quò perueniet diuina largitas? Si ille viduæ, quam contemnebat, perseverantia victus est, quid ille faciet continuis electorum atque filiorum suorum precibus excitatus? Quid non facit rogatus, qui tam multa beneficia in genus hominum contulit non rogatus? Quid non faciet in gratiam iustorum, qui tam multa propter salutem pertulit peccatorum? Non video, fratres, quo alio argumento cœlestis magister, orationis perseverantiam, & diuinæ miserationis fiduciam potuerit commendare, quàm eum se cum iniquo iudice comparare dignatus est. Sed quoniam non satis hanc tantam Dñi dignationem explicare scio, vos ipsi eum deprecamini, vt qui hac similitudine misericordiam suam vobis declarare voluit eius vim aperire dignerur. Illud autem dissimulare nõ possum, q̃ quisque neque hoc argumento conuictus, aut in fiducia diuinæ miserationis nutat, aut orandi perseverantiam parum ad impetrandum

impetrandum conferre putat, (quod dictu nefas est) ipso opere, misericordiae parentem hoc iniquo iudice deteriorem & crudeliorem facit: quippe qui non praestet, quod inhumanus & crudelis iudex praestitit. Quod cuius blasphemiae sit, facile ipsi cernitis. Oremus ergo, fratres, & in oratione perseveremus, & fidenter oremus: nunquam enim hoc frustra faciemus.

I.

His ita constitutis, ad Evangelicam parabolam veniamus: in qua tertia orationis conditio, hoc est vera cordis humilitas commendatur. Ait igitur Dominus:

Duo homines ascenderunt in templum ut orarent, vnus Phariseus, & alter Publicanus. Phariseus stans hac apud se orabat, &c. Quamuis in templo stantes, pie & religiosè orent, religiosius tamen orant qui vel flexis genibus, vel humi procumbentes orant: quemadmodum orauit in horto Christus Dñs procidens in faciem suam veluti se ipsum ante superni patris conspectum proster-nens, & ad nihilum redigens. Cùm autè hoc in loco Phariseus stare describitur, magis hoc ad eius superbiam exprimendam, quàm ad reuerentiam designandam dicitur: sicut & cetera, quae in eius oratione apparent. Sed orationem videamus. Matt. 16.

Deus, inquit, gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominũ raptores, iniusti, adulteri, veluti etiam hic Publicanus. Ieiuno bis in sabbato: decimas do omnium, quae possideo. Quid in hac oratione reprehendi potest, quando in ea Phariseus pro beneficiis à Deo perceptis gratias agit?

Hoc enim perinde videtur, ac si diceret: Cùm seculi homines, Dñe, tam multis sceleribus inquinati sint, quibus ego tanquàm eiusdem naturae, atque peccati consors inquinari potuissè, gratiae tuae de peccato, quia tantis me malis eripuisti. Quod si bona sua proferre vitio datur, quid Paulo facies, qui adeò apertè fatetur se pl^o omnib⁹ laborasse, plus in Euangelio diuulgando profecisse, & plura propter Christum supplicia pertulisse? Quid verò sanctus Iob? An non ipse longa oratione opera sua enumerat, pauperumque patrem, caecorum oculum, & claudorum pedem sese profite-tur? Quid regius vates? Quoties innocentiae, atque bonorum operum suorum catalogum texit? Quia, inquit, custodiui vias Domini, nec impiè gessi à Deo meo, &c. Quid illud? quàm ardenti & concitata oratione pronunciatum? Venite, ait, audite & narrabo vobis omnes qui timetis Deum quanta fecit anima mea: Si igitur his omnibus non vitio, sed laudi datur, quòd virtutes & egredia facta sua non solum Deo, sed hominibus etiam enarrarent: cur Phariseus accusatur, qui virtutes suas non qui-

dem hominibus (in quo plus in erat periculi) sed Deo gratias agens commemorat? Certè si verba spectes, vix aliquid quod sit reprehensione dignum inuenies.

Hinc discimus, fratres, quàm sit occultum superbiz vitium, & quàm multis modis auctore suum fallat. Virium igitur non tam in verbis & oratione, quàm in animo erat. At ponderator spirituum Dominus non verba, sed internam animi elationem intuebatur. Itaque in illis sanctorum verbis animum fraternam charitate incensum, & veritatis atque iustitiz patrociniũ, quod illos ad bona sua proferenda excitabat, inspiciebat: in hoc autem mentem eius superbie spiritu inflatam contemplantur: ideoq; illorum verba propter pietatem animi coronat, huius verò propter superbiz & elationis spiritum damnat. Vnde colligimus, fratres, non tã ex verbis aut operibus nostris quàm ex animi intentione & proposito nos esse iudicandos. Quare nemo sibi de sola externa boni operis facie blãdiatur, sed interiora sua rimeatur, exploretq; diligenter quid in penetralibus animi sui lateat, quo affectu, qua mente, qua intentione pium opus edat. Ex hoc enim à Domino iudicandus est. O quantæ hic amoris proptij fibræ sub pietatis specie latere solent: quæ quidem cum Deo secretorum omnium cognitori pateant, auctorem tamen suum sæpè latent? Certè Phariseum huc latebant, in quo sub grauidinis imagine tumor metis, & proximorũ despectus abscondebatur. Propter hoc enim aiebat, Gratias tibi ago, quia non sum sicut cæteri hominum.

August.

Hinc D. Augustinus Phariseum arguens ait, Dicere potuisset, Non sum sicut multi homines. Quid est, cæteri hominum, nisi omnes præter ipsum? Ergo solus Phariseus iustus est, cæteri autem peccatores. Videris animi tumorem & elationem? Vnde quæso hæc tanta sui fiducia & aliorum contemptus? Certè ex illa, quæ à Grecis dicitur *φιλαυτία*, hoc est, immodicus sui amor. Hæc enim sæpè homines vsque eò exæcat, atque de mente deducit, vt tantum sibi tribuant, quantum se ipsos diligunt. Quo fit, vt homo singularem quædam & principem locum sibi arroget: neque villo modo inter vulgi homines se consistere patiantur. Si quid in imo nobilis viri corde repositum sit videre posses, ibi ferè scriptum reperires, se neque nobilitate, neque prudentia, neque magnitudine animi, neq; maiorem gloria cuiquam cedere. Adeò omnibus omnia sua placent, & suum cuique pulchrum. Interdum etiam tantum sibi horum aliquis tribuit, vt credat ideo Rempublicam labare, quòd ipse ad eam fulciendam ascitus non sit. Quod si ipsi contingeret, vt Reipub. clauum teneret

neret, longè aliter omnes pacis & belli artes processuras. Sed ad Pharisæi orationem redeamus.

Deus gratias ago tibi quia non sum sicut ceteri hominum, &c. Quid rogauerit Pharisæus iste (inquit August.) quære in verbis eius & non inuenies. Ascendit orare, noluit Deum orare, sed se laudare: insuper etiam roganti Publicano cœpit insultare. *Non sum inquit, sicut ceteri hominum: velut etiam hic Publicanus.* O insignem temeritatem! Dei sibi officium superbè arrogauit, cuius solius est scrutari renes & corda.

Ieiunio inquit, bis in sabbato: decimas do. Hoc est, non tantum, quemadmodum vulgus, frumenti, vini, & olei, sed, *omnium quæ possideo, decimans etiam mentam, & rutam, cyminum, ac minutissima quæque.* Hic obseruandum, qualia sint, ob quæ hic Pharisæus, & qui huic similes sunt, sibi iustitiam vendicant, nimirum externa tantum opera & magis humanorum mandatorum, quam diuinorum obseruationes, cum ante omnia curanda sint, quæ ad mœtem pertinet, pietas, iustitia, misericordia, humilitas, & id genus cæteræ virtutes: & quæ Deus præcepit priori sine habenda loco. Hinc Saluator in Euangelio ad huiusmodi homines, *Vx inquit, vobis Pharisæi, qui decimatis mentam & rutam, & omne olus, & præteritis iudicium & charitatem Dei. Hæc oportuit facere, & illa non omittere.* *Matt. 23.*

Sed multos Christianorum hoc exemplo arguere possum, fratres, & illos primum, qui cum à nobis obiurgantur, quod parum religiosè viuunt, respondere solent, Ego non rapio, non occido, non aduerto, non vim cuiquam infero: quid igitur amplius à me requiris? Hoc ipsum Pharisæus dicebat, insuper & decimas integrè soluebat, & bis in hebdomada ieiunabat, quod tu minimè facis, & tamen iniustus erat. Præterea si hic Pharisæus, qui à communibus multorum vitis aberat, iustus apud Deum non erat, quid improbi homines de se sperare poterunt? Si. n. in statu damnationis est qui neque aliena rapit, neque adulterium committit, neque decimas surripit, neque ei ieiunia legitima violat, quandoquidem sponte sua bis ieiunat in Sabbato: quid quæro facient qui aliena deripiunt, & violenter detinent qui oculos habent plenos adulterij & incessabilis delicti? qui neque decimas fideliter solvunt, neque bis in hebdomada ieiunant, imò qui nulla ab Ecclesia ieiunia instituta seruant? quid inquam, isti flagitijs cooptati sperare poterunt, si qui ista præstabat, à Domino damnatur.

Hæc autem ratio, fratres, iam dudum mihi persuasit, vt credam paucos admodum esse, qui æternam salutem cōsequantur.

Quantum enim coniectura consequi possum, duo sunt hominum genera, quæ ab æterna salute excluduntur: alterum quidem infidelium, alterum verò eorum, qui cum fideles sint, infidelium mores & vitam sectantur: qui videlicet ita cupiditatibus suis indulgent, & mundi legibus sine vilo diuini numinis metu seruiunt: qui que ita se totos libidinibus suis addixerunt, ac si nullum diuini iudicij metum haberent, nullam fidem ac religionem colerent. Vbi enim similia flagitia sunt, quid nisi eundem exitum, eandem que sortem sperare conuenit? Hanc enim sententiam iam pridem Dominus aduersus Iudæam protulit: In via sororis tuæ ambulasti, & dabo calicem eius in manu tua.

II

Sed iam omisso Phariseo, ad Publicanum veniamus, de quo Saluator ait: *Publicanus autem à longè stans nolebat nec oculos ad cælum leuare, sed percutiebat pectus suum dicens, Deus propitius esto mihi peccatori.* Omnia sunt humilitatis plena: locus item & oratio eius cum animo & oculis consentiebat. Animus enim demissus erat, oculi ad terram directi: locus in quo orabat longè à sanctuario: oratio verò his omnibus consentiens huiusmodi erat, *Deus propitius esto mihi peccatori.* Totus ergo interius & exterius velut quodam humilitatis indumento amictus erat. Quare nihil mirum si humilitatis amatorem Dominum ad se traxerit. Verissimè enim à diuo August. dictum est: *O quam excelsus es Domine, sed humiles corde sunt sedes tuæ.* Stabat igitur à longè, & nolebat nec oculos ad cælum leuare, iudicans eos indignos visione superna, qui maiuisset bona spectare terrena quam cælestia: agnoscens se indignum, qui eò conuerteret intuitum, vbi sedem habet is, quem se dolebat offendisse. Attamen pius Dominus, qui humilia respicit in cælo & in terra, quem propter humilitatem longius à stare videbat, de pro-pinquo respexit, eius peccata clementer condonans. Nec contentus à longè stare, percutiebat pectus suum (non quidè eo modo, quo nonnulli hoc tempore in Ecclesia pectus sola manu sine vilo doloris sensu percutientes, vagos & curiosos oculos, ne dicam impudicos, per omnes Ecclesiæ angulos ericundunt.) Sed magno cordis dolore pectus tundebat, velut reprehendens cor suum, quod ipsi admissorum criminum origo esset & causa, illum que malorum omnium fontem repurgari à Domino postulans. Verè enim de corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, &c.

Tunsoni autem pectoris humilem addebat precationem, breuem illam quidem verbis, sed doloris affectu longam: non quidem

quidem (vt Pharisæus) gratias agens (qui nihil se habere crede-
 bat eorum quæ ille iactabat) sed humiliter se accusans, & pecca-
 torum veniam postulans. Hoc sanè conuenientius fuit oratio- *Prou. 18.*
 nis suæ, quàm illud Pharisæi exordium. Vt enim sapiens ait, Iu-
 stus in principio est accusator sui. Itaque aiebat, *Deus propiti- Lucæ 18.*
 esto mihi peccatori. More igitur illius prodigi filij in animo suo
 orabat, Pater peccati in cælum & coram te iam non sum di-
 gnus vocari filius tuus: fac me sicut vnum de mercenariis tuis.
 Esto igitur placibilis ac propitius mihi peccatori. Non allego
 merita, nulla habeo bona opera, sed prouoco ad tuam miseri-
 cordiam. Ego peccator sum, tu misericors es. Ego pœna dignus
 sum: in te est, vt eam vel infligas, vel condones. Ego homo sum
 peccator: tu Deus misericors. Ego iniquitatem meam agnosco:
 ego me accuso & condemno: tu me absolue, tu mei miserere, vt
 iustificeris in sermionibus tuis, & vincas cum iudicaris. Apud te *Psal. 51.*
 enim misericordia, apud te propitiatio est. In me quidem vnde
 me condemnes, in te verò, hoc est in immensa tua bonitate, vn-
 de me serues. Quâuis enim ego admisi vnde me damnare pos-
 sis, tu non amisti vne saluare soles.

Hactenus, fratres, audiuius in Pharisæo superbum accusa-
 torem, in Publicano autem humilem reum: nunc superni iudi-
 cis sententiam audiamus. *Dico vobis, descendit hic iustificatus in*
domum suam ab illo: quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur, & qui
se humiliat exaltabitur. Verè enim (vt Salomon ait) superbum
 sequitur humilitas: & humilè spiritu suscipiet gloria. Hæc igitur
 humilitatis virtutem, fratres, præcipuè colamus: idque tanto
 diligentius, quanto vehementius in aliarum virtutum acqui-
 sitione profecerimus. Parum enim nobis cõferet in aliarum vir-
 tutum studio profecisse, nisi virtutû omnium custodem humi-
 litatè sollicitè seruare studeamus. Sicut enim magistratui ciui-
 tatis parû prodesset quòd ciuitas validissimis circumdaretur mu-
 ris, & diligenter custodiretur, si ruinam relinqueret, ex qua in
 eam tutus hosti pateret accessus: vel nauet, quòd nauim tabulis
 & clavis instaurare fecisset, si ruinam minus decenter consoli-
 datam reliquisset, ex qua intra nauim aqua ingredi, & eam sub-
 mergete posset: ita etiam homini parum proderit aliquot fuge-
 re vitia, de bonis operibus gratias Deo agere, & eleemosynas
 illi offerre, si vitio animi elati viam inimicis relinquat, qua ingre-
 dientes omnia perdant. Hactenus de Euâgelica lectione: nunc
 sententiam themate comprehensam expendamus.

Omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Diximus initio, fratres, ex philosophorum doctrina eandem esse contrariorum disciplinam: quia videlicet ex alterius cognitione, alterius cognitio pendeat. Quocirca cū in hac proposita sententia dominus & superbiam accuset, & humilitatem commendet, eo ipso, quo superbiam vituperamus, humilitatis virtutem, quæ nos ab ea liberat, commendamus. Cū autem superbiæ vitium fœcundissimum sit, pluresq; intra sinum suum virulentas propagines complectatur, eius filia inanis gloria latissimè patet: quæ (vt antè diximus) bonis operibus insidiatur. Cū enim cætera vitia multiplicatis virtutibus decrescere & minui soleant, sola inanis gloria est, quæ nisi diligenter prospiciamus, ex ipsis virtutum incrementis robur ad tentandum colligit, vt pote quæ sciat vni tantum virtuti honorem & gloriã deberi: quo nomine nō alienum honorem vsurpare, sed debitum sibi vendicare videtur. Vnde quemadmodum tinea à vestimento nascitur, & vestem ipsam, hoc est, parentem, à qua nata est, corrumpit: ita ex præclaris virtutum actionibus inanis gloria occasionem arripies, virtutes ipsas diruit atque corrumpit. Itaque tantum abest, vt inanis gloriæ pestis aliarum virtutum officijs extinguatur, vt (cōtra aliorum vitiorum naturam) ipsis virtutum successibus pinguescere soleat. Hinc Ioannes Climacus

Simile.

Dissimil.

Simile.

insigne inter desperationem & inanem gloriam discrimen assignat, his verbis: Gaudet desperationis spiritus, cū videt multiplicari vitia: contra verò inanis gloria, cū virtutes multiplicari animaduertit. Prioris ianua est multiplicatio vulnerum: secundi, diuitiæ laborum. Expectat formica donec perficiatur triticum: inanis autem gloria, dum congregantur virtutum opes. Idemque allibi singulis virtutibus singula vitia virtutis eius imaginem referētia opponit. Discretionem namq; astium, castitati amaritudinem, hospitalitati ingluuiem, spei pigritiam, mansuetudini desidiam, cæteraque similia vitia virtutibus confinia, & tamen inimica esse docet. Cæterum inanem gloriam nō vni alicui virtuti, sed virtutibus cunctis insidias struere testatur. Itaque vnicuique virtuti suum veluti vermem illam corrodētem subiecit: inanem verò gloriam nō vnius, sed virtutum omnium vermen esse dixit.

Denique eò vsque nequissimi huius spiritus virulentia procedit, vt non ex alijs virtutibus modò, sed ex ea quoque victoria, qua ipse vincitur, vincendi occasionem arripiat. Dum enim

victus

victus terga vertit, sagittas mortis aduersus insequentem iaculatur. Quam rem, D. Fulgētius ornatissimè depingit his verbis: *Fulgen-
tius.* Vitiōrum auctor dæmon in eo, quod non potest vincere vitijs suis, vincit virtutibus alienis. Armis quibus eliditur, surgit: & virtute qua deijcitur, deijcit. Laudat qua se perspicit superari virtutē, vt victus possit captiuare vincētē. Inijcit enim cordi iactantiam, vt grauiori lapsu de alto possit deijcere, si quos in humilibus videt gradu firmitore pugnare. Quid autem hac ruina aut miserabilius? aut mirabilius? Hactenus ille.

Tales autem D. Gregorius suis ipsorum armis, suaque victoria superari ait his verbis. Sub hoste quem prosternit motitur, qui de culpa, quam superauerat eleuatur. Vt autem hoc ipsum quod diximus proposito exēplo fiat illustrius, quid ea de re idē Ioānes Climacus scriptum relinquerit, in medium proferamus. *Gregor.
Clim.* Sic enim ait: Notauit quidam ex iis, qui videre acuitius poterāt: narravitque quod viderat. Cū sederem, inquit, in cœtu quodam, adueniētes ad me inanis gloriæ, & superbiæ dæmones iuxta me ex vtraque parte sederunt. Et vnus quidem ex ijs digito suo illo vanissimo pulsauit latus meū hortans, vt aliquid, quod ad contemplationem pertineret, siue opus quoddam in deserto à me gestum loquerer: quem cū à me repulisset dicēs, *Psal. 69.* Conuertantur terrosum & erubescant, qui mala mihi cogitāt, protinus is, qui à sinistris erat, ad aurē mihi dixit, Eia, bene fecistis: magnusque effectus es: quippe qui impudentissimam matrem meam viceris. Ad quem ego ritē sequentem versum resumens, dixi, Anertantur statim erubescētes, qui dicunt mihi, Eia bene fecisti.

Sed iam expēdere incipiamus, qua ratione acerrimum hunc cunctatum virtutum hostem superare valeamus. Ad hoc igitur primum quidem vehementer adiuuat, vt quatenus pro status cuiusq; conditione fieri poterit: iustitiam nostram ab hominū oculis abscondamus. Quod consilium à cęlesti magistro accipimus, qui ait, Te autem faciēte eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Nō potuit illis verbis secretum boni operis magis commendare, quā cū prohibuit, ne sinistra sciret, quod dextera faciebat. De beato Ioanne Climaco in eius vita scribitur, quod solitudinis secessu sanguisugam inanis gloriæ vitare studebat. Appellabat autē eam appositissimo nomine sanguisugam, quod ea sensim & leniter omnem bonorum operum succum ebibere & exhaustire soleat. Cū autem necessitatis ratio flagitat vt bona opera in luce ac celebritate hominum edenda sint, illa D. Gregor. cautio tenenda est, vt vide-

licet sic sit opus bonum in publico, quatenus intentio maneat in secreto, vt & per bonum opus proximis præbeamus exemplum, & per intentionem, qua soli Deo placere cupimus, semper optemus secretum.

Sed est tamé aliud secretum interius, quod tanto maiori studio captandum est, quanto secretius adhuc nocere potest. Non enim ab alienis tantum oculis, sed à nostris quoque periculum nobis imminet. Periculum enim est, si in bonis, quæ agimus, paulo diutius oculos defigamus (etiam cum pro illis Domino gratias agimus) ne ab ipsis etiam, sicut ab alijs, fascinemur: & ipsi nobis Sathan & laqueus efficiamur. Fieri enim aliquando potest, vt sub obtentu gratiarum actionis in vitium incidamus elationis, quod huic Pharisæo accidisse vidimus. Ideoq; vitandi huius periculi gratia sancti patres monent, vt diutius homo in peccatorum, quàm in huiusmodi beneficiorum consideratione versetur: maioriq; studio quid sibi ad virtutem desit, quàm quid adsit, inquirat. Hac enim ratione in humilitatis virtute stabiliiores, & ab occultissimo superbix & inanis gloriæ vitio erimus tutiores. Hic enim domesticus & familiaris hostis cætenis, obseruandus est oculis, ne (vt assolet) occultè nobis subrepat, & omni laborum fructu spoliet. Monachus quidam iunior seniore in vitis patrum rogauit, quid esset in causa, quòd cum ipse in congregatione monachorum degens frequentissimè ieiunaret, in solitudine positus vix hoc sibi imperare posset. Cui sanctus senior inanis gloriæ vim atque naturam solerter attédens In monasterio, (inquit) fili, cum tibi ieiunare videbaris, non ieiunabas, erat enim aliquid vnde pascebaris, nempe aura inanis gloriæ, quæ tibi propter abstinentiæ laudem tribuebatur: qua in solitudine sublata, vbi spectator defuit, defuit & ieiunandi studium. Ex cuius verbis satis liquet, quanta nobis attentione & vigilantia opus sit, vt subtilissimi huius vitij molles aditus obseruemus: quod propterea vento & auræ toties cõparatur, quòd quavis vel exigua rimula in nobis deprehensa aditum sibi mèribus nostris aperiat.

Illud præterea prouidendum, vt non in operis initio solùm, sed in progressu etiam & sine eâ mentem ac sinceritaté, quam nobis initio proposuimus, retineamus, nec nos in portu iâ tutos navigare credamus, cum sana mente bonum opus auspiciati sumus. Callidus quippe hostis noster non protinus quiescit, sed dat operam, vt quam intentionem vitare initio non potuit, in progressu, aut fine operis (cum securus sibi iam homo videtur) vitiet. Quod videmus Balaam ariolo contigisse, qui cum voca-

tus à rege Moabitarum absque Domini imperio, ite recusasset, & ab eo iussus esset ire, in medio tamen itinere ab Angelo correptus, ac penè occisus est: quòd videlicet peruersa esset via ei⁹ Deoq̄ue contraria. Quomodo autem peruersam viam, tibiq̄ue contrariam asseris, quã tu ipse iniūxisti? Nimirum quia quod rectè ex imperio Domini cœptum erat, in medio itinere commutatum fuit: dum ariolus in mercedè regis oculos conciliens (vt Iudas Apostolus ait) ad eius gratiã loqui destinauerat. Hinc D. Gregor. Sæpè, inquit, dum boni operi laus humana obuiat, mentem operantis inuitat, quæ quamuis initiò quæsitã non fuerit, in medio tamen oblata delectat.

Vltimo loco huius vitij grauitatem sollicitè attendamus, quo ab illo nobis diligentius caueamus. Quia enim pœna sequitur culpam sicut vmbra corpus, ex pœnæ magnitudine culpæ magnitudinem colligere licebit. Ergo Nabuchodonosoris supplicium consideremus, qui mundi Monarcha septennio cum feris more ferarum vitam egit, quod in superbiam elatus fuerit. Iam verò quis Herodis supplicium non miretur? non horreat? qui quoniam adulantis populi vocibus elatus, Deo gloriam (vt patet) non dedit, sed sibi eam sumpsit, ab Angelo grauissimè percussus, vermibus excus expirauit. Et quidem is Iacobum Apostolum occiderat, & Petrum in vincula coniecerat, vt ipsum in Iudæorum gratiam simili modo iugularet. Nec ob hæc duo atrocissima crimina vllis ab eo Dominus pœnas pendit: qui tamen ob hanc indignissimam, quam sibi sumpsit gloriam, nouo atque horrendo supplicij genere penas dedit. Huius ergo pœnæ magnitudo quantum hoc viciũ humilitatis amatori displiceat, aperitissimè declarat. His igitur remediis, fratres, metes nostras aduersus importunum & familiarem hunc hostem armem⁹: vt ab ipso liberati, in humilitatis virtute stabiliamur, vt in tempore visitationis nos exaltet, ille qui ait: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur.* Cui est gloria, & imperium in secula seculorum Amen.

Dan. 4.

Acto. 12.

DOMI:

Dominica XI. post Pentecosten concio prima: in qua lectio Evangelica explanatur: in cuius explanatione primo loco quid per hominem surdum & mutum intelligi debeat, exponitur, secundò verò morbi huius grauitas indicatur: tertio verò eiusdem morbi remediũ per ea, quæ Dominus in eius curatione fecit, declaratur.

THE. Suspicens Iesus in calum ingemuit, & dixit, effeta, quod est, & daperre, Marc. 7.

Dvo sunt, dilectissimi: in quibus medicinæ ars præcipuè versatur. Nã & morborum vim, & grauitatẽ declarat: tum deinde eorundẽ remedia, & medicamẽta tradit. Cũ autẽ homo corpore & anima constet, nec minus anima quàm corpus multis morborũ generibus obnoxia sit, ideò scriptura diuina, quæ languentiũ animarum medicina est, hæc eadem ubiq; docet. Eamq; peccatorum differentias, & grauitatem declarat, & varia quoq; animarũ languoribus medicamẽta proponit. In quarũ rerum cognitione tota Christianæ Philosophiæ summa continetur. Quisquis enim peccati grauitatem iustis ponderibus librare, & qua ratione huic morbo mederi debeat intellexerit, hic planè Christianæ philosophiæ summã cõplexus est. Hæc autẽ duo cælestis medicus mira quadã & noua ratione in hodierna S. Euãgelij lectione docet, cũ hominẽ surdum & mutum sanat. De his igitur in præsentì concione dicturi, cælestẽ opem sacratissimæ Virginis interuẽtu suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Narrat S. Euangelista Marcus oblatum Domino à quibusdam fuisse hominem surdum & mutum, à quo suppliciter petebant, vt manus suæ contactuæ grum contingens, illi sanitatẽ donaret. Qua in re & benignitas Domini, & supplicantium fides, charitas, & vis orandi apertè colligitur. Fidei enim fuit credere Dominum solo manus suæ contactu sanitatẽ donare posse: Charitatis autem & misericordiæ fuit, languentis hominis curam habere, cũq; cælesti medico curandũ offerre. Vis autẽ orationis in eo apparet, quòd quæ fidenter petierunt, facillè impetrarũt. At benignitas Domini in eo potissimũm elucet, quòd non solũ propriis languentiũ meritis, & precibus, sed alienis etiã placatur, & postulata concedit. Hinc Ecclesia sanctos qui

in cælo resident, assidue precatur, vt pro nobis apud communẽ Dominũ intercedant, vt qui post enavigatum turbulentũ huius mundi pelagus ad fidã littoris stationem peruenerunt, de salute sua securi, de nostra sint solliciti.

Oblatũ ergo Domino surdum & mutum noua quadam (vt antè diximus) & mirabili ratione curauit. *Apprehendens namq; hominem de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius, & suspiciens in cælum ingemuit, & ait illi, effere, quod est adaperire: & statim apertæ sunt aures eius, & solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè.* Nemo adeo stupidus erit, qui in his Domini ceremoniis otiosum aliquid esse credat: omnia mystica sunt, omnia salutarem doctrinam sub hisce imaginibus continent.

Vt igitur quid Dominus hac noua curandi ratione docere voluerit expediamus, scire oportet, in hoc homine surdo & mutuo eum hominem designari, qui mentem habet surdam & mutam. Hoc autem modo surdus est qui aure cordis verbum Dei minimè percipit, Mutus autem est, qui os habet in oratione clausum: quæ duo mala hominem in extremum salutis discrimen adducunt: quando miser homo nec Deum loquentem audit, nec ipsum Deus. Constat autem (vt de priori morbo prius dicamus) inter præcipua diuini spiritus instrumenta: quo mentes hominum sanantur, esse Dei verbum, quod per aures corporis in aures penetrat mentis, easque diuina luce complet, & erga diuina afficit, atque ita demum sanitatem confert. Hinc sapiens: Non enim, inquit, herba, aut malagma sanauit eos: sed *Sap. 16.* sermo rãus Domine, qui sanat omnia. Huius enim sermonis virtute vniuersam ad se mundũ Dominus traxit Cũ sacerdos *Iosua 7.* tes tubis sacerdotalibus cecinerũt, illico muti Iericho corruerũt. Quo indicio significare Dominus voluit mundi potentiã atq; tyrannidẽ sacerdotalibus tubis, hoc est sermone Domini, & Apostolica prædicatione fractam, & superatam fuisse. *I. Pet. 2.* Hinc Petrus Apostolus fideles renatos esse ait per verbũ Dei viuĩ & permanentis in æternũ. Hic igitur tãtus fructus ex diuini verbi doctrina manauit, quo deficiente, ieiuna, arida, & sterilia sũt omnia. Hinc Salomon: Vbi non sunt, inquit, boues, præsepe vacuum est: vbi autem plurimæ sunt legetes, ibi manifesta est fortitudo bouis. Quo genere loquendi vir sapiens quid copia *Prov. 14.* vel inopia cælestis doctrinæ patiat, significauit. Bouis enim nomine strenuos atq; fideles diuini verbi operarios intellexit.

Vt autem huius verbi doctrina salutans homini sit, oratio adhibenda est: cuius officium est opem Domini assidue implorare.

Eccle. 35. rare. Hinc Ecclesiasticus, Qui, inquit, conseruat legem, multiplicat orationem. Hac enim auxilium à Domino petit, quo legem ab ipso latam seruare queat. Sic etiã diuinus Psalter, Os, inquit, meum aperui, & auraxi spiritum: quia mandata tua desiderabam: hoc est ex intimo corde preces ad te Domine fudi, & mentem meam corroborares, quo mandata tua (quæ super aurum & topazium diligebã) per gratiã tuam adimplere possem. Miruò ergo ista se adiuuant: hoc est, diuinæ legis disciplina, & orationis instantia. Oratio enim gratiam impetrat, hæc verò legem implere potest.

Iacob. 5. Quanta sit autẽ orationis vis, Iacobus Apostolus declarat his verbis: Multum valet deprecatio iusti assidua. Elias homo erat similis nobis passibilis, & oratione orauit, vt non plueret super terram, & nõ pluit annos tres, & menses sex. Et rursum orauit, & cælũ dedit pluuiam, & terra dedit fructum suum. Quorsum ait Eliam hominem fuisse similem nobis passibilem, nisi vt mirabilem vim orationis ostenderet, per quam homo eam ferè dignitatem assequitur, quæ Dei propria est? Deus enim est, qui ligat aquas in nubibus: Deus est, qui dat nobis pluuiam temporaneam & serotinam, qua terra germinet fructus suos. Tantum autem oratio potest, vt hoc ipsum Dei munus & officium sibi sumat. Sed dicet aliquis, Non adeò mirum est, Eliam virũ sanctissimum hoc precibus impetrare potuisse, nos autem longissimè ab Eliæ merito & sanctitate distamus. Proponã ergo vobis hominem, qui nihil de Christo Domino, nihil de eius Euãgelio audierat: cuius tamen oratio eum elemosyna coniuncta mirabilem à Domino gratiam consecuta est. Cornelio enim centurioni apprensus in veste fulgenti Angelus ait, Corneli orationes tuæ, & elemosynæ tuæ ascenderunt in memoriã in cõspectu Dei. Et nũc mitte viros in Ioppen, & accerse Simonem, qui cognominatur Petrus: hic dicet tibi quid te oporteat facere. Cũ n autem vocatus Apostolus venisset, & Christi mysterium corã centurione & omni domo sua prædicare cõpisset, cecidit Spiritus sanctus super omnes, qui audiebant verbũ, & obstupuerunt ex circuncisione fideles, qui venerãt eũ Petro: quòd & in nationes Spiritus sancti gratia effusa esset. Audiebant enim illos loquẽtes linguis & magnificantes Deum. Quid ergo mirabilius, quam eandem Spiritus sancti gratiam, eandemque dona linguarũ, quæ Apostolis concessa sunt, hominibus ethnicis momento tẽporis impartiri? Quid autem hanc tantam gratiam, quæ stuporem fidelibus incussit, nisi oratio eum benignitate coniuncta consecuta est?

Sunt igitur, fratres, oratio cum diuina lege duo præcipua Christianæ vitæ fundamenta, sine quorum subsidio atque ductu nemo salutis viam ingredi poterit. Vnde Dominus populo suo quem ex Aegypto ad promissam terram ducebat, duos strenuos duces prouidit, Mosè & Aaron fratres. In Mosè autem legislatore legem quæ Dei verbo continetur intelligimus: in Aarone autè sacerdote (cuius munus & officium est sacrificiis & precibus diuinum numen placare, & opem eius implorare) orationis studiū accipimus, quæ in hoc eodem officio versatur. Hi igitur duo duces ad hoc salutis iter nobis necessarij sūt: qui meritò fratres dicuntur, propterea quòd hæc duo vitæ nostræ subsidia germana charitate deuincta, mutuas sibi operas præstant, totūque interiorem hominem ornant atq; perficiunt. Lex enim iugum atque onus mandatorum diuinorum humeris nostris imponit: oratio autem Spiritus sancti consolatione refecta, iugum hoc suauē facit & leuō.

Nunc quæro à vobis qualis erit eorum vita, qui his præsiidijs destituti sunt: qui vix aures habēt quibus legē Domini & verbum eius accipiant, vix item os, quo eiusdem opem implorent, qua legem adimplere possint. Tales autem per hunc hominem surdum & mutum commodissimè figurantur: quorum, pro dolor, multos esse in Ecclesia videmus: qui cum multis annis sacris concionibus interfuerint, ne vnum quidem verbum internis auribus acceperunt: qui cum fidem habeant, sic viuunt, quasi fidei lumine orbati essent: sic audiunt quasi prorsus nihil audirent. Nihil enim magis his, quæ audiunt commouentur, quàm si ea quæ dicuntur, ad eos minimè pertinerent. Hos autem aspidibus similes esse Propheta docet his verbis, Furor illis secundum similitudinem serpētis, sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas: quæ non exaudit vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter. Vulgò enim ferunt aspidē cum incantatur, ne lethali veneno homines inficiat, alteram aurē terre affigere, alteram verò cauda in eam immissa obstruere vt ita demum veneni vis intus lateentis illæsa maneat. Ad hunc igitur modum cum sapiens incantator, hoc est, diuini verbi concionator obstinatos homines ad sanitatem perducete, & lethali peccati venenum, quod in eorum mentibus residet, deletere contendit: illi contrà, demone id operante, sic aures suas huic diuinæ incantationi claudūt, vt nihil prorsus eorū quæ dicuntur aduertant. Quid verò illi, qui mutum os habent, qui nunquam cum Deo loquuntur, qui opem eius non implorant, qui animæ suæ vulnera cælesti medico curanda non detegunt, qui

Psal. 57.

simile.

in medio laqueorum atque hostium positi, auxilium à cœlesti imperatore minimè requirunt, qui denique in terra oblivionis vitam agunt, dum sui, Deique obliti, nulla neque salutis suæ, neque diuinæ gloriæ memoria tangantur. Hi sunt, qui sine Deo viuunt in hoc mundo, quandoquidè non magis illius meminerunt, quàm si nullum omnino numen esse crederent. Quorum oblivionem per Isaiam Dominus arguit his verbis: Mei non es recordata, neque cogitasti in corde tuo, quia ego tacens, & quasi non viciens, & mei oblita es. Hoc est, quia externis auribus me loquentem non audis, neque me immixtis plagis te cædentem vides, arbitraris nihil id esse, quod externis sensibus non percipitur. Hoc est igitur, hominem sine Deo esse in hoc mundo, quod infidelium atque ethnicorum proprium esse Apostolus ait.

Esaias 57.

Ephes. 2.

II. PARS.

Hic est igitur, fratres, exitialis animorum morbus, qui per hunc surdum & mutum adumbratur: cuius gravitatem & periculum ostendere cœlestis medicus voluit, cum tot nouis & insolitis ceremoniis illum aggressus est curare, qui solo verbo sanare potuisset. *Apprehendit enim hominem à turba seorsum, misit digitos in auriculas eius, & expuens, tetigit linguam eius: suspiciensque in cælum: ingemuit & dixit Effeta: quod est adaperire.* Iam diximus nihil in his otiosum esse, nihil mysterio vacans. Omnia hæc & noua & mystica sunt. Sed illud tamè maximè mirabile videtur, quod

Genes. 6.

Dominus ingemuit. Maximum enim malum esse necesse est, quod omnipotenti Deo gemitum excutere potuit. Hoc enim fecit initio mundi, cum omnis caro corruerat viam suam. Dolo enim cordis tactus fuisse dicitur. Idemque cum stupendâ Iudæorum cæcitatem, & Hierosolymitanæ urbis excidium atque vastationem animaduernerint, lacrymatus est dicens, Si cognouisses & tu & c. Sic igitur cum in hoc ægroto hominem spiritualiter surdum & mutum contemplatus est, ex imo pectore gemitum duxit.

Luc. 19.

Cuius autem doloris index hic gemitus fuerit, solus ille intelligere poterit: qui Christi charitatè agnouerit. Cõstat enim dolorem ex amore nasci. Quò autem amissæ rei amor est vehementior, eò dolor est acrior. Quantum autem animarum amor in anima Christi fuerit, nulla vis orationis consequi potest. Ea

Eccl. 2.

namque verè dicere potuit: *Introduxit me rex in cellam viniariã, ordinavit in me charitatem. Pro quo alia lectio habet, Posuit supra me vexillum amoris, hoc est, principem, ducem, & absolutissimum amoris exemplum cœlestis Pater me in Eccl*

hæc posuit. In prælio milites in vexillum intentos semper oculos habent. Quicumque igitur ad charitatis perfectionem aspirat, in hoc amoris vexillum, ipsumque vexilliferum oculos coniciat, qui omnes ad hoc vexillum sequendum admonet cum dicit, Hoc est præceptum meum, ut diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Me igitur sequimini, meam charitatem imitamini: quæ tanta fuit, ut pro amicorum & inimicorum salute vitam profuderim. Vexillum etiam iij, qui arcem aliquam obsident, ubi ea capta fuerit, super eam figunt: quo signo eam deuictam esse profitentur. Cum igitur anima Christi sanctissima amoris vexillum supra se positum confitetur, significat se flagrantissima hominum charitate deuictam & superatam. In hoc enim amoris certamine qui victus est, victor euadit. Quantum autem hoc amore anima illa sanctissima victa fuerit, Incarnatio, Natiuitas, vita, mors, & acerbissima mortis supplicia nostri gratia suscepta apertissime declarant.

Simile.

Cum ergo (ut antè diximus) doloris causa amor sit, ubi tantus animarum nostrarum amor exitit, quantus inde dolor de animarum nostrarum ruinis exitisse putandus est? De B. P. N. Dominico legimus, quod arderet quasi facula zelo pereuntium. Si ergo hunc tantum doloris ardorem charitas beati huius patris exprimebat, qualis dolor ex Christi charitate, quæ sine mensura gratiam acceperat, profluxisse putandus est? Adde quod solus ipse peccati malitiam plenissime comprehendit: ideoque solus ipse patrem huic malitiæ gemitum elicere potuit. Nulli enim neque homines, neque Angeli, neque vlla creatura mens totam peccati malitiam & grauitatem comprehendere potest. Cuius rei & ratio in promptu est. Cum enim per lethale peccatum homo Deum amittat, Deus autem incomprehensibile bonum sit, consequens est, ut nemo possit grauitatem eius rei cognoscere, qua incomprehensibile bonum amittitur. Necessè enim est incomprehensibile esse malum, quod incomprehensibili bono priuat. Solus ergo Deus, qui se plenè comprehendit, peccati deformitatem & malitiam comprehendit: ideoque non mirum, si ita gemit medicus, qui solus morbi periculum plenissime nouit.

Est etiam in hac tanta calamitate aliquid amplius. Nò enim solum Deum, hoc est, infinitum & summum bonum amittit, qui aduersus illum de inquit, sed illum etiam ex fidissimo amico acerrimum inimicum constituit. Quo fit, ut quem antea is hominem paterna charitate & beneficiis prosequeretur, modò ut inimicum ludibrio fortunæ, & humanæ vitæ casibus obno-

Psalm. 24. xium relinquat. Verumque autem vates regius expressit cum dixit, Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum. Vultus autem Domini super facientes mala, vt perdat è terra memoriam eorum. Pius itaque Deus amicus, improbis inimicus. Illis pater, istis vindex: illis protector, istis persecutor: illis (vt Moses ait) tãquam Aquila quæ expandit alas suas, vt supra illas portet eos, istis autem (sicut ipse per Oseam minatur) quasi leona, & quasi catulus leonis. Ego ego, inquit, capiam, & vadam & tollam, & non erit qui eruat. Quid ergo miserabilius, quàm ab illa paterna prouidentia cadere, qua Dñs tuctur amicos: & in illam incidere, qua persequitur hostes?

Exod. 19.

Oseas.

Sequitur aliud non minus despondendum atque pertimescendum malum. Id verò est pœna, quæ huic tantæ auersioni debetur, qua se homo ab immenso & incommutabili honore ad commutabile bonum impiè atque nefariè conuertit. Quæ quidem pœna secundum æquissimas diuinæ iustitiæ leges necessitatio est infinita: quia contra infinitam personæ maiestatem admissa est. His adde ignis cruciatum, qui non corpora solum, sed miseras etiam damnatorum animas acerrimè in omni æternitate cruciabit. Post enim annorum centum mille millia, iterum ad rediviua tormenta sine vilo fine reuertentur.

Nunc quaeso, fratres, per communem fidem, per vestram salutem vos obsecro & obtestor, vt in hac æternitate mentis oculos vel vna saltem hora defigatis, vt eam sempiternis seculorum aetatibus vitare possitis. Qui vnus diei in ediam ferre, qui vehementè vnus noctis ardorem & febrem sustinere nō potestis, & tanquã pilam corpus modò huc modo illuc in lecto sine fine & sine fructu voluitis, qui vni⁹ culicis strepitũ, aut pulicis mortuum ferre non valetis, quonã modo cum ardoribus sempiternis luctari poteritis? Quam magnificis verbis scriptores gentiũ illius Mutij Scævolæ fortitudinem & inuictum animi robur prædicant, quòd breui temporis spatio exertum brachium face ignis supposita, immotus retinuerit. Ego (inquit Seneca) non dubito quin magis laudem truncam iam & retortidam traxum Mutij, quàm cuiusque fortissimi viri saluam. Stetit hostium flammaramq; contèptor, & manum suã in hostili foculo distillantem spectauit, donec Persena rex, cuius pœnæ fauebat, gloriæ inuidit, & inuito ignem eripi iussit. Pudet me, fratres, pudet his exemplis philosophari, & rebus adè exiguis ad tantarum rerum magnitudinem exprimendam vri. Sed queniam maiora ethnicorum exempla non habemus, his vtique nobis vtendum est, vt ex vngue, quod aiunt, leonè æstimare discamus. Si ergo

Seneca.

tam immanem cruciatum iudicamus brachium solùm in igne ad breue temporis spatium torrendum sustinere, quis verbis consequi, aut mente cogitare sufficiat, qualis ille cruciatus futurus sit, cum non brachium solùm, sed omnia etiam corporis membra non ad momentum, sed in omni æternitate Ultricibus flammis crucianda sint? Quæ igitur meos, quæ ratio, hoc tantum supplicium iustis ponderibus æstimare valeat? Non dubium quia id quod nulla temporis mensura circumscribitur, nulla etiam creata mente comprehendi possit. Sola igitur increata mens, hoc est, solus Dei filius, qui huius tanti mali magnitudinem perfectè cognoscit, gemitu suo eius magnitudinè declarauit.

Quid igitur nos, fratres, qui hæc ipsa firma fide tenemus facere, par est, vt hanc tantam pœnam euadere possimus? Conuertite quæso paulisper mentis oculos ad Niniuitarum pœnitentiã. Ingressus Ionas in ciuitatem magnis vocibus clamare cœpit, Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur. Quo clamore tota ciuitatis & principum facies immutata fuit. Surrexit enim rex è solio suo, & abiecit vestimentum suum à se, & indutus est sacco, & sedit in cinere, & clamauit ex ore regis & principũ eius. Homines, & iumenta, & boues, & pecora nõ gustent quicquã, nec pascantur, & aquã non bibant, & operiantur saccis homines, & iumenta: & clament ad Deum in fortitudine, & conuertatur vir à via sua mala, & ab iniquitate, quæ est in manibus eorum. Quis scit si conuertatur, & ignoscat Deus, & reuertatur à furore iræ suæ, & nõ peribimus? O quàm multa sunt in hac Niniuitarũ pœnitentia admiratione dignissima, quæ breuis sermo complecti nõ potest! Quantus ille pavor extitit, quantus mœror, quanta omnium trepidatio, quanta illa pœnitentiã, quæ non solùm homines ad saccum, & clamorem, & ieiunium, sed etiam iumenta, boues, & pecora impulit? Quid enim iumenta deliquerant, vt saccis operienda, & inedia affligenda essent? Quæ autè erat, quàmquã miseranda illius magnæ vrbs imago, cum vno, atque eodem tempore hinc balatus pecorum, inde mugitus bouum, hinc rugitus esurientium iumentorum, inde clamor paruulorum atq; sceminarum trepidantium aëra completeret, & omnia confusis vocibus personarent! Quæ igitur huius tantæ pœnitentiæ causa extitit? Non alia certè, quàm mortis metus & præsentis vitæ amor: cuius etiam vel dubia spes ad hunc tantum mœrorem & luctum impulit. Ait enim rex, Quis scit, si conuertatur & ignoscat Deus, & non peribimus? Nunc ad vos fratres: Si huius momentaneæ vitæ amor, si mortis metus, quæ

momento temporis vitam eripit, tãtum hominibus incertorem
 atque pauorem incussit, quid nos facere par est, ante quorum
 oculos, & sempiterna vita, & sempiterna nem gehennæ mors
 proposita est? Quæ obsecro momentaneæ huius & miseræ vitæ
 ad sempiternam illam & fœlicissimã vitam: quæ mortis huius,
 ad sempiternã mortem (in qua damnati perpetuò mortem de-
 siderãt, & mors fugit ab eis) comparatio esse potest? Quæ enim
 finitæ rei cum infinita comparatio est? Si hos igitur homines
 brevis huius vitæ amor, & momentaneæ mortis metus in hanc
 tantam pœnitentiam compulit, quid in nobis quæso cœlestis
 vitæ amor, & sempiternæ mortis timor agere deberet? Est ne
 vlla creata mens quæ hoc pro dignitate concipere queat? At à
 nobis Dominus quibus tantatum rerum magnitudo proposita
 est, nequaquam similem pœnitentiæ districti onem exigit. Hoc
 enim tãtum requirit, vt commissã, quæ iudex ipse odio profe-
 quitur: nos quoque gemitu & luctu nostro expiare studeamus,
 neque iterum lugenda committere audeamus. Hoc enim tam
 exiguo breuique pœnitentiæ labore, & sempiternos illos cru-
 ciatus euadere, & ad felicissimam illam vitam nobis cõscende-
 re datur. Quis igitur adeò stupidus, adeoque si ipsi inimicus
 erit, qui hoc tam salutare commercij genus non libenter am-
 plectatur: in quo breui exiguoque labore tot pœnas vitæ: tot-
 que bonis frui valeat?

Quid quæso damnati homines facerent, si hæc illis tempo-
 ris vsura, & opportunitas pœnitendi cõcederetur, quam Ioan-
 nes Damascenus, refertente etiam D. Thoma, constanter affir-
 mat precibus D. Gregorij Traiano Imperatori datam: Quid
 illi facerent ignoro: quid autem sanctus quidam eremita (vt D.
 Gregor, ait) fecerit, cui magno Dei munere hæc incendia noua
 quadam & insolita ratione cernere datũ est, cõmemorabo. Sic
 enim ait, Superna pietas ex magna misericordiæ suæ largitate
 disponit, vt nonnulli etiam post exitum ad corpus redeant, &
 tormenta inferni, quæ audita non crediderant, saltem visa per-
 timefcãt. Num quidam Ilicianus priusquam eremũ peteret
 molestia corporis interueniente, defunctus est: sed protinus cor-
 pori restitutus, inferni se supplicia, atque innumera loca flam-
 marum vidisse testabatur: qui etiam quosdam huius seculi po-
 tentes in eisdem flãmis suspensos se vidisse narrabat. Qui cum
 iam ductus esset, vt in illas & ipse mergeretur: subito Ange-
 lum corusci habitus apparuisse fatebatur, qui eum in igne mer-
 gi prohiberet. Cui etiam dixit, Regredere, & qualiter tibi post
 hoc viuendum sit, cautissime attende: postquam vocem paula
 tim-

Gregor.
 lib. 4.
 dia. cap.
 36.

tim recalescentibus membris, ab æternæ mortis somno euigilans, cuncta, quæ circa illum fuerant gesta narrauit: tantisque se postmodum ieiuniis, vigiliisque constrinxit, vt inferni eum vidisse & pertimuisse tormenta, etiam si taceret lingua, conuersatio loqueretur. Hactenus Greg. Hoc igitur exemplo, fratres, discimus quid nobis factò opus sit qui has pœnas improbis esse constitutas certa fide tenemus.

At dicet aliquis, Eremita ille nō modò has pœnas esse credebat, sed etiam noua quadam ratione viderat: multò autem magis visa quàm audita mouent animos. Sit ita sanè: quamuis multo certiora sint quæ fide credimus, quàm quæ oculis usurpamus. In his enim de iudi, in fide autem, quæ diuinæ innitur veritati, illusio nulla esse potest. Rationem tamen vobis ostendam, qua velut in speculo illius incēdij simulacrum quoddam intueni possitis, quod animos vestros (si modò philosophari scijatis) magis fortassè, quàm hic meus sermo concutere poterit. Perge quæso te, homo, & fornacem aliquam in qua lapides calore soluti, in calcem vertuntur, contemplare: mentèque retracta, quo terrore animus tuus concuteretur, si in huiusmodi fornacē conicereris, in qua momento temporis vitā, & cum vita simul doloris sensum amitteres: & hoc indicio intellige, quale erit, non ad momentum, sed sempiternis seculorum ætatibus in fornace multò hac ardentiore cruciari, nec extingui. Ovtinam, fratres, qui tã multas diei horas in rebus nihili insumimus, vel vnā saltem huius ignis æternitati considerandæ, impēderemus! Vtinam aliquantisper iuxta hanc fornacem consistentes, intra vos ipsos sic philosophari inciperetis! Ego certissima fide teneo quod in extrema symboli parte mihi ad credendū proponitur, nempe, Qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam: qui verò mala, in ignē æternum. Post quæ verba subditur: Hæc est fides catholica: quam nisi quisq; fideliter firmiterq; crediderit, saluus esse nō poterit. Ego autem qui fidelis sum, hoc ipsum incōcussa fide teneo. Hæc ergo me fides fornacem aliam sceleratis hominibus hac multò & flagrantiorē, & profundiorē, & acerbiorē paratā esse docet: in qua nō ad horam, aut diē, aut annum, aut ad cetera annorū millia, sed perpetuò sine vilo aut fine, aut termino, aut spe veniæ, aut dolorum lenimine improbi torquendi sunt: quomodo ergo qui hanc a. ledò ieuem fornacem tã operè extimesco, nullūmq; in vita laborem recusarem ne in eam vel ad momentum detrudeter, ardentissimam illam fornacem, sempiternūque incendium non formido: non horreo: nō etiam vel hoc ipsum cogitādo corde & corpore contre-

misco? O plusquam Cimmerias mētis humanæ tenebras, ô detestabilem amentiam, ô stuporem execrandum, ô spirituales animorum phrenesim, quæ homines in tanto periculo constitutos, ridere, ludere, epulari & lætum diem agere facit! Quæ vis igitur illa est, quæ ita nos obstupescit, & à mente deducit, ut nolimus exiguo huius vitæ labore redimere, quod nullis unquam cruciatibus postea redimendum est? Ad hæc sanè hominum excitatæ explicandæ verba defunt, mens deficit, affectus succubit, & omnes ingenij humani vires fatiscunt. Quocirca mirum non est, si magnus ille humanæ salutis amator Dominus, dum obstinatum in sceleribus hominem in hoc surdo & muto, mentis oculis contemplatur, pœnam illi diuino iudicio decretam animaduertens, ex imo pectore gemitum ducat, ut nos exemplo suo mala nostra gemere atq; lamentari doceat. Quæ enim charitas illum impulit, ut videntis ciuitatem, fletet super illam, cum animo futurum illius excidium & vastationem prævideret, & pacis atque oblatæ salutis neglectum cõtemplaretur, eadẽ modò cum in hoc surdo & muto peccati deformitatem, & diuinæ iustitiæ supplicium intueretur, gemere compulit. Vtrobique igitur eadem charitas, eadem causa, eadem futuri supplicij cognitio, illic quidem lachrymas, hic verò gemitum illi excussit.

TERTIA PARS.

Verùm diceris forsitan, In magnâ nos trepidationis foueam hac Domini gemitus explicatione præcipitasti. Extrahe nos, quæso, ab ea, aperi viam, trade rationem, qua hoc tam immane, periculum euadere possimus. Hoc ipsum cælestis medicus in huius aegroti curatione nos docet, dum primò illum seorsum à turba secreuit, deinde digitos in eius auriculas misit, ac postremò expuens linguam eius tetigit. Nihil horum (ut diximus) mysterio vacat. Primùm enim quod Dominus ægrum sanaturus, seorsum à turba separat, solitudinis secessum, & fugam à turba ac tumultu hominum nobis commēdat: quod hac ratione omnes ferè peccandi occasiones fugimus. Cùm enim maxima Christianæ vitæ portio in peccatorum fuga cõstituta sit, vix explicari potest, quantum ad hoc peccandi occasiones fugere conducatur. Solitudo autem hoc maximè præstat, cuius beneficio sensuum fenestræ clausæ manēt, per quas sepe mors animas nostras ingreditur, ut est à nobis alio in loco fusius explicatum.

*Concione
prima de
Cananica.*

D. Aug. let. Quam multa enim oculis peccamus! quàm multa quæ videntur, cupiditati nostræ faces & incendia subministrat! Huius autem rei insigne exēplū D. August. refert. Ait namque Alippium familiarem

familiarem amicum, qui ludorum Circensium spectacula de-
stabat, ab amicis quibusdam multa vi pecuniam eo deductum: qui
bus tamen ille corpore tantum se illic affuturum praedixit, men-
te verò absentissimū. Astitit ergo ibi clausis oculis, quos tamen
ad nouum quendam populi clamorē aperiens, ita ludorum eorū
spectandorum amorem captus fuit, ut alius inde egressus fuerit
quā intauerit. Tantum aliquando videndi sensus animę nocet.

His igitur similibusque delinquendi occasionibus solitudo
aditum praeccludit. Hinc Cassiodorus: Nimia, inquit, turba vitio-
rum sine certamine vincitur, quando solitudo gratiæ suffragatur
hoc est, diuina gratia, quæ peccatum omne repellit, solitudi-
nis quoque beneficio magnoperè iuuatur. Hanc porro solitudi-
nem Hieremias ex matris utero sanctus præcipuè captabat, quo
se ab omni culpa incolumem conseruaret. Sedebam, inquit, *Hier. 17.*
Domine, solus: quia comminatione replesti me. Hoc est, quia timo-
ristui aculeo cōfixeras carnes meas, non modo peccata omnia,
sed omnes etiam peccandi occasiones solitudinis beneficio vita-
bam, in qua neque oculi viderent quod concupiscerent, neque
aures quod audirent, neque lubrica lingua homines cum qui-
bus loqueretur haberet. Simili consilio sancti illi Anachoritiæ
cœtus hominum fugiebant, seseque inter reconditas inuasque
rupes & nemora occultabant, ne hominum conuictus & con-
suetudo humanum aliquid eos pati cogeret. Huius autem rei
memorable exemplum Palladius scribit in historia Lausica. Ait
enim cuiusdam vici incolas ab Episcopo quendam ex antiquis
eremi patribus in sacerdotem petiuisse. Cumque sanctus anti-
stes se eum libenter ordinaturum dixisset, si modo illum ad se
vel vis, vel quauis alia ratione perdidissent, illi hoc accepto res-
ponso, ad eius cellam contendunt, ut illum tracturi, & Episcopo
oblaturi. Quod cum ille rescisset, seque ab amica solitudine in-
nocentiæ matris, abstrahendum præsensisset, fugere ab eis quan-
ta poterat celeritate cœpit. Cumque iam propè esset, ut ab inse-
quentibus comprehenderetur (mirabile dictu) oates gladio absci-
dit, easque ante persequentium conspectum proiciens, perstan-
tè iurauit se, si in proposito persisterent ipsam etiam linguam
abscissurum. Quo facto stupefactus populus, insequi sanctum vi-
rū destitit. Vnde quæso hæc tam stupenda seueritas? Ex hac plane
cura vitandi omne lethale peccatum, quæ faciebat, ut non modo
peccata omnia horreret, sed quidquid vel peccati, vel cuiuslibet
spiritualis detrimenti occasio esset, omni ratione vitandū curaret.

Cum ergo Dominus ægrotum à turba separat, hoc præcipuè
inuenire vult, ut quisquis à peccatorum contagio immunis esse

*Hist. tri-
par. aurem
dicit: nisi
hic fortè
alius fue-
ris.*

cupit, eorundem peccatorum occasiones non minori studio, quam ipsa peccata fugiat. Cum enim corruptæ naturæ vitio peccatorum semina intra nos maneant, facile peccandi opportunitate oblata, cupiditates, quæ velut sopitæ erant, excitantur, & quæ intus latebant, foras erumpunt. Cuius rei imaginem in filice arte percussio, passim videre licet. In venis quippe filicis quædam ignis scintillæ latent, quæ, ubi silex ferro ictus fuerit, emicant protinus, quibus facile ignis accenditur. Ad hunc modum cupiditatum nostrarum scintillæ, quæ inimo pectore velut in filice latent, ubi æris ictus accesserit, hoc est, ubi peccandi opportunitas oblata mentem pupugerit, protinus cupiditatis scintilla quæ intus latebat, foras exilit. A scintilla autem una (vt Sapiens ait) augetur ignis, quo mens nostra adurit, atque incenditur. Ab hoc igitur tanto periculo sublata peccandi opportunitate libera mur.

Eccle. II. At inquis, Non omnibus ad solitudinem confugere datum est. Non abnuo. Qui igitur hoc modo secedere à turba nequeunt, tres saltem peccatorum occasiones fugere studeant, hoc est, charitarum ludos, prauorum hominum amicitias, & sceminarum contubernia. Ludi enim multis criminibus materiam præbent, mendacis, iuramentis, periurijs, rixis, contentionibus, & interdum etiam (quod est multo grauius) vulneribus, sanguini, atque blasphemis, vt omittam interim rei familiaris iacturam: quæ ludo amittitur ac dissipatur. Quantum verò perditorum hominum societas noceat, sapiens ille declarauit cum dixit. Qui tangit picem, inquinabitur ab ea: & qui communicat superbo, induet superbiam. Et iterum: Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit. Amicus stultorum similis efficietur. Quid verò Apostolus? qua cura prauorum hominum consortia vitare præcipit?

Eccle. 13. Scripsi, inquit, vobis in epistola, ne commisceamini fornicarijs: non vtique fornicarijs huius mundi, alioqui debueratis de hoc mundo exire: sed si is, qui frater nominatur inter vos, fornicator est, aut immundus, aut avarus, cum huiusmodi nec cibum

1. cor. 5. sumere. Idemque alibi: An nescitis, inquit, quod modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate ergo verus fermentum, hoc est, improborum hominum consortia deuitate, ne mentes vestras scelerum atque colloquiorum suorum fermento inficiant. Corruptunt enim bonos mores colloquia praua. Cum pestis inguinaria alicubi grassatur, quanta cura, boue

1. cor. 5. Deus, ciuitates, quæ ab huius morbi infestatione immunes sunt, aditus omnes præcludunt, ne quis hoc morbo infectus, in eas clanculum irrepat? Quanto ergo maiori studio prouidendum, ne cum ille vllum commercium habeamus, qui animas nostras

nostras prauitatis suæ contagio inficere possunt, & sempiternæ mortis reas efficere! O deplorandam hominum excitem, qui cum tanto studio quæ corporis sunt curent, animarum suarum curam prorsus negligunt!

Quod si rãtoperè improborum hominũ societas vitanda est, quantò magis fœminarum? de quibus sapiens ille ait, In medio *Ecccl. 42.* mulierum noli commorari. De vestimentis enim procedit tinea, & à muliere, iniquitas viri. Quid verò illud Salomonis? Nūquid potest quis abscondere in sinu suo ignē, vt vestimenta illius non ardeant? & ambulare super prunas, & non comburētur plantæ eius? Vtinam verò Salomon qui hoc tantum periculum nobis detexit, ipse vitare studuisset! Sol enim hominum Salomon, thesaurus deliciarum, sapientiæ Domini singulare domicilium, crasso tenebrarum fuscatus atramento, lucē animæ suæ gloriam domus suæ fœminarum amore amisit, & postremò tēplum extruēs Baalim, ex Ecclesiaste domini ~~matatus~~ *matatus* est in mēbrum Zabuli. Quisquis igitur, fratres, à turba seorsum separari, & vitam solus agere nō potest, has tres saltem peccatorum occasiones, quanta poterit diligentia fugere studeat, vt ita demum à peccati contagio immunis sit.

Quid deinde? proximū est, vt qui hoc modo à turba ad solitudinem secesserit, dominum orare incipiat, vt digitorū suorum contactu ipsius animæ aures aperiat, per quas in illam verbo Dei, & salutari doctrinæ aditus pateat. Sine hoc enim cælesti contactu surdus est omnis auditor. Si enim beatos Dominus pronunciat, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud, hæc tanta beatitudo nulli hominum sine eius beneficio contingere potest. Hinc Saluator: Est (ait) scriptum in prophetis, erunt homines docibiles Dei. Omnis qui audit à patre, & didicit, venit ad me. Prius ergo cælestis pater verba sua mentibus nostris instillare debet, vt sic tandem ministrorū eius verba cordis, aure percipiamus. Cum sanctus Rex Ezechias religionem, maiorum suorum culpa oblitteratam, instaurare, & azymorum sollemnitatē splendidissimè celebrare vellet, nūcios in vniuersum Israel misit, vt ad huius festi celebritatem omnes conuenirent. perrexeruntque cursores cū epistolis ex regis imperio hæc verba populis prædicantes: Filij Israel, reuertimini ad dominum deū Abraham, Isaac, & Iacob. Et reuertetur ad reliquias, quæ effugerunt manus regis Assyriorum. Sequitur deinde: Igitur cursores pergebant velociter de ciuitate in ciuitatem, illis irridentibus, & subsannantibus eos. In Iuda verò facta est manus Domini, vt daret eis cor vnum, vt facerēt iuxta præceptū regis

& principum, verbum Domini. Videtis hoc exemplo, fratres, manus diuinæ contactum necessarium esse, vt verbū Domini, cælestemq; disciplinā vtiliter audiamus? Hoc ergo beneficium assiduis precibus à Domino petamus, qui nunquam pijs votis & conatibus nostris deerit: cum præsertim ipse nos amantissimis ad se verbis per prophetam inuitet dicens, Cōuertimini ad me, & ego conuertat ad vos.

Zach. 1.

Cum igitur hanc salutem Domini cōtactum petierimus, quo mens nostra veritatis splendore illuminetur, proximū est, vt linguam nostra n hoc est animæ nostræ palatum salua oris sui illinat. Salua autē, quæ ex ore procedit, sapientia Dei, quæ ex ore altissimi prodijt, significatur. Huius autē diuinæ sapientię suauitas ad hoc præcipuè cōducit, vt ea inescari atq; allecti, terrenas voluptates repudiare faciliè possint. Vt enim D. Bernard. ait: Cui Christus incipit dulcescere, necesse est amatescere mūdum. Et Climacus: Qui superna gustauit, faciliè terrena contēnet: qui verò illorū gustu caret, terrenis possessionibus lætatur. Hac igitur de cau a hæc diuina suauitas suppliciter à Domino petenda est: qua impetrata nō solum terrenas voluptates contemnimus, sed omnem etiam virtutis laborem facilem atq; lenem, imo & suauē experiemur. Hoc enim cælesti cōdimento amara omnia in dulcedinem vertuntur.

*Bernard.
in sermo.*

Simile.

Quæret autem aliquis, cum hæc diuini spiritus deliciae dulcedine sua omnes nun n superent voluptates, qui fieri possit, vt seculi homines illis minimè capiantur? Ad hoc in promptu est illa D. Bernard. responsio, delicatam esse diuinam consolationem, nec dari admittentibus alienam. Vnde quemadmodum homo satur plenusq; vilissimis cibis ad splendidam mēsam, ferulisque suauissimis refertam accumbens, nullo eorum desiderio tangitur, sic cum carnalis hominis pectus vilissimis atque sordidissimis seculi voluptatibus refertum sit, nihil mirū, si ad epulas diuinas accumbens, hoc est, si diuina mysteria tractans nihil sentiat, cum nihil in eo vacuum sit, quo cælestis panis suauitas ingredi possit.

Iuan. 2.

Adde etiam, quòd carnis voluptates mentem nostrā non solum implent, sed ita inficiunt atque corrumpunt, vt verum de rebus iudicium atque sensum impediunt. Quid enim in hoc mundo sole pulchrius atque iucundius? at ei, qui lippitudine oculorum laborat ingratiſſimus est. Horum autem miserandam sortem filij Israel in deserto adumbrarunt, qui cucumeres, pepones, cepe, & allia Ægypti, manna illi, quod omnem saporis suauitatem continebat, prætulerūt. Vt enim vinum illud, quod

in nuptijs dominus ex aqua propinavit, supra vina omnia, quæ ex vitibus exprimentur suauissimum erat: ita cibus hic à Deo paratus omnem alium cibum suauitatis magnitudine superabat, nisi quòd vinũ illud vini tantum saporem referebat, manna autem saporum omnium suauitatem, quam edentes percipere voluissent, in se vno continebat. Hoc igitur pretiosissimi cibi fastidium carnalium hominum fastidium repræsentat, qui terrenis voluptatibus inescati & assueti, spiritus diuini delicias, quæ omnes mūdi voluptates superant, respuunt. Quocirca necesse est, vt salua atque digito suo dominus animæ nostræ palatum sanet, quò diuina iam atq; cælestia degustare possimus, quorũ antea fastidio laborabamus. Sic enim fiet, vt sanato palato sola nobis diuina sapiant, & terrena cuncta amarescāt. Hac autem salua Dominus Augustini linguam, vbi primum ad ipsum cōuersus est, tetigit: de quo scriptum legimus: Displicebat ei quicquid agebat in seculo, præ dulcedine Dei, & decore domus eius, quam dilexit. Hunc ergo saluæ contactum suppliciter à domino postulemus, fratres, vt spiritualium rerum amore, atque suauitate illecti, terrena fastidiamus, & crucem Domini libenter amplectētes, per crucem ad regnum, per labores ad requiem, & per puritatis & innocentie viam ad cælestem gloriam peruenire mereamur.

In eadem Dominica xi. post Pentecosten concio secunda, in qua lectio Euangelica explanatur, in cuius explanatione de cordis obduratione, quæ per hunc hominẽ surdum & mutũ significatur, deque eius causis atque remediis paulo fusius differitur.

THE. *Adducunt ei surdum & mutum, & deprecabantur eum vt imponat illi manum. Marci 7.*

Nos hodie fratres, horum hominum exemplo, qui hunc surdum & mutum domino obtulerunt: peccati ipsum debemus, vt eadem virtute, qua hunc agnum sanauit, nos quoque sanare dignetur. Immissis enim digitis in aures eius dixit, *Efecta, quod est, Adaperire.* Et statim apertæ sunt aures eius. Hoc igitur tactu indiget quicunq; verbũ Dei utiliter audire debent: sine quo frustrã voces iactamus, frustrã aerem clamoribus verberamus. Quemadmodum enim frustrã agricola semen in ter-

Simile.

ram

ram spargit, nisi cœlestis influxus adsit, qui semina alat, nutriat, & ad maturitatem perducatur: ita nos frustra verbi Dei semen in terram cordis vestri spargimus, nisi cœlestis virtus adsit, quæ hæc semina foueat & fecundet. Hoc est enim quod Apostolus significauit cum dixit: Ego plantaui, Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat: sed qui incrementum dat Deus. Quocirca idem orandus est, vt quo tempore nos verbum eius in cordibus vestris seminamus, adesse clementer dignetur, vt agricolatio nostra vberet atque maturos fructus ipso cooperante producat. Cuius rei gratia initio concionum oratio ad beatissimam Virginem instituta est, vt eius patrocinio hanc salutarem opem à misericordiarum patente impetrate mereamur. Verum hoc plerique non tam pio cordis affectu, quàm vsu quodam & consuetudine ducti (sicut & multa alia) faciunt.

Quia verò hoc genus orationis exigui apud Deum meriti est, ideo tot concionibus quotidie audiendis, vel parum, vel nihil proficimus. Atque vtinam sermo auditus atque neglectus, in maiorem damnationis nostræ cumulum minimè cederet! Ne igitur hoc modo cum maximo nostro malo audiamus, cœlestem opem eiusdem sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter implorem?

A V E M A R I A.

Habemus in facta huius diei lectionem irabilem quandam ægroti curationem, longè aliis dissimilem, quas in Evangelica historia legimus. Quæ sanè magnis mysteriis, salutarique doctrina referta est. Narrat enim S. Euangelista Domino à finibus Tyri & Sidonis egresso (quæ vrbes erant gentilium, vbi Cananæ filiam à dæmonio liberauerat) oblatum ei à quibusdam hominibus sordum quendam & mutum, vt illum ab his duobus grauissimis incommodis solita pietate, qua nemini ad se confugiens salutarem opem denegabat, curare dignaretur. Hunc igitur ægrum Dominus mirabili quadam ratione curauit. Tulit enim eum à turba seorsum, & misit digitos in auriculas eius: & expuens, tetigit linguam eius: & suspiciens in calum ingemuit, & dixit, Effeta, quod est Adaperire. Et statim aperta sunt aures eius, & solutum est vinculum lingue eius, & loquebatur rectè. Quis hoc genus curationis non miretur? quis hæc omnis mysteriis vacare credat? Si enim in tota hac mundi fabrica nihil otiosum à naturæ auctore factum est (vnde vox illa à philosophis toties repetita manauit, Deum atque naturam nihil frustra facere) quoniam modo idem ipse naturæ conditor in morborum curatione ceterisque operibus gratiæ otiosum aliquid fecisse putandus est?

est? Præsertim cum is antea solo virtutis suæ verbo non solum ægrotis sanctatem, sed vitam mortuis reddere solitus esset? Vt hæc igitur mysteria excutere incipiamus, intelligere oportet ex sanctorum patrum doctrina, ægrotum huc surdum & mutum, periculosissimum quendam animorum morbum significare, eorum videlicet, quibus omnis penè ad salutem aditus opera illius fortis armati, qui sollicitè custodit atrium suum interclusus est. Is namque sensus omnes, per quos lux aliqua obtenebratæ menti affulgere possit, obstruere contendit. Os enim eorum claudit, ne opem Domini implorent, sine qua nemo ab eius vinculis eximi potest. Aures etiam cordis ita claudit, ut nullis neque internis Dei moribus, neque externis concionatorum vocibus quidquam proficiant. Multos enim reperire licet, qui cum tota fere vita, concionibus audiendis interfuerint, de vno quidem verbo aure cordis acceperint, cum iidem profus maneat, qui antea fuerant. Horum autem obduratum animum grauissimis Zacharias verbis expressit cum ait: Et noluerunt attendere, & auerterant scapulas recedentes, & aures suas aggrauauerunt, ne audirent, & cor suum posuerunt ut adamantem, ne audirent legem & verba, quæ misit Dominus exercituum in spiritu suo per manum Prophetarum. Sunt autem duo maxima animarum pericula, nempe cordis obduratio, & diuturna peccandi consuetudo. Hoc autem, inueteratæ consuetudinis periculum, in quattuorano Lazaro sepulto: illud obdurati cordis, in hoc homine surdo & muto designatur. Quemadmodum ergo cælestis magister depravatæ consuetudinis periculum in Lazari resurrectione ostendere volens, tot cæremoniis usus est, infremuit enim, lachrymatus est: orauit patrem, gratias egit, & voce magna clamauit: Lazare, veni foras: ita nunc obduratæ mentis periculum multo adhuc maius ostendere volens, tot insolitis cæremoniis, quas audistis, usus est. Cum ergo cælestis medicus tot adhibitis pharmacis, hunc ægrum curauit, quàm esset difficilis eius curatio satis declarauit. Atque vtinam, fratres, non admodum multi sint qui hoc morbi genere apud nos laborent.

I.

Nunc docendi ratio exigere videtur, ut prius quidem morbi huius periculum, deinde eius causam, ac postremo remedium, quo illum Dominus sanauit, exponere incipiamus. Est igitur sciendum, supernum illum mundi iudicem variis modis hominum peccata punire. Aliquando enim ut pius pater corpus ferit, ut mentem sanet, sicut ipse ait: Ego quos amo, arguo & castigo. Sic Israeliticum populum Dominus castigauit. In cuius perso-

Hier. 31. na Hieremias ait, Castigasti me Domine, & eruditus sum, quasi iuuenculus indomitus. Fœlix, qui hoc modo in corpore castigatus, in mente sanatus est. Hæc enim paternâ castigatio, salutariis medicinâ putanda est.

Hier. 30. Est altera non tam patris, quàm iudicis, & quidẽ seuerissimide qua idẽ apud eundem ait, Plaga inimici percussis, castigatio-
Hier. 41. ne crudeli. Et alio in loco: Ventus vrens in deserto vię filię populi mei, nõ ad ventilandũ, & purgandum. Quid hoc sibi vult? Ventus in area triticũ purgat, dum à grano vilẽ paleam excutit. Significat ergo Dominus ex futura tempestate nõ peccatorum purgationem, sed eorundem amplificationem secuturam.

Hæc igitur atrocissima in hac vita pœnarum est, cum Dominus peccata peccatis punit, vel quod est etiã grauius, cum sceleratos homines, qui scelera sceleribus addere non cessãt, in reprobum sensum, aut mentis abdurationem iusto iudicio cadere permittit. Quò vbi ventum est, nõ modò Dei verba, sed nec verbera, aut clarissima etiã miracula quidquã profunt. Exemplo nobis Pharisæi sint, qui tot Domini miracula passim videntes, nequaquã à perfidia sua destiterunt. Sed celeberrimũ huius obdurationis exẽplum est Phatao: qui tot modis à Domino correptus, disciplinã accipere noluit. Nec minor mētis obduratio & cæcitas seruorum eius animos oppræsserat: de qua sic in lib. sapientiæ legimus: Adhuc enim inter manus habẽtes luctũ, & deplorantes ad monumenta mortuorũ, aliam sibi assumpserunt cogitationẽ inscientiæ: & quos rogãtes proiecerant, hos tãquã fugitios persequebantur.

Hanc igitur cordis duritiem homo hic mutus & surdus representat. Vt enim is & ad loquendum & ad audiendũ impotens erat: ita qui mentẽ gerit hoc obdurationis morbo oppræssam, neque ipse (vt antè diximus) idoneum os habet, quo diuinæ gratiæ opem imploret, neque aures: quibus diuinorum eloquiorum doctrinam aure cordis accipiat. Itaq; si vicina mortis periculũ, si totius vitæ rationem iudici Deo reddendã, si cęlestis vitæ gaudia pius in cælo proposita, si sempiterna gehẽnæ supplicia, & immortalem vermen, atque horrendas tenebras, si præterea diuina beneficia, si crucem Domini, si clauos, vincula, sputa, verbera & cętera Dominiæ passionis supplicia illis ab oculos ponas, nõ magis ista sentiunt, nec magis tãtis his terroribus, minis, ac promissis commouentur, quàm hic surdus & mutus, si cũ illo colloquia misceres. Quam rem quotidie verbi Dei declamatores experiuntur, qui cũ hæc ipsa frequentissimẽ multorum auribus inculcent, nihil apud illos promouent, nullãque

nullamque illis aut salutaris mæroris, aut pœnitudinis, aut diuini timoris scintillam incutiant.

Quæret autem aliquis, quonam modo hic tantus stupor cû fidei lumine (quo isti minimè carêt) stare & coherere possit. Si enim fides hæc omnia verissima esse prædicat, quæ tãtam vim ad ferreas etiam mentes emolliendas habet: qui fieri potest, vt qui hac fide suffulti sunt, sine vlllo timoris aut doloris sensu hæc ipsa audiant? Ad hoc hæretici nostræ ætatis responderêt, hominem dum lethale crimen admittit, fidẽ cum eo simul amittere: fierique nullo modo posse, vt qui fidem habeat, peccato succumbat. Nos autem respondemus, hoc non perfidia, sed astu atq; opera dæmonis fieri: qui arcana quadam ratione mentem hominis etiam fidelis ita afficit, ac veluti demêrat, vt sciẽs prudẽsque in hoc tantum præcipitium ruat. Hoc enim infœlicus illi atriolo Balã contigit, qui (vt ipse de se confessus est) cadens apertos habebat oculos quibus & casum videbat, & cadere tamen miser cupiditate victus volebat. Habêt ergo tales verã fidem, dolo tamen atque opera dæmonis ita consopitã & mortuam, vt nullam omnino vitalem actionem Deo dignam operetur. Cui rei simile quiddam in operibus naturæ contingit. Aiunt enim qui in Orientalem Indiam penetrarũt, in ea insula, quæ Cæylam nuncupatur, colubros quosdam esse valdè perniciosos, qui leui etiam morsu homines inrerimant. Cũmq; in ea regione magna horum copia sit, diuina prouidentia, quæ rebus omnibus consulit, salutarẽ quandã arborem ibidem procreari voluit, cuius ramũ si quis in manu gestet, ita eius odore ac virtute colubrum sopit & incãtat, vt is etiam in sinu & complexu positus, nihil noceat, neque loco moueatur, ita, vt possit illum prohibito vel occidere, vel cadere. Huic ergo colubro sic affecto similes esse videntur, qui fidẽ mortuam habent: ad quos si clames, si eos & flagellis, & verbis cædas, si illis omnia Christi vulnera, omnia sanctorum exempla, omniãq; improborũ supplicia ante oculos ponas, nihilo magis mouëtur, quàm coluber ille cùm sic affectus & consopitus est. Sicut ergo hic quidẽ verus coluber est, verũmq; venenũ habet, quod tamẽ per id temporis ita impeditũ est, vt nihil afficiat: ita planè isti verè fideles sunt, verãmq; fidem habent, qua, quæ illis credenda proponuntur, firmissimè credunt: dæmone tamen operante sic obdurati & excecati sunt, vt nihil magis apud illos agas, si ista eorũ auribus instilles, quàm si cum dormiente vel mortuo loquaris.

Num. 21.

simile.

Quod si deinde quæras, qua arte hic humani generis demêrator miseros homines ad eò stupidos reddat, ea mihi ars esse videtur,

*Simile.**Simile.*

derus, quod eorum corda vehementissimo terrenarum rerum amore, incendit & implet: quæ ubi sic impleta sunt, vix quidquam aliud intra se recipiunt. Naturæ enim conditor Deus, qui hominem ad se fruendum destinavit, vnius tantum rei, hoc est ipsius capacem fecit. Quocirca, que madmodum annulus vni tantum digito, nõ pluribus simul aptari potest: ita cor hominis ad vnum tantum bonum amandum, ac fruendum conditum, multa pari studio atq; amore complecti non potest. Quo fit, ut quemadmodum cum hic annulus vnũ aliquem digitem cinxit, nullo modo aliũ cingere possit, nisi à priori illo extrahatur: ita cum cor hominis terrenæ alicui rei atctissimo amoris vinculo astrictus est, nõ ita facile in Deum inflammato studio ferti potest. Hæc igitur præcipua ars est, qua seculi huius filios dæmõ incantat. Corda enim eorum terrenarum rerum amore ita implicat & incêdit, ut quidquid de diuinis rebus dixeris, velut peregrinũ quiddã & alienom, & ad se minimè pertinens audiant. Hæc igitur sunt, quæ dæmon in eorum mentibus efficit, qui se illi assidua peccandi consuetudine tradiderunt. Nec enim illi quicquam in nos licet, nisi nos illi per peccati consensum in mentes nostras aditum præbeamus.

I I.

*Secunda pars,**Esaiæ 5.**Iob. 33.*

Haftenus de obdurationis morbo: nũc eius causam inquiramus, ut ab ea declinare possimus. Hanc autem graphicè Dominus in illa Isaia vinea suis veluti coloribus depingit. Vbi enim ea multis modis exulta adeò nullum fructum genuerit, ut pro vuis protulerit labruscas, hanc aduersus illam sententiam protulit: Auferam sepem eius, & erit in direptionem: diruam maceriam eius, & erit in conculcationem, &c. Ad hũc modum Dominus diu peccantem hominem ad pœnitentiam expectat, variisque illum ad se modis trahere nititur. Primum enim externis concionatorum vocibus illum & periculi, & officij sui continenter admonet. Deinde etiam immensis plagis & verberibus ad respiciendum hortatur. Increpat enim (ut est apud Iob) per dolorẽ in lecto, & omnia ossa eius marcescere facit. Hoc autem modo beatissimus Franciscus graui languore correptus, digitem Dei conuertit ad suæ cõuersionis effectũ. Cuius admonitu sic in virtute profecit, ut ex mercatore clarissimi in Ecclesia ordinis institutor & Patriarcha effectus sit vocat præterea internis Spiritus sancti motibus: cuius est illa vox, Ecce ego sto ad ostium & pulso. Vix enim quisquam adeò obrusi pectoris est, qui non has intra se frequẽter voces loquẽtis Domini au liat. Videt miser, in quãto salutis discrimine versetis

feris: vide quàm multis criminibus vitæ tuæ auctorem atq; salutis vindicem offenderis: vide quàm longo tempore te adeò patienter ad pœnitentiã expectat: vide ne te inopia mors imparatum & multis criminibus alligatum offendat, atque ita in sempiterna gehennæ incendia præcipieris. Quis igitur, fratres adeò perditis moribus est, qui non sæpè has intra se monentis Dñi voces audiat, eo etiam tempore, quo ad facinus aliquod perpetrandum contendit: Vbi igitur frustra Dominus has voces fudit, frustra que tam diu morantem hominem, & in sceleribus suis perdurantem expectavit, tandem illum sibi reliquit & deserit: atque ita miser homo in obdurationis & excitationis barbarum ruit. Sic strenuus in bello dux, cùm milites suos metu hostium trepidos nulla ratione ad pugnam excitare potest, tandem deserit. Sic prudens medicus vbi ægrotò omnia artis suæ remedia frustra tentavit, tandè desperatione de eius salute concepta, illum deserit atque relinquit. Sic Dominus in Psalmo: Non audiuit, inquit, populus mens vocem meam, & Israel non intendit mihi: de demisi eos secundũ desideria cordis eorũ, ibunt in inveniuntibus suis. Idem etiam illa Apostoli verba designant. Terra venientem super se bibens imbrem, proferens autè spinas his à quibus colitur, reproba est, & maledicto proxima: cuius consummatio in combustionem. Quid verò illud? Deus iudex iustus, fortis, & patiens: Nunquit irascitur per singulos dies? Nisi conuersi fueritis, &c. Deus, inquit, iustus, hoc est, qui neque scelus impunitum relinquit, neque contra iustitiam quicquam facit. Est item patiens, & idè non irascitur, hoc est, nõ infert irã per singulos dies: sed patientissimè peccatore ad pœnitentiam expectat. Est item fortis aduersus illos, qui eis abutuntur patientia, qui diuitias bonitatis eius contemnunt, & sibi iram thesaurizant. Aduersus hos igitur iustitiæ suæ gladium fortiter vibrat, arcum suum tendit, & in eo ignitas sagittas iaculat. Nõ enim sat habet sagittas mittere, sed eas igne etiam ardet, vt ferro & igne sceleratos homines feriat. Quò ergo illos diutius expectat, hoc acrius in illos animaduertit. Vnde est illud, Lèto gradu ad vindictam diuini numinis ira procedit, crudelitatemque, supplicij grauitate compensat.

Hæ sunt igitur, fratres, causæ, quibus ad extremum malorum hoc est, mentis obdurationem peruenitur. Nunc reliquũ est, vt quisque nostrũ mentis aciem introsum reflectat, seipsum circumspiciat, gressus suos attendat, quo in statu sit, diligenter exploret, quo affectu Dei verbũ audiat, quomodo internis diuini spiritus moribus respondeat. His enim iudiciis ad hoc extremũ

periculorum omnium peruenerit necne, diiudicare poterit.

III.

*Tertia
pars.*

Luc. 11.

Nunc, quoniã & morbum & morbi causas vidimus, consequens est, ut remedium exquiramus. Hoc autẽ celestis medic⁹ arcana quadam ratione in huius surdi & muti curatione ostendit, in qua nihil otiosum, nihil non mysticum est. Primum igitur ægrotum seorsum à turba separat. Quid hoc est? Nimirum ut is, qui sanari cupit, à turbolentis huius mûdi curis atque negotiis paulisper secedês, de salute sua cogitare incipiat. Secedat autem nõ corpore, sed animo, quemadmodum luxuriosus ille filius secessit, qui in se reuersus, extra se per varias mundi curas & desideria vagabatur.

Cum ipso igitur in hac spiritali sollicitudine constituto, si agere incipiat. Tu quidem homo nosti te & mortalem esse, & veræ fidei cultorem. Fides autem post hanc mortalem vitam, aliam in altero seculo futuram proponit. Et præsens quidẽ vita vix ad ceterimum annum peruenire potest. Futura verò totam continet æternitatem, quæ nullo annorum numero definitur. Post centum enim annorum millia, alia rursus atque alia mille millia sine villo sine consequuntur. Quo fit, ut hæc nostra vita illi comparata, perinde sit atq; si quis aquæ guttam toti comparare velit Oceano. Et quidem longè minus. Illic enim rem finitam cum finita, hic verò finitam cum infinita conferimus. Et in hac quidem vita labores manuum nostrarum manducamus, in illa verò homines anteaactæ vitæ fructibus meritisque vescetur. In ea enim (vt Apostol⁹ ait) quæ seminaverit homo, hæc & metet. Qui enim seminaverit in carne, de carne metet corruptione; qui autẽ in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Ex quibus verbis intelligimus, omnes homines in futuro seculo pro meritorum & vitæ ratione aut foelicissimam inter Angelos vitam bonis omnibus refertissimã victuros, aut miserissimam inter demones omnibus tormentorum generibus exacerbã. Hoc tibi vera fides prædicat, hoc Prophetæ, hoc Apostoli, hoc ipse Prophetarum & Apostolorum Dominus, cum de piorum & impteborum sorte loquens, Ihuor, ait, hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam. Horum autem verborum veritas non magis confidere, quàm Deus ipse deficere potest. Si hæc igitur ita se habet, quanta quæso hominum insania quanta cæcitas est, omnes curas & cogitationes suas, & omnia vitæ studia in his parandis, quæ ad hanc momentaneam vitam pertinent impendere, ad illam verò quæ ullo sine clauditur quæ sempiternis seculorum ætatibus aut in summis deliciis, aut

Galat. 6.

Matt. 25.

in acerbissimis cruciatibus duratur, est, nihil omnino parare, nihil providere, neque vlla eius cura & sollicitudine tangi? O mentes horrendis tenebris, circumfusas! O sensus serpentis antiqui fraudibus oppressos! O exitialem animorum insaniam! Quid enim est, si hic stupor, & furor, & insania non est? Quæ mentis cæcitas cum hac tanta cæcitate comparari queat? Vbi quæso ratio? vbi iudicium? vbi consilium? vbi futurorum cura & providentia, quæ propria creaturæ rationalis est? Hoc enim homo à pecudibus distat, quòd hæc sola præsentia & ante oculos posita cernit: homo autem qui rationis est particeps, & præteritorum meminisse, & futura ex antecedentibus causis, partim prævidere, partim etiã providere potest. At isti pecudibus similes effecti, sola cogitant curantq; præsentia, futuræ autem æternitatis nullam magis curam aut rationem habent, quàm si ipsorum animæ perinde atque brutorum cum corpore simul interirent. Quid, quòd non brutis similes modò, sed ipsis etiam vilissimis animantibus in huius providentiæ ratione inferiores sunt? Quid enim inter animalia formica vilis? At ea ad futuram hyemem frumenta in estate diligentissimè colligit, ne eo tempore comæcatus inopia esurire cogatur. Quantus ergo pudor est fratres, nos in hac providentiæ ratione ab hoc tam vili animalculo superari, & ne illius quidem exemplo disciplinam accipere? Itaque verè timendum est, ne quemadmodum Dominus populi sui cæcitatem in luvii, turturis, & ciconiæ exemplo amplificat, ita locordam eorum, qui nihil ad futuram vitam præparant, formicarum, hoc est, vilissimorum animalculorum exemplo exaggeret atque convincat.

Disimil.

*Hier. 8.
Prov. 6.*

simile

Vt autè quanta sit in hac parte perditorum hominũ cæcitas intelligatis, fingamus navigare classem in aliquam regionẽ, ad quam nullo modo nisi per arenia & inculta deserta proficisci liceat. Talẽ enim expeditionẽ Cambyses olim in Æthiopiam profecturus adornavit: in qua milites magnitudine famis constricti, tenerrima frondium primùm & cacumina arborem, tũ coria igne mollita, & quicquid necessitas offerebat, cibum fecerant. Deniq; eò famis magnitudo miseris adegit, vt decimum quẽque militem sortiti, cibum haberent fame scquiorẽ. Si dux igitur qui huic classi quam diximus præflet alimenta solùm, quæ navigaturis sufficerent preparasset, non etiam quæ ad desertum illud, quod necessariò peragrandum erat prouideret, an non multò magis, quàm Cambyses insanie & extreme dementiæ accusandus esset? Quid verò aliud, fratres, vita vestra quàm cursus & navigatio quẽdam est, qua ad mortis portũ in-

*seneca lib. de
Trim.*

defesso cursu properamus? Post mortem autem eò deueniendum est, vt nihil aliud ad vitam sustentandam habituri simus: quàm quod in hac vita comparauimus. Vnde Salomon, Mitte, *Eccle. 11.* inquit panē tuum super transeuntes aquas, & post longa tempora inuenies illum. Cōtrà verò idem ait: Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æstate (hoc est in futuro seculo, *Prov. 10.* vbi non seminandi, sed colligendi tempus est) & nō dabitur ei. Si igitur tantoperè ducis illius amentia accusanda esset, qui alimēta ad navigationem solū, non etiam ad desertam, quod necessariò parandum erat, præpararet: quantò iustius illi damnandi sunt, quorum omnis cura in parandis his, quæ ad hanc breuissimam vitam pertinent impenditur: ad illam verò, quæ tempiternis seculorū ætatibus duratura est, nihil omnino prouident? Potest ne vlla maior cæcitas, atq; dementia cogitari?

Itaque (vt ad institutum redeamus) ad hoc Dominus hominem quem sanare volebat, à turba secevit, vt turbulentis huius vitæ curis & cogitationibus procul pulsus, se intra se colligēs, & periculi sui magnitudinem attendat, & de salute sua opportunè cogitare incipiat. Hoc enim primum ad sanitatem animæ percipiendam remedium est.

Quid verò Dominus, vbi hominem à turba secevit? *Misti,* ait, *digitos in aures eius.* Quid hoc est? Æger hic surdus & mutus, fratres, obduratæ mentis hominem (vt initio diximus) representat. Quisquis autem hoc modo sic obduratus & excæcatus est, etiam si omnia diuinorum voluminum oracula ante illum proposueris, nihil prorsus aure cordis accipiet. Huius autē miserandam tarditatem & stuporem per Hieremiam Dominus designauit cum ait: Audi, popule stulte, qui non habes cor, qui oculos habentes non videtis, & aures, & non auditis. Quod autem ait, stultum hunc populum nō habere cor, significat ipsū ita sensu atque mente brutum, vt neque periculi & morbi sui magnitudinem agnoscat, nec eius remediū quærat. Hoc enim fratres, inter leues & graues corporis morbos distat: quæ leues quidem morbos nequē multum sentimus, neque admodum diligenter eorum remedia quærimus: at quò grauiores sunt, eò maiorem nobis sensum doloris incutiunt, & ad quærenda remedia acrius incitant. Longè tamen aliter in animi morbis euenit. Pios enim viros, perfectiorisque vitæ studiosos lenia etiam peccata non leuiter angunt (quemadmodum de S. Paula O. Hieronimus in eius vita refert) quod quidē longè aliter in grauissimis sceleribus euenit: quæ quò grauiora sunt, eò minus sentiantur.

nuntur: quoniam ipsam vim sentiēdi in hominibus impediūe.

Quam rem aperte Salomon significauit cū dixit: Impius cū *Prou. 18*
 venerit in profundumolorum contemnit: hoc est, pro nihilo
 ducit, grauissima etiam delicta committit re.

In has igitur aures necesse est, vt celestis medicus digitos im-
 mittat, hoc est spiritus sui dono ad rectē audiendum idoneos
 efficiat. Quo quidem beneficio in actis Apostolorum foeminam *Act. 16*
 quandam nomine Lydiam Dominus affecit, cuius ipse aperuit
 cor intendere his, quæ à Paulo dicebātur. Vt autem hoc modò
 Dei verbum audite prædestinationis signum est: ita contra sur-
 das ad hoc verbum aures adhibere, reprobationis est. Vtrumq;
 autem breui Dominus oratione designauit, cū dixit: Qui ex *Ioan. 8.*
 Deo est, verba Dei audit. Propterea vos nō auditis, quia ex Deo
 non estis. Quam sententiam D. Gregor. terribilem valdē esse
 definit, monetque vt quisque se ipsum introspiciat, & qua reli-
 gione, quo fructu, & affectu Dei verbum audit, sollicitē inqu-
 rat, vt hoc indicio de salute sua coniecturam faciat. Ideoq; fra-
 tres, cū ad conciones conuenitis, mentes vestras in Deum at-
 tollite, illum suppliciter orantes, vt digitos suos in vestras aures
 immittat: quò non ad iudicium, & impietatis cumulum, sed ad
 salutem audiatis. Sic enim audite ipsius donum & beneficium
 est, quemadmodum in Prouerbiis legimus: Oculū videntē, & *Prou. 20.*
 aurem audientem, Dominus fecit vtrumque: hoc est, ea quæ ad
 salutem nostram pertinent, rectē intelligere, eademq; piē & re-
 ligiosē audire, vtrumque Dei munus & gratia est.

Cæterum non cōtentus Dominus digitos in surdi aures im-
 misisse, saliuā quoq; eiusdem linguam tetigisse dicitur. Saliuā
 autē quæ ex ore procedit (vt in superiori cōcione diximus) Dei
 sapientiam, quæ ex ore altissimi prodiit intelligimus. Sapientie
 autem nomen à sapore deductum, spiritualem suauitatem, atq;
 dulcedinem designat. Hoc est autem beneficium aliud ad salu-
 tem nostram cum primis necessarium. Non enim satis est diu-
 ni verbi mysteria intelligere, nisi illa etiam spirituali quodam
 sapore degustemus. Sæpē enim in viris præcipuē eruditis eue-
 nit illud, quod vulgò dici solet, Præolat intellectus, & sequi-
 tur tardus, aut nullus affectus. Vt igitur intellectus quæ intelli-
 genda sunt penetret, tactus aurium necessarius est. Vt autem
 affectus ea, quæ intelligimus, amplectatur, diligat, atque degu-
 stet, palatum animæ saliuā Christi, hoc est, sapientiæ dono sa-
 nandum est. Parum enim prodest intellectu diuina percipere,
 nisi volūtatē affectu ea degustemus. Est autem tanta vis huius
 diuinæ suauitatis, vt cū ad eam pius homo diuini spiritus be-

beneficio perueniret, facile omnem virtutis laborem sine labore sustineat, facileq; omnia mundi oblectamenta præ illius amore contemnat. Scitis enim, fratres, quanta delectationis vis atque potentia sit, quæ non homines solum, sed animantia quoque cætera ferreis post se vinculis trahit. Verissimè enim à Poeta dictum est: Trahit sua quemque voluptas. Est igitur necesse, ut qui spirituales vitam colere studet, carnis voluptate depulsa, in Deo solum rebusq; diuinis omnes delectationes suas positas & constitutas habeat. Ad hoc igitur necesse est ægrum animæ nostræ palatum (quod variis vitiorum morbis infectum est) diuina salua purgari: ut cui antea sola terrena & noxia sapiebāt, nunc sola cælestia atque diuina dulcescant.

Ceterùm vbi Dominus ægroti linguam tetigisset, aliud longè mirabilius designauit. *suspexit enim in cælum, & gemit.*

Quid enim mirabilius, quàm Deū gemere? Maximum enim atque summum malum esse necesse est, quod rerum omnium Domino gemitum excutere potuit. Ceterùm iustissimus rerum æstimator Dominus nullum esse simpliciter malum præter læthale peccatum computat: adeò ut nec ipsa quidè gehennæ supplicia, eius æstimatione omnino mala sint, sed sola eorū causa, hoc est, peccatum malum sit. Atque ut præcipuam peccati deformitatem ostēderet, simul & suspexit in cælum (vbi summi Dei sedes & domicilium est) & gemit, ut hoc indicio declararet, inter innumera mala, quæ secum peccatum affert, hoc maximum & summum esse, quod illius summi rerum omnium Domini maiestatem violet. Hac enim de causa peccati deformitas & malitia dicitur esse infinita, & sempiterna pœna digna, quod aduersus illum pugnat, cuius bonitas, dignitas, sublimitas, & maiestas est infinita. Quocirca mirum non est, si qui quanta esset ex hac parte peccati deformitas adeò perfectè nouerat, ingentem ex imo pectore gemitum duceret. Solus enim qui Dei celsitudinem & dignitatem comprehendit, peccati grauitatem perfectè nouit: quæ & talem maiestatem offendit, & tanto bono peccantem hominem priuat. Vnde consequens est, ut nec inter illos quidem beatissimos spiritus, qui Deo propiores sunt, vllus sit, qui peccati grauitatem plenè comprehendat, nisi solus ille qui seipsum comprehendit.

Suspexit ergo in cælū & gemit, quod perinde est ac si cum peccante homine his verbis ageret: O si scires miser, in quem te bārathrum præcipitas cum Deum offendis! Offendis elementissimum & opimum patrem tuum: qui te ex nihilo ad imaginem & similitudinem suam condidit. Offendis illum, qui iam
hunc

hunc te altissimum & nobilissimum si suum condidit, ut diuinitatis & beatitudinis suae participem efficeret, cuius te capacem fecit. Offendis illum qui celum terram, maria, Solem, Lunam, Stellas & omnia, quae amplissimo caeli gremio continentur, non in suos, qui nullius egent & rei indigent, sed in tuos usus destinant, eademque perpetua cura moderatur. Etsi haec parua sunt, offendis illum, qui ut te ab aeterna morte liberaret, non dubitauit à caelis ad terram descendere, humanam carnem induere, & sub humana forma tribus ac triginta annis inter homines versari, esurire, sitire, a gere, sudare, vigilare, totque inimicorum calumnias maledictas, & iniurias perpeti, ac postremo propter te vinciri, colaphis, & alapis caedi, sputis illiniri, flagris conosci, spinis coronari, arundine caedi, felle & aceto potari, & inter maleficos homines classis atrocissime configi.

Quod si adeo ferreus es, ut haec te minus moueant, offendis illum qui habet statum tuum in manu sua, sine quo nec spirare, nec loco moveri, nec vitam ducere potes. Offendis illum, qui postquam occiderit corpus, habet potestatem mittendi animam in gehennam sempiternis supplicii sine fine mulandam. Offendis illum, qui nutu terram concutit, qui tangit montes & fumigant, cuius irae nemo resistere potest, & sub quo curuantur qui portant orbem. Offendis illum, ante cuius conspectum columnae caeli contremiscunt, & paucant ad nutum eius. Offendis illum, qui clauis habet vitae & mortis, & inferorum, qui solus mortificat & viuificat, deducit ad inferos & reducit. Offendis illum, qui cum omnia sit infinita potestate complexus neque muneribus deliniri, neque cuiusquam gratia laedi, neque ullis viribus impediri potest, quo minus iniquitatem & turpitudinem, cui est semper insensus, iracundiae flamma populatur, & improbis supplicia sempiterna constituat. Denique offendis illum, cuius est maiestas & amplitudo est, ut omnia quae in caelo, & in terra sunt, totaque ingens mundum machinis, quae infinitis propere rebus referta est, ante illius conspectum vix puncti instar obineat, vix gutta sit foris ante lucant. Auget autem offensionis grauitatem non solum laesae maiestatis sublimitas, sed etiam offendentis utilitas. Quam rem vates sanctus explicuit eum dixit, Memor esto huius, Inimicus improperauit Domino, & populus insidians incitauit nomen tuum. Quod perinde est ac si diceret, Habe rationem Domine huius tam insignis contumeliae. Hostis enim ille non solum affligit nos, sed & Dominum te assidue afficit contumelia, & populus stolidus execratur nomen tuum. Quo autem persona, quae contumelia afficit

Esaiæ 44.

Luc 2.

Psal. 77.

vilior, hoc contumelia ipsa grauior est. Quid verò si contume-
 lie & offensionis causam exequiamur? Hæc enim ratione idem
Psal. 6. vates impiorum impudentiam exaggerat, cum ait, Propter quid
 irritauit impius Deum? Hoc est cuius rei gratia tantum facinus
 impius concepit, vt rerum omnium Dominum ad iracundiam
 provocaret? Non admodum miramur Apostoli Petri negationem
 qui impendente mortis metu, Dominum negauit. Illud verò
 omnem superat admirationem, quod vilissimus vermiculus ob exi-
 guum lucellum, ob turpem carnis voluptatem, & similes quisqui-
 lias maiestatis Dominum audeat offendere, leges eius violare, &
 precepta continere. Quid hoc igitur est, nisi vilissimum pulue-
 rem summo illi rerum omnium Domino, ante ferre? ipsumque ex di-
 uinitatis sue throno deicere? & vilissimam creaturam, quam super
 illum diligit, in eo collocare? Quia verò stupor & cæcitas per-
 ditorum hominum hoc neque miratur, neque luget, neque sentit, ideo
 Dominus Iesus, qui execrandam huius audaciam indignitatem sentie-
 bat, suspiciens in celum, ex imo pectore gemitum duxit, suo videli-
 cet gemitu huius audaciam temeritatem declarans. Gemit igitur
 tanquam pius pater phrenetici filij stultam lætitiã, & deliramenta
 considerans. Quod enim magis illeridet, hoc magis iste luget &
 gemit. Gemit etiam, quia tu non gemis: luget, quia tu non luges: do-
 let: quia tu non doles. Legimus quia Christus peccata nostra por-
Ambros. tat, & pro nobis dolet. Doles ergo (inquit Ambros.) Domine non
 tua, sed nostra vulnera: non tuam mortem, sed nostram infirmitatem.
 Et nos existimamus te esse in doloribus, cum tu non pro te, sed
 pro me doleres. Huius igitur Dominici gemitus indicio, fra-
 tres, scelerum nostrorum grauitatem agnoscamus: & cum ipsum
 rerum omnium Dominum non sui, sed periculi nostri causa
 gementem videamus, non ipsi, quorum agitur causa, quorum sa-
 lus periclitatur, assiduis gemitibus & lachrymis mala nostra de-
 leamus: profusisque ab imo pectore suspitiis commissorum ve-
 niam, & misericordiam Domini deprecemur: pro qua sancti om-
 nes orant in tempore opportuno, hoc est, quoadiu misericordiam
 & penitentiam tempus est, vt hoc breui & momentaneo huius
 vite luctu peccata nostra expiantes, sempiternum gehennæ lu-
 ctum euadere, & sempiternam gloriam percipere mereamur.

Dominica Duodecima post Pentecosten concio prima: in qua lectio Evangelica explanatur: in cuius explanatione triplex hominis status ante peccatum, post peccatum, & post Christi reparationem declaratur.

THE. Homo quidam descendebat ab Hierusalem in Hiericho, & incidit in latrones, qui etiam spoliaverunt eum, & plagis impositis, abierunt semivivo relicto. Luc. 10.

VT sacre huius lectionis initium intelligamus, quid S. Evangelista paulò ante hanc historiam referat, exponere necesse est. Ait igitur, Dominum ^{Luc. 10.} discipulos suos ad euangelizandum misisse, potestatemque illis languores curandi, dæmonesque pellendi tradidisse. Quòd cum ipsi fecissent, resque illis feliciter cessisset, læti ad Dominum redire, dicentes, Domine, etiam dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo. Tum Dominus ^{Ibidem.} pro hac tam felici legatione (quæ futuram Euangelij prædicationem & gentium conuersionem adumbrabat) æterno patris gratias agens, quòd sapientiæ suæ arcana paruulis illis reuelare dignatus fuerit, ad eodẽ initio sacre huius lectionis cõuersus ait: *Beati oculi qui vident quæ vos videtis.* Meritò sanè discipuli beati à Domino prædicantur, qui primi ante omnes Euangelicæ gratiæ primitias ex sola Domini misericordia perceperunt. Si enim regina Saba vbi Salomonis regiam vidit, et usque sapientiam audiuit, dicere potuit: *Beati viri tui, & beati serui tui, qui astant coram te semper, & audiunt sapientiam tuam, quantò magis æterna patris sapientia de discipulis suis hoc dicere potuit? Ecce enim plusquam Salomon hic.* Exponit deinde beatitudinis huius magnitudinem ex sanctorum patrum desiderio, cum subdit: *Dico enim vobis, quod multi Prophetæ & reges voverunt videre quæ vos videtis, &c.* Tantò enim videndæ salutis, huius desiderio veteres sancti tenebantur, vt ipse Dominus desideratus cunctis gentibus, & desiderium collium æternorum, id est, sanctorum omnium, qui velut editi colles inter alios homines, virtutis altitudine eminent, in literis sanctis appelletur. Sic enim illum Esaias desiderabat, cum diceret, *Vtinam discurreres caelos & descenderes.* Quin & ariolus Balaam vbi Dei spiritu afflatus dixisset, *Orietur stella ex iacob: adiecit protinus,* ^{Esai. 64.} *Heu quis victurus est, quando ista faciet Deus: Similique spiri-* ^{Num. 24.}

Malac. tu Malachias Propheeta, Ecce, inquit, venit, dicit Dominus. Et quis poterit cogitare diem aduentus eius? Et quis stabit ad videndum eum? Hanc autem orationem esse desiderantis Domini aduentum, declarant verba, quæ sequuntur: Ipse enim quasi ignis conflagans, & quasi herba fullonum, &c. Quibus verbis Evangelicæ gratiæ virtutem mentes hominum purificantis atque sanctificantis saperrimè designavit. Merito ergo discipuli Domini beati prædicantur, qui desideratū cunctis gēibus viderūt, & tam larga manu huius gratiæ primitias acceperunt.

Ergo, inquit, beati oculi Iudæorum & Gentilium, qui Dominum viderūt, quæ tamē in crucē sustulerunt. Absit ut isti beati sint. Tribus enim modis homines Christū Dominum vident: alij oculis tantūm carnis, alij mentis, alij vtrisque. Increduli Iudæi solis carnis oculis Dominū viderunt, Christiani autem oculis mentis, discipuli verò vtrisque. Primi quidem illi minimè beati, sed scelerati fuerunt, postremi verò beatissimi extiterunt, qui vtrisque Dominum oculis viderunt. Nec tamen medijs illi beatitudinis huius expertes sunt, cum Dominus dubitanti Thomæ dixerit, *Quia vidisti me, Thoma, credidisti.* Beati qui non viderunt & crediderunt. Hæc autem beatitudo ad nos quoque pertinet fratres, qui fidei & charitatis oculis Christum Dominū & videmus, & colimus, & adoramus.

Io. 20.

Hæc ubi Dominus dixisset, quidam legis peritus questionem Domino bonam, non tamen animo bono proposuit: *Magister, inquit, quid faciendo vitā æternam possidebo?* At ille dixit, *In lege quid scriptum est, quomodo legis?* Ille respondens dixit, *Diliges Dominū Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis & ex omni mente tua, & proximum tuum sicut teipsum.* Hæc verba latam requirunt explanationem, quam sequenti concione referabimus. Dixit autem illi Dominus: *Rectè respondisti hoc fac & viues.* Ille autem volens iustificare seipsum, dixit ad Iesum, *& qui est meus proximus?* Existimabat hic legis peritus solos gentis suæ homines in proximorum numero habendos. Cuius ignorantiam Dominus insigni quadam parabola mysterijs alioqui refertissima curare volens, omnes homines inter proximos numerandos declaravit. Sic enim ait: *Homo quidam descendebat ab Hierusalem in Hiericho, & incidit in latrones, & cætera quæ sequuntur vsque in finem.* Hactenus de parabola: nunc ad eius explanationem accingamur. Ad hoc autem piè & utiliter præstandum, cælestem opem sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Erunt fortasse nonnulli, qui eum longo tempore sacris concionibus audiendis interfuerint, vix in quo religionis (quã proficentur) summa cõstituta sit, satis intelligant. Turpe est autem id ignorare quo maximè Christianus esse censeris. Quæ sit autem ignorationis huius causa, nullo modo curiosus indagare, sed illud affirmare poterò, in hac Samaritani parabola, si ad amum exeuratur, totam ferè Christianæ Philosophiæ summã cõtineri. Itaq; si attentas mihi nũc aures præbere velitis, in huius parabolæ explanatione huius celestis Philosophiæ summã miris coloribus expressam animaduertere poteritis.

Ad hoc autem obseruare oportet triplicem hominis statum, qui in hac parabola designatur: primũ, in quo Deus hominem collocauit, eum ipsum condidit: secundum, in quem ipse delapsus est, eum deliquit: tertium, in quẽ illum Christus Dominus restituit eum redemit. Hunc autem triplicem statum nobis representat homo hic, qui descendit ab Hierusalẽ in Hiericho. Alium enim statum habuit antequã descenderet ab Hierusalem, alium eum incidit in latrones, qui eum spoliauerunt, & plagis impositis abierunt: alium verò postquam à pio Samaritano curatus, pristinae sanitati redditus fuit. In primo enim illo statu sanus & integer erat: in secundo verò grauer vulneratus fuit: in tertio autem pia Samaritani sollicitudine salutẽ, quam amiserat recepit. Triplex igitur huius hominis status triplicẽ illum, quem supra descripsimus adumbrat, videlicet ante peccatum, post peccatum, & post Samaritani medicamentum. Quisquis igitur tria hæc penitus intellecta atque perspecta habuerit, is planè Christianæ Philosophiæ peritus erit, idemque & Deum & se ipsum cognoscat, & in quanto nunc salutis discrimine versetur intelliget, & à quo potissimum salutarem opem querere, & cui salutem suam acceptã ferre debeat, nõ ignorabit. Sed iam tria hæc singulatim expendere incipiamus. Principiò igitur rerum omnium conditor Deus ob immensas bonitatis & magnificentia suæ opes, hominẽ quem imagine sua decorauit, ad eum finem destinauit, quo nullus maior cogitari potest. In hoc enim illũ fixit, vt fœlicitatis & beatitudinis suæ participẽ faceret. Hinc Ioannes Euangelista, Filioli, inquit, nunc, filij Dei sumus: sed nondum apparuit quid erimus. Scimus autem quod eum apparuerit, similes ei erimus: quia videbimus eum sicuti est. Quia enim Dei fœlicitas & gloria in sui ipsius visione & fruitione consistit, si nos quoque illum sicuti est, hoc est, facie ad faciem viderimus, similes vtrique illi erimus, quia eadem visione eodemque

demque suavissimo pabulo fruemur.

Cæterum cum omnia Dei opera rectissime instituta sint, necesse erat, ut quem hominem altissimo huic & supernaturali fini destinaret, supernaturalibus etiam donis ornaret, quibus hæc tanta gloria dignus fieret, præsertim cum finis & ea quæ ad finem destinata sunt, eiusdem ordinis & dignitatis esse debeant. Primum igitur illum originali iustitia, hoc est, regia corona decoravit, qua immortalitatem illi & imperium supra cuncta animantia: & (quod erat multò maius) supra se ipsum, hoc est, supra omnes affectus & motus animæ suæ donavit, rerumque omnium scientiam, quæ ad illius status dignitatem pertinebāt, contulit. Neque hanc iustitiam modò, sed gratiam quoque & celestes virtutum habitus in mentem eius infudit, illam quidem, ut animam Deo gratam & amabilem faceret, hæc autem ut operosam, hoc est, ad omnia virtutis officia exercenda potentem redderet, atque ita demum puritatis & sanctitatis diuinæ participem efficeret, eiusque imaginem his virtutum gemmis clariorem & pulchriorem redderet. Sic igitur cum Deus hominem velut quendam Deum beatitudinis suæ communionem face- re destinasset, prius eum per dona gratiæ diuinum quodammo- do fecit, ut ex hac diuinitatis communionem, quæ est per gratiam ad plenioram illam, quæ erit in futuro seculo per gloriam ipsum attolleret. In hoc igitur felicissimo statu homo à Deo conditus est, ab omni prorsus miseria, ægritudine, ignorantia, & mortalitate alienus.

I.

In hoc autem honore constitutus, antiqui serpentis fallacia in fraudem coniectus, Dei que præceptum transgressus, cum innocentia simul iustitiam & gratiam, quam acceperat, amisit.

Similia.

Peccatum enim earum rerum naturam imitatur, quæ quicquid attigerint, destruunt, atque contaminant. Sic enim modicum fermentum conspersionem totam corrumpit: sic parum aceti totum pretiosum vini dolium acidum reddit: sic vovus homo pestis morbo laborans, totam plerumque inficit civitatem. Sic denique totrens turbidus atque cœnosus, si in purissimum influat rivulum, ipsum quoque cœnosum atque turbidum reddit. Ad hunc ergo modum peccatum (quod merito fermento, aceto, pesti, atque cœna comparatur) ubi in hominem incurrit, totam generis humani naturam, quæ in vno illo homine erat, contagio suo infecit atque corrupit.

Hæc autem mala omnia ad duo capita reuocantur. Primum lapsus homo donis gratiæ quæ acceperat spoliatus fuit: deinde

tiam in bonis naturæ vulneratus: Quam rem homo iste qui descenderat ab Hierusalem in Hiericho representat, qui à latronibus non modò spoliatus, sed etiam vulneribus concisus fuit. *Primo* *Iob. 19.* autem illud in persona sua S. Iob in Sterquilinio positus & ad summam inopiam reductus adumbravit, cum de Deo loquens ait, Spoliauit me gloria mea, abstulit coronam de capite meo, & quasi arbori euulsa, abstulit spem meam. Primum itaq; peccatum spoliauit hominem gloria sua, hoc est, diuina gratia, quæ decor, & pulchritudo, & veta gloria est animarum. Deinde coronam de capite, hoc est, originalem iustitiam, quæ regiam homini dignitatem (vt paulo antè diximus) conferebat, abstulit. His autem donis amissis, facultas quoque pie & religiosè operandi amissa fuit. Vt enim arbor radicibus euulsis, nullum germinate fructum potest: ita mens humana sublata cælestis gratiæ radice, à qua bona cuncta procedunt, opera Deo grata & æterna vita digna proferre nequit. Itaq; peccatum illud veluti naufragiū quoddam extitit, quo pretiosæ cælestium donorum merces magno generis humani malo amissæ sunt. Quam rem illa principum nostri generis nuditas representat: qui vbi Dei præceptum violarunt, pudore & pudore affectos deprehenderunt, quod antea simplicitatis & gratiæ opibus ornatæ neque aduerterant, neque ob id erubescerant.

Amisissis autem diuinæ gratiæ donis, quæ naturam in officio continebant, consequens erat, vt ipsius quoq; naturæ vires grauius ter sapiarentur. Quemadmodum enim cadauera myrrha condita à vermibus & putrefactione incorrupta seruantur, quæ sublata corrumpuntur & vermibus scatent: sic quamdiu iustitiam & gratiam homo retinebat, ab omni corruptionis & peccati iniuria immunis erat; vbi verò hæc amisit, protinus vermibus & corruptioni obnoxius fuit. Vermes autem hi sunt, quos Apostolus ad Galatas annumerat his verbis: Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, veneficia inimitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissentiones, seclæ, inuidiæ, & his similia. Hi sunt igitur vermes animæ nostræ, qui eam perpetuò corroduunt, dilacerant, vexant, cruciant, atque miseriam efficiunt, ac postremò in peccati barathrum & sempiternam miseriam præcipitant. His igitur vermibus improborum hominum pectora scatent, quæ si oculis corporis cernerentur, foedissimum atque horrendum spectaculum intuentibus præberent. Non enim temerè sapiens ille dixit, Quis nequius quàm quod cogitauit caro & sanguis.

Hæc autem animarum vulnera typicè idem S. Iob de Deo loquens

loquens, in persona sua representat his verbis: Circumdedit me lanceis suis, conuulnerauit lumbos meos, effudit in terram viscera mea, concidit me vulnere super vulnus. His verbis, fratres summa ac penè incredibile naturæ nostræ miseria designatur. Cuius cognitio maximè nobis ad salutem necessaria est: partim quidem, vt omnem animi nostri tumorem & arrogantiam huius, tantæ miseriæ cognitione à nobis repellamus: partim etiam, vt velut in excubiis positi, vigilemus semper, nobisque prospiciamus, ne tot malis quæ nos vndique circumfidet, opprimamur: partim etiam, vt assiduis precibus opera Domini aduersus hæc omnia mala imploremus. Primum igitur quod vit sanctus ait, Circumdedit me lanceis suis, quatuor illa grauissima animorū vulnera, quibus præcipuæ animæ nostræ vires sauciatae sunt, designat, quæ sunt ignorantia & error in intellectu, rebellio autem & tarditas in voluntate, quæ sese agrè admodum ad rationis imperium attollit. Cuius rei gratia Ecclesia Dominū orat, vt rebelles nostras ad se compellat voluntates. In parte autem animæ nostræ concupiscente ardor & flagrans desiderium quæ ad inconcessa vehementi impetu concitatur: In parte verò irascente, quæ fortis ad bonum esse debebat, imbecillitas, languor & infirmitas. Ex his autem quatuor præcipuis animæ vulneribus, cetera mala deriuantur. Addit præterea aliud singulare grauissimum vulnus cum subdit: Conuulnerauit lumbos meos. Lumborum enim nomine ea corporis nostri pars, quæ ad humani generis propagationem data est, designatur, per quam originis peccatum in posteros transfunditur, quæ peccati demerito vehementer sauciata fuit. Vt enim Theologi aiunt, nullibi truculentius, quàm in hac parte carnis nostræ concupiscentia desæuit. Quod animaduertens humani generis hostis, hac potissimum cupiditate ad perniciem nostram abutitur, naturamque propensione sua ad malum incensam ipse vehementius accendit: vt pote de quo scriptum est, Virtus eius in lumbis eius. Quem locum D. Hier. sic exponit, vt dæmonem asserat aduersus iuuenes ac puellas naturali calore ad eorum perniciem abuti, nec his tantum, sed omnibus omnium ætatum atque ordinum hominibus simili modo bellum inferre. Ex eodè enim (ait idem) euocati facti sumus luto, eisdè compacti medullis, in serico & in panno eadem libido dominatur, nec regnū purpuras timet, nec mendicantiū spernit squalorē. Quis autem hoc in loco recensere valeat quantæ hominū ruiæ, quàm multiplices strages ab hoc animæ nostræ vulnere exortæ sint? Hinc de impudica femina Salomon, Multos, ait, vulneratos deiecit, & fortissimi quique

Iob. 40.

Prove. 7.

quique interfecti sunt ab illa.

Sequitur deinde, Effudit in terram viscera mea. Eū aliud maximè deplorandum malum. Viscerum quippe nomine affectus & desideria nostra significantur, quæ dum natura integra manebat, non terram, sed cælum rectà petebat: ubi verò ea per peccatum curuata est, à cælo delapsa, ad terrena bona defluxit, in terramque toto impetu fertur. Hinc passim multos mortalium videre licet nihil aliud loqui, nihil meditari, nihil cupere, nihil deniq; somniate, quàm quo modo terrenorum bonorum compotes fiant, & lucrum lucro semper adiciant, perinde ac si ad hæc sola bona fruenda nati essent, & spem omnem eternæ vitæ prorsus amississent. Hoc autè quid aliud est, quàm ad peccatum naturam degenerasse, quæ soli ventris absequio perpetuò deseruiunt. Adiecit præterea, Contudit me vulnere super vulnus quibus verbis alia multa vulnera, quæ ab illis quatuor fontibus, quos paulò superius memorauimus, originè ducunt, designauit: quibus homines ad ea officia, quæ ex iustitiæ debito Deo, hominibus, atque sibi ipsis præstare tenentur, nimium tardi atque difficiles existunt. Intra nos autem sunt tria illa quæ Ioannes in Epistola sua enumerat, Concupiscentia carnis, concupiscentia oculorū, & superbia vitæ: quibus infœlix anima voluptatum, diuitiarū, & bonorū cupiditatibus incensa, velut furis quibuldā exagitur, & ad omnia scelera extimulatur. Hinc etiā erga proximos acerba odia & inimicitia, erga miseros crudelitas & inhumanitas, erga superiores inuidia, erga infimos contemptus atq; despectio. Quodq; his omnibus grauius est, hinc diuinorum beneficiorū abusus & ingratus, diuinarūq; legū neglectus, quas propter res nihili contemimus & violamus. En fratres, quàm multis grauib; & vulneribus propter peccatum fuerit homo sauciatus.

Denique semiuuus à latronibus relictus fuisse describitur. Quid est semiuuus? Partim quidem viuus, partim etiam mortuus. Ad quædam enim opera viuus, & ad quædam alia mortuus est. Cui simile est quod per Prophetam Dominus de improbis ait, Sapiētes sunt vt faciant mala, bene autem facere nescierunt. Sicut ergo hi ad malum sapientes, ad bonū verò stulti sunt: ita plane miserandus homo ad malum viuacissimus, ad bonum verò penè mortuus est. Quæ res miserandi huius status, in quo nunc degimus conditionem appropinquissimè mihi expressisse videtur in quo maxima hominis ad malum procliuitas, maximaque ad honestatem & virtutē tarditas cernitur. Id autem emula esse paucissimis exemplis comprobabo. Centuogit nō

nunquam ut vit pius affectum suum vel erga Dei amorem, vel beneficiorum eius gratitudinem, vel commissorum dolorem excitare velit. Cùm autem ad hoc efficiendum voluat diligenter animo ea, quæ talem in eius pectore effectum incendere valeant: in hac pia meditatione diu multumq; moratus, vix vllã intra se caloris aut deuotionis scintillã deprehendit. Contrã verò si impura aliqua cogitatio, aut iræ motus mentẽ attigerit, dicta mirum est, quàm breui temporis mora sic totũ hominẽ commoueat, vt non modò animũ afficiat, sed interdum etiam corpus ipsum inflammet. Qua quidem re quid quæso mirabilius, imò verò quid miserabilius? Nonne igitur hinc apertè liquet quàm sit miser homo tardus ad bona, quàmque procliuus & propensus ad mala?

Rursum si à te pauper elemosynam petat, continuò tua tibi paupertas & filiorum cura venit in mentem. Qua cogitatione sic & animus & manus tua contrahitur, vt vix obolum pauperi in nomine Christi petenti, & Christi vulnera obtestanti, & regnum cæleste promittenti præbeas. Et tamen si hoc ipso tempore nobilis quispiam vix apud te hospitari velit, aut in spectaculis, aut ludis publicis sit tibi prodeundum, tunc vt honore expectationique hominum respondeas nulla aut paupertatis, aut filiorum occurrit mentio: omnia dilargiris, omnia profundis, nullisq; sumptibus parcis, aliena etiam congeris, nec vereris inopes filios relinquere, modò vanitati atque oculis hominum satisfacias. Erga Christum itaque, & animæ tuæ salutem, æternamque vitam adeò inops atque parcus es: erga illa verò quæ mundi sunt, adeò diues atque profusus. Rursum cùm in concionibus aliquando verbi Dei ministros tonantes ac fulminantes audis, & diuini iudicij distractionem, & ineuitabilem mortis necessitatem, & sempiterna damnatorum supplicia & incendia amplificantem, sic interdum afficeris, vt in lachrymas etiam prorumpas. Sed quamdiu hic in te affectus perseverat? Vix domus tuæ limina attingisti, cùm is protinus vel leui aliquo risu, vel vno verbulo extra te prolato euanescit. Et tamen si ab aliquo vel leuissimè in fama aut honore læsus fueris, bone Deus, quàm longo tẽpore ferius hic iræ motus, & implacabilis vindictæ cupido perseverat! An nõ igitur hic apertè cernitis viuisissimum hominem ad mala, ad bona verò amplectenda petere mortuum? Hoc est ergo quod nobis repræsentat homo hic seminiuus à latronibus relictus.

¶ I.

Satis ex his, quæ diximus, fratres, secundũ hominis statum, hoc

hoc est, naturæ morbum ex peccato contractum intelligere potuistis, præsertim cū quotidiana nos malorū nostrorū experientia doceat, quàm dura sint carnis & spiritus prælia, quibus assiduè infestamur. Nunc quoniam morbum agnouimus, remedium inquiramus. Et quidem Philosophi hanc eandem animi ægritudinē & intellexerunt, & mirati sunt: sed hanc tamen non culpæ supplicium, sed naturæ cōditionem esse crediderunt. Isti igitur de remedio cogitantes, naturæ vim Philosophiæ studiis ac disciplinis excultam ad sananda hæc vulnera, & vitam rectis moribus instituendam, satis esse crediderunt. De quorum numero Socratem fuisse memorant: qui cū esset ad virtutem malè à natura cōpositus, Philosophiæ beneficio insita naturæ vitia curasse, & rebelles eius motus compressisse dicitur.

His successere Pelagiani: qui superbix tumore exæcati, tantum naturæ indoli & libero arbitrio (cui vis nulla inferri potest) tribuerant, ut ad omnem virtutis perfectionem sine vlla externa ope sufficere asseuerarent. Aduersum hos autem cū multi alij grauiissimi patres, tū præcipuè D. August. acerrimè decertauit, liberi arbitrij facultatem non quidem adimēs, sed diuinæ tamen gratiæ necessitatem asserens. Hi autem non à D. Aug. solum, sed ab Ecclesia etiam in Mileuitano Consilio (quod postea auctoritate Apostolica confirmatum est) anathemate damnati sunt. Hoc igitur cum Philosophi (qui hæreticorum Patriarchæ fuerunt) missos faciamus, & ad diuina præsidia & medicamenta veniamus. Non dubium, quin ad benè beateque viuendum plurimum sanctissimæ leges conferant. Hoc enim rectis legibus propositū est, ut homines & bonos & beatos efficiant. Has autem Deus ipse in montem Sinai descendens, voce sua protulit, & digito suo scriptas Hebreis dedit: quibus iter illis ad immortalitatem patefecit. Adiecitque in fauorem legis magnificentissima eiusdem legis cultoribus præmia, & seuerissima violatoribus supplicia. Tum verò sacrificia addidit, ut si quando in leges peccatum esset, expiandi criminis ratio omnibus esset in promptu. Sed quid tandē hac medicina profectum est? Hoc non ego, sed Apostolus multis in locis apertissima oratione declarat tantum enim abfuit ut naturæ morbus hac ratione sanaretur, ut multis etiam accessionibus non quidem legis, sed hominum vitio fuerit auctus. Quod apertè Apostolus *Rom. 5.* confirmat his verbis: Lex subintravit, ut abundaret delictum. Quibus verbis ostendit, legis medicamento adeò non fuisse concupiscentiæ & peccati incendium extinctum, ut etiam fue- *Rom. 7.* rit cumulatam: Vnde rursus ait. Cū venisset mandatū pec-

catum reuixit. Mira res. Mādaturū ideo datum est, ut peccatum extingueret: quod tamen adeo non extinxit, ut etiam viuacius & potentius redderet. Vnde subdit, & inuentum est mandatum quod erat ad vitam, mihi esse ad mortem. Cur ita tandem? Primum quia prohibitio legis cupiditatē irritauit & auxit. Nitimur enim (ait ille) in vetitum semper cupimusq; negata. Vnde meretricilia in Prouerbis ad inconcessas voluptates inuitās, Aquę inquit, furtiuę dulciores sunt, & panis absconditus suauior. Deinde multarum rerum prohibitionē, quę seclusa lege peccata non erant, nouę delinquendi occasiones infirmis mentibus additę fuerunt. Tūm præterea peccatorum grauitas lata lege aucta est, & omnis ignorantis excusatio adempta: seruus enim sciens voluntatem Dñi sui, & non faciens, grauiore negligenti officij pœnas pendet.

1. Co. 15.

2. Cor. 3.

Ib idem

His igitur rationibus diuinus Apostolus ita legem deprimat (quod mirabile est) eam stimulum peccati, literam occidentem, & ministerium mortis atque damnationis appellat. Quod ideo facit, ut Dei Gratiam & redēptionis & passionis Dominicę beneficium & necessitatē attollat, & morbi nostri magnitudinem ostendat, q̄ tantis à Deo remediis adhibitis non modo non sublati, sed etiam fuerit auctus. Hoc enim deplorare ægritudinis proprium esse solet, ut adhibita remedia nō modo nil ægroto conferant, sed etiam noceant. Hoc autem communis huius morbi proprium est, quod in hoc exitiali naturę morbo euenisse idem Apostolus confirmat his verbis: Ut appareat peccatus peccatum per mandatum: hoc est, ut appareat quanta sit illa naturę corruptionis & concupiscentię vis, quę medicamenta uertit in uenena, dum carnis appetitio mandati prohibitionē irritata, operata est in me omnem concupiscentiam.

Rom. 7.

Non ergo legis doctrina, non expiationis sacrificia ad sananda animorum vulnera saluare nobis opem cōtulerunt. Quod planē in vulnerati huius à latronibus curatione sacerdos & Leuita designant. Neuter enim salutem vulnerato aut medicinam contulit. Per sacerdotes autem, quorum erat sacrificia Deo offerre, legis sacrificia: per Leuitas uerò, qui populum doctrina legis imbuebant, lex ipsa significatur. Cū ergo isti inspecto ægro præterierint, nec opis quicquam illi cōtulerint, facile nobis innunt, nec legem, nec legis sacrificia naturam ægram sanare, & in pristinum statum restituere potuisse. Ut enim idem

Hebr. 7.

Apostolus ait, Neminem ad perfectum adduxit lex. Cur ita? Quia per legem cognitio peccati, non autem gratia, quę fugam parit odiumque peccati. Quid autem uel peccati, uel uirtutis

cognitio

cognitio ad bene viuendū conferat, declarat ille qui dixit, Video meliora probóq; ,deteriora sequor. Et ille itē qui dixit, Probitas laudatur & alget.

Quid igitur? an præclusa nobis omnis ad salutem via est? Si enim neque liberū arbitrium, nec Philosophiæ disciplina, nec *Rom. 7.* ipsa etiam à Deo lata lex satis nos ad virtutem & iustitiam instructos reddant, quæ nos spes reliqua manet? Huic quæstioni idem apostolus respondet, qui posteaquàm longa oratione humanæ naturæ morbum, & legis infirmitatē declarasset, & neq; *Rom. 7.* naturæ lumen gentibus neque doctrinam Philosophis, neque ipsam Dei legem Iudæis vires aduersus peccati tyrannidē contulisse dixisset, intimo cordis affectu exclamās, ait, Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius, hoc est, de corpore peccati, in quo est concupiscentia & peccatorum omnium mortisquæ seminarium? Cui quæstioni, vnico, sed fecundissimo verbo respondet, cum subdit, Gratia Dei per Iesum Christum, quæ videlicet passionis & sacrificij eius merito fidelibus suppliciter petentibus donatur. Gratia enim velut myrrha illa est, cuius suprâ mentionē fecimus, quæ mētes nostras à peccati contagio & corruptione incolumes conseruat: quæ naturā ægrā sanat: quæ inuictū robur aduersus peccati tyrannidē confert: quæ mentes nostras omnium virtutum armis sepit & munit: quæ vires præbet quibus Dei legē inuolatā seruare possimus: quæ postremò (quod horum omnium causa est) Spiritu sancto donans, Dei filios & regni eius hæredes instituit.

Hanc porrò pretiosissimam margaritam, quæ rerum omnium superat valorem & dignitatem, Christi meritis nobis dati Apostolus, imò & omnis cum Apostolo Prophetarum chorus ait. Hinc enim Petrus Apostolus, Huic, inquit, (scilicet Christo) omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomē eius, omnes qui credunt in eū: nec *Act. 2.* est aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Hic est igitur bonus ille Samaritanus, qui spoliatum & vulneratū à latronibus pia sollicitudine curauit: quem sacerdos & Leuita, id est, legis doctrina & sacrificia iacentem & *Act. 4.* seminecem reliquerunt.

Quisquis autem hæc probè intellexerit, nobilissimæ Epistolæ, quæ ad Romanos scripta est scopum faciliè attinget. In eam namque primum diuinus Apostolus tria illa quæ diximus, hoc est, liberum hominis arbitrium, philosophiæ doctrinam, legemque à Deo latam propter exitialem humanæ naturæ morbum ex peccato contractam ad salutem sufficere negat: vt sic

tandem diuinæ gratiæ atque redemptionis Christi necessitatē afferat, & nos tandē ad eam modis omnibus quærendā: atq; implorandam remittat. Sed ad curationis modum veniamus.

III.

Luce 1. *Tit. 3.* Hic igitur pius Samaritanus vbi lauciatum hominem vidit, *Misericordia super illum motus est.* Quæ quidem misericordia beneficij huius cæterorumq; quæ postea cōsecuta sunt, & initium & causa extitit: Nulla enim Christo Domino miserendi causa, nisi sola eius ineffabilis misericordiæ fuit. Sic Zacharias, Per viscera, inquit, misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto. Sic apostolus: Non ex operibus iustitiæ quæ fecimus, sed secundum misericordiam suam saluos nos fecit.

Ambros. Hac ergo misericordia tact⁹, vulnerato appropinquauit, Quo modo appropinquauit? Quando salutis humanæ constituendæ gratia humanam assumpsit naturam. Nullo enim modo propinquior nobis, quàm naturæ nostræ susceptione fieri potuit: quàm personali vinculo sibi colligatam ad diuini esse communionem sustulit, qua communionem nulla maior cogitari potest. Hac igitur ratione vulnerato appropinquauit, vel (vt D. Amb. ait) tunc appropinquauit, quando factus est compassionis nostræ susceptione finitimus, & misericordiæ collatione vicinus.

Philip. 2. Nec solum hoc modo appropinquauit, sed etiam à iumento descendit. Quando descendit? Certè quando is humiliavit & exinaniuit semetipsum factus obediens vsq; ad mortem, mortem autem crucis. Quò enim profundius altissima illa celsitudo atque sublimitas descendere potuit? Hac igitur tanta humilitate atque obedientia summum illud primorum parentum scelus, quod superbia & inobedientia commissum est, exinaniuit, & læsæ maiestati plenissimè satisfecit. Multo enim magis Dei filius hac tanta humilitate & obediētia cælestem patrem honorauit, quàm primus ille homo rebellione & superbia sua offenderat: ideoque (vt Leo Papa dicit) ampliora adepti sumus per Christi gratiam, quàm per diaboli amiseramus inuidiam. Hinc Apostolus, Non sicut delictum, ita & donum. Vbi enim abundauit delictum, superbundauit & gratia.

*Leo Papa
Rom. 5.*

Vbi autem pius Samaritanus hoc modo à iumento descendit, vino & oleo iacentis vulnera perfudit: quorum altero vulnere saniem lauaret, altero doloris acerbicatem lenitet. Quid autem olei & vini nomine, nisi Euangelica doctrina ab hoc pio Samaritano nobis tradita designatur? Oleum enim est gratia, quæ

quæ nobis per Euangelium exhibetur: quæque virtus in salutem est omni credenti, eademque doctrina, ac re vinum nobis propinat quandoquidem (vt Apostolus ait) ita Dei in eo reuelatur super omnem impietatem hominum, qui veritatem Dei in iniustitia detinent. Vtrumque enim Euangelium nobis proponit, hoc est, diuinæ gratiæ oleum, quod nos ad Dei amorem excitat, & diuinæ seueritatis & iustitiæ vinum, quod salutarem nobis timorem incutit.

Quid deinde? His non contentus, alligat sauciati vulnera. Per hæc alligamenta sancti Patres sacramentorum medicamenta commodissimè accipiunt: quæ sanandis animæ nostræ vulneribus misericorditer à pio Samaritano instituta sunt: per quæ passionis & meritorum eius virtus nobis applicatur. Satis hæc erant ad Samaritani nostri benignitatem & misericordiam indicandam: sed vltèrius tamen progressa est. Descendens enim à iumento, quo vehebatur, ægrotum supra illud sustulit, & ipse pedes reliquum viæ confecit, itineris labore & fatigatione sauciati laborem & fatigationem leuans. Hac enim ratione quâto suo incommodo commoda nostra quæsierit indicauit. Vulneribus quippe suis vulnera nostra sanauit, vinculis suis vincula nostra sustulit: verberibus suis debita nostra dissoluit, laboribus suis requiem nobis æternam promeruit: sanguinis sui pretio nos à diaboli captiuitate redemit: humilitate sua nos ad cælestem gloriam sustulit: morte sua nobis vitam donauit, & crucis supplicio cæleste nobis regnum meruitus est. Hoc est igitur à iumento descendisse, & supra illud ægrotum posuisse.

Denique his officiis ritè peractis, ad stabulum, perducens ægrum, data pecunia stabulario ægri curam committit, daturus postea quidquid ille supererogasset. Stabulum hoc Ecclesia est, stabularij sacerdotes, quibus curandorum animorum cura à Christo Domino commissa est. Pecunia verò illis data, ministerij dignitas & gratia est: pecunia autem promissa cælestis gratiæ præmiū est quod fidelibus ac prudentibus seruis (quos supra familiam I. Tom. 3. suam Dñs posuit) in cælo reseruatur. Qui enim bene ministrauerint (vt Paulus ait) gradum bonum acquirunt, & multam fiduciam in fide, quæ est in Christo Iesu.

Hac igitur ratione, fratres, his medicamentis collapsum hominem Samaritanus noster instaurauit, & amissam per peccatum gratiam restituit: & vulneratum à latronibus sanauit, quem neque sacerdos, neque Leuita, hoc est, neque scripta lex, neque legis sacrificia ad sanitatem (vt antè diximus) perducere potuerunt.

August. Cur igitur (inquit aliquis) lex à Deo lata est, si ad sanandum hominem egena & infirma erat? Huic quaestioni sapienter D. August. respondet his verbis: Lex data est, ut gratia quaereretur, gratia data est, ut lex adimpleretur, quæ non quidem vitio suo, sed vitio prudentiæ carnis impleri non poterat: quod vitium per legem demonstrandum, per gratiam fuit sanandum. Hactenus Aug. Ad hoc igitur (ut cæteras utilitatis fileamus) lex data est, ut per eam homo virium suarum imbecillitatem aperte cognoscens seque ad eam observandam imparem inueniens, cælestis gratiæ auxilium imploraret: ut quod ægra natura per se non poterat, per gratiam sanata posset.

Simile.

Verùm dicit aliquis, si tam copiosum gratiæ munus pius hic Samaritanus nobis promeruit, si tam salutaria curandis animarum vulneribus medicamenta prouidit, cur tam multi in Ecclesia tot peccatorum vulneribus sauciati iacent? Quid, quæso, fratres, medicamenta quamlibet salutaria sint in pharmacopolæ domo recondita egrotantibus proderunt? Quid peritissimus etiam medicus, si medici præcepta non audiuntur? Christus enim Dominus factus est omnibus obedientibus sibi causa salutis æternæ. Non enim stertentibus, aut dormientibus, eiusque præcepta negligentibus, sed obedientibus causa est salutis æternæ. Si tu præterea neque medicum ipsum adis, neque piis & assiduis precibus eius opem imploras, si sacramentorum medicamenta ab ipso instituta minimè frequentas, si Euangelicam doctrinam (quæ & vinum & oleum vulneribus tuis præbet) nunquam in animo voluis, neque magnificentissima eius beneficia, quæ te in eius amorem incendere possent, ad mentem reuocas tibi sanè tuæque societatis, non pio Samaritano perditionis tuæ causam ascribe. Quocirca, fratres, si sanari cupimus, medicum adeamus, eiusque opem assiduis precibus imploremus, eius præceptis & monitis obtemperemus, & clarissima beneficia, salutaremque doctrinam cum animo nostro recogitemus, & sacramentorum alligamenta, quæ ipse sanandis vulneribus nostris instituit, frequentemus. Sic enim fiet, ut vulnerum sanitatem, peccatorum veniam, Dei amicitiam, Spiritus sancti gratiam, & cælestem tandem gloriam ipso donante percipere mereamur.

In eadem Dominica Duodecima post Pentecosten
 concio secunda: in qua primum dilectionis diuinæ
 mandatum paulò fufius explicatur. Secundo ve-
 rò loco duæ præcipuè diligendi Deum causæ ex-
 plicantur.

*THE. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota ani-
 ma tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua. Luc. 10.*

Mnes qui Christianæ religionis nomine cen-
 semur, hoc ferè desiderio frequenter tangimur,
 quo diues ille adolescens in Euangelio teneba-
 tur: qui ad Dominum ait, Magister bone, quid
 faciendo vitam æternam possidebo? Cui Domi-
 nus breui compendio iter salutis aperuit, dum huius negotij

Luc. 18.

summâ, in vna Decalogi obseruatione posuit. Si vis, inquit, ad
 vitam ingredi, serua mandata. Idem etiam desiderium verbo te-
 nus, in hodierna sancti Euangelij lectione, quidam legis per rus
 Domino Saluatori proposuit. Cui Dominus simili compendio
 respondit, dū omnia mandata Dei, vno dilectionis præcepto cō-
 tineri dixit. Hoc est igitur maximum & primum mandatum.

Ibidem.

Quicumque igitur huius excellentissimæ virtutis desiderio incē-
 si sumus, habemus in præseati Euangelio eius rationem diligen-
 ter explicatam. Verum cum hæc charitatis lex duo præcepta cō-
 tineat: quorum alterum Dei, alterum proximi dilectionem cō-
 mendat: neq; vna concio ad vtriusq; tractationem sufficiat, de
 priori maximoque mandato, hoc est, de dilectione erga Deum
 hodie differemus. Prius tamen Euangelicæ lectionis historiam
 breuiter percurramus, vt diutius postea in huius diuini præcepti
 explicatione (in quo salutis nostræ summa constituta est) im-
 morati valeamus.

Antea verò quàm S. Euangelista hanc historiam referret, dis-
 cipulorum Domini foelicitatem commemorat: ad quos Sal-
 uator ipse ait: *Beati oculi qui vident, quæ vos videtis. Dico enim vobis
 quod multi Prophetae & Reges voluerunt videre quæ vos videtis: & non
 viderunt: & audire quæ audistis, & non audierunt. Et ecce quidam legis
 peritus surrexit, tentans illum, & dicens, Magister quid faciendo vitam
 æternam possidebo? &c. quæ sequuntur. Ave maria.*

PARS PRIOR.

Principio, quoniam primum & summum diuinæ legis præ-

ceptum in nostra erga Deum dilectione situm est (ex quo omnis alia diligendi ratio vim & originem ducit) quoniam modo, hoc est, qua virtute & intentione animi is diligendus sit, exponamus. Hoc autem nos ipsa Dei lex his verbis docet, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis & ex omni mente tua.* Iam singula hæc verba explicare incipiamus, ab eo, quod postremo loco positum est, exordium capiētes.

Bernard. Diliges ergo primùm deum tuum ex tota mente tua. Mens hoc in loco pro suprema & nobilissima animæ nostræ parte, hoc est, intellectu posita est. Cùm ergo nos tota mēte deū diligere iubemur, intellectus officio illū diligere iubemur. Quoniam igitur modo Deum intellectu diligemus? Eius certè officio & ministerio huic dilectioni quæ in voluntate sita est, deseruiētes. Hoc autem agimus, cùm ea in animo & cogitatione versamus: quæ affectum nostrum in eius dilectionem accendere possint, nempe immensam eius bonitatem, charitatem, misericordiam, pulchritudinem, benignitatē, & innumera eius beneficia, quibus nos quotidie cumulat & ornat, pluraque & maiora se daturum promittit, studiosè considerantes. His enim religiosè ac diligēter expensis, miro modo animus noster in huius summi boni, atque munificentissimi benefactoris amorem accenditur. Hoc est igitur tota mente Deum diligere.

Bernard. Diliges etiam eum ait, tota virtute, hoc est (vt D. Bernard. exponit) ad eò constanter diliges, vt nullis minis, vt nullis calamitatibus aut incōmodis ita perturbaberis, vt ab eo vlla vnquā ratione diuellaris: quomodo illum sancti Martyres dilexerunt, qui nullis terroribus aut periculis debilitati ac frāgi potuerunt, quò minus dilectionem & fidem illi præstitam constantissimè serua-
rent. Hoc est enim Deum tota virtute diligere.

Diliges etiam in toto corde tuo, id est (vt idem Bernardus interpretatur) sic eum diliges, vt nullis voluptatum illecebris ita capiaris, vt ab eius obsequio & amore disiungare: quemadmodum illam sanctæ Virgines dilexerunt, quæ regnum mundi & omnem ornatum seculi, omnesque carnis voluptates propter eius amorem contempserunt. Denique diliges eum ex omnibus viribus tuis: vt videlicet omnes animæ tuæ vires, omnes corporis sensus atque mēbra omnia, quæ à Deo condita sunt, suo vnumquodque modo conditoris dilectioni deseruiant. Quod quidem Apostolus à nobis exigit, cùm ait, Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ. Sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immūditæ & iniquitati ad iniquitatem, (hoc est, ad

est, ad inquinandos & conspurcandos vos, & veris contumeliis
 efficiendos) ita nunc exhibete ea servite iustitiæ in sanctifica-
 tionem, hoc est, ad vos perficiendos, & sanctificandos & ab omni
 contumelia vindicandos. Oculi ergo miranda Dei opera, cælos,
 stellas, Solem, & Lunam, clarissima divinitatis eius monumen-
 ta videant: aures autem pie & attentè præcipiētis Domini ver-
 ba audiant: manus operentur opera Dei: pedes dirigantur in
 viam pacis: affertus verò omnes à terrenarum rerum cupidita-
 te abducti, ad cælestium rerum amorem traducantur: ac deniq;
 quicquid intra nos est, eius obsequio mancipetur. Quia enim
 ipse quicquid in nobis est condidit, idè creationis iure quæ ha-
 bemus omnia ipsi debentur. Nec modò conditor, sed etiam gu-
 bernator noster est: sine cuius providentia, qui ex nihilo facti
 sumus, in nihilum protinus recideremus, nisi ab eo iugi cura
 serviremur. Quocirca sicut nullum momentum est, in quo non
 magnis beneficiis Dei fruamur, (quando in ipso & vivimus, &
 movemur, & sumus) ita nullum momentum ab eius laude, amo-
 re, & gratiarum actione vacare debet. Nec is solum conditor &
 gubernator noster, sed etiam redemptor est: qui non auro aut
 margaritis, sed precioso sanguinis sui pretio nos ab hostium po-
 testate in libertatem vindicavit. Quis igitur nobis omnia est,
 omnibus animæ nostræ viribus, omni studio atq; conatu à no-
 bis vniq; diligendus est. Quia verò ex his, quæ diximus, constat,
 Deum non modo esse diligendum sed etiam super omnia dili-
 gendum, quid sit Deum super omnia diligere explicandum est.
 Hoc autem non video, qua ratione aptius explicare valeam, quàm
 alia eiusdem Domini lege, quæ ab huius dilectionis fonte deri-
 varur exposita: quæ ideo à me hoc in loco paulò diligentius tra-
 ctanda est, ut pleniorẽ præcepti huius intelligentiam habere
 possimus. Lex igitur sic habeat.

Si tibi voluerit persuadere frater tuus, filius matris tuæ, aut
 filius tuus, vel filia, siue vxor, quæ est in sinu tuo, aut amicus
 quem diligis ut animam tuam, clam dicens, Eamus, ut servia-
 mus diis alienis, quos ignoras tu & patres tui non acquiescas ei,
 nec audias, nec parcat ei oculus tuus, ut miserearis & occultes
 eum, sed statim interficies: sit primùm manus tua super eum, &
 postea omnis populus mittat manum. Lapidibus obrutus neca-
 bitur, quia voluit te abducere à Domino Deo tuo, qui eduxit te
 de terra Aegypti, de domo servitutis. Quid his verbis mirabi-
 lius quid sublimius? Quis hanc legem ferre nisi Deus: quis im-
 plete nisi qui Dei spiritu plenus esset potuisset? Cui verò hoc
 tantum obsequium nisi vni Deo debetur? Quid enim in rebus

Deut. 13.

humanis natura ipsa maxime diligitur, quod his verbis non contineatur, frater, soror, filius, filia, vxor, quæ cubat in sinu tuo, & amicus, quem diligis vt animam tuam? Qualis autem pariterum erga filios amor sit, David exemplo suo declarauit, qui parricidam filium, imò generis humani portentum, tam acri dolore mortuum luit. Hunc igitur amorem non solum hominibus, sed feris etiam natura ipsa ingeneratū, aduersus omnem naturæ vim non solum deponi, sed etiam in furorem & exitiale odium conuertere Dominus præcipit, vbi quisque hunc eius gloriæ & imperio aduersabitur. In quo casu parentem ipsum aduersus dilectissimum filium vult esse proditorem, delatorem, accusatorē, testem, & ante omnes alios carnificem. Et quidem hoc præcipitur homini in hoc statu naturæ lapsæ, & originalis peccati labe infectæ. Cùm autem hoc peccatum sit habitualis quædam auersio humanæ voluntatis à Deo (quæ ex immoderato sui amore procedit) quid mirabilius, quàm hoc iniungere homini, qui corruptæ naturæ vitio sic à Deo auersus, & ad se per immoderatum amorem sui conuersus est? Tanta tamen illa bonitas ac maiestas est, tantumque amoris nostri iure suo sibi vèdicat, vt ab homine in his tenebris, & in hac inuersa & lapsa natura constituto, hunc tantum amorem exigat: quo & patrem & matrem, & filios (si opus ita fuerit) trucidare, & omnia naturæ fœdera propter eius gloriam violare debeat. Præstiterunt autem hoc filij Leui, vbi populus ab Ægypto egressus, vero salutis suæ authore, & libertatis vindice neglecto, vitulum conflatilem adorauit: quibus cognatorum & amicorum eadem Moyse impetrauit his verbis, *Exod. 32.* Ponat vir gladium super femur suum: ite & redite de porta vsque ad portam per medium castrorum & occidat vnusquisque fratrem suum, & amicum, & proximum suum. Feceruntque filij Leui iuxta sermonem Moyse, cecideruntque in die illo quasi triginta tria millia virorum, quamuis nonnulla exemplaria habeant, circiter tria millia. Et ait Moyse, Cōsecratis hodie manus vestras Domino: vnusquisque in filio & fratre suo, vt detur vobis benedictio. Nec hac benedictione Propheta contentus, vbi morti iam proximus, de tribu Leui inter alias agere cœpit hæc verba subiunxit, *Deut. 33.* Qui dixit patri suo, & matri suæ, nescio vos, & fratribus suis, ignoro illos, & nescierunt filios suos, ij custodierunt eloquiū tuum, & pactum tuum seruauerunt. Nescio quonam modo cōsuetudo enarrandi atque legendi scripturas, rebus maxime mirabilibus admirationem detrahat. Quid enim mirabilius quàm Leuitam cernere in hac tanta strage districtum ferrum in viscera parentum, fratrum,

trum, & filiorum cōdere, nec parentum amicitiam reuereri, nec filijs amantissimis parcere, nec matrum gemitibus concuti, nec vbera quibus lactati sunt, agnoscere, nec riuiscognati sanguinis vbique decurrentis commoueri? Hanc autem mentem & animum quis illis nisi Deus immittere potuit? Is enim supernaturali quodam lumine ita mētes eorum illuminauit, ita eorum animos diuino quodā furore petculit, vt apertissimè viderent, quantum amoris & reuerentiæ, immensæ illi maiestati ac bonitati deberetur. Vnde factum est, vt extremo supplicio dignissimos esse ducerent, qui aduersus illū rebellassent: quamuis fratres, sorores, parentes, & filij essent. Non enim parentes agnoscebant, quos Dei hostes esse videbant. Quæ res argumento nobis esse debet, quo animo in extremo iudicij die sancti omnes diuinæ gloriæ zelo succēsi, ancipites gladios arripient: quibus vindictam faciant in nationibus, increpationes in populis, qui Deum non coluerunt: siue illi parentes, siue exteri sint. Si enim Leuitæ adhuc mortali corpore septi, tanto diuinæ gloriæ ardore incensi fuerūt, vt nullum sanguinis, aut amicitia ius, aut fœdus agnoscerent: quid illi faciant, qui ipsam iam diuinæ pulchritudinis speciem cōtemplati, in Dei quodammodo naturam transferunt? Hoc igitur exemplo atq; hac lege intelligere facile poteritis, fratres, quid sit Deum super omnia diligere: quod ego hoc in loco explicādum suscepi. Illi enim Deum hoc modo diligunt, qui nullam rem quamlibet charissimam eius dilectioni & imperio anteferunt. Sed omnia prius interire, quàm ab eius amicitia & gratia excidere verè atque ex animo volunt.

I.

Est tamen hoc in loco non negligenda quæstio, an videlicet hoc diuinæ dilectionis mandatum perfectè hac in vita implere valeamus? Beatarum certè mentium (quæ immensam Dei pulchritudinem non per speculum & in ænigmate, sed facie ad faciem contemplantur) proprium est, hoc modo qui nobis hac lege præcipitur, Deum diligere, non eorum, qui hoc crasso & terreno corpore circumsusi sunt. Quid enim nos tanta maiestate & bonitate dignum præstare poterimus? Rectè enim Vates sanctus, Ecce inquit, Libanus nō sufficiet ad comburēdum, & animalia eius non sufficient in holocaustum. Sicut igitur nec animalia cuncta, nec ligna Libani dignum Deo sacrificium offerre possunt: ita nec omnium creaturarum mentes, debitum amoris holocaustum eidem offerre sufficient. Itaque D. Aug. negat in hac vita fieri posse, vt Deum toto corde, tota mente, tota anima, totisque viribus diligamus: quia sicut ex parte cogno-

Psal. 14.

1. Cor. 3.

Esai. 40.

August.

gnoscamus, ita etiam ex parte diligimus: atque ita dilectio nostra sicut & cognitio imperfecta est. Addit etiam aliam causam. Cum enim amor Dei atque amor sui inter se contraria sint, (amor enim Dei omnia ordinat in Deum: amor vero sui siue cupiditas omnia ordinat ad se) hinc necessario consequitur, ut non possit perfecte in nobis regnum suum obtinere charitas, nisi perfecte moriatur cupiditas. Cupiditas autem (ut idem ait) in hac vita minui potest, extingui non potest. Quamdiu ergo aliqua ratione vivit cupiditas, nondum in nobis perfecte regnat charitas. Quemadmodum enim ut lignum ad motum igni veratur in igne, necesse est omnem eius humiditatem & frigiditatem expelli (quamdiu enim humiditatis in eo aliquid residet nondum perfecte ignis est) ita plane cum charitas & cupiditas inter se contraria sint, necesse est ut tota cupiditas ab anima pellatur, quo in ea charitas plene dominetur: quod in hac vita fieri non potest. Postremo, cum ad hoc mandatum perfecte exequendum, illud ante omnia necesse sit, ut semper divina cogitemus semperque in Deum per amorem suspensi simus: hoc nemo potest in hac vita prestare: quoniam & fragilitas nostra & cupiditas, & quotidiana corporis necessitas ab hoc studio etiam perfectissimos quosque viros frequenter auocant: quod enim cupiditas deflectitur, eo etiam cogitatio nostra tendit.

Idem.

Simile.

August.

Similia.

Cur ergo, inquit, hominibus præceptum est, quod ab eis impleri non poterat? Ad hoc idem Aug. respondet, eo consilio hoc Dominum præcepisse, ut intelligeremus quo potissimum actiones nostras & vota omnia destinare deberemus, etiam si eò deuenire non possemus. Itaque simile quiddam in hac lege fecisse videtur, quod in maritimis ac scopulosis locis fieri cernimus: ut interpesta nocte lucernam in edito loco homines accendant, ut nauigantes intelligant, quò cursum dirigere debeant, quamuis eò peruenturi minimè sint. Cum ergo charitatis perfectio in hoc sita sit, ut instar beatarum mentium nunquam oculos à diuinæ pulchritudinis conspectu deiciamus, sed illi per continuam cogitationem & amorem adhæreamus, nec hoc vnquam officium intermittamus: hoc sanè præcepto moneamur, ut in hoc ipsum studium quantum possimus incumbamus, & in hoc neruos omnes intendamus: quauis enim eò pertingere non possimus, foelicior tamen & perfectior erit, quisquis eò propius accesserit. Hac igitur de causa Christianæ vite finis & perfectæ charitatis exemplar nobis ante oculos ponitur, ut quid potissimum sequi, & quò tendere debeamus, in prospectu nobis positum sit.

Est rursum alia quæstio, quæ ex his quæ modò diximus, magna ex parte definiri potest. Quæret enim quisquis diuinæ huius dilectionis studiosus est, quibus indicijs, in hoc mûdo Deû super omnia diligat, coniecere possit. Quamuis enim certa atq; evidens huius rei cognitio haberi nisi Deo reualante non possit, sola tamen coniectura, præsertim cum vehementior fuerit, magnum homini pio solatium præbet. Huius ergo dilectionis non minima coniectura est, assidua & suavis de Deo cogitatio, qualem modò descripsimus. Verissimè enim Saluator ait, Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum, hoc est, vbi thesaurus est, quem maximè diligis, ibi & cor tuum, id est, cogitatio & omnis cura tua est. Hinc D. Fulgentius, Vis, inquit, scire vbi thesaurizas? attende: quid cogitas: ita fiet, vt thesaurum tuum ex tuo amore cognoscas, & amorè tuum ex indicio tuæ cogitationis intelligas. Adiciam & aliam non minorem coniecturam: quæ ex diuinæ legis obedientia sumitur. Quisquis enim Deum diligit, ipsius quoque legem non solùm diligere, sed etiam implere satagit. Sic enim Dominus ait, Si quis diligit me, sermonem meum seruabit. Et rursum, Si diligitis me, mandata mea seruate. Et apertius adhuc, Hæc est charitas, si mandata eius seruamus. Hinc D. August. Quantum, inquit, Deum diligas, debes ex dilectione legis eius ostendere. Ergo si leges eius non diligis, ipsum quoque minimè diligere comprobatis. Adde etiam quòd quemadmodum nemo potest diligere vitam, quin oderit mortem (quæ vitæ inimica est) ita nemo diligere Deû poterit qui & mortiferam peccatum oderit, quod Deo maximè aduersatur. Nec modò peccatum, sed ea etiam, quæ nos aliqua ratione pertrahunt ad peccatum, simili penè odio prosequi debemus. Qui enim mortem odit, odit etiam morbos omnes qui viam sternunt ad mortem. Ergo non modò peccatum, sed omnia etiam peccati instrumenta, & incitamenta odio habenda sunt. Hinc D. Hieron. Qui amicitias, inquit, petit lesu, multorum sibi sciat inimicitias esse tolerandas. Demò enim acrius aduersum nos insurget: itémque caro nostra atque mundus: ac postremò (vt Saluator ait) inimici hominis domesticus eius. Inter quos tamen hostes immanior, & ad superandum difficilior, ipse sibi homo, hoc est, immoderatus amor sui atque cupiditas est. Quis autem hostem hunc superare queat? quis aduersus seipsum arma capiat? quis contra seipsum immisericus & crudelis existet? Et tamen nisi hic truculentissimus hostis superetur, nec ipsa charitas, nec vlla prorsus virtus retineri potest. Immoderatus namque amor sui omnium malorum

Math. 6.

Fulgent.

Iona 14.

Ibidem.

I. Ioan 2.

August.

Simile.

Hieron.

Matt. 20.

origo, omniumque ruina virtutum est. Sic enim D. Aug. Radix omnium malorum cupiditas, & radix omnium bonorum charitas: ideoque ambæ simul in eadem mente esse non possunt: modo nisi altera fuerit auulsa, plantari altera non potest. Frustra autem aliquis incidet ramos, nisi radices simul euellat. Quisquis ergo asseris te Deum diligere, his utique iudiciis dilectionem tuam probare debes: si videlicet illum assidue cogitas, si eius mandata diligis, si non solum peccata, sed omnes etiata peccatorum occasiones detestaris? Quibus iudiciis, liud etiam addo, si homines ad eius imaginem conditos, & pretioso eius sanguine redemptos, fraternâ charitate diligis, Quæ quidem dilectio multa sub hoc simplici nomine comprehendit, ea videlicet omnia, quæ veri amoris propria sunt: neque ut eos partim opera nostra, partim consilio (cùm opus ita fuerit) iuuenus, ut peccantibus in nos errata condonemus, ut morosos leuiter feramus, & alter alterius

Galat. 6. secundum Apostoli præceptum (opera portemus, ut nemini nocemus, nemini detrahamus, nemini malum imprececur, neminem vlla iniuria aut contumelia afficiamus: denique (ut Saluator monet) eos etiam, qui nos oderunt diligamus, & pro persequentibus & calumbiantibus nos præces Domino offeramus. Sic enim fiet, ut celestis Patris filij simus, atque ita celestis patrimoniij hæreditatem filiis promissam cernere valeamus.

Secunda Pars vel alia concio, quæ post breuiorem Evangelicæ lectonem explanatiouem poterit adornari in qua de amore simul ac timore Domini differitur. Quo in loco due precipuè dilectionis huius cause assignantur.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. Ea est, dilectissimi, in Dei amore timor: que coniunctio, eius præsertim quem Theologi filialem appellant, ut nullo modo alter ab altero scindi queat. Quisquis enim maxime Deum diligit, is etiam maxime veretur eum offendere quem diligit. Est præterea timor Domini amoris eius moderator & custos. Flammans enim amor sine timore in furorẽ nõnunquam degenerare potest. Quocirca alterũ alterius tractationi iungendum est. Atque eo magis, quod eadem illa, quæ timoris affectum incendere valent, amoris quoque affectum incendere solent. Diuinæ namque iustitiæ opera quæ timorem nobis incutiunt, eadem (quatenus eius bonitatem & odium contra improbitatem declarant) non

minus mentem nostram ad tantæ bonitatis amorem, quam ad iustitiæ timorem incitant, ideoq; conjunctim de vtraque se disseremus: vt sic tandem Propheticum illud implere valeamus, Seruire Domino in timore & exultare ei cum tremore.

Cùm autem Christianæ Philosophiæ & salutis nostræ summa in nostra erga Deum dilectione sita sit, multi sollicitè à nobis quarunt, quid eos potissimum ad hanc dilectionem excitare queat. Ad hoc igitur respondemus, nihil esse in hoc mundo quod nos ad conditoris amorem suo modo non inuitet. Omnia enim, quæ oculis vsurpamus, hominis alendi & erudiendi gratia condita sunt: omnia sunt diuinæ largitatis & munificentiæ beneficia: omnia clamant se à Deo condita: omnia immensam eius sapientiâ potentiam, providentiam & bonitatem ita testantur, vt Aristoteles etiam dixerit, nihil esse in tota hac rerum vniuersitate, quam oculis intuemur, adeò vile, & despicabile, in quo non possumus diuinum quidpiam, & admiratione dignum contemplari. Quæ res non in admirationem solum, sed in amorem etiam tanti opificis excitare debet.

Aristoteles

Constat tamen inter omnia, quæ amorem in Deum in nobis excitare possint, immensam eius bonitatem principem locum tenere. Cùm enim humana voluntas sic ab authore naturæ instituta sit, vt nihil nisi quod bonum est, aut boni speciem referat, amare queat (est enim bonum voluntatis obiectum, vt color visus) consequens est, vt non modò ea in bonum feratur, sed etiam vt quo aliquid maiori bonitatis laude præcellit, eo maiori dilectionis affectu in illud concitari debeat. Nunc diuinæ bonitatis naturam inspiciamus. Cùm autem multa sint, quæ vetæ bonitati conueniant, tum illud præcipuum est, vt & bonos vitos amore & malos odio prosequatur: tantum quæ in malorum odio, quàm in bonorum amore progrediatur. Vt enim qua quis amoris magnitudine diligit vitam, pari quoque odio prosequitur mortem (quæ vitæ contraria est) ita qua quis amoris mensura diligit bonos, eadem odij auersatur atque detestatur malos. Vtrumque igitur in reliqua concionis huius parte expendere incipiamus. Et primùm quidem qua dilectione bonos, deinde quæ quo odio improbos prosequatur, inspiciamus.

Hanc verò Dei erga bonos charitatem, quæ vis orationis explicare queat? Summus enim ille rerum omnium Dominus, ad cuius nutum columnæ cæli pauent & contremiscunt, quem terribilem Regem Propheta vocat, cùm ait, Terribili & ei qui auferret spiritum Principum, terribili apud Reges terræ, ille inquam, qui improbis seleonem rugientem ostendit: plusquàm mansuetum

Psal. 99.

humum

simum & innocentem agnum se piis exhibens, tanto eos amore complectitur, vt neque paternus aut maternus erga filios amor sit cum hoc amore vlla ex parte comparandus. Quisquis autem aliquam summam huius dilectionis intelligentiam habere cupit, legat studiosè sanctorum vitas: in quibus tot in sanctos viros exhibita beneficia, totque magnificentissima Dei dona deprehendet, vt non possit non frequentissimè in tantæ bonitatis & charitatis admirationem & stuporem non consistari. Cui autem non vacat tot Sanctorum vitas euoluere, saltem beatissimæ Catharinæ Senensis vitam legat (quæ ab eius confessorio fideissimè scripta, & magna ex parte auctoritate Apostolica in Canonizationis eius diplomate confirmata est, ibique velut in clarissimo quodam diuinæ bonitatis speculo, qua dilectione Dominus puras & innocentes animas prosequatur & quàm miris eas fauoribus atque desitiis spiritus afficiat, intelligere poterit.

Quid verò qui sacras literas legerint? Quid in illis frequentiusquàm incomparabilem Dei erga pios charitatē, & charitatis admiranda officia inuenient? Quale est illud, Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei? Et illud, Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis. In manibus portabunt te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum? Quid verò illud, quod de eodem viro iusto dicitur, Cum ceciderit, nō collidetur, quia Dominus supponet manū suam? Et de piis omnibus agens, Custodit Dominus omnia ossa eorum: vnum ex his non conteretur. Quid, quòd non ossa modò, sed & capillos omnes in numero habet: vt ne vnus quidem ex eis sit periturus? Quid diuina solatia, quibus eos Dominus tanquam amantissimos filios reficit, lactat, & consolatur? Sic enim apud Esaiam cum illis agit, Ad vbera portabimini, & super genua b andientur vobis. Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos? Potuit ne quicquam indulgentius & amantius dici? Iam verò quàm patentes ad eorum preceps aures habeat declarat per eundem Prophetam, cum ait, Antequam clament ad me, exaudiam eos: adhuc ipsis clamantibus exaudiam. Et iterum, Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicet, Ecce adsum.

Sed hæc quotidiana & vsitata. Illud verò quàm magnum veræ & germanæ dilectionis argumentum, quòd sua illis arcana & secreta communicat: quòd absentium facta, & mentium secreta illis sapè reuelat. Hinc Eliseus Propheta cum hospitæ suæ filiolum mortuum, matre denunciante rescieuit: velut admirans

miratus hoc sibi à Deo patefactum minimè fuisse, ad Giezi matrem à Propheta pedibus amouere volentè, ait: Dimitte eam, quia anima eius in amaritudine est, & Dominus celauit à me, & non indicauit mihi. Ea enim viro sancto cum Domino familiaritas intercedebat, vt mirum ipsi videretur aliquid ex his, quæ ad ipsum pertinerent, sibi à Domino deauntiatum non fuisse. Quid illud præterea quod ad Abraham idem Dominus ait, Num celare poterò Abrahamum, quæ gesturus sim? Negat summus ille Dominus sibi fas esse quidquam ab homine sibi amicissimo secretum habere, & quasi timeat, ne sanctissimum ius amicitie illa debiti officij prætermissione violetur, ostèdit se consilia sua homini sanctissimo diligenter explicaturum. Quid igitur maius & amplius hac cælesti atq; sempiterna iustorū hominum dignitate? Quid ad opes sempiternas utilius? quid ad laudem illustrius? quid ad honores & imperia magnificentius?

Quid verò hic eam facultatè & potestatem commemorem, per quam summum illud imperium, quod ipse rerum omnium conditor in res à se conditas habet, quas p̄ arbitratu suo quomodo ei libitum est, versat, & voluit, & à cursu suo deducit, eis dom sæpè communicat? Hoc enim est eos diuinitatis suæ quodammodo consortes efficere. videmus enim Sanctos nature eligibus imperare, morbos insanabiles curare, in demones, homines, & animalia cuncta, & in ipsa etiam elementa, atque adeo in ipsa quoque cælestia sydera imperium exercere. Per fidem quippe (vt Apostolus ait) sancti vicerunt regna, obrutauerunt ora leonum, extinxerunt imperium ignis, effugauerunt aciem gladij, fortes facti sunt in bello, castra vicerunt exterorum, acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Quale igitur hoc diuinæ in pios dilectionis argumentum est, cum ea quæ sibi ipsi diuinitatis iure debentur, adeò liberaliter cum illis communicat? Hoc enim perfectæ amicitie proprium est, nihil in muneribus ab amico habere seiunctum.

His igitur iudiciis, fratres, quanta dilectionis vi Dominus pios homines prosequatur, vtrumque intelligere potuimus. Nunc quo odio improbos & eorum impietatem detestetur, inspiciamus. Diximus enim, si meministis, diuinæ bonitatis magnitudinem non minus odio erga improbos, quam amore erga probos declarari. Quod idem ipse Dominus non obscure indicauit, cum duobus filiis Aaron, Nadab & Abiu, igne Sanctuarij extinctis, ad Moysen dixit Sanctificabor in his qui appropinquant mihi. Hoc est, dum sacerdotum audaciam & temeritatem, qui indignè ad altare meum accedant, vltus fuero, tunc

4. Reg. 4.

Hebr. 11.

Leuit. 10

maximè sanctitatis meę gloriã declarabo: cum eorum supplicio quantũ improbitas mihi inuisa sit apertissime ostẽdero. videtis, ergo, fratres, diuinę iustitię in flagitiis puniendis seueritatẽ: eius immensę bonitatis amplitudinẽ maximè explicare. At immensã bonitas in oculis & aspectu proposita: vehemẽter animos ad sui amorem excitat & incendit. Quocirca (si rectè philosophari sciamus) nõ minus nos in improbos inflicta supplicia, quã in pios collata beneficia, ad eius amorem incendẽt.

Reliquum est igitur, vt diuinę iustitię magnitudinem, qua in sceleratis plectendis Dominus vsus est, contemplemur, vt hoc modo ad immensã bonitatis eius cognitionem, hac etiam ratione assurgere valeamus. Et quidem mirro nunc quatuor illa asserbissima & horrenda supplicia, quibus supernus ille iudex peccantes Angelos, & generis nõstri principes cum tota ipsorum posteritate puniuit, & vniuersum item mundum recens a se conditum quem aquarum inundatione deleuit, & quinque illas Gomorrhæorũ ciuitates quas igne & sulfure cælitus demisso in cineres redegit: quoniã hæc nulla vi orationis prodignitate amplificari possunt. Quæ tamen singulari quadam ratione, vt incomprehensibilem diuinę iustitię seueritatẽ: ita immensam eius bonitatem, odiũq; aduersus improbitatẽ declarant. Ad sequentia veniamus, inter quæ primũ sese Cananorum vastatio offert, qui ad interuersionem vsq; ex imperio Domini, propter eorum scelera deleri sunt: paruulis etiam & feminis, & lactetibus pari vindicta ferro atq; igne cõsumptis. Sed vastationẽ visis Hiericho præterire nõ debeo. Hæc enim prima ciuitas: quæ transito Iordane se primum Israelitis obtulit, sic à Iosue anathemate damnata est, vt quidquid in ea repetum fuit, igni absumendum præceperit. Sic enim Iosue: Sit, inquit, hæc ciuitas, & omnia quæ in ea sunt, anathema Domino. Et iterum, Maledictus, ait, qui reedificauerit Hiericho, &c. Quam quidẽ sententiã ita Dominus confirmauit, vt quoniã Acham pallium quoddã & regulã auream furto subripuerat, totũ exercitũ ira eius deseruierit: & magnus horror ac tremor tum Iosue, tum ipsa etiã castra inuaserit: donec tandem de proditore atrocissimum supplicium sumptum fuit. Tollens enim Iosue Acham ipsum, argentum, & pallium, aureãq; regulã filios quoque, & filias eius, boues, & asinos, & oves, ipsumque tabernaculum, & cunctam suppellectilem, & omnis Israel cum eoduxeruntq; illos ad vallẽ Achor: ibiq; lapidauit eam omnis Israel: & cuncta, quæ illius erant, ex imperio Domini igne consumpta sũt. Quid igitur hac tanta diuinę iustitię sententia for-

midabilius? Quid verò religionis & diuini cultus in hoc anathemate erat: Hoc nimirum, quòd hac tam insigni perficièda vrbis clade, quæ neglecto vero Deo idolis seruietat) populus profiteretur, se adeò diuinæ gloriæ studio incensum, adeoque aduersus diuinæ maiestatis violatores insensum, vt non modò mœnia & habitacula omnia impuræ ciuitatis, nunquam amplius erigenda, euerteret, sed nec opes eorum, variàmque suppellectilem (quæ sacrilegis perfidorum manibus tacta fuerat) in vsus suos conuertere voluerit. Quod cùm facerent, gratissimum se Domino sacrificium offerre intelligebât: qui summo odio & impium & impietatem eius execratur.

Huic autem diuinæ iustitiæ atque seueritatis iudicio, vindictam in Amalecitas adiungamus: quam Dominus Sauli Regi Samuelis voce commisit, his verbis: Vade, interfice peccatores Amalec. Non parcas eis: & nõ cõcupiscas ex rebus eius aliquid. sed interfice à viro vsque ad mulierem, & paruulum atque lactentem, bouem, & ouem, camellum & asinum. O miram diuinæ iustitiæ censuram, Quid, quæso, innocentes paruuli, quid lactentes committere potuerunt, vt cum sceleratis parentibus ferro trucidari deberent? Si autem quia præuaricatorum filij sunt, parentum quoque pœnas dare debent, quid oues, quid boves, quid cameli & asini commeruerunt, vt vsque ad interitionem delendi essent. Certè hac ratione significare Dominus voluit, quàm acerbo odio sceleratos homines prosequatur, quando non ipsos modò, sed muta etiam animantia & pecora, quæ illorum vsui seruibant, funditus extingui atq; deleri præcepit. Quòdque mirabilius est, quoniam Saul Rex quibus & Regi, partim metu populi, partim humanitatis intuitu peperit, vita simul & regno à Domino spoliatus, & (quod fuit multò calamitosius) diuino spiritu atque præsidio nudatus fuit, & demònique ad vexandam traditus.

His addamus ciuitatis sanctæ vastationem, quam propter varia eius scelera, exercitui Chaldæorum Dominus euertendam atque diripiendam tradidit, cuius lamentabilem casum Ieremias Propheta quadruplici Alphabeto, lachrymis & singultibus pleno, prosequitur, varias, quæ in ea clade contigerunt calamitates enumerans, quarum non postrema fuit dira fames, quæ in obsidione ita ciuitatē oppressit, vt Propheta dicat, Manus mulierũ misericordiũ coxerunt filios suos, facti sunt cibus eorum in contritione filiarum populi mei. Quid igitur hac calamitate miserabilius? Sed longè maior tamen illa, de qua idem vates in oratione sua queritur, quod videlicet scelestissimi vrbis vastatores

1. Re. 15.

Thre. 4.

statores, nō modò virgines in Sion violauerint, sed etiam (quod dictur quoq; turpe est) adoleſcentibus impudicè abusi ſunt. Adde his ciuitatis ſanctæ in cœnia ſolo equata, domos tam maiores quàm minores dirutas, & templum illud auguſtiſſimum rotaropibus & impenſis mirabiliter ſabre factum, funditus euerſum & incenſum; & ſacra eius vaſa in Babylonem ſimul cum ſacerdotibus abducta, & concubinarum immaniffimi Regis conuiuiò expoſita. Hoc eſt enim quod idem Ieremias præcipuè lamentatur, cum ait, Repulit Dominus altare ſuum, maledixit ſanctificationi ſuæ.

Thren. I.

Exec. 5.

Hanc eandem funeſtiſſimam cladem per Ezechielem Dominus tanta verborum vi & acrimonia comminatur, vt ferre etiam peſtòra concutere & tremefacere valeant. Cuius hoc in loco verba attexere libuit. Sic enim ait: Quia ſuperatiſtis gentes quæ in circuitu veſtro ſunt, & in præceptis meis nō ambulatiſtis, & iudicia mea non feciſtis: idè hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego ad te, & ipſe ego faciã in medio tui iudicia in oculis gètiũ, & faciã in te quæ non feci, & quibus ſimilia vltra non faciã propter omnes abominationes tuas. Idè patres comedēt filios in medio tui, & filij comedent patres ſuos: & faciã in te iudicia, & ventillabo vniuerſas reliquias tuas in omnẽ ventum. Tertia tui pars pelle morietur; & fame cõſumetur in medio tui, & tertia tui pars in gladio cadet in circuitu tuo: tertiam verò partem tuam in omnem ventum diſpergam; & gladium euaginato bo poſt eos. Et complebo furorem meum, & requieſcere faciã indignationem meam in eis, & conſolabor: & ſciet quia ego Dominus locutus ſum in zelo meo, cum implevero omnem indignationem meam in eis. Et dabo te in deſertum, & in opprobrium gentibus, quæ in circuitu tuo ſunt, in conſpectu omnis prætereuntis, Et eris opprobrium, & blaſphemia, exemplum & ſtupor in gentibus, quæ in circuitu tuo ſunt, cum fecero in te iudicia in furore & in indignatione mea; & in increpationibus iræ: ego Dominus locutus ſum. Et immittã in vos famem & beſtias peſſimas vſque ad interuencionem: peſtilentia & ſanguis tranſibunt per te; & gladium inducam ſuper te: ego Dominus locutus ſum. Hactenus Ezechiel Propheta. Qui quæſo, fratres, dum hæc Dominus non tam verba, quàm fulmina legit, non obſtupelcit; non in extaſim rapitur: non ſimul & diuini furoris acerbitem, & diuinæ bonitatis magnitudinem agnoſcit? Quò maiorem enim furorẽ hæc eius verba ſpirant, eò maiorem nobis immentæ bonitatis eius ſignificationem & argumentum præbent. Nunquam enim ſic aduerſus improbo

in probos incandesceret, nisi summus probitatis amator esset: quorum alter in nos ad salutarem timorem diuinæ iustitiæ, altero ad damnandam bonitatis suæ amorem vehementer incendit.

Iam verò Iudææ Regem Sedeciam, impietatis populi auctorem, quo supplicij genere Dominus affici, & impietatis sue poenas pendere voluit: Non enim sat misero fuit hoc tantum regi sui, & ciuitatis sanctæ excidium cernere, sed ipsum etiam Babylonio Regi, hoc est, atrocissimo ei⁹ hosti tradi voluit. Qui primum omnes regni eius proceres ante eius ora trucidari præcepit, deinde filios eius omnes ante patris oculos iugulari: tum oculos ad tam dirum spectaculū seruos effodi. Nec his tantis malis immanissimi hostis crudelitas satiata, miserū Regem, & oculos filii⁹q; orbem, catenis vinctū in Babylonem abduci, & in carcerē conici præcepit. Est ne aliquid quod ad hanc tam diram calamitatē addi posse videatur? An non satis vel hoc quoque argumento liquet, quàm inmani & incomprehensibili odio immanis illa bonitas omnem improbitatem & impietatem excerneret. Quæ res clarissimum nobis diuinæ bonitatis argumentum est: quando quidem (vt antè diximus) eiusdem bonitatis est, vt bonos summa dilectione complecti, ita malos summo odio prosequi. Cuius quidem odij hæc atrocissima supplicia aperitissimum nobis iudicium exhibent.

Iere. 52.

Hoc autem tantum atrox horrendūque supplicium de Iudææ regno sumptū fuit. Nec minus tamen atrox de Israelis regno, cuius caput erat Samaria, exitit: quod Oseas Propheta commemorat his verbis: *Pereat Samaria: quia ad iracūdiam concitauit Deum, suorum paruuli eius allidantur, & foetæ eius discindantur.* O rem auditu quoque ipso formidandam! Quid enim truculentius, quàm paruulos innocētes excerebrare & ad saxa allidere: quod quàm maius est, foetas atque prægnantes foeminas stricis gladiis discindere, eadēque cum nondum natis liberis vno ictu iugulare? Quæ tamen supplicij genere Vates sanctus mactandos esse vaticinatur, qui impietatibus suis diuinæ maiestatis oculos prouocassent. Possem his adiungere pertimescendas illas imprecationes & maledictiones, quas Moyses Deuter. 24. diuinæ legis transgressoribus imprecatur: quarum vel sola pronuntiatio horrorem nobis incutere posset: quas tamen breuitatis causa prætereo, studiosisque auditoribus legendis relinquo.

Osee. 14.

Deut. 24.

Hæc igitur, fratres, ad cōtremenda & expauescēda supplicia, in nō apertissimè diuinæ bonitatis & sanctitatis immensitatem declarant: quæ tam exitiali odio omnem improbitatem & im-

pietatem aduersatur, talesque de sceleratis hominibus pœnas repetit, quid enim magis summam bonitatem decet, quàm & summo amore bonos, & summo odio malos prosequi. Si igitur nihil est, quòd nos ad dilectionem erga conditorem nostrum magis inflammare debeat, quàm immensæ bonitatis eius pulchritudo, in oculis & aspectu posita, quis adeo ferreus erit, què hæc tanta bonitas, tot iudiciis & exemplis declarata, ad summi huius boni amorem non alliciat? Si ea voluntatis humanæ natura est, vt nihil nisi quod vel bonitatem, vt bonitatis speciem referat, amplecti queat, quis sic voluntatem nostram inuertit, vt hac immensa & infinita bonitate proposita, non eius amore incendatur, non eius desiderio flagret, non millies pro ea mori concupiscat? A quo tamen affectu tam longè improbi absunt, vt fluxas & interituras opes & voluptates (ò deplorandum & execrandum facinus!) illi anteponant. Quod si quem hæc summa diligèdi causa minus mouet, moueat saltem inestimabilis dilectionis huius fructus, quem actenus oratione persecuti sumus: spes & timor duæ siue alæ siue pedes sunt, quæ nos per virtutes iter ingredi faciunt. Non enim temerè dictum est,

Oderunt peccare boni virtutis amore:

Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

His autem duobus affectibus non solum omnis bene instituta Respublica, sed omnis etiam hominum vita sustinetur. Quod autem maior spes præmij ostenditur, aut maius periculum vel supplicium timetur, hoc vehementius homines ad agendum incitantur. Quæro igitur à vobis, fratres, Quod quæso maius præmium, quæ maior dignitas, quæ maior gloria, quæ maior felicitas Dei amatoribus proponi potest, quàm quæ a me pauculis verbis exposita fuit? Contrà verò, quæ pœnarum atrocitas, quæ minæ, qui terrores, quæ supplicia, cum his quæ hæcenus enumerauimus, comparari poterunt? Quis ergo adeo ferreus erit, qui his tantis diuinæ iustitiæ fulminibus non frangatur? non ad eius amorem excitetur: qui vbi occiderit corpus, animam trudere potest in gehennam? Itaque si te spes præmij minus mouet, moueat timor futuri supplicij. Verè enim (vt Apostolus ait) horrendum est, incidere in manus Dei viuentis. Hi namque terrores atque iudicia, quæ modò proposuimus velut vmbra quædam æterni supplicij atque gehennæ existunt: quæ Dei neglectoribus constituta est: in qua ignis, sulphur & spiritus procellarum; in qua plusquàm Cymmeriæ tenebræ, vermis immortalis, horrendæ dæmonum larvæ, fletus & stridor dentium, & mallei percutientes stultorum corporibus, & (quod

est, tan

est maximè pertimescendum) pœnarum æternitas parata est. Duplici ergo stimulo nos Conditor noster ad se amandum impellit, dum & ab his tantis malis fideles amatores suos liberat, & cœlestis vitæ gaudia nullo vnquam æuo finiendæ largitur. Quæ nobis concedere dignetur Dominus Iesus, qui est benedictus in secula seculorum, Amen.

Dominica xiii. post Pentecosten concio prima: in qua post enarratam breuiter lectionem sancti Euangelij, læthalis peccati grauitas atque deformitas, sub lepræ metaphora, explicatur.

THE. Occurrerunt ei decem viri leprosi: qui steterunt à longè, dicentes: Iesu præceptor, miserere nostri. Lucæ 17.

VO sunt, fratres charissimi, præcipua totius Christianæ Philosophiæ capita: quorum alterum peccati deformitatem, alterum peccati remedia tradit. Et illud quidem nos à peccando reuocat: hoc peccantibus salutaria medicamenta prouidet. Illud ad legis opus magis pertinere videtur (quia per legem cognitio peccati) hoc verò ad Euangelicam gratiam: per quam nobis & proponitur & exhibetur medela peccati. De his duabus huius Philosophiæ partibus sermo nobis hodie habendus esset: vt integram cœlestis Philosophiæ partem absolueremus. Verùm quia per temporis angustiam, vt vtrumque absoluerè non vacabit, de malitia & deformitate peccati in præsentì concione disseremus: quo vos ad eius odium atque detestationem incitare valeamus. Nunquam enim tantum in peccati odiù progrediens nostra poterit, quin illud maiori odio atque detestatione dignum sit. Quia verò sanctum hoc odium, amplissimum diuinæ gratiæ munus est, eam hodiè sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

Rom. 3.

A V E M A R I A.

Quemadmodum Sol hic oculis nostris obiectus, nunquam quiescit, nec itineris sui cursu aliquândo remittit, sed incessabili motu terras & maria lustrat: quo rebus omnibus, quæ hoc inferiori mundo continentur, lucis & caloris beneficium imperat: ita Sol iustitiæ Christus Dominus, cum primùm doctrinæ suæ lucem spargere inter homines cepit, per vicos & castella discurrens nunquam destitit omni ratione mortales iuuare, eosque doctrinæ suæ luce, & clarissimis virtutum exëplis, ma-

Simile.

ximisque beneficis, ad diuinarum rerum cognitionem & amorem excitare. Itaque in sacra huius diei lectione Ierololytam petens, dum transiret per mediam Samariam & Galilæam, ne ipsum quidem tempus, quo iter faciebat, à solis bene mercedi de hominibus officio, vacare voluit. *Dum enim quoddam castellum ingredere occurrit ei decem. viri leprosi qui steterunt à longè, & leuauerunt vocem, dicentes, Iesu præceptor, miserere nostri.* Audierant hi famam mirabilium operum Domini, & ex auditu fide Spiritus sancti beneficio conceperant. Audierant item inter omnes eximias Christi virtutes, misericordiam præcipue erga miseros omnes excellere: quæ illum impellebat, vt loca omnia lustraret: quod omnia miseriarum & morborum gênera, ab animis & corporibus hominum pelleret. Ideo hanc misericordiam appellant, hanc nominant, & ad illud ostium pulsant, quod sibi, hac fide suffulti, aperiendum credebant. Itaque clamabant, *Iesu præceptor miserere nostri. Quos Dominus vi vidit, dixit: Ne offendite vos sacerdotibus. Quorsum Domine ad sacerdotes mittis? Quid lepræ & sacerdotio? Nimirum quia lex ita præcipiebat, vt lepræ iudiciû ad sacerdotes deferretur. Cur ad sacerdotes? cur non magis ad medicos: quorum est de corporis morbis ferre sententiam. Hoc aperte declarat, hanc quoque legem, sicut & cæteras eiusdem rationis, spiritualium rerum imagines esse. Nisi enim lepræ nomine peccati deformitas intelligeretur (quod proprie ad sacerdotum pertinet iudiciû) parum dicens videretur, medicis prætermisiss, huius morbi cognitionem ad sacerdotale officium relegare. Quia igitur magis Dominus de spiritali animarum leprâ, quàm de corporis sollicitus erat: idè causam hanc lata lege sacerdotibus examinandam commisit: quorum est spirituales animarum morbos non solum iudicare, sed etiam sanare.*

Ite, inquit, stenante vos sacerdotibus. Illi ea fide quam antè diximus, confirmati: cum adhuc lepram corporibus herere cernerent: tamè ire cœperunt. Animaduertite, quæso, hoc in loco, fratres, vigetis fidei & obedientiæ virtutem. Poterant namque hi, si solius rationis iudiciû cõsulèrent, intra se dicere, Quorsum nos ad sacerdotes mittit? Sacerdotes enim nõ vim lepram sanandi, sed diiudicandi facultatem habet. Quocirca nemo ad eos, nisi iam sanatus, & à lepræ conitio immunis, proficiscitur. Nos adhuc ipsis oculis testib⁹, corpora lepra infecta gestamus: nihil in eis nouum, nihil sanum cernimus. Quorsum ergo nos contra legis præceptum, & in urbium cõuentus, à quibus legi prohibemur, & ad sacerdotum iudiciû remittit: Leprosi namque

Rom. 10.

Math. 8.

namque

námque illum, quem Dominus à monte descendens, ad sacerdotes destinavit, & sacrificium pro emundationis suae beneficio offerre præcepit, manu sua primum tangens, mundavit, mandatumque ad sacerdotes ire iussit. At nobis neque manum imposuit, neque à lepra purgavit. Quomodo ergo nos ostendere sacerdotibus iubet, quos, nisi ceciderint, leprosos deprehendat? Nihil horum dixerunt. Nec enim sensus consuluerunt, nec rationis iudicium secuti sunt: sed supra sensus supraque rationem sublatis, fidem & fidem comitem obedientiam tota mente complexi, in spem contra spem crediderunt: ideoque amplissimum fidei & obedientiae suae præmiū retulerunt. *Factum est, enim, ait Euangelista, dum ireni, mundati sunt.* Ut hoc argumēto appareat, verum esse quod Salomon ait, *vir obediens loquetur victorias.* Quia enim vir obediens in divinam voluntatem intentos semper oculos habet: ideo summus ille obedientiae amator, piā eius voluntatem & sancta desideria adimplenda curat. Verissime enim dictum est, *Homo sensatus credit legi Dei, & lex illi fidelis.* Hoc est, quia ille fidelis est, implendo quod lex præcipit: illa fidelis est, implendo quod promittit.

Rom. 4.

Prov. 21.

Eccle. 33.

Unus autem eorum vi vidit quid mundatus est, regressus est cum magna voce, magnificans Deum, & cecidit ad pedes eius. *Et hic erat Samaritanus.* Respondens autem Dominus ait, *Novne dicem mundati sunt? & novem vbi sunt? Non est inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena?* Hoc in loco primum eximiam Domini largitatem & beneficentiam contemplari licet: qui pro impenso optatissimæ salutis beneficio solam gratiarum actionem à leprosis exigebat. Verè enim sapiens ille ait, *Non est census super censum salutis corporis, pro quo tamè census, hoc tam exiguum religionis officium Dominus postulabat.* Neque minor in nos, sed multo etiam maior eadem Domini benignitas est: qui cum tam eximia quotidie in nos cōferat beneficia, adeo exiguum à nobis requirat obsequium, nempe gratum animū & beneficij memorem. Quid enim minus exigi ab homine potuit? Itaque cum pro nobis tot alapas, tot vincula, verbera, ludibria, ac denique acerbissimum crucis supplicium pertulerit, & morte sua immortalem nobis vitam cōtulerit: id à nobis requirit, ut tanti beneficij memorem animum retineamus, & debitas illi pro tanto munere gratias agamus. Quid ergo minus exigi à nobis potuit, quam ut verbis saltem verbera eius contemplaremus? Et tamen cum hoc ita sit, quidam ad eum non modo ingrati, sed etiam stupidi existunt: ut ne hoc quidem tam exiguo pietatis officio, huic summo beneficio vicem repēdere ve-

Eccle. 30.

hinc. Quam ergo hi stuporis huius excusationem expostulāri Domino reddere poterunt? Si enim propter collatam leprosis simplici verbo sanitatem, grati animi obsequium ab eis Dominus requisivit, & in ingratos ad eum vehementer incanduit: quid, quæso, faciet, cum de salutis æternæ beneficio, non verbis, sed summis doloribus pæto, rationē ab ingratis exigere incipiat? Hoc quidem utcumque intelligi potest: oratione tamen explicari non potest.

Lucæ 10.

Est & aliud quod in hac ipsa Domini exprobratione lōge difficilius & abstrusius inquirere debeamus. Quæri enim potest, quid fuerit in causa, quod Israelitæ non præstiterint, quod Samaritæ & alienigena præstitit. Nec minus mirum & aliud quod in præcedenti Dominica audistis, spoliatum videlicet à larronibus, & plagis conscissum, à Leuita & sacerdote neglectū à Samaritano autem summa benignitate curatum. Quid ergo innuere Dominus voluit: cum infideles fidelibus in his officiis antetulit: eosq; ad hoc maiori lucis suæ splendore illuminauit?

Rom. 11.

In his atq; similibus quæstionibus, vix quicquā aliud licet nobis, quam cum Apostolo clamare, O altitudo diuitiarū sapientiz & scientiz Dei, &c. Et quidem hoc in loco sancti Patres vocacionem Gentiū Samaritani officiis adumbrari verissime tradunt. Sed ego aliud etiam designari arbitror, nempe fidelium hominum crimina lōge esse quam infidelium grauiora. Ideoq; quamuis vtrique diuinæ gratiæ ope indigni sint: indigniores tamen esse, & ab ea longius distare, qui grauius delinquant. Fideles autem grauius delinquere, declarāt illa verba Domini: Seruus, qui scit voluntatem Domini sui, & non facit: plagis vapulabit multis. Idem quoq; acrius illa Apostoli verba testatur, Voluntariè peccantibus nobis post acceptā notitiā veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia: terribilis autem quædam expectatio iudicij, & ignis æmulatio, quæ consumptura est aduersarios. Quibus verbis, Apostolus nemini quidem viam salutis præcludit, sed quanto sit eorum culpa grauior, qui veritatis cognitionem habuerunt, quam aliorum, aperte declarat. Quod enim quis maiorem diuinarum rerum notitiā; & maiora à Deo beneficia, acrioresque ad pietatem stimulos percepit, eo grauius delinquit. Qui enim sit, ut eū viri & vxoris charitas & necessitudo sit omnium maxima: maior tamen inter eos (si illa thori fidem violauerit) inimicitia sit: nisi quia maxima beneficia & amoris incitamenta vxor percepit à viro? Qua de causa factum est, ut pulcherrimi illius Angeli, & primi hominis casus, funestissimis & grauissimis pœnis obnoxij fuerint: nisi qui

Lucæ 12.
Hebr. 10. 4

Simile.

opulentissim

opulentissima & maxima vterque à Deo dona receperat? Quæ quidem exempla aperte declarant, quãtò sint fidelis quàm infidelis crimina grauiora: quãdo quidem fidelis multò plura ad bene viuendum documenta, maiora beneficia, & vehementiora ad virtutem adiumenta percepit. Quo nomine, maiorem Ieremias iniquitatem Israelitarũ quàm Sodomorum esse docet. Et maior, inquit, effecta est iniquitas filie populi mei peccato Sodomorum: quæ subuersa est in momento. Grauitatis autem huius causam non eam esse arbitror, quòd vel plura vel grauiora Israelitæ peccassent: sed quòd perceptum fidei lumen, maximãque in eos collata beneficia, grauioris illos criminis apud Deũ reos fecerint. Quæ res magnum nobis, fratres, incutere timorem debet, qui tam multa sub Euangelij gratia, ad rectè viuendum adiumenta percepimus: si hac tanta Dei nostri benignitate & temporis opportunitate abutimur. Quò quisque autem in hoc ordine celsiorè dignitatis gradum obtinet, eò magis timere debet. Magis igitur clericus quàm quiuis è plebe: magis monachus quàm clericus: magis sacerdos quàm monachus. nõ sacerdos, magis Episcopus quàm sacerdos. Vt enim aperuissimè Saluator ait, Cui multum commendauerunt, plus exigent ab eo. Non enim (ne decipiãmini) delictorum tantum, sed etiam perceptorum beneficiorum ratio in supremo illo examine exigenda est. Perperam igitur fideles obstinatis animis in scelere perdurantes, de sola sibi fide gratulantur: cum fides malè collata & emortua, magis metus illis quàm fiducie ansam præbere debeat.

Thron. 6.

Lucæ 12.

Ex hoc item loco discimus, qua cura Dominus grati animi officium, ab his in quos beneficia cõtulit, exquirat: cũ ad eò acri oratione ingratos corripit, cum ait, Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt? Cũ enim ipse ad eò liberalis sit in beneficiis cõferendis, vult nos etiã liberales esse in gratiis agendis, quæ maximè Dei benignitatem & gloriam illustrant: sicut ipse ait: Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter, quo ostendam illi salutare Dei. Hoc est, propter grati animi obsequium illum maioribus beneficiis cumulabo, & viam ostendam, qua salutarem à me opem omni tempore impetrare valeat. Dignus est enim vt maiora percipiat, qui minoribus gratus est.

Psal. 49.

Fidelem ergo Samaritanum, & beneficij memorem, ad pedes Domini procumbentem compellat his verbis, Surge, & vade: quia fides tua te saluum fecit. Si igitur veram fidem Samaritanus habuit: non dubium quin à Spiritu sancto fuerit illustratus: cum fides (vt Apostolus ait) Dei donum sit, nõ ex operibus ne quis

Ephes. 2.

ne quis gloriatur. Hactenus de Evangelica lectione: nunc ad
spiritualis lectionis traditionem explicandam accingamur.

S. P. C. W. N. D. A. S. B. A. I. R. S.

I

Cum hic mundus infinitis prope modum, iisdemque graui-
simum corporis, rari anime malis repletus sit: si quis a me
Iob 19. studiosè requireret, quod interdixit: omnia mala summum &
maximum esset, incurret atter responderem, illud esse, quod in
libro Iob de improbis scriptum est, quod bibant quasi aqua ani-
mitatem: Hoc est, qui ea suauitate & voluptate, qua frigidam
Præu. 6. sitientes bibunt, capitalia dei iniuria admittunt. Quam rem Salo-
mon inter sex illa maxima mala, quæ Dominus odio prosequi-
tur, enumerat: nempe pedes veloces ad currendum in malum.
Hoc est, quos nec diuini nominis metus, nec diuinarum pro-
missio, nec aurum, nec terrorum, nec etiam beneficiorum contempla-
tio retrahatur: quod dominus præcipites in omnia scelera sine vilo
doloris sensu, aut pungentis conscientia stimulo rapiantur. De
Ierem. 8. quibus per Ieremiam Dominus ait: Omnes conuersi sunt ad
eius sumum: quasi equus impetu vadens ad prælium. Hoc est
ergo, quod inter omnia mundi mala maiorem mihi terrorem
& admirationem inducit. Est enim, fratres, lethale peccatum
adeo ingens & exestandum malum: ut si omnia, quæ a Deo si-
ue in celo siue in terra condita sunt, verterentur in linguas, &
omnia humana voce resonarent: nullo modo neque horridam
peccati deformitatem, nec odium quo illud Deus prosequitur,
explicare pro dignitate possent. Quia enim peccatū aduersus
immenfam illam infinitam Dei maiestatem pugnat: & sum-
mo atque infinito bono nempe ipsius Dei fruitione atque pos-
sitione peccantem abdicat: ideo infinitam in se grauitatem &
malitiam continet. Quicquid autem infinite magnum est, eo
ipso quod nullis terminis & sine concluditur, nullis etiam ver-
bis explicari potest. Cum autem lethale peccatum dico, nolo vos
nouum aliquod & inauditū flagitij genus, sed vñtata hæc etiã
& quotidiana miserum me) in quæ improbi & amites homi-
nes passim labuntur intelligere: qualia sunt furtum, odiū, per-
narium, detractio, impudicitia, usura, falsa testimonia, temera-
ria iudicia, scandala, quæ aliis offendiculi materiam præbent,
ceteraque similia: lethalis quoque peccati nomine censentur.
Vnum quodque igitur horū, tantum in se grauitatis & defor-
mitatis habet: ut si quis lucem a Deo percepisset, qua huius de-
formitatis partem saltem aliquam cernere posset: non dubium
quod totus præ stuporis magnitudine deficeret: cum hanc de-
linquend

In quibus facilitatem inter Christianos homines animaduer-
 feret. In cuius rei argumentum, Iosiam Regem annos natum
 decem & octo, vobis in medium proferam. Initio enim regni
 eius, Helchias sacerdos librum legis Domini, qui propter præ-
 cedentium temporum iniquitatem atque perfidiam, inter cætera
 templi utensilia neglectus iacebat, reperit: in quo & magnifi-
 centissima Dei promissa legis cultoribus proposita, & horrida
 supplicia improbis constituta continebantur. Hunc ergo li-
 brum sacerdos regi legendum misit. Cum igitur ad eum locum
 ventum esset, quo inaudita poenarum atrocitas improbitati &
 perfidie à Deo proponēbatur: quæ diram famem, gladium, ob-
 sidionem, pestem, esum carniū filiorum, cæterisque ciuitates
 complectebatur: tanto terrore atque metu pijs regis animus con-
 stitatus est, vt vestimenta sciderit, & prophetiam quæ eo tē-
 pore Ierosolymis erat, super ea re cōsulerit, & omnia publica
 peccata à regno suo funditus eliminauerit; & aras atque templa
 idolorum omnium euerterit, incenderit, comminuerit, & ea
 mortuorum ossibus ibidem combustis contaminauerit. Hunc
 timorem hunc affectum, hanc religionem & admirationem,
 per peccata lethalis peccati grauitas & indignitas in eius animo
 peperit. O vnam nos tanta hodie, fratres, dicendi facultate,
 peccati malitiam vobis ante oculos poneremus: vt idē terror,
 idēque animus, idē peccati odium, ea denique religio men-
 tibus vestris superno Dei beneficio insinaretur. Hoc enim su-
 scipi, vt in hodierna concione de lethalis peccati malitia & gra-
 uitate dissererem: non quidem in vniuersum, sed quatenus illi
 lepra nomen conuenit: vt paulo antè à me dictum est.

Principio igitur satis conuenit, lepram inter grauissimos &
 maximos corporis morbos numerari. Quæ res lethali peccato
 maxime conuenit: quod vt antè paulo dicere cœpimur
 omnium quæ fingi aut cogitari a animo possunt, maximum est.
 Quo fit, vt si malitiæ eius magnitudinē, comparatione aliqua
 vobis demonstrare vellem, nihil in rebus à Deo conditis, nisi
 conditoris bonitatem, inueniam, cum qua illius malitiam con-
 ferre diuersa ratione possim. Neque hoc mirum videri debet
 cum Apostolus secundum Adam cum priore, & alius obedien-
 tiam & sanctitatem, cum alterius inobedientia & rebellione
 componat. Hac ergo ratione nihil mirum, si summam inani-
 tamque peccati malitiam, cum summa & inimitabile illa bonitate
 comparemus. Sicut enim Deum, si minimum quidem bonum, ita
 peccatum, si minimum malum esse statuimus. Sicut Deus extre-
 mum omnium expetendorum: ita peccatum exitum om-
 nium-

4. Re. 26.

4. Re. 23.

Dissimul.

Rom. 5.

niam fugiendorum. Sicut Deus bonorum omnium effector est, ita peccatum morborum, cladium, & malorum omnium, quæ vel in hac vita vel in alia sunt, causa est. Nulla enim extitisset in mundo pœna, si nulla in eo præcessisset culpa. Vnde sicut in Deo eminenter rerum omnium perfectiones continentur: ita in peccato malorum atque deformitatum omnium rationes & semina existunt. Denique sicut Dei bonitas immensa, infinita, & incomprehensibilis est: ita peccati malitia, quæ aduersus infinitam hanc bonitatem pugnat, infinita quodammodo & incomprehensa est. Quod intelligentes sancti viri nullum tantum corporis malum, nullum tam graue supplicium, cogitatione fingere poterant, quod non faciliè perferrent, potius quàm in lethale aliquod crimen inciderent. Vnde extat hæc D. Anselmi memorabilis sententia: Si hinc peccati pudorem, & illinc cernerem peccati horrorem: & necessario alterorum succumbere deberem: prius me in infernum immergerem, quàm in me peccatum admitterem. Mallem enim purus à peccato, & innocens gehennam ingredi, quàm sorde pollutus, cælorum regna tenere: cum tamè certò sciam solos malos in inferno torqueri, solósque bonos cælesti beatitudine frui. Hactenus ille. Quæ cum ita sint, fratres, an non iure à nobis dictum est, inter mala omnia, quæ animo fingi & cogitari possunt, summum quidem esse non modo peccare, sed & (quod est longè grauius) ea facilitate peccare, quæ multos passim delinquere videmus?

II.

II.

Habet & hoc lepra, quod sit inter omnes morbos maximè deformis: utpote quæ omnes corporis humores fœdet atque corrumpat. Ex quorum temperamento & puritate, formæ decor & venustas proficiscitur: quemadmodum ex eorundem corruptione deformitas. At hoc maximè in peccatum quadrat, quod rem omnium pulcherrimam, nempe animam, Dei imagine insignitam, ad eò deformem reddit, ut quæ erat diuinæ pulchritudinis speculum, fiat horrendum diaboli simulacrum. Quid enim pulchrius ea mente, quam diuini spiritus gratia muneribus suis exornauit, & sanctitatis atque pulchritudinis suæ participem effecit? Tanta certè eius venustas & elegantia est, ut ipsas etiam beatas mentes in admirationem sui rapiat. Neque enim sine magno admirationis affectu, in Cant. dicitur: Quæ est ista quæ ascendit, sicut aurora consurgens, pulchra Luna, electa ut Sol? Quid quòd non Angelos modo, sed ipsum etiam Angelorum Dominum, hæc ipsa pulchritudo mirè delectat.

delectat. Hinc illa cælestis Sponsi commendatio: Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es. Bis eam pulchram appellat, quod nihil ei veræ & solidæ pulchritudinis desit. Est enim pulchra in opere, pulchra in sermone, pulchra in operibus externis, pulchra in internis, pulchra in bonorum operum actione, pulchra in cælestium rerum contemplatione, pulchra in dilectione Dei, pulchra item in proximi dilectione, denique pulchra in rebus aduersis, & pulchra item in secundis, in illis patientiam exhibens; in his humilitatem retinens. Hanc verò tantam pulchritudinem, superueniens peccati deformitas, tanquam torrens luculentus purissimum fontem influens, ita sedat atque deformat, ut idem Dominus per Prophetam animæ sic conspurcæ dicat: Abominabilem fecisti decorem tuum. Et in Psalm. de improbis hominibus agens: Corrupti sunt & abominabiles facti sunt in studiis suis. Neque ipsi modo abominabiles sunt, sed omnia etiam quæ manibus contigerint, quæque eorum visibus deseruerint, impura & abominanda faciunt. Hac enim de causa post victoriam contra Madianitas, præcepit Moyse Dominus, ut spolia bello parata mundaret, priusquam ea in usum populi cederent: ita ut quæ ignem ferre poterant, sicut metalla omnia, adhibito igne, cætera verò aquis purgarentur. Quid, quod non solum utensilia impiorum, sed ipsa etiam vota & sacrificia interdum abominabilia sunt: Sic enim scriptum est: Victimæ impiorum abominabiles Domino. Et rursus per Esaiam, Ne, inquit, offeratis ultra sacrificium frustra: incensum abominatio est mihi. Et paulò post, Cum extenderitis, inquit, manus vestras, auertam oculos meos à vobis: quomodo videlicet oculos ab his rebus auertere solemus, quas abominamur atque derestimur. Quid, quod ipse etiam Dominus studiis & operibus impiorum contaminari se queritur? Sic enim per Prophetam dicit: Et coinquinabar in medio eorum. Tales enim nonnunquam impiorum sordes existunt, ut si quidem fieri posset ipse puritatis author & fons in medio eorum positus, coinquinaretur. Quod non ideo dicimus, ut omnia improborum opera vel peccata vel accusanda esse censeamus: sed quod interdum vitio eorum ita fiat, ut merito reprehendi possint. Quale est illud ex Eccle. Qui offert sacrificiū ex substantia pauperis, quasi qui victimat filiū in cōspectu Patris.

simile.

Exec. 16.

Psalm. 13.

Num. 19.

Prov. 15.

Esaiæ 2.

Ibidem.

Exec. 21.

Eccle. 34.

Habet etiam & hoc lepra, quod inter morbos omnes sit maximè contagiosa. Ideoque lex hoc morbo infectos omni hominum cœtu & conuictu arcebat: ne videlicet contagio suo ceteros inficerent. Cui autem rei hoc magis quam peccato conuenit? Quis

III.

nit? Quis morbus, quæ lepra, quæ pestis ita aerem & humana corpora, vt peccati lepra mentes hominū inficit? Cur ita? Quia nimirum adeo natura nostra cōmunis peccati morbo vitiata, & ad malum prona est, vt nisi cælestis gratiæ beneficio munitur, quauis vel leui etiam occasione præceps ad malum sepe feratur. Vt enim arida ligna igni admota, flammam facillè accipiunt: sic natura nostra diuinæ gratiæ ope destituta, adeo in vitia procliuis est, vt minimo etiam negotio ne dū prauis im-

Simile.

2. Cor. 3.

probatorum exemplis, ad malum nō rarè impellatur. Hinc Apostolus, Nescitis, inquit, quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Est autē fermentū corrupta massa, cuius tanta vis est, vt vel modica eius portio ingēti farinæ moli admixta, si diutius ibidem relinquatur, totā conspersionē vitiet. Quæ quidem res peccati vim & nocendi efficaciam maximè exprimit. Hinc fit, vt facilius quidem pestilens homo innocentes multos pervertere possit, quàm multi innocentes pestilenter vnū, ab instituto improbitatis cursu reuocare. Quod vel vnius Lutheri exemplo (vt Arrium cæterosque hæreticos sileamus, qui tam multos mortales errorum suorum veneno, infecerunt, facillè comprobatur: quem tamen multi clarissimi viri nec disputationibus, nec scriptis ab instituta perfidia reuocare poterunt. Itaque mali naturam mihi consideranti, apparet eam aceto simillimam esse. Si enim aceti vasculum in pretiosi vini dolium immiseris, totum quidem dolium corrumpes, & breui temporis mora in acetum vertes. Cōtrā verò si maximam vinicopiam in vasculum aceti fuderis, & ipsum quidem vinum perdes, & aceti acrimoniam minimè sustuleris. Nichil enim tam facillè discimus quàm vitia, nihilque tam facillè didicimus. In vitia namque procliuis ad malum natura, quasi prono flumine labitur: ad virtutes autem quasi sursum versus, contra nitentem aquæ impetum pugnandum est. Quæ ex re intelli-

1. Ioan. 5.

gere licet, quanto in periculo versetur, quicūque in hoc mundo degimus: quem totum Ioannes Apostolus in maligno potum esse ait: in quo inter tot leproforum hominum contubernia versari, edere, bibere, dormire necesse sit hoc est in quo apertius loquamur) tot perditorum hominum exempla, que consilia, tot laquei, tot ruinæ, tot hostium insidie, tot fendicula vitam nostram & innocentiam perunt. In quo denique, vt Isaias sub euerse Babylonis imagine ait, Cubilia draconum, & pascua struthionum sunt, in quo milui alter ad alterum cōgregantur: per quos pauperum oppressores intelligimus, in pullorum, hoc est, in rehuiorū fortunas inuolant. Vbi etiam

Esai. 34.

clamat pilosus ad pilosum: Hoc est, in quo carnales atque opulenti omnes, partim deliciis & voluptatibus, partim fastu atque opulencia oculos nostros oblectant, & mentem ad similem vitæ luxum alliciunt.

Est etiam spiritus & habitus leproforum, non modo contagiosus, sed fædo etiam odore molestissimus. Cum enim integrior corporis portio corrupta sit: quid ex corrupto & vitiatō fonte, nisi fætor & horror manare poterit? Idem quoque eorum mentibus eueniat necesse est, qui variis vitiorum morbis infecti sunt. Hoc enim persuasum vobis esse velim, fratres, eā esse post communis peccati lapsum, naturæ nostræ conditionem, ut quæadmodum animantium carnes sale consperse, diu incōruptæ seruantur: quo destitutæ illico putrescunt, & venaribus scaturire incipiunt: ita planè mens humana diuinæ gratiæ ope, velut quodam sale conspersa, à peccati corruptione immunis conseruatur: qua vbi fuerit nudata, fætores sepe prauarum actionum, & variarum cupiditatum vermes, animam ipsam exedentes, producit. Ex hac autem interni hominis corruptione, quid nisi pestilens fætor per os manare poterit? At de etiam, quod etiam omnes qui capitali crimine alligati sunt, mortuam animam in viuō corpore gestent, quid ex hac morte consequi poterit, nisi quod appositissima similitudine regius Propheta explicat, cum ait, Sepulchrū patēs est guttur eorum: sanguis furis dolose agebant. Sicut enim ex aperto tumulo, vbi cadaver putridum vermibus scaturiens iacet, pestilentes & intolerandi fætores exhalantur: ita planè cum ex abundantia cordis os loquatur, quæ verba ex illo corde, in quo mortua atque putris anima iacet, exaltari potuerunt: Qualis ex tãta corruptione putor, aperit huius tumuli ore manabit. Itaque cernere licet multos, ex quorum ore vix vllum verbum, nisi lasciuix, impuritatis, & turpitudinis plenum prodit. Quæ enim impudientiæ sanies in corde abundat, eadem per oris meatum defluit. Alios contra ita peritios videas, qui nunquam diabolum, nunquam execrationis verba ex ore deponunt: quibus omnes tum domesticos, tum alienos pro rebus nihili, diris omnibus denouent, illisque mille mortes & suppliciorum genera imprecantur. Quorum haud absimiles sunt, qui contumeliosa verba in alios iactant: alios videlicet ebrios, alios latrones, alios stultos & fatuos, alios canes atque sathanæ filios appellantes. Videas alios, qui quot verba proferunt tot penè singulis verbis adhibent iuramenta: sacrosanctum Dei Nomē adoratione dignissimum, impuro ore patrum conspurcantes. Alios verò eā immanitatis & stuporis deuenisse,

IIII.

Simile.

Psal. 5.
Simile.

Gregor.

nisse, vt sacrilegum os in celum ponentes, execrandis conuitiis
immensæ maiestatis Dominum lacerent. Quos D. Gregorius
miles iis esse ait, qui Dominum Saluatore plagi concilium
crucem sustulerunt: quando isti cum ita perciti fuerint, dentibus
& unguibus Dominum eo tempore discerperet, si possent.

Psal. 37. An non ergo merito regius Propheta Sepulchrum patens est
guttur eorum ait, vnde tam horrendi fœtores prodeunt? Quibus
autem hos maneat supplicium, acri sanè oratione idem Pro-

Psal. 57. pheta indicat, cum ait: Tota die iniquitatem cogitauit lingua:
sicut nouacula acuta fecisti dolû. Propterea Deus destruet
te in finem, euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem
tuam de terra uiuentium. Quo supplicio quid atrocius
finigi potest?

III.

V. Sed nondum malorum huius morbi finis. Habet enim
hoc lepra, quod cum diu in corpore hæsit, hominem penè quodam
modo in truncum inutilem vertit. Nam & oculos & aures
& nares, & pedes etiam atque manus ita inficit, vt totum fere
corpus inutile reddat. Hoc autem quotidie in inueteratis peccatoribus
cernere licet: qui assiduitate peccandi eo deducti sunt, vt omnem
penè spiritualem sensum amiserint. Itaque nec oculos habent,
quibus diuinæ maiestatis celsitudinem, misericordie magnitudinem,
imminentis mortis periculum, diuini iudicij rationem, æternique
supplicij atrocitatem magis vident, quam si mentis oculis capri
essent. Idemque nec nares habent, quibus diuinæ suauitatis odore
illecti, post Christum curant in odorem unguentorum eius: nec manus
habent, quas subleuandis pauperum miseris, & hominibus iuuandis porrigant:
nec sanctorum desideriorum pedes, quibus cœlestium diuitiarum amore
incensi, terrena despiciant: nec postremo aures, quibus diuinorum
eloquiorum doctrinam percipiunt. Creditisne vos, eos omnes qui
festis diebus sacras conciones audiunt, aures habere? Si aures haberent, dicto audirent
essent. Si aures haberent, aliquando tandem percepta pernicitatis
sui magnitudine, in lachrymas soluerentur. Si aures haberent,
nequaquam Dominus in Euangelio, & in Apocalypsi Ioannes,
toties hanc sententiam repeterent: Qui habet aures audiendi, audiat.
Aures quidem (fateor) habent, sed quales illi habent, quibus
Dominus per Prophetam dicit: Aure audientis non intelligetis, &
videntes videbitis, & non perspicietis. Habent itaque aures
ad perniciem, non ad salutem: habent aures, vt excusatione in
sceleribus suis careant, non vt mores ad Euangelium

Cant. 1.

Matth. 11.

13.

Luc. 8. 14

Apoc. 2

3. 13.

Esaiæ 6.

elicz doctrinam normam componant. Itaque fit, vt nec per
 e ipsi quidem sapiant, nec per alios sapere velint. Qui mihi in
 ad supplicium incidisse videntur, quod infideli populo per
 prophetam Dominus minatur: cum de hostium eius imma- Exech. 23
 tare loquens, ait: Nasum tuum & aures tuas præscindent a te.
 Quo quidem supplicii genere vix quicquam periculosius est.
 Nasum enim prudentia designatur. Prudentiæ namq; mu-
 as est, res futuras & longè positas, ex antecedentibus causis
 prospicere, & veluti olfacere. Vnde fit, vt prudentes & acutos
 omnes, nasutos appellemus. Aurium autem nomine obediẽ-
 am accipimus: quibus, consiliis atque præceptis maiorum au-
 amamus. Cum ergo Dominus minatur, improborum homi-
 am nares & aures esse præscindendas, id significare voluit, eos
 merito suo in eum mentis stuporem adducendos, vt & pru-
 dentiam simul cum obedientia amittant. Hoc est, vt (quemad-
 odum diximus) nec per se nec per alios sapiant, quãdo alienę
 dentia consiliis non acquiescunt. Quod quidem genus ho Hesiod.
 inũ, Hesiodus prorsus inutile esse definit. Cum enim is tria
 omnium genera statuat: Vnum eorum qui per se sine doctore
 pientes sunt. Alterũ eorũ, qui quãuis sapientes minimè sint,
 pientũ tamen consiliis obtemperãt. Tertium autem illorum
 ni nec per se nec per alios sapere volunt: postremum hoc inu-
 e prorsus, & nulli rei aptum esse confirmat. In quo genere
 collocantur ij, qui diuturna peccandi consuetudine deprauati,
 nares, & aures, hoc est, spiritualis prudentiæ sensum, & obe-
 endi studium perdiderunt.
 Sunt & alia plura, propter quæ meritò capitalia crimina le- VI.
 x morbo comparantur: nec lepre solũ, sed omnibus etiam
 mani corporis morbis. Cum enim morborum omnium pri-
 a causa, peccatum extiterit: consequens est, vt morborum om-
 um deformitates & incommoda, eminenter in vna peccati
 tate reperiantur. Quæ omnia nulla vis orationis non dico
 obtinendo consequi, sed nec enumerando percensere queat.
 quãdè tamen sufficit, quod hætenus diximus, vt aperte colli-
 mus verum esse quod initio diximus malorum oranium que
 mundo grassantur maximum esse peccandi facilitatẽ. Hinc
 scilicet dicere passim videmus, Quid magnum est, si homo
 humanis vitiis succumbat? si lubrica adolescentum etas, in ali-
 ta dedecora prolabatur? si in mundo inter immundos agens:
 rum sordes quibus cum viuit contrahat? si terrena tractans:
 erentia facis luto inquinetur? Si denique carnalis homo, & in
 peccatis conceptus peccato seruiat, cui venundatus est? Idem

quoque simili ratione prima illa femina dicere poterat. Quid magnum est, si interdicitur huius arboris pomum pulchrum visu, & ad vescendum suave degustem? Non magnum est si mulier pomum degustare: sed verè magnum & nefarium est, Dei imperium contemnere, legem eius infringere, & nomen violare. Hac enim ratione deformitas peccati pensanda est, qua & demonis imperium, & momentanea carnis voluptas, immensa & infinita maiestatis imperio antefertur. Quo nomine lethale peccatum, & malorum omnium maximum & infinitum est paulò antè definiuimus.

Quæ cum ita sint, & ita esse vos, fratres, inconcussa fide tenetis: an non æquum est, ut quicumque hac miseranda cecitate oppressus fuit, modò ad huius veritatis lucem oculos aperient intra seipsum dicat: O me miserum! O me infelicem! Quis me me dementauit, ut tantam hanc peccati malitiam atque deformitatem non viderem? ut toties in tam profundam gehennæ foueam me præcipitem darem? ut toties miseram animam meam lethali vulnere sauciarem? ut toties pro rebus nihil, tam facile immensæ illius maiestatis iram prouocarem? ut fidem illi datam violarem? & obsequium illi summo iure debitum denegarem? & pro illius numine & imperio terrenti hostis imperium sequerer? Vbi tunc erat sensus meus? vbi consilium? vbi ratio? vbi iudicium? vbi tot ecclesiæ voces quæ me quotidie periculi huius admonerant: vbi denique conscientia stimulus qui ab his tantis malis me minimè reuocabat? Quod illud Satanae poculum fuit, quod me ita dementauit, ut non viderem me in oculis Dei cuncta cernentis tot mala committere, quæ in equissimo illius iudicio ad nouissimum vsque quadratè exequenda, & æterno igne vindicanda essent? Hæc, fratres, si quis modò intra se minimè sentit, non dubium quin paulò post, hoc est, in extremo vitæ actu, qui non longè distat, dicturus & lamentaturus sit. Quamobrem si quis ab hoc tanto periculo eripi, & placidis oculis venientem iudicem videre cupit; adeat cum leprosis istis Dominum Iesum: & propter suorum scelerum deformitatem à longè positus, cum illis clamet, *Iesu præceptor miserere nostri.* Aderit enim protinus ille, qui prope est omnibus inuocantibus eum, omnibus inuocantibus eum in veritate. Quo verbo virtutis suæ sanatos remitteret ad sacerdotes: quorum ministerio, ab omni peccati lepra mentes hominum purgat: purgatas virtutum omnium cultu exornat: exornatasque arcillam sibi amoris vinculo cõsociat: atque ita tandè omnium bonorum suorum, & sempiternæ felicitatis participes reddit.

Psa. 144.

In eadem

In eadem Dominica xiii. post Pentecosten concio ii.
in qua post Evangelicæ lectionis explanationem,
de remedio aduersus peccatum agitur; quod le-
prosi sacrificio in lege descripto mysticè expo-
nitur.

HE. *Ite ostendite vos sacerdotibus.* Lucz 17.

AVE MARIA.

N hodierna sancti Evangelij lectione, non unum
aliquod miraculum (vt in cæteris Euangelis) sed
decem simul à Domino edita fuisse memoran-
tur. Cùm enim is Ierosolymam petens, ingrede-
retur quoddam castellum, occurrerunt ei decem

leprosi: qui quoniam propius propter morbi huius horrorem
cedere non audebant, *steterunt a longe, & clamauerunt dicentes, Ie-*

su preceptor, miserere nostris. Quos ut vidit, dixit: Ite, ostendite vos

sacerdotibus. Non longa oratione aut longis ambagibus vs-

que: non morbi grauitatem & horrorem amplificauerunt,

quod Chananza fecit, & ille qui lunaticum filium Domino

curandus obtulit) sed breuissima & simplici oratione optatum

salutis beneficium impetrarunt. Quid enim breuius dici po-

uit, quàm, *esu preceptor, miserere nostris?* Sed ea tamen miseratio

Domini fuit, vt vix illa verba finierint, cùm salutem illis impar-

terus fuerit: vt appareat fidelem esse qui per Prophetam dicitur:

Et erit, antequàm clament ad me, exaudiam, adhuc ipsis cla-

mantibus audiam. Hæc tanta felicitas piis omnibus promissa

est: qua non video quid optabilius homini in vita possit accide-

re. Quòd si illum tam facilem & exorabilem, cùm in hoc

mundo inter homines versaretur, expertus es, non alium planè

existimare debes, cùm in cælum est assumptus. Locum enim

tantum, non animum, non affectum, non miserendi officium

mutauit cùm in cælum ascendit. Hinc Apostolus, Iesus Chri-

stus, inquit, heri & hodie, ipse & in secula. Hoc est, eadem in il-

lo mens, eadem pietas, eadem nostri cura & providentia, quæ in

illo fuit, semper erit. Quid enim mutare illum poterit, de quo

scriptum est: Tu autè Domine idem ipse es, & anni tui non de-

creuerunt. Si ergo idem ipse est cælo, qui in terris extitit, neq; illi

annorù numerus aliquid vel addere vel demere potuit, cur non

semper eadè pietatis & misericordiæ opera ab eodem fonte di-

manent? Irridet per Isaiam Dominus Babyloniorù Deos, quòd

in iumentis & humeris hominum portarentur, nec vlla tamen

Mat. 18.

Mat. 17.

Esai. 65.

Heb. 9.

Psal. 110.

Esai. 46.

Ibidem.

in re eorum laborem leuantur à quibus portabantur. Quid ve-
 rò de se ait? Audite, inquit, me domus Iacob, qui portamini
 meo vtero, qui gestamini à mea yulua. Vtique ad senectam ego
 ipse, & vsque ad canos ego portabo. Illi ergo falsi dii à cultori-
 bus suis portantur: hic verò cultores suos portat, nec in mani-
 bus quidem aut humeris, sed in visceribus atq; vtero tanquam
 pia mater portat: nec ad horam quidem & momentum, sed vto
 ad senectam, inquit, & vsque ad canos. Quid est, Vtique ad se-
 nectam & canos? Nunquid, ait sanctus Iob, sicut dies hominum
 dies tui? aut anni tui sicut humana sunt tempora? Nullo modo.
 Sed hac tamen dicendi ratione perpetuam suorum curam, &
 prouidentiam designare Dominus voluit, nec se aliū esse cum
 dominatur in caelis, quam cum inter homines versaretur in ter-
 ris. Caeli enim (ait ipse) sicut fumus liquefcunt, & terra sicut ve-
 stimentum atteretur: salus autem mea in sempiternum erit, &
 iustitia mea nō deficiet. His ergo diuinæ veritatis & promissio-
 nis obsidibus, ad eam cum fiducia ad thronum gratiæ eius, &
 misericordiam inueniamus in auxilio opportuno.

*Iob. 10.**Esaia 51.**Herb. 4.*

Sed ut ad historiam seriem redeamus, mittit leprosos Domi-
 nis à sacerdotibus examinandos. Ad quos dum pergerent, sub-
 ito se mundatos esse deprehenderunt. *Unus autem eorum vi-
 ditur: quia mundatus est, regressus est cum magna voce magnificans. Deum
 & hic erat Samaritana. Respondens autem Dominus ait: Nonne de-
 cem mundati sunt? & nouem vbi sunt? Non est inuentus qui redi-
 ret & daret gloriam Deo, nisi hic autem genas. Duo sunt, fratres, in
 summo Deo nostro maxime miranda, nempe summa largi-
 tas in beneficiis conferendis, summaque seueritas in gratis per-
 ceptis beneficiis exigendis. Idem enim est & liberalissimus
 bonorū largitor, & seuetissimus (fidicere fas est) gratiarum ex-
 actor. Vtrumq; autem hoc in loco cernere licet. Qua enim faci-
 litate Saluator leprosis salutē petentibus contulit? Quanta veri-
 acrimonia aduersus ingratos commotum se esse ostendit, cum
 ait: *Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt? Non est inuentus
 qui rediret.* Cur ergo qui tam benignus est bonorū
 largitor, tam rigidus est gratiarum exactor? Hæc enim duo di-
 nare, scilicet & exigere, pugnare inter se quodammodo videntur.
 Verum si quis diligentius aduerterit, adeo hæc inter se non
 pugnant, ut alterum necessario consequatur ex altero. Quia enim
 Deus natura liberalissimus est quemadmodū gratus animus
 liberalitati eius materiā subministrat: ita manum eius in
 gratus animus & beneficii immemor præcipue contrahit. E-
 nim (vt D. Berna. ait) ingrati animi vitium, sicut ventus vren-*

Bernard.

exiccant

exiccans fontem gratiæ, & fluëntia diuinæ misericordiæ. Cer-
 rat igitur hoc vitium, & quodammodo aduersus diuinę bonitatis
 naturã bellum gerit: quàm licet nulla impietas à beneficiis cõ-
 ferendis impedire possit, eius tamen sæpè cursum remoratur.
 Quod ne fiat, sollicitè nos Paulus diuinæ mentis interpretes ad-
 monet his verbis: Semper gaudete, sine intermissione orate, in
 omnibus gratias agite, in omnibus inquam, siue illa aduersa,
 siue seclũda, siue tristia, siue læta sint. Aduersis enim exercemur
 ad patientiam, secundis accendimur ad charitatem illis humi-
 lamur: istis ad cœlestia subleuamur. Hoc erat continuum san-
 ctorum hominum officium: quorum est illa vox, Benedicã Do-
 minum in omni tempore: semper laus eius in ore meo. 1. Thess. 5.
Psal. 133.

Cæterum, cum hoc vel præcipuum sanctorum officium ex-
 terit, esse tamè inter fideles etiam paucissimos, qui hoc adeo
 debito munere fungantur, hoc leprosum exemplo colligere
 solimus. Ex decem quippe hominibus qui idem salutis bene-
 ficiũ perceperunt, vnus tantum fuit, qui & beneficiũ agno-
 sceret, & pro eo gratias ageret. Quę res eò est mirabilior, quòd
 hæc virtus latissime pateat: cuius vestigium in brutis etiam ani-
 mantibus atque adeo in serpentibus cernere licet. Non enim
 canes solum & elephãti, qui propius ad hominis naturam acce-
 dere videntur, sed immanes etiam leones & serpentes beneficij
 memores, & in benefactores & nutritores suos beneuoli & gra-
 tias deprehenduntur. Adde etiam, quòd cum inter omnes huma-
 ni cordis affectus, & maximus, & primus, atq; aliorum omnium
 origo amor sui sit: quid huic amori vicinius & cõiunctius, quã
 gratias & beneuolus in eos sit, qui de te bene meriti sunt? Cũ
 ergo hæc virtus adeo latè pateat, vnde quęso tot ingrati animi,
 quę tam profunda diuinorum beneficiorum, quibus vndique
 circumflumimus, obliuio? Certè non aliunde quã Satanę ope-
 ra, qui hac ratione fontem nobis diuinæ benignitatis & gratiæ
 obstruere nititur. Vt enim qui munitissimã arcem obsident, di-
 gentissime itinera ea occupare solent, per quæ comeatus ad
 hostes importari possit, ita callidissimus humani generis hostis simile.
 summa cura prouidet, vt omnia diuinæ gratiæ præfidia, quibus
 animus nostra cõtinetur, intercipiat: quod ingrati animi vitio ma-
 xime pericit. Hinc fit, vt quemadmodum filij Israel ab Ægy-
 pto regressi inter tot diuinæ prouidentię miracula, nec oculos
 habebant nec mentem, qua diuini numinis virtutem atq; præ-
 sentiam agnoscerent: ita isti inter tot diuinæ largitatis beneficia,
 quę nobis Sol, Luna, cælum, terra, mare, ceteraque elementa &
 creature suppeditat, versantes, nec Deum benefactorem agno-
 scant,

Cicero

scūt, nec illum verentur, nec accepta illi tot beneficia referūt, quibus ipsorū vita alitur & conseruatur. Quantō rectius ethnicus ille qui ait, Comoda quibus vtimur, lucem qua fruimur spiritum quem inducimur, à Deo nobis dari & impartiri videmus. Ceterum improborū multi quamuis hoc ipsum verbis negare non audeant, sic tamen se gerunt, sic diuinis beneficiis vsuntur, quasi illa nō à Deo, sed ab ipsa natura, quā à Deo se iunctam esse putant, ministrentur. Vnde fit, vt nihil se Deo sed omnia vel nature vel industriæ suæ debere arbitrentur. Quorum ingratum animum non viri sancti modò, sed ipsi quoque ethnici philosophi grauissimis verbis accusant. Sic enim aduersus illos Seneca: Non dat Deus, inquit, beneficia. Vnde ergo ista quæ possides? quæ das? quæ negas? quæ seruas? quæ rapis? Vnde hæc innumerabilia oculos, aures, & animum mulcentia? Vnde illa luxuriam quoque instruens copia? Neque enim necessitatibus tantummodo nostris prouisum est: vsque in delicias amamus. Tot arbuta non vno modo frugifera, tot herba salutares, tot varietates ciborum per totum annum digesta: vt inertia quoque fortuita terræ alimenta preberent. Iam animalia omnis generis, alia in sicco solidoque, alia per sublime demissa: vt omnis rerum nature pars tributum aliquod nobis cōferret. Flumina hæc quidem amœnissimis fluxibus campos cingētia, illa verò præbitura commercia mari, vasto & nauigabili cursu vadentia. Et paulò inferius aduersus eundem ingratum hominem agens, Si non dat, inquit, beneficia Deus, Vnde tibi istum quem trahis spiritum? Vnde ista per quam actus vitæ tuæ disponis, atque ordinas lucem? Vnde sanguinem, cuius cursu vitalis conuertitur calor? Vnde ista palatū tuū saporibus exquiritis, ultra sagietatē læcessentia? Vnde hæc irritamēta iam iam voluptatis? Vnde ista quies in qua putrescis atq. marces. Nonne si gratus es, dices, Deus nobis hæc otia fecit. Hactenus ille. Cuius verba maximū planè Christianis hominibus pudorem incutere debent. Quid enim impudentius, quàm Christianos homines fidei lumine illustratos, & innumerais diuinæ gratiæ beneficiis auctos & ornatos, ab ethnicis hominibus hac virtute superari? Aduersum hos autem in præsentī lectione Dominus Samaritanis, hoc est, infidelis hominis exēplo meritò indignatur, cum ait: *Nonne decem mundati sumi? & nouem vbi sumi? Nonne est inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo nisi hic autem gentes.* Cuius egregiam fidem Dominus commendans ait: *Fides tua te saluum facit. Pade in pace.* Hactenus de Euangelica lectione: Nunc leprosoꝝ sacrificium à lege præscriptum (ad quod offerendum

Seneca
lib. 4.
de benef.

Frogil.

offerendum Dominus hos leprosos præsentis lectione mittit, quod magnis mysteris refertum est) explicere incipiamus: à peccati lepra, in cuius remedium institutum est, nouum rursus exordium capientes.

I.

In superiori concione, quod esset inter mala omnia, quæ fingi possunt, terribilissimum & maximum exposuimus: illudque non mortem aut dedecus, aut quoduis atrocissimū supplicium, aut ipsam denique gehennam, sed lethale peccatū, quod & gehennæ, & cæterorū maiorum omnium fons & origo existit, esse definiuimus. Nūc cōsequens esse videtur, vt diuersa ratione quod sit bonorum omnium maximum inquiramus. Cui quæstioni non est admodum difficile respondere: cum satis inter philosophos conueniat, optimum illud esse, quod pessimo aduersatur. Si ergo malorum maximum esse cōstat lethale peccatum, cōsequens est, vt charitas, & charitatis comes innocētia quæ peccatum omne repellit) maximum huius vitæ bonū sit. Hoc autē habet is, qui nullius rei pretio inductus, nulla oblectatione delinitus, nullo metu perterritus induci potest, vt Deū lethalliter offendat, illiusque sanctissimas leges violet. Hoc est igitur primum quod à nobis exigitur: quod qui habet, charitatem habet, gratiam habet, Deum intra se habet, & maximum æternæ vitæ pignus habet. Quocirca nulla magis in re pius homo neruos omnes intendere debet, quàm vt hoc firmissimum, inconcussum, & insuperabile non peccandi propositum habeat. Ad quod planè conatus omnes omniæque vitæ studia dirigere debet. Ad hoc lectio, ad hoc oratio, ad hoc rerum diuinarum cōsideratio, ad hoc sacramentorum perceptio, ad hoc sacræ conciones, solitudo, silentium, ieiunia, occasionum peccandi fuga, diligēs cordis & sensuum custodia, cupiditatum cohibitio, lingue moderatio, cæteraque similia instituta sunt. Sed quid mirum, si hæc omnia ad hoc destinata sunt, cum huc etiam sacrosanctum Dominicæ incarnationis & passionis mysterium spectet, dicente Propheta, Hic omnis fructus (Dominici videlicet E/saia 27. aduentus) vt auferatur iniquitas. Quam sententiam pluribus idemque significantibus verbis Danie) expressit: qui in hoc sanctum sanctorum Dominum in mundum venisse ait: Vt cōsumatur, inquit, præuaticatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iustitia sempiterna. Dan. 6.

Hoc est igitur primum veræ charitatis officium, hoc totius Christianæ iustitiæ fundamentum, hoc sancti omnes qui nūc existunt, quique olim extiterunt, ante oculos semper habebāt,

huius rei gratia vota semper & preces faciebant, propter hoc sancti Martyres atrocissima & inaudita supplicia pertulerunt: ne vel ad momentum in ullam diuini numinis offensionem inciderent. Hoc igitur propositum, fratres, hanc animi firmitatem mentibus vestris concipite, hanc à Domino continuis precibus postulâtes, ad hoc curas & cogitationes omnes vestras dirigite: si in Dei charitate & gratia permanere, & in statu æternæ salutis & viuere & vitam finire concupiscitis.

SECUNDA PARS DE SACRI-

FICIO LEPROSI.

II.

Quoniam igitur de malitia atque deformitate peccati satis in superiori concione ad eius detestationem dictum esse videtur: proximum est, ut qua ratione illud vitare possimus, doceamus. Cum autem hoc multis rationibus effici possit, ne tamen longius ab Evangelica lectione recedamus, leprosi hominis sacrificium, quod ubi à lepra mundatus esset, offerre olim iuebatur, explicem. In eo enim quid homini à peccati lepra mundato faciendum sit, ne iterum similis morbi contagio fecedetur, summo diuini spiritus artificio, mirisque coloribus adumbratum est. Summa autem eius hæc est: Quisquis à lepra mundatus fuerit, duos passeressive aues, ut in Hebr. habetur) & liguū cedrinum, vermiciumq; & hyssopum accipiat, & alteram quidem aue immolabit in vase fictili super aquas viuas: alteram verò cū ligno cedrimo, & cocco, & hyssopo tinget in sanguine passeris immolati, quo illū qui mundatus est septies, aspergat, passeremq; alterum viuum euolare sinat. Deinde leprosus radat omnes pilos corporis, lauetque vestimenta sua, tractisq; septem diebus ingrediatur in castra. Hoc est leprosi hominis sacrificium, quod quidem insigni aliquo mysterio vacare nullo modo potest. Si enim nihil aliud nisi obuium verborum sensum spectes, quæ in his sanctitas: quæ religio: quæ placandi numinis ratio continetur. Denique quid hic legilatore Deo dignum inuenitur, qui summa æquitas, plenissima sanctitas, & infinita sapientia est: cui nihil nisi quod purum & sanctum sit placere potest? Species igitur earum rerum quæ præcipiuntur, & præipientis dignitas & maiestas, nos ab ipso literæ cortice ad recôditiores sanctioresq; sensus trāsmittūt. Meminisse enim debemus Moysem hūc qui legē tulit, dum infantulus esset, in ficella seripea à filia Pharaonis deprehensum: quæ cū extra

vilis esset, & luto vlnaq. deformis, intus tamē speciosissimū celū
 bat infantē. Talis ergo lex ab ipso Moysē lata existit: quæ extra
 quidem quibusdam in rebus superstitionis imaginem quādā
 præferre videtur, intus tamen mysteriis pulcherrimis referta
 est. Si enim (vt Ecclesiæ magister Paulus ait) omnia in figura
 contingebant illis, consequens est ea, quæ in veteri lege conti-
 nebantur, earum rerum typum esse, quæ in noua traduntur:
 & quæ ibi ad corpus referri vidētur ad spiritualem animæ cul-
 tū esse reuocāda Verbi gratia, Cū lex prohibet, ne Iudæus
 carne suilla vescatur, hoc præcipit ne se homo libidinibus &
 carnaliū voluptatū cæno, more lutulenti suis, immergat. Cū
 prohibet Aquilæ & Accipitris, quæ ex raptu viuunt, carnes ede-
 re, vetat ne sanguinarij & auari simus, & in tenuiorū & paupe-
 rum opes crudeliter inuadamus, Cū ait, Non alligabis os bo-
 uū triturātū, hoc intelligit, ne mercenarium operis sui mercede
 fründemus. Cū ait, Vestem, quæ ex lana & lino contexta est,
 nō indues, perinde est, ac si diceret, Ne sis duplex animo, aliud
 in frontē, aliud in corde gestans. Cū ait, Non coques hædum
 in lacte matris suæ, idem est ac si diceret: Ne addideris afflictio-
 nē afflictio: ne præsentem luctū noui accessione cumules. Cum
 verò ait: Non seres agrum diuerso semine, perinde est, ac si il-
 lam Euangeliij vocem emitteret: Nemo potest duobus domi-
 nis seruire. Non potestis Deo seruire & mammonæ. Ad hunc
 ergo modū pleraq. aliā interpretanda, & vel ad Christi myste-
 riū vel ad vitā optimis moribus instituēdam traducēda sunt.
 Sed vt ad leprosi sacrificium veniamus: his duabus aibus
 quas à leproso iā mundato lex exigit, duas hominis præcipuas
 partes, carnē videlicet & spiritū ex quibus homo constat, intel-
 ligimus. Harum autem alteram quidē retorto ad collū capite
 immolare, alteram ad volandum liberam dimittere iubemur.
 Quid hoc sibi vult? Illud nimirū, quòd si vita nostra rectē con-
 stituenda est, alteram quidem nostri partem, nempe carnem in
 sacrificium Domino mactare, alteram verò nempe spiritum, li-
 bero volatu ad cælestia subleuare debemus. His enim præci-
 pui hominis partibus hoc modo distributis, tota planē eius
 vita rectē cōstituta erit: nec quicquā aliud in homine desiderari
 poterit. Sed tamen vtrumq. horum sigillatim qua ratione fieri
 debeat, ex huius sacrificij ritu inuestigare conemur.

Carnem igitur nostrā immolamus, Cū illud Apostoli præ-
 ceptum implemus: Obsecro vos fratres, vt exhibeatis corpora
 vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationale
 obsequium vestrum: quādo videlicet carnem nostram propter
 Deum

Cor. 1.
 Leuit. 11.
 Ibidem.
 Deut. 25.
 Deut. 22.
 Exo d. 33.
 Leuit. 16.
 Matth. 6.
 Rom. 12.

Deum conterimus: ne deliciis solvatur, ne, quæ carnis sunt, super-
 uenter appetant, ne luxu & fastu intumescat, ne vires contra spi-
 ritum arripiens, se florem excutiat. Quod tamen ita temperan-
 dum est, ut caro quidem attenuetur, non penitus conteratur. Id
 enim est rationabile obsequium offerre, quæ ipsa lex hoc facinori-
 um designavit: quæde ita debet autem immolare, ut rector o ad
 coluam capite auctula sanguis effundatur, non tamen caput à
 corpore amputetur: ut hac ratione aperte nobis illud eundem
 Apostoli inuait: Ut castigari & non mortificari: hoc est, ut car-
 nem quidem maceremus, non tamen extinguamus. Nec caro
 soluta immolanda est, sed multo magis carnis cupiditates & tur-
 bulenti motus, qui ab ea proficiunt. Quod idem Apostolus
 facere præcipit, cum ait: Mortificate membra vestra, quæ sunt
 super terram, fornicationem, immunditiam, uobis diem, concu-
 piscentiam malam, & auaritiam. Unde sicut uictores vitium
 palmites ubi immodice excreuerunt, amputare cogunt: ne ni-
 lium luxurent atque liqueant, si debito longiores fuerint:
 ita nos quoque vehementiores & immoderatos affectus nostros
 diuini timoris falce abscindere debemus: ne Gentium homi-
 num ritu, ad agrestes & barbaros mores degeneremus: qui ut
 idem Apostolus ait seiplos tradiderunt in operatione immun-
 ditæ omnis, in auaritiam. In cuius reitipua ipsas etiam arbo-
 rum comas olim Dominus in lege circumcidi præcipit: alio
 qui omnes earum arborum fructus, quæ ad hunc modum cir-
 cuncisæ non erant, immundi habebantur. Nunquid ergo de ar-
 boribus cura est Deo? An propter nos utique hæc scripta sunt:
 quibus ante omnia necesse est, ut luxuriantes affectus & cupi-
 ditates nostras præscindamus: si maturos bonorum operum
 fructus proferre volumus.

Hoc est ergo præcipuum Christiani hominis officium, hæc
 assidua cura, hæc externi hominis nostri spiritualis mors, hæc
 militia nostra super terram, in qua dies noctesque decertandum
 est. Ad eum enim acriter & assidue infestamur, ut semper in excu-
 biis esse, semper armati incedere debeamus, quemadmodum
 illi de quibus scriptum est: Vniuscuiusque entis super femur
 suum propter timores nocturnos. Nec enim aliter sacrificare
 possumus sacrificium iustitiæ, nisi hostes iustitiæ, hoc est, fœdos
 cupiditatum motus, qui nos assidue infestant, excindamus. Quod
 planè munus Philotophi quoque agnouerunt. Nam & Plato sa-
 pientis vitam meditationem esse mortis definiuit. Præcipuum
 quippe eius munus est, omnes animi ægritudines & cupidita-
 tes ita compescere, ut ad hunc modum carnis libidine subacta
 homo

2. Cor. 6.

Coloss. 3.

Sicut.

Ephes. 4.

Genes. 3.

Plato.

homo altera sui parte emortua, meliore atque diuiniore vitam agat. Intelligens enim has duas hominis partes aded inter se dissimiles esse, vt altera terrestris, altera celestis sit: adeoq; rursus sibi inuicē aduersas, vt cū altera dō minatur, altera feruat: imo verò cū altera vigeat, altera mortua ac penē sepulta iaceat, diligentissime curandum esse docuit, vt ignobiliōri parte, quatenus licet extinetā, homo velut carnem exuēs, & in statuē spirituales nature quōdammodo transiens, spiritu viuēret, spirituque vitam suam regeret. Quod quidem illē mortis meditationem appellauit, nostri autē paucis per deflexo nomine, mortificationis studium nuncuparunt, cuius est prax cordis nostri desideria extinguere & regulare. In eos verò, qui hoc non præstāt, maledictio illa prophētica cadit, Maledictus, qui prohet gladium suum à sanguine. Quoties igitur hac rationē cupit dicitibus tuis oblitus, toties hoc spiritali gladio vteris, toties spiritaliter pro Deo sanguinem fundis, toties alteram ex aibus secundum ritum legis in sacrificio offers, hoc est, toties te ipsam in sacrificium Deo mactas. Quod tanto altis sacrificiis præstat, quantum ipse homo rebus suis præstantior est.

Hier. 48.

Quod si dicas, intelligo planē grauisimum quidem esse hoc sacrificium Deo, esse tamen admodum difficile. Caro enim nostra charissima nobis est: cuius nobis cupiditates excindendæ sunt: quod sine magno doloris sensu fieri nō potest. Fateor planē. Sed ipsa tamen lex viam nobis ad hoc aperit, & animum etiam addidisse videri, cū iubet hoc sacrificium fieri in vase fictili ad aquas viuas, hoc est, iugiter fluminū more manātes. Quid sibi vult hæc tam insueta religio? Quis quæso adeo obtutu pectoris erit qui hanc Dei legem esse credens, non aperte videat sub his verbis arcam aliquid latere? Quid autem hoc loco per vas fictile, nisi corporis nostri fragilitas: quid per aquas decurrentes, nisi fluxa vitæ nostræ breuitas designatur? Vas enim fictile ex terra lutoque formatum, non potest fragile non esse. Quæ duo corporis nostri fragilitatem satis indicant. Aquæ verò siue fontium siue fluminum, quæ nūquam quiescunt, sed in perpetuo quodam fluxu & motu sunt, an non satis exprimit cursum vitæ nostræ, quæ semper decurrit, semper labitur, semper ad finem tendit: nec vel ad momentam quiescit? Quo fit vt nostrum viuere, non tam, viuere, quam quotidie deficere sit: quandoquidem (vt D. Aug. ait) quot ætatis annos quisque habet, tot amittit. Itaque mors nunquam procul abest, sed hæret semper in tergo, & aliquid quotidie de vita decerpit. Stultū est enim arbitrari tum demum mortē imminere, cum vitæ finem imponit:

Leuit. 14.

Aug. 18.

imponit: vim autem illius non sentire, cum quotidie vitam capat atque paulatim conficiat. Huius autem rei consideratio magnum ad carnis nostrae mortificationem incitamentum est. Quomodo enim carnis me mancipium, & ventrem mihi Deum faciam, quem certissime scio crastina die in sterquilinum commutandum? Quomodo aduersum me hostem meum nutriam? & malorum omnium in eo nutrimenta foueam, qui in ipso iam itinere constitutus, dies noctesque ad vitam meam iudicem nulla interposita mora propero? Itaque, si quis in his duabus rebus fragilitate videlicet ac breuitate vitae nostrae mentis oculos defixerit, deprehendet plane vana esse, caduca, fugatia, fragilia, & fallacia, quae in hoc mundo nittent, ideoque contemnenda: sola vero caelestia ut immortalia & aeterna cõsectanda. Quisquis igitur harum rerum consideratione, carnem cum vitis & concupiscentiis suis crucifixit, is utique, in vase fictili super aquas vitas alteram auem immolauit.

III.

Cæterum auis altera non immolari iubetur, sed libera & soluta dimittitur ad volandum: sic tamẽ, ut prius alterius passeris immolari sanguine tingatur. Hanc autem auem, quae ad volandum destinata est, spiritum nostrum esse, paulò antea diximus, quem ab affectibus carnis liberum, pennis orationis & sanctae meditationis ad sublimia eleuare iubemur. Sunt enim non pauci, quibus Propheticum illud cõuenit, Sordes eius in pedibus eius, nec recordata est finis sui. Hoc est, sũt plurimi qui caelestis hereditatis & patriae, ad quam à Deo misericorditer conditi sunt, prorsus obliti, desideriorũ & affectuũ suorũ pedes in terrenarum rerum sordibus defixerũt. Itaque ut de terra sunt, ita de terra loquuntur, de terra cogitant, & terrena semper animo versant. In quo mihi non modo serpentibus, quae terram comedunt cunctis diebus, sed vilissimis etiã animantibus, quae motu carent, & terrae affixa sunt (qualia conchylia & quaedã alia esse dicunt) similes esse videntur. Sicut enim hæc ita terrae affixa sunt, ut nullo modo ab ea dimouere se valeant, quia motu carent: ita multi, quodam amoris glutino sic terrenis rebus adhaerunt, ut nullis Ecclesiae vocibus, nullis Dei terroribus atque promissis, nullis denique diuinis plagis aut beneficiis ab hoc amore auocentur. Quis ergo sic terrenis rebus herentij iam non solum oculos suos in terram declinare statuerunt, sed omnes etiam sensus animae in terra cõdiderunt. Vbi enim amor est, ibi nec solum oculus, sed mens etiam & omnes eius vires implicite & infixae sunt. Ab hoc ergo terrenorũ amore & studio hac Dei lege

Thren. 1.

Simile.

lego reuocamur, cum altera ex auibus ad volandum libera dimittere iubemur. Hoc autem prestamus, cum mentem nostram a terrenis rebus abductam, ad celestem patriam eleuamus, & in celestium rerum amore conuiescimus: quando Dei beneficia atque promissa cogitamus, quando ore cordis in superna flucta fontis vitæ inhiamus, quando ascensiones in corde nostro in hac lachrymarum valle disponimus, & cætamus Canticum graduum, quando eleuamur ut aquilæ, & in arduis nidum nostrum collocamus, quando incipimus cogitare à quo & in quem finem conditi & facti simus, & quid tandem post hanc vitam futuri simus, ac denique quando cum Propheta dicere possumus, *Leuavi oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi, vt hoc videlicet auxilio instructi, & hostes debellare, & cupiditates frangere, et carnem spiritui subiicere, ac denique sanctissimas Dei leges seruare possimus.* Scriptum est enim, *Qui conseruat legem, multiplicat orationem. Lex enim diuinæ gratiæ auxilio seruatur, gratia verò orationis studio impetratur.* Hoc ergo iterum atque iterum à vobis requiro, fratres, vt statis quotidie temporibus, auem hanc, hoc est, spiritum atque mentem vestram, hac ratione ad volandum liberam permittatis. Quod facitis, quoties pio deuoti animi studio, sanctis precibus atque rerum diuinarum considerationi vacatis.

Psal. 120.

Eccle. 33.

Sed quid illud est, quod hanc auem intingi iubet lex in sanguine passeris immolati? Quorsum hoc? Neque enim temere aliquid in hac diuina lege positum esse certum est. Quid ergo erit volatutam auem sanguine delinire? Ad hoc igitur sciendum est, duplicem esse mentis volatum, alterum Philosophorum, Alterum Christianorum. Nam & Philosophi cælestia & diuina contemplantur, utpote qui felicitatem hominis in diuinarum rerum contemplatione sitam esse definiiebant. Qui tamen hoc opere non carnis macerationem & crucem, sed spiritualem quandam animi voluptatem & oblectationem captabant. Atque ita non Dei, sed sui ipsorum amore in hoc opere ducebantur. Talis ergo erat volatus Philosophorum. Nos verò qui Christiani sumus, qui Christum in cruce positum adoramus, & per crucem ad regnum peruenire contendimus, longè aliud in hoc mentis nostræ volatu captare debemus. Nō enim nos ipsos querimus, sed Christum, non voluptatem, sed crucem, nō oblectationem mentis, sed castigationem carnis, idcircoque volatus noster sanguine tingendus est, utpote qui non tam ad voluptatem nostram, quam ad crucem & sanguinem destinatur. Hoc est, vt omnem suauitatem & amorem quem contemplatione percipi-

mus ad ferenda diuine legis onera, & cupiditates interimendas conferamus. Itaque quotiescunque Dominus pios homines in hoc volatu reficit & consolatur, ad labores & certamina paratioribus & instructioribus reddit. Nam quo magis in Deo defectatur, hoc magis contra huius mundi prospera & aduersa mununtur. Quemadmodum enim medici salutaria pharmaca, que frequenter amara sunt, melle aut saccharo debita egrotis potantur: ita celestis medicus pios homines charitatis deliciis allicit, affectos vero variis laboribus & certaminibus exercet. Vnde colligimus, fratres, orationis studio studiū quoque mortificationis esse iungendum, vt has duas aues, qua ratione lex precipit, Domino immolemus. Hoc enim modo cupiditatum nostrarum abdicatio facilius est, cum orationis suauitate iuuatur. Quod contra quidam nimium sui amantes, & spirituales quodammodo Epicuri faciunt, qui in hoc officio, philosophorum more, suauitatem magis quam crucem Christi querunt. Qua quidem re variis antiqui hostis fraudibus & insidiis patent: cum ex illa quam percipiunt voluptate aliquid se esse putant, cum re verum qui affectibus suis proprięque voluntati seruiunt, nihil sint.

III.

Haecenus de aurum oblatione & sacrificio. Superest aliud in hac lege non minus reconditū, quod nobis indagandum est. Leprosus enim deinde passeris immolati sanguine septies aspergi iubetur: idque hyssopo ad lignum cedrinum filo ex cocco bitincto, ligata. Nihil horum mysterio vacat. Et quidem hyssopus cedro ligata, hoc est, humilis herba procerę & nobilissimę arbori coniuncta, quid aliud quam diuine & humane, hoc est, altissimę & humillimę nature in Christo coniunctionem significat? Quid vero coccus ille bitinctus, quo cedrus hyssopo alligatur, nisi duplicem Christi Domini in Deum & hominem charitatem designat? Hęc enim gemina charitas illū cum humana natura copulauit. Quid enim aliud nisi ardentissima eius charitas huius admirandę coniunctionis causa esse potuit? Hęc ergo hyssopus, qua lepra olim infecti homines tingebantur, illi nimirum est, de quo Ioannes ait, Qui dilexit nos, & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Quā quidem hyssopo, a peccatis suis mundari regius Propheta petebat, cum diceret, Asperges me Domine hyssopo, & mundabor: lauabis me, & super niuem de albam. Sciebat enim vir sanctus nequaquam hyssopum illam, sed Christum Dominum, qui in illa adumbrabatur a peccati lepra homines mundare. Sed quid est, quod hęc hyssopus passeris immolati sanguine tingenda primum est,

Simile.

Apo. 1.
Psal. 50.

ea deinceps leprosus aspergendus? Hæc res fratres, insignē quamdam vereque Christianam continet philosophiam. Quam ut intelligatis, scitote fuisse hæreticos in Ecclesia, qui assererent homines solo operum suorum merito, sine vlllo Christi merito æternam salutem promereri, quales Pelagiani existerent, qui salutē nostrā nō Christi meritis, sed humanis operibus tribuebāt. Contra verò sunt alij, qui meritis nostris ad eò nihil tribuant. ut opera nostra omnia scelere alligata esse contendant. Vnde colligunt sola Christi merita sine vllis nostris meritis aut operibus, salutem & immortalitatis gloriā largiri. Hic enim hæreticorum mos est, ut nunquam media, hoc est, regia via gradiantur, sed ab ea declinantes, diuerticula semper quærant, quibus vel in Scyllam incidant, vel in Charybdim. Quorum in hac re *Genes 30.* exemplum tenuit Laban cum genero agens, qui primū quidem ex gregibus ouium alba quæque aut nigra in suam sortem cedere voluit: cum tamen sanctus Iacob varia & maculosa eligeret, quæ inter vtraque illa velut media erant. Vterque ergo nobis scopulus declinandus est, & media via incedendum. Non ergo solus nobis ad emundationem sufficit sacrificij sanguis, nec sola sufficit hyssopus, hoc est, non solum sufficiūt nobis labores & opera nostra (ut Pelagiani falsò iactitant) nec sola sine vlllo studio nostro Christi Seruatoris merita (ut infelices etatis nostræ hæretici blaterant) quæ alioqui ex se sufficientissima sunt, quòd in Baptismo paruulorum liquet, sed vtranque simul necessarium est. Hoc est, ut laboribus Christi labores nostros, operibus opera, lachrymis lachrymas, precibus preces: atque denique sanguinem sanguini hoc est, dolores doloribus coniungamus. Id enim est, quòd hyssopus tingi præcipitur sanguine passeris immolati: ut quemadmodum ille pro nobis, ita nos propter illum laboremus, sicut ille pro nobis carnem suam crucifixit, ita nos propter illum nostram crucifigamus, non quòd nostri per se labores quicquam apud Deum valeant, sed quòd merito laborum eius æterna vita digni habeamur, ut salutis & redemptionis nostræ auctor ipse sit.

Quid autem est, quòd septies aspergi leprosus iubetur hyssopo? Nempe hoc septenario numero virtus sacramentorum significatur. Quid ergo est septies aspergi hyssopo, nisi aperte declarari in omnibus sacramentis operari atque applicari virtutem Christi, quem hyssopo diximus adumbrari? Septies igitur leprosus aspergendus est, quia septem sacramentorū vsu atque virtute salus homini, & puritas animæ contingit. Hoc ergo symbolo monemur, fratres, ut quicūque salutē & puritatem anime

nobis parare, & partam perpetuo retinere volumus, ad sacramentorum opem & virtutem suppliciter, frequenter, atque deuote confugiamus quo meritorum passionis Christi participes efficiamur, in qua salus, vita, & resurrectio nostra est.

Ephes. 4. Sed quid est, quod omnes pilos corporis radere etiam leprosi iubentur? Pili corporis ex humoris redundantia generantur: quasi corrupti sint pili quoque ex eis prodeuntes eandem retinent corruptionem. Quo quid aliud intelligimus, quam veterem hominem cum actibus suis exeundum, & nouum induendum qui secundum Deum creatus sit in iustitia & sanctitate veritatis: Danda ergo opera est, ut quatenus fieri possit, quicquid in nobis pristinae vetustatis fuerit, abscindamus: nec anteactae vitae moribus & affectibus, quos ex lepra contagio ortos esse constititerit, confidamus. Quicquid enim prioris vitae fuit, cum peccati lepra animus erat infectus, licet non in vniuersum detestandum sit, suspectum tamen nobis esse debet: & ideo vel cauendum, vel diligenter examinandum est.

Apo. 12 Quid vero illud, quod vestis etiam lauari iubetur? Si rei naturam spectes, ratio in promptu est: ne videlicet corpus iterum ab infecta & sordida veste inficiatur. Sed nos tamen ea cura decemur, ut omnes precedentium delictorum occasiones solliciti fugamus, ne in eadem rursus mala relabamur. Quisquis enim verus honestatis & puritatis cultor esse cupit, eodem propensum studio & peccata ipsa & peccandi occasiones vitare debet. Hac enim ratione fiet, ut ab omni peccatorum contagio purgatus, caelestem illam ciuitatem ingredi mereatur, in quam nihil intrat coinquinatum & immundum, in qua perennis illa puritatis & sanctitatis fons, cum beatis illis mentibus, quae eisdem puritatis & sanctitatis participes sunt, per infinita & sempiterna seculorum secula regnat, Amen.

Dominica XIII. Post Pentecosten concio prima qua lectio Evangelica explanatur.

I H E. Quante primum regnum Dei & iustitiam eius, & haec omnia auerentur vobis. Matth. 6.

Inter alia clarissima nomina quibus Esaias etiam
miam Saluatoris nostri dignitatem & gloriam
explicare voluit, consiliarij nomen singulari quod
da ratione celebratur: quod is in aduentu suo
luberrima consilia esset hominibus daturus.
his autem quae proposui verbis atque aded in tota huius
Euangelij

Euangelica lectione mirum quoddam nobis consilium præbet: quod qui tota mente ac plena fide fuerit amplexatus, omnes regū opes atque diuitias, imò & maius aliquid se credat assecutum. Neque enim terrene opes atque diuitiæ quamlibet magnæ sint, animum à multis curis, angoribus, & perturbationibus liberant, aut vitam ab omni sollicitudine & inani formidine immunem degere sinunt: ab his autem malis nos magni consilij Angelus in sacra huius diei lectione eripere conatur. Id verò est foelicem esse, & Deo quam simillimum fieri, qui in summa pace & tranquillitate vitam agit beatissimam. Quocirca ad hanc celestem philosophiam amplectendam adigit nos non solum erga Deum amor, sed etiam nostri ipsorum amor: non modo gratia, sed etiam natura: non solum futurorum bonorum expectatio, sed etiam præsentium fructus. Quia verò curarum & sollicitudinū fons & origo auaritia est, ab hac etiam nos in præsentia lectione celestis magister deterret, quo extincta matre, si simul cū ea extinguatur. Quoniam autem omnia sacre huius lectionis verba miram quandam ex se spirant suauitatem damnamus: Dei nostri curam & providentiam non erga magnam tantum, sed erga minima etiā nobis ob oculos ponunt, libet ea simplici oratione referre, latius eadē in tota concione explanamus. Est autē hæc sacra lectio pars quedam diuini sermonis quæ Dominus ad discipulos in mōre habuit, in quo tota penè Euangelicæ vitæ perfectio disertissimis ab eo verbis & que documentis traditur. Inter ea verò hoc etiam saluberrimum (vt dixi) consilium à Domino his verbis proponitur.

Nemo potest duobus dominis seruire: aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum sustinebit, & alterum contemnet. Et cætera que sequuntur vsque in finem.

A V E M A R I A.

Quid Dominus ac Saluator noster in hodierna S. Euangelij lectione præcipuè intendat, verba quæ initio proposui, aperte declarant. Vult enim nos sine anxia terrenarum rerum sollicitudine placidam & tranquillam vitam agere, solamq; bonæ conscientie curam gerere. Quia verò auaritia est quæ vt aliorū vitiorum, ita & curarum atque sollicitudinū omniū seminariū est, hanc præcipuè à mentibus nostris eliminare contendit, vt radice penitus auulsa, curarū & vitiorum rami ab ea pullulantes cū ea pariter euellantur. Hanc Græci appositisimo nomine vitiorum metropolim esse dicunt, quod ad eam omnia vitia confluunt, vt illi suo quodque modo famuletur.

Cum igitur celestis magister auaritiam vitiorum atque soli-

citudinū fontem esse intelligeret, omni ratione nos ab eo cum in tota Evangelica doctrina, tum præcipue in hodierna S. Evangelij lectione dehorreatur, quo vitam ab omni peccati labe & inani solitudine immunem degere valeamus. Ait igitur: *Nemo potest duobus dominis seruire. Aut enim unum utio habebit, etc.*

Cum domini aduersis inter se moribus dissident, qui fieri potest, ut utrisque pari studio atque obedientia seruire quis valeat? Si alter flere, alter loqui, alter flere, alter ridere: alter strenue laborare, alter ludere & otari iubeat, quomodo quisquam hæc inter se pugnantia imperia exequi poterit? Quam acriter autem duo isti Domini, Deus, & Mammona, hoc est, diuitiarum cupiditas, inter se pugnent, varia utriusque imperia declarant. Alter liberalis est, alter auarus, alter misericors, alter crudelis, alter benigne largiri, alter tenaciter seruire iubet, alter dandi, alter rapiendi magister, alter vult hominum omnibus viuere, alter vni sibi viuere cupit, alter terrena omnia contemnens, solam virtutis rationem habet, alter cætera parui pendens, vni pecunia studet, alter aquilæ instar superiora petens in celo conuersatur, alter cœlestia deserens, serpentis more terram comedit cunctis diebus. Denique alter nos ad omnia bona extrimulat, alter contra ad mala omnia, quod eius nomen indicat) nos inducit. Hæc enim de causa alio in loco Mammona iniquitatis à Domino appellatur. Rectè ergo Dominus hoc in loco subiungit: *Ne potestis Deo seruire & mammonæ.*

Seruire autem dixit, quia aliud est pecuniæ seruire, aliud pecuniam possidere. Possidere enim dñorum est, seruire autem mancipiorum. Quid igitur est quod hominem liberum verit in mancipium? Certè immoderatus pecuniæ amor. Nullum enim maius vinculum cordis, quam vehemens erga rem aliquam amoris affectus. Hinc enim Saluator: Vbi inquit, est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Cum ergo avari hominis thesaurus pecunia sit, ibi etiã cor eius est, ibi curæ & cogitationes, ibi desideria, ibi summa eius scelicitas est. Qua ergo ratione in vno Deo acquiescet, quomodo illum toto corde diligit, quod totum pecuniæ amore occupatum habet: Hoc est igitur non pecuniam possidere, sed pecuniæ seruire, non diuitiarum dominum, sed seruum esse. Sic enim regis vates illum vocat cum dicit: *Dormierant somnum suum, & nihil inuenierunt omnium viri diuitiarum in manibus suis. Prudenter autem viros diuitiarum, non diuitias viroꝝ, quasi earum dominos, sed viros diuitiarum quasi seruos appellat, quorum omne studium paranda & cumulanda pecunia versatur, quam frequenter*

attingit

Mat. 6.

Psal. 75.

attingere quidem audeat. Vt enim pecuniæ pareant, sibi non parcaunt, maioremque interdum pecuniæ quam salutis suæ rationem habent, erga se ipsos crudelēs & inhumani, vt pij quodammodo erga pecuniam sint. Quos Apostolus non modo pecuniæ seruos, sed etiam idolorum cultores appellat, quando videm vt pecuniam eumulent, Dei leges transgredi non ventur. Recte ergo Dominus: *Non potestis Deo seruire & Mammonæ.*

*Ad E-
phes. c. 5.*

Verum dicit aliquis: Quid ergo is faciet qui familiam alere debet, qui vxoris & liberorum curam gerit, si tu illi sollicitudinem istam adimis, quæ velut calcar est, quo homo diligenter & sollicitè curet & inquirat ea quæ ad hoc ministerium necessaria sunt? Non ab vno, fratres, singulare quoddam Dei munus & beneficium esse inter hæc incommoda quæ nos exterius puniunt, pacem & tranquillitatem animi seruare, neque hos curam aculeos in animo habere. Nihilominus tamen cælestis medicus hanc cordis nostri plagam curare nititur, ad quod efficacissima rationum medicamenta in sacra huius diei lectione vobis exhibet, vt omni immodica sollicitudine pulsa, pacem in animo retineamus.

Verum medicamenta hæc non ad omnes omnium ordinum homines spectant, sed ad eos solū diriguntur, qui cælesti spiritu aucto, Dei filij meritò nominantur. Hoc enim Saluator in hoc vangelio innuit cum dicit: *Scit enim pater vester quia his omnibus indigetis.* Quicumque igitur filij Dei sunt, qui Dei regnum iusticiam quæ nos ducit ad illud, studiosè quærunt, hi plane omni sollicitudine vacare iubentur, cum Deum parentem agnoscant, qui plusquam paternam filiorum suorum curam gerit. Quam rem omnia diuinarum literarum volumina vbique recitant. Sic diuinus Psalter: *Junior fui, etenim senui, & non derelictum, nec semen eius quærens panem.* Et alio in loco, *Diuites, inquit, siue (vt alij verterunt) Leones eguerunt & esurierunt, inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono.* Ad pios igitur & ad eos qui filiorum Dei nominantur, hæc doctrina dirigitur. De improbis namque alio Dominus ait, *Non pascam vos? quod moritur, moriatur; & quod occiditur, occidatur, & reliqui deuorent vnusquisque carnem proximi sui.* Sed iam quibus rationibus Dominus hoc percellere conetur, inspiciamus.

Mat. 6.

Nome, inquit, animi plus est quam esca, & corpus plusquam rementum. Hoc est, Qui maiora præstitit, vtique minora præstat. Hac ratione monemur, vt in maiora Dei beneficia ocu-

los coniciamus, & ex præteritis futura, & ex maioribus minora sperare discamus. Sic enim sancti olim Patriarchæ Abraham, Iacob, Dauid, & ceterique patres, qui in calamitatibus suis paternam Domini providentiam & misericordiam experti erant, & ad eandem in periculis omnibus fidenti & alacri animo confugioiebant. Hoc igitur exemplo, fratres, ad præterita Domini beneficia mētis oculos reuocate, vt ex maioribus minora sperare discatis: *Nonne, inquit, anima plus est quam esca, & corpus plus quam vestimentum?* Hoc est, Deus tibi corpus istud tam variis membris & sensibus instructum contulit: ipse ossa tua in vtero grauidæ matris compinxit & coagmentauit: ipse animam imaginis diuinæ similitudine decoratam, totq; viribus ad functiones suas exercendas ornatam donauit. Sed hæc alioqui magna aliorum tamē comparatione exigua sunt. Quanto enim maius est, quod salutis tuæ constituendæ gratia, immensa illa & infinita maiestas è sublimi diuinitatis suæ solio in terram descendit, humanamq; naturā induerit, in qua famē, sitim, frigus, æstus, inopiā, calumnias, persecuciones, falsa testimonia, & mille labores pertulit, ac postremò vt vitā nobis immortalem cōferret, acerbissimū mortis suppliciū pertulit, ipsumq; sacratissimū corp⁹ & sanguinē, quē pro nobis in cruce immolauit, quotidie nobis in viuificū & salutarem animarū nostrarū cibū & potum præbet, ac postremò quòd nobis in alimentū modò præbet postea in sempiternum daturus est præmium. Nūc quero a vobis fratres, an hæc esse diuina beneficia vobis impensa credatis, an non credatis? Si non creditis, non modò ingrati, sed etiam infideles estis, qui hæc beneficia esse diuina negatis. Si verò creditis, qui fieri potest, vt qui tam magna in vos beneficia contulit, vitæ subsidia quæ brutis non negantur, vobis negaturus sit? Qui vobis seipsum, qui carnem, qui sanguinem, qui vitam donauit, quomodo fructum panis in vsum vitæ non ministrabit?

Propterea si vos ab illo excellentissima gratiæ & futuræ gloriæ dona speratis (quarum rerum spem nec totius quidē mundi imperio commutabitis) quomodo res adeò paruas, quæ infidelibus etiam barbarisque nationibus abunde suppeditantur, vobis est negaturus? Qui enim fieri potest, vt hæc tam magnifica Deo dona sperare possitis, hæc autem minima desperetis? Ad non periculum est, ne vobis Dominus dicat quòd olim filius Irael simili diffidentia trepidantibus dixit: quousque populus iste non crederet mihi incunctis mirabilibus meis: iam enim per decem vices tentauerunt me. Vt enim isti adeò stupidi erant, nec tot perceptis Domini beneficiis futurorum spem collige-

quorū esu sustentantur donec nono randē die nascentibus plu-
 mis parentum colorem referant, atque ita demum ab illis nu-
 triantur. Cum igitur diuina prouidentia nulla in re neq; animal-
 culis istis etiam si à patribus deserantur desit, quanta illa diffi-
 dentia est, quæ solis hominibus eā deesse profiteretur? Si homo
 inter omnes inferioris huius mundi creaturas nobilissimū &
 pulcherrimū animal est, si solus ipse Dei imagine insignitus,
 si ipse huius magnæ familię princeps ac Dominus est, si eius ob-
 sequio cuncta militant, si omnia rerum conditor subiecit pedi-
 bus eius oues & boues vniuersas, insuper & pecora campi, &
 quæ fieri potest, vt eum huius mūdi moderator Dominus nul-
 lum neque animalculum neque vermiculum à prouidentia su-
 cura excludat, sed omnibus abundē omnia supeditat, piti-
 minem (cuius obsequio cuncta destinauit) fame & inedia con-
 fici patiatur? Si pater aliquis filij sui familiā, seruos, ancillas, &
 iumenta diligenter curaret, illisq; necessaria abundē prouide-
 ret, quomodo filium fame perire sineret, cuius familiam tantæ
 cura fouet & alit: Quis enim hoc in animum inducere possit?
 Hæc igitur altera ratio est, qua cælestis magister diffidentia ne-
 stram curare, & spemalere atque fulcire studet.

Simile.

Addit aliam. *Quis inquit, vestrum coguans potest adiecere ad
 staturam suam cubitum vnum?* Si quisquam inter homines adu-
 ti iam corporis mensuram superare vellet, & magna huius re-
 cupiditate ac sollicitudine angeretur, nū posset is hac sollicitu-
 dine staturæ suæ cubiti mensurā adiecere! Nullo modo. Cor-
 porum quippe quantitas atque mēsurā nequaquam ex huma-
 na sollicitudine, sed ex diuina voluntate & prouidentia pende-
 quæ staturæ corporibus cūctis mensuras designauit, vtpote quæ
 omnia in numero, pondere & mensura fecerit, quam præter-
 gredi nemo potest: quia etiam mēsurā humanæ vitæ spatia de-
 finiuit, de qua S. Iob, Constituisti, ait, terminos eius, qui præter-
 ri nō poterūt. Quorsum hæc? Vt hac ratione intelligatis di-
 nā prouidentia adeo latē patere, vt quemadmodū nulla sollici-
 tudo, aut industria statam corporis nostri mensurā & vitæ ne-
 stræ spatia à Deo destinata prætergredi potest: ita diuitiarum
 terrenorumque bonorum vel copia vel inopia ab eadē prou-
 dentia sic pēdet, vt sollicitudo nostra, illo aduertente, sit inani.
 Inde fit, vt alij minimo negotio diuites, alij verò magna ad-
 bita cura & sollicitudine paupertate premantur. Quam rem
 diuina prouidentia manare Ecclesiasticus docet his verbis,
 homo laborans & festinans, & tanto magis nō abundabit.
 homo marcidus egeas recuperatione, plus deficiens vixit
 abunda

Dub. 14.

Eccles. 11.

abondans paupertate, & oculos Dei respexit illū in bono, & ex-
 altavit caput eius, & mirati sunt in illo multi, & honorauerunt
 Deum. Quibus verbis Ecclesiasticus fortunas hominum à di-
 uina prouidentia pendere innuit: quod apertius declarat cum
 prouius subdit, Bona & mala, vita & mors, paupertas & hone-
 ritas à Deo sunt. Hanc autem Philosophiam non assequeba-
 tur diues ille, qui horrea sua demoliri, & ampliora facere desti-
 nabat, ubi opes suas ad longa tēpora cōgereret: cui hoc modo
 deliranti in ipsa nocte dictū est: Stulte, hac nocte repetēt à te
 animam tuam: ea quæ parasti, cuius erunt? Itaque non solum
 corporum mensura & vitæ diuturnitas à diuina prouidentia
 pendent, sed opes etiam & inopia eidem prouidentia subiciū-
 tur. Quod qui non credunt, illorum dementiam atque perfidi-
 diam testari videntur, qui quoniam in montibus ab Israelitis
 superati fuere, dixerunt: Dij montium sunt dij eorum: ideoque
 superauerunt nos. Sed melius est vt pugnemus cōtra eos in
 campetribus, & obtinebimus eos. Nō minus igitur quàm isti
 errant, qui alia diuinæ prouidentia subiciunt, alia adimūt, cum
 omnia ita sub illius ductu & imperio cōtineantur, vt ne passer
 culius quidē sine cælestis patris prouidentia laqueo irretiatur.
 Qua quidē sentētia cælestis magister miro modo diuinæ pro-
 uidentia curam amplificauit, à qua ne passerulum quidem
 exemptum esse voluit.

3. Reg. 10.

Sed demus te tibi sine Deo ad rem parandam sufficere posse
 Quid hic sollicitudo, quid angor, quid curarum æstus, quid vi-
 giles, noctes, quæ pectus, tuū lacerant, quæ acres cordi aculeos
 insigunt, quæ vitam acerbā & miseram efficiunt: quid inquam
 hæc omnia ad patrimonia locupletanda conferunt? Aduuant
 quidem aspirante Deo labor, industria, atque solertia, curæ au-
 rem atq; sollicitudines pectus dilaniantes quid ad hoc iuuant.
 Itaque hoc in loco Dominus non laborē prohibet, sed anxiam
 sollicitudinem. Nec omnis etiam sollicitudo inhibetur, sed ea
 potissimum quæ ex diffidētia & incredulitate proficiscitur, qua
 homo sibi magis, suæque industria, quàm diuinæ prouidentia
 fidit. Itaque nolo vt hinc inertes homines otia di & laboris fu-
 gitandi ansam arripiant, cum Propheta beatos eos pronunciet
 qui labores manuum suarum manducant. Et Apostolus ad hoc
 ipsū nos adhortatur, quæ & inopia nostræ cōsulamur, & pau-
 pertate cōstrictis subuenire valeamus, Hoc est igitur quod hac
 ratione Dominus à nobis exigit, vt omnem sollicitudinē quæ
 nos ab ipso auocat mentemq; perturbat, fugiamus, cum ea nō
 magis ad rem parandam, quàm ad corporis nostri mēsurā su-
 perandam

perandam adiuuet. Quid igitur homo faciet, Cum hac à se solitudinem præcordis inhaerentē excutere non potest? Audiat Apostolorum principem qui nos omnē solitudinē in Deum proicere monet: Quoniā ipsi, inquit, cura est de vobis. Et regius vates: lacta, inquit, cogitatum tuū in Domino, & ipse te enutriet. Hoc autem prolato versiculo B. Franciscus, fratres suos ad eleemosynam petendā mittebat, securus de Dei misericordia nihil illis in hoc itinere defuturum: Cum igitur hos duos (vt innumeros alios præteream) locupletissimos diuinæ prouidentiaē testes habeamus, qui non bono animo esse iubēt, qui omnem à nobis cassam solitudinem depellunt, qui Deū nostra curare, & pro nobis sollicitū esse asserunt, quis inter pios (cum iis enim sermo nobis est) fidem his testibus habens angustus & sollicitus esse atque de hac diuina cura & prouidentia dubitare audeat? Credis ineffabile diuinæ trinitatis mysterium? Credo, inquires: Cur credis? Quia hoc diuina eloquia testantur. At eadem eloquia Deum paternā piorum curā gerere, & pro nobis sollicitum esse, vbique prædicant. Cur ergo minorē his testibus quā illis fidem adhibes, cum vtrūque eisdem sacris literis cōsignatum sit.

Addit aliam adhuc rationem his verbis Dominus: *De vestimento quid solliciti estis? Considerate alia quomodo crescunt: non laborant neque neunt. Dico autem vobis quoniam nec Salomon in omni gloria sua cooperatus est sicut vnum ex istis.* Huic rationi nihil video quod adiici oratione nostra possit. Ipse enim Dominus quid ex hac sententia cōsequi posset, apertē intulit cū subdit: *Si scannum agri quod hodie est, & cras in cibarium mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos modica fidei.* Constat autem hanc liliorum, cæterorumque florum pālchritudinē ad oblectandos hominum oculos ab auctore naturæ inditā fuisse. Si ergo tantam Dominus pascendis hominū oculis curam adhibuit, quomodo vestiendorum corporum curam negliget.

II.

Satis ea quæ hactenus inducta sunt, fratres, vt ad spē nostrā fulciendam esse videbantur. Cælestis tamen magister infirmitatis nostræ concius, alia adhuc spei nostræ firmamēta adducit. Nolite, ait, *solliciti esse dicentes: Quid manducabimus, aut quibibemus, aut quo operiemur?* Hæc enim omnia gentes inquirunt. Magna plane vis in extrema huius orationis particula inest, qua Dominus aliam esse gentium, hoc est infidelium, aliā fidelium conditionem docet. Infidelis enim aut Deum esse nō credit, aut illum mortalia curare resque nostras administrare nō

Putat. Hæc enim erat illorum sententia, qui Deum circa cardines cæli versari & res humanas minimè curare dicebant. Muti autè eorū ligna & lapides & signa muta colebant, de quibus Propheta, Simulacra, inquit, gentiū, argentum & aurum: opera manuum hominum: os habent & non loquentur: oculos habent & non videbunt, &c. Quam ergo fiduciam huiusmodi Deorum cultores in illis habere poterunt, quos neque oculos neque aures, neque manus, quibus cultores suos adiuvent: habere sciunt. At fidelis homo quantò aliter de Dei sui providentia sentit: sentit planè ea quæ de summo mundi huius cõditore & moderatore Deo sentiēda sunt. Sentit illud quod Propheta canit, & ego quasi nutritus Ephraim portabam eos in brachiis meis, & ipsi non intellexerunt quod curarem eos. Sentit illud quod alio in loco idē Dominus ait, Super muros tuos Hierusalem constitui custodes tota die & nocte non tacebunt. Sentit ea omnia quæ regiua vates in Psal. 120. de diuina providentia dicit: Non det in commotionem pedem tuum, neque dormitet qui custodit te. Ecce non dormitabit neque dormiet, qui custodit Israel. Per diem Sol nō vret te, neque Luna per noctem. Quid verò illud etiam eiusdem vatis, Angelis suis mandavit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis: in manibus portabunt te ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum? Distimei atque adeò vita ipsa deficeret, si omnia scripturarum testimonia, quæ hanc paternam Dei providentiam astruunt, hoc in loco recensere vellem, cum vix quicquam frequentius diuina volumina ubique decantent.

Cum ergo fidelis homo singularem hanc Dei sui curam, qui pios omnes tuēdos & beneficiis omnibus cumulādos suscipit profiteatur, nonne æquum est, vt longè aliam de Deo suo fiducia quam homo ethnicus habeat? Quid quæso magis præposterum quam talia de Deo suo in intellectu habere testimonia, cum tamen in voluntate diffidentiam atque hesitantiā habeat? Arbitror planè fidelibus ipsis hanc nostram hesitantiā & sollicitudinem admirationi futuram, quæ tantoperè à fidei nostræ confessione dissentit, cum aliud mente cogitemus atque credamus, aliud rebus ipsis, hoc est inani formidine atq; sollicitudine fateamur. Quantò aliter sanctus ille Esdras, qui cum populum à captivitate Babylonica in patrias sedes trāsferret, multaque in tam longo itinere pericula sibi imminere sciret, ausus nō est auxiliares milites à Persarum rege petere, apud quæ paternam Dei erga seruos suos providentiā prædicarat, ne hac petitione professionis suæ fidem abrogaret. Eius hæc verba sunt: Erubui

petere auxilium à rege, quia dixeramus regi: Manus Dei nostri super omnes qui quærunt eum in bonitate, & imperium eius & furor super omnes qui derelinquunt eum. Si enim auxiliares à rege copias postulassem, proximum erat, ut is mihi insultaret & paternam Dei nostri curam & providentiam esse inanem diceret, cum ego alia præter ipsum patrocina quærerem. Hæc erat sanè plena atq; perfecta fides, quæ quod ore prædicabat, rebus ipsis profitebatur. At nos longe aliter qui quod verbis profite-mur, moribus impugnamus, vocem quidem habentes Iacob, manus autem Esau, hoc est, fidem Christianorū, & diffidentia atque opera ethnicorum.

Addit postremo aliam rationem Dominus, quæ paucis verbis non minus fiduciam nostram, quam quæ hæctenus inducta sunt, fuleit & alit. Subdit enim, *scit enim pater vester, quæ sit in vobis gratia Dei patris.* Hoc sanè constat eos omnes qui cum Deo in gratiam redierunt, Deum patrem habere, quod ubique tum veteris tum noui etiam testamenti literæ testantur. Cum ergo pater omnes hoc paterno amore Dominus prosequatur, cur crepidare, & solliciti esse debeant, qui talem parentem habent?

Tractatio thematis, vel alia eoncio: quæ post breviorẽ Euangelicæ lectionis explanationem adornari poterit.

IIII.

TOta autem huius Euangelij doctrina, ut videre potuistis fratres, auaritiã vitiorum radicem, & curarum atque sollicitudinum matrem accusat, eamque à mētibus nostris tanquam exitialem morbum prodigare intendit. Aduerſus quam varia non modò à sanctis patribus, sed à Philosophis etiam remedia excogitata sunt: inter quæ illud primum est, ut re vera eam esse morbum animæ intelligamus. Quam rem grauiſſimis rationibus appositissimisque similitudinibus insignis ille inter morales Philosophos Plutarchus confirmat his verbis: Si quis multum ediderit multumque biberit, nec vnquam expleatur, adit medicos, percuntator quid sit morbi, quæ sit affectio, qua ratione queat leuari. At, si quis habens quinque lectos, requirat decem, ac decem possidens mēſas, alteras totidem coemat; cumque multum adsit agrorū, multum pecuniæ, non tamen expleatur, verum in alia inhians vigilet, nullisque omnino rebus satiari possit, an non hic existimabit sibi opus esse à quo curetur, quid ostendat quibus ex causis morbus is sit ortus? Ac sanè qui cum

*Plutar-
chus.*

le.

nondum

nondū biberit sitiat, futurū expectes, ut is simulatque biberit, siti liberetur: cū verò qui continenter bibat, nec vllum faciat finem, huic nō expletione, sed purgatione iudicamus opus esse, iūbentisque vomere, quippe qui non peeturbetur inopia, sed ardore, caloreque quopiam qui præter naturam inest. Ergo qui eger atque inopia laborat ex eorum numero qui parat facultates, fortasse quiescet parata domo aut inuento thesauro. At qui plura quàm sat est possidet, plura nihilominus occupiscens, hūc nec aurum, nec argentum sanare potest, nec equi, nec oves, nec boues sed vomitu ac purgatione opus habet. Nec enim huius morbi causa est penuria, sed insatiabilitas amorq; diuitiarum à ptauo iudicio proficiscens. Id nisi quis repellat ab animo, ceu malum transuersum inherēs, non desinet immodicis egere, hoc est, desiderare ea, quibus non est opus. Quandoquidē pecuniarum inopiam (quem admodum ait Menander) vel vnus amicus bene merens sustulerit. At illam animi penuriam ne vniuersi quidem expleant neque viuentes, nec vita functi. Quare illud eleganter in hoc dictum est à Solone.

Haud est finis opum fixus mortalibus vllus.

Hactenus plutarchus: qui elegantissima hac similitudine eius, qui semper bibit & esurit, nec tamen sitim aut famē sedat, auaritiam esse animi morbum probat. Adiungit & aliā similitudinem eius qui vehementi frigore cōstringitur: qui si nullis vesibus aut operimentis aliis super aliis adiectis calefieri possit, frigus quidem illud non à circūfuso aere, aut nuditate, aut hymis intemperie, sed à morbo proficisci diiudicamus. Simili ergo ratione morbo animi laborare eos cognoscimus, qui nullis opibus cupiditatis suę intemperatiam curare possunt. Quæ est igitur diuitiarū vtilitas, si ex hanc animi sitim non sedant? Hoc igitur primum aduersus hunc morbum remediū est, ut videlicet verè morbū esse animi intelligam⁹. Aliud verò est ut homo Davidis exemplo nō ambulet in magnis neque in mirabilibus super sese, sed intra suam se mensuram modumque contineat, neq; alias opes anxie exquirat, quàm eas, de quibus Apostolus *1. Tim. 6.* ait: Est autem questus magnus pietas cum sufficientia, hoc est, animus sua sorte contentus, qui videlicet sibi sufficit, qui nihil aliud cupit, quàm quod habet, qui que prudentissimā illam Senecæ vocem vsurpare potest: Si mihi res meæ non sufficiūt, ego sufficio rebus meis, hoc est, si illę se voris meis nō accōmodant, ego me illis accōmodare noui. Qua in re egregiā illam Pauli vocem vsurpare visus est. Ego scio in his, in quibus sum, *Philip. 4.* sufficiens esse. Hæ sunt igitur veræ opes atque diuitiæ animus sua

sua sorte contentus. Hinc Epictetus philosophus interrogatus quis esset inter homines diues, Cui, inquit, satis est quod habet. Socrates verò querenti quisnam sibi videretur ditissimus, respondit: Qui paucissimis contentus est. Democritus verò rogatus quomodo quis diues fieri posset: Si, inquit, cupiditatum pauper fuerit. Vera enim inopia cupiditatum copia est. Quam obrem, idem pronuciabat eos qui naturalibus, hoc est, simplicitatis diuitiis contenti essent, ditiores iis esse qui multa possiderent, plura cuperent: illis enim nihil deesse, his multo plura quam possiderent. Videris ergo, fratres spiritualem hanc cupiditatum abdicationem Philosophis quoque non incognitam fuisse: eamque non ad futuræ vitæ felicitatem modo, sed ad præsentem quoque animi pacem & tranquillitatem verasque diuitias cum primis vtilem esse.

Adde his Aristotelis sententiam, qui cū hac Philosophia maxime consentiret. Is namque mediocrem fortunam tutiorē quam ampliore esse dixit, cui nihil superfit, nihil desit. Quam rem illa etiam Salomonis verba cum Deo loquentis indicant, Dux (inquit) rogauit te, ne deneges mihi antequam moriar. Diuitias & paupertatem ne dederis mihi, tribue tantum victui meo necessaria. Intellexit vir sapiens quod quemadmodum natura corporis nostri mediis qualitatibus fouetur, extremis offenditur, ita animus mediocri rerum successu facile in officio continetur, magnis verò opibus circumfluens, à statu rectitudinis sepe deducitur. Rarè enim virtutis & excelsi animi est, in ampliori fortuna non sublimè sapere.

III.

His rationibus, fratres, aduersus auaritiæ malum certare poterimus, aduersus quā sacra huius diei lectio acriter pugnat. Superest modò extrema lectionis huius sententia, quæ singulari Philosophiam continet, quam Dominus velut totius huius doctrinæ conclusionem his memorabilibus verbis intulit; *Querite ergo primum regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adiciuntur vobis.* Quæ quidem sententia rātum pondus & Philosophiæ habet, vt si quis à me requireret quænam esset maiorum omnium quæ in hoc mundo grassantur causa, incunctatim vtiq; responderē huius Dominicæ sententiæ obliuionē atq; neglectū: à qua seculi homines sic abhorret, vt veluti ex diametris aduersus eā pugnare videantur. Deus præcipit vt primū quæ ipsius regnum & iustitiam queramus, pollicens fore, vt cetera quæ ad vitæ vsum pertinent, vel non querita nobis adiciantur. homines autem adeò diuersa ratione vitam suam instituunt.

Dei regno atq; iustitia eius neglecta, sola ea, quę negligenda erant, omni studio & auiditate confectentur. Quo quid esse absurdius, quid indignius potest? Merito ergo S. ille Iob cum Deo loquens, Quare (inquit) posuisti me cōtrariū tibi. Hoc est, Cūr Domine peccatis in eis ita exigentibus, sic inuersus sum, vt omnia quę tu mihi præcipis exhorreā, & quę tu derestaris amplectar, & quę maxime à me curanda esse iubes, negligam, & quę maxime negligenda essent, tota auiditate complectar? quę ante omnia primo locō quærenda sunt, in postremis habeā, quę verō in postremis, ea solum teneglecto quæram?

Ex hac igitur mentis humanę peruersitate malorum omniū (vt dixi) examina oriuntur. Homines namq; solam huius vitę rationē habentes, omnē penē futurę curam abiecerunt. Totum enim eorum studium in terrenis bonis cogerēdis atque omnimoda ratione cumulandis positum est. De his perpetuō cogitant, hęc cogitant, hęc omni ratione siue iure, siue iniuria congerere student. Hęc vigilantes loquuntur, hęc dormientes somniant, in hęc spes, amorem & fœlicitatem suam summo illo & incōprehensibili bono neglecto repositā habent. Hos autē appositissima Dominus imagine Ezechielis Prophetę in visione ostendit, in qua inter cetera populi sui nefanda facinora, hoc etiam ostēdit, nempe quinque & viginti viros qui directa ad solis splendorem facie terga aduersus templum Domini versa habebant. Per hos autem homines illi, maxime designantur, qui à Deo diuinisq; precibus auersi oculos suos in mundana fœlicitatis splendore defixos semper habent: quibus nunquā Dominus venit in mentē nisi cum ab eo aut corporis incolumitatē aut terrena bona reperiunt. Quos Dominus per Oseam perstringit his verbis: Et clamauerunt ad me in corde suo, sed vlulabāt in cubilibus suis, super triticum & vinum ruminabant. Hęc eos tantum cura sollicitat, ad hoc Dei opē implorant: honoris autem, cultusque diuini cura nulla, nulla sollicitudo est.

Ezech. 8.

Osee 7.

Hoc igitur, fratres (vt modo dixi) malorum omnium quę in mundo versantur origo & seminarium est. Quocirca orandus illi dñe nobis Deus est, vt colyrio suo mētis nostrę oculos inuariat, quo cęlesti claritate irradiati, huius tāti mali deformitate liberent. Deinde secedere paulisper à curis & tumultu terrenarum rerum oportet, vt in silentio cordis hanc Domini sententiam cum animo nostro cogitemus, Quęrite primum regnum Dei & iustitiam eius, & hęc omnia adicientur vobis. Quibus verbis Dominus huius negotij, quo Dei regnum & iustitia eius queritur, dignitatem & necessitatem significare voluit. Quę

autem

autē vis orationis, quæ dicendi copia hoc pro dignitate expli-
 care queat? Quid enim hætenus fecit Dominus, imò quid nõ
 fecit, vt homines ad hoc regnum & iustitiam eius querendā
 excitaret? Ad hoc enim vastissimam hanc & mirabilem mūdi
 machinam cōdidit quæ humanæ vitæ vsibus deseruiret vt ho-
 mo ipse hoc tanto beneficio affectus, se totū cōditoris sui ob-
 sequio traderet. Iā verò aliud leges à Deo traditæ, & res gestæ
 sanctorum omniū, atque adeò omnia diuina volumina ab ini-
 tio ad finē vsque nisi hoc ipsum agūt, vt videlicet ante omnia
 Dei regnum & iustitiam eius queramus. Quid præterea omnia
 diuina beneficia, quid sanctorum exēpla, quid magnificentis-
 sima promissa, quid terrores illati, opes ostensæ, nisi hoc ipsum
 nobis suadent? Quòd si cælestia corpora mouentur, si stelle il-
 luminant, si Sol calore suo fouet & nutrit omnia, si nubes de-
 mittunt imbres, si venti spirant, si aqua irrigat & fœcundat, si
 terra germinat, nõne hæc omnia eodem spectant? Ad hoc
 ipsum Deus Patriarchas, ad hoc Prophetas, ad hoc Apostolos
 & Euangelistas, doctores, ceterosque verbi Dei ministros de-
 stinauit, sicut ipse per Prophetam dicit: Ego quoq; suscitaui de
 filiis vestris Prophetas, & de iuuenibus vestris Nazaros, vt a-
 lij doctrina, alij exemplo vitæ nos ad iustitiā regni huius inui-
 tarent. Quid, quòd non solum homines, sed ipsos etiā Angelos
 ad hoc ipsum misit, nec inferioris ordinis modo, sed etiam sup-
 rioris, quandoquidem (vt Apostolus ait) omnes sunt admini-
 stratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui heredi-
 tatem capiunt salutis. Quid verò illud? quàm stupendū quòd
 non solum beatissimos spiritus, sed ipsum etiam Spiritum san-
 ctum cælestis pater in mūdum misit, vt afflatu suo homines ad
 hanc iustitiam excitaret, linguasque igneas illis donaret, vt om-
 nes mundi nationes ad hoc regnum & iustitiam eius quæren-
 dam conuocarent?

Supra hæc omnia nihil addi posse videbatur, quòd huius
 negotij magnitudinem declararet: longissimo tamen intervallo
 hæc omnia superat ineffabile atque stupendū Dominicæ inca-
 nationis mysterium. Nihil enim neq; maius neque mirabili-
 cogitari potest, quàm quòd sempiternum Dei verbum è celis
 ad terram descenderit, humanam carnem induerit, & inter ho-
 mines tribus ac triginta annis versatus fuerit, ac postremò ac-
 tissimo crucis supplicio vitam & sanguinē huius rei gratia
 faderit. Quid enim aliud eius vita, mors, doctrina, exemp-
 miracula, promissa & beneficia nobis prædicant, nisi vt que-
 mus primū regnū Dei & iustitiam eius? Quale igitur illud

gotium est, quod ipsi rerum omnium coditori tanti constitit?
 Quod si expensarum ratio, negotij pondus & magnitudinem
 declarat, quale quæso negotium illud est, quod post mundi fa-
 bricâ tantâq; rerum molimina filij Dei morte & sanguine per-
 sciendum fuit? Cùm enim amator hominum Deus quos con-
 didit homines ad regnum suum promerendum destinasset, il-
 lique ex altera parte sempiternam vitam & felicitatem si iusti-
 tiam quærent, ex altera verò sempiternam mortem & miseriam
 si eam desererent, propositam esse scirent, & vtriusque rei pon-
 dus & magnitudinem in æterna illa sapientia sua presentem ha-
 beret, nihil mirum, si qui tanta homines ad imaginem suam cõ-
 ditos charitate prosequeretur, his omnibus modis quos expli-
 cuimus ab iniustitia ad iustitiam & à sempiterna morte ad sem-
 piternam vitam reuocare voluerit. Quis igitur adeò stupidus,
 adeoque sine mente erit, qui etiam si vtranque hanc adeò dif-
 similem sortem sibi paratam oculis minimè usurparit, nõ aper-
 te videat quale illud negotium sit, ad quod nobis Dominus tot
 adeò stupendis rationibus excitare curauerit. Quanta verò illa
 hominum insania est, quantus furor, quàm densa mentis cali-
 go, quæ tanta negligentia curat, quod immensa illa bonitas & sa-
 pientia, quæ bonorum nostrorũ non eget, tãto propter nos stu-
 dio ac diligetia curare voluerit. Quid enim minus homines a-
 gunt, quàm vnum hoc quod solum agere debuerunt? Quid est
 pro nefas, quod minoris quàm Dei regnum & iustitiã eius fa-
 ciant, quàm propter leuissima mundi lucrã, inanis honoris, &
 pecundum voluptates deserunt atque contemnunt? Quis nõ hic
 densissimas mentium tenebras, quis carnis & peccati tyranni-
 dem, quis serpentis antiqui fraudes, & potetiam & prestigias nõ
 agnoscat, qui sic oculis nostris illudit, vt hanc tantã rem, quam
 cælum, terra, maria & supera atque infera omnia commendat
 atq; mirantur, pro nihilo ducant? Verè factus est Eprahim quasi *osee 7.*
 columba seducta non habens cor. Quomodo enim cor, quo-
 modo mentem & iudicium, ac postremò sensum habere credẽ-
 tius est, qui adeò acres ad iustitiam stimulos nequẽ sentit neq;
 curat, nequẽ penitus aduertit? An non cum illo iure suo Domi-
 nus agere poterit ac dicere: Serue nequam & rebellis, quid am-
 plius agere debui quàm quod ab origine mundi ad hæc vsque
 tempora feci, vt te ad Dei regnũ & iustitiã eius quærendã exci-
 tare? Tu tamẽ pro insita tibi obduratione cordis atque malitia
 ad omnia te rebellẽ, ad omnia te surdum, ad omnia indocilem
 atque insensibilem præbuiisti. Qui ergo monitis meis atque cla-
 moribus cũ tempus fuit, disciplinã accipere noluiisti, modò ma-

igno tuo malo intelliges quid feceris, quid amiseris cum Deū
 vltorē experiatis in pœnis, cuius obtēperare monitis noluit.
 Quisquis igitur, fratres, inter vos, ab hoc tāto fulmine liberari
 cupit, prudenter secum ita philosophari incipiat, & ex his, quæ
 hæcenus diximus, hæc vel duo saltem sibi ante oculos propo-
 nat, & dicat: Si hæc tanta mūdi moles in hoc vnū à Deo cōdita
 est, vt ego Dei regnū & iustitiā eius quærerē, si vnigenitus Dei
 filius paternæ gloriæ splendor & imago huius rei gratia assum-
 pta hominis formā è cælis ad terrā descendere, inter homines
 versari, ac postremò in crucē stupentibus Angelis agi sustinuit
 (vt cætera omittam, quæ huius rei gratia à Deo designata sunt
 quid ego aliud curare, quid agere, quid sequi, quid amplecti,
 quid cogitare, quid dies noctesque nisi hanc vnā rem ceteris
 omnibus valere iussis, meditari debeam, cuius pondus & ampli-
 tudinem tanta rerum molimina mihi commendant. Hæc quis-
 quis cum animo suo assidue cogitabit, verè prudens, verè Chri-
 sti discipulus, & Christianus philosophus erit, isque hanc Do-
 mini sententiam in visceribus infiget. **Quærite primum re-
 gnum Dei & iustitiā eius, & hæc omnia adiciuntur vobis.** Ad
 quod nos regnum clementer perducere dignetur qui hoc nobis
 ad cælestē gloriam iter misericorditer patefacere dignatus
 est, cui est gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

In eadem Dominica XIII. post Pentecosten con-
 cio II. in qua lectio Evangelica explanatur.

*THE. Quærite primum regnum Dei & iustitiā eius, & hæc omnia ad-
 iiciuntur vobis. Math. 6.*

Hoc diuinis atque humanis legibus propositū est
 fratres, vt homines ad benè beatēque viuendum
 inducant. Hoc enim fœlicitatis humanæ velut fa-
 stigium & summa est. Benè autem viuere est abs-
 que peccati contagio innocentem vitam agere.
 Beatè autem viuere est omni sollicitudine & angore, inanique
 formidine & cupiditate vacare. Vtrūque autē cælestis magi-
 ster in sacra huius diei lectione apud nos efficere contendit,
 dum ab auaritia (quæ vitiorum omnium radix est) & ab omni
 sollicitudine & inani formidine (quæ ab eadem auaritia profi-
 ciscitur) grauissimis nos rationibus auocare conatur. Ita fiet, vt
 si hanc eius doctrinam sectari velimus, ad hanc, quam diximus
 humanam fœlicitatem perueniamus, quæ peccatū omne om-
 nemque vanam sollicitudinem ab humana mente depellit. Re-
 feram

feram autem primū simplicibus verbis Euangelicā lectionem, eandem postea in reliqua concione paulò fufius explicaturus.

Ait igitur Dominus: *Nemo potest duobus dominis seruire, aut enim vnū odio habebit, & alterum diliget, aut vnū sustinebit & alterum continet.* Et cetera quę sequuntur vsque in finem.

A V E M A R I A.

Celebris D. Hieronymi sententia est, nihil esse Christiano fœlicius cui promittitur regnum cęlorum: nihil autem infœlicius, qui de vita quotidie periclitetur. Vtraque sententia quamuis in specie minus appareat, verissima est. Quid enim regni cęlestis spe atque promissione fœlicius? At quàm multa nobis sese passim offerunt impedimenta quę nos ab hac tanta fœlicitate deiciant? Taceo atrocissimorum hostium nostrorum carnis, mundi, atque dæmonis in sidias, qui communibus armis nos omni tempore & omni loco adoriuntur: taceo multiplicem periculorum & laqueorum passim occurrentium multitudinem, cum omnis creatura (vt Sapiens ille ait) in tentationem & musculā facta sit pedibus insipientium, solum commemoratione necessitatis humanę vinculum, quoad vitę subsidia querenda, victumque parandum omnes astricti sumus, à qua nemo quādiu superstes in vita manet, immunis esse potest. Sub huius autē necessitatis velamine quàm multa pericula latent, quàm multę nobis insidię intenduntur? Vt enim alia prætereamus, sub hoc prætextu virus frequenter auaritię latet, quod nos nõ necessaria solum, sed superuacanea etiam & quę vanitati & voluptati magis, quàm vsui seruiunt, malis artibus querere compellit. Qua de re sic Leo Papa, Amori pecunię vilis est omnis affectus, & anima lucri cupida pro exiguo perire non metuit: nullumque est in illo corde iustitię vestigium, in quo sibi auaritia fecit habitaculum. Vnde non immeritò insignis ille poeta

Sapie. 14.

Leo Papa

Vergil.

dixit, Quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames?

Iam verò ex hoc auaritię morbo quàm multa curarum & sollicitudinum examina oriuntur, quę nos variè infestant & à cęlestis vitę proposito deducunt? Hęc namque vbi mentem occupant, eius tranquillitatem & pacem adimunt, quę cęlesti sponso gratum præstat habitaculum, de quo scriptum est: In pace factus est locus eius. Eedem etiam mentem in diuersa rapiunt, & instar pilę modò huc modò illuc versant, voluunt & in varias sententias distrahunt. Non enim temerè Ecclesiasticus cor fatui rotę carni, & axi versatili comparauit. Hęc autem mentis inquietudo quò vehementior est, eò magis nos à virtutum & bonorum operum studio auocat. vt enim D. Gregor.

Eccl. 37.

Gregor.

ait, Impar homo efficitur ad singula cum confusa mente diuiditur ad multa. Idem etiam curarum aculei maximum orantibus impedimentum præbent, cum mentem acriter pungunt nec finit aliud cogitare quam quod nos angit atque sollicitat. Inter Aegypti plagas non minima illa fuit, qua tot ciniphurum examina oborta sunt, quæ & hominibus & iumentis infestissima erant dum eos moribus impeterent grauiusque sauciarent. Verum illos ciniphes, nos autem curarum & sollicitudinum aculei acrius pungunt, quando non quidem corpus, sed animam discerpunt atque lacerant, neque illam quiescere, aut villo in loco consistere sinunt. Denique sollicitudines & curæ sunt spinæ illæ, quæ Euangelicum illud verbi Dei semen cum adulescere cepisset, suffocauerunt. Non enim satis est verba sapientiae celestemque doctrinam in silentio discere, sed oportet etiam tam in silentio cogitare. Quomodo autem hoc præstare poterit irrequietus animus seculi curis & auaritiæ studiis discentis? Humana siquidem virtus adeo angustis finibus circumscripta est, ut quod porrigitur ad plura, eò ad singula minor fiat. Est enim insitæ aquæ fluminis, quæ si per plures canales distrahat, tantum detrahit alueo, quantum per meatus alios effundit. Hæc enim de causa agricolæ terram quæ seminanda est, non modo spinis & sentibus, sed quibuscumque etiam aliis vitgultis vacuum esse cupiunt, ne sit quicquam aliud quod ad se humorem terræ atque saccum attrahens, tantum frugibus detrahat, quantum stirpibus aliis contulerit. Hinc prudenter Seneca amicus suadet omnia relinquere, & vacare bonæ menti, cuius illa memoranda sententia commendatur, Nemo unquam ad bonam mentem peruenit occupatus. Præcipua vero occupatio est, quæ non corpus modo, sed animum magis curis & cupiditatibus occupat. Quam sententiam Christiana Philosophia vehementer probat, quæ maximam profectus nostri partem orationis atque sanctæ meditationis studio collocat, à qua homines negotiorum multitudine & curarum aculeis auocantur. Negotiorum quippe multitudo tempus, curarum autem aculei cor homini adimunt: ita fit, ut utroque modo impeditus homo, neque spatium temporis, nec quietum cor ad opus habeat.

I

Cum ergo celestis medicus nos duobus his grauissimis morbis auaritia & anxia solitudine laborare animaduertat, salutarem opem & medicinam in sacra huius diei lectione præbet in qua & auaritiam grauius accusat, & solitudinem a nobis

Luc. 8.

Simile.

Seneca.

ribus nostris excutere nititur. Sic igitur ait: Nemo potest duobus dominis seruire: qui enim unum odio habebit, & alterum diligit: aut unum sustinebit, & alterum contemnet. Qui sint autem isti domini, exponit protinus cum subdit, Non potestis Deo seruire & Mammonæ. Itaque si Deo seruire cupis, necesse est, vt Mammonam odio habeas. Contrà verò si huic seruire voles, necesse est, vt Christum contemnas. Quid autem maius in auaritiæ detestatione dici potuit: Quis enim nõ videt quam sic impium ac detestabile derelicto atque contempto Christo, Mammonæ, hoc est, Satanæ mancipium fieri? Nemo hoc non videt, nemo aliter iudicare potest: sed interim tamen maior hominum pars re ipsa præstat quod verbis detestatur, atque ita fit, vt rem quidem ipsam amplexemur, eius verò nomẽ exhorreamus. Nemo patitur se superbum, auarum, raptozem, ac sceleratorem, aut Satanæ seruum dici, atqui tamen grauiter multi superbiæ, auaritiæ, rapinæ reliquisque sceleribus, quæ Christus prohibet, suadet autem Satanæ operam dant. Quod quid esse absurdius, quid monstrosius potest? Rectè itaque D. Anselmus, *Ansel.*
 O (inquit) cur non Diaboli detestor imitationem cuius sic hoc *mus.*
 eo nomen?

Nemo (inquit) potest duobus Dominis seruire. Qui duobus non potest quomodo multis simul cum Deo seruire poterit? Atqui multi seruiunt non solum auaritiæ, sed ambitioni, & libidini, & maleuolentiæ, & vindictæ studio variisque cupiditatibus. Quot sunt enim hominis cupiditates, tot sunt domini quibus idem seruit. Aduersus quem illa Prophetæ verba fulmi *Esai. 49.*
 nantur: Hec dicit Dominus ad contemptibilem animam, ad dominatam gentem, ad seruum dominorum. Verè enim (vt saluator ait) quicumque facit peccatum, seruus est peccati. Tot ergo improbi dominos habent, quot peccata commiserunt, à quorum turpissimo & crudeli dominatu eximi nolunt.

(Nemo potest duobus dominis seruire.) Hoc aduersus eos dicitur, qui ita Deo seruire volunt, vt pecuniæ studium relinquere nolint, sed vtrumque simul amplecti velint. Hi similes sunt Samaritanis illis, qui post decem tribuum captiuitatem in eorum regione habitare cœperunt, quos scriptura refert simul eum Deo & idola gentium coluisse, Similes item filiis Israel, qui simili impietate cum vero Deo Baalim quoque seruebāt. Ad quos Elias *3. Reg. 18.*
 propheta: Usquequo (inquit) claudicatis in duas partes? Si Dominus est Deus, sequimini eum: si autem Baal, sequimini eum, Similes item Philisthæis qui captam Dei arcam iuxta Dagonem deum suum collocarunt, eundem Deo verò & falso ho- *1. Reg. 3.*

390 DOMINICA XIII. POST PENT,
 noris locum exhibentes. Sic igitur isti Deum suum, hoc est ar-
 gentum & aurum iuxta Deū verum collocant, quando vtrum-
 quæ pari studio se posse colere putant, A quo errore eos Domi-
 nus his verbis reuocat cum ait, Non potestis Deo seruire &
 Mammonæ. Quæ enim conuentio luci ad tenebras: Quæ con-
 uentio Christi ad Balia: studio deuotionis & cupiditati diui-
 tiarum? amor Dei & amor mundi? Rectè enim per Esaiam
 Dominus: Coangustatū est (inquit) stratum ita vt alter decida-
 & Pallium breue vtrumque operire non potest. Non potestis
 Deo seruire & Mammonæ. Quo in loco seruiendi verbū ob-
 seruandum est. Ille enim diuitiis seruili animo famulatur, qui
 non eas dispensat vt dominus, sed vt seruus illis cumulandis
 inuigilat. Atque vt serui frigus, & æstus, & imbres, variosq; la-
 bores non sui, sed dominorum gratia perferunt: ita isti quod-
 uicias suas augerè, & marsupia auro & argento suffocare pos-
 sint, nulla neque terræ neque maris pericula reformidant, non
 vt diuitiis suis fruantur (quas attingere non audent) sed vt ea
 iure vel iniuria cumulent. Ex hoc autem immodico diuitiarum
 amore multæ curæ & sollicitudines oriuntur. Verè enim ab
 ingenioso poeta dictum est,

Res est solliciti plena timoris Amor.

Quæ sollicitudo cum in omne genus amoris cadat, tamen
 in amore studiōque diuitiarum præcipuè reperitur, dum homi-
 nias augendi peculij rationes sollicitè excogitat, & si quid
 eo pereat discruciat: fieri quod sæpe necesse est, cum nil stat-
 diu videas, incommoda cum sint ad manum semper. Nec mi-
 nus de euentu lucri sollicitus est. Amor enim facit, vt tot sint
 corde nostrumotus atque perturbationes, quot sūt commodi
 vel incommoda, quæ rebus, quibus per amorem inhæremus, e-
 ueniunt. Hanc igitur sollicitudinem auaritiæ filiam Domini
 cum ipsa matre à nobis eliminare cupit: ideòque vbi matrem
 iugularat, dicēs neminem Deo ac Mammonæ seruire posse:
 filiam simili gladio perimere volens, subdit: Ideò dico vobis,
 solliciti sitis anime vestre, quid manducetis: neque corpori vestro, qui
 induamini.

Verum dicet aliquis, cum vita hæc sine rebus ad eandem
 necessariis transigi non possit, quæ humano studio atque indu-
 stria parantur, sollicitudo autem rerum gerendarū velut stimu-
 lus & calcar sit, quomodo hanc à me sollicitudinem excute-
 potero, quā sublata segnis & iners ad hæc paranda efficiar?
 hanc quæstionem diluendam sola præcipientis Domini aucto-
 ritas satis esse deberet. Quemadmodum enim is qui Iudeo
 olim

olim præceperat, vt septimo quoque anno terra sabbatum ageret, copiosam illis annonam sexto anno ad futuri temporis vicium tribuebat; ita qui omnem à nobis sollicitudinem & inanem formidinem excutere monet, is planè pro nobis sollicitus erit vigilè que nostri curam geret. Verùm nequaquã sola hac auctoritate contentus, grauissimas ad hoc rationes inducit, qui bus omnem à cordibus nostris sollicitudinem pellat.

Sed antequam eas explicare incipiam, illud vos omnes admonitos velim, aliud prouidentie genus esse quo Dominus bruta animantia, aliud quo homines dirigit ac moderatur. Brutis enim eodem semper modo consulit, cum in illis nulla meriti ac demeriti ratio sit, cur illis plus aliquid, aut minus prouideri debeat. At, cum vtrumque hoc in homines cadat, idè pro varia meritorum ratione maximè variam illorum prouidentiam gerit, quod in omnibus ferè paginis sacra volumina testantur. Sic regius vates, Oculi (inquit) Domini super iustos, & aures eius in preces eorum: vultus autem Domini super facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum. Et initio statim libri Psalmorum hæc eadem prouidentie dissimilitudo exprimitur, cum vir iustus ligno plantato secus decursus aquarum cui neque folia neque fructus decident, impius autem pulueri quem proicit vêtus à facie terræ comparatur. Mitto alia testimonia que sunt innumera. Cùm hæc igitur ita sint, rationes quas hoc in loco Dominus affert, quibus edaces à nobis curas & sollicitudines eximat, ad pios homines præcipuè diriguntur, maximamque vim ad eos confirmandos, & consolandos, & omnem ab eis inanem sollicitudinem excutiendam habent. Ad hos enim præcipuè Dominus sermonem se dirigere ostendit, cum paulò post ait, *Sicut enim pater vester quia his omnibus indigetis. Verè enim qui Deum habet patrem, non habet cur aliqua in re angere, & formidare debeat.* Ad hos igitur Dominus ait: *Ideo dico vobis ne solliciti sitis anima vestra quid manducetis, neque corpus vestro quid induamini.* Quas ad hoc, Domine, rationes affert Primum quidem ait, *Nonne anima plus est quam esca, & corpus plusquam vestimentum?* Hoc est, qui corpus vestrum atque animam condidit, qua ratione hæc ipsa subsistant prouideri debet. Quidquid enim Deus condidit, voluitque in rerum natura esse, & viuere, necessaria quoque illi ad vitæ vsum prouidit: alioqui frustra condidisset si quod condidit non aleret neque conseruaret. Hic etiam locus admonet, vt cum corpore simul atque anima cætera quolque diuina beneficia ad mentem reuocemus, atque ex ijs coligamus eum, qui tam multa in nos

Psalm. 33.

Psalm. 1.

beneficia contulit, nullo modo quæ minima sunt negaturum. Quomodo enim fidelibus suis negabit alimentum, qui corpus suum dedit in cibum? Quomodo negabit potum, qui nos pretioso lateris sui sanguine & vnda poravit? Quomodo negabit vestem, qui mortalitatis nostræ veste indutus fuit? Quomodo negabit quæ ad hanc vitam degendam necessaria sunt, qui cælestem nobis gloriam in altera vita præparavit? Quomodo negabit frumentum quo aluntur formicæ, qui nobis paratum seruat Angelorum panem. Itaque ait: *Nonne animapius est quam esca,* &c. Quod perinde est ac si diceret, Qui maiora præstitit, utique minora præstabit. Qui me hæcenus aluit, mihiq; semper adfuit, nequaquam sui dissimilis erit, neque fortunæ ludibrio me relinquet.

Confirmat autem hanc rationem Dominus auium exemplo cum subdit, *Responde volatilia cæli, quoniam non seruit in ius metunt, neque congregant in horrea, & pater vester cælestis pascit illa. Nonne vos magis parris estis illis?* Hoc in loco latissimus nobis campus aperiebat per omnia animantium genera vagandi: in quibus diuinæ prouidentæ solertia mirabiliter elucet, quæ tam varias ac multiplices parandi cibi artes illis contulit. Aia namque viribus, alia astu, alia insidiis, alia ce eritate, alia venando, quædam illaqueando, multa rapiendo sibi alimentum comparant: neque vilius adeo exiguum animalculum est, cui suus cibus & ratio eius parandi desit. Id adeo verum, est, ut maxima quidem diuinæ sapientiæ irrogaretur iniuria, si quis assereret Deum aliquod animal condidisse, cui vitæ subsidia denegasset. Hoc enim in summum opificis deducus redunderet.

Observandum autem est quod ait, *Pater vester cælestis pascit illa.* Nō enim dicit, Deus pascit illa, &c. Hoc enim verbū suam habet emphasim. Perinde enim est ac si diceret, Si cum Deus auicularum Dominus sit nō pater, nec tamen illarum cura negligit, multo magis vos, quorū pater est, pascet, cū patris sit illis alimenta ministrare. Quam rem earundem auicularum exemplo discimus, quæ cibum multo labore quæsitum atque intra viscera conditum sibi subtrahunt, ut filios alant, & tamen sua pullorum famem depellant. Si igitur omnis creaturarum perfectio cum infinita accessione in rerum omnium conditore inuenitur: consequens est, ut hæc paterna erga filios cura multo perfectius in cælesti patre reperiatur.

Addit aliam adhuc rationem cum subdit, *Quis vestrum cogitans potest aducere ad staturam suam cubitum unum?* Inanis & casta est in hac parte omnis humana sollicitudo. Siue enim cura

abiciatis, nihil brevius habebis corpus: siue cura distorquearis, nihil habebis procerius. Si ergo (vt subdit post hæc verba Luc. 12. *Luc. 12.*) neque quod minimū est potestis, quid de cæteris solliciti estis? Hac ratione Dominus ostēdit omnia quæ in mūdo eueniunt tam maiora quàm minora intra diuinæ prouidentię fines cōtineri, nec magis Deo repugnante humana sollicitudinē quemquā diuitē fieri, quàm eadē sollicitudine corporis mēsuram augeri. Quo argumento apparet quāto studio hæc sollicitudo fugienda sit, quandoquidē ea nihil opis cōfert, & animum distorquet, & quod est grauius, diffidentia sua Deum offendit.

Non contentus autem Dominus his rationibus alimentorum curam & sollicitudinem à nobis depulisse, vestimentorum etiam depellit his verbis: *Et de vestimento quid solliciti estis: considerate uia: agri quomodo crescunt, non laborant, neque nent. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua cooperatus est sicut vnum ex istis.* Quo in loco D. Hieronymus: *Reuera Hieron.* (inquit) nec sericum regumq. purpura picturæ textura potest floribus cōparari. Quid ita rubet vt rosa? quid ita candet vt liliū? Violæ verò nullo superari possunt murice: nihil graminē viridius, delectabiliusque. Vnde est illud Ecclesiastici, *Gratiam Eccle. 40.* & speciem desiderauit oculus, & super hoc virides latationes. Appositè ergo Dominus infert: *Si fenum agri, quod hodie est & cras in chibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos modice fidei.* Argumentum est à minori quòd florum vilitas hominum in comparatione ostenditur. Perinde enim est ac si diceret, Si hæc vilia, quæ hodie quidem sunt & cras in chibanum vel sterquilinum coniciuntur, Deus sic vestit, quanto magis vos vestiet & ornabit, qui pretiosa eius possessio estis, quos nō idē creauit, vt liliorum more breui tempore subsisteretis, sed vt in æternū cum ipso regnaretis.

II.

Nolim autem vt ex his Domini verbis, *Non laborant, neque nent.* occasionem quisquam oriandi accipiat, cum homini à Deo dictum sit, *In sudore vultus tui vesceris pane tuo:* Sollicitudinē quippe Dominus nō laborem adimit. Vt enim D. Hieronymus ait, *Labor exercendus est, sollicitudo tollēda.* Fuerunt *August.* autem olim (vt D. Augustus, in libello de hæresibus ait) hæretici quidā plus debito religiosi ab orationis instantia Euehitæ appellati, quos sua etiam ætate fuisse ait: qui tantum orationi tribuebāt, vt monachis omni corporis labore ob parandī victus necessitatem interdicerent. A quo nos errore Apostolus liberat *1. Cor. 4.* qui & ipse manibus suis laborabat: & fideles ad similem hortat *Ephes. 4.* *Iob. 5.*

tur laborem. Sanctus quoque Iob, Homo, inquit, nascitur ad laborem & auis ad volandum. Cum autem res omnes perficiantur cum iuxta naturæ suæ leges agunt, contra verò cum ab eis discedunt corrumpantur, efficitur sanè ut homo utili labore & exercitatione perficiatur, otio verò & inertia corrumpatur. Hinc illa Baptistæ Mantuani carmina:

*Baptista
Mantuani.*

*Ferrum si transit in usus,
Assiduo splendore micat, vultuque nitenti.
Audet ad argenti decus aspiciare superbum,
At si longa quies genu fusi atque & aram
Vertitur in speciem ceterique absumitur auro.*

Hæc de ferro. Quid verò de iumentis? An non equi si diutius in stabulo otiosi maneant, claudi ac torpidi efficiuntur? Quid palustris aqua, quæ otiosa motu caret, an non vitium capit, & cæca animantia gignit? Quid terra inculta? An non spinas & tribulos germinat? Multo ergo magis homines inertia & otio corrumpuntur. Hinc Regius Vates: In labore, inquit, hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur; idè tenuit eos superbia, operi sunt iniquitate & impietate sua. Hi sunt ergo tribuli & spinæ, quas terra humani cordis germinare in otio solet. Nec superbia modò, sed leuitates etià amatorum hinc fomenta sumunt. Rectè enim à quibusdam dictum est, impudicos amores esse otiosorum hominù negotia. Denique Sapiens, Multam (inquit) malitiam otiositas docuit, quæ non immeritò vitiorum sentina appellari potest. Quocirca sapientissimus ille rerum opifex tanta cura cauit, ne quicquid in hac rerù vniuersitate vacuù aut segne esset, ut hac de causa (quod est maximè mirabile) grauem aquam quæ pondere suo ad ima fertur, sursum ascendere velit, ne vllus in mundo locus vacuus & otiosus sit. Hoc igitur exemplo, fratres, apparet quantopere inertia & segnities fugienda, & quanto studio utilis labor & exercitatio amplectenda sit.

Sed ad institutum redeuntes, aliam quoque Domini rationem audiamus. Vbi enim sollicitudinem & terrenarum rerum curam inhibuisset, subiicit propinus, *Hæc enim Gentes inquirunt*; Quod perinde est ac si diceret. Mirum non est Gentes quæ alia bona præter hæc quæ oculis vsurpant, nò agnoscunt, tota illis auditate inhiare: at vos qui sèpiterna & cælestia bona speratis, quorum comparatione hæc quæ in manibus habetur vix puluis & umbra sunt, quique velut peregrini in hoc mundo degentes, ad cælestem patriam contenditis, cur his cõgerendis toto studio incumbitis quæ mox relicturi estis?

Cæterum

Psal. 71.

Cæterum ne tot quidem persuasionibus cōtentus Domi-
 nus (utpote qui humanæ mentis infirmitatem ac diffidentiam
 probè nouerat) extremam addit, quæ vel sola efficacissimū dif-
 fidentiz nostræ medicamentum & remedium est. Subdit enim.
Sicut enim Pater vester quia his omnibus indigetis. Quæ vis au-
 tem orationis hanc tantam piorum hominum dignitatē (quod
 videlicet Deum patrem habeant) pro meritis valeat amplifica-
 re? Satis erat ad singularem hominis dignitatem habere eū in
 regem, Dominum, magistrum, ductorem atque tutorem, &
 vitæ nostræ custodem: sed quāto maius & mirabilius est habe-
 re in patrem: Quæ enim affinitas coniunctior? Quanta ergo
 illa sc̄licitas rerū omnium Domino hoc tam arcto necessitu-
 dinis vinculo coniungi?

Verūm dicit aliquis: Est quidem Deus communis omniū
 pater (sic enim illum non modò sacræ literæ, sed etiam Plato-
 nici Philosophi appellant) non est tamen eo modo pater quo
 genitores nostri patres appellātur. Est ita sanè: Sed quod ad sc̄-
 licitatem meam attinet, est quidem ille beneuolentia, prouid-
 entia, indulgentia, paterna cura & beneficiis pater. Sic enim
 ipse ait, Si filius honorabilis mihi Ephraim, si puer delicatus:
 quia ex quo loquutus sū de eo, adhuc recordabor eius, idcirco
 conturbata sunt viscera mea super eum, miserans miserebor
 eius. Pro quo interpretes alius vertit. An non filius mihi pretio-
 sus Ephraim? an nō puer solatorum, siue deliriarum? Quanta
 quæso his verbis dilectionis teneritudo, quāta indulgentia si-
 gnificatur? Addit deinde: Conturbata sunt viscera mea super eū
 His verbis Dominus humano more loquens, patris amantissi-
 mi affectum ostendit, qui sic filij rebus afficitur, vt viscera sua
 propter illum commoueat. Curam autem & officium huius
 paternæ prouidentiz paulò antè per eundē Prophetā exposuit
 his verbis: Adducam eos per torrentes aquarum in via recta, &
 non impingent in ea: quia factus sum Israeli pater, Ephraim
 primogenitus meus. Hoc est igitur paternæ prouidentiz offi-
 cium per amēnos fontes, & itinera plana filios ducere, ne im-
 pingant in eis. Cur hoc Domine? Quia (inquit) factus sum
 Israeli pater & Ephraim primogenitus meus. Loquitur de spi-
 rituali Israele & Ephraim: qui populi fidelis typū gerit, quem
 se tãquam filium & quidē primogenitum diligere ait, qui solet
 cæteris filiis in amore præferri. Sed quid ego patrem Deum fa-
 cio, cum regius vates plus illi quàm carnis parentibus tribuat?
 Pater, inquit, meus & mater meā reliquerūt me, Dominus au-
 tem assumpsit me. Esaias quoque, Et nunc, ait, Domine. pater
 noster

Hier. 31

Hier. 31

Psal. 68.

noster es tu, & Abrahami nesciuit nos, & Israel ignorauit nos. An non igitur aperte liquet, Deum non modò patrem, sed plus etiã quàm patrem esse. Quæ cum ita sint, cur, modicæ fidei homo, qui Deum agnoscis patrem, aueris, cur de eius prouidentia dubitas, cur variis curis animum discerpis, sollicitè cogitans, quid manducabo, quid bibam, quo operiar? Quæ, quæ lo, de re dubitas. Num de eius potentia? Deus est. Num de voluntate? Pater est. Num de rerum nostrarum scientia? Hanc planè filius eius declarat cū dicit: Scit enim pater vester quia his omnibus indigeris. Si ergo is neque potentia, neque voluntate, neque rerum nostrarum scientia destituitur, quid habet pius homo cur hæc de rebus, quæ ad vitæ usum spectant, sollicitus esse debeat?

III.

Quæ hætenus à me inducta sunt fratres, vehementer nobis fiducia virtutem commendant: quam ut commendatiorem vobis faciam, quàm sit dissidentia vitium Deo iniustum ac detestabile, proposito ex diuinis voluminibus insigni exemplo demonstrabo. Inciderunt in hoc crimen filij Israel exploratorum verbis induci, qui lustrata Cananeorum terra, hanc ad populum orationem habuerunt: Terra quam vidimus valde bona est: sed cultores habet fortissimos, & vrbes grandes atque muratas. Populus quem aspeximus procerè stature est: ibi vidimus monstra quædam filiorum Enach de genere giganteo, quibus comparati quasi locustæ videbamur. His igitur nuntius deterritus vehementer populus, seque terram illam expugnare posse diffusus, de reditu in Ægyptum tractare cœpit. Quævis autem orationis explicare quæat quantus Domini furor ob huius dissidentia crimen aduersus populum fuerit concitatus? Usquequo (ait Dominus ad Moysen) detrahet mihi populus iste? Quousque non credent mihi in cunctis mirabilibus quæ feci coram eis? Feriam ergo eos pestilentia atque consumam: te autem faciam principem super gentem magnam atque fortiorem, quàm hæc est. Cūque Moyses multis precibus longaque oratione iram Domini lenare conaretur, atque inter alia diceret: Dimitte obsecro peccatum populi huius, secundum magnitudinem misericordie tue, sicut propitius fuisti egredientibus de Ægypto vsque ad locum istum, respondit Dominus, Dimissi iuxta verbum tuum: Attamen omnes homines qui viderunt maiestatem meam, & signa quæ feci in Ægypto, & in solitudine, & tentauerunt me iam per decem vices non videbunt terram, pro qua iuraui patribus eorum. Vno ego ait Dominus, sicut locuti estis audiente me, sic faciam vobis

Vestri

Num. 13.

Num. 14.

Vestra cadauera iacebunt in solitudine, filij vestri vagi erunt in deserto annis quadraginta, & porrabunt fornicationem vestra, & quadraginta annis recipietis iniquitates vestras: & sciatis violationem meam. Hactenus de Historia: ex qua vos, ergo fratres, ad duarum virtutum studium atque amorem que in specie pugna re videntur, nempe timorem & spem adhortati cum primis volo.

Ex hac enim historia si recte philosophari sciamus, vtrūque ita colligitur, vt nō adeo multa exēpla in literis sanctis reperiantur quæ ad vtrāque hanc virtutem nos tanto opere excitare possint. Et quidem hac ratione fiduciam maxime commendari ex supplicij magnitudine, qua hanc populi diffidentiam Dominus puniuit, aperte colligimus. Si enim magnum malum diffidentia est, quod eius pœnæ magnitudo declarat, necesse est, vt magnum bonū fiducia sit, quæ nos à tanto malo liberat. Sic enim in similibus rebus argumentamur Si magnum malum superbia, ergo magnum bonum humilitas. Si magnum malum auaritia, magnum ergo bonum liberalitas aque benignitas. Ex hacigitur historia, fratres, non solum quātū sit malum diffidentia, sed etiam quantum sit bonum fiducia in Deum demonstratur.

Nunc ex huius supplicij seueritate diuinæ iustitiæ magnitudinem, & timoris nostri causam expēdamus. Populi huius peccatum nec idololatria fuit, quale adorati viruli crimen extitit, non stuprum aut adulterium idololatriæ coniunctum, quale cum Madianitis fœminis commissum fuit: diffidentia (vt modo diximus) præcipue fuit, quæ infirmas hominum mentes auditis horrendis illis nunciis oppressit. At, viderant & in Ægypto, & in solitudine multa Domini mirabilia? Non abnuo: sed multo plura discipuli Domini ipsum sequentes viderant, etumque ingentem hominum turbam exiguo cōmmeatu satiare conspexerāt, nec tamē simili oblata esuriens turbe occasione, ex præteritis præsentia colligere ob mentis tarditatem potuerunt. At isti non minus tardi ac rudes erant, qui seruili animo colligentis paleis, cōficiendis quæ lateribus operam in Ægypto dederant. Hanc tamen humanæ infirmitatis trepidationem, ac diffidentiam quam seuera quamque longa Dominus pœnitentia puniuit postea etiam quam Moysis oratione exortus, vt peccatum illud populi sui dimitteret, Dimisi (ait) iuxta verbum tuum? Quis enim non stupeat hoc vnum diffidentiae crimen quod breuissimo tempore commissum est, non vnus annus, aut duorum, sed quadraginta annorum, imo totius vitæ exilio punitum fuisse, idæque vagante populo in terra deserta, in qua, & in qua uosa, in terra, inquam (vt est apud Hieremiam) in qua

Ed 32.

Num. 25.

qua non ambulauit vir, neque habitauit homo, in terra siccis & quæ præ se ferebat imaginem mortis: in qua præter arenam, & squalentis eremi faciem nihil amœnū, nihil gratum oculis obui poterat. Quid hinc solis ardores, quid frigoris & aeris intemperie, quid ferarum lustra, & ignitos serpentes, & dispsadem flatu adreutem cō memorem? quid rerum omnium quæ ad vitæ vsum pertinent indigentiam: quid tam longæ peregrinationis & itineris per tot viarum anfractus tedium atque fastidium de quo scriptum est, Cæpit populum tædere itineris ac laboris? Quid quod non in viuos solum, sed in mortuos etiam diuina celsura descendit? Magnum enim viuorum solatium est, in patrio solo inter suos sepeliri: quod sanctorum Patriarcharū exēplo discimus, qui tantā huius rei curam habuerunt. Hoc autem solatio Dominus incredulum populum priuauit, cū sepulturæ locum illi inter arenas ferāsque designauit. Vestra (inquit) cadauera iacebunt in solitudine. Et quidem in peccato Phogor Phinces sacerdos iram sœuientis Domini placauit, quemadmodum idem Dominus testatus est. Phinees (inquit) filius Eleazari auertit iram meam à filiis Israel: quia zelo meo cōmotus est cōtra eos, ut non ipse delerē filios Israel in zelo meo. At in huius tam diuturni exilij pœna leuāda nec sacerdotū preces & quotidiana sacrificia, nec arētissima illa Mosis cum Deo familiaritas & amicitia, nec populi iam resipiscentis & lugentis pœnitētia, nec tāta illa & tam diuturna itineris laboris defatigatio misericordiam Domini flectere potuerunt, ut eam pœnā aut remitterent, aut aliqua ratione leniret. Quis igitur dū hæc audit, nō stupeat, non totus corde & corpore contremiscat, cū animaduertat quanta sit diuini iudicij seueritas, quā stupenda, ac formidanda iustitia? O quā verē ab Apostolo dictum est, Horrēdū est incidere in manus Dei uiuētis! Meritō igitur sanctus Hieremias. Quis (inquit) non timebit te o rex gentium? Atque ipse per eundem Prophetam Dominus, Me ergo (inquit) non timebitis, & facie mea non dolebitis, qui posui arenam terminū mari, præceptum sempiternum quod non præteribit? Hæc ideō à me, fratres, paulò fufius dicta sunt, ut quoddam diaboli inuentū, quod innumeras secum animas in perditionis baratrū præcipitat, hoc exēplo si quidem fieri posset, à vestris mentibus euellerem. Quicunq; enim obstinato animo in sceleribus suis tota penē vitæ perdurāt, hoc diuinæ misericordix clypeo prauitatē suā tuēt, & hac inani fiducia sine vilo pungentis conscientix aculeo militet in scelerū suorū stratu requiescūt: nec aduertūt eiusdē benignitatis esse & fontes punire, & innocētes seruare, & misericordiam lenita

Num. 21.

Num. 25.

Hebr. 10.

Hier. 10.

Hier. 3.

erga istos, iustitię verò seueritate erga illos.

Eccles. 5.

Horum autem cęcitatem, præsumptuosamque fiduciã Ecclesiasticus castigat his verbis. Ne dixeris, Misericordia Domini magna est, multitudinis peccatorũ meorũ nõ recordabitur: misericordia enim & ira ab illo cito proximant, & in peccatores respicit ira illius. Quisquis autem iudicij huius districtiõẽ, quod hæctenus commemorauimus, paulò attentius expendent, non poterit non mirari, non obstupescere, non etiã perhorrescere, si se multis criminibus constrictũ viderit, cum isti obuius delicti noxam irreuocabili quadraginta annorum sententiã & exilio in vasta illa atque horrenda solitudine mulctati fuerint. Porro autem si innocentissimus ille Job, qui nihil admiserat, curtimere debuisset (vt p̄tẽ quẽ non reprehēderat cor suũ in omnia vita sua) tãto Domini timore cottipiebatur, vt diceret, Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deũ, & pondus eius ferre non poterã: quis nõ videt hanc sceleratorũ hominum securitatem, qui sine villo timore vitam agunt, demonis inuentum esse, cum vir sanctissimus & innocentissimus tãto semper timore quateretur? His igitur exemplis fratres, deus operam vt (quemadmodum Petrus Apostolus monet) in timore incolatus nostri tempore conuersantes, & salutarem fiduciam huic timori copulantes, his duobus veluti pedibus per viam mandatorum Dei incedamus, spem metu, & metum spe temperantes, vt neque præsumptuosos spes sine timore efficiat, nec diffidentes metus sine spei solatio reddat. Hoc enim modo fiet, vt his duobus fidei comitibus sociati, per iter salutis inoffenso pede gradientes, ad sempiternę felicitatis portum diuina aspirante aura peruenire meteamur. Amen.

Iob. 27.

I. Pet. 1.

Dominica xv. post Pentecosten concio 1. in qua post Euangelicę lectiõis explanationem, occasione motui adolescentis, de præparatione ad mortem agitur.

THE. Ecce defunctus efferebatur, filius vnicus matris suæ. Luc. 7.

Quoniam adolescentis funus in ipso ætatis flore è medio iublato, nobis hodie proponitur, fratres, nõn alienum puto, vt qui ad mortales sermonem habemus, de mortalitatis & vitę nostrę conditione

pauca e

paucā dicamus. Huius enim argumenti tractatio non parum nos & ad timorem Domini, & ad peccati odium, mundi que contemptum iuuare poterit. Quod enim argumēti genus mortalibus quā de mortis commentatione cōuenientius erit? Est enim mortis conditio vsque adeo naturę nostrę propria, ut Philosophi in hominis definitione mortalitatis conditionem adiecerint, hominem esse animal rationale atq; mortale distinguentes, ut hac vltima differentia illū à beatis illis mentibus distinguerent. Hęc autē conditio nō naturę si in eo statu perseverasset, in quo cōdita fuit, sed peccati iure humano generi obueniret. Non ignoro autem mortis memoriam non omnibus gratam esse. Diuitibus enim, (ut Ecclesiasticus ait) & iis qui libenter huius seculi bonis fruuntur, molesta & acerba est: ut potest quę illos hac sua fœlicitate spoliat. Ceterū pauperibus & calamitosus omnibus eadem non iniucunda est, quoniam ea malis quibus miserē cōsistuntur, finem imponit. Vtriusque autem siue acerba siue grata sit, maximē salutatis est: ut potest quę hominum dormitantiam falsamque securitatem arguit, quę ad salutarem tristitiam, ad pœnitentiam, ad grauitatem hortatur quęque ante omnia timorem Domini incutit, & desides & cessantes ad iudicium mortis opportunē pręparare compellit. Cū autem ex hac tempestiua ad hoc iudicium pręparatione sempiternę salutis fœlicitatis nostrę ratio pendeat, nullum ferē argumenti genus apud hominem Christianum tractare neque commodius neque magis necessarium potest. Quocirca nos hodie de hac ipsa pręparatione verba faciemus, si prius tamen Euangelicę lectionis historiā explanauerimus. Ut vtrumque autē vtiliter & religiosē pręstare valeamus, cęlestem operis sacratissimę Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

In hodierna sancti Euangelij lectione adolescens quidam filius vnicus matris suscitatus à Domino perhibetur. Cuius historiam S. Lucas Euangelista describit his verbis: *Ibat Iesus in ciuitatem que vocatur Naim, et ibant cum eadiscipuli eius, et turba copiosa* Nunquam Dominus, quamdiu inter homines versatus est, promouendę salutis humanę officium intermisit. Interdiu enim docebat in tēplo, noctu pro nobis pernoctabat in oratione. Circuibat etiam ciuitates, vicos, & castella, vbique regnū Dei euangelizans, vbique demones ab obsessis corporibus pellens & salutis beneficia omnibus impertiens. Hanc autem adeo feliciter

Luca 6.

lici ca

sollicitā salutis humanæ & paternæ gloriæ curā declarauit, cum discipulis cibum ipsi offerentibus respondit: Meus cibus est, ut faciam voluntatem eius qui misit me, ut perficiam opus eius. *Ioan. 6.*

Nec hoc solum in matura iam ætate, sed in pueri tate quoque idē curabar: duodenis namque sciscitantibus parentibus, cur ipsos in itinere deseruisset, respondit: Quid est quod me quærebatis? nesciebatis, quia in his quæ Patris mei sunt, oportet me esse? *Luc. 2.*

Hoc autem exemplum secuti sancti omnes, tantum temporis rationem habebant, ut ne momento quidem à diuinis operibus & mandatis Dei exequendis vacarēt: Quis autem hoc in loco cæcitatem & socordiam hominum satis deplorare valeat, qui tempus præclarissimum Dei munus, in rebus nihili consumunt, in quo sempiternæ felicitatis opes comparari possent? Quid illos memorem, qui tempus omne in chartarum, & aleæ ludo, similibusq; rerum ludo consumunt? Quid isti quæso cum ante superni iudicij tribunal sistentur, pro salute sua offerre poterunt? quid iudicij tēporis à se impēsī (in quo salutis suæ negotium agere potuissent) rationē exigenti respondebunt, quando (si verum dicere velint) se vitam omnem in somno, ludo, otio, & ludicris rebus consumpsisse fatebuntur? Cū igitur fidei nostræ summa in hoc sita sit, ut qui bona egerint, recipiant vitam æternam: qui verò mala, ignem æternum: quænam isti bona opera proferent, propter quæ illis felicitatis æternæ præmiū tribuendum sit? O miserandam hominum conditionem, qui cū ad sempiternam beatitudinem à Deo conditi sint, sic se abiecerunt, sic ab insitæ nobilitatis suæ dignitate degenerarunt: sic denique vitam suam insti tuerunt, ut pecudum more, ventri solum, & voluptatibus nati esse videantur. Sed ad historiam redeamus.

Cū ergo Dominus appropinquaret portæ ciuitatis Naim, ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris suæ. Inter omnes peccantium errores, qui salutariis pœnitentiæ remedium in futurum tempus differunt, hic vel præcipuus est, quod longiora sibi vitæ spatia pollicentur, in qua vitæ mutationem & pœnitentiæ propositum se arrepturos proponunt. Quorum falsam securitatem adolescens hic immatura morte sublatus arguit. Nec enim (ut ait Seneca fata ordinem seruant, ut prius quidem iuniores, postea verò seniores è medio tollant. Huius autē adeo periculosi erroris immodicus amor sui, magnus errorum magister, causa esse solet. Hoc enim amore decepti homines, non quaquā illorū funera intuentur, qui in ipso adolescentiæ fiore

occubuerunt: sed illorum ætate suam metiuntur, quibus longiora vitæ spatia data sunt. Quid agis ò homo? qua ratione istam tibi ætatē promittis? Quam multos putas hac spe fuisse deceptos? Quam multis longè ante hoc ipsum tempus erepta vita fuit? Cum ergo tu sis mortalis, eiusdemque qua cæteri, conditionibus & nature, ex eisdem compactus elementis, eisdemque cæli, & stellatum, ac temporum iniuriis obnoxius: cur vni tibi nõ eueniet, quod tam multis quotidie euenisse cernis? Sed hac in te vehemens vitæ amor hominibus imponit, & tam longè illis vitam promittit, quam appetunt: ideoque ex illorum numero se futuros sperant, qui quàm diutissimè vixerunt, non ex illorum qui ante diem rapti sunt. Simile quiddam euenit his qui mare transmittunt, vt in eam Indiæ prouinciam, quæ argenti & auri diues est, proficiscantur. Qui cum animaduertant, nõnullos inde auro argentoque onustos in patrias sedes redisse, eò se magna auiditate proripiunt. Nec eos ab hac intentione renocat, quod innumerabiles alios videant in hoc ipso itinere, vel naufragio, vel aeris intemperie, vel in præliis occubuisse. Plus enim illos vnius aut alterius scelicis exemplum, quàm innumera alia infelicitium mouent. Vnde igitur in hominibus ratione præditis hæc tanta cæcitas & amentia? Certè ex nimia cupiditatis intemperantia. Quia enim pecuniam vehementer amant, vnum aut alterum pecuniosi & benè fortunati hominis exemplum magis eos ad maris ac terræ pericula tētanda inducit, quàm multorum in hoc itinere pereuntium exempla deterrèat. Similis igitur eorū fallacia est, quos ad longioris vitæ spè viuaciū quorundam exēpla magis mouent, quàm innumèrabiliū quotidie decedentiū immatura funera. In quorū sortem hic adolescens viduæ filius computatur, qui præter communem spem immatura morte ante diem sublatus est.

Quibus autem oculis, qua mente suam quisque vitam spectare debeat, proposito hoc exemplo declarabo. Sunt inter hominum commercia, hoc est emptiones & venditiones, census quidam perpetui, qui redimi nõ possunt: sunt etiam qui possunt, quos aliis nominibus emphiteosim, & pactum retro vendendi appellare solemus. At vita, quam accepimus, fratres, nõ priori illi emphiteosi, sed pacto retro vendendi quàm simillima est. Qui autem hac lege agrum vel domum possidet, nihil certi sibi pollicetur, cum in arbitrio alterius partis sit, pecunia data pristinam hæreditatem recuperare: quam tamè alij citius, alij verò diutius, prout facultas auerit, redimunt. Quid autem obiecto, vita nõstra est, quàm hereditas cū hoc pacto possessa

quam

Simile.

quam is qui vitæ & mortis clauēs habet, cū ei placitum fuerit, aliquando quidem celerius, quandoque verò ferius repetit? His igitur oculis fratres, hac cōditione vitam nostram inspiciamus: vt ex Deo semper pendeamus, vt de ancipiti exitu nostro solliciti semper simus, vt nullam nobis vitæ diuturnitatem, nullam securitatem polliceamur. Non enim vita nostra instar perreccui census, aut emphyteosis lege nobis donata est (quod multi re ipsa testari videntur) sed quam, quoties vitæ auctor & Dominus voluerit, repetere potest. Sic enim fiet, vt æquis & prudentibus oculis & vitam nostram & eorum quos charos habemus, inspiciamus, videlicet non vt rem ad multa secula mansuetam, sed vt dubiam, & incertam diligamus, vt nequaquam in rem fragili & vitrea spem & fœlicitatē nostrā, sed in solo Deo, qui manet in æternum, reponamus. Quo etiam fiet, vt quando quos diligimus, naturę concesserint, & debitum mortalitatis soluerint, nihil aut mirum, aut nouum, aut insperatum nobis accidisse credamus. Sed ad historiam redeamus.

I.

Cū ergo Dominus appropinquaret porta ciuitatis Naim, ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris suæ, & hæc vidua erat. Paucis verbis S. Euangelista huius viduę calamitatem amplificauit: Mors enim vas est fragile, hoc est, naturę pusillanimis & infirma. Si viduitatis malū accesserit, fit duplex calamitas, quę etiam terribior existit, si post virum filium etiam amiserit. Hęc omnia hanc viduam cadunt. Primū enim amisit filium, quę naturę iure matrem reuereri, honorare, consolari, & in rebus afflictis subuenire debebat. Deinde amisit iam adultū, qui videlicet eam peruenerat ætatē, in qua matri indemortui patris loco subuenire poterat. Postremò amisit vnicum, in quo totam vitæ suę collocarat: quo amisso, nihil aliud in materna domo, nisi solitudo & acerba solitudo remanserat.

Hanc igitur, cū vidisset Dominus, misericordia motus super illam, dixit, *noli flere.* Commouit fontem pietatis matris viduę calamitas & solitudo, & ad misericordiam flexit. Qualis autem hæc misericordia in Christo Domino fuerit, expendendum est. Hęc igitur oportet, esse misericordiam virtutem quę à fraternitate & charitate procedit & esse etiam naturalem cordis affectum, quo diuinę prouidentię beneficio humanis animis ingenitum. Multis namque modis conditor & amator hominum, Deus, hominum quos condidit, necessitatibus & saluti confert. Primū enim fœcundissimam maris ac terrę mensam vitam multis variisque rebus instructam in vsum eorum pro-

creavit. Deinde rationem & ingenium contulit, qua omnia sibi subicere, & in usus suos convertere posset: Unde est illud Poetæ.

*Rex ille omnipotens, vasto qui presidet orbi
Aurea qui solo moderatur sidera nitu,
Tot voluit cetas habitare animalia terras,
Tot pontum, & liquidis vitam servare sub undis.
Ex his tantum homini quid sibi cognoscere rerum,
Quidque decens, & posse loqui, concessit: at ore
Cætera sunt muto, & tellurem cernua lambunt.
Hic ratione potens, validissima quæque subegit.
Aspides, tygres, iracundosque leones.*

Cernitis, fratres, hominem rationis vi ac beneficio omnem etiam potentissima sibi subiecisse?

Deinde hoc beneficio minimè contentus, flagrantissimam erga filios charitatem paternum animis ingeneravit, ut quo tempore siue liberi, siue pulli consulere sibi per ætatem non possent sollicita parentum providentia & cura nutrentur. Quid his amplius adici poterat, cum tantæ opes homini, tantæque vis rationis & ingenii, tantæque parentum cura illis esset provisæ? Verum ne his tantis muneribus cælestis pater contentus, aliud etiã maxime necessarium contulit. Sunt enim in hominum vita varietate & insperatæ calamitates, quæ his opibus quas commemoravimus, variari non possunt. Ne quæ igitur in re diuina providentia hominibus deesset, hunc misericordie affectum eorum precordiis in-

Luc. 10.

xit, quo tantum fere de aliena calamitate quantum de sua dolere cõcipiunt, atque ita periclitantibus omni ratione subuenire contendunt. Quod aperte videmus in Samaritano illo, quæ hic misericordie affectus impulit, ut vulneratum à latronibus infuso oleo & vino curaret, & iumentum suo imponeret, atque in hospitium delatum tradita pecunia, stabulario curandum committeret. Idem etiam misericordie affectus in filia Pharaonis apparuit, quæ infantem Moysen miserata est, ut ipsum etiã adoptaret in filium.

Exod. 2.

Sunt tamen, fateor, inter homines nonnulli, qui sic ab hæc præclara nature indole degenerarunt, ut omnem prorsus humanitatem exuisse, & ferinos mores induisse videantur: quos Aristoteles sine fœdere, & sine affectione esse ait. Talis Hannibal fuisse perhibetur: qui cum fossam humana sanguine plenum vidisset, O, inquit, pulchrum spectaculum! Talis etiam Romanorum tempore Valesus Asiæ Procõsul: qui cum vno die quingentos homines securi ferire iussisset: O, inquit, remissigiam! Hos igitur non homines, sed truculentissimas feras, & pe-

Rom. 7.

gentia quædam generis humani appellare licet: qui humano sanguine fundendo sic efferati erant, ut hunc nobilem humani corporis affectum prorsus amiserint. Quæ in re illud etiam obseruandum est, hunc affectum nequaquàm brutis animantibus, sed solis hominibus inditum fuisse ab auctore naturæ Deo: neque enim bruta pereuntem brutorum compassione tanguntur.

Ex qua quidem doctrina, quæ verissima est, duos Philosophorum errores confutare possumus: unum Stoicorum, qui affectus omnes damnant, frustrâque nobis datos esse contendunt, cum aperte liqueat hunc misericordiæ affectum magno diuinæ providentiæ beneficio ad leuandas calamitatorum hominum miseras nobis datum fuisse. Alterum verò eorum Philosophorum, qui Deum brutorum animantium, non autem hominum providentiam habere dixerunt, quod videret animantia ad suos fines recta tendere: in hominum autem vita nihil ferè ordine geri, sed casum atque fortunam in ea plerumque dominari. Quam eorum amentiam (ut alia prætermittamus) vel hoc ipsum coarguit: quod hunc misericordiæ affectum naturæ contra brutis animantibus, qui nullo misericordiæ affectu tanguntur, sed hominibus indidit, ut ipsi sibi mutuo in calamitatibus subuenirent. Quo iudicio liquet maiorem ipsum hominem, quam brutorum curam gerere.

Sed ad Dominum Salvatorem veniamus. Is utique cum verus esset homo, hoc affectu, cæterisque similibus non caruit, cumuis affectus qui in nobis passiones appellantur, in eo non passiones, sed propassiones appellentur, quod erant plenissima obedientia rationis imperio sine vlla tergiversatione subiectæ. Nam ergo Dominus hoc in loco misericordia erga viduam immotus fuisse dicatur, utrumque intelligere debemus, & misericordiæ affectum, & eam etiam misericordiam, quam virtutem à charitate manantem esse diximus.

Hæc autem misericordia cum erga alias tum præcipuè erga Psa. 67
 viduas, pupillos, pauperes, & peregrinos uti solet. Unde in literis sanctis singulari quadam ratione pater orphanorum & iudex viduarum appellatur. Quæ quidem appellatio diuinæ maiestatis amplitudini convenientissima est. Est enim falsa est & veramini magnitudo. Falsa est quæ in homines inopes & infirmos imperium exercet, & crudeliter in illos desequit. At contra, veramini magnitudo hominum abiectissimorum atque debilium atrocissimum suscipit, quod in primis diuinæ magnificentiæ proprium est. Hinc toties in literis sanctis viduarum & pupillorum cura & procuratio ab eo commendatur. Quærite ait, iudi-

cium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam & venite & arguite me. Apud Zachariam verò: Misericordiam, inquit, & miserationem facit vnusquisque cum fratre suo, & viduam, & pupillum, & aduenam, & pauperem nolite opprimere. Quid verò illud? quanto perè extimescendum? quod Exod. 22. ait idem Dominus: Viduæ & pupillo non nocebitis. Si leseritis eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamores eorum, & indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, & erunt vxores vestræ viduæ, & filij vestri pupilli. Quis in huiusmodi verbis non magna religione & reuerentia erga pupillos & viduas commoneatur, quæ talem in cælis protectorem, patrocinium, ac defensorem habent? Hinc etiã Salomom, Ne attingas parvulorum terminos, & agrum pupillorum ne introcas. Propinquus enim illorum fortis est, & iudicabit contra te causam ipsorum. Denique hac de causa olim Dominus in lege preceperat, vt septimo quoque anno terra Sabbathum ageret, aduenæ, pupilli, pauperes, & viduæ his quæ spontè nascerentur in opibus suis consulere. Quocirca rectè Apostolus viduas consolatur, cum earum præsidium in diuinæ misericordiæ fiducia & orationis instantia ponit, cum ait: Vidua, quæ verè vidua & desolata, speret in Deo, & instet obsecrationibus & orationibus nocte & die. Hoc est, in demortui viri loco (cuius fiducia patrociniò vitam suam tuebatur) Deum in animæ suæ virtute accipiat, atque in eius miseratione & paterna providentia quiescat. Et quæ antea se totam viri obsequio tradebat, nunc obsecrationibus & orationibus dedat, vt domini misericordiam sibi conciliet.

Quam ergo Dominus viduarum curam aliis committit, ipse ante omnia suscipit, quod in huius Euangelicæ viduæ consolatione cernere licet, quam misericorditè suæ affectu perterritus, mirificè consolatus est. Non enim expectauit preces, & merita requisivit, non intercessores, aut deprecatores villos haberi voluit, sed sola misericordia sua ad opem viduæ fessam inductus est. Primùm enim misericordia erga illam commotus fuisse dicitur. Deinde ad illam accedens, verbis dolentem lenire voluit, cum dixit: *Noli flere*. Postremò ad loculum demortui, adolescentem à morte ad vitam reuocatum, viduæ lætanti atque miranti restituit. Corde igitur, & verbo, & opere viduæ subuenit. Sunt autem hi gradus quidam, quos perterriti viri iusti misericordia complectitur. Primùm enim erga eam nam miseriam miserationis affectu commoueri debemus, & orationibus & factis nostris ex pio cordis affectu prodierunt.

inania sunt. Deinde blanda & amica ratione laborantem fratrem alloqui & consolari debemus, ac postremo, si facultas supererit, benignitatis officii eius miseriam subleuandam curemus. Quod si hoc prestare non possumus, priora tamen illa, quæ cuique in promptu sunt, non sunt omittenda, per quæ alienæ miseræ participes efficimur. Sic sanctus Iob, Flebam quondam, ait, super eo, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.

Vt autem vos alacriores & promptiores ad misericordiæ officia reddam, duo exempla quæ vobis non ingrata futura puto, ex beatæ Catherinæ Senen. vitâ hoc in loco attexanda curabo. Quadam igitur die facta virgine ex templo domum redeunte, Christus ipse in forma iuuenis pauperis ac peregrini, triginta plus minus annorum apparuit, petiuitque ab ea vestem. Illa rediens ad sacellum, vnde descenderat, tunicam non manicatam, quam sub extrema veste propter frigus induerat, sibi cautè detraxit, pauperique tribuit, nesciens esse Christum. At ille etiam in eum vestimentum petiit. Tunc illa iubet eum se sequi ad pedes suas, vbi ei subuculam & subligacula dedit. Verùm non desistit ille plura mendicare, vt probaret eius animum. Quid, inquit, faciam hac tunica, quæ manicis caret? Quæso etiâ manicas mihi largiaris. Illa perlustrat domum, & ecce videt à pernicia suspensam nouam ancillæ tunicam: ab eâque manicas auferens, dat pauperi. Rursus ille etiam in domo hospitali se habere socium dixit, vestibulo valde indigentem. Tunc verò sancta virgo, nihil profus sibi superesse videns, quod daret, præter tunicam, qua erat induta, quam virgineus pudor detrahi non sinebat dixit pauperi, Reuera charissime, si possem villo pacto, darent, er aliquid prestarem socio tuo. Ille verò subridens, Virgo, inquit, promptum animum tuum, bene vale. Quis nostrum hanc importuni mendicæ molestiam æquo animo ferret? Quis animum, vt impudentem atque importunum acerbis etiam verbis à se non ablegaret? Sed sancta virgo tanta illum mansuetudine & lenitate sustinuit, vt extimam illam tunicam libenter etiam propter sponsi sui amorem petenti datura fuisset, nisi virgineus pudor obstitisset. Hæc enim tanta lenitas & charitas ex flagrantissimo sponsi sui amore proficiscebatur. Sed videmus, quoniam præmio cælestis sponsus, qui sub pauperis imagine latebat, hoc tam piæ lenitatis & misericordiæ opus affecerit. Nocte sequenti oranti virgini se illi manifestè visendum præbuit, in manu ferens tunicam, quam ipsi virgo dederat, margaritis iâ & coruscantibus gemmis conspicuam, atque illi daturum se vestem inuisibilem

bilem polliceretur, quæ ab ea arceret omne noxium viriſq; hominis frigus. Quod certè etiam re ipſa præſtitit, adeò vt ex eo tempore iſdem hyemè, quibus æſtate, contèta fuerit veſtibus imò nec hyemis imtemperie vnquam ſenſerit. Videtis hoc exemplo, fratres, quã latè Domini magnificètia pateat, quæ pro vili, ſimpliciq; veſtitu mirabilem illam veſtè, quæ non corporis modò, ſed, quod multò maius eſt, animæ etiã frigus arceret (quod ſola nuptialis veſtis facit) adeò liberaliter cõtulit? Quis igitur hoc exemplo ad miſericordiæ opera non accendatur, & cuiuſvis importuni mēdici voces non libenter audiat: Magnæ ſanè hoc miſericordiæ opus extitit, ſed longè tamen maius, ac mirabilius eſt quod modò ſubiiciam, quodq; ſingularem huius virtutis laudem continet. Alexia vidua adeò feruenter amabat ſacram virginem, vt propemodum abſq; illa nolet viuere. Accidit autem anno quodam, vt magna eſſet tritici apud Senèſes inopia. Vendebatur autè vile & malè olēs triticum, & eius partem quandam etiam Alexia emit ne pane omnino careret. Antequam autem illud putridum triticū abſumeretur, nouum idque purū proſtabat in foro. Itaque volebat Alexia abiicere id quod reliquū erat corrupti, tritici, & emere recens: prius tamen mentem ſuam ſanctæ virgini aperuit. Illa verò reſpondit: Ita ne tu abiicere vis quod Dominus voluit eſſe hominum alimentum? Quod ſi tibi non libet illo veſci, da pauperibus, qui non habent quod edant. Alexia ruruſus dicente, non poſſe ſe tranquilla conſcientia vel pauperibus tam putentè offerre panem: virgo ſancta ait, Para aquam, & affer illam corruptam farinam: ego ipſa panes inde conficiam in vſus pauperum. Alexia facit vt erat iuſſa, & ſancta virgo ex modica farina celerrimè tam multos effecit panes, vt multis hebdomadibus præter omnium expectationē nouo miraculo ſufficerent, nec in his vllus ſentiebatur putor: imò qui illis veſcebantur, dicebant ſe nunquam tam grati ſaporis panes deguſtaſſe. Poſteà autem ſancta virgo ſecretò dixit Raymundo confeſſario rem certè admiratione digniſſimam, & quæ apud eos ſolū fidem habere poterit, qui beatiffimæ virginis matris miſerationes fuerint experti. Dixit igitur illi ſe cum magno charitatis & miſericordiæ affectu acceſſiſſe ad illam farinam, mox verò beatiffimam Mariam Virginem ipſi apperuiſſe ſanctis Angelis ſociatam, ſuiſque ſacra-tiſſimis manibus cum ipſa panes compoſuiſſe, atque inde ſauctos fuiſſe. Quid hoc in loco dicam, fratres? quid prius mirer? quid prius commendem? An ſingulare Virginis Catharinæ meritum, quæ talem operis ſui ſociam habere meruit? An ſacra-tiſſimæ

tissimæ virginis piissimam dignationem, quæ propter paupe-
 rum inopiam subleuandam ad hoc seruire opus maiestatem suam
 contempsit? An singularem misericordiarum virtutem, quam tali ho-
 nore sacratissima virgo decorauit? Sed quid mirum si miseri-
 cordiarum mater in cælo etiam residens, misericordiarum officia non
 deserat? Quid mirum si mater manibus suis panes ad alendos
 pauperes subegerit cuius filius manibus suis piscatorum pedes
 lauit? Quod si Catharinam sacra virgo filio suo in sponsam tra-
 didit, quid mirum si sancta socrus dilectissimam nurum in
 hoc benignitatis opere adiuuare voluerit? Quis igitur hoc
 exemplo ad misericordiarum opera non excitetur, cum cælorum
 Reginam Angelorum choris sociatam adeo studiosè huic operi
 incubuisse videat? Hæc de misericordiarum virtute, ac de tota Eu-
 angelica lectione, quæ vehementer nobis Domini misericordiam
 commendat, dicta sint. Nunc ad defunctum adolescentem,
 cuius in proposito themate mentio facta est, redeamus.

TRACTATIO THEMATIS.

Ecce defunctus efferebatur, &c. Adolescens hic immatura
 morte à medio sublatus, mortalitatis nostræ conditionem no-
 bis ob oculos ponit. Stat enim sua cuique dies: omnesque serius
 aut citius sedem properamus ad vnam. Cum autem multa de
 mortis nostræ conditione dici possint, quam sit eius hora perti-
 nescenda magnoperè & intelligere & considerare nos decet.
 Quò enim iudicium eius magis meruimus, hoc diligentius ad
 illud præparabimur. Timor enim periculi sollicitum hominem
 ad euadendum periculum reddit: quod contra nimia securitas
 facit, quæ negligentiarum atque socordiarum mater est. Hæc igitur de
 re pauca modò dicere institui.

Aristoteles inter omnia terribilia vltimum atque extremum
 esse mortem ait. Hoc enim mors à cæteris corporis incommo-
 dis distat, quòd ea nõ vno aliquo bono, vt cæteræ calamitates
 sed omnibus simul vitæ bonis hominem spoliatur, nihilque pro-
 prius ei relinquit, non diuitias, non opes, non patrimonium, non
 lucis huius usuram, non dulces amicos, non fratres, non vxor-
 em, non liberos, non quauis alia necessitudine coniunctos.
 Horum enim omnium societatem & coniunctionem vna mors
 dirimit. Hinc D. Hieron. O mors, inquit, quæ fratres diuidis, &
 amore sociatos crudelis ac dura dissocias. Hinc Rex ille Ma-
 lianites cum ianiam esset moriturus, Siccine, inquit, separat
 amara mors?

Acerba quidem est huius seculi amatoribus hæc separatio:
 longè tamen istis accerbior est (vbi ad mortis aditum ventum fue

Ro. 14. rit)rationis reddendæ cogitatio. Vident enim verum esse quod Apostolus ait, Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit, siue bonum siue malum. Idemque alibi: Statutum est hominibus semel mori: & post hoc, iudicium. Quæ sit autem iudicij huius formâ atque sententiâ, breuiter regius vates expressit, cum dixit: Semel loquutus est Deus, duò hæc audiui, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia: quia tu reddes vniciuique iuxta opera sua. Quam quidem sententiam omnes diuinorû voluminum paginæ vbique decantant, Qui ergo vix quidquâ in vita officiosè & piè gessit, qui multorum sibi criminum cõsci- scius est, qui vitam ferè omnem in somno, ludo, atque otio cõsumpsit, qui non Dei voluntatem, sed suam semper est exequutus, qui non Dei, sed seculi obsequio se totû tradidit, quos, quæso, æstus, quos angores, quam trepidationem hoc tẽpore sustinebit, cum adeò vehementer ipsum malè acta vita & scelerum cõscientia premat? Quomodo igitur qui hoc firma fide tenent, opportunè se ad hoc periculum præparare reuuant? Quomodo iudicium hoc (in quo de sempiterna vita, aut sempiterna morte sententia ferenda est) non perhorrescunt? non se ad illud opportunè præparant: nõ de illo dies noctesque cogitant? quod velint, nolint, effugere non poterunt? cuique non per famulos aut vicarios, sed ipsi per se paucis post hac diebus interesse debent?

Hier. 30. Vt hanc autem hominum cæcitatẽ vobis ob oculos ponam Sedecia Regis Iuda historiam ad memoriam reuocabo. Huius ergo à Rege Babylonis obsessio Hieremias propheta in sermone Domini apertissima oratione significauit, illum in atrocissimam hostis potestatem esse venturum, & regnum quo potiebatur, amissurum. Cuius vaticinij veritatẽ rei euentus facillè confirmauit. Ciuitate enim expugnata, à militibus comprehensus ad Regem Babylonis adductus est. Et quid tandem is fecit? Primum quidẽ omnes eius filios ante patris ora iugulauit. Deinde omnes Principes Iuda occidit in Reblatha, & quod omnium miserrimum fuit, oculos infelici Regi effodi iussit, ac postremo ad malorum omnium cumulum, vinxit eum compedibus, & ferro vinctû adduxit in Babylonem, & posuit in carcere vsque ad diem mortis suæ. Quid, quæso, hac infelici tragœdia funestius? quid miserabilius? Fingamus igitur Deum per aliû Hieremiam similem alicui Regi opulentissimo eandem fortunam & cladem propter graua eius scelera denunciare: hoc est, ipsum regno & libertate spoliandum, & in potestatem Principis Turcarum

carum tradendum, qui crudeliter hac victoria ytens, eum ferro vinciat, & in stabulo iumentis seruire præcipiat, & fursuraceo panaliorum captiuorum more victitare iubeat, neque aliqua ab aliorum captiuorum miseranda sorte leuari velit. Si is igitur plenissimam huic diuinæ prædictioni fidem adhiberet, quos, quæso, æstus, quos angores in animo suo pateretur, cū se ex tā ampla fortuna, qua semper potitus fuerat, in tam diram captiuitatem & seruitutem abducendum cogitaret? Ego ne (intra se dicturaret) opulētissimum hoc regnum amissurus, & immanissimo Turcarum regi seruiturus: ego ab vxoris, & filiorū, principūque meorum complexu diuellendus? ego cōpedibus & ferro vincendus: ego cuius mensæ omnes terræ marisque diuitiæ seruiabant, fursuraceo pane alendus? Quæ me vis ad hanc tantam miseriam & calamitatem adigit? Non dubiū quin has intra se cogitationes dies noctesq. miser iste Rex volueret, has in animo suo curas comedens, bibens, vigilans, atque dormiēs verlarer, Cui neccibus gratus, nec somnus quietus: nec aliquid in vita sic affecto & perturbato iucundum esse posset. Iam verò si illi fortè Niniuitarum pœnitentia in mentem veniret, intelligeretque iram Domini indignantis, per eam auerti posse, quanta quæso animi pœnitentia Deum placare contenderet? quas ad illum preces funderet? quæ vota nuncuparet? quibus se ieiuniis lachrymisque cōficeret? quibus eleemosynis & benignitatis operibus Danielis Prophetæ consilio vsus, iniquitates suas ridimendas curaret?

Nunc ad nos ipsos veniamus, fratres: quid, quæso, hæc tāta calamitas est, si cum ea comparetur, quæ improbū quemque sub mortem manet, nisi tenuis quædā vmbra & imago? Quantum enim inter tempus & æternitatem, tātum inter vtramque discrimen est. Tempus enim breui spatio definitur, æternitas autem nullo sine circumscribitur. Quanto autem maius est cęlesti ac sempiterno regno, quàm tēporario & terreno priuari? Quāto acerbior captiuitas sub principe Diabolo, atrocissimo generis humani hoste, quàm sub immani Turcarum principe? Quāto grauius claustris gehennæ ferreis, quàm compedibus vinciri? Quāto miserabilius inter dæmones, quàm inter infimę sortis captiuos diuersari? Quāto luctuosius est, in gehenna quàm in stabulo iumentorum commorari? Quāto acerbius inter igneos gehennę globos perpetuò volitari, quàm humicum ceteris captiuis cubitare? Quāto igitur hæc calamitas, quàm illa funestior? Si ergo eius prædictio & cogitatio miserum hunc Regem adedò anxium & attonitum perperuò redderet

redderet? quomodo qui sine villo Dei metu vitam agunt, quisque secundum præsentis vitæ statum ad hanc pœnarum æternitatem damnati sunt, adeò securè agunt? quomodo hæc infelicissima fors, (quam non Angelus aut Propheta, sed ipse Angelorum & Prophetarum Dominus eis futuram prædicit) nihil eos sollicitat? nihil pungit? nihil angit? Quomodo qui terrenarum rerum iactura aut imminentis alicuius periculi metu sic torquentur & eruciantur, huius tantæ rei metu ne tantillum quidem commouentur? Si enim hæc dubia fide crederent, minus vtiq; mirum esset eos sic stertere ac dormire. Sed cum omnia ista firma & inconcussa fide teneant, & eorum malè acta vita eos vehemèter accuset, quomodo vitam omnem in somno, ludo, otio sine vlla salutis suæ cura, aut impendentis periculi metu traducere possunt? O ferreas hominum mentes! ô pectora cæca! ô dementiam sanguineis etiam lachrymis deplorandam! Vbi quæso sensus? vbi ratio? vbi iudicium? vbi consilium? vbi saltem naturalis periculorum timor, qui tantò actior est, quantò periculum imminens, & grauius & certius est? Quid autem certius, quàm quod catholica fides prædicat? Quid grauius, quàm id, in quo aut de cælestis regni gaudiis (quæ omne mentis humanæ desiderium superant) aut de sempiternis gehennæ suppliciis (quæ omnia huius vitæ supplicia vincunt) sententia ferenda est? Quis igitur nos ita de mente deduxit? quis ita sensus nostros obstupescit? vt cum omnia siue aduersa, siue secunda, quæ momentaneam hanc vitam attingunt, sic nos exagitent, vt sempiternæ vitæ bona (quæ infinitis partibus maiora sunt) prorsus negligamus?

Vnde quæso, fratres, hic tantus mentium stupor? hæc tam densa animorum caligo? in his præcipuè qui firma fide tenent, nemini ad salutem aditum sine pœnitentia aut innocentia parere? Multa sunt quæ homines in hoc errore detinent: sed illud in primis, quòd longiora sibi vitæ spatia multi pollicentur ad quæ pœnitentiam: quàm certò ad salutem necessariam esse sciunt, reseruant. Quam quidem opinionem calidissimus ille serpens astu, atque præstigiis suis cõfirmare nititur, cum facit vt homines mortem, quæ sæpè in foribus adest, longissimo à se interuallo abesse putent. Quia in re pictorum artem atque solertiam imitatur qui corpora quædam in talibus ita depingunt, vt longissimè distare videantur, quæ tamen in eadè tabula sunt. Cuius fallaciæ dolum illi quotidie experiuntur, qui cum diuturnâ sibi vitam pollicerentur multaq; in futurum tempus dispo-nerent, hac falsa spe delusi, insperata morte medio sublati sunt.

Hæc

Simil.

Hæc est igitur, fratres, vt alias prætereamus, præcipua causa, quæ seculi amatores in hoc tanto salutis æternæ periculo ad eò securè vitam ducere facit. Quid autem dementius, quàm hoc tantum negorium tam dubiæ spei committere: quæ si votis nostris minimè respondeat, imparatum hominem ante rectissimi iudicis tribunal sistit, qui nos tot propositis in Euangelio parabolis ad vigilandū adhortatus est? Vigilemus ergo, fratres, cum fidelibus & prudentibus seruis, & lampades cum oleo præparemus cum prudentibus virginibus, vt cum Dominus venerit, & pulsauerit ianuam, nos vigilantes inueniat: atque ita tandè eius felicitatis & beatitudinis participes efficiat, quàm fidelibus & prudentibus seruis in regno Patris sui paratam habet cuius gloriæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quam promisit Deus diligentibus se. Cui est gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

Mat. 25.

Esa. 64.

In eadem Dominica decima quinta post pentecosten concio II. in qua post Euangelicæ lectionis explanatione, de peccati morte differitur, cum omnia quæ de morte dicuntur, illi etiam in suo genere conueniant.

THE. Ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris sue. Luc. 7.

Vicunque fideles sumus, dilectissimi, nihil præcipuè in votis habere debemus, quàm vt sempiterna vita in cœlesti gloria perfruamur. Hoc enim omnium desideriorum nostrorum & summum & maximum vel est, vel certè esse debet. Quicunque enim in hoc mundi pelago nauigamus, ad hunc salutis æternæ portum peruenire contendimus. Qua autem via eò appellere possimus, cœlestis magister cuidam pio adolescenti breuiter significauit. Cum enim ille dixisset, Magister bone, quid faciendo vitam æternam possidebo? Dominus respondit: Serua mandata. Hæc enim sola est regia & certa ad cælum via. Porro autem hæc mandata seruat quisquis firmissimo animi proposito apud se statuit, vt nulla vnquam ratione, hoc est, nullo vel emolumento, vel damno inductus, lethali peccato succumbat. Quisquis enim verè hoc apud se definiuit, is vtiq; Dei mandata seruat, cum ea nemo nisi per lethale peccatum transgredietur. Ex qua quidem suppuratione illud aperte colligitur, vt tota salutis nostræ summa in vera penitentiâ, in huius proposito fit

Mat. 18.

mitate

Simil. mitare consistat. Ad hoc ipsum autem multa quidem alia, sed illud in primis conducit, ut peccati deformitatem & malitiam perspectam, & cognitam habeamus: quàm cum alia multa, tum præcipuè mortis deformitas, quæ à peccato orta est, magnoperè declarat. Cum enim effectus sit participata quædam causæ suæ similitudo, cum peccatum mortis fons & origo extiterit (peruenum quippe hominem peccatum introiuit in mūdū, & per peccatum mors) ex effectu causam, & ex riuulo fontem agnoscimus. Ut enim filij parentum imaginem & mores referre solēt: ita mors, quæ peccati filia est, qualis peccati facies & figura sit, non obscure declarat. Quocirca qui peccati deformitatem in se non agnoscimus, in morte, quæ eius soboles est, deprehendere poterimus. Ad hoc autem argumenti genus tractandum opportunè nobis adolescens hic defunctus in sacra huius diei lectione proponitur. De hac igitur peccati morte pauca in præsentia cōcione differimus, si prius tamen Euangelicā lectionē, quæ huius argumenti caput est, explanauerimus. Quod ut piè & vtiliter præstare possimus, cælestem opem sacratissimæ virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A .

Ibat (inquit Euangelista) *Iesus in ciuitatem qui vocatur Naim, & ibant cum eo discipuli eius, & turba copiosa.* Naim autem ciuitas est in Galilæa non longè sita à Capharnaum, duobus autem miliaribus distans à monte Tabor. Capharnaum autem ciuitas Domini dicebatur, non quòd in ea natus fuisset, sed quòd in ea diutius habitaret. Ex qua quidem egrediebatur per vicos, & castella, ciuitatésque, ut vbique cælestem doctrinam spargeret, morbosq; omnis generis pelleret, & clarissimis operum suorum miraculis ad fidem homines excitaret. Prudenter autem S. Lucas Euangelista miraculum hoc post alia duo quæ præcesserunt subiungit. Primum enim fuit leprosi mundatio: quem Dominus post diuinum illum sermonem quem ad discipulos in monte habuit sacratissimæ manus suæ contactu à lepra mundauit. Deinde verò absentem Paralyticum centurionis seruum iam iam moriturum solo verbo sanitati restituit. Post hæc verò sequitur aliud longè maius, hoc est defuncti hominis suscitatio. In hoc igitur ordine miraculorum à rebus mirabilibus ad mirabiliora, processum fuit. Magnum quippe extitit præsentem leprosum salutifero manus suæ tactu mundare, maius autem paralyticum absentem solo verbo sanare, omnium verò maximum, adolescentē mortuum solo verbi sui imperio ad vitam reuocare.

Luc. 5.

Cum igitur Dominus huic ciuitati Naim appropinquaret, cuius adolescentis funus & vidua mater illi occurrit. Vbi que-
 ritur Dominum occursum & obtutus foelix & salutaris est. Oc-
 currit enim demoniacis in regione Gerasenorum, & curauit eos?
 Vidit Petrum, & Andream piscantes, & fecit piscatores homi-
 num. Vidit Publicanum nomine Leui, & ex Publicano fecit A- *Mat. 9.*
 postolum. Vidit in probatica Paralyticum, & mox illi sanitatem *Ioan. 5.*
 contulit, vidit coecum a natiuitate & videndi facultatem pre- *Ioan. 9.*
 buit. Respexit in atrio Petrum, & ad poenitentiam excita-
 uit. Sic modo vidue occurrens, eamque flentem videns, sese illi
 consolatore exhibuit, dum extinctum filium vite reddidit, e-
 usque lachrymas in gaudium commutauit. Si ergo tam salu-
 aris vbique Domini aspectus & obrutus est, orare semper Do-
 minum debemus, vt placitis nos atque benignis oculis intue- *Psal. 24.*
 dignetur, supplicique voce cum Propheta clamare, Respice in
 me Domine & miserere mei, quia vnicus & pauper sum ego.

Ecce (inquit) defunctus efferebatur, filius vnicus matris suae. Et
 sic quidem adolescens erat: cui etas & sibi & matri longioris
 vite eam spem prebebat, vt illa quidem tanquam senior, prius
 vita decederet: hic vero maternae hereditatis heres in vita
 spes relinqueretur. Hec tamen spes multos sepe fallit. Quo-
 tes enim patres filiorum magis quam filij parentum heredes
 sunt? Hinc diuus Hieronymus ad Helyodorum de Nepotis
 immatura morte: Quod, inquit, iuuenis exhibere senibus de-
 quit, hoc iuueni exhibemus senes. Itaque adolescentis huius
 pultorumque similibus exemplo, omnis etas trepida esse de-
 bet, fratres, & de morte, & de genere mortis, & hora mortis so-
 cita. Alij enim naufragio, alij ferro, alij casu aliquo & fortuna
 attereunt, alij longa egritudine, alij celeri atque adeo inopi-
 ta morte rapiuntur: alijs neque testamento condendi neque
 sacramenta percipiendi (quod est maximè formidandum) fa-
 cultas superpetit. Quisque autem nostrum (quod ad se attinet,
 eorum omnium prorsus ignarus, neque aut quo tempore, aut
 quo loco, aut quo mortis genere, & qua animi preparatio- *Lucæ. 11.*
 e ex hac vita decedendum sit, prorsus agnoscit. Quocirca
 salutare consilium est, vt semper parati, semper in procin-
 tu simus. Ad quod ipse qui iudex noster futurus est, nos hor-
 tatur, cum ait. Sint lumbi vestri præciuncti, & lucernæ ar-
 dentes in manibus vestris, & vos similes hominibus expe-
 tantibus Dominum suum; quando reuertatur à nuptiis, vt
 cum venerit & pulsauerit, confestim aperiant ei. Et si venerit
 (inquit) in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, &

ita inuenerit, beati sunt serui illi. Per varias autem noctis vigi-
lias varias vitæ nostræ ætates intelligit: hoc est adolescentiam,
iuuētutem & senectutem: in quibus omnibus nos esse paratos
vult: quia nescimus horā in qua Dominus noster venturus est.

*Cum ergo Dominus appropinquaret portæ ciuitatis, Ecce inquit, defun-
ctus efferebatur filius vnici matris suæ, & hæc vidua erat.* Paucis ver-
bis S. Euāgelista viduæ huius calamitatē amplificauit, quod vi-
delicet vniciū amisisset filium, qui sanè luctus acerbissimus est.
Luctus enim atque dōlor mensuram sequitur amoris. Amor at-
tē maternus & vnici filij, tantus est, vt eius comparatione vo-
luerit Dauid Rex dilectionis suæ magnitudinem erga Ionathā
exprimere, cum dixit, Sicut mater vnicum amat filium, ita eg-
te diligebā. Quantus ergo hic amor extitit, tantum vtique do-
lorem atque luctum fuisse necesse est.

2. Reg. 1.

Misericors ergo Dominus hanc tantam viduæ matris orbi-
tatem pio cordis affectu miseratus, lachrymisque viduæ vel
quibusdam spiculis saucius, illam primū alloquitur, eiusque
dolorem & lachrymas abstergere cupiens: *Noli inquit, flere, hoc
est, Omnem à te, ô mulier, dolorem atque lachrymas excute.* Er-
go enim tibi quem mortuum luges filiū, vitæ restituum. Felices
lachrymæ, quæ talem habere meruerunt consolatorem! Felices
lax miseria, quæ talem habuit depulsorem! En, fratres, calamita-
tatum fructus. Nullibi absentior Dominus, quàm in calamitate
te esse videtur, & nullibi tamen, si ad illum confugas, præse-
ntior est. Fidelis enim est qui dixit, Cum ipso sum in tribulatio-
ne. Et apud Esaiam pium hominem bono animo esse in calami-
tate iubet his verbis, Cum transferis per aquas tecum ero,
flumina non operient te, in igne non combureris.

Psal. 90.

Esa. 41.

Vbi igitur his verbis Dominus viduam consolatus est, *Ac-
sit, & tenuit loculum, & autem qui portabant steterunt, & ait: Adolesce-
nti tibi dico surge: & recedit qui erat mortuus, & cepit loqui, & dedit illi
matris suæ.* Accipe, inquit, filium tuum, & conuerte luctū tuum
in gaudium, & auctori vitæ atq; solitudinis & orbitatis tuæ præ-
teritori immortales semper gratias age. Hoc in loco, frater
diuinæ atque humanæ naturæ proprietatem aperte cernimus.
Cum enim Dominus misericordiæ affectu commotus, viduam
benignè alloquitur & consolatur, verum se hominem esse,
misericordiæ affectu se tangi declarauit. Cum verò solo verbi
imperio nullisque adhibitis precibus adolescentem excitauit,
se verum Deum, & mortis ac vitæ Dominum apertissimè con-
probauit. Quamuis enim sancti viri mortuos sæpè ad vitam
uocauerint, non tamen hoc more Domini imperantis, sed
plicitè

iciter Deum orantes efficiebant. Solius autem Dei est & vite,
 morti imperare: qui vocat ea que nō sunt, tāquā ea, que sunt.
 Sed videamus quid ex hoc adeo insigni miraculo cōsecutus
 Accipit inquit, omnes timor. Cur quæso timor? Quia in ef-
 fetu causa, hoc est, in hoc diuinitatis opere, diuinitatis omni-
 presentiam & gloriam præsentem adesse senserunt. Hinc Do-
 minus cum Lazari tumulum requireret, & Martha responde-
 ret, Domine, iam fœtet quattuor dies in monumento, ille con-
 tra: Nonne, inquit, dixi tibi, quia si credideris, videbis glo-
 riam Dei? Quonam modo? Quia in illo videlicet magnifi-
 centissimo opere apertissime diuinæ maiestatis omnipotentia
 gloria declarabatur. Constat enim ex Philosophorum sen-
 tentia, rem eandem numero vbi corrupta fuerit, nullo modo
 redire: est igitur hoc solitus diuinæ potentia opus, quam in il-
 lo opere qui præsentem aderant, non solum admirati, sed etiam
 ad eius præsentiam tremefacti sunt. Ea enim est diuinæ maie-
 statis amplitudo, vt cum ea aliquo signo manifestè proditur,
 non possit humana infirmitas non præ eius admiratione obstu-
 lescere atque trepidare. Quod apertè Nabuchodonosoris ex-
 emplo discimus: qui vbi Danielè audiuit arcana cordis, que is in
 se in somnis viderat explicantè, tanta admiratione & metu-
 terculus fuit, vt summus ille orbis Monarcha ante captiuum
 eum in faciem prostratus, eum adorauerit, & hostias & incen-
 sum offerri præceperit. Sed quid miramur ante diuinæ maie-
 statis præsentiam hominum fragilitatem trepidare, cum hoc
 ipsum Angelorum præsentia faciat? Cum enim Angelus ille
 in monte Sinai in persona Domini filiis Israel leges ferret,
 adeo magno metu atque pauore perterriti fuerunt, vt Moy-
 ses dicerent: Loquere tu nobis, & audiemus: non loqua-
 ber nobis Dominus, ne fortè moriamur. His exemplis intèl-
 ligere licet, fratres, quale erit ipsum maiestatis Dominum
 in extremo illo iudicio choris Angelicis stipatum, è cælis
 ad terram non ad leges hominibus ferendas, sed ad legum vio-
 latores eterna mortè puniendos venientem cernere? Quale
 tunc erit irati iudicis vultum spectare? Quis pauor? quis mœ-
 ror? quis horror? quæ trepidatio? cum reprobi homines scissu-
 ras petrarum, & saxorum cauernas requirant, ne iratum iudicis
 vultum cernāt? Si modo accepit homines timor, cum Dei om-
 nipotentis gloriam in mortui huius excitatione viderūt, quid
 facient, cum eundem non mortuos ad vitam reuocantem, sed
 viuētes sempiterna morte mulctantem viderint? Nunc autem,
 in potestate nostra est, vt in illo die non iratum, sed pla-

Ioan. 11.

Dan. 2.

Exod. 20.

cidum iudicem ad caeleste regnum inuitantem cernere valeamus. Felix qui hoc semper animo agit: felix & verè prudens qui sic vitam instituit, vt se semper ad illum diem præparet, qui de tota æternitate sententiam laturus est: in quo non anima solum, sed corpus simul cum anima eandem sortem, locumque recipiet. Cuius rei imaginem adolefcētis huius resurrectio declarat. Qui enim solum verbi imperio hoc mortuum ad vitam reuocare potuit, poterit, vtique mortuos omnes pari potestate pristinae vitæ reddere. Iustum enim est, vt piorum corpora, quæ fideliter animæ seruiuerunt, & magnā laboris & pœnitentiæ partem susceperunt, eiusdem cum ea gloriæ participes fiant. Contra verò improborum corpora, quæ vitam omnem in stupris & libidinibus, variisque voluptatibus cōlumpserunt, & animas suas ad consensum prauis operis illixerunt, simul cum illis acerbissimas præteritarum voluptatū in æternum pœnas pendant.

Acceptit inquit omnes timor, & magnificabant Deum dicentes: Quia Propheta magnus surrexit in vobis, & quia Deus visitauit plebem suam. Plebis autem nomine non vnam aliquam urbem, sed totum populum Israeliticum visitasse Dominum hoc est, magno beneficio & munere affectisse prædicant. Vnius ergo Prophetae sanctitas em totius regni beneficiū esse docet. In illo enim habent per quem in rebus dubiis Dominum cōsulere, per quem iratum placare, & a seueritate ad clementiam flectere possint. Sic enim olim Dominum Moyses in deserto præuicatori populo placauit. Quo argumēto animaduertere licet, quanta sit sanctorum dignitas, quantaque ex eorum presentia ad populos manet utilitas, Propter decem iustos, quinq; impitissimis atque tererrimis ciuitatibus parciturum se Dominus Abrahæ pollicitus est. In Pauli gratiam Dominus omnes qui cum illo nauigabant, ab imminente naufragio se liberaturum promisit. Quid verò illud quod Rex Israel ad Elifauum ait: Pater mi, Pater mi, currus Israel & auriga eius, hoc est, Tu Israelitico populo currus & auriga, tu murus es, tu defensor & arx munitissima. Plus enim sanctus ille vir ad Regni munimentum, quam omnes currus & equites, omnesq; armatorum hominum phalanges conferebat. Nec minus mirum est quod modò subiungam. Sancti quippe viri non solum cum in viuis agunt, sed etiam cum è viuis excesserunt, urbium, in quibus eorum corpora adseruantur, stabilimentum sunt. Sacrum enim beati Simeonis Stilitæ corpus, Antiochiam delatum, atque ibi conditum fuit. Quod tamen Leo Imperator postea ab Antiochenis petruit. At illi Imperatori responderūt, eius furore mœ-

la ciuitatis: diruta fuisse, postulare autem ab eo sanctissimum
 meonis corpus: ut sibi & mutorum & munimentum loco esset.
 hoc exemplo intelligere licebit, fratres, quod antè diximus,
 quo in pretio viri sancti habendi à nobis sint, à quibus tam mi-
 vtilitas ad communem salutem manat: Quo argumento in-
 telligetis quàm grauter & in Deum, & in seipso, & publicam
 salutem delinquant, qui pios homines in seclatur, qui eos igno-
 miniosis verbis nominibusque deonestant: qui hypocrisis cri-
 men illis impingunt, qui pia illorum opera sinistra interpreta-
 tione traducunt, qui eos populatam auram & vanos rumore
 os aucupari dicunt. Qui quàm grauter hac in re non tam il-
 los, quàm illorum Dominum offendant, idem ipse Dominus
 per Zachariam de ipsis loquens, ait: Qui vos tangit, tangit pu-
 pillam oculi mei. Quid enim maius in seruorum suorum fauo-
 rem immensa illa bonitas dicere debuit? Satis enim ad eorum
 gloriam erat dixisse, Qui vos offendit, me offendit. Quàto au-
 tem maius est dixisse, Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei?
 Et c vna Domini sententia (vt nihil aliud addamus) satis est, vt
 si piis hominibus detrahunt, intelligant quàm iniuria eorum
 nominum afficiant, cum seruorum eius vitam & famam lace-
 rant. Hactenus de Euangelica lectione, fratres, nunc id quod
 prius proposuimus tractare incipiamus.

Zach. 2.

TRACTATIO THEMATIS.

II.

Diximus initio, si meministis, fratres, Christianæ vitæ sum-
 mam, diuinorumque mandatorum obedientiam in peccati fu-
 arque detestatione sitam esse. Ad hanc porrò detestationem
 omnes à Deo conditæ nos hortantur, ad hanc omnia, quæ
 in voluminibus continentur, ad hanc incarnationis Do-
 minicæ sacramentum, hoc est, Christi Domini Natiuitas, vita,
 mors, resurrectio, & ascensus in cælum, & paraclæti spiritus ad-
 ventus, & omnia deniq; Christianæ religionis mysteria nos in-
 uocant. Sed his omnibus prætermisissis, hac vna ratione hodie
 vos ad lethalis peccati detestationem excitare tentabo: quod vi-
 delicet huiusmodi peccatum verè sit mors, ideoque nõ minori
 timore, sed multò adhuc maiori quàm mors corporis fugiendū,
 & detestandum sit.

Quod autem mortis nomen in peccatū cadat, saluator ostē-
 dit, cum de prodigo filio ad frugi filium dixit: Frater tuus hic
 mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus est. Idemque ado-
 lescenti, cuidam facultatem ab ipso ad sepehendum patrem pa-
 d 2 stulanti,

Luc. 15.

Matth. 8.

Sap. 16.

Dan. 13.

stulati: Dimitte, inquit, mortuos sepelire mortuos suos: Sapiens quoque ait: Homo per malitiam occidit animam suam. Iam vero religiosa illa Susanna cum a flagitiosis senibus ad stuprum sub mortis interminatione sollicitaretur; Angustia, inquit, mihi sunt undique; & quid eligam ignoto: si enim hoc egero, mors mihi est; si autem non egero, non effugiam manus vestras. Anima aduertite, quæso, verborum proprietatem; stupri peccatum appellauit mortem, at mortem, quam illi minabantur, alio nomine designauit, ut appareat mortis nomen verius in peccatum, quam in ipsam corporis mortem cadere.

2. cor. 4.

Vt autem mortis huius naturam intelligatis, meminisse oportet ex Apostoli doctrina, in vnoquoque nostrum duplicem esse hominem, externum videlicet, & internum: hoc est, corpus & animam: ac proinde duplicem in nobis esse vitam, & duplicem mortem. Est enim vita corporis, quam habemus communem cum brutis. Est & animæ vita, quam habemus Angelis similem: hoc est vitam spiritualem, vitam puram, vitam sanctam & a turpitudinis contagio liberam, qualem Angeli viuunt.

Osee 9.

Jerem. 6.

Osee 9.

Iam vtriusque vitæ principium & causam inspiciamus. Corporeæ vitæ principium anima est; quæ dat vitam corpori: quæ sublata, moritur corpus. At spiritualis vitæ principium, Deus est in anima nostra residens: & hanc illi spiritualem atque religiosam vitam inspirans. Ex vtriusque autem vitæ principio vtriusque vitæ & mortis distantiam intelligere licebit. Sicut enim Deus animæ, ita anima vitam corpori præstat. Rursusque quâto acerbius & luctuosius est Deum ab anima, quàm animam à corpore separari, tâto mors animæ, quàm corporis luctuosior est. Hinc D. August. Non sunt, ait, in te viscera pietatis, si luges corpus à quo recessit anima, & non luges animam à qua recessit Deus. Quid enim calamitosius? quid magis miserandū, quàm Deum amittere? Hinc per Oseam Dominus, Vē, inquit, eis cum recessero ab eis. Qualis enim misera anima Deo ab illa recedente relinquetur? Hoc est enim summum illud supplicium quod per Ieremiam Dominus populo suo minatur, cum ait: Erudite Ierusalem, ne forte recedat anima mea à te, & penam te terram desertam, inuiam, & inhabitabilem. Talis enim anima relinquitur, cum Deus ab illa separatur, qualis terra deserta, inuia, & inhabitabilis, quæ ad nullum humanæ vitæ usum idonea est. Quocirca merito Propheta talem animam ad lucum excitat, cum ait: Noli lætari Israël, noli exultare sicut populi, quia fornicatus es à Deo tuo: hoc est, quia summum illud & vniuersale bonum, in quo sunt omnia bona, propter ludicra &

ania mundi bona amisisti.

Adde his etiam omnium bonorum operum, quæ antea fecerit iacturam: quibus amissis, homo spoliatus nudusque relinquitur. Hoc est enim quod per Esaiam Dominus de improbis omnibus ait: *Et eritis velut quercus defluentibus foliis, & velut hortus absque aqua. Ut enim talis quercus omni honore pondium atque fructuum spoliata est, sic per peccatum anima omnium bonorum operum meritis, quæ magno fortasse labore congesserat, nuda relinquitur: Et quæ antea erat velut hortus variegatus, variorumque horum amoenitate gratum Angelis spectaculum exhibebat, nunc per peccatum velut hortus absque aqua remanet: qua deficiente, omnes stirpes & plantæ arescunt, & certe degenerant in ligna sylvarum.*

Esaiæ 1.

Hæc igitur prima causa, fratres, quæ nos ad capitale peccati odium excitare debet, quod per illud primum quidem Dei, hoc est, summi boni, deinde meritorum omnium, quæ nobis in vita comparauimus, iacturam faciamus. Quæ in re peccatum mortis conditionem imitatur, quæ cunctis opibus atque terrenis bonis hominem priuat. Sis licet Cyrus alter, aut Alexander, aut mundi dominus, ubi ad mortem veneris, Iro atque Lazaro medico pauperior eris. Verè enim dictum est.

Mors sceptris ligionibus æquat.

Alterâ verò causa, quæ nos ad hoc salutare odiû inducit, peccati deformitas est. Prius tamen quàm hanc eius deformitatem oculis vestris subiiciam, intelligere oportet præcipuam serpētis antiqui fallaciâ, qua incautos homines decipit, & illaqueat, in hoc sitam esse, quod hanc peccati deformitatem astu suo tenet, & pro ea blandissimam & iucundissimam faciem subiicit, cuius rei exemplû in iis, qui leuitatibus amatoris dediti sunt, serueret licet. His namque iucundissimum est, amatorias literas variis sententiis & verborum acumine refertas scribere, corpus elegantissimis vestibus ornare, faciem variis pigmentis excolere, aures, digitos, & colla auro & margaritis nitidiora facere, Ad hæc spectacula, cantillationes nocturnas, saltationes meretricias, & impudica colloquia. His enim rebus, quæ imprudentiû oculis externamque solum rerum faciem intuentibus gratissima sunt, antiquus hostis veram peccati faciem atque deformitatem abscondit. Ut enim venena melle lita propinantur; ita peccati deformitas hæc fallaci imagine à dæmone proposita cecæcut. Quis autem hanc dæmonis fallaciam intelligere queat? Quis (ait Dominus de dæmone sub imagine Leviathâ loquens) *Iob. 41.* reuelabit faciem indumenti eius? hoc est, quis externam pel-

Simil.

lem huic monstro detrahet, vt quid sub eo pellis tegumento lateat, intueri valeat?

Rom. 5.

Hanc porro latentem deformitatem mortui hominis cadaver aperuissime declarat. Scitis enim mortem peccati sobolem atque propaginem esse. Per vnum quippe hominem peccatum introiit in mundum, & per peccatum mors. Hic est igitur, fratres, peccati fructus, hic fetus, hæc infautissima atque horrenda propago. Ex fructu ergo arborem, atque ex effectu causam agnoscimus. In hoc igitur velut speculo peccati deformitatem pij atque sapientes homines animaduertunt, teterrimam atque funestissimam rem esse iudicantes, ex qua hæc tam terra cadaveris insepulti facies exorra est. Hinc fit, vt vel dilectissimi filij mater, vel amantissimi viri vxor, vbi vel filium vel virum animam exhalasse viderit, quanta possit celeritate amantissimum antea corpus humanum euer, ne horrida illa specie terreatur, matronque ex eius aspectu doloris aculeo Saucietur. lam vero si paucis aliquot diebus corpus inhumatum iaceat, bonus Deus, quæ species deformior quæ imago tristior quis odor pestilentior? Quid in eo nisi vermium ibidem ebullientium, & corpus lacerantium atque exedentium examina cernes. Denique ea in illo species manet, vt cum neq. nares neq. oculi ea ferre valeant, homo quanta possit celeritate funestissimum illud spectaculum fugiat. Quo factum est, vt gentiles olim tot rationes excogitauerint, quibus tantam hanc ab hominum conspectu deformitatem auerterent. Alij enim defunctorum corpora temeritate, alij canibus laceranda proiciebant, alij (quod est horribilius) ea comedebant, alij in cineres atq; fauillam subiectis ignibus redigebant. Christiani autem ea sub terra condunt, ne infestissima illa effigies, ac teter odor spectantium oculos perterreat, & ipsum etiã communẽ aerem inficiat, & pestilentẽ reddat.

Hic est igitur, fratres, (vt diximus) peccati fructus, hic fetus in quo velut speculo peccati deformitatem sapientes homines animaduertunt. Non enim em certam illam faciem, quam prima fronte dæmon ostentat, sed hanc, quæ natiuam eius deformitatem repræsentat, aspiciunt.

Quisquis igitur ex vobis, fratres, rectè sapere, quisquis peccati faciem, non quam fallax dæmon spectandam proponit, sed quam veritas ipsa docet, intueri cupit: vt sciat quid in se admittat, quoties peccato succumbit, quatruiduanũ aliquem Lazarum tumulo conditum sibi ante oculos ponat, ibiq; in filia matrem in fructu arborem, & in effectu ac sobole peccati vtrũque agnoscat deformitatem. Vt cumque autem dixi, quoniam nec ipse

mortis species. quamlibet horrenda sit, totam peccati deformitatem repræsentat. Plus enim adhuc deformitatis & miseræ causa, quam in effectu est. Sed quid ego solum mortis effectum commemoro? Non enim hæc sola mors, quæ momento temporis vitam abripit, sed sempiterna gehennæ mors peccati effectus & effectus est. Itaque si per mortis imaginem adeo horrendam peccati faciem vidistis, modo per æternos gehennæ cruciatus, per ignem, & vermem, & tenebras, & tortorum malleos, & horrendas dæmonum larvas eius faciem contemplantini. Quamto enim terriorem eius faciem sempiterna mors, quam hæc quotidiana declarabit?

Nunc quæso, fratres, extremam multorum hominum dementiam atque stuporè contemplantini, quorū oculos huius mundi princeps sic excæcavit, ut cum tantoperè mortē & omnes corporis cruciatus exhorreant, tam facile tot mortifera crimina committant. Quid enim non faceret maleficus homo ad capitis sententiam damnatus, ut hoc supplicium euaderet? Quas mundi oras non peragraret? quæ latibula non quereret? quæ maria & ignota littora non adiret? Quam facile & patriam, & omniū, & opes, et liberos, & uxorem, & omnia demū, quæ in vita chara sūt desereret, ut mortis supplicium, quod vix vnius horæ penam continet, euaderet? At nos cæci atq; dementes ne sempiternæ quidem mortis metu laborem vllum suscipimus: qui tamen momentaneæ mortis metu omnes mundi oras lustrare ausus, omniaq; maris & terræ pericula adiremus. O verè lamentandam hominum cæcitarem ô stuporem sanguineis etiam lacrimis deplorandum, quo multi hominum, qui hæc ipsa incuncta fide tenent, diabolo adnitente dementati sunt:

Est præterea aliud non vulgare malum quod secum peccatum affert, in quo maxime ei cum morte conuenit, hoc est, insensibilitas quedã, quæ mortuorum propria est. Nullum enim animal viuit, quod sensu careat. Sunt namque animantia quedam, quæ cum aliis sensibus priuata sint (qualia sunt ea, quæ rubis in mari affixa sunt) nullū tamen horum est, cui sentiendi sensus desit. Est igitur insensibilitas mortui corporis propria, quæ res in mortuam per peccatum animam maxime cadit: quod viua sua, quæ Deus est, quæque illi vitam inspirabat, destituta sit. Quæ tamen nõ vno modo, sed multis insensibilis est. Primum in peccatorū vulnera quæ passim accipit, neq; sentit, neque mouet, cum ea tamen grauissimum animæ vulnus imponant. Horum enim est illa vox, Vulnerauerunt me, & non dolui: traierunt me, & non sentii. Hi sunt igitur qui bibunt quasi aquam

Insensibilis ad peccatorum vulnera
Prou. 23. iniquitatem, qui sine vlllo pungentis consciētię aculeo peccant, cum malefecerint, & exultent in rebus pessimis: Equidem videmus vna corpora vel leuem etiam aciculę puncturam sentire, quę tamen si vita careant, nec iaculis quidē confossa quidquam sentiūt. Idem etiam in animabus cernere licet. Quę enim anima in Deo, & per Deum viuit, leuissima etiam peccata, quę venialia appellamus, luget ac sentit: quę autem mortua est, etiam si mortifera crimina admittat, vix quidquam sentit. Quę autem vulneris huius dolorem non sentit, nec vulnus quidem se accepisse putat, nec eius remedium per pœnitentiam quærit. Hinc apud Ieremiam Dominus: Confusi, inquit, sunt, quia abominacionem fecerunt, quinimo confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt. Et iterum: Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Et alibi quoque in eadē sententiam: Nullus, inquit, est qui agat pœnitentiã super peccato suo dicēs, Quid feci? Deniq; eò stuporis anima mortua peruenit, ut apud eundem Prophetã dicat: Absque peccato & innocēs egissum, propterea auertatur furor tuus à me. Cui tamen debitum huic procacitati responsum Dominus præbet his verbis: Ego ego iudicio contendam tecum, eò quod dixeris, Non peccauit anima mea. Est igitur mortua anima insensibilis ad sua vulnera, nec minus insensibilis ad diuina, hoc est, ad plagas & verbera, quibus eam Dominus ad pœnitentiã excitare conatur. Qua de re etiam semel idem Dominus per Prophetas conqueritur. Percussisti (ait Propheta) eos, & non doluerunt: attriuisisti eos, & noluerunt accipere disciplinam. Et iterum: Magno, inquit, labore sudauit & nõ exiuit de ea nimia rubigo eius, neque per ignē. Quis enim aliud tot hæresum monstra, quę nostro intelici secuti inuadauerunt, & operuerunt faciem terrę: Quid tot bella, tot tames, tot morbi, tot pestes, tot publicę & priuatę calamitates nisi flagella sūt, quibus nos Dominus ab hoc lethifero somno excitare, & ad se redire compellit. Si enim ne paterculus quidem in laqueum sine diuina prouidētia cadit, quis credat hæc tantas mundi procellas, quibus quotidie infestamur, sine illius numine & consilio excitari? Hoc igitur consilio tot nobis Dominus clades tum publicas omnium tum singulares personarum immitrit, vt nos ad pœnitentiam & meliorem mentem vel plangis attritos reuocet. Cuius tamen vocibus ad eò non respondemus, vt de nobis quoq; verè dici possit, Dissipati sūt nec compositi. Eandēque hodie Dominus querelam quam olim proponere possit: Super quo percutiam vos vltra addentes pœnitentiatione

*Ierem. 6.**Ibidem 3.**Ibid. 8.**Ibid. 2.**Insensibilis ad diuina flagella**Ierem. 5.**Esaia 1.*

rationem? Omne caput languidū, & omne cor mæres. A planta pedis vsque ad verticē capitis nō est in eo sanitas. Quā magna quæso populi Christiani pars sub Lutheri, quanta sub immanissimi regis Turcarū imperio captiua manet? Quid Christiano populo nisi angustus angulus relictus est? vt verē nos quoq. hodie lamentari possimus, Quia, Domine, imminuti sumus super omnes gētes, sumūsque humiles hodie in vniuersa terra propter peccata nostra. Quis igitur nostrum hoc luget? quis sentit quis? ad Dominum quotidie clamat, vt salutare nobis opē cōtra tot hæreses: tot hostes impartiri dignetur, Quid verō hīc diuina beneficia cōmemorem, per quæ etiā homines Domini ad se teahere intendit? Generosus quippe est animus hominis, & potius ducitur, quā trahatur. Sed horum quoque sensam anima in peccatis mortua amisit: quæ ne tot quidem beneficiis præuenta & cumulata: oculos in tantorum bonorū largitorem attollit. Mitto alia beneficia, quæ sunt innumera. Hæc sola quotidiana, quæ bonis & malis communia sunt, referam. Pius enim Dominus Solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Si quis spōre sua agros tuos nullo pretio, sed sola charitate inductus, deriuatis aliunde aquis irrigaret, nō dubium quin illum vicissim amares, & pro hoc beneficio gratias ageres. At Deus nullo pretio, sed sola humani generis cura & amore adductus, statis tēporibus pluuias demittit, quibus irrigat fruges tuas, & vineas tuas, oliueta, sicca, & pabula gregum tuorum: quibus tibi frumentum, vinum oleum suppeditet: tu autem neque illi meritas pro hoc beneficio gratias agis: & fortasse illo ipso tempore, quo Deus pluuiis suis irrigat agros tuos, tu illum nouis sceleribus violas & offēdis. Hoc autem quid aliud esse dicam, quā quod filij Israel in deserto fecerunt, Domino enim in monte leges dictante, quibus illos ad sempiternæ felicitatis gloriam dirigeret, illi in valle positi vitulum fabricabant, quo eum ad iracundiam impiissimi me prouocarent. Quis igitur eos qui hoc tantum scelus imitantur spiritali animæ sensu præditos esse dicat?

Quid verō illos referam, qui ad omnes Ecclesiæ voces penitus obsurderūt: Num hos quoque, etiam si fidem & spem habeant, rerum diuinarum, sensum aliquem & motum habere dicemus: qui multis annis Ecclesiarum limina frequentantes, & quotidianas concionatorum voces audientes, ne vnum quidem verbum aure cordis audierunt, quando ne vnum quidem vitium à moribus, & vita sua tot perceptis vocibus expulerūt? itaque cum isti concionatorem de morte, de extremo iudicio,

Insensibilis ad diuina beneficia

simile.

Exod. 32.

Insensibilis ad Ecclesiæ voces.

de cælesti gloria, de pœnis reprobatorum, de igne, de vermine, de terris illis tenebris & suppliciorum æternitate differentem audiunt (mira profectò res) sic ista audiunt, quasi nō ad ipsos, sed ad alios pertinerent, quando nihil magis his audiendis cōmouentur, quàm si eos hæc ipsa nihil attingerent. Itaque oportet sæpè concionatorē ipsum ad huiusmodi mortuos cum Domino nō inclamare: *Adolescens, tibi dico surge*. Hoc est, Quisquis aliquo mortifero crimine alligatus, & mortuus es, tibi dico, te alloquor, tecum mihi res est, ad te hi terrores & minæ pertinent, te denique alloquor, qui fraterno odio laboras, qui vindictam animo cogitas: te etiam alloquor, qui alienum domino inuito detines, qui virulenta lingua aliorum vitam & famam laceras, qui manus habes rapaces: qui pedes veloces ad currendum in malum: qui cor habes machinans cogitationes pessimas: te in quā alloquor, qui oculos habes plenos adulteri, & incessabilis delicti, dum nihil gratum oculis vides, quod non concupiscas: qui nulla denique neque incertæ mortis, neque futuri iudicij, neque conditoris & redemptoris tui memoria tangeris, tecum, in quā, loquor, ad te ista omnia pertinent, tibi dico, Surge qui dormis, & excitate à mortuis, & illuminabit te Christus.

Ultimo loco inquiramus, fratres, vnde hæc tanta insensibilitas in Christianis hominibus oriatur. Ad hoc autē adolescētis huius defuncti funus mysticè respondere videtur. Quæmodum enim quatuor hunc portitores deferebant: ita quatuor præcipue sunt, quæ animas in peccato mortuas ad salutem deferunt, quæ sunt spes longioris vitæ, fiducia diuinæ misericordiae, amor mundi, & virtutis labor. Inter quos mundi amor plurimos velut ferreis vinculis constrictos tenet: qui videlicet tanto terrenarum rerum, atque voluptatum suarum amore flagrant, ut nullo vel Dei, vel gehennæ metu ab earum cōplexu deduci velint, nec vlla animæ suæ vulnera reformident, dummodo his rebus, quas ardentè cupiunt, potiuntur. In quos illa Ieremiæ similitudo appositissimè quadrat: Onager assuetus in solitudine, in desiderio animæ suæ attraxit ventum amoris sui nullus auertet eam; in menstruis suis inuenient eam. Hoc est: Quemadmodum hoc animal, quo anni tempore sceminæ desiderio æstuat, vbi eius odorem perceperit, tanto in illam impetu fertur, ut nec insequentium venabula, nec insidias attendat: ideoque facillè ab ipsis capitur. Ita mundi huius amatores tanto erga voluptates & lucra sua amoris impetu rapiuntur, ut nullum animæ suæ periculum, nullum lethiferum crimen, dummodo illis potiuntur, pertimescant. Itaque si ad hoc ipsum

Ierem. 2.

oporteat

portet peierare, peierant: si iniquam litem intendere, intendunt: si testem falsum inducere, inducunt: si propter lucrum dei legem violare, violant.

Quæres autem quonam quatuor isti portitores mortuam animam deferat? Responsio in promptu est, ad tumulum deferunt. Hic autem tumulus, terra illa obliuionis est: de qua in *Psalm.* legimus: Nunquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua, & iustitia tua in terra obliuionis? Vbi igitur miser homo in hoc tumulo, hoc est, in terra obliuionis conditus fuerit, omnem prorsus Dei & salutis suæ memoriam deponit, atque ita viuit, quasi nullum prorsus iudicium, nullum supplicium, nullum tamenque numé esse crederet, quamuis neque fidem neque spem nec informem amiserit: atque ita viuit vt illi, de quibus *Apostolus* ait, Quod sine Deo erant in hoc mundo. Horum igitur miserissima maximeque deploranda fors est, quæ difficulter ad uitam perducitur. A quo nos malo liberet Christus Iesus Dominus noster: qui vt nos à peccati morte liberaret, pro nostra mortem subire non reiecit, qui est benedictus in secula seculorum, Amen.

Psalm. 87.

Ephes. 2.

Domini c a XVI. Post Pentecosten concio prima: in qua post Euangelicæ lectionis enarrationem, mystica explicatio de Sabbathi religione continetur.

HE. Si licet Sabbatho curaret *Lucæ 14.*

NITIO sacræ huius lectionis, dilectissimi, de Sabbathi obseruatione mentio fit: quod tanta olim religione Dominus obseruari præceperat, vt non solum omne seruale opus sub capitis pœna prohiberet, sed ne ignem quidem in domibus accendere, nec Manna in deserto ad vescendum colligere permitteret: deo quæ duplices pupulo cibos sexta feria ante Sabbathum ministrabat. Hoc autem Sabbathi otium idè tanta religione obseruandum sanxerat, vt eo die homines curis & negotiis secularibus vacui, rebus diuinis atque animarum suarum salutem darent. Aequum enim erat, vt qui sex diebus corporis obsequio inserviebant, vnum saltem diem animarum salutem darent, imo verò qui sex diebus sibi suisque commodis vacauerat, hoc saltem die vni Deo omnium temporum atque commodorum largitori vacarent: Id autem fiebat cum pij homines die precationi gratiarum actioni, diuinarumque rerum meditationi

Exod. 16

ditioni incumbabant. Hoc enim verè erat Sabbathum sanctificare. Opium namque pietate & ratione vacuum adedò nihil confert, vt etiam de eo scriptum sit: Multam malitiam docuit ociositas. His autem officiis verè Sabbathum sanctificabatur. Quia verò eisdem nos officiis in lege noua dies festos sanctificare debemus: de ipsis hodie differere visum est, vt sciamus quonammodo hos dies colere & sanctificare debeamus. Prius tamen Euangelica lectio explananda est. Vt hoc autem vtiliter & religiose prestare possimus, cælestem opem sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

In hodierna sancti Euangelij lectione, dilectissimi, insignem quandam Phariseorum calumniam, qua Dominum illaqueare tentabāt, animaduertere licet. Quo argumento intelligimus, non modò ob indignissimum crucis supplicium, sed propter multos alios in vita perpeffos labores, nos esse seruatori nostro debitores. Nò solus enim passionis eius dies, sed tota eius vita crux quædam acerbissima fuit. Habuit enim (vt D. Berna. ait) in factis obseruatores, in verbis contradictores, & in tormentis illutores. Vnde meritò sponsa in Cant. fasciculū myrrhæ ipsum appellat, quod tota eius vita variis fuerit doloribus & acerbitatibus propter hostium suorum odium inuidiamque respersa.

Quod si quis huius feralis odij (quod nec ipsa quidem morte exatiatum fuit) causam querat, ea sanè fuit, quod Pharisei ægerrimè ferebant scelera sua à Domino obiurgari. Nouerat enim cælestis magister, ad verum populi doctorem illa Domini verba pertinere: Clama, ne cesies: quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum. Hoc autem præceptum Pseudoprophete ne in odium populi incurreret, protulit negligebant. Vnde de illis Dominus ait: Speculatores eius cæci omnes, canes muti non valentes latrare. Rursumque per

Esaie 58. Ieremiam: Prophetæ, inquit, tui viderunt tibi falsa, & stulta,

Esaie 56. & non aperiebant tibi iniquitatem tuam: vt te ad poenitentiam

Thren. 2. prouocarent. A quo crimine longissime Saluator absuit, qui de seipso in Psalmo ait: Annunciaui iustitiam tuam in Ecclesia magna; Ecce labia mea non prohibebo: Domine, tu scisti. Hoc

Psal. 38. est, quamuis mortem mihi intentari scirem, non tamen iustitiam tuam prædicare, & improborum hominum vitia obiurgare destui, & eorum præcipue, qui plus exemplo, quam peccato nocebant, quales Scribæ & Pharisei erant. Hac igitur de causa tot insidias, tot calumnias, tot aduersus illū tendiculas excogitabant.

abant. Sic Dominè, nomen tuum in secula benedictum, qui
 pro probra salutis nostræ gratia perpeti dignatus est. Semel qui-
 lem manibus impiorum crucifixus es, milites autem linguis
 eorum. Filij enim hominum dentes eorum arma & sagittæ, &
 lingua eorum gladius acutus. Hæc igitur præcipua Pharisæi
 hodie causa extitit.

In præfenti igitur Evangelio novas domino Pharisæi infi-
 dias struunt. Inuitant illum ad prandium in domo cuiusdam
 Principis Pharisæorum, idque Sabbatho! quo die nefas erat a-
 pud Iudeos non quidem ex diuina religione, sed ex eorum su-
 perstitiosa obseruatione ægros curare. Subiiciunt ergo oculis
 Domini hydropticum, certi de eius misericordia, quod illum si-
 ne salutis beneficio non dimitteret. Tanta enim erat Domini
 misericordia, vt ipsi etiam aduersarij hoc sibi de ea polliceretur.
 Cum ergo Saluator consilia eorum intelligeret, querit ab eis,
 si licet Sabbatho curare? *Nulli tacuerunt*, ne videlicet respon-
 sione sua aditum insidijs suis præcluderent. Si enim dixerimus,
 licet, non poterimus illum nostro testimonio damnare, nisi &
 eos ipsos damnemus, qui factum ante probauimus. Si verò di-
 xerimus, Non licet, fortasse nostri metu à curando ægro desi-
 reatque ita consilia nostra, quibus eum illaqueare conamur,
 frustra erunt. At Dominus praua malignantium consilia & odia
 despicens, apprehensum manu sua hydropticum subita sanita-
 te donauit. Quæ in re immensa Christi Domini misericordia
 apparet, qui sæpè etiam non rogatus, misericordiam miseris
 impendebat. Si enim hydropticum hunc nihil rogantem, nihil-
 que petentem, sanauit.

Vbi ergo Dominus hydropticum sanasset, Pharisæos etiã qui
 grauiori superstitionis & cæcitaris morbo laborabãt, his verbis
 sanare aggressus est: *enim inquit, restant asinus aut bos in pu-
 eum cadit, & non extrahet illum conuictio in die Sabbathi? Et non
 poterant ad hæc respondere. Quid enim respondere possent, si bo-
 ni quidè periclitanti succurrendum esse in Sabbatho dicerent, ho-
 mini verò ægrotanti negarent, cum non homo propter boue, sed
 boues & oues & pecora campi hominis gratia condita sint? En-
 tates, quomodo sapientia vincit malitiã, & serpens Moyse Ma-*

Exed. 17.

gorum deuorat serpentes. Ipsi credebant se dolis suis atque consi-
 lijs Dominum illaqueandum, qui tamen dolis suis irretiti, de igno-
 rantia, inhumanitatis, & superstitionis, crimine conuicti sunt.
 Sed quid, quæso, homines in Legè, atque Prophetis eruditos
 in tantum errorem impulit, vt boni periclitanti in Sabbatho
 subueniendum esse crederent, homini verò ægrotanti non cre-
 derent?

derent? Nō aliud certē, quā quōd bouem suū magis, quā proximum amarent: deōque pluris apud eos bouis quā hominis periculū erat, cū tamen vera charitas, nō que sua sunt, sed quæ aliorum sunt querat. Quisquis autem seipsum nimis amat & huic errori, & pluribus aliis obnoxius erit. Quō enim vehemens aliquis affectus propendet, eō secum trahit intellectum, qui facillē rationes inuenit, quibus affectui suo morem gerat. Magnus enim errorum magister est affectus corruptus. Ex hoc namq; fonte omnes penē mortalium errores oriuntur. Sic frequenter iniquum iudicē vel immodicus amor, vel etiam odium erga litigantes à recto deducit, iniustāque innocentis damnationem, iustam esse sibi persuadet. Sic lucri cupiditas facit, vt aduocatus rationes inueniat, quibus vel dubiam, vel iniustam causam litigantis iustam esse decernat. Similique affectu litigantes ipsi decipiuntur, dum iustam esse litem credunt, quæ verē iniusta est. Eodem quoq; modo qui de inimico vindictam sumere cupit, seipsum fallit, dum eam esse debitam atq; iustam in animum indicit. Ad hunc etiam modum inhumani atque in misericordes homines nimio rerum suarum amore deuicti rationes, inueniunt, quibus sibi liberisque suis tantum consulere, & pauperes negligere debeant. Sic etiam nonnulli sacerdotum hoc eodem amore incensi, decreta atque causas inueniunt, propter quas multis se beneficiis onerare, & quæ multorum alimenta esse deberent, sibi ipsis sumere audeant. Sic perditī adolefcentes, variis cupiditatibus addicti, in ipsa etiam Domini misericordia causas inueniunt, quibus se in flagitiis suis consolentur, & in aliud tempus conuersionis suæ propositum differant.

Nunquam igitur his, qui hac animi egritudine laborant, ficta ratio deerit, qua seipfos decipiant, atque errorē suū tueantur. Hac enim de causa sapiens ille ait: Peccator homo vitabit correctionem, & secundum voluntatem suam inueniet comparationem, hoc est, apparentem aliquā rationem, qua sibi imponat, & mendacium pro veritate amplectatur. Nemo tamen hac ignorance errorem suum apud æquissimum illum iudicem, qui scrutatur renes & corda, defendere se posse arbitretur. Hinc enim Apostolus: Nolite, inquit, errare. Deus non iridetur: hoc est, Nemo his argumentis supernum se iudicem deludere posse speret. In causis quidem ciuilibus iudex alteri litigantium amicus, eo ipso iure suspectus esse dicitur. Vnde consequēs est, vt cū homo aliqua huiusmodi affectione laborat suspectus sibi esse, atque alieno consilio & iudicio, non suo vt

debeat

Galat. 6.

Simile.

debeat. Quod si non fecerit, ipse se errandi periculo exponit. facile enim (vt ante diximus) affectus intellectum, & caro cupiditate alicuius rei incensa, spiritum post se ad cupiditatis suæ consensum trahit. Quemadmodum enim vbi prima illa scemina cūctorum viuentium mater in fraudem à serpente coniecta fuit, virum protinus ad nefarij sceletis communionem induxit: ita vbi Eva nostra, hoc est, caro nostra aliquo huiusmodi morbo laborat, minimo negotio virum, hoc est, spiritum suum seipsum rapit. Ex hoc igitur fonte (vt ad institutum redeamus) Pharisæorum error manauit: qui quoniam sua immodico amore digebant, periclitanti boui in die Sabbathi succurrebant, hydropticum autem eo die satiare nefas esse iudicabant.

I.

Sed Phariseos missos facientes spiritualement animorum hydropisim, qua totus penè mundus laborat, expendere incipiamus. Constat enim varios corporum morbos, quos Dominus sanauit, varios etiã animarum morbos designare. Alium enim cæci, alium claudi, alium Paralytici, aliũ qui lepra infecti erant designabant. His autẽ hoc in loco prætermisiss, de sola spiritualement hydropysi disseramus. Hic igitur morbus nõ vnum aliquem, sed multos animarum morbos representat. Quatenus enim in amio humore, eodemque noxiõ redundat lubricam carnis voracitatem & lasciuiam designat. Quatenus vero hominem sitientissimam sic laborare facit, vt quò magis bibit, eò magis sitiat, auaritiã representat: quæ quò plura possidet, plura etiam sine vlla mensura concupiscit. Tumore autem suo, & vëtis inordinatione superbiæ fastum nobis ob oculos ponit. Hæc igitur trinitas hydropisis morb' adumbrat, in quibus omnibus flagrantissima quædam tetrenarum rerum sitis (qua hydroptici laborant) magnoperè viget. Quæ quidem sitis non modo peccatorum omnium, sed cunctarum ferè perturbationum & molestiarum (quas in hac vita spirituales hydroptici patiuntur) origo & seminariũ est.

Quæ autem vis orationis variã & multiplicem horum sitientiam explicare queat? Cũ enim (vt Philosophi docent) felicitatis atque vltimi finis amor omnium maximus sit, illi quidẽ cupiditatibus suis obcæcati, Deo qui vltimus finis & extremũ omnium expetendorum est neglecto, alios sibi fines in vitam proposuerũt, quorum adeptione felices se futuros arbitrãtur. Alius enim carnis voluptatem, alius argentum & aurum, alius honorem & auram popularem, alius famam & nominis celebritatem, alius militarem gloriam, alius principatum & potentiam,

riam, alius carnis delicias summum bonum & expetendorum
 extremum esse, non quidem voce, sed ipso opere statuit. Quo
 fit, ut cum homo vehementissima harum rerum siti estuet, neque
 ea quæ cupit pro voto assequi valeat, necesse sit ut eius animus
 eo modo crucietur, atque iij, qui extrema fame & siti laborant,
 nec tamen habent quo famem aut sitim explere queant. Quid
 est autem infinita terrenarum rerum cupiditate æstuarè, nisi
 continua fame & siti torqueri? Est ne quicquam huiusmodi fa-
 me ac siti miserabilius? Sicut enim voluptas omnis oritur ex
 adeptione rei alicuius vehementius appetitur, sic omnis dolor
 tunc existit, cum non est concessum potiri rebus iis, quas ardenter
 exquirimus. Certè si nullum aliud inter pios & improbos discrimen
 esset, si nihil aliud nos ad his cupiditatibus reuocaret, non
 mortis, non extremi iudicij, non gehennæ timor, non æternæ
 mercedis amor, non tot diuinorum beneficiorum perceptio,
 hic saltem famis, & sitis cruciatus satis superque ad hoc esse de-
 beret. Quam rem prudentissimè simul ac breuissimè D. Gre-
 gorius docet his verbis. Quid, inquit, in vita laboriosius, quam
 terrenis desideriis æstuarè, quid verò quietius, quam huius se-
 culi nihil appetere, Non enim leuis erat illa pœna, ad quam
 impios Dominus damnauerat, cum ait: Et non auduit populus
 meus vocem meam: idè dimisi eos secundum desideria cordis
 eorum. Qua etiam pœna idolorum cultores Dominus affecit,
 quos (ut Apostolus ait) tradidit in desideria cordis eorū. At pi-
 homines hisce desideriis repugnantes, radicem eorum, hoc est,
 cupiditatem tanquam ferum & truculentum canem timoris &
 amoris Domini vinculis ita constrictum tenent, ut oblatrare
 quidem aliquando possit, nocere autè non perinde possit. Im-
 probi verò hunc ipsum (ut ita dicam) Cerberum canem vinculis
 solutum secum vbique circumferunt: idèoque nihil mirum si
 in omnia quæ grata oculis videt, furenter insiliat, Dominum
 quidem suum primum, deinde omnia, in quæ incurrerit, lacte-
 rans atque discerpens, cum in omnia rabido & effrenato cupi-
 ditatis impetu feratur. Videris ergo, fratres, quam sit eorum vi-
 ta miseranda, qui hac cupiditatum siti vexantur? Omnes igitur
 hæc amaritudo, cæteraque improborum hominum peccata
 ex triplici illo atque immoderato voluptatum, diuitiarum, atque
 honorum amore, quem hydropisis morbo significati superius
 diximus, originem ducunt. Hæc sunt autem quæ homines in
 interitum & perditionem mergunt. Itaque tres insignes portas
 in gehennam esse statuo, per quas tam multi homines ingrediuntur,
 ut Propheta dicat: Propterea dilatauit infernus animam
 suam

Psal. 80.
Rom. 1.

Isai. 5.

nam & os suum absque vilo termino. Et descendet fortes eius populos eius, & sublimes gloriosaque eius ad eum. Et qui- em per primam portam carnales & impudici homines, per se- cundam avari, per tertiam superbi intrant. Quantus autem ho- rum numerus sit, quis recensere queat? De avaris scio per Pro- phetam à Domino dictum esse: A minimo vsq; ad maximum omnes auaritię student. Sed ego non minorem esse carnalium & impudicorum numerum, qui eò descendunt existimo: cum Theologi asserant, nullibi magis originalis peccati vim, quam in hac carnis cupiditate desuisse: in qua nõ solum impudicis actibus, sed etiam oculis, & nutibus, & verbis, & prauis cogita- tionibus ac desideriis miseri homines ita delinquent, vt etiam castum habeant fortasse corpus, non ideò tamen animum pudici- tum gerat. Vnde est illa D. Hieronymi exclamatio: Quis glo- riabitur castum se habere cor? Hierem. 6.

Vt autem homines ab huius vitij peste deterrea, nihil aliud præsentia dica, quàm quòd instate mortis hora, à qua nul- lus hominum eximi potest (quis est enim homo qui viuat, & non videat mortem?) vix vllum crimen morituri hominis pe- ius magis cruciat. Superbię quippe & auaritię peccata, hoc est, immodica pecuniarũ aut honoris cupiditas in animo sepe- tet, neque adeò frequenter in opus excurrit. At libidinosi ho- minis flagitia, hoc est, violata malis artibus fœminarũ pudici- tia per id temporis sese præcipue oculis obiicit, incredibilemq; metum & errorem incutit. Quo tempore vix quidquam aliud homo cogitare potest: quàm quòd salutis suę spem in dubium vocat. Tunc enim neque pecunię cupiditas mentem sollicitat, nam egredienti de vita diuitię superuacaneę sunt, nec ambitio- sum pulsat, cum homo se protinus in puluerem atq; adeò sterquilinum vertendum sciat. Sola ergo tunc vacuam ab omni terrena sollicitudine mentem futurę sortis cogitatio, & addendę ratio periculum angit. Quo tempore nihil magis rem hominis labefactat & concutit, quàm præteritorũ crimi- num memoria, quę ingenti quadam tristitia morituri animum afficit. Cui rei exemplo erit impiissimus ille Asię Rex Antio- chus, qui in hoc mortis agone cõstitutus, præteritorum crimi- num recordatione grauissimè torquebatur. Vnde ad amicos, qui tum illi aderat, Recessit, ait, somnus ab oculis meis, & con- uidi & corui corde præ sollicitudine: & dixi in corde meo, In quantum tribulationem deueni, & in quos fluctus tristitię, in qua nunc sum, qui iucundus eram & dilectus in potestate mea: Nunc verò recordor malorum quę feci in Ierusalem, vnde &

abstuli omnia spolia aurea & argentea; & mihi auferre habitantes Iudæam sine causa. Cognoui ergo, quia propterea inueniunt me mala ista, & ecce perero tristitia magna in terra aliena. Hoc igitur exemplo, fratres, intelligere licet quos estus & solitudines impudici animus hoc tempore pariat, cum ad mentem reuocat se non spolia aurea & argentea, sed animas pretioso filij Dei cruore redemptas perdidisse, & ad turpitudinis suæ consensum pertraxisse. Hic enim non sanguis Abel, sed Christi sanguis aduersus illum clamabit, seq; pollutum queretur cum animæ hoc sanguine redemptæ violatæ atque pollutæ fuerunt. Hic est igitur, fratres, spiritualis hydropisis morbus, quo maxima humani generis pars infecta est: ideoq; qui hos vicinæ mortis aculeos, quos diximus, euadere cupit, assiduis precibus ab hac peste se à Domino liberari postulet.

Sequitur alia pars Euangelij, quæ nos à superbia, & ambitione deterrens, ad humilitatis virtutem adhortatur. Cuius virtutis fructum Dominus celeberrima hæc sententia, qua Euangelium clauditur, exposuit: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur.* Hæc de Euangelica lectione: nunc Sabbathi occasione de festorum religione, quæ oratione, gratiarum actione, diuinatumque rerum meditatione sanctificabitur, disseramus.

TRACTATIO THEMATIS.

Si licet Sabbatho curare? Quisquis veteris testamenti volumina paulò diligentius etiuoluerit, nõ satis mirari poterit, quanta cura Dominus Sabbathi religionem commendauerit. **Exod. 10.** Memento, iquit, vt diem Sabbathi sanctifices. Sex diebus operaberis, septimo autem die Sabbathum Domini Dei tui est, nõ facies omne opus in eo tu & filius tuus, & filia tua, seruus tuus & ancilla tua, iumentum tuum, & aduena, qui est intra portas tuas. **Gene. 2.** Sex enim diebus fecit Deus cælum, & terram, & mare, & omnia, quæ in eis sunt, & requieuit die septima: idcirco bene **Exod. 31** dixit Dominus diei Sabbathi, & sanctificauit eum. **Exod. 31** que 31. videte vt Sabbathum meum custodiatis: quia signum est inter me & vos. Hoc est, hoc publico signo volo, vt ab omnibus nationibus religionis meæ cultores, ceterisque hominibus dissimiles agnoscamini. Quod ita fuisse ethnicus etiam Poeta docuit, quando hoc signo hunc populum cæteris dissimilem esse testatus est, cum dixit:

Quidam sortiri metuentem sabbatha patrem.

Isa. 56. 17. Iam verò quid sabbathum pie colentibus promiserit, per Ieremiam declarauit, cum dixit: Custodite animas vestras, & nolite portare

re pondera in die sabbathi. Sanctificare diem sabbathi. Si audieritis me, dicit Dominus, ut non inferatis onera per portas ciuitatis in die sabbathi, nec faciatis in eo omne opus, ingrediatur per portas ciuitatis huius reges, & principes, & habitabitur ciuitas hæc in seipiternum. Denique tanta reuerentia hic dies a religiosis quibusdam Iudæis quodam obseruatus est, ut ne arma quidem quibus se ab inuasoribus tueretur, eo die capere auderent, priusquam ab hostibus trucidari, quam sabbathum violare mallent. Quod ex primo Machabæorum c. 2. aperte liquet. Denique hæc sabbathi religionem singulari quodam miraculo Dominus confirmasse dicitur. Refert. n. Baptista Fulgosius, in terra fluuium quendam fuisse, cuius aqua diebus sabbathi solito more minimè flueret. Unde & fluuius ipse hac de causa Sabbathus est appellatus.

1. Mar. 2.

Quid igitur? Adeone otium atque cessatio grata Deo est, ut ea de causa nola erit quidquam aliud esse tanta diligentia prescriptum, & tam sæpè in sanctis literis usurpatum? Cum enim (ut Saluator ait) Deus spiritus sit, spiritualiumque præcipue virtutum, hoc est, charitatis, benignitatis, iustitiæ, misericordiæ, & humilitatis, ceterarumque similibus virtutum amator, cur tanto operè externam hanc seruilium operum cessationem tot modis commendatam esse voluit? Ad hoc igitur respondemus, cessationem & otium non admodum Deo grata esse. Sed illud tamen officium esse illi gratissimum, quod sine aliorum vacatione commode obiri non potest. Quod tandem illud est? Mentis in Deum salutis & vitæ nostræ authoris eleuatio: quam orationis nomine significamus, quæ animum requirit vacante, liberum, tranquillum, & ab omnibus non modo curis, sed etiam externis occupationibus expeditum. Hinc ipse Dominus: Vacate, inquit, & videte, quoniam ego sum Deus.

Ioan. 4.

Psal. 45.

Orationis autem nomine duo singularia eius officia comprehendimus videlicet petitionem, & gratiarum actionem: quorum alterum futurum tempus, alterum præteritum spectat: & alterum ab infirmitatis & miseræ nostræ consideratione, alterum à diuinæ beneficentiæ recordatione proficiscitur. Infirmitatis enim nostræ cognitio nos ad diuinam opem assidue flagitandam impellit: beneficiorum autem diuinorum recordatio, ad diuinas laudes & gratiarum actionem inuitat. Unde hoc de religione sabbathi præceptum partim ad veteris legis ceremonias, partim ad mores pertinet. Definitus enim sabbathi dies ad legis ceremonias spectat: ideoque à Christianis in diem Dominicum propter Dominicæ resurrectionis honorem commutatus est. Dei autem cultus, qui hæc duplici orationis officio illi exhibetur, ad mores

mores pertinet. Hoc autem suam hodie quoque vim retinet, quæ nulla unquam temporum mutatione cessabit, ideò de ea nobis in reliqua concionis parte differendum est.

Priori igitur loco de priori illa orationis parte, quæ petitionem complectitur, paucis differamus, quandoquidem alias de ea paulò fufius tractauimus. Huius porrò necessitatē & dignitatem non video quo commodiori exemplo vobis declarare possim, quam si ditissimam quandam atque inexhaustam auri venam esse dixerim, in qua si quis vna hora fodiendo laborauerit, cerum auri pondus extrahet, si verò duabus, duplicatam auri portionem eliciet: si verò tribus, aut quatuor, maiora adhuc & ampliora pretiosi huius metalli pondera defodiet: idè, illi sine vllò termino aut fine continget: quoniam ea vena adeò locuples est, vt nullo unquam tempore exhauriatur, sinò deficiat qui in ea, persequenda defudet. Est enim tanquam illud Heliæi oleum, quod nunquam manere destitit, quamdiu vasa vacua inueniuntur.

Simil.

Reg. 4.

II.

Iam, ad alteram orationis partem veniamus, quæ in gratiarum actione posita est, & à diuinorum beneficiorum pia consideratione proficiscitur. Huius autem necessitatē simul & dignitatem hac vobis ratione demonstrare conabor. Aiunt Theologi, charitatis virtutem (in qua totius Christianæ Philosophiæ summa consistit) statum quendam, vt illi loquuntur, præternaturalem in hac vitâ obriare. Ea namque in cælesti patria (in qua sumum bonum facie ad faciem videtur) velut in naturali suo loco residet, vbi nihil habet, quod ipsi aduersetur: quod contra illi, in hac nostra regione accidit: in qua multa habet sibi aduersantia. Quæ autè res in naturali suo loco manet, quam diutissime ibidè conseruentur, quod extra illum manentibus minime contingit. Sic aquæ gutta in mari diu conseruatur, in terra autem posita, breui temporis mora arida terra, & calido aere aduersus illam pugnante arefcit. Sic ignis in sua elementari regione incorruptus manet: at in hoc nostro orbe positus, nisi continua lignorum appositione foueatur, diu durare non potest. Vnde in lege olim Dominus sacrum ignem, quo hostiæ immolabantur assidua lignorum appositione conseruari præceperat ne deficeret. Ceterum charitatis ignis in hoc seculo extra suum naturalem locum manet, in quo multa (vt diximus) habet sibi infensa, atque contraria. Nam & caro nostra sibilis serpentis afflata, cum toto cupiditatum suarum satellitio, & variorum peruersorum hominum iniuriarum aduersus eam acriter pugnat,

Leuit. 1.

gnant, ea magis extinguere conantur, Vt omittam interim in-
 numeras occupationes, ad quas nos nature nostre necessitas
 edigit: quæ licet charitate non impugnent, multis tamen modis
 nos ab eius studio auocant. Qua ergo ratione huic incommodo
 confulemus? Certe non alia, quam ea, qua corporeum ignem
 in hac nostra regione conseruamus, assidua videlicet lignorum
 appositione. Quæ sunt autem ista ligna, nisi diuina beneficia,
 quorum consideratione hic amoris ignis in piorum mentibus
 tanto magis accenditur, quanto eadem deuotius cogitantur.
 Qua etiam consideratione & accepta beneficia tuebimur, &
 amplioribus augebimur. Vt enim diuina opes ingratis elabun-
 tur & excidunt, ita grati atque memores eas facillime conse-
 rant, maioraque in dies & ampliora virtutis ornamenta conse-
 quuntur. Nihil igitur est nobis tanta cura & studio prouiden-
 dum, quam vt diuina beneficia semper in memoria nostra in-
 deant; neque ea vnquam ex animis nostris affluere patiamur,
 omneque vite studium in diuine bonitatis prædicatione posita-
 mus. Sed quia vite curis distentus animus, & infinitis occupa-
 tionibus impeditus, ab hoc diuine laudis studio sepe deducit-
 tur, neque facile in tanta rerum humanarum turba & collutio-
 ne hoc officium tueri atque sustinere potest: ne paulatim nos
 Dei obliuio caperet, & negligentia religionis omnibus simul bo-
 nis euerteret: commodum fuit, septimo quoque die instaurari
 atque renouari numinis memoriam, Deiq; summi benignitate
 illius mentione crebrius repetita vehementius animis inculpi.

Sed quoniam inter diuina beneficia primum quod animis
 occurrit, est vniuersæ nature constitutio, ideo illum potissimum
 diem singulari religione colendum esse Dominus præceperat,
 quo primum natura perfecta, suisq; numeris absoluta, omni-
 bus muneribus suis perfecte fungi cœpit. Ob id igitur cum
 Deus septimæ diei otium sanciret, eam rationem apposuit, quod sex
 diebus cælum, terras, maria, & omnia quæ cæli ambitu conti- *Gene. 2.*
 nentur, effecisset, & septimo tandem die ab illa prima rerum mo-
 tione conquiescisset, quasi admonens, vt parenti & conditori
 eorum omnium gratias agerent, illumque ob tam admirandam
 fabricam assidua prædicatione celebrarent.

Quamuis autem propter hoc singulare beneficium condi-
 tori nostro plurimum debeamus, non minus tamen illi debe-
 mus, quod ea quæ initio mundi condidit, perpetua prouidentia
 conseruat: semper autem condita seruare, est eadem quodammo-
 do semper creare, cum illud ipsum esse, quod initio dedit, om-
 nipotenti virtute sustinet, ne deficiat. Quocirca iustissimum est,

vt qui semper in conseruadis nobis occupatus est semper à nobis debitis laudibus, & continua gratiarum actione prædicetur. Ad hoc autè nos Ecclesia in quotidiano sacrificio voce sacerdotis hortatur, cum ait: Gratias agamus Domino Deo nostro: cui populus respódet, Dignum & iustum est. Et ille populi responsionem continuans, & ad Deum orationem conuertès, rursus: *uerè*, inquit, dignum & iustum est. æquum & salutare, nos tibi semper & ybiq, gratias agere. Nullis verbis poterat magis hoc officium commendari, quàm vt semper & ybique fieret: hoc est, vt omni loco, & omni tēpore, Deo gratias ageremus: neque officium hoc vllò vnquam vel tempore vel loco intermitteremus, vt ipsa vita nostra nihil aliud, quàm perpetua gratiarum actio, & vox laudis esset. Quid enim iustius, quàm vt semper illum cogitemus, qui semper nobis adest, semper vitam inspirat, semper in conseruandis, tuendis & alendis nobis ita occupatus est, vt si vel tantillum prouidentia suæ oculos à nobis auerteret, in nihilum prorsus vnde conditi sumus, recideremus.

Adde quòd non solum tibi vni intendit, sed omnibus superioris atque inferioris rebus propter te. In tui namq. gratiam perpetuo cælos atque sydera torquet, elemēta regni, terras fecundas, maria piscibus complet, aërem alitibus ornat, fruges, herbas, & varia virgultorum genera in tuos vsus procreat, sine quorum obsequio & fructu vita ipsa stare non posset. Pater meus, inquit ille, vsque modò operatur & ego operor, quia videlicet ex quo mundum condidit, nunquam ab hominibus iuuandis variisq. beneficiis ornandis conquiescit. Quæ cum ita sint, cur vitam tēpus erit, quod ab eius laudibus vacare debeat, à quo tam multis modis vita nostra iuuatur. Mos apud mercatores est, vt diuersis in locis positi, mutuas sibi operas præstēt, vt ille mea, ego contra illius negotia curem. Cum enim ego sim Hispani, ille Romæ dum ille Romæ agit quæ mea sunt, ego Hispani dirigam ter quæ illius sunt exequor. Cur ergo non præstem ego Deo quod homini præsto: Si in cælo reidens indefessa cura & prouidentia salutis meæ curam gerit, cur ego, qui in hoc inferiori mundo vitam ago, nõ illius cultus & honoris ratione habeam. Cum semel Dauid apud Achis regem Geth de vita periclitaretur, diuinòq. beneficio ex præsentis illo periculo ereptus fuisset. Psalmum illum edidit, cuius initiũ est: Benedicam Dominum in omni tēpore, &c. Quia enim vir sanctus amissam penè vitam ope diuina se recuperasse cognouerat, dignissimum iudicauit, vt beneficio Domini seruata vita non iam auct. bi aut ieculo, sed soli illi, militaret, à quo seruata esset, totaq. ea in liberatio-

Ioan. 5.

Simile.

Psa. 33.
Reg. 21.

is sui laudibus prædicâdis cõsumeretur: ideòque ait: Benedicã
 Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Si
 ergo semel seruata vita hoc perpetuum laudis sacrificium exi-
 git, quid ea debeat quæ indefessa Domini cura & providentia
 perpetuò conseruatur: quis igitur tantus hic stupor est, vt cum
 tot diuinis beneficiis circumfluamus, cum omnia, quæ oculis
 æternimus beneficia diuina sint, cum lux, qua videmus, terra,
 quam calcamus, aer, quo spiramus, cælum, quo tegimur, vita
 quam viuimus, fruges et fructus, et cætera omnia quibus ali-
 mur, indumur, curamur, beneficia eius sint, nunquã illum re-
 colamus, nec illum esse cogitemus, sine quo esse nõ possumus?
 Itaque nos dæmone operante, eo stuporis atque dementiæ ad-
 ducti sumus, vt similes esse videamur mente captis hominibus
 qui in Xenodochiis cõmuni reipub. stipendio sustentantur: qui
 tamen quoniam mentis impotes sunt, hoc beneficium non a-
 gnoscunt, neque benefactoribus gratias agunt. Itaque more pe-
 cudum iis quæ illis exhibentur, sine vllâ grati animi significa-
 tione vtuntur. Hos igitur atque adeo pecudes ipsas imitari vi-
 dentur, qui diuinis beneficiis fruente, adeo stupidi et amentes
 sunt, vt nunquam mentem in Deum attollant, neque vllâ tan-
 torum donorum recordatione tangantur.

III

Est & aliud, quod in hoc creationis beneficio, quod Sabba-
 this recoli Dominus præceperat, considerandum sit. Scimus
 enim, hanc tantã mundi fabricam, qua nihil neque maius, neq;
 melius, neque pulchrius, neque perfectius, neq; admirabilius
 oculis in hac vita vsurpare possumus, à Deo, hoc est ab immen-
 sa potentia, sapientia, & bonitate profluxisse. Diligenter ergo
 inquirendũ est, in cuius rei gratiam hic tantus artifex hoc pul-
 cherrimum & admirandum opus molitus fuerit. Diximus au-
 tem sæpã aliã, hoc opus Deum quidẽ non sibi (qui nullius rei
 indiget) condidisse, nõ Angelis qui corporis expertes corporeo
 loco non egent, nõ postremo brutis animantibus, quæ cum ra-
 tione careant, neq; conditorẽ suum nosse, neq; pro perceptis be-
 neficiis gratias agere possunt. Relinquitur ergo hanc tantã fa-
 bricam in hominis gratiam fuisse editã. Quæ res vel ex eo pa-
 tet, quòd omnia, quæ in hoc inferiori mundo edita sunt, homi-
 ni deseruierunt: Si ergo hoc tam præclarum opus in hominis vsũ
 & gratiã Deus edidit, ipsum, quæso, hominem, cui tam insigne
 palatiũ apparauit, in cuius rei gratiã cõdidit. Num vt in eo lu-
 deret: vt otia retur: vt genio indulgeret: vt voluptatib' se dede-
 ret: vt rēpus omne in chartarũ ludo cõsumeret, vt vineas & oli-

ueta plantaret: ut bellis finitimos lacefferet, & maria infestis
 classibus occuparet? Quis hoc sanus imo & insanus dicere au-
 deat? Summū illū videret atq; præcellētissimum numē in ha-
 rum rerum vilissimarum & noxiarū gratiam tam insigne opus
 condidisse. In quem ergo finem hominem procreauit? Certe ut
 conditarum rerum admonitu conditorem suum, atque opi-
 num partem agnosceret, diligeret, eiusque præceptis obtem-
 peraret, & pro tātis beneficiis gratias agens, nra oribus dignus
 efficeretur. Hic igitur finis tāto opifice, & tam nobili creatura,
 quæ diuinæ similitudinis imaginem gerit, dignus erat ut illi vi-
 delicet creata omnia, ipse verò vni creatori seuiret. Quoties
 igitur homo in eius vel obsequio, vel laudibus prædicandis oc-
 cupatur, officio suo fungitur, tunc id, cuius grana & ipse in mi-
 ro & mundo propter ipsum conditus est, ueliter exequitur.
 Quamdiu verò hæc debita officia omnino prætermittit, & ca-
 nis cupiditatibus totus indulget, tunc is & frustra viuit, & fru-
 stra atq; immeritò illi mundus obsequitur & famulatur. Tunc
 etiam veluti fur est & latro, qui Domini sui stipendiis fruatur,
 nec tamen debitum religionis & honoris penlum illi exolvit.

Si hoc igitur ita esse non modò fides, sed ipsa quoque ratio
 conuincit: quid queso indignius, quid iniustius, quid monstro-
 sius: quàm quod passim cernimus, nempe infinitam propè ho-
 minum multitudinem esse, qui nec huius vnquā beneficii me-
 murerunt, nec cur atit in hunc mundū missi, aut in quem sine
 conditi sint, memoria recollit, vitæque omnem sine vilo bono-
 rum operum fructu aut in chartarū ludo, aut in scædissimis ve-
 lupratibus, aut in fraudibus & dolis, aut in diuitiis iure vel iu-
 ria congerendis perpetuò consumunt? Ut autem huius rei in-
 dignitatem vobis ob oculos ponā, fingamus esse regem potent-
 tissimum, qui filium aliquem Ecclesiæ ministerio destinaret:
 quem ideo ad insignem aliquam Academiam Theologicis &
 Cononicis disciplinis erudiendum mittat: cui tamen antea pa-
 latium amplissimū regia magnificētia dignū exædificari præ-
 ceperit, & regis opibus, omniq; apparatu splendidissime inllu-
 xerit: in quo etiam perlucentes & irriguos fontes induxerit, &
 amantissima viridaria conseruerit, in quibus se regis filius post
 studij labores recrearet. Si igitur is in hoc palatio constitutus,
 neque scholas adiret, neque librū manibus sumeret, neq; vilius
 prorsus disciplinæ studio vacaret, sed tempus omne in charta-
 rum ludo, in venatione, in equis & canibus alendis insumeret,
 quantam, queso, admirationis, imò & offensionis materia om-
 nibus præberet? Tam verò parer ipse cum hoc resciret, quo me-

Simile.

ore atque pudore afficeretur, cum consilia sua, ac totum illū
 regium apparatus irritū fuisse animaduerneret? Si hoc igitur
 acinus indignissimū esse omnes iudicamus, fratres, quale, quē
 erit, cœlestem regem amplissimū huius mūdi palatium tot
 pibus atque diuitiis instructū, cœlum tot pulcherrimis astris
 distinctum, terram tot plantarū & virgultorum, totque flumi-
 ni & fontiu amœnitate ornatā, totque aliis rebus ad humanæ
 vite vsū redundantem extruxisse, vt homo his diuinis opibus
 fruens, vitā omnem in conditoris atque optimi parentis sui ob-
 sequiū expēderet: qui tamē vsque adeo ab hoc tā debito offi-
 cio abhorreat, vt nihil minus cogitet, nihil minus curet, nihil
 minus agat, quā quod maximē agere debuisset? Et neq. a quo
 sit conditus, & in quam finem cōditus animo voluat: sed vitam
 omnem in perpetua Dei diuinorūque mandatorum obliuione
 traducat: & ita viam, quasi ad nihil aliud, quā ad ludū, & vo-
 luptatē, & otium, & diuitias cōgerēdas natus esset. Quo quid
 esse indignius, quid iniustius, quid monstrosius potest. Frustrā
 igitur, miser homo (quod ad te attinet) conditus es, frustrā tibi
 soli licet, frustrā terra germinat, frustrā mare cibū & comēta-
 tum præbet, frustrā denique & immeritō omnis creatura tibi
 deseruit, quando tu omnium conditori non modō nō seruis, sed
 multis etiam sceleribus offendis. Quis hic dæmonis vim & po-
 tentiam nō agnoscat, qui tam de nris tenebris multorum homi-
 num pectora circumfundit, vt inter tot diuina beneficia consti-
 tuti, neque conditorē suū cogitent, neque pro tantis beneficiis
 magis gratias agant, quā muta pecora, cum vel præsepibus
 inhiant, vel ad pabula ducuntur? Quid pecora dixi? Imō pecori-
 bus ipsis stupidiore esse Dominus per Prophetam clamat, cū
 ait: Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini
 sui, Israel autē me nō cognouit, & populus meus nō intellexit

Esaiæ 1.

Ex hoc igitur sine curis gratia mundus à Deo conditus sit
 aperte liquet, & quā detestanda sit eorum hominum peruer-
 sas, qui nullam finis huius rationem habentes, se totos non
 conditoris sui, sed dæmonis obsequio dediderunt. Huius certē
 rei indignitatem ne ipsæ quidem beatæ mentes aut pro digni-
 tate concipere, aut vllis verbis explicare, possent. Orāus ergo
 Dominus est, vt ipse nobis sensum aperiat, ipse mentem donet,
 qua huius rei magnitudinem aliqua saltem ex parte agnoscen-
 tes, illum toto pectore diligamus, illum semper intueamur, illi
 pro tot tantisque beneficiis gratias semper agamus, illius mā-
 gis obtemperemus, priusque vitam & omnia quę in vita cha-
 ra sunt, petere patiamur, quā inuētam illius maiestatem vel

eiusſima etiam in re violemus. Hoc enim affectu, his ſtudiis et illius gratiam in præſenti vita, & gloriæ conſortium in futuro percipere merebimur.

In eadem Dominica Decima lexta poſt pentecoſten concio ſecunda: in qua poſt Euangelicæ lectionis explanationem humilitatis virtus multis nominibus commédatur cauſæque redduntur cur ea radix & fundamentum virtutum eſſe dicatur.

THBM. *Omniſ qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.* Lucæ 14.

HODIERNA Sancti Euangelij lectio, dilectissimi, duas complectitur partes, quarum altera in ſigne miraculum, quod Dominus in die Sabbathi edidit, altera egregiam humilitatis laudem complectitur; de qua poſt Euangelicæ lectionis explanationem (ſi per tempus licuerit) diſſeremus. Conſtat autem virtutem hanc aliarum virtutum, ac totius Chriſtianiæ fundamentum eſſe. Vnde Leo Papa; Tota, inquit, Chriſtianiæ ſapientiæ diſciplina non in aſtutia diſputandi, neque in appetitu laudis & gloriæ, ſed in vera & voluntaria humilitate conſiſtit; quam Dominus Ieſus ab utero matris uſque ad ſupplicium crucis & elegit, & docuit. De huius igitur virtutis laudibus in præſenti concione pauca dicere ſtatui, ſi prius tamen Euangelicæ lectionem explanauero. Vt hoc autem argumèti genus ualide ac religioſè tractare, & audite valeamus, cæleſtem opem ſacriſſimæ Virginis interceſſione ſuppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Prior ſacræ huius lectionis pars (ut modò diximus) hydro-
 pici rationem continet: quæ nobis in huius concionis initio
 inutilem aut parum neceſſariam diſſerendi materiam præbe-
 t. Hydropiſis enim (ut Beda hoc in loco ait) morbus eſt ab aquoſo
 humore procedens: *Hydropis enim Græcis aqua eſt: unde hydro-*
piſis morbus appellatur; propriumque hydrofici eſt, quò mag-
biberit, eò magis ſiti æſtuare. Vnde rectè hydropticus auaro
 ſiti comparatur: qui, quò magis opes auget, hoc maiori eam
 ſiti ac deſiderio laborat. Non enim temerè dictum eſt.

Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit.

Paululum, fratres, in hoc Euangelij limine ſubiſtamus. Videmus enim multos eſſe inter nos, qui hoc hydropiſis morbo, hoc eſt flagrantiffima diuitiarum ſiti laborent; nec diuitiarum modum ſed omnium etiam eorum, quæ vulgus hominum bona vocat

quæ Ioannes Apostolus, in triplici differentia esse docet, cum
 ait: Omne quod est in mûdo, aut est concupiscentia carnis, aut
 concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ. Non decet autem
 hæc communia hæc generis humani mala sine verbi Dei reme-
 dio relinquamus. Quod igitur his morbis medicamentum ad-
 hibebimus? Hoc ipsum certè, quod nobis hic hydropicus ostē-
 dit, cum se ante verum animarum atque morborum omnium
 medicum præsentem exhibuit. Hic enim ab eo non quidē ver-
 bis, sed miseræ suæ ostensione & vehementi desiderio salutem
 petebat: quod genus petitionis Deo gratissimum est. Hinc D.
 August. Desiderium, inquit, tuum oratio tua, & cōtinuum de-
 siderium, cōtinua oratio. Quantū verò huiusmodi oratio apud
 Deum valeat, Propheta explicuit, cum dixit: Desiderium pau-
 perū exaudiuit Dominus. Sic igitur vos ipsos, fratres, huius hy-
 dropici exemplo ante cælestem medicum cōstituite, animarū
 vestrarum hydropisim, hoc est, mentis tumore, sitim, ardorem,
 etrumque odore ante illum exhibētes, vt qui verus animarū
 medicus est, tot mala vestra curare dignetur. Quid, quæso, fra-
 tres, his noctibus, quæ iam longiores esse cœperunt, agitis? cur
 non aliquam saltem temporis partem animarum vestrarum
 curationi impeditis? Consurge (ait Propheta) ic nocte, in prin-
 cipio vigiliarum, & effunde sicut aquam cor tuum ante Domi-
 num. Quid est, effunde? Nihil intra te sit siue occulto rum vul-
 nerum, siue piorum desideriorum, quod non sapiētissimo me-
 dico, & amantissimo parenti deregas atq; proponas, qui nō mi-
 nus ad curandum pius, quàm ad præstādum quod voluerit po-
 tens est. Sic igitur cū illo agas: Respice, quæso, Domine, hydro-
 picū hūc vanitatis, & superbiz tumore inflatū: Respice omnes
 animæ & corporis mei vires mille modis infectas & vitiatas, in-
 tellectum cæcutientē, voluntatē ægrā, appetitū rebellem, sen-
 sus corporis ad malū pronos, & corpus ipsū deliciis & volu-
 ptatibus inhians. Respice, Domine, tetrū oris mei odore, à quo
 iam multa verba inhonesta, turpia, inuidiosa, iracunda, & vana
 prædierūt. Respice insatiabile cordis mei sitim, quæ nullis opi-
 bus, nullis honoribus aut voluptatib⁹ satiatur. Tu ergo, Domi-
 ne, qui adiutores in opportunitatibus, & in tribulatione, quiq;
 nulli creature tuæ dees, ne perichitāti mihi desis. Vbi quæso mi-
 sericordia tua cōmodius, quàm in mea miseria subleuāda collo-
 cabitur: vbi immēse opes tuæ copiosius, quàm in sūma inopia
 meditanda expēdentur? vbi medicina tua magis, quàm in hoc
 insanabili meo morbo curando vim suam exeret. His ergo de-
 sideriis, fratres, his vocibus, hoc affectu spiritualis hydropis
 curatione m

I. Ioan. 2.

August.

Psal. 10.

Thren. 2.

Psal. 9.

curacionem (qua totū penē genus hominū laborat) à celestia
 lo medio flagitare debemus, cum nullus morbus insanabilis est.
 Sed tam hydropi cum missum faciētes, ad Phantasos hoc est
 ad conuulsas Domini veniamus: De quibus Euāgelista subdit
Et ipsi obseruabant eum. Scire videlicet volentes, an in Sabbatho
 curaret (quod apud illos inmane sacrilegium erat), ut ipsum in
 rodiūm atque inuidiā tanquam Sabbathi violatorem vocarent.
 Cum enim inuore & inuidia propter magnifica Domini opera
 trerentur, hac ratione se illa deprimere posse putabāt, quod
 in Sabbatho cōtra legis prescriptionem ederet. O fratres, quan-
 tam inter germanam veramque charitatem & inuidiam dulci-
 men est, Charitas enim (vt D. Greg. ait) aliena bona amanda
 facit sua, inuidia autem eadem odio habēdo, in pectoris sui ve-
 rit vulnera. Tot enim dolorum aculeis laucatur, quot bona in
 domo cernit aliena. Depingitur beatissimus martyr Sebastia-
 nus sagittis vndiq; confossus: ceterum si cui hominis inuidia
 ctus cernere liceret, totidem in eo sagittas, hoc est, dolorū ac-
 leos deprehenderet; omnes enim aliorum felicitates suas duci
 esse miseras & (vt eleganter poeta finxit) tibi præcipue lachry-
 matur, vbi nil lachrymabile cernit. Quis autem verbis cōsequi
 possit, quas in mundo strages inuidiæ pestis ediderit. Inuor
 Gen. 4. Cain Abelem fratrem occidit. Ob inuidiam prærepta benedi-
 ctionis, Esau Iacobō fratri mortem minitatus est. Inuidia, cuius
 Gen. 27. dem Iacob alios impulsit, vt innocentissimum Ioseph fratrem
 venderent in Ægyptum, eō quod à patre plusquā fratres eius
 Gen. 37. diligeretur. Inuidia Saulem adēgit, vt sanctissimum Dauidem
 hostili odio prosequeretur, nec vllum ei respirandi vel tempu-
 I. Reg. 16. vel locum daret, quod videlicet cantatrices mulieres misere tan-
 tum hostium victoriam illi, Dauidi autem decem millium præ-
 Num. 16. berent. Inuidia quoq; fecit, vt Datan & Abiron populum in de-
 fertō aduersus Moysen concitaret, quos nouo & inaudito sup-
 plicij genere terræ hiatus absorbit, corpūsq; simul cū animo
 in tartarum præcipitavit. Denique inuidia omnium, quæ vnquam
 in mūdo contigerunt, terribissimū facinus commisit, cum ipsius
 Dei filium, mundique Saluatorem atrocissima & indignissima
 nece in cruce sustulit. Quæ res vel ipsum etiam iudicem mi-
 Mat. 27. nimè latuit. Sciebat enim (vt ait Euang.) quod per inuidiam
 Iudæi tradidissent eum. Nec de sunt auctores nō contemnēda
 qui primum excellentissimi illius Angeli peccatum inuidiam
 fuisse dicant: quod eūm is intellexisset Dei verbum rationali
 creature in vnitare personæ copulandum, honorem hunc ho-
 mini inuidit, quem sibi deberi existimauit. Quod si hoc mi-
 m

receptur, cerrè inuidiam fuisse constat, quæ diabolum im-
 pel-
 lit, vt primum generis humani parentem in crimen impel-
 let, mortisque sempiternæ reum faceret. Sic enim legitur: *Sap. 3.*
 Inuidia diaboli mors introiit in orbem terrarum. Imitantur
 autem eum, qui sunt ex parte illius. De quo crimine illud non
 commodè dici poterit, quòd cū cæteris criminibus vniuersa ge-
 nennæ pena destinata sit, hoc duplici gehēna punitur, hoc est,
 non ea solum quam in altera vita confitemur, sed in hac etiam
 patitur: quia dum inuidus aliorum felicitate vitur, suam quodā-
 modo gehennam patitur. Sed hæc antiqua. D. autem Gregor. *Gregor.*
 in Dialog. Execrandum ac penè incredibile liuidi hominis *in Dial.*
 genus commemorat. Ait enim presbyterum quendam Flo-
 rentium nomine. tato inuidiæ liuore in B. Benedictum propter
 sanctitatem eiusdem sanctitatem & nominis claritatem exarsisse,
 infectum veneno panem velut xenolum quoddam ad illum
 miserit, vt vitam veneno eriperet, cui famam eripere non pote-
 rat. Sed cum hæc tam dira fraus virum sanctum minimè laque-
 rat, aliud celestissimum & inauditum facinus vit impius exco-
 gitauit. Cum enim magistrum ledere non posset, ad illaquean-
 das discipulorum animas se conuertit. Septem namque nudas
 cellas ante eorum conspectum saltare & choreas ducere fecit.
 teneras discipulorum mentes ad impudiciam hoc spectaculo
 conuocans, hæc saltem ratione magistro incommodaret. Vir au-
 tem Dei dans locum iræ, alio secessit. At supernus, ille mundi
 iudex hoc tam execrandum facinus impunitum esset noluit.
 Cum enim vit sanctus adhuc in itinere esse, ea pars domus, in
 qua Florentinus habitabat, cum illo & supra illum corruit & ex-
 cecidit. Sic enim vindex malorum Dominus & inuidi hominis
 corpus extinxit, & animam perpetuo cruciandam sempiterna
 morte damnauit. Vt iusto Dei iudicio animam ipse suam per-
 deret, qui aliorum perdere volebat.

I.

Hæc igitur inuidie pestis fratres, (vt ad institutū redeamus)
 inuidia impulit, vt Dominum Salvatorē tot modis infecta-
 retur, quòd gloriā suā illius gloria, hoc est, clarissimis virtu-
 tum exemplis, singulari doctrina, & admirandis operibus obscu-
 ri viderent. Hæc igitur de causa in hodierna sancti Euangelij
 actione obseruabant eum, an sabbatho curaret, vt sic tandem
 eius accusandi, atque traducendi ansam arriperent. Quorum
 Dominus mērem intelligens, quærit ab illis, *Apliceat sabbatho*
curare. At illi tacuerunt, vt videlicet silentio suo curadi occasio-
 nem illi præberent. O fraudulentū, dolosumque cōuiuū quod
 in spiritu

Jerem. II.
Luce 11.

in spiritu Prophetam vidisse apparet, cum mysticè loquens impios aduersus Christum loquentes inducit: Mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum de terra viventium. Iudas igitur osculo & pacis signo Dominum prodidit, isti autem eundem ad conuiuium vocantes, læthale virus animo inclusum gestabant.

At mitissimus agnus etiam si intelligeret quo animo lupi illi ipsum ad conuiuium vocarent, ea tamen animi sinceritate & candore vsus est vt quasi nihil horum intelligeret, conuiuium eorum minimè repudiaret, siue quod hydropicum sanare, siue quod eos à cecitatis & superstitionis suę morbo liberare vellet. Eorum ergo insidiosum silētium negligens, manu sua sanctissima apprehensum hydropicum sanauit, ac dimisit. Qua in re saluberrimum, atque necessariū magnanimitatis nobis præbuit exemplum, vt vana hominū iudicia, & errantes opiniones contemnamus: neq; ab eo quod rectum & officiosum est, oblatrantium hominum causa deducamur. Aliud enim est offensionis & scādali causam dare, aliud accipere: quod quidem Phariseorum scandalum esse dicitur. Vnde duplex scandalum Theologi esse statuunt, actiuum videlicet, & passiuum: quorum illud semper fugiendū, hoc verò cum nos ab officio reuocat, vt plurimū negligendū est. Animo igitur magno & excelso nobis opus est, vt voces & stulta vulgi iudicia despiciamus. O quanta pace, & vera libertate fruuntur, qui hoc animo sunt, qui non temeritate, sed iudicio nō humano metu, sed Dei timore, non vulgi opinionibus, sed diuinis legibus vitā suam moderantur! Quam dira autem illorū seruitus est, qui nihil cōsilio, nihil iudicio designant, sed se totos ad multitudinis voces, & opiniones & accommodāt, qui omnibus in rebns nō quid ratio, quid consiliū, quid lex diuina præscribat, sed quid mundus dicturus sit, semper attēdunt! Itaque infælices isti nec Deo, nec sibi ipsis, sed seculo, alienisque oculis viuunt, ex illius placitis atque ore pēdēt, miserā in omni vita seruitutē seruientes. Quid enim abiectius, quā ex rudis vulgi quod bellua multorum capitum esse dicitur,) opinione pendere? Ab hac igitur misera seruitute nos hodie Saluator exemplo suo reuocat, cum Phariseorū offensionē contemnens, apprehensum hydropicū in eorū oculis & aspectu sanauit.

Deinde vt eos à grauiori cecitatis morbo curaret, ait, *cum vestrum asinus aut bos in puteum cadit, & non continuo extrahis illum die sabbathi? & non poterant ad hæc respondere.* Hac interrogatione Phariseorū cecitas & avaritia apertissimè declaratur qui nefas esse putabāt: hominē in sabbatho curare, cum iustum esse crederēt, periclitāti boui succurrere. Mira sanè iudiciorum peruersitas.

peruersitas. Cum enim constet charitatis legem à Domino nō ad brutorum animantium, sed hominum salutem latam esse, isti adeo præpostero iudicio erant, vt eam erga pecudes, non autē erga homines seruandā esse decernerent: quando quidē periclitātes boues in Sabbatho curādos; homines verò negligēdos esse iudicabāt. Quo quid esse dementius, quid magis præposterum, quid ab omni humanitate, magis alienū poterat? Quid verò si huiusmodi tæcitas, fratres in nostris quoq; moribus deprehēdatur? Quā multi enim sunt, qui maiorem iumentorū suorū, quā animarum seruatorum suorū curā habent! quos cū videāt carnis vitis inquinatos; diuinorūq; mandatorū ignaros, adeoque ab omni Dei cultu alienos, vt ne festis quidem diebus diuino altaris sacrificio assistant, nullam tamen illis curationem adhibēt, sed in sceleribus suis eos & viuere & mori sinunt. Quā de re sic D. Bernar. Ægrotat, inquit, equus, & queritur remedium, periclitatur subditus, & dissimulatur. Cadit asinus, & est qui subleuet, perit anima, & non est qui recogitet.

II.

Hic locus admonet, fratres, vt de festorū sanctificatione dicamus. Scitis autē sabbathi obseruationem in Dominicū diem trāslatum esse; in quā etiam seruilia opēra prohibentur. Quorsum hoc? Certē vt hoc ipso die à seruilibus operibus feriat, animę nostrę saluti vacaremus, & cōtractas ceteris dieb. peccatorum sordes hoc die expiaremus? & qui ceteris diebus terrena tractauimus, hoc die cęlestia tractaremus & qui curis & laboribus negotiorum distenti, animę curā negleximus, hoc die eius curam ageremus. Hoc igitur consilio dies festi diuina & humana authoritate sanciti & consecrati sunt. Quis autē hoc in loco iustis lachrymis innumerabiliū hominū abusum deslere queat? Vique adeo enim vulgus Christianorum Dei & Ecclesię consiliū inuertit, vt nullo die licentiū viuat, quando quidē hoc die nō Deo, diuinisq; rebus, sed Veneri & Bacchō fœdissimā seruitutē seruiat. Hūc diē ad epulas & conuiuia, ad ludos præstolantur, in quibus sanę ludis & rixę, & contentiones, & iuramēta, & periūria, & interdum etiā horrendę blasphemię in Deum sanctosq; iactantur. Hoc die puellę se diligētius comunt & ornant; variisq; pigmentis naturę colorem adulterant, vt formosus diaboli lequeus efficiantur: cū scriptum sit: Propter speciem mulieris multi petierunt, & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. Hoc die adolescentulorū greges urbem inambulantes, turpissima inter se colloquia miscunt, & lasciuos oculos per cuncta eius loca circūducunt, quibus corrupto saltem affectu

Esaiæ 65.

affectu, prauisque desiderijs animas suas polluât. Quid verò illos referâ, qui ab hac oculorũ petulantia non in profanis modò locis, sed in sacris etiã minimè abstinent: dum eos vel vagos & curiosos, vel etiã (quod est multò grauius) impudicos in templis circunducunt? Quid hoc aliud est, quàm sacra Deo loca vertere in lupanaria? Hoc est scelus illud, quod per Prophetam Dominus exaggerat, cũ dicit: Et faciebatis malũ in oculis meis. Quamuis enim vbique locorũ Deus sit, singulari tamẽ ratione in templis est, vbi sacratissimũ eius corpus adseruatur. Nũquid in hũc vsum naturæ conditor tibi oculos cõtulit, vt illis in eius offensionem abuterere Aristoteles quidem nullũ inter omnes corporis sensus pluris ab hominibus quàm hũc vidēdi sensum fieri asserit, quod iis plures rerum differētijs nobis demonstrēt. Denique homo vidēdi sensu priuatus, parum à mortuo distat. Quæ cum ita sint, quanta, quæso, peruersitas & ingratitude est, hoc tã nobilisensu pro quo semper opifici gratias agere deberemus, in eius iniuriã abuti & ipsi eius beneficijs tãquã armis benefactorem impugnare: quid, quæso, hoc scelere indignius? quid immanius? Iam verò quid illos memorem, qui toto tempore quo diuinum sacrificium festis diebus celebratur, à secularibus colloquijs nõ cessant? Quonã modo isti Ecclesię præcepto terrena tractantes eo tempore satisfaciunt? Non contētum enim vitam omnem in profanis sermonibus & negotijs trãfigere in illa etiam breui horula qua Deo vacare debuissent: ab his temperate nolūt. Quis verò illos ferre possit, qui eo etiam tempore, quo Dei verbum populo annunciat, quo animę suę morbis & salutem consulere deberēt, simili modo garrere ridere, & negari cum magna totius populi offensione minimè desistunt? O gentē peruersam, ò animos tenebris & densissima cæcitate oppressos! Quæ obsecro vobis salutis spes reliqua erit, si quo tempore Dei verbo mala vestra curare deberis, nõ modò non curatis, sed nouis etiam accessionibus cumulatis? Denique eò festorum sanctificatio deducta est, vt omnis vitę intemperantia atque licentia ad hunc præcipuè diem referuetur. Rabini veteres dixerūt Sabbathi sui sanctione ad eò offensus diabolos, vt ea die nullus in populi frequentia vnquam permanserit, sed omnes ab infestatione hominum cessa se hominibusque relictis, ad desertã & speluncas effugere. Sed dixeris hodie omne genus cacodæmonum nostris ferris illectum atque prouocatũ, vel ex latebris suis immundũ magno impetu prorũpere, vt hac diei festi opportunitate abutentes, miseris animas illaqueare & in sagena suã cõcludere possint. Itaq; quod ad præterita crimina expiandi

expiandi institutum est; nouis criminibus cumulandis feruit, quod ad animarum salutem sancitū fuit, in carnis voluptatem vertimus, ac postremo quæ dies cōsecrata Deo erat, diabolo & satellitibus eius militat. Inter horrenda facinora Athaliæ omnium foecinatū quæ unquam fuerunt, immanissimæ & impiissimæ, hoc in primis memoratur, quod sacra tēpli Dei vasa ad Baalis cultum destinauerit. Vt sūt igitur loca sacra, sic suo modo sūt etiā tempora Deo sacra. Quocirca hoc tēterrisimum Athaliæ crimen imitari vidētur, qui tempora Deo sacra in diaboli obsequiam vertūt. Quæ spes ægrotum salutis manet, cum is adhibitis salutaribus pharmacis non modo nihil promouet, sed etiam grauius ægrotat? Quid quæ sō supernum illū radice ad hos festorum violatores dicturum speramus, nisi quod olim iam dixit: Odi & proieci festiuitates vestras, & non capiam eorum cœtum vestrorum. Et iterum per Esaiam, Sabbathum, inquit, Neomeniam, & festiuitates alias non feram: iniqui sūt cœtus vestri. Kalendas vestras odiuit anima mea: facta sūt mihi molestia, laboravi sustinens. Quid his quæ sō verbis formidabilibus? Quid verò illud? quanto magis adhuc exanimescendum? Dispergam, inquit, super vos stercus sollemnitatum vestrarum. Sed quoniam hic Christiani populi abusus satis deplorari non potest, ad alteram lectionis Euangelicæ partem, quæ totam superbix detestatione & humilitatis commendatione posita est, veniamus.

III.

vbi ergo Dominus superstitionis morbum, quō Pharisæi laborabant, adhibita ratione sanare aggressus est, aliud multo grauius ambitionis malum, quō ad mortem vsque ægrofabant, proposita quadam parabola (quæ non procul à presenti conuicio aberat.) curare voluit. Sic igitur ait: Cum invitatus fueris ad nuptias, non recumbas in primo loco, ne forte hōi. oratio te sit inuitatus ab illo. & veniens qui te & illum vocauit dicat tibi: Da hunc locum, & tu incipias cum rubore nouissimum locum tenere. sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in nouissimo loco, ut cum venerit qui te inuitauit dicet tibi, Amice ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram similibus & discumbentibus, quia omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Hoc Domini consilium, fratres, etiam si ad literam accipiatur, non parum ad uitam ciuilem & conuictum cum hominibus valet. Ad quod nos etiam Salomon adhortatur his verbis: Ne gloriosus appareas coram Rege: & in medio magnatorum ne steteris. Melius est enim vt dicatur tibi: Ascende huc, quā vt humilieris corā

2. Par. 24.

Simile.

Amos 5.

Esaias 9.

Prover. 25.

Eccle. 3.

principe. Rursumque alibi. Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam, & coram hominibus. Quo in loco illud obseruandum est, ne captandi honoris, aut humani fauoris gratia infimum locum eligamus. Hoc enim non esset honorem fugere, sed ambire: & superba humilitate oculos hominum fallere.

Sed quoniam Euangelista hoc Domini consilium parabolam vocat, aliud utique præter id quod verba sonant, hac similitudine accipere oportet. Id verò est, vt nò in conuiuio solum, sed in omni vita sublimiorem locum, & mundi honores quanto poterimus studio fugiamus, quòd in loco excelso & magnis honoribus fulto periculù maius, & casus ex alto periculosior sit. Quid enim Dauide sanctius, quem Dominus virum secundum eorum suum appellauit, quemq; tot miraculis, & fauoribus & clarissimo Prophetiæ dono illustrauit? At is regium thronum conscendens, in superbiâ postea elatus, pristinaeque humilitatis oblitus, populum numerari precepit. Saul quoque (vt scriptura loquitur) erat electus bonus, & non erat vir illo melior in Israel: quietiam cum ad regni sedem quereretur, fugit atque delituit, ne regio diademate insigniretur. Qui tamẽ ubi ad regni solium euectus fuit, vt fortunam & dignitatem, sic animum mutauit, & superbo fastu triumphalem arcum post Antalechitarum victoriam diuinitus partam, erigi sibi fecit: atque in teterrima & atrocissima deinceps facinora lapsus est.

Hac igitur de causa sanctissimi quique viri maiori studio & contentione dignitates fugiebant, quam alij ambitent. Hinc enim Diuus Augustinus lib. De vita & moribus clericorum sic ait, Quod esse potui, esse nolui, nec tamen quæsiui esse quod sum. Elegi enim magis abiectus esse in domo Dei, quam habitare in tabernaculis peccatorum. Non enim in conuiuio Domini mei superiorẽ locum elegi, sed potius inferiorẽ & abiectum, sed placuit illi mihi dicere, Ascende superius, & post pauca, Ad eum inquit, timebam Episcopatum, vt quoniam cœperat esse iam alicuius momenti inter seruos Dei fama mea, in quo loco sciebam nõ esse Episcopum, non illò accederem. Cauebam autem hoc, & agebam quantum poteram, vt in loco salubriter humili, & nõ in alto periclitarer, sed Domino seruus non debet contradicere, cui placuit mihi dicere, Amice ascende superius. Hæc ille. Iam verò quid eius coætaneus Ambrosius fecit, quas artes non excogitauit, quid denique nõ designauit, vt episcopatum fugeret? Quid autem D. Gregorius memorẽ, quas is latebras non quæsiuit, quid non fecit, vt summum Pontificatum fugeret? qui nisi fulgentis

de

*Act. 17.**1. Reg. 13.**2. Reg. 24.**1. Reg. 11.**1. Reg. 13.**1. Reg. 15.**August.**Psal. 63.**Gregor.*

de celo columnę indicio deprehensus fuisset, nunquam ad eā sedem pervenisset. Quibus verō postea per omnem vitam lachrymis se à monasterio suo sublatum, & in sublimi loco positum desset? Similique affectu nostro penè seculo beatissimus Pater Antonius nihil non fecit, vt Florentinę sedis dignitatem effugeret, quam tandem Pontificiis literis adactus, recusare non potuit. Quid verò illud, quod Nicephorus refert, quàm mirabile? Cùm enim populus sanctissimum quendam Eremitam in Episcopum à Theophilo Alexandrino Patriarcha postulareret, & is illum conueniens, populi voluntatem significaret, vir sanctus diem vnum ad orandum & consilium Domini requirendum poposcit: cuiusque eius petitioni Theophilus annuisset, & sequenti die ad illum venisset, mortuum deprehendit. Itaque vir sanctus hac noua & insolita ratione, votis eius Domino annuente, oblatae dignitatis periculum declinauit. Nō enim virum sanctum latebat quàm magna secum pericula sublimis loci dignitas, & omnis humana prosperitas afferret. Hinc *Isidor.* D. Isidorus, Veri, inquit, sancti magis formidat prospera, quàm aduersa, quia prospera deiciunt, aduersa erudiunt.

Neque ab hac sententia ethnicorū quoque philosophia abhorret. Hinc Plutarchus: Per paucis inquit contingere fœlices esse & sapere. I Socrates etiam orator illustris: Stultus, inquit, bona fortuna tanquam ebrietate nimium furens, stultior euadit. Seneca præterea, Segetem, inquit, nimia sternit vbertas, rami onere franguntur, ad maturitatem non peruenit nimia fecunditas. Idem quoque omnibus euenit, quos immodera prosperitas rumpit. Denique D. Aug. magne ait virtutis esse cum fœlicitate luctari, magnæ fœlicitatis esse, à fœlicitate non vinci. Ad quod non abs re fuerit memorabile quoddam Philippi. Regis Macedonum exemplū afferre, qui vbi Athenienses partē Gręcię nobilissimā bello superasset, animum victoriæ sefe efferentē ratione compescuit. Et ne quid postea per contumeliam & factum committeret, instituit, vt quotidie in aurora excitaretur à somno his verbis: Surge rex, & hominem te esse cogita. Quid hic prius mirer? An virtutem ethnici hominis, qui hac ratione elationem animi comprimere voluit? An prudentiam, qui sic fœlicitatis naturam agnouit, vt hac ratione sese intra mensuram suam contineret? *Plutar.* *Isocra.* *Seneca.* *Simile.* *Augus.*

Hanc igitur nos hodie Dominus verè Christianam philosophiam in proposita parabola docet, vt humilitatem, & humilitatis officia & loca in omni vita sectemur, & sublimiora fugiamus, si mundi pericula declinare, & veram gloriam consequi desideramus,

desideramus. Quia omnis, inquit, qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Qua sententia quid Dominus hac proposita parabola docere voluerit, apertissime declarauit. Hac igitur sententiam fratres, quæ superbix detestationem & humilitatis commendationem continet, in reliqua concionis parte explicandam suscepi.

Tractatio tematis, vel alia concio: quæ post breuiorem Euangelicæ lectionis explanationem poterit adornari.

IIII.

Omnis, qui se exaltat, humiliabitur, &c. His verbis (vt intelligere potuistis) fratres, nos cælestis magister ad humilitatis studium & superbie odium adhortatur, de quibus nobis hodie ipso aspirante differendum, est. Hoc autem argumenti genus ad fideles omnes cuiuscunque ordinis sint pertinet. Ad *Matth. 19.* omnes enim in eorum Dominus ait. Amen dico vobis, nisi conuerſi fueritis & efficiamini sicut paruuli, nō intrabitis in regnum cælorum. Quicquid enim in sacris literis cum hac comminatione proponitur, non ad Euangelica consilia, sed ad præcepta reuocatur. De consiliis namque Dominus ait: Qui potest capere capiat. Verū inter fideles ipsos ad illos præcipue hæc doctrina pertinet, qui ambitionis morbo laborant, & ad mundani honoris amorem procliuiores sunt. His namque velut parietum inclinatio fulcris magis opus est, ne in eam partem ruant, ad quam paries deuergit: ne videlicet in præcipitium illud exturbentur, in quod ille decidit, de quo Saluator ait: Videbam Satanam sicut fulgur de celo cadentem. Vt hanc autem doctrinam pie & vtiliter audiamus, eadem ipsa virtute, quam predicamus, hoc est humilitate, indigemus. Hæc enim Dei verbum audire valiter solet. Hinc D. Gregorius illa Prophetæ verba explanans: *Esaia 40.* Dirigite viam Domini, sic ait: Via ad cor dirigitur, cum sermo veritatis humiliter auditur. Hac ergo mente, hoc affectu sermo Dei audiendus est: vt tanquam discipuli veritatis studio dilecti, nō curiositatis, aut vanitatis, aut leuitatis affectu audiamus.

Hinc igitur dicendi initium faciamus. Quicquid sacra volumina (in quibus Spiritus ille cælestis nos erudire dignatus est) diligenter euoluerit, non poterit nō vehementer admirari cum animaduertent, quam multis ac miris modis virtus humilitatis comendetur. Principio enim cum Christus Dominus in abſo-

lutissimum-

humillimum virtutum omnium exemplar propositus nobis ait, huius præcipue se exemplum; atque magistrum exhibet, eum ait, Diligite à me; quia mitis sum & humilis corde. Deinde si quis omnem eius vitam, hoc est initium, progressum, atque finem consideret, quid aliud frequentius in ea conspiciet, quam clarissima humilitatis exempla? Ad cuius imitationem nos Apostolus inuitat his verbis: Hoc sentire in vobis quod & in Christo Iesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit: & cætera, quæ sequuntur. Hoc est, Date, fratres, operam, vt hunc humilitatis affectum in vobis sentiatis, qui fuit in Christo Iesu: cui cum diuinitatis gloria rapina non esset qualis Angelo ruenti fuit, sed naturalis & propria, semetipsum tamen ex altissimo diuinitatis caluice in hanc tantam humilitatis abyssum deiecit, atque exinanuit, vt ignominiosissimum crucis supplicium cum maleficis hominibus subierit. Quo exemplo quod aliud ad imitandum vel mirabilius vel potentius proponi nobis potuit? Quæuis enim omnia & Angelorum & hominum consilia in vnum coi-
 rent, nullum maius virtutis huius exemplum vel desiderare, vel excogitare potuissent. Denique D. Gregor. totum Dominicæ incarnationis, atque passionis mysterium ad huius virtutis commendationem reuocat. Sic enim ait: Ad hoc filius Dei formam infirmitatis nostre suscepit: ad hoc inuisibilis non solum visibilis, sed etiam despectus apparuit, ad hoc cõrumeliarum ludibria illusionum probra, passionum tormenta sustinuit, vt superbum, non esse hominem doceret humilis Deus. Hactenus ille.

Mat. II.

Philip. 2.

Gregor.

Si verò sanctorum patrum scripta perlegeris, miras in eis virtutis, huius laudes & utilitates inuenies. Hanc enim virtutum fundamentum atque radicem, hanc veræ sapientiæ initium, hanc scalam paradisi, hanc charitatis, cæterarumque virtutum fidem custodem hanc cunctarum tentationum victricem, hanc superbiam & inanis gloriæ expultricem esse aiunt. Denique Ioannes Climacus de hac virtute sic ait, Si superbia ex Angelis demones fecit, humilitas ex demonibus Angelos efficere potest.

clim.

Si verò spiritualis vitæ magistros cõsulas hic certè perfectioris vitæ studiosis duo præcipue tempora vesperi & mane designent, quibus spiritualium rerum considerationi vacent, & in altero quidem diuina beneficia meditanda proponunt, in altero verò infirmitates omnes & vitæ lapsas, variosque animorum nostrorum morbos & ægritudines considerare iubent. Et quidem parte enim temporis ac vitæ, diuinitatum beneficiorum, atque laudum eius contemplationi impendi (qua exercitatione charitas

in Deum accendi tur, quæ latissimum in virtutes omnes imperium habet, & in qua Christianæ vitæ summa consistit) nō adeo mirum est: at verè mirandum est tantundem temporis, atque studij in peccatorum atque morborum & infirmitatum nostrarum consideratione infumi oportere. Hoc enim perinde est, ac si olidū sterquilinum assiduè versare, atque reuersare compellaris. Quod enim fœdus sterquilinum, quàm peccatoris & infirmi hominis pectus? Quid enim (vt Ecclesiasticus ait) nequius, quàm quod excogitauit caro & sanguis? Et tamen in huiusmodi sterquilinio fodere assiduè iubemur, vt pretiosissimam humilitatis gemmam in eo inueniamus.

Eccle. 14.

Cùm sint igitur tot huius virtutis laudes, vehementer animus noster huius tantæ commendationis causam assequi desiderat cùm præsertim philosophi dicant, tunc nos aliquid scire, cùm eius causas intelligimus. Altius igitur mihi rem indaganti iustissimæ esse omnes huius virtutis laudes videntur. Quam rem planissimam (vt arbitror) me vobis facturum spero, si prius tamen quid humilitas sit explicuero.

V.

Bernard.

Hanc autem Diuus Bernardus breuiter definiuit his verbis: Humilitas est virtus, qua homo verissima sui cognitione sibi ipsi vilescit. Itaq; verè humilis primùm omnes præteritæ vitæ lapsus & maculas, earumq; deformitates humiliter agnoscit, & lamētatur. Deinde omnia malorū semina, quæ ex originis peccato nobis proueniunt, & quæ ipsi nobis assiduitate peccandi contraximus, hoc est fœdas animi cupiditates, & gritudines, & procliuirates ad malum clarissimè & agnoscit & sibi ipsi hac cōsideratione vilescit. Siquid autem rectum vel pium siue in bonis naturæ siue gratiæ deprehēderit, id nullo modo sibi, sed totum diuinæ beneficentiæ tribuit: nec plus aliquid se habere credit, quàm quod habet: imò multa habet, quæ habere se vtiliter ignorat. Quamuis autem in aliorū oculis sit magnus, in suis (vt de D. Bernard. legitur) exiguus, imò & nullus est atq; (vt idem ait) verè humilis non humilis apparere conatur, sed vilis. Itaq; bona omnia in bonorum omnium fontem refert, sibi verò ex se nihilum & peccatum tribuit. Et quia peccatum minus est, quàm nihil, ipse talem se adhuc existimat qualem se peccatum fecit. Ideoque omnes hominum laudes, omnemq; seculi honorem auersatur, & ab omnibus tāquam nihil cōtemni & conculcari desiderat. Hic enim affectus ex verissima peccati & nihili sui cognitione proficiscitur. Idemq; hoc etiam nomine se ipsum deicit, quod diuinis beneficiis atque internis Spiritus sancti

Ibidem.

sancti

sancti moribus se minimè respondere credat: ideoque dignissimum esse, qui à Deo deseratur, & sibi ipsi propter inertiam et animi diuinorum beneficiorum immemorem relinquatur: indignumque se & vita quam viuit, et luce qua fruitur, et piorum consortio quo vitur humiliter iudicat. Cum verò præteritæ vitæ labes et impunitatem considerat, tanto sui ipsius despectu, tanto mœnore atque pudore circumfunditur, vt, quemadmodum Publicanus ille ex Euangelio, nec oculos quidem ad cælum leuare audeat. Hæc igitur, et his similia vera humilitas complectitur.

Lucæ. 18

His ita constitutis, fratres, apertè cernere licebit humilitatis virtutem ad omnes alias virtutes, cæteraque Spiritus sancti dona mètem hominis cõmodissimè aptatè. Quam rem vobis appositissima hæc similitudine declarabo. Quemadmodum faber ferrarius ferrum in fornace primum mollit, quod vbi fecerit, in quamuis illud formam siue triangulam, siue quadrangulam, siue alterius cuiuslibet figuræ sine vilo negotio fingit, ac refingit, quod in frigido ferro nullo modo facere possent: humilitatis virtus animum sic mollit, et tractabilem: facit, vt facile cuiuslibet aliarum virtutum recipere possit, quod à superbis mentibus alienissimum est, quas frangere potius, quàm ad virtutem flectere possis.

Simile.

I.

Hoc ipsum autem (quod modò dixi) propositis exemplis I. planissimum faciam. Et primùm quidem ab obedientia, quæ in eis laudatissimas virtutes numeratur, exordiũ capiam. Quis quæso ad obedientiam illam (quam Petrus Apostolus consulit cum ait, Subditi estote omni humanæ creature propter Deum) quàm verè humilis promptior? Qui enim se vilissimum omnium reputat, non vtique detrectabit se & maioribus, & æqualibus, & minoribus subdere, cum ipse se omnium minimum iudicet. Quæ res à superbo homine alienissima est. Vnde superbi homines in literis sanctis filij Babil, id est, absque iugo, nominantur, quòd videlicet obedientiæ iugum elato animo recusent.

II.

Iam verò mansuetudini & lenitati quæ virtus proprior quàm humilitas est? Cuius rei illud argumento est, quòd in literis sanctis altera alteri sæpè cõiungitur. Sic Dominus. Discite, inquit, à me, quia mitis sum, & humilis corde. Sic idè alibi: Super què requiescet spiritus meus nisi super humilem & mansuetum? Sic sancta illa scemina in oratione sua: Tu, inquit, Domine, cui semper humilium & mansuetorum placuit deprecatio. Contra verò quàm longè ab hac lenitate superbi homines absunt. De his

Iudith. 9.

Prov. 13.

enim scriptū est, Inter superbos semper iurgia sunt. Cū enim mundani honoris cupidissimi sint, molestissime ferunt si quis minus aliquid honoris aut reuerentię quā ipsi sibi arrogāt, illis exhibuerit. Itaque grauiter indignantur si quis illis vel non statim assurgat, vel se erga illos minus demisse gerat, vel nō prius saluet, vel non caput illico aperiat. Quin & in detegēdo capite, & in genibus flectendis mensuras quasdam definitas habēt, quas prætergredi nefas, & intolerandum crimē esse ducunt. O pueriles ineptias, o male collocatā ætatem, o frustra susceptū rationis lumen, quod in his nœniis computādis versatur, quod quę huius rei gratia ingentes excitare tragedias soleat!

III.

Iacob. 1.

Quid verò ad patientiā (quam Iacobus Apostolus perfectū opus habere dicit) quātum nos humilitas adiuat? Vt enim superbi iniuriarū & contumeliarum impatientissimi sunt (quarum gratia non dubitant sæpē in singulare etiam certamē descendere) ita contra qui verē humilis est, qui se nihil esse profertur, qui ab omnibus despici, nesciri, & cōculcari desiderat, qui non modò in conuiujs, sed in quouis etiā negotio iuxta Domini consiliū, nouissimum elegit locum, non habet cur iniurijs aut contumelijs affectus dūsumpatur: sed cur magis lateatur, quod ea non quidem reluctanti, sed optanti sibi euenerint. Is igitur multò magis sibi ab humanis laudibus timet, quę homines dementant, quā a conuiujs, quę tanquam salutaria pharmaca, quāuis amara, humilitatis & patientiæ materiam præbent. Denique vsque adeò patientiæ virtus cum humilitate colligata est, vè vix vllum veræ humilitatis certius indicatiū sit, quā in iniuriarum & contumeliarum patientia.

III.

Quid verò Evangelica paupertas (quam inter octo beatitudines Dominus primo loco posuit) quāto facilis hæc virtus verē humili est, quāto adeò difficilem superbus existimat: Cū enim (vt antè diximus) verē humilis non humilis cupiat apparere, sed vilis, non admodum curat si vel lacera vestis, vel dilutus calcocus, vel curta supellex domi sit, nihilque in ea appareat quod ambitionem, aut fastum redoleat, vt mihi quidem videatur has duas virtutes germanas, & quidem gemelas esse. Qui enim verē humilis est, vsque adeò dolet animū suū veris virtutum opibus nudatum, vt externarū diuitiarum inopiā nihil li faciat, cū se virtutum inopem in animo dolet. Contra vero superbus animā frequenter venalem habet, dum multis eam flagitijs exponit, vt iniustas colligat diuitias, quibus fastū atque superbiam suam tueri atque ostentare queat.

Eccle. 10.

Quis verò ad orationis studium (in qua magna vitæ Christianæ portio sita est) quam verè humilis propensior? Ut enim vnicum pauperum remedium est ostiatim mendicare: ita verè humilis qui se virtutum & gratiarum inopè cernit: quid aliud facere, quid moliri, qua alia ratione inopiæ suæ consulere poterit, nisi diuinæ gratiæ auxilium assiduis vocibus implorando? Eius enim est illa vox: *Expandi manus meas ad te, anima mea sicut terra sine aqua tibi: Quid verò terra aqua deficiente lætium aut frugiferum proferre potest? At eadem complura, rerū omnium mater & procreatrix est. Eius item est illa vox; Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos. Et illa item, Leuavi oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Omnes hæ voces atque clamores verè humilis sunt, infirmitatem & nuditatem suam agnoscentis, & diuinam opem flagitantis. Superbi autem oratio est: Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominum, &c.*

Psal. 142.

Psal. 24.

Psal. 120.

Lucæ 18.

Sed ad maiora veniamus. Religio moralium virtutum præstantissima est: cuius est singulare officium Deum colere & honorare. Ut enim diuinæ bonitati charitas, ita maiestati honor deberur, quem illi regio tribuit. Quid verò humilitas? An nõ religioni in hoc officio famularur? An nõ verè ab Ecclesiastico dictum est: Magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur? Quomodo verò illum honorant? Primum quia tanto se ante ipsius maiestatem humiles prosternunt, quanto se viliores illius comparatione agnoscunt: deinde quia donorum omnium quæ perciperunt, gloriam vni illi tribunt: omne datum optimum, & omne donum perfectum ab illo manare prædicantes.

VI.

Eccle. 3.

Iaco. 1.

VII.

Quid verò gratiarum actio, & animus diuinorum beneficiorum memor? Quis ad agendas gratias propensior, quam qui (vt antè diximus) nihil se esse cognoscens, quicquid in se aliquam pietatis imaginem refert, totum benignissimè atque gratuita Dei beneficentiæ ascribit? & quo ipse viliores se iudicat, eò diuinis beneficiis indigniorem reputat: quæ res facit, vt diuinæ erga se largitatem tantò magis obliuescat, quanto se beneficentis eius indigniorem iudicat. Multis rebus (ait Seneca) nõ ex natura sua, sed ex paruitate nostræ magnitudo accedit. Quis quis ergo hoc modo paruus est, etiam quæ parua sunt pro magnis computat. Quo igitur animo, qua mente, quo affectu in Deum erit, qui cum parua atque adeò nihil se esse existimet non quidem parua, sed magnificentissima à Deo dona recipit? Quomodo ergo non totus diuinæ benignitatis consideratione

Seneca.

liquefiat? quomodo non se totum in eius laudes effundat? quomodo non totus in eius amorem exardescat? Videris ergo, fratres, quantum vera humilitas non solum ad grati animi officium sed etiam ad charitatem in Deum conferat?

VIII.
Sapient. 7.

August.

Prov. 11.

Psal. 18.
Matt. 11.

Prov. 9.

Simile.

Simile.

August.

Iam verò quã multis laudibus apud Salomonẽ sapiẽtia commendatur. Quibus eam rebus cõparat? quãtum inter omnia illam eminere ait: Quantum verò ad sapiẽtiam cõsequendam (quæ in veritatis cognitione sita est) vera humilitas cõferat, D. Augustinus ad Dioscorum declarat his memorabilibus verbis Non aliam tibi ad capessendam & obtinendam veritatis viã inuenias, quã quæ monstrata est ab illo, qui gressuum nostrorũ tãquam Deus vidit infirmitatem. Ea autẽ prima est humilitas: & quoties interrogares, secũda humilitas, & tertia humilitas: & quoties hoc interrogares, idem dicerem. Hæc Augustin. qui sane meminerat, se in Prouerbiis legisse: Vbi humilitas, ibi & sapiẽtia. Itẽq; in Psalmo, Testimoniũ Domini ãdele sapiẽtiam præstans paruulis, hoc est, humilibus. Et cœlestis pater sapiẽtiæ suæ mysteria abscondit à sapiẽtibus & prudentibus, & reuelat paruulis. Sapiẽtia quoq; in Prouerbiis vbi domũ ædificasset, & mèsam spiritualibus deliciis instruxisset, ancillas suas misit, vt ad hoc cõuiuium paruulos istos hac voce inuitarẽt, Si quis est paruulus, veniat ad me. Huiusmodi enim paruulos diuina sapiẽtia ad se recipiendam maxime idoneos, & (vt ita dixerim) capaces inuenit. Vasa vacua facillè infusum liquorem excipiunt & retinent, quod plena non possunt. Tabula etiam, in qua imago nullã depicta est, quãuis formam aut figurã recipere facillè potest. Sic igitur qui se pauperem, & nudum, & rerũ omnium indigum arbitratur, solãque diuinæ gratiæ ope nititur, facillè sapiẽtiã ab aliis discere & concipere potest: quod superbis minime contingit, qui se ipsis, hoc est, suis consiliis, suæq; prudentiæ æstimatione pleni, neque aliorũ consiliis acquiescunt, neque a Deo sapiẽtiæ lumen, quod se habere arbitrantur, postulant. Quod quidem D. August. sibi aliquando contigisse cõfiteretur his verbis: Tumore meo separabar abs te, & nimis inflata facies clauderat oculos meos. Adde etiam quod præcipua veræ sapiẽtiæ pars in sui ipsius cognitione posita est. quam quidẽ cognitionem veteres philosophi tanti fecerunt, vt sententiã hæc: Cognosce te ipsum non ab hominibus excogitatam, sed cœlo allatã fuisse dicunt: tantum in ea ponderis & sapiẽtiæ situm esse credebant. At verissima sui cognitio in hoc præcipue posita est, vt homo se quidẽ ex se nihil esse, & quicquid habeat, a diuina misericordiã gratuitò se accepisse credat. Cuius autẽ sapiẽtiæ

Sapientia sit hoc agnoscere, declarat Sapiens ille, cum ait: Sciui quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det: & hoc erat summa sapientia, Scire cuius esset hoc donum. videtis hic, fratres, sapientiam in huiusmodi cognitione sitam esse?

Quid verò Euangelij gratia, & magnificentissima illa dona in aduētū Christi promissa? quibus quæso nisi humilibus potissimum exhibita fuere? Au nō hoc Saluator ipse testatur, cum se à Patre vt pauperibus euangelizaret, missum esse ait: Qui sunt autem pauperes isti, nisi qui diuina luce collustrati, animorum suorum inopiam & nuditatem agnoscentes, ad Saluatoris sui gratiam tota auuiditate cōfugiunt? De his enim pauperibus beatissima virgo cecinit, Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Quo in loco sacra virgo quemadmodum diuitum nomine superbos, qui opinione sua diuites sunt: ita contra esurientium nomine humiles significauit: qui quò magis diuinæ gratiæ opibus se nudatos sentiūt, hoc ardētius illas esuriunt atque sitiunt.

Matth. 12.

Luc. 1.

X.

His omnibus humilitatis laudibus extremam hanc addam quòd ea fidissima virtutum omnium custos existat: ideoque ad spiritualis vitæ perfectionē aspirantibus sit maximè necessaria. Videmus enim proceres arbores, quæ in sublime sese attollunt altissimis radicibus niti. Quātum enim vertice ad auras æthereas, tantum radice in ima tendunt. Naturæ quoque ars emula, quo sublimius ædificij fabricam erigere vult, eo altiora iacit fundamenta, quæ totius fabricæ molem sustinere queant. Ad hunc ergo modum diuina gratia (quæ naturæ velut germana est, vtpote quæ ab eodem parente manauit) cum virtutum structuram attollere cupit, magna humilitatis fundamēta iacit, ne virtutum sublimitas superbiæ aut inanis gloriæ vitio corruat. Vnde beatissima Virgo vt supra omnes creaturas perfectissima ita supra omnes extitit humilima. Quocirca rectè Diuus Augustinus perfectioris vitæ studiosum admonet his verbis: Cogitas magnam construere fabricam celsitudinis, de fundamēto prius cogita humilitatis. Hinc Ioannes Climac, Sacra, inquit, est biga Charitas & Humilitas: illa exaltat, hæc exaltatos, ne vquam decidant, continet.

Simile.]

Simil.

August.

Clim.

Longum esset, fratres, si virtutes omnes, ad quas humilitas viam munit, enumerare vellem. Non enim frustra ea virtutum omnium radix à sanctis patribus appellatur: cuius rei causam allata initio candentis ferti similitudine exposuimus. Vt enim pueri, qui nihil per se aut intelligunt, aut possunt, facillè regētis manum ductumque sequūtur: ita verus humilis, qui tanquam

Simile.

Euangelicus

Evangelicus ille parvulus nihil per se aut sapere, aut posse arbitrat, facile se ad omnia virtutum officia docilem atq; tractabilem reddit.

Quid igitur amplius in huius virtutis commendatione exquiramus? Quis adeo ferrens erit, qui non in eius amore exardescat, quæ una tantum tecum honorum omnium legem affert? Existimo, fratres, vos iam virtutis huius amore captos, illud à me requirete, qua ratione illam assequi valeatis.

Basil.

Tria ad hoc Divus Basilus necessaria esse ait: quæ nimirum sunt aliditas subiectionis, consideratio melioris, & consideratio proprie vitæ.

Cassian.

Primum autem Ioannes Cassianus magnopere commendat, qui ait sanctos illos Ægypti patres (qui formidolatorum animorum peritissimum artifices erant.) solitos fuisse iuniores monachos variis obedientiæ laboribus exercere, ut ex

Psal. 130.

terse humilitatis officis exercendis, humilitatem acquirerent cordis. Quæ quidem officia S. ille Rex minime detrectabat: qui ne cor eius exaltaretur non ambulabat in magnis, sed in parvis, neque in mirabilibus super se, sed in humilibus infra se.

2. Reg. 6.

Quod satis aperte monstravit, cum ante arcam Dei accinctus ephod lineo saltare cepit, sed quis hoc Ade filiis persuadere poterit? Veruntamen non ad omnes hic meus sermo dirigitur, sed ad eos, qui virtutis huius amore flagrant, quam ut assequantur ferre magis cupiunt, quam dominari, obedire quam imperare, magisq; inter humiles versari, ætæ superbis spolia dividere.

Secundo vero loco plurimum nobis ad hoc ipsum clarissima sanctorum martyrum, sanctorumque monachorum exempla conferent, cum gravissima illorum tormeta, & præclaras iustorum virtutes, præcipueque incredibilem carnis macerationem, solitudinis secessum, orationis instantiam, & mundi contemptum consideramus, Quis igitur horum comparatione cristas erigere, aut ceruees attollere audeat?

Ultimo vero loco nos ad hoc ipsum iuvabit proprie fragilitatis, & peccatorum nostrorum consideratio: quam initio concionis à spiritualis vitæ magistris vehementer commendari diximus: in qua magnam temporis partem insumere debemus, quò nihilum nostrum, hoc est, animæ nostræ ægritudines, ac multiplices morbos nò modò cognoscamus, sed ipsis quodam modo manibus cõtingamus: atque ita deum nos ipsos ante divinæ maiestatis conspectum humiliter prosternamus. Quo enim nos magis ad imum vsque derecerimus, hoc magis in sublime ab eò attollemur, qui ait: *Omnis quis se exalta humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur.*

Dominica xvii. post Pentecosten concio prima: in qua lectio Evangelica explanatur.

THE. Hoc est maximum & primum mandatum. Matth. 22.

LEctio sancti Evangelij, fratres charissimi, charitatem nobis maxime commendat: de qua potissimum sermo nobis hodie instituendus est. Cuius modi autem auditores celestis hæc doctrina requirat, Divus Augustinus de divini amoris dulcedine loquens, ait: Da amantem, & sentit quod dico: da desiderantem: da ferventem: da in ista solitudine peregrinantem, atque sitientem, & ad fontem eterne patriæ suspirantem: da talem, & scit quid dicam. Quibus verbis satis iudicavit, eos qui divini amoris experies essent, ad amoris doctrinam percipiendam ineptos & rudes, esse. Quamobrem tui Spōsa nos hodie in Cant. orare Dominum debemus, vt introducat nos in cellam vinariam, & charitatem in nobis ordinet & accendat: vt recitata charitatis mysteria penetrare possimus. Excitat verò attentionem nostram dicendi materia, Cum enim de dilectione Dei sermo nobis habendus sit, vix quisquam erit vsque adeo ab omni divini numinis cultu & religione abhibens, qui non libenter huic sermōni aures adhibere velit. Vt enim D. Bernard. ait: Sermo de diligendo Deo & sapit dulcius, & tractatur suavius, & auditur utilius. Sed priusquam rem ipsam aggrediar, lectio sancti euangelij, quæ nobis huius argumenti materiam ministrat, breuiter recitanda est: quam sanctus Euangelista Matthæ narrat his verbis:

August.
super
Ioan.

Cant. 2.

Bernard.
de diligē.
Deum.

Pharisæi autem audiente, quod Iesus silentium imposuisset Sadducæis, conueniunt in unum & interrogant eum unus ex eis legis doctor, tentans eum, Magister, quod est mandatum magnum in lege. An illi Iesus, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. quæ sequuntur.

A V E M A R I A.

Hoc est maximum & primum mandatum. Cum de hoc maximo dilectionis erga Deum mandato sermonem hodie habituri simus: duo potissimum dicenda esse videntur. Alterum, quæ sit huius dilectionis dignitas: alterum verò, quæ ratione ad illam aspirare licebit.

Dimissio.

Dignitatem verò virtutis huius breuiter Saluator in præsentia lectione attingit, cum dicit, Hoc est maximum & primum mandatum. Est enim illud (vt ab hoc incipiamus) non modo primum.

Exod. 20.
Deut. 6.
 mum. Est enim primum ordine, dignitate, merito, imperio, suauitate, perpetuitate, & necessitate. Ordine quidem est primum: quia inter omnia Decalogi præcepta, primo loco cultus diuini numinis præcipitur: qui quidē eius dilectione præcipue continetur. Ille enim maximē Deum colit, qui eum super omnia diligit: hac enim dilectione homo & se ipsum, & sua omnia ad illum tanquam ad vltimum finem refert. Est etiā intentione primum: quia omnia quæ à Deo siue dicta, siue facta, siue mandata, siue scripta sunt, ad hoc vnū destinantur, vt Deus super omnia diligatur. Hinc D. August. ait: Diuinarum scripturarum multiplicem abundantiam, latissimamque doctrinā sine vllō errore comprehendit, & sine vllō labore custodit, cuius cor est charitate plenum, dicente Apostolo: Plenitudo legis est dilectio. Ad hoc igitur omnia Spiritus sancti charismata, ad hoc Ecclesie sacramenta, ad hoc sacre ceremonie, ad hoc tria monastica vota instituta sunt, vt Deo mens nostra amoris glutino coniungatur. Hoc præcipit lex, hoc exigunt Prophetæ, hoc Psalmi concinunt, hoc omnes à nobis exigunt, nō solum scripturæ, sed etiam creaturæ. Vnde colligitur mandatum hoc primum in legislatoris intentione fuisse, ad quod cætera omnia ab eo destinata sunt. Est etiā primum dignitate. Vnde dicitur maximum & primum mandatum. Summū enim est quod opponitur imo, & optimum quod opponitur pessimo. Pessimum autem inter mala omnia est odisse Deum: erit ergo optimum inter omnia diligere Deum. Quod frequenter pij homines faciunt, dū mēs, immensa Dei bonitate, pulchritudine, & munificentia cōtemplanda, amore eius incalescit & incenditur, vt ex hoc liqueat, fratres, quo studio precationi, diuinarumque rerum meditationi incumbere debeatis: in qua pij homines præstantissimū hoc virtutum omnium officium exercere solent.

Simile.
August.
 Est etiam mandatum hoc merendi virtute atque ratione primum. Nihil enim Deo gratum, & æterna vita dignum, nisi charitas est: & quicquid illi gratū est, ab hac virtute tanquam à forma nobilissima accipit vt gratum sit. Sicut enim nullū corporis membrum ex se vitam habet, nisi ab anima illam mutuet: ita nullum virtutis opus, ante Deum meritum aut gratiam habet, nisi à charitate tanquam à cælesti forma & veluti boni operis anima, eam trahat. Hinc D. August. Adde charitatem, profunt omnia: detrahe charitatē, nihil profunt cætera. Quale bonum est charitas ista fratres? Quid enim ea preciosius? quid vtilius? quid securius? Et quò magis miremini, nō solum (vt ita dicam) inesse meriti, seu in esse veræ christianæque virtuti, cæteræ quoque

quodque virtutes à charitate pendent. Vt enim D. Thomas ait: Nulla virtus quamlibet eximia, sine charitate simpliciter & absolute vera virtus dici potest. Sunt quidem illæ in genere & gradu suo morales virtutes: quæ hominem in ordine ad naturalem felicitatem, quam philosophi posuerunt, præparant. Quibus tamen homo veram felicitatem, quæ in aperta Dei visione posita est, non meretur: idèoque simpliciter veræ virtutes sine charitate appellari non debent: quandoquidè (vt ipse etiam Aristoteles definit) virtus est dispositio perfecti ad optimum. Optimum verò Christiana felicitas est, quam Philosophicæ virtutes minime attingunt. Qua in re summa charitatis dignitas apparet: quæ utroque modo aliarum virtutum forma est, quando quidem illis (vt modò diximus) vtrùmque præbet, & esse meriti, & esse virtutis. Est etiam mandatum hoc primum (vt ita dixerim) duratione ac perpetuitate. Fides enim & spes multaque alia virtutum opera (cuiusmodi sunt quæ in misericordiæ operibus versantur) locum in cælesti patria nõ habebunt. Non enim esse ibi poterit fidei obscuritas cum aperta diuinæ pulchritudinis visione: nec spes futuræ retributionis cum ipsa bonorum omnium possessione: nec opera misericordiæ exerceri poterunt, vbi nullus miserie atque indigentiae locus erit. Ceterum, charitas adeò eius loci propria est, vt quæ modò imperfecta est, ibi maxime perficienda & inflammanda sit. Postremò, mandatũ hoc vt omnium maximũ, ita maximè necessarium est. Eo enim plenè seruato, tota Decalogi legem seruari testatur Apostolus, cum ait: Qui diligit, legem impleuit. Plenitudo enim legis est dilectio. Ex his ergo liquet, fratres, hoc charitatis mandatũ & maximũ, & modis omnibus primum esse, quod initio proposuimus.

I.

Existimò autem vos huius tantæ virtutis amore incensos, qua ratione compotes eius fieri possitis, desiderare. Hoc deinceps explicandum est: Cum autem infinita penè sint, quæ nos ad hunc amorem excitare possint (omnis enim creatura, Augustino teste, hoc à nobis exigit, vt communem Dominum inflammato studio diligamus) omnia tamè ea ad duo præcipua capita reuocantur: quæ Aristoteles vulgatissima illa sententia comprehendit, Amabile bonum, vnicuique autè proprium. Amamus enim bonum, vt pote quòd voluntatis nostræ obiectum sit: & amat item quisque priuatum bonum suum, & eum etiam, à quo beneficium affectus est. Itaque bonitas & beneficentia, sunt duo acres veri amoris stimuli. Quisquis ergo in diuinæ dilectionis studio proficere cupit, in harum rerum meditatione pie & sedulo

D. Tho.

12. q. 2. 3.
artic. 7.

Aristot.

Rom. 13.

August.

Aristot.

& sedulo versari debet. De bonitate igitur diuina prius, deinde de eius beneficia dicamus.

Partitio.

Et quidem si diuinæ bonitatis immensitatem in se ipsa, quomodo eam beatę mentes contēplantur, cerneremus, non dubiū quin illam summo & incomparabili amore (quemadmodum ipsę) diligeremus. Sed quoniā hoc, in mortali corpore degentibus non contingit, ex operibus, hoc est, ex solis eius legibus (ut alia modo quę sunt innumera prætereamus) immensam eius bonitatem velut in speculo & ænigmate utcunque asfirmare poterimus. Ex ipsius namque legibus, quibus nos ad sui amorem & peccati odium adhortatur, immensam præcipientis bonitatem colligere licet. Cum enim iudiciā Domini sint vera & iustificata in semetipsa, & facta in veritate & equitate (quibus videlicet nihil iustius, nihil sanctius, nihil magis debitum homini præcipi potuit) ubi animaduersum fuerit, quantum diuina lex ab homine exigat, intelligemus planē, quanta illa sit bonitas & maiestas, quę tantum amoris & obsequij a creatura adeo inope & fragili requirit: cum certissimē constet, nihil illum a nobis nisi quod iustissimum sit summoque sibi uite debitum, exigere. Videamus ergo quid primum a nobis postulet.

Dixges, inquit, Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua & in tota mente tua. In Hebr. ponitur verbum, quod hunc sensum facit, si Latine reddi commodē posset: Cum toto tuo valdē seu multo. Hoc est, ut quicquid in te vel in tua potestate est, totum id vehementissimo studio in obsequiū Dei tui, velut perfectissimum quoddā holocaustum offeras: in quo nihil sit, quod non igne diuini amoris incendatur. Itaque & corpus & animam, resque omnes. externas pariter & internas, & quicquid ad te vlla ratione pertinere potest, in obsequiū Domini tui, non quidem mediocri ardore & studio, sed totis viribus, totaque animi propensione & voluntate offendas. Hoc est enim quod ait: Cum toto multo tuo, ut videlicet nullus in te ardor, nulla vis insit, quam non in hoc dilectionis officium conditori tuo offeras. Hac autem dilectione supra omnia Deum diligere tenemur, nempe supra omnia, quę nobis chara esse in vita possunt: hoc est, supra opes, honores, vitam nō modō nostram, sed etiam charorū omnium, siue amicorum, siue filiorum, siue parentum, & coniugum, aut si quod aliud nomē sanctius & cōiunctius est. Vnde illud etiam sequitur, ut si hæc omnia simul perire debeant, aut aliquod diuinę legis præceptū violādū sit, prius omnia interire, quam Deum offendere velimus. Cuius rei locupletissimum exemplum nobis omnes sancti Martyres præbuerunt.

buerunt, qui omnia tormentorum genera prius perpeti, quam fidem semel Deo datam fallere maluerunt. Duæ quoque, inelytae femine in nouo testamento clarissimum huius dilectionis specimen nobis ediderunt, nempe Symphorosa & Felicitas: quarum quæque septem filiorum mater erat: quos omnes ad minimum usque, ante oculos suos torqueri, laniari, discerpi, & excarnificari promptissimo animo passæ sunt, ipsæque simili supplicio vitam profuderunt: atque ita dein usque utraque multiplici filiorum martyrio occumbere magis, quam Dei legem infringere maluit. Videtis ergo, fratres, qualè Dominus à nobis dilectionem postulet, qua videlicet nulla maior ab humana natura neque exigi neque præstari potest. Si enim plus aliquid natura humana potuisset, hoc etiam tanquam sibi summo iure debitum, exigisset. Hoc autem quanta sit diuinæ bonitatis amplitudo, declarat. Cum enim Deus noster non modò iustus, sed ipsa etiã æquitas & iustitia sit, eiusque mandata omnia vera & iustificata sint in semetipsa, quando is hanc tantam fidem & charitatem à fragili homine, & ad sui ipsius, terrenarumque rerum amorem adeo procliuè exigit, non obscure declarat, quanta sit illa bonitas, quæ talem erga se pietatè requirit. Hoc igitur primo ipsius diuinæ legis indicio diuinæ bonitatis immensitatem cognoscimus, quæ summum nobis dilectionis incitamentum esse debet: quandoquidè nihil humanæ volutati magis est amabile, quam bonitas: quæ quò maior est, hoc maiorem iure suo dilectionè ita promeretur, ut infinita bonitas infinito quoque amore diligere mereatur.

Huic autem diuinæ bonitatis indicio, aliud adiungam ex alia Dei lege desumptum, quod non minus eiusdem bonitatis magnitudinem declarat. Vbi enim legislator Moytes hanc eandem charitatis legem, eisdem quibus Dominus verbis proposuisset, Deut. 6. subiecit protinus. Eruntque verba hæc quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis sedens in domo tua, ambulans in itinere, dormiens atque confurgens. Et ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque & mouebuntur inter oculos tuos, scribesque ea in limine & ostiis domus tuæ. Nunc à vobis quæro, fratres, si vel Cicero aut Demosthenes ab inferis excitaretur, quibus, quæso, verbis, qua dicèdicatione hoc diuinæ dilectionis præceptum commendare vehementius potuissent? Fateor vobis, fratres, perlegi frequenter locum hunc, neque vnquam destiti nouum hoc genus commendationis admirari. Quis enim vnquam rem aliquam tot verbis, tot signis commendauit? Quot enim verba, tot aculei, a

velut mallei cuiusdā ictus sunt, quibus hic veluti clauus magis
 ac magis in imo cordis nostri figeretur. Satis enim verbū illud
 esse videbatur, Erunt verba hæc in corde tuo. Occupata enim
 hæc cordis sede, res ī toto loco posita erat. In hac enim Prophe-
 ta gloriabatur se legem Domini condidisse, cum ait: In corde
 meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Adiecit tamen
 Et narrabis ea filiis tuis. Nec hoc cōtentus, addidit etiam: Me-
 ditaberis in eis sedens in domo tua: neque hoc solum exigit,
 cum domestica quies ad meditandum oportuna est: sed in ipso
 etiam itinere constitutus, pedibus quidem viam ingredi, animo
 autem hanc legem meditari debebis. Et quasi hoc parum esset
 addidit aliquid mirabilius: Dormiens ac cōsurgens. Quis vn-
 quam tale exigit obsequium, vt ne somni quidem tempore ab
 officio vacarent homines? Et quidem his nihil addi posse vide-
 batur. Habuit tamen Spiritus ille celestis quid post somnum
 vigiliam adderet: signa videlicet ac memoriæ adiumenta: Liga-
 bis, inquit, ea quasi signum in manu tua: & perinde atq; hoc lo-
 gius distaret ab animo. Erunt, inquit, & mouebuntur ante ocu-
 los tuos: vt semper excitent animum tuū: ac postremo: Scribes
 ait, ea in limine & ostiis domus tuæ, vt egrediens, & ingrediens
 tacitum concionatorem in prospectu habeas, qui hæc ipsa tibi
 identidem inculet & repetat. Quæso te, vir sancte, at canorum
 Dei interpres & cōscius: qui cum Deo facie ad faciem (sicut
 homo cum amico suo) loquebaris: qui supra mundana omnia
 elatus, prophético lumine, quæ supra nos posita sūt, intuebaris
 quid, quæso, in hac Dei lege videbas, quā tot ac tam variis mo-
 dis animis nostris infigere curabas? Nimirū aliis oculis, alioque
 lumine te supra te ipsum attollens, videbas quid summæ illi
 immesse maiestati debebatur. Videbas quomodo multis nos
 beneficiis astricti essemus: quā magna & stupēda amatoribus
 Dei proposita essent præmia, quantaque rursum neglectoribus
 supplicia. E perinde ac si hæc ipsa oculis cōspexisses, ita clam-
 bas, vrgebas, instabas, quō videlicet tam frequenti eorundē ve-
 borum repetitione, torpētia hominum corda, ad tantę rei ma-
 gnitudinem attollereres & excitares: Quod si tantam curam
 diuinę res ista meretur, fratres, quid, quæso, de his dicendū
 erit, qui vix vnquam huius tantę rei meminerūt. qui vix oculis
 in cælum tollunt, qui Dei suiq; prorsus oblitī, morte pecudum
 vitam degunt? Qui nec quid Deus mereatur, quid ipsi debeant,
 quis eos maneat exitus, quæ spes, quæ pœna vnquam recorda-
 tur: vt per hoc facile appareat, quot aculeis à Propheta ad huius
 rei memoriam excitentur, totidem eos frandibus à diabolo

cæcati, & ad obliuionem tantarum rerum induci. Sed vt ad institutum redeamus, cum hâc tantam charitatis vim à nobis im mensa & infinita illa æquitas & iustitia, meritiſſimo & summo iure deposcat, ex hac toties repetita cômédatione atq; instâtia, in illius infinitæ bonitatis cogitationem admirationeque assurgere mens nostra poterit: quæ nisi immensa esset & infinita, nō quâ ab homine tot terrenis curis & necessitatibus implicato, hâc tantam curam & sollicitudinē postulasset. Ea enim petiit Deus quæ à natura humana, nisi rara quadam & singulari diuini numinis virtute adiuta, præstari minimè poterant, plura etiam petiturus, si plus aliquib in nostra facultate positum esset.

II.

Cæterum, quoniam ad eandem charitatis legem pertinet, & Deum supra omnia diligere, & læthale peccatum, quod illi aduerſatur, supra omnia detestari: quando his duabus legibus vidimus, quântum Deus super omnia diligendus sit: reliquum est, vt quantoperè peccatum sit detestandum, ex aliis quoque eiusdem legibus videamus. Sic igitur Deuteron .13. Moyses in persona Dei ait: Si audieris in vna vrbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandum, dicentes aliquos, Egressi sunt filij Belial de medio tui, & auerterunt habitatores vrbis tuæ, atque dixerunt: Eamus, & seruiamus diis alienis, quos ignoratis: quære sollicitè, & diligenter rei veritate perspecta, si inueneris certum esse quod dicitur, & abominatione hâc opere perpetrata, statim percuties habitatores vrbis illius in ore gladii, & delebis eâ, omniaque, quæ in illa sūt vsq; ad pecora, quicquid etiam supellectilis fuerit, cōgregabis in medio platearum eius, & cum ipsa ciuitate succendens, ita vt vniuersa consumas Domino Deo tuo, & sit tumulus sempiternus. Non ædificabitur amplius, nec adhærebit de illo anathemate quicquâ in manu tua. Quid, quæso, fratres hac lege seuerius? Quid agis Domine? quid hac lege præcipis? quænam huius legis æquitas & iustitia est? Satis enim esse videbatur, vt rei criminis huius, ferro aut igne interirent. Quid pueri infantes cōmeruerunt? quid varia ac infinita domus supellex? quid pecora hoc est, oues & boues & capræ, cameli & asini? quid parietes domorum & mœnia ciuitatis, quæ omnia dirui, vastari, incendi, & ferro atque igne deleri præcipis, neque ipsam vrbem post centum aut mille annos, neque vllò vnquam tempore instaurari posse? Quæretis igitur fratres, si iudicia Domini vera sunt, & iustificata in semetipsa, quid est quod hanc tantam huius legis atque iudicij seueritatem iustam esse decernat, qua rebus inanimatis aut in-

Deut. 13

nocentibus vitium supplicium infligitur. Quæram ego à vobis, quid illam Domini sententiam aduersus primi parentis peccatum iustam facit, quæ non is modo, sed, tota eius posteritas ad finem vsque mundi perpetuo exilio & morte damnata sit? Et quæram item quid in causa sit, ut modo etiam pro temporaria culpa, pœna infligatur eterna: & ne ea quidem sceleris indignitati par esse iudicetur? Certe nihil aliud vtramque sententiam iustam & æquam facit, nisi sola immensa & infinita diuine bonitatis & maiestatis amplitudo. Hęc enim in causa est, ut infinitæ grauitatis omnis eius offensio sit, ideoque sempiterno supplicio punienda. Quod ergo hanc sententiam iustam fecit, eadem quoque facit, ut iustissima ea lex sit, quæ tanta seueritate rebellem aduersus Deum urbem perire præcipit: ut non modo scelerati homines, sed omnia etiam, quæ illorum manus & corpora contigerunt, vel eorum visibus addicta erant, vastitate, ferro, & incendio consumerentur, omnisque earum rerum memoria, ex hominum mentibus perpetuo aboleretur. Cum ergo hæc tanta pœnarum immanitas iustissima sit, apparet utique, quanta sit illa bonitas & maiestas, cuius violatio hæc tam immanis supplicio vindicanda sit.

Huic legi aliam adiungam, quæ non minus & peccati deformitatem, & eiusdem diuinæ bonitatis immensitatem declarat. Præcepit idem Dominus filiis Israel, ut idolorum templa solo equarent, aras euerterent, lucos succiderent, & sculptilia comburerent. Additque: Non adhærebit de illo anathemate quicquam in manu tua, nec inferes quidpiam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema, sicut & illud est: Quasi spurcitiam detestaberis, & velut inquinamentum ac sordes abominationi habebis, quia anathema est. Iustissima planè lex, quæ sculptilia comburi, & comminui, & in puluerem redigi præcipit. Sed quæro ab te, Domine, ubi iam idolum combustum & comminutum est, ubi figura sublata, ubi sola superest metalli materies, quæ nulli rei imaginem representat, quid piaculi erit, innocens metallum in vsus hominum reservari? Mira profectò diuinæ legis prohibitio, & ad implendum difficilis. Cum enim homines tanta cupiditate intensi sint, ut nullum neque terre, neque maris, neque vitæ discrimen propter illud vereantur: hoc tamen in loco tam immani odio illud prosequi iubentur, ut ne manibus quidem contingere permittatur, sed illud quasi spurcitiam detestentur ac velut inquinamentum & sordes abominationi habeant. Itaque pauper homo, multorumque filiorum pater, qui in sudore vultus sui panem sibi liberisque parat, positam ante pedes splendens

Deut. 7.

dentem

dentem auri massam conspicions, eam non minusquam vene-
narum serpentē fugere atque aduersari iubetur: nō quod in ea
illa simulacri species, sed sola eius materia extiterit. Hoc eam
solo nomine tam immani odio, materia illa execranda est. Et ne
quisquam putet, hoc quidē ita lege caueri, vt legis trasgressores
minimē puniantur, in secundo Machabæorum libro legimus, 2. Mac. 12
post clarissimam quandam Iude Machabæi victoriam, non-
nullos ex eius exercitu milites in prælio occubuisse. Cūq;
ipforum cadauera requirerēt, vt sepultura commendant, de-
prehensum est illos ex idolorum donariis aliquid furrripuisse.
Quod crimē Dominus inultum relinqui passus non est. Quid
ignem hanc legis prohibitionem iustissimam, nisi immensa Dei
bonitas & maiestas facit: cuius offensio ita detestanda est, vt nō
modō offensionis eius instrumenta, sed innocens etiam mate-
ria ex qua effecta sunt, simili odio execranda sint. Quo ergo o-
dio voluit nos prosequi peccatum, qui informem etiam peccati
materiam adeo nobis abominabilem esse voluit?

III.

His legibus, fratres, immensam Dei bonitatem, summāque Secunda
pars.
peccati malitiam ac deformitatem vteunque intelligere licuit
quorum altero ad dilectionē Dei altero ad peccati odiū, quod
eius dilectioni aduersatur, excitamur. Nunc Dei bonitate hac
ratione peripecta, eius erga nos beneficentiā, quam secūdo lo-
co proposuimus, expendere incipiamus.

Primam igitur homo diuina beneficia tum communia, quæ
in vniuersum genus hominum collata sunt: tū priuata, quæ si-
gillatim quisque à Deo percepit, sibi ante oculos ponat, vt in li-
beralissimi benefactoris amore exardescat. Recte enim philo-
sophus quidam: Qui beneficia inquit, inuenit, compedes inue-
nit: quibus videlicet beneficiarij animus benefactori suo amo-
ris vinculo de vincitur. Quia verò omnia Dei beneficia sigilla-
tim recensere, infiniti operis esset, vnum illud commemorabo,
quo S. Propheta rebellis populi impietate insectatur his verbis. Deut. 32.
Generatio, praua atque peruersa, hæc cine reddis Domino, po-
tente, forte & insipiens? Nōne ipse est Pater tuus, qui possedit, et
fecit, & creauit te? Quod perinde est ac si diceret: Si adeo natu-
re contentantū est, vt filij parentes diligant & venerētur, à qui-
bus existendi principium & vitā acceperūt, quanto iustius erit,
vt homo Deum quē parentem agnoscit, multo maiori ardore
diligat & obseruet? Parentes enim corporis tantū mei auctores
extiterunt: Deus autē optimam mei partem, nempe rationalem
animam, sine illorum opera, solus creauit, & in meum corpus

Genes. 2. infudit: sine qua corpus ipsum nihil aliud, quàm deforme sterquilinum et cadauer esset. Quod quidē mira ratione idē Dominus in primi hominis fabricatione significauit. Formauit quippe corpus eius de limo terræ, ac formato deinde corpori inspirauit in faciē eius spiraculum vitæ. Quid sibi vult hæc formā di hominis ratio? Neque enim cum cætera animalia crearet, hac inspiratione vsus est: sed terræ iussit, vt quadrupedia et reptilia: aquis autem, vt pisces auesque producerent: & ita factum est. At cum hominem condidit, hac bipartita opera vsus est.

Genes. 1. Quid igitur nobis hic innuere voluit? Certē, quod Aristoteles acutissimē intellexit, cum dixit, intelligentem animam aliunde venire, nec educi de potentia materiæ. Vidit enim vir sapientissimus ex corporea materia corporeas quoque formas generari atq. erui posse. At intelligentē animam (quæ spiritualis substantia est) non eam cum corporea materia affinitatē habere, vt ex illius substantia eruires quodammodo diuina possit. Est enim inter corporeā & spirituale naturam infinita penē distantia.

Aristo. Quam rē Dominus nō obscure significauit, cum corpus quidem hominis ē limo terræ formauit, animam autem non ex eō limo, sed aliunde, hoc est, ex inspiratione sua cōdidit: vnde origo eius cælestis esse credita fuit.

Aristo.

Hac igitur veritate constituta, vnumquēq; vestrum, fratres, compellare volo. Quid enim est, quod homo diuinā gratia destitutus, maximē omnium diligit? Respondebitis ad hoc, seipsum, hoc est, vitam suā propter quam tuendā sæpē matres reprobato naturæ sensu, ex filiorum carnibus cibos sibi parauerunt: & quia vita ipsa tota est ab anima, idē animam quisque suā supra omnia diligit. Ea enim est, quæ homini esse, quæ viuere, quæ sentire, quæ moueri, quæ intelligere, quæ denique lucem, vitam, opes, dominiumq; rerum suarū tribuit. Si enim vel totius mundi imperio potiaris, imperio quidem potiris, quādiu animā habes: si verò anima destituaris, tu, qui imperator eras, in horridū sterquilinum verteris. Expendamus ergo, fratres vel hanc vnā Deū diligendi causam, audiantq; cælum & terra, quā iustam aduersus ingratos Deus querimoniā proponat. Si enim animā tuā, ô homo, ob ea, quæ dicta sunt, tantoperè diligis, cur nō magis Deū diligas, à quo hæc omnia & alia longē maiora percepisti: Ipse enim animæ tuæ anima, & vitæ tuæ vita est, & penitus intra te quā anima tua later: ipseq; animæ tuæ tribuit, quicquid illa tribuit. Per illum enim es, per illum viuis, per illū sentis, moueris, intelligis, plusquā per ipsam animam tuam. Communis enim philosophorum sententia est, causam primā plus influere

influere in effectum quàm secundã : quoniã secunda nihil habet aliud, quàm quod recipit à prima. Deus autẽ qui prima causa est, omnes alias causas mouet, quemadmodũ primus orbũ cœlestiũ, inferiores impulsu atque motu suo secũ agitatur & mouet. Ille ergo est, qui conseruat omnia, & omnia in omnibus operatur. Cum moues manũ, magis ab illo quàm ab anima tua moueris. Quando uiuis, magis per illum, quàm per ipsam animam tuam uiuis, quando uides, sentis, & intelligis, magis illius uirtute, quàm animę tuę uiribus hæc ipsa operaris. Si hoc igitur ita est, scire cupio qui fieri possit, ut cum animam tuam diligas non multo magis Deum diligas: à quo tãtò magis, quàm ab anima tua pendes? Volũtas ipsa nostra, ut D. Thom. ait naturali dilectione magis diligere deberet eum, à quo est, quàm eum, à quo non est: ut voluntas non à se, sed à Deo est, magis ergo illũ quàm se diligere tenetur. Idẽ autẽ de anima nostra sentiendũ est: quæ nõ à se, sed (ut ita dixerim) immediate à Deo est.

Præterea, si filij parẽtes suos tanto an. ore prosequuntur, cur non magis nos cœlestem parentem diligamus? Parẽtibus enim debemus quòd corpus habemus mortale, caducum, & infinitis penè moribus atque miseriis obnoxium. Deo autẽ, quod mentem accepimus immortalem, spirituale, diuinam, ad imaginem Dei factam: & (quod caput est) eiusdem felicitatis & glorię, capacem. Si ergo corporis nostri parẽtes tantopere diligimus, cur corporum ac præcipue animarum parentem non multo magis diligamus? Celebris doctorum sententiã est, si instante extremæ necessitatis articulo, & urgente fame, vnus tantũ panis haberetur, & hinc pater, inde filius fame periclitaretur, patri potius, quàm filio esse subueniendũ, & vnici ac dilectissimi filij, mortem ferendam, ut patris vitam tuearis. Si hic igitur tantus amor terreno patri debetur, quid parenti cœlesti, qui non modò te totum condidit, sed modò etiam conditum seruat: sine quo nec esse, nec uiuere, nec spirare, nec loco moueri posses? Hac enim ratione Daniel propheta Regis Assyriorũ impietatem amplificauit, quòd illum ad iracundiam prouocaret, qui flatum ipsius haberet in manu sua. Mitto cætera eius beneficia. Hoc vnũ satis superque esse deberet, ut illi tota uita nostra militaret, à quo tota & semel condita est, & perpetuò conseruatur.

Dies me & uita deficeret, si causas omnes diligendi Deũ persequi vellem. Nulla quippe diligendi ratio est, quæ non acres nobis ad eũ diligendum stimulos addat. Si enim iustitię debitũ attendas, nulli magis amor noster quàm illi deberi: si beneficia spectes, nullius beneficia maiora sunt: si amicitie ratione

Ioan. 15.

habeas, nullius amicitiae signa euidentiora vnquam extiterunt. Maiorem enim hac dilectionem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Si autem eximia bonitatis & pulchritudinis species amorem promeretur, quis inanem illius pulchritudinem, & immensas bonitatis eius opes, mente & cogitatione comprehendere queat? Rursum, si amor pretio emittitur, quis maius pro illo pretium impendit, quam qui vitam aeternam pollicetur? Si vero gratis donandus est, cui, quaevis, dignus possit exhiberi? Si vero non donandus, sed extorquendus est, quis illo potentius extorquere possit: qui velut euaginato gladio illum postulat, & fulmen excommunicationis aeternae aduersus ingratos per Apostolum iaculatur, cum ait: Si quis non amat Dominum Iesum, sit anathema, Marrana? Quod si ita est, quid superest, fratres, nisi vt cum August. dicamus: Quis ego sum Domine, vt te a me amari iubeas, & nisi id fecero, mineriis mihi ingentes miseriae. Parua ne est haec ipsa miseria, si non amem te?

August.

1. cor. 6.

Hac igitur ratione, vtrique intelligere licebit, quid auctori nostro debeamus. Caeteris enim hominibus singula, illi autem omnia debemus, quando quidem omnia ab illo accepimus. Sed inter haec omnia charitas illi, hoc est, flagrantissimus amor super omnia debetur: qui omnium affectuum nostrorum princeps & excitator est. Vt enim D. Augustin. ait: Solus amor ex omnibus animae affectibus est: in quo creatura potest (quauis non ex aequo) auctori suo respondere, ipsi que mutuum vicem reddere. Caeteris enim in rebus quid illi simile referre queas? Creauit te num tu illum creare potes? Redemit te, seruat incolumem, innumeris quotidie beneficiis ornat, ab innumeris ite periculis tum corporis tum animae liberat, num tu horum aliquid conferre in illum potes? Potes tamen vtrunque eius in te dilectioni respondere, dum diligentem diligis, & amantem redamas. Hunc igitur animae affectum praecipue a nobis exigit, cum hoc esse maximum & primum legis mandatum asseuerat.

August.

His igitur argumentis intelligere licet, fratres, quid de his censendum sit, quorum mentes in tanti auctoris, conditoris, & seruatoris amore algēt. Quid enim de eohomine iudicaretis, qui nullo prorsus amore erga parentes suos aut filios afficeretur? Hunc certe non hominem naturae nostrae participem, sed humanitatis & communis sensus expertem, nec tam hominem quam humanae naturae portentum iudicaretis. Si portentum est non diligere quos tanto minus diligere tenemur, quale portentum erit, illum non diligere, quem infinito amore (si id per nos praestari posset) diligere deberemus? At (quod sine summo dolore dici non

non

non potest) huiusmodi portentorum plenus est mundus. Omnes enim qui pecuniam, qui honores, qui delicias, qui voluptates, qui denique cupiditates suas Deo præferunt, i) planè horrida mōstra & prodigia sunt. Quoties enim quisque nostrū aut popularis auræ, aut pecuniæ, aut voluptatis alicuius, aut odij, aut vindictæ cupiditate inductus, diuinas leges violare & diuinæ maiestatis offensionem incurrere, ipsiusque Dei amicitiam & gratiam amittere non veretur, an non hic rebus ipsis apertissime testatur, huiusmodi sordes atque terrenum puluerem diuinis legibus, diuinæ maiestatis amplitudini, diuinæq; amicitia se penitus anteferre? O monstrum hortendū! ô detestabilē nequitiam! ô execrādum facinus sempiterno supplicio, sempiternisque ignibus merito vindicandum! In quē enim magis ignis ille desuet, quā in hos diuinæ maiestatis violatores & cōtēptores? Nec ignis iste tantū, sed creaturæ omnes, atq; adētorus ipse orbis (vt est in lib. Sapientia) cū Deo pugnabit aduersus insensatos. Quid verò magis contra cōmunem humani sensus & rationis iudicium certat, quā vilissimam creaturā nobilissimo conditori atq; parenti anteferre? Quod quidē (proh nefas) passim faciunt, quicunque lethale peccatum, quod cum diuina lege & amicitia pugnat, admittere non verentur.

Sapient. 5.

Hinc vt ad vos tandem veniam, fratres necesse est, vt qui Deum diligit supra omnia, & hāc diuinam possessionem rebus omnibus charior ē habeat, simili ac pari odio peccatū detestetur, quod homines ab hac felicissima possessione depellit. Vbi enim huiusmodi peccatum admittit, Deū protinus amittit: qui nullo modo habitat in corpore subdito peccatis. Itaque nō dubiū quin & Dauid, & Petrus Apostolus, cū in huiusmodi peccatum inciderunt, Deum ab anima sua spōte repulerint, sempiternisq; se cruciatibus eo temporis articulo, dignos effecerint. Quocirca magnū veræ dilectionis indicium est, si quis in animo suo fixum immotūque propositum retinet, omnia lethalia crimina vitandi: præsertim si in hac propositi sui firmitate diu persistit immotus. Quisquis igitur hoc animo atque proposito est immortales Seruatori suo gratias agat: cuius beneficio hoc tantū diuinæ dilectionis indicium intra se habet: quo lætus & alacer Domini misericordia fruetur, extremum vitæ diem, & æternæ vitæ mercedem, diligentibus Deum promissam atque paratam poterit expectare.

IN

In eadem Dominica XVII. post pentecosten concio secunda in qua post Euangelicæ lectionis enarrationem, occasioe primi & secundi mandati (de quo in Euangelio mētio fit) quo ordine vir pius virtutes sectari, & quid prius, quid posterius amplecti debeat, vt recto ordine vitam suam instituat, differitur: deinde duo indicia veræ dilectionis (quam Dominus primo loco ponit) assignantur.

THE, Hoc est maximum & primum mandatum.

Matt. h. 22.

A V E M A R I A.

Heb. 4.

On habemus (inquit Apostolus) pontificem, qui nō possit compati infirmitatibus nostris, sed tētarū per omnia pro similitudine absque peccato. Quod autem per omnia tentatum fuisse Dominum ait, non vno tantum, sed variis temptationum modis eum fuisse agitātū, designare voluit. Si quis enim diligentius vitam Domini Saluatoris à capite ad calcē vsque consideret, inueniet planè illam extitisse perpetuam quandam crucem, variorumq; laborum perpeffionem. Primum enim vbi in hanc lucem editus & susceptus est, protinus præsepis durtiem, stabuli vilitatem, matris inopiam, Herodis odium, & Aegypti exilium expertus est. Vbi verò ad virilem ætatem peruenit, & predicationis Euangelicæ negotiū exorsus est. quot labores subiit? quot itinera confecit? quot ieiuniis attenuatus, quot inimicorum suorū opprobriis & iniuriis lacesfitus fuit? Modò enim illū Samaritanum, modò maleficum, modò insanum, modò voracem & potatorem vini, & Publicanorum ac peccatorum amicum, modò legis ac Sabbati violatorē, priuatim & publicè nuncupabant. Iam verò quot aduersus illum calumnias, quot tendiculas & insidias struxerunt? quod quidem persecutionis genus molestissimum est. Sic enim legimus: Calumniola conturbat sapientem, & perdet robor cordis eius. Ceteri enim persecutores aperto Marte & resecta facie nos impugnant: calumniatores autem simulata probitatis imagine, cum iniuste persequantur, iustitiam se obtendere simulant. In præcedenti quidem Dominica hydropticum ante Dominum die Sabbathi statuerūt, obseruantes an eodie curaret, quod Iudæorū superstitio nefas esse credebatur. In eo verò capite, vnde præsentis

Luc. 2.

Matt. 2.

Ecc. 13.

Luc. 14.

praesentis Euangelij lectio sumpta est, tribus modis tentatam fuisse Domini patientiam legimus. Primum enim Herodiani blandissimis quidē verbis, sed inimicissimis animis ab eo quaerunt, liceretne tributum pendere Cæsari. Deinde Sadducæi, qui magnò errore decepti, corporum resurrectionem negabāt, quaestionem illi proponunt: quam cum ab eo dissolui nō posse crederent, inscitiz illum atque ignorantiz coram populo, qui ab eius ore pendebar, condemnarent. Flōs secuti Pharisæi paulò doctiores, sed eò ipso superbiores, simili consilio aliam quaestionem (quam illi difficiliorem putabāt) in hodierna sancti Euangelij lectione proponunt: vt qui in priori solutione victor euaserat, posterioris ignoratione vinceretur. Videtis, fratres, quā multis laboribus vita Domini exagitata, quā multis modis lenitas eius & patientia probata fuit atque tentata. *Psal. 87.* Itaque meritò is cum Propheta dicere potuit: Pauper sum ego & in laboribus à iuuentute mea.

Hoc autem in loco grauis insurgit quaestio. Cum enim constet Dominum Saluatorem perfectissimum virtutum omnium exemplar fuisse, & ita inter homines versatum esse, vt meritò dicere potuerit: Quis ex vobis arguet me de peccato? constet item eam esse virtutis dignitatē, vt apud improbos quoque in pretio habeatur, qui fieri poterat, vt homines isti tam acriter Dominum insectarentur: Tota Stoicorum Philosophorum schola in ea semper sententia fuit, vt solam virtutem in numero bonorum poneret, atque adeò in ea summum bonū collocaret: cætera verò omnia, non inter bona: sed inter commoda, vel incommoda vitæ numeraret. Nos quoque fatemur virtutem solam esse quæ bonum faciat habentem, & opus eius bonum reddat: cuius ea conditio est, vt nemo illa malè vti possit. Si ergo bonitatis ratio adeò plenè in vna virtute ceratur, bonum autē qua ratione bonū est, humana volūtas odisse nullo modo potest: quonā modo tāta Domini virtus & bonitas Pharisæis adeò inuisa fuit? Adde quod cum homo rationalis creatura sit, virtus autem est perfectissimum rationis opus, qui fieri potest, vt rationalis creatura, id quod rationi maximè cōsentaneū est, odio prosequatur? Ad hoc igitur breuiter respondemus fieri nō posse, vt rationalis volūtas bonū qua ratione bonū est oderit: nisi aliunde subsit aliquid quod improbos homines lædat. Tunc enim virtutem insectantur, non qua virtus est, sed qua illis aliquod nocumentum infert. Quod autem nocumentum virtus improbis inferre potest? Hoc nimirum (vt cætera prætereamus) quod eorum improbitatem deformiorem & ma-

Ioan. 8.

gis conspicuam reddit. Vtrumque autem Dionisii tyranni filius declarauit: qui quamuis patris scelera immensa luxuria cumulasset, Platonem tamen propter egregiam eius virtutem diuinis honoribus affectit. Quem tamen postea Syraculis ablegauit, ne in conspectu eius turpior appareret. Hoc enim precipue nomine improbi bonos detestantur: quoniam (vt recte Diuus Augustinus ait) nihil ita condemna vitam malorum, quam vita honorum. Rectum enim (vt Philosophi tradunt) sui atque obliqui mensura est. Videmus eam camentarios parietem rectum & obliquum eadem regula diiudicare. Cum ergo humana vite regula virtus sit, ea & rectam viuendi rationem probat, & sinistram atque obliquam rectitudine sua declarat. Quantum enim mores hominum à virtute deviant, tantum à vera rectitudinis forma distant. Sed quid his testibus opus est, cum Dominus in Euangelio dicat: Omnis qui male agit, odit lucem: & non venit ad lucem, vt non arguatur opera eius? Quæ enim flagitia tenebris obducta erant, virtutis ac doctrinæ luce coruscante, conspicua sunt: Ea enim est, quæ impiorum scelera potissimum detegit. Memorie proditum est, pictorem quendam tabulâ in forum produxisse, in qua galli pessimè deformati erant. Cùmque puer quidam gallos vendendos in eundem locum produxisset, pictor furibundus à conspectu suo veros gallos abegit: ne videlicet imaginis & veritatis collatione artis eius imperitia euidentius appareret. Ex hoc ergo fonte tam acerbum impiorum erga pios odium proficiscitur, vt Ecclesiasticus dicat: Contra malum bonum, & contra vitam mors: sic contra vitium iustum peccator. Vix poterat aliis verbis hoc odium magis amplificari. Quid enim magis malo quam bonum, & vite quam mors aduersatur? Hoc autem odium nequaquam est recens & nouum, sed iam inde à prima mundi origine ceptum. Cui enim Cain in Abel fratrem ita delatuit, vt innocentem erucidaret, nisi quia (vt Euangelista Ioannes ait) opera eius mala erant, fratris autem iusta. Hac igitur de causa occidit non solum hominem, sed fratrem: & eo tempore occidit, quo vnū hominem occidere, fuit mediâ ferè mundi partem, quæ ex illo stipite proditura fuisset, extinguere. Quod quidè Chaldaeus interpres nō ignorauit, qui pro eo, quod nos legimus. Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra, vertit. Vox sanguinis generationū, quæ futuræ erāt succedere de fratre tuo, clamat ad me de terra. Itaque non vnū hominem, sed maximam generis humani partem hoc odio deleuit. Quod quidè odiū ab illo ortum, in omnes eius sectatores, hoc est, in omnes improbos deriuatum, ad hoc usque

tempus pericurerat. Hac ergo mente, hoc affectu in sacra præfentis Evangelij lectione accedunt Pharisei Dominum tentatum: eo videlicet consilio, ut qui vitam eius innocentissimam carpere non poterant, doctrinam saltem accularent, vel certe (ut ante diximus) ignorantem illum & inficium coram populo arguerent.

I.

Itaque accessit vnus ex eis legis doctor tentans eum, & dicens: *Magister, quid est maximum mandatum in lege?* Agitabatur forsitan eo tempore questio hæc, quam naturam quidem rei facilem, superstitio tamen, auaritia & ambitio Phariseorum difficilem reddiderant. Quia enim Pharisei omnia opera sua faciebant, ut viderentur ab hominibus, ea religionis officia præcipue captabant, quæ hominibus maxime conspicua essent, vel quæ maxime in ipsorum lucra cederent. Itaque alij sacrificia; alij spontaneas oblationes (quas etiam honori parentum præferabant) alij Sabbathi religionem, decimarumque solutionem potissimum commendabant. Hoc enim nomine superbus ille Phariseus gloriabatur, cum se ieiunare in Sabbatho, & decimas rerum omnium persolvere iactat: de interna vero pietate, de charitate, de vera cordis humilitate, cura nulla, sermo nullus. Labijs enim externisque operibus Dominum honorabant, cor autem eorum longe erat ab eo. Itaque cum varie hæc de re opiniones inter legisperitos essent, querit vnus hic a Domino, quod is mandatum maximum esse censeret.

Luca 18.

Ejais 29

At minimus agnus, qui e celo in terram venerat, ut non solum hominum redemptor, sed etiam iustitiæ doctor esset, quantum non ignoraret, qua mente atque consilio Pharisei hanc illi questionem proposuissent (non enim discendi, sed tentandi gratia illum interrogauerunt nihilominus tamen docendi officium ne hac quidem occasione intermisit: ut si illis minus prodesset, nos tamen (quibus præcipue consultum esse volebat) hac responsione erudiret. Querentibus ergo Phariseis, quod esset mandatum magnum in lege, respondet: *Diriges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. Hoc est maximum & primum mandatum.* Hæc Domini sententia, quæ præcipuum Christianæ vitæ mandatum continet, paulo post fusius à nobis explicanda est. Nunc quid sequitur in Evangelica lectione persequamur. Vbi enim saluator dixisset: *Hoc est maximum & primum mandatum:* subiicit protinus: *Secundum autem suum le est huius, Dilis proximum tuum sicut teipsum.*

Non video quibus verbis apertius hoc Domini præceptum enodare possimus quam quibus ipse alibi declarauit, cum dixit,

Omnia

Matth. 7.

Omnia quæcumque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Nulla iustior & honestior lex ferri potuit, quæq. breviori compendio omnia iustitæ præcepta cõplecteretur. Hinc ethnicus quidam imperator, cum quænam esset Christianæ legis summa interrogasset, & hac memorabili sententia eam contineri didicisset, religionem nostram maximè probasse dicitur.

Cum eaverò, quæ sibi quisq. optat, multa ac varia sint: (optant enim homines diuturnam vitã, salutem, opes, & eo omnia, quæ ad vitæ cultum & elegantiam spectant) plerosque tamen videmus magis honoris & famæ, quàm vitæ cæterarumq. rerû ratione habere. Vt igitur nihil isti magis quàm bonum nomẽ & gloriã concupiscunt, ita nulla re magis quàm infamia & dedecoris nota offenduntur. Qua ex re colligere licet, fratres, q̄ grauitè in officio delinquãt, qui alienæ famæ atq. honori detrahunt.

Observandum autem est in hac dominica responsione, plura Dominum respondisse quàm quærebantur. Illi enim quærebant, quod esset mandatũ magnũ in lege: Dominus autẽ non solum maximè dilectionis erga Deum mandatum protulit, sed etiam fraternæ dilectionis (quod illi non quærebant) præceptum adiunxit. Quod fortassè eo cõsilio fecit, vt rectè ac dissimulanter eorum malitiã atque inhumanitatẽ accusaret, qui fraudulentò consilio hanc illi quæstionem proposuerant, non vt ab eo aliquid discerent, sed vt illum inscitie coram populo argueret.

Verum, quia nemo aduersus diuinitatẽ gloriari potest, sic se Dominus erga illos gessit, vt qui ipsius gloriã obscurare volebant, suam proderent ignominiam, ignorantieque & inscitie nota quam Domino affigere volebant, ipsi inurerentur. Proposuit quippè illis altissimam quæstionem Dominus his verbis: *Quid vobis videtur de christo? cuius filius est? dicunt ei, David. Quomodo ergo, inquit, David in Spiritu vocat illum Dominum, dicens: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis? Quomodo ergo vocat illum Dominum, si filius eius est? Et non potuerunt ad hoc respondere.*

Quoniam duplicem Christi Domini naturam non agnoscebant: alteram, quam ab æterno habet à patre, alteram, quam salutis nostræ gratia suscepit ex Virgine: secundum hanc igitur naturam Davidis filius, secundũ illam verò Dei filius ac Davidis Dominus est. Qua quidem quæstione sic Dominus aduersariorum ora obstruxit, vt non ausi fuerint deinceps illũ noua aliqua quæstione interrogare, ne simili ignorantie atque dedecoris ignominia afficeret. Hactenus de Evangelica lectione: nunc, sicut polliciti sumus, primum illud & maximum diuinæ dilectionis mandatum excutere incipiamus.

Hoc est maximum & primum mandatum. Cùm in hac sacra le-
 ctione Dominus de primò & secundo mandato mentionē fa-
 ciat, ordinem quendam inter diuina præcepta atque virtutes nõ
 obscure designauit: vt videlicet aliæ sublimioris, aliæ inferioris
 ordinis sint. Et quidẽ est in his ordo dignitatis. Alius autẽ or-
 do est, quem vir pius in studio & exercitatione virtutum sectari
 debet: cuius initium à vera pœnitentia, cæterisq; cõsequẽtib;us
 virtutibus ducitur. De hoc igitur secundo ordine in reliqua con-
 cionis huius parte disceremus: vt virtutis candidatus sciat quid
 primò loco, quid secundo ac tertio, &c. sectari debeat: quo rectè
 & ordine vitam suam instituat. Primò igitur Stoicorum opinio
 conuellenda est, qui cùm in multis rectè saperent, in hoc tamen
 magnoperè desipiebant, quòd omnia honesta inter se, omniãq;
 rursum turpia simili modo paria esse credebant: ac ita omnia
 peccata, quibus à recto declinabant, æqualia esse censebant, nec
 plus turpitudinis in furto, quã in parricidio esse iudicabãt. Nos
 autem nõ solum euidenti ratione, sed fidẽi quoque lumine in-
 structi, constanter assueuimus, esse non in vitiis solum, sed in
 virtutibus etiã dissimiles gradus: & esse inter ipsa virtutũ of-
 ficia alia aliis honestiora, iustiora, Deoq; gratiora. Quod legis- Dent. 4.
 lator ipse significauit: qui quã legem in vna tabula scribere po-
 tuisset, in duas distinxit, quarũ altera alteri subderetur & cede-
 ret, vbi altera diuersum aliquid præcepisset. Vnde celebris illa
 Theologorum regula manauit: Secunda tabula cedit primæ:
 ideoque nõ temere legis peritus interrogat, Quod sit mandatũ
 magnũ in lege. Qua in re vix dici potest, quã variè à multis
 peccetur. Cùm enim piõrũ hominũ varia in virtutis curricula
 studia sint, eãq; hominũ natura sit, vt in quo quisq; emineat, id
 cæteris præstare credat: hinc factum est, vt alij aliud virtutis of-
 ficiũ cæteris anteferant. Itaque qui se totos precationis studio
 dediderunt, hoc exercitationis genus omnibus penè aliis præ-
 ferunt. Denique non defuerunt hæretici, qui hoc solum officiũ
 sufficere dicẽrent ad salutem. Qũi verò facultates suas in pau-
 peres distribuunt, & misericordiæ operibus vacãt, omnibus a-
 liis virtutibus hoc genus virtutis præferunt. Cæterum, qui ieiu-
 niis & inedia corpus atterunt, & rebellantem carnem spiritui
 seruire cogunt, seque ipsos hac ratione Deo immolant, sacrifi-
 cium tantò gratius Deo se offerre credunt, quantò plus est se
 ipsum, quã res suas Deo consecrare. Iam verò nonnulli qui
 monasticam vñam profitentur, tantũ sacras instituti ac profes-
 sionis

tionis suæ cremonias faciunt vt eas omnibus penè virtutū officiis anteponāt: ideóq; hoc solū à monachis exigūt, hoc clamāt, hoc solū in cōmunibus conuentibus repetitis admonitionibus rōmendant. Quod quidem studium cū laudabile sit, solū tamē esse non debet, sed internę quoque pietati coniunctum.

Cū igitur tam varię sint hominū de virtutum dignitate sententię, quā varia de eadem studia, operę pretium erit virtutum gradus & ordines designare. Et quidē hoc in loco de dignitate virtutum simpliciter disputamus (cū præsertim constet, tres Theologicas virtutes, principem inter omnes alias gradum ac dignitatem obtinere) sed de eo potissimum ordine differemus, quo illas vir pius amplecti & sectari debet: vt rectē & ordinatē vitam suam instituat, vt paulò ante diximus.

Huc autem quæstioni cælestis magister breuiter præsentia lectione responderet, cū ait, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c.* Hoc est maximum & primum mandatum: quod videlicet charitatem primò loco ponit: sine qua cætera mortua & informia, nulliusque meriti sunt. Hanc igitur vir pius ante omnia colere, hanc virtutibus cunctis præferre, ad hanc, quę facit omnia dirigere, eamq; continuis à Domino precibus postulare debet. Hinc Moyses: Et nūc, ait, ô Israel, quid Dominus Deus tuus petit à te, nisi vt diligas Dominum Deum tuum, & ambules in præceptis eius. Quarum autē rerum consideratione charitas augeatur, quoniā in superiori cōtione tractauimus, hoc in loco super sedemus. Charitati autem (vt ex hoc etiam Moysis testimonio liquet) coniuncta est diuinorum mandatorum obedientia, dicente Domino, Si quis diligit me, sermonem meum seruabit. Et rursus: Qui habet mandata mea & seruat ea, ille est qui diligit me. In pròptu verò ratio est. Quisquis enim alicuius amore estuat vehementer etiam illi placere, inferuire, & volūtati eius obsequi desiderat. Cū verò voluntas Dei sit sanctificatio nostra, & diuinorum obedientia mandatorum: consequens est, vt qui Deum maximè diligit, summo studio mandatis eius obediat. Hæc itaque duo sunt, quæ miro modo inter se connexa, totius Christianę Philosophię summam continent. Quam rem Ecclesiasticus expressit, cū ait: Filij sapientię ecclesia iustorum & natio eorum obedientia, & dilectio Ecclesiast. ergo nationem iustorum dilectionem & obedientiam esse ait: vt intelligamus curam omnem studiumq; iustorum, in Dei amore & obedientia situm esse. Hoc enim semper agunt, hoc curant, hoc loquuntur, hoc cogitant, hoc vigilantes, hoc etiam dormientes meditantur, hoc dies noctesque volunt, hoc omnibus

Ibidem.

Simile.

1. The. 4.

Eccle 3.

omnibus curis anteferunt: imo ad nihil aliud se aut viuere aut
 natos esse arbitrantur. Itaque quo studio auarus pecuniæ, am-
 bitiosus honori, semper intentus est: eodem hi Deum diligere,
 Dei que iussis obtemperare, nulla que in re præcepta eius vel le-
 uiter violare contendunt. In hoc opes suas, in hoc delicias, in
 hoc honores, in hoc felicitatem suam positam & cõstitutam ha-
 bent, cæteris omnibus, quæ ad hoc pertinet, valere iussis. Hoc
 est igitur quod ait: Natio eorum obedientia & dilectio.

Cum verò obedientiam audis, non solum mandato-
 rum Decalogi obedientiam intelligas, sed etiam plenissimam
 quandam subiectionem, qua se mens nostra perfectissimè Deo
 subdit, non modò ad parendum, sed etiam ad sustinendum
 quicquid ille molestiarum & incommodorum nos ferre volue-
 rit. Hoc enim vel maximè charitatis proprium est. Sic enim *Sallust.*

sapiens quidam ait, Idem velle, idemque nolle, ea demum fir-
 mà amicitia est. Verè enim amicitia proprium est, vnam
 mentem, vnamque animam in duobus esse corporibus, vnde
 idem velle idemque nolle proficiscatur. Vir itaque pius hoc
 animo erga Deum affectus esse debet, vt verè cum Propheta *Psal. 56.*

dicere possit: Paratum cor meum Deus, paratum cor meum:
 hoc est, paratum ad obediendum, paratum ad sustinendum,
 paratum ad præcepta tua exequenda, paratum ad incommo-
 da à te immissa perferenda, quod tantò maius est, quantò plu-
 ra sunt quæ patimur, quàm quæ facere iubemur. Decalogi e-
 nim præcepta certo numero definita sunt: huius verò vitæ la-
 bores innumeri. Ad hos ergo sustinendos (ait. Vires fan-
 ctus) ita cor meum paratum est, vt quicquid me pati volueris,
 libentissimè patiar: quicquid esse volueris, libentissimè sim, si-
 ue pauper, siue diues, siue sanus, siue æger, siue gloriosus, siue in-
 glorius, siue liber, siue seruus, siue viuens, siue moriens, per glo-
 nam & ignobilitatem, per infamiam & bonã famã ad te pergã. *2. Cor. 6.*

Hanc autem animi præparationem spiritualis vitæ magistri
 resignatione appellat, vocabulo ab Ecclesiasticorum beneficio
 rum resignatione sumpto. Sicut enim dum clericus in Episcopi
 manus beneficium resignare dicitur, illud à se penitus abdicat,
 & alienæ potestati permittit, vt pro arbitrio suo cuiunque vo-
 luerit, tribuat: ita viri sancti se Deo resignare dicuntur, hoc est,
 quicquid in se iuris habent, diuinæ voluntati tradere, vt ipsa de
 eis siue in tempore siue in eternitate, pro bene placito suo quic-
 quid voluerit agat. & quomodocunque libitum illi fuerit, siue
 in morte siue in vita verset ac voluat. Hæc igitur plenissima vo-
 luntatis nostræ siue submissio siue traditio, qua Deo quidem
 Tom. 4. h agendi

agendi & imperandi, nobis autem patiendi & obtemperandi vires dantur, Christianæ perfectionis & fundamentum & culmen est. Quis enim maius aliud à creatura creator exigere, quidque maius creatura ipsa conditori suo offerre, quàm seipsam hoc modo potest? Hanc igitur obedientiæ formam secundo loco post charitatem ponimus.

Tertio verò duos huic virtuti comites adiungimus: quibus illa tanquam pedibus sustentetur, & velut brachiis quibusdam fulceat. Horum autem prior est, propriæ voluntatis abnegatio. Quomodo enim quisquam diuinæ voluntati se perfectè per obedientiam subiiciet, nisi propriam voluntatem, quæ frequentissimè diuinæ contraria est, abnegauerit? Sicut enim nemo potest frugiferæ arboris ramos sylvestri inserere, nisi sylvestrem prius abscindat: ita nemo poterit se totum diuinæ voluntati subiicere, nisi propriam voluntatem tanquam infrugiferæ arboris ramos absciderit. Itaque danda nobis opera est, ne voluntas nostra vehementer alicui rei per amorem alligata sit. In generoso equo illud præcipuè laudatur, quod frenis obtemperet, facileq; ad regentis nutum se in gyros flectat: eadem quoque in viro iusto laus & commendatio est, ut sese diuino Spiritui in ipso habitanti accommodet: quemadmodum scilicet illa Ezechielis animalia facere perhibentur, de quibus scriptum est: Vbi erat imperus spiritus, illuc gradiebantur, nec reuertebantur cum incederent.

Huic autem virtuti alia necessariò iungenda est, quæ est illi obedientiæ, quam supra definiuimus, coniunctissima nempe firmissima in Deum spes, qua illum pios omnes paterno sinu & providentia complecti firmissimè credimus. Quia enim hæc vita innumetis propemodum casibus & ærumnis subiecta est (quæ nos à virtutis & constantiæ gradu depellere possunt) præsentissimum horum malorum remedium fiducia & spes in Deum est. Hæc est enim velut sacra anchora, ad quam cõfugere debemus, quoties in turbido huius vitæ pelago vanis calamitarum fluctibus iactamur. Hæc est velut baculus, non arundineus, sed solidus ac firmus, quo diuina misericordia & veritate subnixi, inter varia huius vitæ præcipitia sustentamur: quo qui carent, passim offendunt & ruunt, & allisi franguntur & intereunt. Ut igitur sine fide vita nostris cæcæ, ita sine spe tristis, misera, luctuosa, & infinitis casibus & ruinis obuoxia est.

Ad hanc verò spem fulciendam cum alia multa, tum vel maxime diuinarum promissionum fides miro modo adiuuat. Est enim fides sperandarum rerum substantia, hoc est, solidum spe

nostra

Simile.

Simile.

Ezech. 4.

Simile.

nostræ firmitatem: Quoniam modo: Quia dum fides diuinarum promissionum veritatem pijs hominis menti proponit, *Rom. 8.* vehementer illum ad spem in omni calamitate retinendam excitat. Hac enim fide instructus, considerat primum pijs omnibus singulare illud privilegium quod Apostolus commemorat esse concessum, nempe omnia eis cooperari in bonum: hoc est, omnia siue aduersa siue secunda ad salutem eorum à Deo destinari. Considerat item illos magis à Deo quàm à seipsis dirigigi: illum magis illorum salutem cupere quàm ipsi cupiant, longèque maiora pro ea tuenda quàm ipsos perulisse: illum esse, qui non solum ossa, sed capilos etiam omnes electorū suorum numeratōs habeat: illum qui Angelis suis præcipiat, ut eos in manibus gestent, nec pedibus ad lapides offendant: illum qui dicit: Qui vobis tangit tangit pupillam oculi mei: illum qui per Prophetam dicit: Iacta cogitarum tuum in Dominū, & ipse te eruet: illum qui per eundem Prophetam monet: Timece Dominum omnes sancti eius, quoniā nihil deest timentibus eum. *Matt. 10.* *Psal. 90.* *Zacha. 2.* *Psal. 54.* *Psal. 32.* *1. Petr. 5.* *Psal. 120.* *Psal. 4.* *Matt. 14.*

Omnes eguerunt & esurierunt, inquirentes autem Dominum non minuetur, omni bono. Denique (vt vno verbo cōcludam) illum esse qui per Petrum Apostolum ait: Omnem sollicitudinem vestram prouidentes in eum, quoniā ipsi cura est de vobis. Quid igitur amplius homo desideras? quid tot propositis fidelioribus non speres? Si Dominus pro te sollicitus est? Si quæcūq; tua sunt, ad eō studiose curat? si dum tu dormis, ille pro te vigilat: sicut scriptum est: Ecce nō dormitabit, neque dormiet qui cūcūq; odit Israel: quid iam superest, nisi vt tu cum eodem Propheta securus dormias & cantes (vt quidam vertunt) In pace si mihi cubabo & dormiam: hoc est, simul vt accubuero, somnum capiam, nec me curarum æstus inanesque metus vigiles noctes intrudere facient. Ecce, fratres, duo velut fulcra huic sanctæ dilectioni & obedientiæ necessaria, nempe sui abnegatio, & arma in periculis & laboribus in Deum spes atque fiducia, Parum enim est in pace & tranquillitate sperare, nisi in rebus etiam dubiis et formidolosis spem firmam retineamus, in quibus fluuantis Petri fides deficit, adeoque à Domino audiuit, Modice fidei, quare dubitasti?

III.

Erunt fortasse qui dum hæc audiunt, tacite à me requirant, si ista loca virtutibus tribuisti, quem ergo locum ieiunij, quem precationibus, quem sacris ceremonijs, cæterisque similibus religionis officijs tribuas? His ego, fratres, post ea, quæ hæcenus à me dicta sunt, scum locum assigno. Sunt enim hæc non so-

lum egregia pietatis officia, sed etiam præcipua obtinendæ perfectionis instrumenta. Hoc enim in his vel maximè commendatur, quod mirè faciunt, ad diuinam gratiam consequendam, quæ charitatis, & obedientiæ, cæteraſque virtutum omnium parens est. Orationis enim officium est, diuinam gratiam studioſè pètere & impetrare: abſtinentiæ verò non ſolùm carnis petulantiam cohibere, ſed etiam animam & corpus parco cibo attenuatum, ad ipſum orandi ſtudium aptare. Quæ ex re illud protinus ſequitur, quòd cum præcipua horum ſtudiorum laus in hoc ſita ſit quòd nobis ad charitatè cæteraſque virtutes viaminiunt, ſi quis diu multumque in his verſatus, adhuc ſummiſ illis virtutibus vacuus eſt, nondum orationum atque ieiuniorum ſuorum perfectum fructum eſt conſecutus.

Quorſum hæc omnia tam longâ oratione inducta ſunt? Primum vt diuinorum mandatorum ordinem & dignitatem, de qua in præſenti Euangelio agitur, aperirem. Hunc enim ordinem Dominus exponere cœpit, cum ait: *Hec eſt maximum & primum mandatum? ſecundum autem ſimile eſt huic.* Deinde, vt à quodam communi ſiue morbo ſiue errore multos piorum hominum hac ratione, ſi poſſem, veritate perfectæ liberarem: qui ſibi hoc nomine interdum blandiuntur, quòd ieiuniis, quòd orationibus, quòd frequētandis denotè ſacramentis incumbunt: quorum tamen nonnulli præcipuas illas virtutes, quas ſuprà memorauimus minus ſectari ſtudent. Si enim noua aliqua tempeſtas ingruerit, ſi pauperas, ſi famēs, ſi morbus, ſi dedecus & contumelia, aut chari alicuius mors vel caſus aliquis acerbus interceſſerit, ita anguntur & perturbantur, ita animum abiiciunt atque deſpondent, ita de virtutis & conſtantiæ gradu depelluntur, atque illi qui nullum penè eum diuinis rebus commercium habent. Cum his igitur qui ſibi forte taſſe de iuſtitia blandiuntur, ſic agere vellem. Si tu ita angaris & perturbaris, vbi quaſo, plena illa obedientia, qua ſe homo totum diuinæ voluntatis imperio ſubiicit, paratis non modo ad obediendum, ſed etiam ad ferendum quicquid præparum ac laborum ei placuerit? Vbi ſpes illa eſt, quæ conſtanter fidit Deum pluſquam paternam curam illorum gerere, quæ ſe illi ſubdiderunt, & quicquid eis eueniat, eius conſilio & prouidentia ad eorum ſalutem deſtinari? vbi eſt illa etiam propriæ voluntatis abnegatio, qua homo cor ſuum ab omni rerum terrenarum immoderato amore diuulſit: quo ſine vlla tergiverſatione ac mora, liberam voluntatem nullòque amoris luctu terrenis rebus hærentem, diuinæ voluntatis imperio ſub-

dat: Itaque in his tribus excellentissimis virtutum officiis videro multos piorum etiam hominum claudicare; adeo ut mihi quidem videatur, ea, quæ à sanctis Patribus de propria voluntatis abnegatione scripta sunt, in eorum magis libris quàm in nostris moribus reperiri. Quàdiu ergo propria in nobis voluntas ius suum retinet, de profectu charitatis nostræ semper trepidi atque solliciti esse debemus.

Sed fortassè istorum aliquis dicat, Vnde igitur spiritualis dulcedo, qua toties inter precandum oblectamur? Vnde rivi lacrymarum mentem nostram mirâ suauitate rigantes? An non ista veræ ac germanæ charitatis signa sunt? Sunt planè: sed signa tamen, non certa & firma argumenta. Cur ita? Nunc sperate mihi aures fratres, quicumque hoc Dei amore flagrare vos creditis. Fiet enim fortassè, ut qui ad amoris sermonem audiendum conuenistis, magnam vobiscum timoris materiam referatis.

Scire igitur oportet, duplicem Dei amorem à Theologis describitur: alterum naturalem, qui videlicet à natura solum non à gratia ortum habet: qualis fortassè Socratis, Senecæ, Platonis, aliorumque insignium Philosophorum extitit, qui naturæ, hoc est, diuini huius opificij contemplationi vacantes, in tanti opificis amorem ipsius naturæ impulsu rapiebantur: alterum verò supernaturalem, qui ab humana voluntate, Spiritus sancti appulsiu excitata proficiscitur: qualis omnium sanctorum extitit. Est autem obscuratissimum inter hos duos amores discrimen, non minus quàm inter duos eiusdem capitis capitulos. Vterque enim siue naturalis siue supernaturalis sit, eiusdem capitis pilus, hoc est, eiusdem Dei amor est: & mira quam vtrique dulcedine & suauitate perfundit. Cuius rei vel ipse Aristoteles locupletissimus testis est, qui quantum modicam nobis eandemque obscuram superarum rerum intelligentiam tribuat: eam tamen propter earundem dignitatem, iustitiam atque delectationis plurimum habere testatur. Itaque veri potest, ut qui se charitatem habere his indicij putat, non charitatem diuini Spiritus igne succensam, sed amorem à natura sola procedentem, habeat, quem ad æternam salutem non sufficere certum est. Quæ res periculo magno non vacat: ac forte hæc etiam de causa Salomon ait, Est via, quæ videtur hominibus recta, & nouissima eius ducunt ad mortem. Itaque nemo lacrymis suis, nemo spirituali suauitate ita fidat, ut non etiam timeat à quo fonte ista procedat: possunt enim à natura, possunt & à gratia proficisci.

Aristot.

Pron. 16.

Quid ergo? An non vltim aliquod certius iudicium erit, quo ista discernere valeamus? Richardus huic quæstioni respondet, in commodum, laborum acque iniuriarum tolerantiam esse, quæ magnum veræ charitatis ac pietatis iudicium præbeat. Quamuis enim evidens hæc in re certitudo haberi nisi Deo reuelante nequeat: inter huius tamen rei argumenta & iudicia hoc verè maximum est, Apostolo testante, qui ait, Tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit. Quisquis igitur inter vos de charitate sua sollicitus est, hoc planè singulari iudicio de ipsa comeduram facere debet.

Quod si hoc arduum vobis esse videtur, quòd sit virtus hæc perfectorum virorum, non etiam incipientium propria: dabo aliud sanè mitius & facilius, quod ex proximi dilectione colligitur. Ad hoc autem scire oportet, charitatem vnicum esse habitum à Spiritu sancto mentibus nostris infusum: qui nos non solum ad Dei, sed etiam ad hominum dilectionem excitat & inclinat. Vera enim & germana charitas hominem à Deo non diiungit, sed cum illo simul & propter illum diigit. Hoc igitur in causa est, ut quicumque diuini amoris igne flagrant, illique omni ratione gratificari student, cum illum neque hospitio cum Martha excipere, neque ministrare aliqua in re terrena possint, totum hunc amoris impetu ad eos transferant, quos ipse vicarios suos instituit, nempe pauperes & egenos: illisque non tanquam hominibus, sed tanquam ipsi Deo omnia humanitatis obsequia exhibent. Quod si illos ægrotare, aut contagioso aliquo morbo vexari contingat, nequaquam illorum detractant seruitium, neque eorum habitum aut vulnera horrent, sed eorum sanie in ambus suis abluunt, & interdum etiam (quod multi sanctorum fecerunt) eorum vulnera tanquam Christi vulnera exosculantur. Hac mentis acque affectu se regius Propheta fuisse in Psalm. 137. testatur pro eo enim, quod nos legimus. Sanctis, qui sunt in terra eius, & ceteris verterunt, Erga sanctos, qui sunt in terra eius, & preclaros, omnis voluntas mea est. Præmiserat autè vir sanctus omne sanctis & innocentibus suis spem & amorè in vno Deo sibi esse repositum: Unde consequens erat, ut se & sua omnia ad illius laudem & obsequium destinaret. Verùm cum intelligeret huiusmodi obsequiis Deum non indigere totum illud voluntatis sue studium ad eos conuertit, qui ad eum propius accedebat, nempe ad amicos & cultores Dei: nec ad hos modò, sed ad omnes tales illos qui nobis ab ipso Deo commendati sunt. Ita, ut diuini

quod

Richard.

Rom. 5.

Luc. 10.

Psalm. 137.

quod erga ipsum Deum (quem supra omnia diligebat) excqui
 nō poterat, erga seruos eius atq; adeo erga omnes homines, ex
 ercebat. Quam rem hoc exemplo quamuis in re longē diuerſa
 poteritis intelligere. Dæmon quidē immanissimo odio Deum
 superbie sue vindictam & vltorem prosequitur. Sed quia illi no-
 cere, atque de eo vindictā expetere nō potest, in homines quas
 is ad imaginem suam condidit, quosque paterno amore proſe-
 quitur totam furoris sui rabiē conuertit, odium videlicet quo
 in Deum flagrat, in tentandis & vexandis illis exſatiare contē-
 dens. Quod ergo in demonibus capitale in Deum odium facit,
 hoc in sanctis viris ardēs in Deū charitas operatur, vt sicut ille
 odium suum ad perniciem hominum vertit, ita cōtrā isti suum
 erga Deum amorē ad eorundem salutē & obsequium referant.
 Hoc igitur iudicio quisque vestrū, fratres, de sua in Deum cha-
 ritate (vt antē diximus) coniecturam facere poterit, si se videli-
 cet officiosum erga homines deprehendat.

Quisquis autem hoc diligenter animaduertent, facile, vt ar-
 bitror, subnbscuram illam Ioannis Euangelistæ sententiam in-
 telligere poterit. Ait nāque, Si quis dixerit, quia diligo Deum,
 & fratrem suum odit, mēdax est. Si enim fratrem suum, quem
 videt, non diligit, Deum quem nō videt, quomodo potest dili-
 gere Cuius argumentationis vis ex his que hactenus dicta sunt
 aperte colligitur. Cum enim Deus hominem tanquam vicariū
 suū in mundo constituerit, & beneficia in eum collata ipse sua
 deputer, seq. in illo refici, vesti, atque foueri dicat, quomodo
 putandus est Deum diligere, qui eum non diligit, qui Dei per-
 sonam gerit, quemque pro se Deus diligendum atq. reficiendū
 proposuit. Itaque si hunc (vt sic loquar) Deum terrenum atque
 vrbile beneficium & amore minime prosequitur, quomodo in-
 uisibilem & à se longissimē distantem diliget: cum præſentiū
 præſens rerum conspectus vel amoris vel commiserationis affe-
 ctum excitare maximē soleat. Si ergo præſens calamitosi homi-
 nis inopia, quam oculis vsurpas, cor tuum non emolit, neq; ad
 benignitatem & misericordiam flectit, cum is præſentem Dei
 personam (vt antē diximus) representet, quo pacto à te Deum
 quem minime vides diligi credam. Itaque fratres, quecumq; ad
 charitatem (in qua totius diuinæ legis atque salutis nostre sum-
 ma constituta est) aspiratis; & an eius compores facti sitis, anxie
 & solerte queritis, his duobus que à me proposita sunt signis
 atque argumentis, de ea coniecturam facere poteritis. Videte
 quam sitis in tentationibus & calamitatibus Domino fideles:
 videte que pietatis & misericordiæ viscera erga pauperes, ego

1. Ioan. 4.

tos, carceri mancipatos, pupillos, & viduas, variisque calamitatibus oppressos gessitis: & his iudiciis quale erga Deū pectus animūmq. geratis, conicere poteritis, Si enim in hos misericordes atque benigni fueritis, nō dubium quin misericordiatū pater & Deus totius cōsolationis ī extremo illo iudicio, vobis ad dexteram suam cum ouibus suis collocatis dicturus sit, Venite benedicti Patris mei: percipite regnum, quod vobis paratū est ab origine mundi. Quod nobis supernus hic Iudex concedere

dignetur, qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

Dominica Decima octaua post pentecosten concio prima: in qua primū lectio Evangelica explanatur: deinde cuiusmodi fides ad salutem necessaria sit, exponitur.

THE. Videns Iesus fidem illorum, dixit Paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Matth. 9.

Vemadmodum Sol hic oculis nostris obiectus, nullo tēpore quiescit, sed incessabili mōtu terras & maria lustrat, lucis suæ radios vbiq. diffundēs, & calore suo inferiora huius mundi corpora nutriens & procreans: ita Sol iustitiæ Christus Dominus, qui huic mundi exortus est, vbi primū se hominibus manifestari cœpit, nullo tempore quieuit, quia nunquam destitit mortales cunctos variis beneficiis afficere, cæcorum mētes doctrinæ suæ radiis illuminans, & aegrotia hominum pectora charitatis suæ igne incendens. Hinc Petrus Apostolus qui pertransit, inquit, benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo: quoniam virtus Dei erat cum illo. Ideo que nunquam intra vnius vr̄bis mœnia latere voluit, sed vt verus iustitiæ Sol omnes terrarum oras longè latèque lustrabat, non castella, non vicos, non Iudæos, non Tyrios, non Sidonios, non Gerasenos à beneficiorum suorum cōmunionē repellens, modò hos, modò illos inuisens, omnibusque salutis, vitæ, atque doctrinæ suæ beneficia impartitēs. Et quidem paulò ante sacrę huius lectionis historiam in terram Gerasenorum commeauerat, in qua hominem terribiliter à variis Dæmonibus oppressū liberavit. Mox autem ab ea regione digressus, & Galliliam repetens, Paralyticum (cuius in facta huius diei lectione curatio memoratur) pristinæ sanitati restituit. Cuius rei historia simplicibus verbis ab Euangelista descripta, non simplicem, sed

Simile.

Act. 10

sed variam ac multiplicem piis auditoribus vtilitatem affert. Quam vt in lucem proferre possimus, cælestem opem sacramentumz Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Vbi Dominus Gerasenorum terrâ reliquisset, consensa nauicula, transfretauit, & venit in ciuitatem suam. Constat autem hanc Paralytici curationem in insigni illa ciuitate Capharnaum, quæ in prouincia Galilææ maximè celebris erat) editam fuisse. Cur autem sanctus Euangelista hanc Domini ciuitatem appellauerit, cum is Nazareth elegisset, in qua enutritus fuerat (quo nomine etiam Nazareus appellatus fuit) variæ à Doctoribus causæ referuntur. Sed præcipua tamen illa est, quam D. Chrysostr. assignat: nempe quod hanc præcipuè ciuitatem Dominus elegerit, in qua diutius habitaret. Quam rem is ex Matthæi verbis colligit, qui Dominum ait, relicta ciuitate, Nazareth venisse, & habitasse in Capharnaum, ideoque hanc idem Euangelista ciuitatem suâ vocat, quanuis neq; in ea neque alibi etiam rerum omnium Dominus haberet, vbi caput suum reclinaret. Neque verò alienum est, eam alicuius hominis ciuitatè appellare, in qua is sedem atque domiciliū habeat. Sic enim sanctum Antonium Parauinum appellamus, quòd in hac is ciuitate diutius fuerit commoratus, quamuis Olyssippone (quæ ciuitas in Lusitania celeberrima est) ortus fuerit.

Chrysostr.

Matth. 4.

In hanc igitur urbem cum deuenisset, & in quadam eius domo constitisset, auditum est, & celebri sermone vulgatum. Dominum eò venisse. Vt autem latere Sol non potest, ita nec Dominus Iesus, Rumor enim vt fit, à paucis exortus, iam per omnem ciuitatem vagatus fuerat, Iesum esse in edibus. Vnde sine mora tanta vis hominum eò cõduxit, vt nõ solum tota domus impleretur, sed ea etiam loca, quæ ianue finitima erant. Dominus autem neque aduentantium multitudine, neque irruentium improbitate offensus, se ipsum placidè ac benignè omnibus exhibebat, duo illa misericordiz officia, quæ sibi ipsi delegerat, apud eos exercens, nempe doctrinam & curationem: quorum alterum ad spiritualia, alterum ad corporea misericordiz opera pertinet. Hoc enim Lucas designauit, cum dixit: Et virtus Domini erat ad sanandum eos: hoc est, virtutem suam exercebat ad salutem ægris conferendam.

S. mile.

Luc. 5.

Et ecce, inquit Euangelista, offerbant ei Paralyticum iacentem in lecto. Videns autem Iesus fidem illorum, &c. Hic locus admonet, vt quoniam & in huius ægroti, & multorum aliorum curatione Dominus fidei virtuti edita miracula tribuit, quamnam

*Hæc ut
Cornelio
Iacobus*
 hæc fides sit, differamus. Constat enim variam esse ac multi-
 plicem huius vocis significationem. Et quidem his in locis
 nō debet fides accipi simpliciter pro credulitate, firmo que as-
 sensu eorum quæ de Deo & Christo credenda sunt: qualem
 fidem etiã dæmones habent, neque rursum accipi debet vt id
 sit quod fiducia, quæ a spe aut nihil differt, aut perparum: quo
 modo multi in multis locis exponunt, & quomodo videtur ac-
 cipi cum dicit Saluator Matthæi 17. Si habueritis fidem sicut
 granum sinapis, dicitis moti huic: transi, &c. Et si scœnum agri,
 quod hodie est, & cras in alibanū mittitur, Deus sic vestit, quã-
 to magis vōs modicę fidei: nam cum dicitur de Cęturione: Nō
 inueni tantam fidem in Israel, fides Centurioni tribuitur non
 tam propter fiduciam, quam habuit, quam propter opinionem
 & existimationem quam habuit de Christo, credens illam tã-
 ta esse virtutis, vt absens ægrum sanare posset. Sic & postea
 Matthæi 9. cum duobus cæcis dixisset: Creditis, quia hoc pos-
 sum facere vobis: & deinde illis dicentibus: Vtiq; Domine, re-
 sponderet. Secundum fidem vestram fiat vobis: manifestum
 est, nomine fidei credulitatē, & firmam persuasionem poten-
 tię Christi significari. Non enim fiducię, quæ ad voluntatem
 pertinet, est, credere quod Christus posset cæcos illū inare: sed
 credulitatis, quæ ad rationem & intellectum pertinet, Proinde
 rectissime, vt apparet, dicitur nomine fidei in Euangelis: cum
 ei tribuitur salus, aut consecutio omnium, quæ volumus, com-
 plecti vtrunque, nempe & assensum illum firmum in credendis
 de Deo ac Christo, & fiduciam ex illius omnipotente bonitate
 conceptam: quauis in quibusdam locis magis videatur ha-
 beri ratio ad credulitatem & assensum illum mentis, in qui-
 busdam verò ad ipsam fiduciam. Ita enim duo hæc adinuicem
 cohærent, vt nec fiducia esse possit sine credulitate, nec
 credulitas sine fiducia quicquam impetret à Deo: vtque fidu-
 cię magnitudo ex credulitatis perfectione nascatur. Certè
 dum dicimus: Confido huic verbo Dei: Quorum remiseritis
 peccata, remittuntur eis, in verbo, confido, duo illa simul
 comprehendi videntur. Est enim sensus, Adeo persuasus sum
 illud esse verum, vt inde etiam mihi certò sperem per sacer-
 dotes remissionem Peccatorum. Sic ergo & hoc loco fides ac-
 cipitur, cum dicitur Dominus vidisse eorū fidem. Magnā enim
 de Christi potentia, simul & bonitate conceperant opinionem
 atque ex hac opinione, firmaque credulitate, magnam etiam
 fiduciam, atque spem consequendę saluris, quam desiderabant
 quam de Christo opinionem & fiduciam, declarabant

dum tantum laboris & molestia non dubitarent subire, omnia posito pudore, ut egrum Christo Domino præferre exhiberent.

Sed ut ad historiam seriem redeamus, videns Dominus, fidem illam, ait Paralytico: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.*

Quo in loco immensa Dei bonitas satis apparet, qui frequenter *Ambros.*

propter aliena merita miseris opitulatur, Vnde Ambrosius. Magnus Dominus, qui aliorum merito aliis ignoscit, & dum alios *Miratus*

probat, aliis relaxat peccata. Rectè Publius ille Mimus: Libera- *Phil.*

lis etiam dandi causas cogitat. Quo minus mirandum est, si ma- *Genes. 12.*

gnificentissimo Domino aliena iustitia satis sit, ut in alios libe- *4. Reg. 20.*

ralis & beneficus existat. Quo nomine multa posteris Abrahæ *August.*

propter eius pietatem & iustitiam donauit, quemadmodum ipse *Matt. 15.*

ait: Ut adducat Dominus propter Abrahæ omnia, quæ locutus *Genes. 12.*

est ad eum. Qua etiam benignitate erga Davidis posteros usus *4. Reg. 20.*

est. Vnde ad Ezechiam eius filium ab Assyriorum Rege obles- *August.*

sum ait: Protegam civitatem hanc propter me, & propter Da- *Matt. 15.*

uid seruum meum. Quoties verò sancti regis huius filius in fide *August.*

& officio delinquentibus propter patris merita pepercit? Iam ve- *Matt. 15.*

rò Pauli conversione D. Augustinus Stephani Martyris oratio *August.*

in non dubitavit ascribere. Quid verò in Euangelio, an non fi- *Matt. 15.*

des & oratio Chananzæ à dæmone obsessam filiam liberavit? An *August.*

non Centurionis fides Paralyticum eius seruum sanavit? An non *Matt. 15.*

quotidie Ecclesie fides in sacramento baptismi regeneratis in- *August.*

fanibus sufficit ad salutem? Si enim tanta Dei iustitia est, ut alie- *Matt. 15.*

na labe nascentem puerum inficiat, cur non tanta sit eius mise- *August.*

ricordia, ut aliena quoque fides & voluntas ei ad salutem cõfe- *Matt. 15.*

rat? Vnde facile colligimus, Ecclesie vota & preces hominibus *August.*

sive viuentibus, siue vita functis plurimum prodesse. Hinc *Matt. 15.*

toties Apostolus quoque post raptum in paradysum, & gratie *August.*

plenitudinem, quam acceperat, orationes à fidelibus exigit, *Matt. 15.*

ut detur sibi sermo in apertione oris sui, &c. atque ut liberetur *August.*

ab infidelibus, qui sunt in Iudæa. Sic tamen his precibus atque *Matt. 15.*

suffragiis nisi debemus, fratres, ne nos somno, inertia, atque *August.*

desidia conficiamus, sed in hoc incumbamus, ut aliorum pre- *Matt. 15.*

ciis preces nostras, aliorum studiis, studia quoque nostra iun- *August.*

gamus. Mementote pro Chananzæ discipulos Dominum ob- *Matt. 15.*

secrassè: sed eius tamen oratio plus apud Deum, quam disci- *August.*

pulorum valuit. Aliter enim verendum est, ne si otio torpea- *Matt. 15.*

mus, nobis contingat quod fatuis Virginibus euenit, quæ in *August.*

perpetuo otio vitam agentes, imminente mortis hora, ad pru- *Matt. 15.*

dentiam Virginum opera confugere, dicentes: Datis nobis de *August.*

olisc.

oleo vestro, quia lampades nostræ extinguntur. Quorum multi exemplum secuti, per omnem vitam otia agentes, cupiditatibusque suis indulgentes, spemque omnem in Ecclesiæ sacramentis & missarum suffragiis reponentes, salutem sibi & securitatem pollicentur. Tunc, aiunt, præteritæ vitæ maculas lacrimis penitentiae diluam: tunc pie ac religiosè Ecclesiastica sacramenta percipiam, tunc exoptas alius opes restituum, & æs alienum quod contraxi dissoluam, piæque legata testamento relinquam, atque his salutis humanæ prædictis Domini misericordiam promerebor. O quam multos hæc persuasio fefellit! Qui enim te totos in omni vita libidinibus dederunt, qui in deliciis atque luxuriis corda sua enutrierunt, qui nullis Dei neque minis neque promissis, neque plagis, neque beneficiis, neque monitis à scelerata vita reuocari voverunt, quam in extremo vitæ actu ab ipsa iam penè vita derelicti, salutarem penitentiam agant? Quid quæso magis præposterum, quam eo tempore velle te nouam vitam inchoare, cum spatium viuendi non suppetit, qui si longiora adhuc vitæ spatia haberes, diutius in iniquitate peristeres, quemadmodum fecisti quandiu in vita permansisti. Itaque fratres, quanuis dum in hoc corpore sumus & spiramus, penitentiae locus ut: omnium tamen periculorum maximum est, ad hoc impeditissimum tempus, negotiorum omnium maximum referuare. Et quamuis pius Dominus (vt modò diximus) aliorum meritis aliis benignè faciat, nos tamen aliorum meritis nostra quoque merita iungere debemus. Quod ex sacra etiam huius diei lectione colligimus, in qua Dominus non modò portantium, sed Paraclitici etiam fidem spectauit, quam confirmare voluit, cum dixit: *confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Nec enim peccata, aliorum vel precibus, vel meritis, sine eius fide, cui remittuntur, condemnari possunt. Possunt quidem alia beneficia aliorum meritis, improbis etiam hominibus concedi: peccatorum autem remissio sine eius fide, cui peccata remittuntur, constare non potest.

I.

Confide, inquit, fili, remittuntur tibi peccata tua. Quid agis Domine Iesu? Nō hic peccatorum remissionem, sed morbi curatio- nem, non tam animæ, quam corporis salutem quærit. Pro hac impetranda venit, pro hac separatis omnibus impedimen- tis, tibi sistitur. Verum Dominus, qui niliū appellauerat Para- lyticū, patrem se illi in hac curatione exhibet. Patris autē est, non quid æger filius cupiat, sed quid ei expediat, prouidere, & id quidem prius atque diligentius, quod maius est. Sic igitur ce-
lestis

Iustus Pater occultum languentis animæ morbum (quem Paralyticus fortasse non viderat, qui tantò etat perniciosior, quantò nobiliorem hominis partem inficiebat) primum curare aggressus est, dicens: *Cofide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Nos quidem miseri atque amentes vel animæ nostræ salutem negligimus, vel corporis salutem ei anteferimus, externa quæ videmus curantes, & interna, quæ non videmus, quatenus sint longè præstantiora, negligentés. Verùm Dominus, qui primum regnum Dei, deinde cætera quætere admonuerat, doctrinam suam memor, curat primum quod ad hoc regnum pertinet: deinde corporis necessitati prospicit. In quò quidem ordine seruando, salus & iustitia nostra sita est. Quem qui peruertunt, in manifestum se precipitium coniiciunt. Matt. 16.

Quo etiam in loco quanta sit seruatoris nostri benignitas, manifestè apparet. Verè enim abundantia pietatis suæ & merita supplicum excedit & vota. Non enim tantum pro votorum & meritòrum nostròrum mensura, sed pro immensa bonitatis & misericordiæ suæ magnitudine, quæ cuncta superat vota, sua impartitur beneficia. Hic enim paralyticus solam corruptibilis corporis salutem quærebat: Dominus autem pro sua benignitate, immortalis animæ salutem donauit, quam is non petebat. Qua in re magna orationis virtus elucet, quæ à misericordiarum parente non solum impetrat quod postulat, sed plus interdum quàm postulat. Postulauit Salomon sapientiam: Dominus autem & sapientiam, quam petebat, & diuitias, & gloriam quam non petebat, cumulatissimè præstitit. 3. Reg. 3. Postulauit Abraham, vt saltem Ismael filius viueret coram ipso: at is & Isaac etiam filium (vnde tam numerosa soboles propaganda erat) illi simul promisit. Manassès Rex in captiuitate positus, peccatorum veniam suppliciter à Domino postulauit: at pius Dominus & veniam contulit, & amissi regni sedem post tot crimina restituit. 4. Reg. 21. Qua etiam liberalitate erga hunc Paralyticum usum fuisse videmus.

Sed hoc in loco non solum benignitas, sed prudentia quoque cælestis medici spectanda est. Ad medicum enim pertinet, non morbum tantum, sed morbi etiam causas intelligere. Psal. 38. Causæ autem morborum corporis, non raro peccata sunt animarum. Vnde in Psal. legimus: Propter iniquitatem contempnisti hominem, & tabescere fecisti sicut araneam, animam eius. Alteri quoque Paralytico iuxta piscinam sanato, Dominus dixit: Ecce factus es: noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Ioa. 5. Quibus verbis morbum illum ob admissa peccata illi contigisse designauit. Apostolus quoque Corinthios variis morbis

Iean. 33.

morbis ob neglectam erga sacram Eucharistiam religionem, conflictatos fuisse memorat. Hinc etiam in lib. Job legitur: Increpat quoque per dolorem in lectulo, & omnia ossa eius marcescere facit. Quamuis enim non raro Dominus morbos immittat, non tam ad purgandos, quam ad probandos & perficiendos electos suos (quos in calamitate tanquam atrium in fornace probat) frequenter tamen morbos immittit, ut vel à peccatis purget, vel dormientes homines à lethifero somno extirret. Hoc enim increpationis verbum designare videtur.

Cum ergo Dominus peccatorum remissionem Paralytico donasset, scribæ, qui tum aderant, dixerunt intra se: *Hic blasphemat.*

Esa. 43.

Quo verbo significare voluerunt Christum Dominum, quod Dei Proprium erat, sibi arrogare voluisse: cum solius Dei sit peccata remittere. Legerant enim illud Esaiæ: Ego sum, ego iam ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me. Moses quoque

Exod. 34.

in clarissima illa visione: Miserator, inquit, & misericors, patiens, & multæ misericordiz: qui auferis iniquitatem, & scelera, atque peccata nullusque apud te per se innocens est. At Dominus Iesus

deccultas cordium eorum cogitationes diuina virtute inspicens: *Ut quid inquit, cogitatis mala in cordibus vestris. Quid est faciles dicere, Dimittuntur peccata tua: an dicere, Surge, & ambula.* Quod peinde est, ac si diceret: Vos me blasphemum indicatis, quod hac peccatorum remissione Dei mihi potestatem vendicem. Sed vestrum hæc requiro iudiciû, utrum horam minoris sit potestatis, verè ac serio dicere: Remittentur tibi peccata tua: an dicere: Surge & ambula. Non dubitem quin vtramque

fit æqualis, imò eiuſdem potestatis: ut potè diuinæ, cum solius Dei sit quicquid voluerit, solo verbo efficere. Cum ergo videatis me modo hac tanta potestate uti ut solo verbi imperio Paralyticum hunc subito sanitati restituam, consequens est, ut qui hoc præstare potest, possit & peccata cõdonare: cum vtramque eiuſdem sit potestatis. Hoc igitur firmissimo argumento se Dominus remittendi peccata potestatem habere facile comprobauit. Quæ quidem potestas illi non modo quatenus Deus, sed etiam quatenus homo conuenit. Et quidem aliter Christus Dominus, aliter eius sacerdotes peccata remittunt. Sacerdotes enim tanquam Christi ministri hoc faciunt, Christus autem Dominus auctoritate propria, & passionis suæ merito per quam generis humani peccata expiauit.

Ut igitur hæc Dominus potestatem se habere comprobaret, ait: Paralytico: *Surge, tolle grabatam tuam, & ambula.* Vix hæc verba finierat, & mox edium sermonem manifesta præſentaneaque vis

que vis

que vis

que vis

que vis

que vis

que vis

que vis

gravis conſequuta eſt. Non enim Paralyticus paulatim aegreque cepit ſe monere, ſed ad Ieſu vocem ſtatim erexit leſe, quā nullam vnquam ſenſiſſet paralyſim, ac ſublato in hinc inde ſpecto, per cōfertam hominum multitudinem egreſſus eſt; nouiſſim omnibus ſpectaculū exhibēs, vt qui paulo antè velut exanimè cadauer à quatuor baiulis lecto affixus portabatur, tūc geſtiſſe & alacer, tantæ etiam ſarcinæ geſtandæ ſolus ſufficeret: Cūque negatus fuiſſet locus adueniēti, datus eſt exeunſi. Sic enim diſpenſatione quadā diuina vtrumque expediebat, vt venienti obliſtēs turba, fidei magnitudinem omnibus faceret manifeſtā & datus per mediam multitudinem exeunſi locus, miraculi ſpectaculum omnū oculis ſubiceret. Hactenus, fratres, de Euangelica lectione, non de fide cuius in propoſitis verbis mentio ut pauca differamus.

TRACTATIO THEMATIS.

II.

Videns Ieſus fidem illorum, dixit Paralytico, exeat. Quauis de eo fidei genere, cui Dominus quæ cedebat miracula tribuebat, paulo antè à nobis dictum ſit: nūc de fide, quæ totius Chriſtiane vitæ fundamentum eſt, generatim dicamus. Cernere enim licet, fidelium multos tantam ſibi ſecuritatem de ſola fide deque diuinis beneficiis, quæ nobis eadem fides proponit, polliceri, vt hæc occasione multi in ſceleribus ſuis ſuperſiſtentes ſalutem ſuā in tuto poſitam eſſe arbitrentur. Ad hanc enim veluti ſacram anchoram conſugiunt, quoties illos periculi ſui admonemus.

Et quidem negari non poteſt, inter clariffima diuina benignitatis munera fidem numerari, Apoſtolo reſtante, qui ait: *Philip. 1.* Vobis pro Chriſto donatur eſt, non ſolū vt in illam credatis, ſed etiam vt pro illo pariamini. Quæ ſit autem fidei vis, quæ eius clariffima opera idem Apoſtolus, in Epistol. ad Hebr. *Hebr. 11.* breues longa oratione commemorat: cuius certè laudibus vix vlla oratio par eſſe queat. Fides enim (vt cæteras eius laudes prætereamus) humane mentis oculus eſt, quæ pedes noſtros in viam pacis & ſempiternæ felicitatis dirigit. Fides velut ſalutatis quidā medicus eſt ſanandis animæ noſtræ vulneribus medicamēta præſcribens. Fides legiſlator noſter eſt, viuendi leges & iura demonſtrans, & vitam hominum præceptis ſalutaribus iuſtituens. Fides velut architectus primus eſt, qui inferioribus artifiſibus exemplar operis, quod ſequi & inueni debeant, proponit. Fides Sol vitæ eſt, quæ mortalia mentes illuminans, do-

et quò & qua tendere debeant. Fides dux noster est, quæ iter nobis in cælum ostendit. Fides talentum illud est, quo in hac vita negotiari, & bonorum operum merita cumulare possumus. denique tanta fidei dignitas est, vt etiam si informis & mortua sit (ideòque ad salutem minimè sufficiens) sua tamen utilitate non careat. Hominem quippe intra Ecclesiæ sinum & Euangelij sagemam continet, Christoque capiti quauis imperfectè iungit, ipsùmque supra humanæ naturæ conditionem elatum, ad altiorem ordinis diuini statum attollit: vt pote qui intra se diuinum semen, hoc est, fidei lumen inclusum teneat. Quod quidem quandiu in homine manet, adhuc illi via patet, qua salutis suæ prospicere valeat.

Cùm ergo fides ad eò magnum Dei donum sit, quas nos huius beneficij largitori gratias agere par est, qui inter tot variarum hæresum monstra atque portenta, quæ nostro hoc infelici seculo inundauerunt (quòdque maius est) inter innumeras infidelium hominum, hoc est, Turcarum, Saracenorum, Iudæorum, Paganorumque nationes (quæ vniuersum penè terrarum orbem impleuerunt) nos electi à Deo fuerimus, qui in pusillo eo grege censeremur, cuius incorrupta & syncera fides est: cuius si ductum sequi voluerimus, sine vilo errore ad sempiternæ felicitatis portum appellere valebimus. Si scilicet octo illæ animæ fuerunt, quæ in arca Noë mundo pereunte seruatae sunt: quanta nostra scilicet felicitas est, qui toto penè terrarum orbe infidelitatis aluuione submerso, in arca veri Noë, hoc est, in Ecclesia Christi manentes, ab hoc tanto fidei naufragio incolumes conseruamur? Quas ergo dignas illi gratias agemus, qui nos hoc tanto munere donauit: quique vt fidem nobis contulit, ita hactenus integram incorruptamque inter tot fidei procellas atque naufragia conseruauit?

Sed cùm fides tam magnum Dei donum sit, tantùmque homines ad pietatem & iustitiam iuuare luminis sui ductu queat, quid, queso, in causa est, cur tam multi sint, qui cùm veram fidem retineant, ad eò perditè viuant, vt fidem profitentes Christianorum, mores habeant Ethnicorum? Epicurus apud Ciceronem Dei prouidentiam, & bonorum atque malorum delectum illi admittit. Itaque is hoc modo, & Deum magno onere, & me (ait Cicerone) magno metu liberat. Quis enim (ait ille) hanc prouidentiam esse credat, qui non dies noctesque diuinum numen exhorreat? Qui igitur hac mente erat? quid, queso, diceret de multorum Christianorum sceleratè viuentium fide, cùm eorū quidem fidem audiret, & mores animaduertiret? Quamobrem in-

quisitione

quisitione dignum est, cur qui ista incuncta fide tenent, ad eò perditè viuant. Huius rei cum multa sint causa, nò postrema illa est, quòd neque fidei dogmata quæ profitemur, ad mentè reuocamus, neque quid in eis contineatur, attendimus. Quis enim Deum incarnatum & passum? quis eius aduentum in iudiciò, quis immensas cælestis gloriæ opes, quis horrèda gehennæ supplicia, quæ improbis constituta sunt, sollicitè ac diligèter còsideraret, & diutius in peccato maneret? Fidei igitur dogmata hoc modo discussa, acerrimos ad virtutem & pietatem stimulos addunt. Et enim aromata preciosa tum maximè odoris suuim ostendunt, cum in mortariolo conteruntur, & in minutissimas partes rediguntur: ita fides tum maximè iuuat, cù eius dogmata velut in quodam mentis nostræ mortariolo, sollicita indagatone minutatim conterimus & expèdimus.

Simile.

Adde etiam quòd quemadmodum cæteræ virtutes sine charitate mortuæ sunt (ab ea enim & vitæ & merèdi vim accipiunt) ita etiam fides ipsa sine charitate, neque spiritualem vitam, neque salutarem acrimoniam, & meriti dignitatè habet. Hinc D. Augustinus: Fides, inquit, sine charitate potest esse, sed non prodesse. D. quoque Cyprianus: Credenti, inquit, præmium datur, si quod creditur, & geratur. Omnes quippe cælestes virtutum habitus, qui à Spiritu sancto in viri iusti anima infunduntur, etiam ij, qui sedem sibi in intellectu fixerunt, ad rectè operandum dati sunt. Quocirca fides in hoc fidelibus còcessa est, vt iuxta diuinæ legis præscriptionem, hominum vitam instituere doceat. Idèòque fidei obedientia copulanda est, vt quæ fideliter audimus & credimus studiosè ac diligenter exequamur, quò beatitudinis eorum participes efficiamur, qui audiunt verbum Dei & custodiunt illud. Quam rem nobis illa Pharaonis responsio innuit, qui populum ab ipso alimenta petentem ad Ioseph (quem rei frumentariæ præfecerat) his verbis remisit: Ite ad Ioseph, & quodcunque dixerit vobis, facite. Ad hunc ergo modum cælestis Rex nos ad verum Ioseph mundi Saluatorem mittit: quem omnium cælestium gratiarum atque donorum dispensatorem còstituit: sed ea tamen lege, vt nò modò illum per fidè adeamus, sed etiam vt quæ ipse nobis præceperit exequamur. Ipse namque factus est omnibus obedientibus sibi causa salutis æternæ: hoc est, iis, qui ita illum audiunt, vt salutaribus eius præceptis obediant.

*Simile.**August.**Cypria.**Simile.**Genes. 41*

His igitur virtutum actionibus ac præcipuè charitati copulata fides, gratissimum Domino sacrificium, sempiterna mercede dignum offert. Sunt inter odifera vnguenta quædam e-

Simile.

tus generis (vt à superiori exemplo non recedamus) quæ per se vel nullum vel exiguum odorem emittunt: quæ tamen aliis adiuncta, miram odoris suauitatem aliorum compositione mutuant. Sic igitur informis fides, quæ salutem per se sola præstare nequit, charitati, & bonis operibus adiuncta, suavissimum Domino iustitiæ sacrificium offert. Vt verò his comitibus sociata, & munere suo fungitur, & salutem præstat: ita illis destituta, non modo vitam & salutem credenti non cofert, sed in maiorem etiam vitio nostro damnationis eumulum cedit. Quanto enim maiora nobis ad bene viuendum adiumenta suppeditat, tanto deteriorem eius causam facit, qui tot beneficiis adiutus, nihil in pietatis & iustitiæ curriculo proficit. Quam rem apertissimè Saluator docuit, cum exprobrans ciuitatibus, in quibus diutius versatus fuerat, ait: Væ tibi Corosaim. Væ tibi Bethsaida. Quia si in Tyro & Sidone facta fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, olim in cinere & cilicio penitentiam egissent. Quid deinde? Subdit protinus rem timoris plenissimam. Veruntamen Tyro & Sidoni remissius erit in die iudicij quam tibi. Et quidem Tyrii & Sidoni idola colebant, quorum cultum vitiorum omnium causam, initium & finem esse Sapiens ait. Quos tamen Dominus in formidando illo iudicij die leuius quam fideles Capharnaitas, (inter quos ipse versatus fuerat) plebendos esse apertissima oratione testatur. Cur ita? Quia cum tot isti ad pietatem & iustitiam adiumenta ex Saluatoris doctrina, & miraculis percepissent: nihil tamen in fide & iustitia profecerant. O mirandam diuinæ iustitiæ seueritatem: o vere pertimescendam æquitatis diuinæ censuram! Quid nos ad hæc dicemus, fratres? Si enim qui tot fidei argumenta videntes increduli permanserunt, tam graues perfidie suæ pœnas daturi erant, quid nos timere par est, qui fidei lumine instructi, & hæc ipsa credimus, & multo adhuc maiora confitemur. Ante oculos enim nostros vnigenitus Dei filius verberibus concisus, colaphis atque alapis cæsus, spinis coronatus, sputis illitus, opprobriis saturatus, & in cruce appensus est. Ante oculos nostros proposita nobis sunt tot mysteria, tot exempla, tot sacramenta, tot beneficia, tot jaculei nos ad amorem & spem in Deum excitantes. Ante oculos nostros quotidie pro nobis Dominus in altari immolatur, nobisque non solum adorandus, sed etiam sumendus proponitur. Ante oculos nostros vita & mors, iudicium, gehenna, & caelestis gloria quotidie in Ecclesia prædicantur. Quis ergo dubitat, non minora esse hæc ad fidem & pietatem incitamenta, quam quæ illis

Mat. 11.

Luc. 10.

Sap. 14.

data sunt? Si igitur adeo seuerè puniendi erant, qui post tot di-
 uina opera in impietate sua permanserunt: quoniam modo pu-
 nientur qui post tot ad virtutem adiumenta, desideria adhuc, in-
 grati, atque rebelles permanent? Hoc est enim ingens illud pe-
 riculum, quod Apostolus proponit his verbis: Quamobrem oportet
 obseruare nos ea quæ audimus, ne forte pereffluamus. Si enim qui per
 Angelos dictus est sermo, factus est firmus, & omnis præuaticatio &
 inobedientia iustam accipit mercedis retri-
 butionem: quo modo nos effugiemus, si tantam neglexerimus
 salutem? Videtis ergo, fratres, quãtã timoris causam nobis præ-
 beant tantorum mysteriorum fides, si frustra nobis omnia pro-
 ponantur? Quam enim in extremo illo examine impietatis &
 discordiæ nostræ causam prætexemus, qui tot modis ad pieta-
 tem excitati, in impietate & iniustitia vitam omnem infidelium
 more, qui nihil horum agnoscunt, traduximus? Hoc periculum
 verbis quidem indicari potest, pro dignitate tamen amplificari
 non potest.

Hebr. 2.

Quin & aliud extat otiosæ atque mortuæ fidei periculum,
 quod nõ modò vitam & salutem credenti non confert, sed ipsa
 etiam nonnunquam interire, & lumen suum amittere solet.

I. Tim. 3.

Quod non obscure Apostolus significauit, cum Timoteo di-
 cipulo bonæ conscientiæ sinceritatem commendauit, quam
 quidam repellentes, fidei naufragium eos fecisse ait. Qua de
 causa demò ad peccata semper instigat, vt fidẽ tandẽ si potuerit
 auertat. Eius enim illa vox est: Exinanite, exinanite vsque ad fun-

Psal. 1 : 6

damentum in ea. Fides enim virtutum omnium atque totius

Christianæ vitæ fundamentum est. Quam dæmon (permitten-

te Deo) auertere conatur: cuius conuersionem Propheta de-

scribit his verbis: Ecce conteretur contritione præualida, vt nõ

relinquatur in ea fragmẽtum quo tollatur igniculus de incen-

dio, aut hauriatur parum aquæ de fouea. Sublata quippe fide,

nihil in homine cælestis seminis manet, quod illam sempiter-

na morte vindicare, & ad pietatis & iustitiæ cultum excitare

possit. Ea verò plerunque amitti solet, cum perditii homines

eius vocibus & occulte instigationi obstinato animo resistunt.

Tunc enim eò interdum amentia perducuntur, vt vel diuinam

providentiam tollant, vel in aliam hæresim prolabantur, quæ

apostolos licentius peccare sinat, qualis hæreticorum nostræ ætatis

est: qui solam fidem iactantes, & bonorum operum merita tol-

lentes, flagitijs omnibus fræna laxarunt: Quocirca auctori fidei

& consummatori Domino Iesu gratias agamus eiusque lau-

des indefesso studio prædicemus, qui nos ab hac pestilentissi-

morum hominum colluione secreuit : simulque demus operam, vt fidem & bonam cōscientiam retineamus, hoc est, vt eius monitis acquiescamus, vt eius ductum sequamur, vt eius lumine gressus nostros dirigamus, vt quæ ille faciēda præcipit, exequamur. quæ timenda proponit, formidemus; quæ diligenda, amore prosequamur: quæ verò speranda, tota animi contentione & auiditate speremus, desideremus, & ad ea contento cursu contendamus. Quod nobis concedere dignetur Dominus Iesus, qui est benedictus in secula seculorum Amen.

In Eadem Dominica Decima octaua post pentecostem Cencio secunda: in qua post Euangelicæ lectionis explanationem, de spirituali animorum paralyti agitur.

THE. *Offerebant ei Paralyticum iacentem in lecto.*

Matth. 9.

Matth. 8.

Driusquam S. Euangelista Paralytici huius curationem describeret, aliud insigne miraculum commemorat, quod Dominus in terra Gerasenorū patrauit, duos homines à multis dæmonibus obsessos liberans. Qui moleste admodum ferentes se ab illa statione deturbati, Dominum precati sunt, vt in gregem saltem porcorum (qui ibi tunc forte aderat) permitteret eos ingredi. Quo permittente, porcos statim in mare præcipitauerunt. Quo in loco Domini benignitas & lenitas spectanda est, qui ad piorum eruditionem ac disciplinam, dæmonum quoque voluntati morem gerere dignatus est. Hac enim permissione infelicem impudicorum hominum sortem designauit. Porcorum enim nomine, qui non floribus: suauolentibus, sed olido cœno delectantur, in eoq; libenter quiescunt, scortatores & impudici homines significantur, qui libidinum suarum cœno immerfi, in eo solo delectantur: nihilque aliud neque cogitant, neque loquuntur: vsque adeò enim fœdi huius vitij voluptas eorum mentes occupat, vt ab omni cælestium rerum sensu & cogitatione abducatur, eamque in turpitudinis huius luto obruat atque sepeliat. Vnde sancti patres mentis hebetudinem & obscuritatem huius vitij comitem esse definiunt. In talibus igitur libenter dæmones habitant & oblectantur: in quibus vix quicquam inueniunt, quod eorum prauæ voluntati obsistat: à quibus timor Domini & omnis diuinarum rerum commentatio longissimè abest. Sed quo tandem hofnires

hospites suos dæmones abducant, declarat planè gregis huius præcipitatio: hoc enim præmio carnales homines afficere dæmones solent: quos enim in vita obsident, præcipites in morte secum in gehennam trahunt.

Cæterùm Geraseni tam iniquo animo porcorum suorum iacturam tulerunt, vt Dominum Saluatorem à sinibus suis expulerint, ne videlicet simili incommodo afficerentur. Quàm aptè hoc indicio Dominus perditorum hominum mentem atque animum designauit, qui vsque adeò terrenis rebus affixi sunt, tantòque illas amore prosequuntur, vt non dubitent vnicum Dei filium humanæ salutis & fœlicitatis auctorem bonorumque omnium fontem à se expellere, ne à rerum inanissimarum possessione pellantur itaque miseri & amentes terrena cælestib., tēporalia sempiternis, & falsa atque fallentia bona veris solidisq; bonis (dæmone mentes eorum obcæcâte) anteferunt.

Matt. 8.

Dominus autem ne hac quidē repulsa solita benignitatis officia intermittens, dū ab aliis excluditur, ad alios venit. Trāsfrētauit igitur, & venit in ciuitatem suam, ibiq; protinus hunc Paralyticum in lecto iacentē, qui à quatuor portabatur, quod se is nullo modo moueret posset, inuenit. His verbis satis liquet, quāta sit huius morbi vis, quæ hominē membrorum omnium motu priuat, eūque lecto ceu viuū quoddā cadauer affigit, vt neque se loco mouere, neq; ipsius etiā naturæ necessitatibus nisi aliorū ope adiutus, satisfacere valeat: quòdque miserabilius est, omnem salutis spē egrotò adimit, cum morbus sit humana arte immedicabilis. Porrò autē si huius tati mali causam à medicis requiras, non rarò nefastum aërem esse dicent, qui sic omnes meruorum meatus (qui sentiendi atque mouendi organa sunt) humore noxio obstruit & implet, vt illa vis animi, quæ sensum & motum ciet, per eos transire non possit. Et quidem non ad hoc ferro aut igne opus est: sufficit enim vel mollis aer. Et quidem ad muros & mænia urbium diruenda variis homines vtuntur machinis: atque tormentis: ad corporis verò nostri fabricam diruendam vel modicus aer satis esse solet. Quid igitur tali corpore imbecilius? quid infirmius? Sufficere quidem nobis vitæ nostræ breuitas ad malorum cumulum poterat: quæ tamen multis animantium, vt coruis, cornicibus, elephantibus, & serpentibus longior ab auctore naturæ data est. Et perinde ac leue esset adeo breuis æui spatio vitam nostram circumscribi, eadem etiam adeò fragilis est, vt leui flatu, atque corrupto aere infici possit ac dissipari, Vbi sunt ergo qui tam fragilis vitæ fundamento nixi tot extruunt turres, tam longam si-

Luc. 12.

Cicero.

bi etatem pollicentur, tam multa in tam brevis & momentanea vita vitam conferunt, & in tam longa temporum spatia spes suas proferunt, quas vel exiguus aer deludere atque praescindere potest. Hoc enim contigit iniano illi diuiti, qui in ita se aiebat: Habes anima mea multa bona reposita in annos plurimos: Cui hoc modo deliranti dictum est: Stulte, hac nocte repotent a te animam tuam: ea quae parasti cuius erunt: Merito igitur Cicero miserandam hanc humanae vitae sortem deplorat his verbis: O fallacem hominum spem, fragilemque fortunam, & inanes nostras contentiones, quae in medio spatio saepe franguntur & corruunt: & ante in ipso portu obruuntur, quam portum conspiciere potuerint.

I.

Sed ut ad historiam redeamus, cum ii qui Paralyticum portabant, propter confertissimam turbam, quae domum circumdebat, sinitere viam ante Dominum minime possent: quid putatis eos consilii cepisse? Tantus erat salutis amor, ut noua ratione excogitata, scalis admotis, supra tectum ascenderint, tegulisque & alteribus sublatis, Paralyticum in lecto iacentem magno ad supera loca labore sublatum, funibus demissum ante Dominum Iesum posuerint: nihil morantes domini domus iniuriam, cuius tectum perfoderunt: nec eorum periculum qui subitus erant animaduertent: neque (quod erat grauius) concionantis Domini sermonem intercidere atque impedire veriti sunt. Haec enim omnia impedimenta flagras salutis amor superauit. O si tanto studio animae suae salutem homines, quanto corporis quaererent. Quid enim non faciunt, ut corporis saluti prospiciant? Quas opes non profundunt? Quibus se laboribus non addicunt? Et quid non tandem huius rei gratia patiuntur? Si ob hoc enim ad longinquas terras peregrinandum sit, peregrinantur: si corpus diuturna inedia extenuandum, extenuant: si a solitis veluptatibus atque deliciis abstinendum, abstinēt: si ferro, & igne & incisionibus opus sit, ferrum patiuntur & ignem, ut corporis dispendio magis redimant eiusdem corporis dispendium. Quae igitur insania est, cum morituri corporis gratia tam multa facias, nihil propter immortalem animam pati: Quanta vero inter utraque partem nobilitatis distantia est. Altera quidem caeli, altera terrae portio est: altera mortalis, altera immortalis: altera diuinae pulchritudinis, altera belluarum imaginem refert: altera ex limo, hoc est vilissima terrae parte formata, altera afflatu diuini pectoris in corpus infusa: altera nobis cum brutis, altera cum angelis communis est. Postremo quicquid in corpore pulchritudinis

Chritudinis, vitæ, & gratiæ est, ab animæ virtute proficiscitur: quod planè eius à corpore separatio declarat. Cur igitur nobilissima nostri parte neglecta, tanto studio vilissimâ curamus? Si domus tua, aut stabulam ex æquo simul periclitaretur, vtri potius succurrendum putares, domui, an stabulo: Si nauis oneraria, aut scapha tua in mari periclitaretur, vtri potius subuenires, nauis, an scapha: Si arca quidem vna poculis aureis plena altera verò æneis repleta à latronibus suffoderetur, vtri earum potius subueniendū existimares? An non exit emæ esset dementiæ his reb. pretiosis relictis, vilissimis subuenire? Cum ergo tam multis partibus anima corpori præstet: quæ insania est, omnem curam & studium in tuenda corporis salute ponere, nullumque omnino diuinæ huius partis rationē habere. opes omnes in illius salutem & indulgentiam effundere, & vix obolum in animæ salutem expendere. Fateor nulla esse verba, nullam dicendi vim, quæ huius tantæ cæcitatē indignitatē (qua maxima generis humani pars laborat) pro meritis explicare queat.

Sed ad historiam redeamus. *Videns Dominus fidem illorum, an Paralytico Confide fili, &c.* Hoc in loco quæri merito potest, cur Dominus horū hominum fidem potius attenderit, quam eorum studiū, qui ægrotanti tāta cura subuenire volebāt, quod misericordiæ & charitatis opus erat, quæ virtus Deo gratissima est. Cur non etiam attendisse dicatur longam ægrōi ex diuturno morbo patientiam, aut magnam illius miseriam, quæ illum misericordiæ fontem ad misericordiam commouere sæpe solet. Non dubium igitur, quin hæc omnia miseratione digna essent: Dominus tamen fidem præcipuè vidisse dicitur, non solum ad fidei commendationem, sed ob hoc etiam, quod fidei proprium sit, à Deo consequi quod credit & sperat. Vt enim Charitas merendi, ita Fides principium & causa est impetradi, dicente Domino, *Quicquid orantes petitis, credite quia accipietis, & fiet vobis.* Quo in loco fidem simul cum fiducia copulauit: credere enim ad fidem, spectat: quod autem te id quod credis, accepturum speres, ad spem atque fiduciam pertinet. Ex hac autem Domini sententia intelligere licet, fratres, quantæ sint huius spei atq; fiduciæ opes. Quid enim maius homini promitti potuit, quam quod ab omnipotente Deo assequatur quicquid hac spe & fiducia postulauerit? Hac enim ratione Deum homo ad se trahit, & per illum omnia potest: spes enim (vt Apostolus ait) non confundit. Quid igitur illi potest nocere? quid obesse? qui hinc virtute Deum sibi tutorem, protectorem, atque patronum facit? Quæ illum sollicitudo an-

Hier. 19. gere, quæ cura roequere poterit. Huius autem viri foelicitatem atq; opes Hieremias Propheta describit his verbis. Benedictus vir qui sperat in Domino, & erit Dominus fiducia eius, hoc est nunquam illi frustra fidet, nunquam illi Dominus deerit. Erat autem Dominus fiducia eius, quia omnipotens Dominus se illi in tutorem ac defensorem prebebit. Quid autem ex hac fiducia cõsequatur, declarat protinus, cum subdit: Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices, & non timebit cum venerit aestus. Et erit folium eius viride, & in tempore siccatatis non erit solicium, nec unquam desinet facere fructus. Hactenus ille. Quod verò ait: In tempore siccatatis non erit solicium, aperte indicat pios homines virtutis huius firmitate munitos, nihil metuere, nihil trepidare, etiam si variis undique periculis & angustiis cincti sint, cum Deum habeant salutis & incolumitatis suæ vindicem ac defensorem. Hinc virtutis huius præsidio regius Propheta fultus, animosa illa verba protulit: Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ à quo trepidabo: Si consistant aduersum me castra, &c. Sic etiam Euseus eadem spe confirmatus, seruo trepidante, ipse placidissimo & tranquillo animo erat: pueroque lucem à Domino imetrauit, qua cæleste præsidium quo Propheta cingebatur, aperte videret. De hac eadem spe Esaias quoq;: Qui sperant, inquit, in Domino mutabunt fortitudinem, quia videlicet humanam fortitudinem in diuinam quodammodo permutabunt: Quæ res quantam Deo atque homini gloriam pariat, breui oratione Diuus Bernar. cõplexus est, cum ait: Nihil est quod omnipotentia Verbi clariorem reddat, quam quòd omnipotentes facit sperantes in se. Quam viri sanctissimi sententiam Dominus in Euangelio confirmat. Cuidam enim patri lunatico filio salutem dubia adhuc fide petenti ac dicenti, Si quid potes adiuua nos miseris nostri, Dominus respõdit: Si potes credete omnia possible sunt credenti. Videtis his omnipotentiam dari credentibus, sic videlicet credentibus, vt etiam quòd credant, fideiiter à Domino sperent. Hac enim de causa Apostolus dixit, Omnia possum in eo, qui me confortat. Omnia verò posse Dei solius, est aut eius qui Deum intra se habeat protectorem.

Quid igitur ex his consequitur fratres? Illud certè, vt hæc tam magnifica Dei promissa, & has tantas spei atque fiducia opes considerantes, preces nostras hac virtute munire atque iuuare studeamus, eademque freti in omni calamitate ad eius opem & misericordiam confugiamus, qui suppliciter ac fidenter ad se confugien-

confugientibus nunquam deest.

II.

Videō autem fratres, vos altissimæ huius virtutis amore incensos à me requirere, qua potissimum ratione eam fulcire & corroborare valeatis: cum præsertim peccatorum memoria, & inopia meritorum mentem nostram ab huius spei firmitate deicere soleat. Hoc est igitur, quod paulò fusius vobis explicare contendam, quo pretiosam hanc margaritam vobis comparare valeatis.

Primum igitur attollite paulisper oculos, & immensam Dei misericordiam & bonitatem contempnamini, quæ tunc illustrior apparet, cum indignioribus parcit, nec ab eis miserationum suarum opem subtrahit. Hac enim de causa Apostolus ait iniquitate nostra Dei iustitiam commendari: eiusque veritatem in nostro mendacio abundare. Qua de re sic Picus Mirandulanus:

Rom. 2.

Picus
Mir.

Maior in erratis bonitatis gloria nostris,

Et dare non dignis: res magis digna Deo est.

Itaque prudentissimè mihi Diuus Basilus (vt in eius vita scribitur) orasse Dominum videtur. Ad quem cum fœmina quædam multis peccatis eisdemq; grauissimis obnoxia venisset, vt per illum veniam impetraret, ad Dominum conuersus ait, Domine, mulieris huius peccata numerari possunt, misericordix autem tuæ numerari non possunt. Qua oratione placatus Dominus mulieri peccata dimisit.

Basil.

Deinde verò in merita Domini Saluatoris & pretiosum eius sanguinem oculos conuertere debemus, quem proposuit Deus propitiorem per fidem in sanguine ipsius. Quæ quidem eius merita non solum ad peccatorum remissionem, sed ad omnia etiam vitæ pericula depellenda nobis opem conferunt. Habemus autem innumeros in literis sanctis huius diuinæ misericordix atque providentiæ obsoles. Hinc ipse Dominus: Amen, amè dico vobis, si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Idemque alibi: Ego, inquit, sum ostium ouium. Per me si quis introierit, saluabitur & ingredietur & egredietur, & pascua inueniet, hoc est, omnibus in rebus atque negotiis immensas diuinæ gratiæ & misericordix opes per me assequerur, quibus eius anima mirabiliter in Domino pascatur & oblectetur. Quam cælestium donorum abundantiam indicat protinus cum subdit: Fur non venit, nisi vt furetur, & mactet, & perdat. Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant.

Ioan. 14.

Ioan. 10.

O aurea verba, & in imo pectore nostro altissime infingendæ quibus in cunctis præcibus nostris, in omni calamitate atque pressura labentem animum erigere, atque in spem attollere possemus. His enim verbis Dominus imperuestigabiles diuitias suas, & amplissimam noui testamenti, & aduentus sui gratiam designauit, quæ longè copiosius quàm antea in homines effusa est. Hoc eam significauit, cum ait. Vt vitam, *Ioan. 10* habeant, & abundantius quàm antea (videlicet in lege) habuerunt habeant. Hæc igitur præcipua spei nostræ columna & firmamentum est.

Tertio in diuinæ promissionis fidem atque veritatem mentem attollete debemus: quæ certissimam misericordiæ suæ opæ ad se suppliciter confugientibus, innumeris sanctarum scripturarum locis promittit. Hinc Saluator in Euangelio curis atque peccatis grauatos homines ad se amantissimis his verbis vocat. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. *Mat. 11.* Quid illud in Apocal. Qui sitit, veniat ad me, & bibat aquam vitæ gratis. *Apo. 22.* Hoc est igitur tertium spei nostræ fundamentum, nempe diuinæ promissionis veritas: cuius firmitatem atque constantiam Dominus etiã iureiurando confirmat, ut (quemadmodum Apostolus ait) per duas res immobiles quibus impossibile est mentiri Deum fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram animæ habemus tutam atque firmam. Singulari autem ratione, spei vni anchoræ nomine designauit. Ut enim anchora in medijs fluctibus nauem tutam conseruat: ita spei virtus mentem hominis variis calamitatum fluctibus agitatam, non solum ab omni periculo, sed etiã ab inani formidine atque trepidatione immunem retinet.

His tribus firmissimis spei nostræ columnis quartam addo, nempe præterita diuinæ clementiæ beneficia: quæ quisque nostrum recepisse se meminit. Hinc regius Propheta admirandam illam fiduciam demonstrauit, cum dixit: Deus noster refugium, & virtus, adiutor in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis. Propterea non timebimus dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris. Nihil his verbis confidentius, aut animosius. Quis igitur, vates sancte, tantum pectoris tuo spei robur contulit? Certè præteritorum beneficiorum recordatio, quæ futura sperare me docuit. Is enim adiutor fuit in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis. Quocirca nihil dubito, quin à futuris cladibus incolumes seruetur, qui à præteritis benignissime seruaui. Contra verò Assa Regem gra-

gem grauiſſimè per Prophetam corripuit, qui cum miſericordiam atque tutela Domini aduerſus innumerabilium hoſtium exercitum expertus eſſet, ubi ſe à Rege Iſraelis obſideri vidit, prioris beneficij immemor, ſpem omnem ad humana præſidia conuertit. Sic enim de eo Paralip. 2. ſcriptum eſt: In tempore illo venit Hanani Propheta ad Aſſa Regem Iuda, & dixit ei, Quia habuiſti induciam in Rege Syriæ, & non in Domino Deo tuo: idcirco euasit Syriæ Regis exercitus de manu tua. Nonne Æthiopes & Lybies multo plures erant quadrigis, & equitibus, & multitudine nimia: quos, cum in Domino credidiſſes, tradidit in manu tua. Oculi enim Domini contēplantur vniuerſam terram, & præbent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. Stultè igitur egifti, & propter hoc in præſenti tēpore aduerſum te bella conſurgēt. Simili ratione Dominus diſcipulos ſuos corripuit cum eos ſolicitos vidit, quod panes ſecū iter facturi non portaffent. Sic enim ad illos ait, Quid cogitatis inter vos modicæ fidei, quia panes nō habetis? Nondum intelligitis neque recordamini quinque panum in quinque millia hominum, & quot cophizos ſumpſiſtis: nec ſeptem panum, & quatuor millia hominum, & quot ſportas tuliftis. Videtis ergo fratres, grauiſſe increpari diſcipulos, quod præteritis beneficiis inſtructi futurorum ſpem non conciperent? His igitur quatuor columnis ſpei noſtræ infirmitatem fulcire debemus, fratres. Quæ omnia non eo conſilio à me dicta ſunt, vt hac ſpei virtute & fiducia diuinæ miſericordiæ anſam improbis hominibus ad peccandum darem. Talium enim non quidem ſpes, ſed præſumptio nequiſſima eſt, quæ non iram Dei placat, ſed prouocat, non eius miſericordiam impetrat, ſed indignationem meretur: non eum honorat, ſed blaſphemat, quando eius bonitate & miſericordia ad ſuam abutitur nequitia. Quorſum igitur hæc à te inducta ſunt? Hac planè de cauſa (vt quemadmodum paulò ante diximus) preces veſtras hac ſpe munire ſtudeatis, cuius eſt impetrare quod ſperat: deinde etiam vt in omni calamitate trepidantem atque nutantem animum hac diuinæ miſericordiæ fiducia ſuſtentare atque erigere valeatis. Hic ergo rationibus, fratres, incomparabilem ſpei theſaurum adipiſci poterimus, per quem in tenebris lucem, in periculis victoriam, in morbis ſanitatem, in egeſtate diuitias, in rebus dubiis conſilium, in afflictis inuictum animi robur, ac poſtremo ipſum Dominum in vitæ atque ſalutis noſtræ protectorem atque defenſorem nanciſci poterimus.

2. Pa. 16.

Matt. 16.

Longius forſitan in huius virtutis commendatione euectus ſum: verum

sum: verum id consulto feci, ne parum absolutam doctrinam de ipsi virtute relinquerem, si cum eius opes tantoperè commendassem, rationem, qua eam adipisci possentis, non aperuissem. Nunc ad sequentia veniamus.

Cum ergo Dominus dixisset: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua, Pharisæi & scribæ qui tum aderant, blasphemate illum arbitrati sunt, quòd peccata remitteret, quam rem diuinæ potestatis esse intelligebant. Eius enim est offensam remittere qui offensus est. Quorum Dominus cogitationes inspiciens, Et quid (inquit) cogitatis mala in cordibus vestris? Quid est facturus dicere. Dimittuntur tibi peccata tua, atque dicere, Surge & ambula? Ut autem scitis quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata tunc ad Paralytico. Surge tolle lectulum tuum, & vade in domum tuam.* His verbis Dominus eiusdem potestatis esse docuit Paralyticum sanare, & peccata remittere: hoc enim designauit cum dixit *Quod est facturus dicere?* perinde atque vtrumque opus eiusdem facilitatis, vel difficultatis esset. Cui tamen sententiæ obistere videtur quod Augustinus illam Ioannis locum 14. Maiora horum faciet, explanans ait: maius esse opus impij iustificationem quam celi ac terræ molitionem. Verè enim maius & illustrius opus est impium iustificare, quam ægrotum sanare: cum illud ad spiritum, hoc ad corpus pertineat. Nihilominus tamè rectè Dominus vtrumque ad se pertinere probauit. Cum enim sine nominis alicuius inuocatione solo iussu & imperio Paralyticum sanauit (quod nemini sanctorum conuenit) se verum esse Deum comprobauit ad quem spectat peccata remittere. Deinde cum miraculum curationis Paralytici ediderit, ut se potestatem remittendi peccata habere cõprobaret, necessariò sequebatur hæc ipsum potestatem habere, cum miraculorum sit eius rei fidem facere in cuius testimonium fiunt. Sunt enim quasi sigillū quoddam Dei, quo is aliquid auctoritate sua verum esse confirmat. Hactenus de Euangelica lectione: nunc de spiritali animorum paralyti in reliqua concionis parte disseramus.

TRACTATIO THEMATIS.

Iam primum cõstat, dilectissimi, inter res omnes à Deo conditas singulare quiddam ac proprium in homine reperiri. Omnes quippe res simplici natura constant. Aut enim incorporeæ sunt, in quo numero substantias separatas ponimus, quas Angelos vocamus, aut prorsus corporeæ, cuiusmodi bruta animata, &cæt. quæ brutis animantibus inferiora sunt. Homo verò ex duplici natura ita constitutus est, ut Apostolus non dubitauerit

in vno homine duos homines dissimilis nature, interhum scilicet & externum assignare. Cuius rei illud in causa est, quod ea que inter duo extrema velut media constituta sunt, vtriusque extremi naturam participant. Rationalis vero anima inter formas corporeas & incorporeas media collocatur. Ideoque tanquam forma brutorum hæret corpori suo, vitam illi præbens, ipsumque informans & viuificans: eademque instar separate substantiæ à corporeo organo disincta, intelligendi vim tanquam Angeli, habet. Itaque altera sui parte cum brutis altera cum Angelis mirabili Dei virtute atque sapietia coheret. Quo nomine rectissime à Philosophis mundi nodus appellatur, quod in se supera & infera spiritualia, atque corporea in vnum conglutinet. Sic enim voluit sapientissimus ille mundi architectus conditarum rerum ordinem in vnus hominis natura connectere atque colligare, ne rerum ordo à se veluti diuulsus atque disinctus esset.

Cùm igitur in vno homine duas naturas adeò inter se dissimiles, corpoream scilicet ac spiritualem agnoscamus, necessario fatendum est, vt quemadmodum duplicem in eo naturam ponimus, ita duplicem vitam, duplicemque sanitatem cõteamur. Neque verò pauciores aut leuiiores animorum morbi, quam corporis sunt: sed multò etiam plures & grauiores: cum longè grauius & periculosius sit meliorem hominis partem, quam inferiorem ægrotare.

Verùm, cæteris in præsentia omissis, de spiritali paralyfi, que ad huius sacræ lectionis rationem pertinet, à nobis hodie differendum est. Hanc inter, omnes animæ ægri tudines maxime lethalem esse Ioannes Climacus ait, eamque (vt paulò post videbimus) in se insibilitatè animi vocat. A qua sententia D. Bernardus non abhorret, cum ait, longius à salute abesse membrum quod obstupuit, & ægrum sese non sentiens periculosius laborare. Faxit autem Christus, ne quis dum hoc argumentum tractamus hoc eodem morbo laboret. Frustrà enim nihil sentientem admonebimus, nisi interius ille mentem moueat, qui hodie Paralytico sensum & motum contulit. Hinc D. Gregor. Nisi Spiritus sanctus adsit cordi audientis otiosus est sermo doctoris. Nemo ergo docenti homini tribuat quod ex ore docētis intelligit: quia nisi intus sit qui doceat, doctoris lingua in vacuū exterius laborat. Hæc ille.

Climacus.
Bernardus.

Gregor.
Horatio.

Sciendum est igitur, esse quandam spiritualem animorum paralyfim, cuius naturam ex corporea paralyfi intelligere licebit. Vt hoc autè intelligamus, scire oportet, quod quemadmodum ab

dum ab hepate sanguinolentæ venat, & à corde arteria, sic à capite nervi diuantur, per quos lucidissimi spiritus comitant, quos animales medici vocant, qui in omnia corporis membra diffusi, sentiendi atque mouendi vim tribuunt. Si quando autem humor aliquis noxius hos nervorum meatus obstruxerit, omnia deinde membra torpent, atque omni motu priuantur, Ita fit, vt Paralyticus homo viuum quoddam cadaver esse videatur, qui lectulo affixus, membrorum omnium vsu atque motu caret. Rursus etiam sciendum est, quòd cum in anima nostra vt paulò antè diximus) duæ partes dissimilis adeò naturæ sint, vt altera brutorum, altera angelorum similitudinem generat in hoc homo à Deo cõditus est, vt superiorem illam animæ suæ partem, in qua intellectus, voluntas, atque memoria est, ad superiora atque diuina attollens cœlesti lumine & gratia diuinisq; illuminationibus, quæ spiritualẽ vitã alunt, atque perficiunt, cõpiciatur. Quã rem sanctissimi quique viri diligentissimè præstiterunt, qui se totos diuinarum rerũ studio consecrarunt. Quos Theodoretus appositissimo nomine mētes alatas habere dixit. At contra carnales homines ab hac cura longissimè abducti, has easdem animæ suæ vires vsque adeò terrenarum voluptatum & cupiditatum studio, addixerunt, vt nihil per eas diuinum, nihil spirituale, nihil cœleste transeat. Itaque misera anima sic affixa iacet in fœlici grabato cupiditarũ carnis, in quibus conquiescit, vt viuens mortua sit, nullũque ex se ipsa robur habeat, quo à terrenis ad cœlestia erigatur: quodq; miserabilius est cum eadem ad terrena bona consecranda viuacissima & oculatissima sit ad cœlestia atque diuina ceca prorsus & mortua est. Legimus in libro Regũ cum ciues Iabes Galaad, à Rege Ammonitarum graui obsidione præmerentur, pacem his verbis ab eo postulasse: Habero nos fœderatos, & seruiemus tibi. Quibus ille: In hoc, inquit, feriam vobiscum fœdus, vt eriam omnium vestrũ oculos dexteros. Hoc igitur pacti genus mundi princeps cum perditis hominibus pepigisse videtur. Cum enim in spirituali hominẽ duplex sit oculus, dexter, quo cœlestia & diuina contemplantur, & sinister, quo terrena & humana intuetur, sic carnalium hominum naturam inuertit, vt cum ad terrena omnia penetranda oculatissimi sint, ad cœlestia atque diuina talpis ipsis cæciores habeantur. Quo fit, vt leuissima corporis bona auidissimè consecrarentur, animæ verò bona, quæ sunt multis partibus præstantiora, prorsus negligant atque fastidiant: sic etiam illorum iacturam acerbissimè desent, horum autem nec sentiunt quidem.

I. Reg. II.

Neque intellectum modo, sed memoriam quoque hoc modo dæmon inuertit, vt sola quæ ad hanc breuem & momentaneam vitam pertinent, assidue recolant, quæ verò ad illam quæ sempiterna & fœlicissima est, prorsus obliuiscantur. Fingunt fabule poetarum, esse apud inferos Lethæas quasdam aquas, quas vbi defunctorum animæ ebiberint, rerum omnium, quæ in hac vita reliquerunt, obliuiscuntur. At princeps huius mundi similes his aquas improbis hominibus propinasse videtur, quibus hoc efficit, vt cum ea, quæ ad hanc vitam spectant, in prospectu semper habeant, quæ ad aliam pertinent sic obliuiscantur, quasi ad illa neque nati, neque cõditi a Deo esset. Hec est ergo animorum paralysis, quæ miserum hominem ad spiritualia atq; diuina velut emortuum atque insensibilem reddit. Cui illud Salomonis conuenit: Peccator cum venerit in profundum malorũ, contemnit: hoc est, quicquid ante eius oculos posueris, quoad resipiscendum inducas, si mortem, si iudicium, si gehennam, si caelestem gloriam, si deniq; Christi crucem atque passionem, si innumera Dei beneficia, si quotidianas clades tum publicas tum priuatas propter scelera hominum immissas, si hæc in quâ omnia oculis eius subiicias, pro nihilo ducit atque contemnit. Huius enim est illa vxor: Verberauerunt me, & nõ dolui: traxerunt me, & non sensi.

Prov. 18.

Prove. 23

Hunc autem morbum Ioannes Climacus ait esse ignorantiam compunctionis; desperationis ianuam, obliuionis matrẽ, diuinique timoris exclusionem. Qui autem (inquit) tales sunt, mortuos videntes rident, in oratione stantes lapidei toti ac duri, tenebrisque pleni sunt: sacramque intrantes mensam quasi ad gustandum communem panem conueniunt. Hactenus Climacus. Quod autem hic sanctus vir insensibilitatem, D. Bernardus durum appellat, cuius naturam graphice describit his verbis: Cor durum est, quod nec compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec mouetur precibus, minis non cedit, flagellis duratur ingratum est ab beneficia, infidum ab consilia, seuum ad iudicia inuerecudum ad turpia, impavidum ad pericula, inhumanum ad humana temerarium ad diuina, præteritorũ obliuiscens, presentium negligens, futura non prouidens: ipsum est, cui præteritorum præter solas iniurias nihil omnino nõ præterit: futurorum nulla nisi fortè ad vlciscendum prospectio est. Hactenus Berna. qui elegantissima oratione huius morbi mala (quod vitam latissime non pateret) enumerauit. Talem igitur hominem cum videris, Pharaonem alterum existimato, qui tot monitis ac plagis Domini iterum atq; sæpè repetitis, noluit recipere

Bernardus
confid.

Eccle. 3. cipere disciplinam. In quanto autem salutis discrimine isti ver-
sentur, Ecclesiasticus breuiter exponit, cum ait, Cor durū male
habebit in nouissimo. Quia (vt D. August. inquit) hac pœna pu-
nitur peccator, vt moriens obliuiscatur sui, qui dum viveret, ob-
litus est Dei. Iustum quippe est, vt difficilem experiatur Deū in
morte, quem tota vita Deus difficilem atque rebellem inuenit.

III.

Hier. 8. Sed nunquid hic morbus prorsus incurabilis est? Est planè
Dominus Iesus, qui solo sermone restaurat viuersa: cui sicut
mortui viuunt; ita insanabiles morbi sanari possunt. Hac enim
de causa Propheta clamat: Nunquid resina non est in Galaad,
aur medicus non est ibi? Quare ergo non est obducta cicatrix
filiz populi mei? Verūm expendamus qua ratione huic Para-
lytico salutem Dominus contulit: *surge* (inquit) *tolle grabatum*
tuum & uade in domum tuam. Quorsum hæc? An non satis e-
rat dicere, Sanare, vel sanus esto? Satis planè: sed vt æuidēs mor-
bi curatio esset Surgere, grabatum tollere, & pergere in domū
suam iubetur. Hæc enim appertissima perceptæ salutis indicia
erant, eadēque mysticè intellecta, spiritualis paralysis curatio-
nem & sanitatem indicant. Sunt enim qui se sanos arbitrantur,
cū nō sint: sunt rursus qui se egros esse existimāt, cū sint sa-
ni. Quibus autem coniecturis Paralyticus noster de salute sua
pronunciare aliquid poterit: Habenus hic (vt D. Bern. ait) my-
Bernard. stica perceptæ salutis signa: Si videlicet surgimus: si tollimus
grabatum, & ambulamus.

Primum itaque signum est surgere. Surgit autē homo, cū
fese ad rerum cælestium studium atque amorem attollit. Surge
ergo quisquis in infimis iacebas, qui humiles volvebas in pe-
ctore curas: qui dies noctesque terrenis rebus incubabas. Quid
enim aliud carnales homines invita curant? quid cogitant? quid
amant? quid cupiūt? quid aliud vigilantes ac somniantes agūt?
Si verò iam paulatim oculos in cælum tollis, si cælestia medita-
ris, si de futura vita incipis esse sollicitus: si mortē ante oculos
quotidiē impendentē vides: quisquis hōe facis, iam incipis sur-
Esai. 52. gere, teque iam ad hoc excitat Propheta cū ait. Excutere de
puluere, consurge, sede Hierusalem. Surge ergo qui in pulue-
ra terrenarum rerum iacebas, quibus amore nimio copulatus
eras, sede, hoc est, in amore & complexū diuinarum rerum,
à quo longissimè aberas, requiesce. Hoc ergo est primum perce-
ptæ salutis signum.

Proximum verò est, si tollis lectum in quo iacebas, & à quo
vehebaris. Hic se nobis fratres, pulcherrima philosophadi ma-
teria

teris offerre. Meminisse igitur oportet (quod paulò ante diximus) duplicem in anima nostra portionem esse, alteram superiorem, alteram inferiorem, quarum illam angelis, hanc brutis similem esse diximus. Illa enim consilio, ratione, atque diuina lege ducitur: hæc autem more pecudum impulsu & impetu cæco agitur. Cum autem hoc ratio atque lex diuina præscribat, vt inferior hæc portio à superiori dirigatur, tanta in carnalibus hominibus peccati vis est, vt hinc naturæ atque diuine legis ordinem prorsus inuertat. Ita, vt inferior pars superiore de statu & sede sua deiciat, sibiq. seruire faciat. Ita fit vt sapiens à furere, oculatus à cæco, nobilis ab ignobili, ac postremo dominus è stulto seruo, & (quod est multò indignius) homo à belluarum in operibus suis dirigatur, dñi sordida & cæca caro imperat, & spiritus imperanti cedit & obsequitur. Quo quid esse in ostrosius, quid indignius potest? Hoc est enim, cuius gratia iuxta Solomonis sententiam mouetur terra, cum videlicet ancilla caro, cuius erat conditio seruiendi, sedem vsurpat imperandi. Hoc est igitur mysticè in grabato acere, & à grabato vehi. At cum ab hoc infelici morbo Christi Domini virtute conualuerit homo, iam tunc non à grabato portatur, sed ipse grabatum portat, hoc est non à carne & carnis appetitionibus ducitur, sed ipse carnem ducit, eiusque appetitiones sibi subiicit ac moderatur. Tunc autem homo, qui curuus incedebat, qui tyranno subditus erat, iam rectus incedit, iam naturæ ordinem seruat, iam sedem suam & dominationis sceptrum recipit, & à turpi carnis seruitute manumissus, in filiorum Dei libertatem asseritur, ac postremo à carnis tyrannide, eiusque cupiditatibus liberatus, implet illud quod est à Propheta dictum: Erunt capientes eos qui se ceperant, & subiicient exactores suos. Hoc est igitur mysticè grabatum portare, qui à grabato portabatur. Quam rem omnes filij Dei præstant, qui non iam carne, sed spiritu Dei aguntur.

Ex his ergo patet quæ sit vel maxima int. ex spirituales carnalesque viros differentia, quod illi videlicet spiritu, ratione, atq. iudicio ducuntur, carnem spiritui subiicientes: isti autem variis cupiditatibus obsequentes, hisque cæcis monitoribus atq. magistris traditi, vitam suam non tam dirigunt, quam confundunt. In illis quidem princeps ratio regit affectus, in istis verò affectus rationi imperant. Illi dicunt: Consilium meum iustificationes tuæ, & implent illud Apostoli, si spiritu viuimus, spiritu & ambulemus. Hi verò dicunt: Post cogitationes nostras ibimus. Et illud: Omnia quæ desiderauerunt oculi mei, non negaui eis: neque prohibui cor meum, quin omni voluptate fueretur. Hoc

Prou. 30.

Esai. 14.

Psa. 118.

Galat. 5.

Esai. 65.

Eccl. 2.

igitur secundum & maximum spiritualis sanitatis signum est. Tertium verò est ambulare. Quid est autem spiritualiter ambulare, nisi paulatim de virtute procedere in virtutem? Iustus enim vt ex fide in fidem, & à claritate in claritatem, ita ex virtute procedit in virtutem: sic fit, vt homo Apostoli exēplo que retrò sunt obliuiscens, ad anteriorem se semper extendat.

Philip. 3.

Bernard.

Psal. 83.

Hæc igitur tria (vt D. Bernard. ait) signa sunt hominis iam sanati. Neque enim quis surgeret, nisi pondere peccatorū alliuatus esset: neque lectum suum portaret, nisi nouas vires per gratiam accepisset: neque ingredi & ambulare posset, nisi pondus peccatorū deposuisset. His igitur gradibus sanatus homo de virtute progrediens in virtutem, tandem eò deueniet, vt perfecta mentis sanitate & integritate adepta, videat Deum deorum in Sion, cui est gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

Dominica decima nona post Pentecosten concio prima: in qua lectio Euangelica explanatur.

THE. *Simile est regnum celorum homini regi, qui fecit nuptias filiis suis & misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias. Matth. 22.*

Deut. 20.

Ræceperat olim Dominus filiis Israel, vt si ad expugnandam aliquam ciuitatem accessissent, primum ei pacem offerrent: quam si ciues recepissent, cunctus populus, qui in ea esset, saluus & incolumis relinqueretur. Si verò eam accipere renuissent, oppugnari iubebat, & interfici omne masculinum in ore gladij. Hæc legem, quam Dominus hominibus erga homines tulit, ipse etiam cum hominibus simili tenore custodiuit. Prius enim pacem & misericordiam suam hominibus offert: nolentes verò eius misericordiam recipere, aut ea in suam libidinem abutētes, debitis suppliciis pro eo, atque eorum improbitas meretur, plectit. Misericordiam ergo suam prius offert, in eos verò, qui misericordiam reiiciunt, exercet iustitiam. Inter has autem duas Domini virtutes hoc vel maximum discrimē est, quod misericordia gratis impenditur, iustitia verò meritis irrogatur. Vnde ad misericordiam impartendam non semper requiruntur merita recipientiū: ad iustitiam verò exercendam subesse prius debent culpæ reorum. Vnde misericordia ex Deo est, iustitia verò partim ex Deo quidem, partim ex nobis: dum peccator

Peccator prius admittit culpam, & diuina postmodum censura exercet vindictam. Hoc autem (vt Clemens Alex. ait) columna illa nubis atque ignis, quæ filios Israel in deserto præcedebat, nobis innuit. Nubis enim (inquit) est refrigerare, atque à solis æstu & ardore protegere: ignis verò contrà, comburere atque vastare. Quos ergo nubes non fouet, ignis vastat, & idè quisquis reiecit vmbra refrigerantem, ignem sentiet comburentem. Idem etiam sub alia metaphora apud Hieremiam Dominus significauit. Ait enim: Quid tu vides Hieremia? Et ille, Virgam. inquit, vigilantem ego video. Ab eodè que rursus interrogatus, quid videret, Ollam (inquit) succensam ego video, & faciem eius à facie Aquilonis. Hoc in loco virgæ nomine paternam Dei disciplinam intelligimus, qua is flagellat omnem filium, quem recipit, nõ vt euertat, sed vt corrigat. Hoc est enim præcipuum huius paternæ virgæ officium. Hinc Vates regius de regno Christi loquens, Virga (inquit) directionis, virga regni tui. Vt enim pastor virga vtitur, nõ qua oues lædat, sed qua eas à deuiis itineribus ad recta deducat: ita rex iste, idè que rationalium ouium pastor virga correctionis vtitur, non vt oues suas feriat, sed vt eas per salutis iter in vitam dirigat. Sic enim hæc virga direxit illum, qui ait: Castigasti me Domine, & eruditus sum, quasi iuuenculus indomitus. Rectè ergo Seneca de huiusmodi castigatione: Nemo, inquit, prudens punit, quia peccatum est, sed ne peccetur. Ad hunc ergo modum Dominus etsi aliquando iustè punit, quia peccatum est, frequentissimè tamè punit, ne peccetur. Prius ergo Propheta virgam videt vigilantem, deinde ollam ardentem: quia nimirum (vt D. Chryso. interpretatur) ei, qui paternæ virgæ castigationem non recipit, olla succensa, hoc est, gehennæ ignis paratus est. Quorsum hæc? Nimirum quia hoc ipsum est quod nobis hodie Euæglica parabola designat. Ea namque ex altera parte largissimam Dei nostri erga nos gratiam & misericordiam proponit: ex altera verò iustissimam atque seuerissimam aduersus huius gratiæ & misericordiæ contemptores, veluti spectandam proponit. Ait igitur.

Clement.
Alexan.

Hiere. 27

Simile

Hiere. 31.

Seneca.

D. Chry.
in Hom.

ad Pop.

Ant.

Simile est regnum cælorum homini regi, &c. Regni cælorum nomine quo frequentissimè Saluator in Euæglica doctrina vtitur, non modò ipsum regnum (quò omnia fidelium vota aspirant) sed omnia etiã quæ ad hoc regnum consequendũ pertinent, intelligimus. Regnum verò cælorum de quo in præsenti agitur Euangelio, Ecclesia est: Rex verò, Deus Pater: Sponsus, eius filius, Sponsa autem quæ illi queritur: sacra e-

116 DOMINICA XIX. POST PENT.

ius humanitas est, Huius verò matrimonii pronubus, Spiritus sanctus extitit, qui æternum Dei verbum inexplicabili ratione humanæ naturæ in vnitatē personæ ita contraxit, vt in duplici natura vna tantum persona consisteret. Nuntii verò qui ad eas nuptias homines inuitant, Prophetæ, Apostoli, atque omnes diuini verbi doctores fuerunt. Prophetæ enim Iudæos, Apostoli verò atque Apostolici vni non modò Iudæos, sed etiam gentes ad has filij Dei nuptias vocauerunt. Ad has autem nuptias vocari, nihil est aliud, quàm ad bonorum omnium communionem, quæ filij Dei incarnatio attulit in mundum, inuitati. Quidquid enim gratiarum sacra illa humanitas recepit, in salutem hominum redundauit. Christo enim Seruatori illa vox maxime conuenit: Si comedi bucellam meam solus, & alienus non comedit ex ea. Quid hoc est? Nimirum quod Apostolus breui oratione explicauit, cum nos & Christum participes effectos, & Christum induisse ait. Hic igitur fratres (vt, vno verbo dicam) harum celestium nuptiarum & apparatus & fructus est.

Liceat tamen nobis. quærere à te Domine Iesu, quæ te vis impulit, quæ necessitas adegit, vt hanc ad eò infirmæ conditionis sponsam tibi volueris copulari? In matrimoniis nãque homines generis nobilitatem in coniuge primum spectare solent, Humanitas verò hæc quam in sponsam cupis assumere, ignobilissimæ generis est: vt potè quæ à primo generis humani parente, atque ad eò proditore originem ducit. Si alios verò parentes requiras, qui post primum illum sequuntur, inuenies quidem alios homiidas, alios adulteros, alios idolatorum cultores, alios verò multis variisque criminibus cõtaminatos. Quomodo ergo tam ignobili genere sponsam eligere cupis? Adde his etiam consanguineorum sortem non minus refugiendam. Quamuis enim ingenuus aliquis ingenuã ducere velit vxorẽ, si ea tamen consanguineos habeat vel ære alieno oppressos, vel multorum criminum reos, ab huiusmodi coniugio deterretur: propterea quòd omnia hæc onera atque debita in virum tandem recidere debeant. Hæc igitur & multa alia cælesti huic sponso obicere possemus: quæ tamen omnia vehementissimus generis nostri amor superauit. Simile quiddam Sanson matri suæ respondit. Cum enim alienigenam vxorem ducere vellet, & parentes illi indignum esse dicerent, ex incircuncisortum genere vxorem ducere, cum essent multæ egregiæ faming in populo suo quibus matrimonio copulari posset, ille quidem in eadem sententia persistit, & amorem huius coniugij cau-

Iob. 14.

Tam

scilicet dixit. Idem ergo Christus Dominus huic interrogationi nostri respondere posset, se generi nostri amore deuictum humanam sibi naturam disponasse, quò in ea generis humani (quod primi parentis vitio perierat) salutem operaretur. Hic igitur summus erga nos Dei nostri amor huiusmodi beneficii precipua exitus causa. Amor, inquam (vt D. Bernard. ait) dignitatis nescius, dignatione diues, affectu potens, suauis efficacis, & laborum omnium periculorumque contempitor. Hic ergo amor tantum apud rerum omnium conditorem potuit, vt (quemadmodum Apostolus ait) exinaniret semetipsum, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, obediens fieret usque ad mortem.

Bernard.

Philip. 2.

I.

Nunc quoniam quò se dimiserit diuina maiestas vidimus, quò sublata fuerit assumpta humanitas, videamus. Quis hic non exclamet quis non obstupescat. In vulgaribus quidem hominum coniugis sponsæ, bonorum omnium sponsi, participes efficiuntur: hic autem assumpta humanitas non modò ad bonorum omnium sponsi societatem, sed etiam ad altissimam illam & ineffabilem in eadem persona filij Dei communionem sic eleuata fuit, vt illo eodem esse, quo Dei verbum subsistit, humanitas quoque subsisteret. Quo factum est, vt cum vtriusque naturæ idem sit suppositum, atque persona, mutua quoque sit omnium idiomatum & proprietatum communio, ita vt quæ hominis propria sunt, Deo conueniant: & quæ sint Dei singularia, homini tribuantur. Quo quid esse mirabilius atque sublimius potest? Videtis igitur quo assumpta humanitas per Dei gratiam fuerit eleuata. Certè ne per ipsam quidè diuinam potentiam altius attolli potuit. Hanc autem summam infinitamque dignitatem cetera deinde dona consecuta sunt. Propter hanc enim vnionis gratiam gratia deinde capitis, absque vlla mensura ei data est: gratia quidè vnionis ad eius humanitatis, gloria gratia verò capitis, ad nostram omnium salutem. De plenitudine quippe eius (vt Ioannes ait) nos omnes accepimus gratiam pro gratia: hoc est: pro gratia quæ ei data est capitis, gratiam iustificationis. Hoc est igitur nuptiale conuiuium ad quod in presenti Euangelio homines inuitantur, vt videlicet gratiarum omnium participes fiant, quas Dei filius per incarnationis suæ sacramentum attulit in mundum.

Ioan. 1.

Ceterum inuitati ad has nuptias homines venire noluerunt. Videte queso, fratres, hinc quidem immensam Dei nostri bonitatem inde verò execrandam hominum prauitatem: videte summum Dei nostri desiderium, summumque hominis fastidium. Ille

518 DOMINICA XIX. POST PENT.

dium. Ille elurit salutem nostram, quæ nihil ad se pertinet nos verò, quorum tota salus est, eam negligimus & fastidimus. Certè si Deus ipse nostro esset iudicio æstimandus, vltius progredi minimè debuisset. Immensa tamen eius bonitas & charitas, qua salutem nostram desiderat, in eadem vocatione ipsum persistere facit. Itaque ne hac quidem adeò illiberali hominum repulsa deterritus (velut pius pater, qui ægrotanti filio salutaria pharmaca repudianti, iterum atque iterum eadem ingerere nõ cessat) ita alios rursus seruos destinavit, qui propositis magnifici huius conuiuij dapibus, eos ad illud inuitarent. *Dicit* (inquit) *inuitatis* : *Ecce prandium meum parauit Tauri mei & alilia occisa sunt, & omnia parata, venite ad nuptias.* Hac oratione Dominus omnia, quæ ad humani generis salutem pertinent, vnico verbo complexus est: quado omnia parata esse dixit, atque vt hoc apertius intelligatis, præcipua Dominici aduētus causa prius intelligenda est. Vt autem vno verbo hoc expediã, in hoc

Simile.

D. Thom. Dei filius venit in mūdum, vt (quemadmodum *D. Thom.* ait) homines Deos faceret, factus homo. Quonam modo Deos? Quoniam ad hoc venit, vt eos diuinæ felicitatis & gloriæ partipes efficeret: quæ quidē felicitas soli Deo diuinitatis iure non vlli rei creatæ conuenire potest. Quia verò huius finis adeptio omnem creatæ naturæ facultatem superat, ideò supernaturalibus donis & auxiliis egebat homo, quò illum assequeretur. Hæc igitur omnia copiosissimè nobis contulit Christus Dominus. Primum enim (quod caput erat) reconciliauit nos Patri, à quo nos peccata nostra abalienabant.

I.

II.

III.

IIII.

V.

VI.

Deinde (quod maximè necessarium erat) iter nobis in cælum non in volcris & figuris (vt in lege olim) sed apertissima Euangelicæ doctrinæ luce patefecit. Ipse admirandis vitæ virtutumque suarum exemplis incomparabilem doctrinæ videlicet atque efficaciam addidit. Ipse etiam nouæ legis sacramenta instituit: quæ non modò peccatorum remissionem & gratiam conferunt, sed etiam animorum nostrorum morbos & vulnera sanant. Iam verò cum tota salus nostra in charitate sita sit, dilectio autem beneficiorum perceptione maximè excitetur, tam multa is in nos, tam varia, & magnifica beneficia nascens, viuens, moriens, resurgens, & in cælum ascendens contulit, vt plusquam ferrei cordis sit, quisquis illum toto pectore, totisque visceribus non diligit. Ipse etiam cum nos nudos à nudis videlicet parentibus propagatos, & meritorum atque virtutum, spiritualiumque diuitiarum egentes cerneret, omnium virtutum, laborum, dolorum meritorumque suorum sic esse participes

Participes voluit, vt præter corporis & nominis sui gloriam, nihil sibi ex tanta meritorum suorum segere sumpsit: sed ea omnia ad inopiam nostram leuandam atque locupletandam contulerit. Nec his tantis præfidiis donisque contentus, tanquam æternus sacerdos perpetuè apud Patrem interpellat pro nobis, dum sacram illam humanitatem quam pro nobis sumpsit, & vulnerum stigmata, quæ pertulit, hoc est, pretium redemptionis nostræ ante illius conspectum iugiter offert. Hac igitur interpellatione, his meritis, & primam gratiam, & eius incrementum, & cætera Spiritus sancti dona nobis promeritus est. Quæ autem oratio consequi possit, quæ diuinus hic Spiritus in piorum mentes illapsus, operatur? qua illos luce perfundit? qua charitate incendit? qua virtute roborat? quibus deliciis oblectat? quam illis pacem? quam cordis & corporis puritatem tribuit? Huc enim omnia Saluatoris nostri merita & beneficia tendebant, vt hic cælestis spiritus mentibus nostris illaberetur: sola quippe eius virtus atque pæsentia adiumenta omnia atque præfidia quibus propositam nobis felicitatem assequamur, plenissimè præstat. Quid enim illi ad salutem & vitam deesse poterit, qui intra se salutis & vitæ auctorem habet? qui ipsum moneat? qui protegat? qui regat? qui dirigat? & à cunctis hostibus & periculis tueatur? Quæ cum ita sint, an non immeritò Saluator omnia parata esse dicit, quæ ad salutem nostram necessaria erant? Hæc sunt ergo præcipua fercula nuptiarum, ad quæ nos Dominus olim quidem per Apostolos, modò verò per Ecclesiam inuitat.

II.

Nunc expendamus, quid inuitati ad hæc respondeant. Certè omnia relinquere, nullam moram interponere, gestire, & exilire præ gaudio, & immortales Domino gratias agere deberent, ipsumque perpetuis hymnis & canticis celebrare: quòd nulla sua necessitate, sed sola bonitate, indignos & immeritos ad hoc cæleste epulum, hoc est, ad rãtorum bonorum communionem vocare dignatus sit. Hoc ratio, hoc æquitas, hoc grati animi officium, hoc ipsa demon utilitas nostra exigebat. Sed quid tandè inuitati fecerunt, ò deplorãda hominum cæcitas atque dementia, *Neglexerunt* (inquit) *& abierunt, alius in villam suam: alius ad negotiationem suam. Reliqui verò tenuerunt seruos eius, & consumelius affectos occiderunt.* Quis hunc tantum perditorum hominum furorem non miretur, non detestetur, non exhorrescat: Ea tamen hostis antiqui potentia, ea mûdi nequitia, ea carnis nostræ malitia, ea multorum cæcitas est, vt ad has epu-

las inuitati venire reculent. Quid igitur eos detinet? quidre-
moratur? Hoc plane rebellionis indignitatem auget. Non
enim ingens aliqua dignitatis spes, aut insignis commoditas,
Simile.
sed vile lucrū, & carnis voluptas, & labentis seculi amor ab hoc
conuiuio reuocarunt. Itaque ut olim filij Israel ad eum cibum
quem illis Dominus pluerat (in quo saporum omnium suauis-
Num. 18. tas inerat) nauseabant, & caepe atque allia, & cucumeres, atque
pepones Egypti, auidissime cupiebant: sic isti caelestes cæpes
fastidiunt, & fœdas carnis voluptates atq; terrena lucra illis an-
referunt. Quid agis miser? quid eligis: quid relinquis? quid a
pretio habes? quid contemnis ac despicias? O quam verè sub no-
mine Canaan de improborum hominum peruersitate Prophe-
Osee 12. ta dicit: Canaan, in manu eius statera dolosa, in qua uidelicet nõ
æquis ponderibus spiritualia & temporaria bona libratur. Hic
enim velut in altera statera parte Deus & hæreditas æterna, in
altera verò terrenum lucrum, aut popularis aura, vel voluptas
carnis proponitur: & in tam dispari rerum conditione homo
adeo desipit & insanit, ut in statera cordis eius fœdissimam bru-
torum voluptatem Deo anteferat, plusque apud illum vile lu-
crum cum ipsa vita periturum, quam hæreditas æterna nun-
quam interitura valeat. Quis igitur hoc non miretur? quis non
obstupescat? Quia verò homines hac tanta rei indignitate nõ
commouentur, & eos idem Dominus apud Hieremiam aduo-
Hiere. 2. cat his verbis: Obstupescite celi super hoc, & portæ eius desola-
mini vehementer. Cur ita Domine? quæ tanta stuporis cau-
sa? Quia duo (inquit) mala fecit populus meus, me derelique-
runt fontem aque viuæ: & fecerunt sibi cisternas dissipatas, quæ
continere non valent aquas. Hoc est: fœlicitatis siti laborantes
fontem aque viuæ, qua plenissime saturari poterant deseruerunt:
& ad ea bona confugerunt, quæ non solum extinguere, sed ma-
gis acutere & excitare solent, hoc est, ad futuos honores, peti-
turas diuitias & pecorum voluptates, quibus fœdâ carnis prui-
go non extinguitur, sed irritatur.

Quid igitur supernus ille Rex faciet? Nimirum propter ne-
glectam misericordiam, exereet (ut initio diximus) vindictam,
& neglectoribus pacis, bellum dirum & exitiale infert. Unde
sequitur: Rex autem cum audisset, iratus est, & missis ex-
ercitibus suis perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit.

Hic euidenter Dominus Iudæorum populum notat, qui
Messiam suum & Euangelicam gratiam recipere noluerunt
aduersus quos diuina delæxit iustitia, dum eorum ciuitatem
atque Rempub. deleuit. *Tunc ait Rex seruis suis: Nuptia quidem parua*

et erant, sed qui invitati erant, non fuerunt digni. Sic ergo ad exitus viarum
 ram &c. Quid hoc est? Nempè id quod aperte Apostolus signi-
 ficavit, cum ad Iudæos dixit, Vobis oportebat primum au-
 dire verbum Dei: sed quoniam repellitis illud & indignos
 vos iudicatis æterna vita, ecce convertimur ad gentes. Sic enim
 præcepit nobis Dominus Iesus, cum aliàs, tum maxime cum
 in hac parabola dixit: Sic ergo ad exitus viarum, & quoscunque in-
 venerunt, vocate ad nuptias: Et egressi servi eius in vias, congregaverunt
 omnes, quos invenerunt bonos & malos, & impleta sunt nuptia: discum-
 bentium. Sequitur deinde:

Intrauit autem Rex, ut videret discumbentes: & vidit ibi homines
 non vestium veste nuptiali. Hanc nuptialem vestem omnes chari-
 tatem esse interpretantur. Dicitur autem vestis, multis quidem
 de causis, Vt vestis enim tegit animæ nuditatem, operit multi-
 tudinem peccatorum, ornat mentem ceu splendida vestis, & pul-
 criorem reddit, ac tandem tuetur à frigore huius gelidæ re-
 gionis, in qua tantum alget charitas, quantum flagrat immensa
 & infinita cupiditas. Nuptialis verò dicitur, quoniam ea potis-
 simùm indutus Dei filius venit, cum ad nuptias cum humani-
 tate nostra celebrandas processit. Quamvis enim omnium vir-
 tutum fulgore ornatus fuerit, cum ad has nuptias venit, præci-
 pue tamen in eo charitas emicuit, quæ illum impulit, ut huma-
 nam sibi naturam copularet. Hac enim de causa Dominiæ in-
 carnationis opus Spiritui Sancto peculiari quadam ratione tri-
 bustur, cum aliò qui totius beatissimæ Trinitatis opus fuerit)
 quia nimirum Spiritus sanctus Patris & Filij amor est. Ideoque
 opus hoc illi assignatur, quod totum ex immenso Dei in ge-
 nus hominum amore processit.

Quo in loco diligenter observandum est, duo genera ho-
 minum in hac parabola designari, in quos diuina censura de-
 scendit. Alterum eorum qui ad nuptias venire renuerunt. Alte-
 rum eorum qui invitati quidem venerunt, veste tamen nuptia-
 li caruerunt. Priorum nomine infideles accipimus, qui ad fidei
 conuiuium invitati, noluerunt venire: posteriorum verò no-
 mine eos, qui fidem quidem susceperunt, claritate tamen fidei
 sociæ atque germana destituti erant. Vtrique tamen à Domi-
 no damnantur illi, quia sine fide, isti quia sine charitate ex hac
 vita decesserunt. Quod si ita est, quid illi dicent, qui de sola sibi
 fide sine charitate blandiuntur? Vbi sunt, qui has vanæ fiducia
 voces iactare solent? Ego fidelis sum. Christum colo & adoro,
 ipse pro me mortuus est, morte sua mihi vitam peperit, sangui-
 ne suo peccatorum meorum sordes lauit, vulneribusq; suis vul-

nera mea sanauit. Si quid admisi, ipse pro me luit, plenissimeque, eterno Patri satisfecit. Si hæc igitur informis & nuda fides ad salutem sine charitate sufficit, quid sibi vult quod Dominus ad hunc hominem ait: *Amice quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem?* Quisquis enim intrauit in domum conuiuij, vti que per fidei ostium intrauit. Christus enim ostium est, per cuius fidem in Ecclesiam ingredimur. Et tamẽ qui huiusmodi fidem charitate nudatam habuit, ligatis manibus & pedibus in tenebras exteriores mittitur. Quocirca nemo, sibi, fratres, quicquam de sola nuda & informi fide sine operũ attestacione polliceatur. Hæc enim mortua fides vitam, qua ipsa caret, præstare homini non potest. Scitote ergo duas esse portas, quibus ad inferos hominibus aditus patet: alteram infidelium qui fide carent: alteram fidelium, qui fidem habentes, charitate & bonis operibus vacui sunt. Si igitur vera fide suffulcus es, prior illa gehennæ porta (fateor) occlusa tibi est: patet autem altera qua intrant qui fidem quidem habent, charitatem verò & charitatis opera non habent. Stantem ad inferos perrexeris, parum refert, an hac vel illa porta eò tandem peruenias nisi quod (vt Saluator ait) grauius est seruus ille puniendus, qui fidei lumine instructus, Domini sui voluntatem agnouit, nec impleuit, quam is qui neque nouit, neque impleuit. Sed instabunt alij, & ad sacramentorum remedia confugient, quorum virtute multi salutem sibi pollicentur, etiam si tota vita sæculo & ventri seruiuerint: quibus similiter respondemus, hunc hominem, qui sine nuptiali veste ad conuiuium venit, non modò in domum conuiuij per fidem ingressum fuisse, sed ad mensam etiam cum aliis conuiuis assedisse: quorum alterum ad fidem, alterum ad fidei sacramenta refertur. Et tamen quia veste nuptiali caruit, neque Fides illum neque percepta sacramenta à tam acri Domini obiurgacione & sententia eripuerunt. Sic enim ad illum ait: *Amice quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem?* Sed ais rursus: Sacramenta nouæ legis reddunt homines ex attritis contritos. Hoc ergo mihi sufficet, vt nuptialem vestem per contritionem assequar. Confiteor sanè sacramentorum virtutem: sed an tu te sic geras & præpares, vt ex attritione ad contritionem proficias, incertum est. Quotannis enim confiteri multos videmus, quos an hac ratione ad contritionem peruenierint, ignoramus. Constat autem plurimos ex his qui quotannis confitentur, sine vllò pietatis & iustitiæ profectu in vitiorum suorum luto, & ante confessionem, & post illam perpetuo volutati. Quæ res iudicium facit, illos vel mi-

in me sacramenti gratiam percepisse, vel acceptam protinus propter prauam consuetudinis vim atque tyrannidem amisisse. Contra vanam autem horum fiduciam, qui malè viuendo salutem per sola sacramenta sperant, merito propheticum illud iactari potest. Nunquid carnes sanctas auferent à te malitias tuas, in quibus gloriata es? Et contra hoc item tonat Apostolus, Qui manducat & bibit indignè, iudiciũ sibi manducat & bibit.

Hier. II.
I. Cor. II.

III.

Sed quid ex postulanti regi conuiuia hic responderit, videamus. Nihil omnino respondit, sed obmutuisse memoratur. Quod quidem verbum non vulgarem mihi emphasim habere videtur. Quod enim nil habuerit quod pro se diceret, quam iusta improborum damnatio, tacitè innuit. Duo enim illosriter accusabunt: alterum gratiarum atque donorum celestium dignitas gratis à Deo oblata, quam contempserunt: alterum rerum vilitas & indignitas, propter quas tam magnificentia despexerunt. Hæc autem accusatio ad eò illos in iudicio remet, vt omnes aliæ quamlibet grauissimæ sint, huius comparatione sileantur. Quod iudex ipse iestatur, cum ait: Hoc est verum iudicium: quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucè. Lux (inquit) venit in mundum, hoc est, sapientia, veritas, vita, iustitia, gratia, sanctificatio, redemptio, peccatorum venia, cælorum regnum, ac ipse denique Dei filius venit in mundum. Peruersi autè homines hæc tam ampla & magnifica dona contemnentos, errorum & cupiditatum suarum tenebris obcæcati, falsa bonorũ simulacra cuius eius donis atque muneribus prætulerunt. Quo ergo maior gratia & misericordia maioræque salutis adiumenta eis data sunt hoc minus habebunt quo causam suam apud supernum iudicem tueantur. In cuius rei argumentum infelix conuiuia obmutuisse memoratur.

Ioan. 3.

Cum ergo reus nihil haberet quod pro se diceret, sententia iudicis aduersus eum pronunciata est. *Ligatis* (inquit) *manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores.* Exteriores tenebras, id est corporeas, ad interiorum differentiam appellat. Interiores enim secum impij tulerunt, qui in tenebris semper ambulantes, in regione vmbrae mortis confederunt. Ab internis ergo tenebris ad externas gehennæ peruenient. Ibi enim neque sol lucet, neque luna, neque stellarum splendor: ex solo tamen igne quo ibidem miseri vruntur, tantum lucis emicabit, quantum ad calamitates reproborum augèdas, non ad tristitiam illas æter-

lius æternæ noctis leuandam satis futurum sit. Hac ergo sub
 obscura luce auarus pater filium videbit, quem vt alienis opi-
 bus ditaret: & se & illum in gehennam præcipitauit. Paterque
 malè precabitur filio, propter quem locupletandum ipse dam-
 natus est: contraque filius maledicta congeret in patrem, qui
 alienis opibus relictis, damnationis illi materiam præbuit. Hu-
 iusmodi ergo lucem ad maiorem malorum cumulum ignis ille
 præstabit: qui tamen perpetuò nõ corpora modo, sed animas
 etiam damnatorum cruciabit. Quia enim improbi corpore &
 anima Dei leges perfregerunt, ideo corpore & anima scelerum
 suorum pœnas pendunt. Si queras autem qua ratione ignis
 ille (qui non spiritalis, sed corporeus vt hic noster est) ani-
 mas torquere possit, quæ spirituales substantiæ sunt, ad hoc Theo-
 logi respondent, id quidem omnipotentis Dei virtute fieri, qui
 hoc instrumenti genere ad improborum supplicium vti solet. Si
 enim is omnipotentia sua aquæ baptismatis eam virtutem
 contulit, vt corpus externus abluens, animas interius à peccato-
 rum sordibus mundet, quid mirum si eadem potentia corpo-
 reo igni vim tribuat ad impiorum animas cruciandas: Si autem
 nemo nostrum est, qui non dico totum corpus, sed ne digitum
 quidem igni admodum vel vnus horæ spatio possit sustinere,
 quis sic vitam suam instituat, vt merito hunc ignem non ad ho-
 ra solum, sed perpetuò sustinere debeat? Omnis naque ad salu-
 tē aditus miseris in eo loco interclusus est. Hoc est enim, quod
 in præsentī lectione significatur, cum reus homo ligatis mani-
 bus & pedibus in tenebras mitti præcipitur. His enim vinculis
 impeditus, nec fuga sibi consulere, nec manibus defendere, nec
 aliquid rectè operari potest, quo sibi Regis gratiam & miseri-
 cordiam conciliare queat. Itaque si miseris istis liceret, vt pœnis
 suis erudiri, huc iterum remeare, & errata priora emendare pos-
 sent, minus quidem esset hoc periculum formidandum: sed no-
 stris iam nullum ab illo extremo supplicio ad salutem pœnitē-
 tiam aditū patere. Extrema nanquīl a pœna neque vlla pœnitē-
 tia dilui, neque vllis suppliciis cōpensari, neque vllis precibus
 minui, nec vlla tēporis diuturnitate aut intermitti aut etiā mi-
 tigan poterit. Ideo enim longiora vitæ & pœnitentiæ spatia no-
 bis Dominus in hoc seculo contulit: quoniam omnis ibi ad pœni-
 tentiā aditus interclusus est. Quis is autē eius abutitur paciētia
 sciet postea in pœnis vitorē, quē hic monitorē audire neglexit.

Quid igitur vos in hoc tanto discrimine consolatur, fratres
 quæ spes animum vestrum in hac tanta re erigit? quid nūc an-
 mo voluit

Simile.

mo voluitis? quid cogitatis? quid in hac causa solatiij capitis? Quid hic quæso, agit ratio? quid sensus? quid mens atque consilium? Si igitur hæc ita est, si hæc veritas dicit, si fides & creditur & consistit, quemodo qui ita manibus pedibusque ligandi suat, manus habent ad nocendum, & pedes in mali operis cursum? Hæc est, quemodo ta facile, tan que leuib. de causis committere audent, quod sempiterno eodēque acerbissimo supplicio vindicandum est?

Sæpe, fratres (vt verum fatear) huius tantæ tanque stupendæ cæcitatæ causam in eam ipse indagare curavi. Atque (vt antiqui serpentis fraudes & mendacia prætermittam) duæ mihi huius tantæ stuporis causæ esse videntur. Vnâ est, quod assidua ac penè quotidiana consuetudo hæc ipsa, quæ diximus, audiendi, venit callôs quosdam auribus nostris obduxisse videtur. Quo fit, vt nihil eis audiendis commoueamur, quæ quotidie & passim audimus. Qui nunquam ligionem tractauerunt, vt primum versare illum manibus cœperint, grauitèr ab eo læduntur. Qui verò diu versauerunt (quales sunt qui victum hoc labore quærent) obductis iam laboris exercitatione callis, nihil penè sentiunt. Idem ergo nobis euenit, quorum aures his terroribus audiendis assuetæ, nihil commouentur. cum tamen huius tantæ supplicij consideratio elingues nos & attonitos reddere debuisset. Quod quidem in longè diffimili supplicio Danieli Prophete contigisse legimus. Vbi enim proposito Nabuchodonosoris fontino, inauditum illud supplicium quo Rex ille plectendus erat, Deo reuelante cognouit, & insignem illum orbis monarcham ab illa tanta celsitudine deiectum, inter bestias agri more pecudum septennio vitam acturum, & rore cæli tingendum esse intellexit, ad eod perterrefactus est, vt vnus horæ spatio attonitus & elinguis effectus, ne vnum quidem verbum exigenti Regi reddere potuerit. Quale autem hoc supplicium est, si cum damnatorum hominum supplicijs conferatur? Quanto enim grauius est inter dæmones, quam inter feras agere? Quanto atrocius flammis vlticibus cruciari quam rore cæli tingi? Quanto acerbius in omni æternitate, quam septem annorum spatio torqueri? Postremò si ad eod formidandum est figura hominis retenta, cor fere gestare, quanto erit formidabilius sub hominis figura cor dæmonum habere, & perpetuò Deum cum illis blasphemare. Si illud igitur Prophetam tantoperè perterrefecit vt vnus horæ spatio mutus & elinguis efficeretur, quid homines facient, cum in extremo iudicij die tor mundi principes & monarchas ad nunquam finendos

miendos cruciatus cum dæmonibus damnari viderint?

Altera verò stuporis huius causa est, quòd hæc ipsa supplicia, quæ fide credimus & confitemur, nunquam ad memoriam reuocamus: neque quantum bonum illud sit, quod peccantes amittimus, quantumque supplicium quod peccantibus imminet in statera cordis nostri ponderamus. Hoc enim esse malorum nostrorum fontem Oseas apertè diffiniuit, cum de improborum turba sub Ephraim nomine ait: Factus est Ephraim quasi columba secunda non habens cor: quia videlicet improborum vulgus, erga omnia Dei beneficia, promissa atque supplicia ita se gerit, ac si corde penitus destitutum esset. Nihil enim minus de his tantis rebus cogitat, quàm si mortuum cor in corpore viuo gestaret, cum tamen ad terrena lucra modis omnibus augenda viuacissimum sit. Quo nomine iustissima illum obiurgatione Dominus per Esaiam arguit, cum dicit: Qui vides multa, nonne custodies? qui apertas habes aures, nonne audies? Verè enim omnem superat admirationem, quòd cum in minimis etiam rebus, quæ ad huius breuis vitæ vsum pertinerent disquirendis, plusquam lynceos oculos habeamus, ad illa sempiterna siue bona, siue mala, quæ nos manent, quæque magnitudine sua omnem humanæ vitæ mentis intelligentiam superat, ipsis etiã talpis cæciores simus. Hæc igitur, fratres, præcipua huius tantæ cæcitatæ causa esse videtur. Quocirca quisquis ab his tantis malis eripi cupit, inter alia remedia atque cõsilia hoc præcipuè curet, vt hæc ipsa mysteria quæ in concussis fides eredit, & omni humana veritate veriora esse iudicat, sedula cogitatione ruminet, & quantum quæque ponderis & momenti habeant studiosè consideret. Itaque impendentem vnicuique mortem, & districtum diuini iudicij examẽ, quod statim à morte sequitur & æternum siue præmium siue supplicium, quod post hoc iudicium omnibus in commune propositum est, quotidie animo versemus. Hæc enim maxima aduersus peccatum remedia Ecclesiasticus docet, cum ait: Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Peccati autem obice sublato, nihil erit, quod ad cælestes illas agni nuptias quæ in superna illa Hierosolyma celebrantur, nobis aditum præcludere queat.

In eadem

In eadem Dominica decima nona post Pentecosten
 concio II. in qua lectio Euangelica explanatur.

TH 2. *Simile est regnum calorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo.*
 Matth. 22.

N lectione sancti Euangelij, fratres charissimi, fecundissima quedam parabola nobis hodie à celesti magistro proponitur, Est autem parabola sententia aliud verbis, aliud sensu significans: aliud intus cælans, aliud extra præferens. Hoc autem genere sermonis frequentissimè Dominum in Euangelio vsum esse constat. Vbi enim ipse homo factus, velut quandam parabolæ imaginem induit (dum hominem foris ostendens, Deum celabat intus) ideò etiam parabolico ferè sermone utebatur, vt qui velut parabola pro nobis factus erat, ad nos quoque in parabolis loqueretur. Hoc autem docendi genus ad Euangelicæ doctrinæ lucem magnopere pertinebat: quòd sit ad erudiendos popularium animos maximè accommodatum: quorum in stitacionem atque salutem Dominus præcipuè captabat. Erit autem operè pretium parabolæ seriem ad verbum proponere: deinde eius explanationem ab initio exordiri.

Parabola igitur sic habet: *Simile est regnum calorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. Et misit seruos suos vocare invitatos ad nuptias, & quæ sequuntur, vsque ad finem.*

A V E M A R I A .

Nunciam parabolæ interpretationem aggrediamur, opem ab eo expectantes, qui nobis parabolæ doctrinam donare dignatus est. Hic ergo Rex qui filij sui nuptias celebrare decreuit, Deus Pater est. Sponsa verò quæ regis filio in matrimonio copulatur, Ecclesia est. Duas enim Christi sponzas agnoscimus, quarum altera est sacra illa humanitas, quam Dei filius indissolubili vinculo in vnitate personæ sibi copulauit (quod enim semel assumpsit, nunquam dimisit: de qua sponsa in superiore concione disseruimus) altera verò sponsa, de qua nunc agemus, Ecclesia est: siue ea quæ in præsentī seculo militat, siue ea quæ in cælo triumphat. Vtraque enim vna Ecclesia & vnica Christi sponsa est: quanuis hæc militet, & illa triumphet. De hac autē Ioannes in Apocal. ait, Vnus de septē Angelis loquutus est mecum dicens. Veni & ostendā tibi sponsam vxorem agni. Et sustulit me in spiritum in montē magnum & altum & ostendit mihi ciuitatem sanctam Hierusalem descendentē de cælo à Deo, habentem

Apoc. 20.

habentem claritatem Dei. Hæc enim diuina claritas in sponsa eluceas, & illam mirifice exornans, dignam filij Dei sponsam efficit. Huius autem coniugij mirabilis figura in primo generis nostri parente præcessit: ex cuius latere dormientis detracta costa, vxor formata est. Quam cum is ante se vidisset, & formationis eius rationem Deo reuelante cognouisset, ad eam dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Propter hæc relinquet homo patrē & matrem, & adhaerebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Hanc autem historiam nuptiarum Christi cum Ecclesia imaginem extitisse, Apostolus testatur cum ait: Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & Ecclesia: cuius verba paulò fufius à me explananda sunt. Illa enim formationis ratio qua à viro fœmina desumpta est, atque ingēs illē viri erga vxorem amor, cui magis quàm Christo Domino conuenit: Ipso nanque in cruce mortis somnum capiente, sacrum eius corpus lancea patefactum est: vnde sanguis manauit & aqua: è quibus tota sponsæ huius pulchritudo & decus exortus est.

Nunc expendamus, an vulgariū nuptiarum leges in his Christi & Ecclesiæ nuptiis inueniantur. Prima nuptiarum lex animorum vnio est: quæ mutua vtriusque coniugis dilectione constat. Qua quidem celestis hic sponsus Ecclesiam suam ita prosequutus est, vt idem Apostolus dicat: Viri diligite vxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea, vt exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam nō habentem maculam, aut rugam. Altera verò coniugum lex est rerum omnium communio: nihil enim in matrimonio proprium, sed omnia vtrique partu sunt communia. Hæc enim lex longè perfectius in his nuptiis quàm in corporeis reperitur.

Quo nomine rectissime Paulus sacramentum hoc magnum esse prædicat. Quid enim maius quàm hominem ad diuinitatis consortium attolli, Deum verò ad humanæ infirmitatis humilitatem demitti? Omnium quippe gratiarū, diuitiarum, donorum atq; laborum Christi Ecclesiam esse participem, declarat idem Apostol. cum Deum Patrem ait, conuiuicasse nos in Christo, & conresuscitasse, & confedere in cælestibus fecisse. Quid hoc igitur est, nisi nos omnium bonorum societate cum Christo copulare? Vnde illud sequitur, vt quibus Christum oculis cælestis Pater aspicit, eisdem nos quoque aspiciat, in quibus filij sui spiritū & imaginem adumbratam cernit. Idem etiam illa eiusdem Apostoli verba testantur. Fidelis Deus, per quem vocati estis in societate filij eius. De qua etiam societate

Ioannes in Epistola sua meminit. Quæ quidem, societas mercatorum, societati valdè similis est. Constat autem incontractu societatis, quo mercatores vtuntur, eam esse legē, vt nullum ibi lucrum proprium, sed omnibus omnia communia sint. Ad hanc ergo tã fœlicem societatem cum Deo Patre & filio eius vocati sumus, vt ingentes ipsorum opes atque diuitiæ nobis quoque communes essent. Qua fœlicitate quid maius homini cõtingere poterat? Petrus verò Apostolus nouo miro loquendi genere nos ad asperisionem sanguinis Christi vocatos esse ait. Quo nomine non obscure significare voluit, totum dominicæ passionis mysterium, pretiosumq; filij Dei sanguinẽ in cruce profusum, ad nos pertinere, nobisq; impendi, vt illius pretio peccata nostra redimamus, & cœlestis hæreditatis patrimonium cernere valeamus. Est enim ea lex cõiugij, vt quæ vir terra mariq; depugnās, & grauia pugnando vulnera excipiens, adeptus fuerit, vxor (quæ laborum omnium expers domi clausa manet, colum atque fusum versans) sibi quoque matrimonio iure vendicet. Quæ quidẽ lex nullibi plenius quàm in hoc spirituali matrimonio serrata est: quando cœlestis sponsus omnem laborum suorum fructum in Ecclesiã confert, nihil sibi quod ad gratiæ & gloriæ præmium attinet, reseruans: vtpote qui his meritis ad hoc nõ egebat: qui nulla mensura spiritũ acceperat. Videtis ergo, fratres, quàm variæ atque ingentes opes Ecclesiæ ex hoc fœlici coniugio accreuerint:

Nunc expendamus, quid vicissim sponsus ex eodem coniugio fuerit consequutus. Certè quidquid spõsa eius secum tulit, ad eum pertinet. Sponsa autem ex hominibus constat. Nullus autem hominum sine peccato: quia (vt Apostolus ait) omnes in Adam peccauerunt, & egent gloria Dei: Salomon quoque in Prouerb. Quis potest dicere: Mundũ est cor meũ, purus sum a peccato: Idẽque rursus: Non est homo iustus in terra qui faciat bonum, & non peccet. Ipse quoque Dominus apud Elaiã: Reduc me (inquit) in memoriã, iudicemur simul: narra si quid habes, vt iustificeris. Pater tuus primus peccauit, & interpretes tui preuaricati sunt in me. Hoc est, primus generis humani parẽs, qui fuit legis naturæ principium, præceptis meis inobediens, extitit: & interpretes tui, hoc est, principes tui Moyses & Aaron qui scriptæ legis ministri fuere, ad aquas contradictionis preuaricati sunt in me: Ex quibus illud colligimus, vniuersum genus hominum innumeris peccatis contaminatum fuisse: quæ omnia sponsus ipse in corpore suo diluenda atque expianda suscepit. Peccata autem esse debita, quotidie in oratione profite-

1. Cor. 1.

1. Ioan. 1.

Simile.

1. Petri. 1.

Roman. 3.

Prou. 20

Eccles. 7

Esaia 43.

mur, cum diximus, Dimitte nobis debita nostra. Hæc est igitur dos, hæc opes, hoc patrimonium Christi, quo sponsa ad illum dotata venit: in quo omnia mundi debita continentur: quæ sponsus ipse matrimonij iure dissoluenda suscepit. Hoc autem illa Prophetæ verba significant: Omnes nos quasi oves errauimus, vnusquisque in viam suam declinavit: & Dominus posuit in eo iniquitates omnium nostrum. Quam rem idem sponsus in Psalm. confirmat, cum ait: Quæ non rapui, tunc exolebam. Quod si ita est, an non merito Apostolus sacramentum hoc magnum appellat? Quanta enim fuit in his nuptiis diuinæ bonitatis dignatio, quando Dei filius opes omnes, & gloriam, atque imperuestigabiles diuitias gratiæ suæ, sponsæ communicauerit: ab ea autem omnia mundi scelera sanguine suo delenda atque expianda suscepit? Vnde autem talis rerum commutatio, nisi ab inexhausta illa diuinæ bonitatis abyssu potuit dimanare?

Est & alia causa, cur diuinus Apostolus sacramentum hoc magnum vocauerit: quam scio vobis omnibus non minus gratam, quam precedentem fore: quod hac ratione summus Christi amor erga Ecclesiam apertissime figuratur. Cum primus ille generis humani parens speciosissimam ante se coniugem vidisset, & formationis eius rationem (vt ante diximus) Deo tradente cognouisset, vxoremque quam coram cernebat, non ex aliena materia, sed ex ipsa sui corporis substantia desumptam intellexisset, illa amoris plenissima verba pronunciauit, Hoc nunc os ossibus meis, & caro de carne mea: propter hæc relinquet homo patrem & matrem &c. Ex quibus verbis quo amore coniugem dilexerit, manifestè liquet: non enim vt aliquid à se alienum aut extraneum, sed vt seipsum illam dilexit: quam sciebat ex corporis sui substantia fuisse delibata. Vnde quemadmodum parentes filios suos flagrantissimo amore diligunt, quod eos ex corporis sui substantia in similitudine naturæ formatos agnoscunt, ideoque illos tanquam seipsos siue aliquid sui diligunt: ita primus ille generis humani parens coniugem dilexit, non modo vt coniugem, sed etiam vt corporis & substantiæ suæ partem. Hæc autem similitudinem ad Christum transferamus, vt sacramenti huius magnitudinem clarius perspiciamus. Hoc ergo modo, & hac eadem de causa Christus Dominus diligit Ecclesiam. Illud namque spirituale ac diuinum esse, quod Ecclesiam efficit sponsam Christi, ab ipso vtique Christo in illam transfusum atque deriuatum est. Ob eius nanque passionis & sanguinis meritum idem Christi spiritus (qui in ipso plenissime habitauit) in Ecclesiam transfusus

sus est: quo illa informata, eius imaginem refert, cuius spiritum
 percepit. Ita fit, vt Christus sic affectā & informatam Ecclesiā
 tanto amore diligat, vt illa eadem primi hominis verba verè di-
 cere possit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.
 Hoc est, ô amātiſſima ſponſa, quæ de latere meo formata es, in
 qua ego non modo spiritum meum habitantē cerno, sed ima-
 ginem quoque meam aspicio: ideò te nō tanquam aliquid à me
 alienum & extraneum, sed tanquam me ipsum intueor & dili-
 go: nec possum te non vehementer diligere, quandiu me ipsum
 diligo: quia in te me ipsum video. Quæ cum ita sint, an nō me-
 ritò diuinus Apostolus sacramentum hoc magnum esse dixit?
 Verè magnum, & admirandum, & letissimo corde suscipiendū,
 quando quidem pij omnes, qui se Christo Domino charitatis
 vinculo vnitos esse coniciunt, exultare, triumphare, & quodā-
 modo insanire præ gaudio debeant, quòd se intelligant à sum-
 mo illo rerum omnium parente tanto amore diligi. Atque vt
 vobis, fratres, quod in hac parte sentio, dicā, fateor nihil mihi
 hætenus, & huius diuini amoris magnitudinem & eius causam
 adeò apertè, vt hæc Apostoli verba significasse. Hac enim ra-
 tione inductus, facilè intelligo, impossibile esse virum pium à
 Deo non amari, & non vehementer quidem amari. Si enim
 fieri non potest, vt Christus Dominus non amet se, ita neque
 fieri potest, vt non illum amet in quo videt se. Cum autem a-
 mor donorum omnium primum, & maximum, & aliorum
 omnium causa sit: quid non sperare ab opulentissimo rerum
 omnium Domino potest, qui sic ab eo diligitur? Hæc igitur, fra-
 tres, nuptiæ, hæc huius conuiuij fercula hæc magnificentissi-
 ma dona, ad quæ fideles omnes (qui Ecclesiæ membra sumus)
 inuitamur.

I.

Quid autem inuitati, faciunt? qua celeritate ad has nuptias
 properant? *Noluerunt* (inquit) *venire*. O stupendam hominum
 dementiam! ô detestandā mentis humanæ cæcitatem? Chri-
 stus nos ad omnes gratiæ suæ opes clementer inuitat, nos verò
 inuitantem & vocantem nimis furenter consternimus & re-
 pudiamus. En, fratres, summa Dei nostri bonitas, summāque
 hominum peruersitas. Qua tamen clementissimus Rex non
 ita offensus fuit, vt ab hac pia inuitatione cessaret: sed alios
 iterum seruos destinauit, quibus in mandatis dedit, vt ad inui-
 tatos dicerent: *Ecce prandium meum paravi, & aurum meum, & alilia: &*
omnia parata, venite ad nuptias. His verbis Dominus sū-
 splendidiſſimi conuiuij metaphora omnes diuinę gratię opes,

quas nobis incarnati verbi mysterium attulit, hoc est, omnia salutis nostrę instrumenta & adiumenta, quibus ad felicitatē eternā adiuuamur, cōplexus est. Constat enim in hoc Dei filium descendisse de cælo, vt homines secum subleuaret in cælum, vnde ipse ad eos descenderat. Quia verò non est mollis ad astra & terris via ipse hanc viam, quæ multis modis antea impedita erat; cælestis gratiæ subsidiis planissimam fecit. Qua verò vbertate & copia hæc tam multa munera gratiarum in nos effuderit, quibus hoc iter conficere, & cælestem hanc hæreditatem cernere possemus, licebit tum ex personæ dignitate atque præstantia, tum ex operis magnitudine atque excellentia colligere. Cum enim vnigenitus Dei filius (in quo habitat plenitudo diuinitatis) è cælis ad terram descenderit, vt hoc humanæ salutis & redemptionis negotium promoueret (quod planè omnium diuinorum operum præclarissimum est) necessariò fateri debemus; perfectissimè atque plenissimè illum hoc opus absoluisse, & quidquid ad salutem nostram necessarium erat; cumulatisimè præstitisse. Quod etiam ex ea prouidentia, qua naturam omnem administrat atque conseruat, comprobare licet. — Vt enim quadrupedum, volucrum cæterarumque rerum species omittam, quàm multi pisces ex vno pisce generantur in mari, quàm multa frugum, reliquarumque herbarum grana ex vno grano producuntur? Vix enim quisquā est, qui ea possit numerare: vincitur namque rerum multitudine numerus. Si ergo tanta cura Dominus ea quę ad naturæ conseruationem pertinent, curat, ne videlicet naturalium rerum species intereant, qua cura quę ad gratiæ suę opera spectant, curabit, ne homines intereant; quos ad imaginem suam condidit, quorumque obsequio non modò terrestria, sed etiam cælestia corpora destinauit? Hoc igitur argumento intelligere licebit fratres, quid Dominus significare voluerit, quando omnia ad nuptias parata esse dixit. Infinitam enim gratiarum abundantiam, immensam donorum vbertatē, opes ingentes copiosissimam redemptionem, quæ nobis incarnationis & passionis suę beneficio contigerunt, voluit designare. Quarum rerum vbertatem & copiam ingens illa regni Salomonis opulentia adumbravit: cuius tempore tanta argēti copia quanta & lapidum exitisse dicitur in Hierusalem.

3. Reg 7.

Quod si dixeritis: Cur ergo tam rari sunt qui per viam salutis incedant, cum tam multa nobis salutis adiumenta data sint? Non est difficile huic quæstioni respondere. Quid enim mihi preciosissima maximèque salutaria medicamenta conferre poterunt,

rerunt, si ego illis vti nollo? si ea vulneribus meis admouere negligo? Tunc autem hisce spiritualibus medicamentis vtor, cum Saluatoris doctrinā lego, cum varia eius beneficia atque mysteria confidero, cum eius sacramenta frequento, cum in eius nomine diuinam opem & gratiam à cælesti Patre postulo. Eius namque doctrina mentem illuminat; beneficia autem voluntatem diuini amoris igne succedunt; sacramenta verò animorum morbos sanant. Oratio cælestem opem & gratiam impetrat; gratia verò virtutes omnes secum affert, quibus homo ad omnia virtutum officia excitatur. Si tu ergo nihil horum attingis; quid miraris, si nihil tibi conferant remedia, quando eisdem vti renuis? Hoc autem genus hominum inuitati isti representant, qui terrenis negotiis & curis implicati, ad nuptias venire noluerunt: qui videlicet ita sese secularibus curis addixerunt, vt omnem hanc spiritualium rerum commentationem, & studium prorsus negligant.

Cum igitur qui vocati prius fuerant, venire recusauerit, alij pro eis subrogantur. Expulsis enim Iudæis, Gentes ad has nuptias, hoc est, ad Euangelicam gratiam vocatæ sunt: & sic tandem impleræ sunt nuptiæ discumbētibus. *Intrauit autem Rex, vt videret discumbentes, & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.* Huius autem nuptialis vestis nomine charitatem significari, quæ filios regni à gehennæ filiis distinguit, notissimum est. Itaque cōiua hic fidem habebat, qui conuiuij domum ingressus erat, charitatem autem non habebat, quæ ad huius conuiuij solemnitatem celebrandam necessaria erat.

Aduersus hunc ergo Rex grauiter commotus ait: *Amice quomodo huc intraisti non habens vestem nuptialem?* Iustissima sanè expostulatio. Perinde enim est ac si diceret: Quomodo te vel domus ipsa in quam intraisti, vel fides ipsa per quā intraisti, vestem istam hoc conuiuij esse indignam non admouerunt? Tu enim per fidem credebas Deum tanto amore homines prosequutum, vt propter eos non modò carnē suscipere, sed crucis etiam supplicium subire dignatus fuerit. Hoc enim profitebaris cum in fidei symbolo diceres, Qui propter nos homines, & propter nostram salutem, hoc est non propter suam vel vtilitatem, vel necessitatem, sed propter nostram salutem descendit de cælis, & incarnatus, & passus, & crucifixus, & mortuus est. Amor itaque illum è cælo traxit in terram, amor victum tradidit manibus impiorum, amor vinculis suis ad columnam ligauit, amor illum diris spinarum aculeis coronauit, amor illum opprobrium hominum & ludibrium fecit. Amor

denique crucem humeris illius imposuit, & in eadem illum cruce confixit, felle & aceto potavit, & sacrum eius latus dura lancea tranfixit. Si hoc ergo per fidem credebas, quomodo tantum amoris incendium, tantum amoris opus, tantum charitatis exemplum, tantum diuinæ dilectionis argumentum simul & beneficium ad simile dilectionis obsequium te non accendit? Quis ergo fieri potuit, ut tam ingens charitatis vis tuum pectus non adusserit, teque non ad redamandum impulerit? Quid igitur ad hanc iustissimam expostulationem peccator homo te spondere poterit?

Quid verò si alias etiam fraternæ dilectionis causas enumerem? Aduersus illum enim, qui fratris odio laborat, sic agere licebit: Intraisti in domum Dei, in qua pater est vnus, scilicet Deus: mater vna, scilicet Ecclesia: mensa vna, scilicet panis Christi: baptismus vnus, quo omnes regeneramur: lex vna, que eandem nobis viuendi regulam tradit: fides vna, quam omnes vno ore profiteamur: spes vna, qua nobis hæreditas æterna proponitur: atque spiritus vnus, quo omnes in nouam vitam animamur. Quomodo ergo inter tot vnitatis & charitatis vincula tu fraternæ odia atque dissidia meditaris? Hæc autem sententia eos præcipuè ferit, qui priuatis inter se odiis atque inimicitias dissentiunt: qui illatæ iniuriæ veniam nec ipsi petere, neque petentibus dare volunt.

Hæc eadē laceræ vestis exprobratio ad eos quoque maximè pertinet, qui indignè ad panem Angelorum sumendum accedunt. Sunt enim nonnulli, qui magis frigida quadam consuetudine ducti, aut superbix spiritu impulsii (ne videlicet parum pij atque deuoti videantur) ad hoc diuinum sacramentum accedunt. Aduersum hos quoque meritò Rex poterit inclamare, Amice, quomodo huc intrasti non habes vestem nuptialem, quam hæc mensa à te præcipuè requirebat?

II.

Cùm ergo Rex hanc vestis indignitatem sedenti ad mensam exprobrasset, ille prorsus elinguis obmutuit. Cūque miser nihil haberet quod pro se diceret, Rex aduersus illum sententiam protulit, Ligatis (inquit) manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores. Manus in literis sanctis opera, pedes verò, affectus & desideria significant. His ergo verbis Dominus reprobos in gehennam sic esse in malo obstinatos inuuit, ut neq. bonum aliquod operari, nec etiam desiderare queant. Quoniam ibi in eo statu sunt, in quo non satisfaciendi, sed satis patiendi locus est; quia hic in via, ibi in termino viæ constituti sunt. In via au-

tem potest homo regredi, vel ingredi, hoc est mereri vel demereri (quod quidem pertinet ad rationem viæ) in termino autem constitutus hoc minimè licet: quia si vltèrius progredi possent, iam non in termino, sed in via essent. Hac autem de causa opportunè nos Salomò admonet: *Quodcūque potest manus tua, instàter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapiètia, nec sciètia erūt apud inferos, quòtu properas.* His verbis Salomò, omnem salutem aditū damnatis hominibus interclusum esse docet, quando eos nullum opus, nulla ars, nulla scientia, nō fraudes, non doli, non vis aliqua, non denique vlla pœnitentia iuuare quicquam poterit. Hanc autem salutis desperationem sequitur deinde, quòd Saluator subdit: *Ibierit fletus & stridor dentium,* quo aduersus sempiternum iudicem frement, & blasphemias in eum perpetuò voces iactabunt. Quæ quidem pœna piis mentibus supra cunctas alias maximum sanè horrorem atque tremorem incurrere debet, quòd perpetuò ibi nomen Domini blasphemetur: nec aliud ibi opus in tota æternitate exerceatur. Hoc enim malorū omnium summū, maximèque fidei homini pertimescendum est. Sicut enim beati idèò felices à Propheta prædicantur, quia in secula seculorū laudabunt Dominum, Psal. 83. ita dannati ob hoc maximè infelices sunt, quia in secula seculorū eundem blasphemabunt, & aduersus eum rabido atque acerbissimo ore concitabuntur: neque ab hoc vnquam furore cessare poterunt. Sic enim Propheta: *Superbia, inquit, eorum qui te oderunt, ascendit semper. Quamuis enim liberum Psal. 77. arbitrium miseri habeant, quia tamen id in malo obfirmatum est, nullo modo velle possunt bonum: quemadmodum nec beatæ mentes in cœlo quamuis libero arbitrio præditæ sint, malum velle possunt. Et quāuis peccare reprobi possint (imo semper vt modo diximus peccent) peccāt tamen (vt Theologi loquūtur) actu dānatorio, nō demeritorio. Quis igitur, fratres, ad hæc tāta fulmina, quæ oracula diuina nobis proponunt, nō expauescat, nō contremiscat, præsertim si in eo statu sint, in quo secundum præsentem iustitiam hoc illi supplicium debeatur?*

Erunt tamen fortasse aliqui, qui nō nihil solatiij capiat, quòd ad hanc tantam pœnam vnus solum homo inter tot conuiuas damnatus fuerit, Vtinam, fratres mei, vtinam solatium hæc capere nobis liceret. Sed huic persuasioni sequentia Domini verba quibus parabolam clausit, aduersantur. Subdit enim: *Multis sunt vocati, pauci verò electi.* Quæ verba mihi non tam verba, quam fulmina esse videntur. Cum enim gehennæ supplicium adeò sit horrendum, quid magis formidandum erit, quam pau-

Rom. 1
 cos esse qui ab eo liberati, in electorum sorte numerentur, multos autem qui ad illud damnandi sunt: Hæc enim quæstio de multitudine, aut paucitate electorum multos exagitat, qui de salute sua solliciti, hanc quæstionem proponere solent. Cum autem multa hac de re dici possint, illud tamen constat verissimū esse quod Apostolus ait: Qui sine lege peccauerūt, sine lege peribunt. Qui autem in lege peccauerunt, per legē iudicabuntur. Lex autem per quam iudicandi sunt qui in lege viuūt, ea est quam quotidie in fidei symbolo profiteremur: Qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam: qui verò mala, in ignem æternum. Lex item est, Semel loquitur Deus, duo hæc audiui, quia potestas Dei est: & tibi, Domine, misericordia: quia tu reddes unicuique iuxta opera sua. Eandem legem Hieremias cum Domino loquens repetit his verbis: Fortissime, magne, & potens: Magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu: cuius oculi sunt super omnes vias filiorum Adam, vt reddas unicuique secundum vias suas, & secundum fructus adinventionum eius. Lex præterea est, Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignē mittetur. Hæc sunt ergo leges per quas iudicandi sunt qui in lege viuūt, quauis præuaricatoribus legis pœnitentiæ remediū nō negamus. Ex his ergo legibus verum esse liquet, eos qui cum fideles sint, Ethnicorū more viuunt, Ethnicorū supplicia esse passuros. Quod quidē illa Domini apud Ezechielem verba testantur: In via sororis tuæ ambulasti, dabo calicem eius in manu tua. Hoc est, si Ethnicorum mores sectatus es, eodem fellis & absinthij calice potaberis. Vita porro Ethnicorum tribus potissimum vitiis inquinatur: ambitione, voluptatum amore, & pecuniæ cupiditate. Quatenus enim Ethnicus homo rationalis est, honores affectat: quatenus verò animalis est, appetit more pecudum voluptates: ad vtrumque verò consequendum, pecunias ardentem exquirat (quod ad auaritiam pertinet) quæ ad vtramque rem fomenta ministrat. Ex his autem tribus cupiditatibus ceu fontibus quibusdam in odium inuidia, cæteraque vitia consequuntur. Quicumque igitur se ipsos his vitiis penitus dediderunt, ad eorum sortē pertinent, quorum vitia sectati sunt.

III.

Quid igitur an non fidei dignitas & professio, qua ab infidelibus fideles distinguuntur eos aliqua in re iuuare poterit, etiā si eorum vitia consecretur? Multi enim sunt, qui malè viuentes hoc fidei titulo sibi blandiuntur. In quo crimine Iudæi erant qui quod circumcisionis sacramēto à cæteris nationibus secret,

elleni

essent, & legem à Domino percepissent (quam tamen minimè seruabant) salutem sibi pollicebantur. Aduersum quos longa oratione initio statim epist. ad Rom. Paulus disputat, disputationemq; suam hac breui sententià còcludit: Circūcisio quidē prodest, si legem obserues: si verò præuicator legis sis, circūcisio tua præputium facta est. Hoc est, iu fidelis eras, idfidei similis effectus es. Ex qua quidē Pauli sententia fideles infidelium more viuentes, infidelibus pares esse colligimus. Circūcisionis namque & præputij nemine, Iudæi & Gentiles illo tempore designabantur. Ad hunc igitur modum cū homine Christiano qui iceleratè viuit, agere possumus: Sacramentū quidē fidei atque baptismatis tibi proderit, si Dei legem obserues. Quam si viola ueris, nihil tibi baptismi sacramentū, nihil dignitas professionis nihil postremò fides proderit, si vita minimè cū fide còsentiat: hoc est, si fidem habes Christianorū, mores sceleris Ethnicorū. Hanc autem sententiam confirmat illud quod in actis Apostolorum legimus: nempe fuisse quosdā, qui cū animaduernerēt, Paulū in nomine Iesu dæmones ab obsessis corporibus expellentem, tentauerunt & ipsi inuocare super eos qui habebāt spiritus malos, nomen Domini Iesu, dicentes: Adiuro vos per Iesū, quē Paulus prædicat. Respondens autē spiritus nequā dixit eis: Iesum noui, & Paulum scio? vos autē qui estis? Et insiliēs in eos homo in quo erat dæmonium pessimū, torquere grauiter cœpit. Ex quo loco animaduerrere licet, nequaquā dæmones nominis sanctitate, sed vitæ integritate moueri. Hoc enim nō obscure illa verba designāt: Vos autē qui estis? Quod perinde est ac si diceret, Nihil moror sacra nomina, quæ ore pronunciat, animū scrutor, vitam intueor, mores contemplor, ab ista nominis sanctitate alienos: & ideò in vos insilio, vos torqueo, supra vos crudelē dominatum exerceo, quos scelerata vita mihi subiecit. Videtis ergo sacra nomina nihil cōferre vbi ab his nominibus mores hominum abhørent. In talibus igitur adeò diuini numinis cognitio ad salutē minimè proficit, vt maiore etiā damnationis materiā illis ministret: Cū alioqui ignorantia nō parū infideles excuset. Deniq; cōmunis Theologorū sententia est, infideles quibus Christi Euangeliū non est annunciatū, nullas ingehēna infidelitatis suę pœnas dare. Propter alia ergo crimina nō autē propter infidelitatis crimē punientur. Quantum verò ignorantia peccātes excusat, tantū fidei lumē & veritatis cognitio eosdē accusat. Ex hac ergo tā longa disputatione verū esse colligimus, quod paulò antè dictū est, nempe eos quorum praua & dissoluta vita est, ad infidelium sortē pertinere. Cū autē

Act. 19.

tā multos esse constet, qui hoc modo viuant, quiq; sine vllō diuini numinis metu effrenata mēre sese in omnia scelera effundāt, qui pro lege habēt quod libido suggerit, aut cupiditas exigit, aut caro flagitat, aut oculi concupiscunt, neque illis vnquā aut mortis cogitatio: aut diuini iudicij metus, aut rationis reddendæ tēpus in mentē venit, nōne vel hoc vno argumēto cōstat, multos esse vocatos, paucos verò electos? Quæ igitur cuiq; nostrum maior timoris causa obiici potest? Quod vt cōmodi⁹ intelligatis, fingite nunc animis ingentē hominum exercitū in cāpo coactū, oraculo Domini certiorē factū, tāta vim fulminū esse repēte super eos casuram, vt maxima eorū pars fulminib⁹ iēta occumbat. Si hoc igitur omnes isti certa fide tenerēt, quo timore concuterētur quas non latebras exquirerent? quid non facerēt, vt se tanto discrimini subducerēt? Quale autē hoc fulminis periculū est (quo celerrimo dolore vita aliās breui defutura absumitur) si cum illo fulmine conferatur, Ite maledicti in ignē æternū, qui paratus est diabolo & angelis eius? Si ergo tā multi sunt, qui hoc fulmine ferietur (cum stultorū infinitus numerus esse dicatur) tam pauci verò qui ad beatorum sortē cooptandi fiat, quis stupor? quæ cæcitas? quæ amentia nostra est qui in vtranque aurem dormimus, neque huius tanti periculū quod nos manet, vnquam recordamur? Nō ita cōuenit, fratres mei, nō ita cōuenit: sed prima curarū nostrarū sit, hæc nobis sepe sōmnū adimere, sæpē cibū (quod multis frequenter sactorū contingit) eripere debet. Has igitur pœnas pertimescamus, has nobis semper ante oculos proponamus, has die noctuq; in animo versemus, ne si eas modò neglexerim⁹, perpetuò sustinere cogamur. Nūc nos opportunè sermo diuinus admonet, ne, quæ sō, frustra salutariē hanc admonitionē audiamus: ne nobis in hac causa cōtingat, quod Pharaoni seruisq; eius euenit. Priusquā enim horrida illa grādinis plaga Aegyptū vastasset, Moyses Pharaonē & seruos ei⁹ ab hoc periculo seruare volēs, his verbis premonuit: Mitte (inquit) iā nunc, & congrega iumēta tua, & omnia quæ habes in agro: homines enim & iumēta, & vniuersa quæ inuēta fuerint foris, nec cōgregata de agris, cecideritq; super ea grādo, morietur. Sequitur deinde: Qui timuit verbū Domini de seruis Pharaonis, fecit cōfugere seruos suos, & iumenta in domos, qui autē neglexerit sermonē Dñi, dimisit seruos suos & iumēta in agris, q̄ oia vi grādinis interiēre: Simile igitur quiddā, fratres, verbi Dei ministris nō raro cōtingit. Nobis enim diuinæ iustitiæ seueritatē, reproborū pœnas, gehēne incēdia, immortalē vermē, suppliciorū æternitatē nullo vnquā tēpore finiendā, & presentissimā

presertimū quod cotidiane mortis periculū vobis ante oculos proponētibus, quidā his nostris vocibus annuētes opportuno tēpo-
 re suscepto pœnitentiæ proposito salutē suæ prospiciūt. Contrā
 verò alij (quem admodū amentes illi Pharaonis serui) salutaria
 monita nostra parui facientes, seiplos in manifestū præcipitium
 & barathrū nunquā amplius inde extrahendi, coniciūt. In quo
 magno suo malo discent quantæ cæcitatē, atq. socordię fuerit
 Ecclesię opportunè monentis voces aspèrari: cū videant se
 minimo labore atq; negotio, dū in viuis agerent, salutē suæ con-
 sulere potuisse, cui nō iam ne æternis quidē cruciatibus atque
 lamentis perpetuò mederi poterūt. Itaq. nonnulli fortasse mo-
 dō hæc ipsa quæ diximus fideliter audientes, nuptialem vestem
 sibi comparare studebunt: vt ante superni iudicis conspectum
 non nudi, sed charitate vestiti inueniātur. Qui verò frustra au-
 dit, ipse sibi damnationem acquirit, sero que illum facti pœni-
 tebit, quando ligatis manibus & pedibus nullus ei pœnitentiæ
 locus dabitur. Illam ergo vestem quæramus, fratres, quæ multi-
 tudinem operit peccatorum: vt ea induri, ad cæleste conuiuium
 & immaculati agni nuptias, quæ in superna Hierusalem cele-
 brantur, cum beatis illis conuiuis admitti mereamur.

Dominica Vigesima post Pentecoten concio prima:
 in qua lectio Euangelica explanatur.

THE. Rogabat Iesum, vt descenderet, & sanaret filium eius: incipiebat enim mori. Ioan. 4.

Abemus in hodierna sancti Euāgelij lectione in-
 signe miraculum: quo reguli cuiusdā filius iam
 iam moriturus imperio Christi Domini sanatur;
 quod Sanctus Euangelista Ioannes memorat his
 verbis: *Erat quidam Regius: cuius filius infirmabatur
 Capharnaum: hic cum audiret, quia Iesus adueniret à Indas in Galileam
 accessit ad eum, & rogabat, vt descenderet, & sanaret filium eius: incipie-
 bat enim mori: &c.* quæ sequuntur vsque ad finem.

A V E M A R I A.

Non ignoro, fratres, quanta sit paterni amoris erga liberos
 charitas & indulgentia, Hoc autem ita esse, vnius Davidis ex-
 emplo discimus: qui parricidam filium ita deperibat, vt eiusdē 2. Reg. 18.
 mortem acerbissimo luctu prosequeretur, dicens, Absalon fili
 mi, fili mi, Absalon. Quis mihi det, vt ego moriar pro te, Absa-
 lō fili mi fili mi Absalon. Qualis, quæso, ille amor erat, qui huc
 vsq. ue peruenire potuit? Denique talis parentum erga liberos
 amor

amor est, vt vulgò dici videamus. Centum filiis alendis vnum satis esse parentem: centum verò filios vix vni patri alendo atque curando sufficere. Huius autem imparitatis inter filiorum & parentum amorem causas aliquot Philosophi assignant. Effluxus enim (inquiunt) naturæ est principij in ea, quorum principium est, non contrà. Sic enim humor à radicibus profuit in ramos: non contrà à ramis in radicem. Sic autem natura comparatum est, vt quò effluit virtus atque substantia, eodem etiam vis amoris tendat & profluat. Deinde parentum est etiam beneficia in filios conferre, cum Apostolus dicat, non debere parentibus thesaurizare filios, sed contrà parentes filiis. At verò (vt Aristoteles ait) benefactores magis beneficiarios diligunt, quàm ipsi à beneficiariis diligantur. Illi enim amant, cum benefaciunt: isti verò amare tenentur, quia beneficiũ acceperunt: non tamen protinus qui amare tenentur, amant: alioqui nõ esset in mundo ingratis locus, quorum non exigua turba est.

Sed præcipua tamen huius amoris ratio est, quòd cum natura, hoc est, naturæ conditor & moderator non deficiat in iis quæ ad amantium vitam conseruandam necessaria sunt: erat autem maximè necessarium, vt parentes filios diligenter educarent, eosque ab iniuriis teneræ ætatis vindicarent: nihil ad hoc naturæ auctor commodius facere potuit, quàm ardentissimũ prolis amorem parentibus ingenerare: hoc enim vno naturæ beneficio satis superque huic educationis officio consultum erat. Nihil enim amore fortius, nihil ad labores perferendos potentius. Rectè enim D. Bernard. In eo quod amatur, aut non laboratur: aut etiam ipse labor amatur. Amemus ergo nos Dominum, & facile erit omne difficile.

Atque vt aliquid hoc in loco ex Philosophorum sententia dicam, quo diuinæ providentiæ mirabilem curam & solertiam agnoscatis, scitote maiorem aibus quàm cæteris animantibus pulloꝝ amorem, naturæ auctorem indidisse: quo in gallina animaduertere licet: quæ cum maximè timeat atque fugiat homines, ob pulloꝝ tamen defensionem, armatum etiam hominem aggredi non veretur: amore videlicet filioꝝ, nativum eius timorem superante. Cur igitur hoc filioꝝ amore aues magis flagrant: Nimirum, quoniam maior illis in alendis filiolis labor indicabatur. Non enim expediebat, vt aues quæ ad volandũ conditæ sunt, distenta lacte vbera, vt animantia cetera gestarent: quod earum volatus hoc pondere impediretur. Quia igitur necesse illis erat, vt cibum iam in viscera conditum, sibi ipsis eriperent, quo filios alerent (quod sine magna in prolem charitate

Simile.

2. Cor. 12.

Aristot.

Bernard.

haritate fieri non poterat) diuina prouidentia vt maiorem au-
 bus laborem in filiorum educatione præbuit, ita maiorem illis
 eorumdem amorem ingenerauit. Sed iam ad Regulum de filij
 salute, propter hunc amorem sollicitum, veniamus.

Hic vbi ægrotante filio, omnia alia salutis remedia frustra
 tentasset, ad Saluatoris opem confugit: qui nisi ita promere-
 ur, nunquam fortasse Dominum adiisset, neque tanti miracu-
 li spectator factus esset: quo nõ modo salutẽ filio, sed sibi etiam
 toti que domui suæ clarissimum fidei donum Domini benefi-
 cio impetrauit. Hac autem de causa frequẽter Dominus varias
 hominibus calamitates immittit, vt eos ad se clementer & beni-
 gnẽ trahat. Hinc Origenes de Pharaone loquẽs, Nemo, inquit,
 flagella Domini perniciem putet: ecce Pharaon durissimus, tamẽ
 proficit verberatus: ante flagella, Dñm nescit: post flagella ve-
 rò ait, Rogate Dominũ pro me. Idẽ exẽplũ habemus in Valente
 imperatore, eius que præfecto nomine Modesto: quorũ vterque
 cum esset Arrianæ fautor hæreseos, & vterq; hac de causa D. Ba-
 silio vehemẽter infensus (vt pote quem paulò ante Valens exi-
 tio multare decreuerat) tamen vtrumque imminentis morbi
 periculum, ad Basilij opem implorandam compulit. Qua de re
 sic D. Grego. Nazianzenus, Filius, inquit, imperatoris ægrotat:
 pater etiam, vt pote pater, ægrotabat simul remedium vnde
 vique morbo conquiret, atq; optimos quosq; medicos diligẽs,
 ac precibus (vt si alias vnquam) incũbens, humiq; prouoluit.
 Nam reges quoque calamitas deicit. Nec mirũ cum Dauidem
 etiam ob filij morbum, eodem morbo affectum fuisse, scriptura
 testetur. Cum autem huic malo medicinam nullam inueniret,
 ad Basilij opem confugit: & quoniam ob contumeliam recens
 ipsi illatam, eum suo nomine accersere verebatur, aliis quos ar-
 tissima familiaritate & beneuolentia complectebatur, hanc le-
 gationẽ committit. Idem autem & eius præfecto Modesto, non
 multo post accidisse narrat: Nã hunc quoque morbus quispiã
 abortus, viri sancti manibus substernit. Quæ res præfecto cor-
 ratis hominibus in docume. cedit. Nã plerumque prospero
 rerũ successu, melior magisq; expetenda est afflictio. Egro cor-
 pore erat, illa chrymabatur, distorquebatur, Basilium accersẽbat,
 obsecrabat. Satisfactionẽ habes, clamabat, da salutẽ: & quidem
 hac cõsecutus est. Hactenus Gregor. Cernitis hic, fratres, quan-
 tum corporis afflictio, ad animæ salutẽ contulit? Quid verò
 Antiochum referam: qui cum omnes Asiæ Reges impietate
 superasset, morbo tamen graui à Deo percussus, ingentes illos
 spiritus quibus tumebat, demisit. Sic enim de eo scriptum est:

Origen.

Exod. 10.

Greg.
Nazian.

2. Reg. 13.

2. Mac. 6.

Antiochus

Antiochus igitur, qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, & montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram, in gestatorio portabatur, manifestam Dei virtutem in semetipso contestans. Hinc igitur cepit ex gravi superbia deductus, ad agnitionem sui venire, diuina admonitus plaga. Denique ait, Iustum est, subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire. Videtis etiam hoc exemplo, fratres, quis sit calamitatum fructus? Quid ergo mirum, si Regulus hic, filium in agone mortis constitutum cernens, ubi humana remedia defecerant, ad opem Domini Saluatoris confugerit? Quocirca nemo calamitates & morbos corporis accuset, qui frequenter languentis animi medicamenta sunt: que torpentes animas excitant, & ad Deum ire compellunt. Quid autem nobis hoc tempore facto opus sit, Salomō nos admonet, his verbis, disciplina Domini, fili ne abiicias, nec deficias cum ab eo corripis. Quē enim diligit Dominus corripit, & quasi pater in filio complacet sibi. Itaque tantū abest, ut huiusmodi castigatione homo inferum sibi Deum esse suspicetur, ut, hinc magis paternę dilectionis & providentię argumentum colligere debeat. Quam rem aptissima similitudine paterni officij Apostolus concludit, his verbis: Tanquā filiis, vobis se offert Deus. Quis enim filius quē non corripit pater? & paucis interiectis: Patres quidē carnis nostrę eruditores habuimus, & reuerēbamur eos: num nō multo magis obtemperabimus patri spirituum, & viuemus? Eodē autem argumento colligit eos qui in hac vita non corripiuntur a Deo, Dei filios non esse, sic enim ait: Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes (videlicet legitimi filij) ergo adulteri, & nō filij estis. Vnde colligimus eū qui sit expertus flagellorum esse etiā extra numerū filiorū. Quę quidē re iis qui variis calamitatib. cōflictātur, maximo planē solatio esse debet.

Hoc ipsum autē Regulus noster exemplo suo confirmat, qui filij morbo excitatus cœlestē medicum adiit, oportunā ad hoc nactus occasionem, quō is à Iudęa descenderat in Galilęam, propriorq; civitati suę factus, facile Deo adiri potuit & rogari. Eadem quoque nos oportunitas ad idē officium inuitat, fratres, ubi Dñs à spirituali Iudęa in spirituale venit Galilęā. Iudęa enim locum designat confessionis & laudis: Galilęa verò transmigrationis & mutationis. Vbi ergo Dominus ex loco laudis & confessionis, in hunc mutationis locum descendit, viciniórque nobis beneficio incarnationis factus est, tūc à publicanis & peccatoribus, à Chananeis & adulteris mulieribus adiri patitur: & rogari. Venit enim Dei Filius in Galilęam huius mundi, quan-

do carnem nostram induit, quando mutationibus nostris, doloribus, ac mortalitati nostrę obnoxius fieri dignatus est: quando humano more esurire cœpit, sitire, algere, & per incrementa temporum quotidie secundum corpus mutari atq; augeri, qui in æternitate sua idem semper est. Hęc autem non solum occasio petendi, sed etiã sperandi atq; impetrandi ratio est. Ait enim Apostolus: Debuit per omnia fratribus assimilari, vt misericors fieret & fidelis pontifex. In eo enim, in quo passus & tentatus est, potens est & iis qui tentantur auxiliari. Quando ergo in hanc Dominus Galilęam, actus amore nostri descendit, atq; vt malis nostris mederetur, mala nostra suscepit: tunc opportunẽ admodum ad illum accedere possumus. Quis enim homo Deum hominem, hoc est, naturę suę consortem adire recuset? Quid piẽ petẽtibus negabit, qui seipsum cõtulit? Quomodo fugiet quærentes, qui fugientes ipse quæsiuit? Quid mihi de eo polliceri non possim, qui vt mihi beneficeret, mala mea in se diluenda suscepit? Quomodo sine vlllo suo labore aut incõmodo prodesse mihi recusabit, qui tot laboribus me redemit? Videtis ergo, fratres, quanta hic opportunitas sit, non modò ad rogandum, sed etiã ad sperandum, cum Dominus à Iudęa descēdit in Galilęam.

Hebr. 2.

2. Cor. 13.

Hanc igitur opportunitatem Apostolus noluit nos prætermittere, cum ait: Horraturus vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim: Tempore accepto exaudiui te, & in die salutis adiuui te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis, ecce annus Iubilęi placabilis Domino, ecce tempus propitiationis & reconciliationis, quando quicquid erat in thesauris diuinę misericordię, in terram effusum est. Nemo igitur hanc opportunitatem abire vacuum patiatur. Imitemur nautarum morem, qui vbi secunda spirare aura cœperit, protinus à littore solunt, & vela ventis permittunt, & vectores vel paululũ morantes deserunt, ne opportunitatem illam prætermittant, serò credituram. Quid multis? Ipse idem qui opem laturus est, nos ad hoc inuitat, cum petere, quærere, & pulsare iubet. Medicus est qui vocat, & veritas quę salutem pollicetur. Si ergo vocatus adis, & obtemperes, nõquid Deus deseret te, & subtrahet se? Non est Deus illusor (inquit Augustinus) excipiet te, & curabit te.

Simile.

Matt. 11.

August.

I.

Hoc est igitur quod huius Reguli petitio nobis innuit: nunc quid ei Dominus responderit, videamus. *Nisi, inquit, signa & prodigia videritis, non creditis.* Hęc verba asperitatem quandam præ se ferre videtur, quæ Reguli incredulitatem arguunt. Quæ quidem incredulitas Saluatori erat adeò molesta, vt aduersus alium

Marc. 9.

alium parentem, simili incredulitate laborantem, exclamando, dixerit: O generatio incredula & peruersa, quo usque apud vos ero? quãdiu vos patiar? Vtraque autẽ obiurgatio declarat, quãto maior Seruatori nostro animarum quã corporũ cura sit, qui nõ corpora (quæ velimus, nolimus, paulò post interitura sunt) sed immortales animas curaturus aduenerat. Itaq; Regulus qui dem de filij morbo, Dominus autem de patris infidelitate sollicitus erat: vt pote qui propè nosset quanto morbus hic grauior esset & perniciosior. Sic etiam cùm paralyticus illi curandus offerretur, ille (tanquam iustissimus rerum æstimator) ad animæ

Math. 9.

paralytim magis intentus, hanc prius curare voluit, cùm dixit: Fili, remittuntur tibi peccata tua. Quid agis Domine? Porritores isti non de peccatorum remissione, sed de paralytim morbo solliciti sunt. At prudentissimus medicus indignũ putabat, grauiori morbo prætermisso (qui animam lethaliter sauciabat) corporis morbo medicinam facere. Prius igitur curare statuit, vel non rogatus, quod maius ægroto nocumentum afferebat. Is enim est, qui abundantia pietatis suæ, & merita supplicum excedit & vota. Hoc ipsum etiam cùm Regulo facit, quem prius ab infidelitatis morbo, quã filium à febre curare cæpit cùm ait: *Nisi signa & prodigia videritis non creditis.*

Gregor.

Sed hic nõ leuis insurgit quæstio, qua ratione incredulitatis arguitur Regulus, qui desperatam à medicis salutem à Domino postulabat: nec enim salutem ab eo quæreret, quem non crederet Saluatorem: Cui tamen quæstioni facillè D. Gregorius respondet illum partim quidem credidisse, quando salutem filio poposcit: partim verò non credidisse, quoniam hanc sine corporali Saluatoris præsentia præstari posse non credidit: *Vnde rogabat, vt descenderet, & sanaret filium eius.* Sic igitur credebat Regulus quomodo olim Naman Syrus, qui Propheticæ manus contactum & orationem ad curationem morbi sui credidit necessariam. Hac igitur de causa iure est à Domino reprehensus: nõ quia omnino non credidit, sed quia imperfectè credidit.

A. Reg.

Matt. 9.

Ibidem.

Longè tamẽ altior hinc quæstio confurgit. Simili enim modo Archisynagogus laboranti filix salutẽ à Domino petiit. Veni, inquit, impone manum tuam super eam, & viuet. Aduersus quem nihil Dominus asperè respondit: sed cum eo benigne profectus, ipsum etiam in fide vacillantem in itinere confirmauit. Noli, inquit, timere: crede tantum, & salua erit. Cur igitur in tam simili causa, tanta in responsione disparitas est? Vterque princeps erat: vterque salutẽ petebat, vterque præsentiam Domini necessariam esse, & credebat, & postulabat. Nullum hic discrimen

rimen intercedit, nisi quòd. alter filio, alter filia salutē petebat. Cur ergo Dominus illi obsequitur, cum eo descendit, & nutantem confirmat & consolatur: ad hunc verò neque venire voluit & eum verbis grauissimis exacerbauit? Quis pro dignitate huic quaestioni respondere potest? Quis enim cognouit sensum Domini, & consilium eius? Hoc igitur in loco tardum est, aliquid aliud, vel in fide, vel in oratione, vel in humilitate alterius fuisse, quod nos legentes non videmus. Viderunt autem illi oculi, de quibus dictum est: Nunquid oculi carnei tibi sunt, aut sicut videt homo & tu vides? Hinc Salomon ait: Omnes viæ hominum patent oculis eius: spirituum ponderator est Dominus. Homines enim externam operis speciem contuentur, appetit autem verba Dñs: unde valor ac meritum operum præcipue oritur. Quod it, vt in simili operum specie, dissimile pretium atque meritum existat. Hinc etiam euenit, vt cum duo homines Dñm sequi vellet, & alter diceret: Magister sequar te, quocumque ieris: alter verò à Dño vocatus, responderit: Permite mihi primùm ire, & sepelire patrem meum: huic dicitur, Dimitte mortuos sepelire mortuos suos: ille verò à Domino repulsus, audit: Vulpes fossas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Qui ergo Dominus in vtriusque rector videbat, quando alterum quodammodo recusantem trahit, alterum vltro sequi volentem repellit? Quis enim hoc emerè factum esse credat? sed aliquid intus latebat, diuinis oculis conspicuum, quod oculos hominum latebat.

*Rom. 11.**Job 10.**Prov. 16.**1. Reg. 17.**Matt. 8.**Ibidem.*

Hinc discant quicumque bonis operibus vacant, animum demittere, quandoquidē quod in ipsis animi penetralibus lateat, non omnes agnoscunt. Alioqui nunquam Salomon diceret, Est via, quæ videtur homini recta, & nouissima eius ducunt ad mortem. Cuius rei gratia in timore conuersandum nobis esse, in solatus nostri tempore, ab Apostolo Petro mouemur.

*Prov. 16.**1. Pet. 1.*

Responderi etiam potest, similem quidem vtrouque fuisse & fidem & infirmitatem: Dñm tamen dissimiliter vtrique respondisse. Neque enim diuina libertas ita rebus alligata est, vt ei liberum non sit, in simili causa dissimilem ferre sententiam, illesa tamen integritate iustitiæ. Neque enim eminentium ac vendentium legibus beneficia sua largitur, qui pretia rebus æquare solent: sed liberalissimi principis morem sectatur, qui non solum benemeritis, sed etiam nihil meritis, ex sola liberalitate ampla dona largitur. Duo in cruce pariter cum Domino latrones pendebant, & vtriusque similis esse videbatur poena pariter & culpa: & tamen adeo dissimiliter cum vtroque actum est, vt alter

*Simile.**Luc. 23.*

ex patibulo vocaretur ad regnū, alter raperetur ad supplicium. Hanc autem summam & excellentissimam libertatem, diuinitatis iure sibi debitam profiteretur ipse, cum ait: Miserebor cui uoluerō, & clemens ero, in quem mihi placuerit. Hoc enim proprium & singulare eius est, qui nihil cuiquam debet nullūque superiorem agnoscit. Ex hac ergo diuina libertate & gratia provenire hæc disparitas potuit: ut ex duobus principibus, eodem infirmę fidei morbo laborantibus, alter fuerit misericorditer, & benignę susceptus, alter meritō reprehensus, dicente Dominor. *Nisi signa & prodigia uideritis, non creditis.*

Post hanc autem increpationem, subdit regulus, *Domine descende priusquam moriatur filius meus.* Quod perinde est, ac si diceret: Ne, quæso, Domine, loquendo & increpando moram trahas: ne dum in hoc tempus infumimus, filius moriatur, nullūque relinquatur remedio locus. Ecce altera infidelitatis labe, quod ægrotum à Domino credebat posse sanari? non tamen mortuum suscitari: deo quę urget, & ait *Domine, descende, priusquam moriatur filius meus.* Hoc est, desine in his tempus terere, quę non ita magni momenti sunt, ut rei pretiosissimę, nempe vitę morietis filij, opportunę consulas. In his uerbis, fratres, mores, studia, curęque piorum & improborum appositissimę nihil descriptę esse uidentur: quorum uobis imaginem ante oculos hoc exemplo ponere uellem. Piorum est cum sponsa in Cantic. dicere, *Introduxit me Rex in cellam uinariam, ordinauit in me charitatem, hoc est, inter cętera dona, quę cęlestis in me Sponsus contulit, hoc uel maximum fuit; quod charitatis rectum ordinem tenere me docuit: hoc est, uel quod maius erat, priori, quod uerò minus, posteriori loco diligerem, neque ulla ratione hunc dilectionis ordinem inuerterem.* Et quidem in hoc ordine primo loco Deus Opt. Max. collocatur, qui amore summo & propter se & propter innumera in nos collata beneficia diligendus est. Secundo uerò loco salus animę proprię: cui post Deum nihil est anteferendum. Tertio autem salus animę alię, quę cęteris omnibus præponi debet. Quarto tandem corpus proprium deinde alienum. Postremo uerò ea, quę ad usum corporis pertinent: qualia sunt externa bona, quę clarissimi Philosophi nec in numero quidem bonorum ponenda esse censuerunt. In huius autem ordinis conseruatione omnis pietas & religio, omnisque iustitia posita est. Vnde nõ ineleganter D. Augustinus uirtutem breuiter & argnet definiuit, cum eã ordinem amoris esse dixit: ut uidelicet priora & maiora magis, posteriora uerò

Exod. 33.

Cantic. 1.

August.

verò & minora minus diligamus: tantumque unicuique rei dilectionis impendamus, quatum est in ea dignitatis. Rationalis enim creaturæ summa virtus atque sapientia est, vnamquamque rem tanti facere, quâti faciêda est. Vnde merito Seneca: Quid, inquit, tam necessarium, quam pretia rebus imponere?

Sed ne hæc ipsa quæ diximus, inter se pugnare credamus, sciendum est, duo illa summa quæ super omnia diligenda esse diximus (nempe Deum & animam nostram) nullo modo sibi aduersari: quia ita diuina providentia comparatum fuit, vt salutem nostram cum sui nominis gloria ita copularet, vt nihil esset illi gratum, nisi quod esset animæ nostræ salutare. Quod Eucherius in Epistola ad Valerianum expressit his verbis: Summam debemus obseruantiam Deo, animæ deinde nostræ maximam: atque ita tamen istud est, vt cum vtrumque præcipuum sit, obseruari alterum sine altero nequaquam possit. Ita, quisquis satis facerit Deo, animæ necesse est iam cõsuluerit: & quisquis animæ consuluerit, necesse est Deo iam satis fecerit: quia ineffabili benignitate Dei, ipsa vilitas nostra fit Deo gratissimum sacrificium. Hunc ergo ordinem pij omnes ita tenuerunt, vt prius vitam amittere, quam illum immutare paterentur. Hæc enim de causa sancti Martyres libenter vitam corporis impenderunt, ne aut contra Dei gloriam, an animæ suæ salutem quidquam agerent. Quæ in re, dum id quod minus erat, maiori cedere cogebant, serpentum prudentiam imitabantur: quæ dum feruntur, tecto capite, corpus rebus ferientis obiciunt, vt caput (vnde vita manat) illæsum seruent. Sic igitur pij omnes. At verò improbi tanquam profani Esau filij (qui vile ferculum paternæ hereditati & benedictioni prætulit) ita hunc ipsum ordinem inuertunt, vt vilissima quæque, & ea, quæ postremo loco habenda sunt, in supremo ordine collocent: quæ verò suprema, in iasimo reponant. Hæc enim merte & affectu pecuniam & corporis commoda, Deo atque saluti animæ suæ anteferunt: dum propter vilissima lucra nõ verentur & Dei maiestatem violare, & animæ suæ salutem prodere. Quo quid esse indignius potest? Inde adeò fit, vt si fortè vel pecuniã, vel commoditatem aliquam amiserint, rumpantur & discrucientur, ac interdum etiam sibi manus afferant: qui tamen eum & Deum, & animam suam perdiderint, non modò non discrucientur, sed sæpè etiam lætentur cum malè fecerint: quasi nihil ad eos Dei amicitia, & animæ suæ salus pertineret. Quod si contra hoc inclames & dicas: Considera, quæ lo, homo, diuinæ maiestatis amplitudinem & animæ tuæ salutem hoc exigere, vt Deus quidem

Eucher.

Simile

Gen. 23.

§48 DOMINICAXX. POST PENT.

ac animæ tuæ salus primo loco habenda sit: vide quàm præpo-
 sterum sit, rebus maximis vilissimas. antepone: quod non mi-
 nus stultū est, quàm si quis plumbum auro, aut gemmis rudes
 lapides anteferet. Vide etiã te hac eadem animi iactura, ipsam
 quòque corporis vitã, quam tãtoperè diligis, perdere, cum ani-
 mam perdis. Perdis enim æternã vitam, perdis Dei amicitiam
 & gratiam, excluderis à paradiso, & suppliciiis nunquam finien-
 dis addiceris. Siccine igitur te ipsum ac salutem tuam prodes?
 Aperi, quæso, paulisper oculos: & vtriusq; rei collatione facta,
 prudenter expende, quid accipias, & quid amittas, quid perdas,
 & quid lucreris. Si hæc & his similia multa his hominibus in-
 culces, surdo planè canis fabulam: quoniam & auri fulgor,
 & corporis salus, eius oculos fascinarunt.

Hinc si pes, si manus, si iecur doleat, medicos accersit, & om-
 nis pharmacopolarum officina excutitur, passim à tota familia
 discurretur, festinatur, vigilatur, pecunia diu seruata profundi-
 tur, ac rota domus feruet: cum tamen languentis & periclitan-
 tis animæ cura nulla, nulla sollicitudo sit. Quod quidem Regu-
 lus iste nobis repræsentat: quem cum Dominus infidelitatis
 morbo laborantem curare vellet, ipse curare incipiẽtem inter-
 cepit, & ab animæ cura ad corporis curam reuocat, dicens: *Do-
 mine, descende priusquam moriatur filius meus.* Quod perinde
 est, ac si diceret: Prima cura: Domine, saluti corporis impeden-
 da est: posterior animæ sit. Vbi hoc officio functus fueris, pote-
 ris, si vacauerit, castigare incredulitatem meam: modò id quod
 instat, quòdque maximum est, curare perge. Itaque nunc *descen-
 de, priusquam moriatur filius meus.* O si nunc eam nobis Do-
 minus mentem immitteret, vt quoties anima nostra simili pe-
 riculo laborat, quoties videlicet praua aliqua suggestione, aut
 delectatione infestatur, simili festinatione atque oratione ad
 opem Domini confugeremus, dicentes: Domine, descende, ser-
 uam opem, antequam per peccati consensum moriatur anima mea.
 Sunt enim varij gradus, quibus ad spiritualem animæ mortem
 peruenitur: inter quos primus est praua cogitatio: proximus ve-
 rò cogitationis delectatio: quam si sequatur consensus, siue in
 opus, siue in ipsam delectationem, ibi protinus mors animæ
 intercedit. Audi ergo, charissime, quoties negligẽtia tua pecca-
 ti cogitatio ad delectationẽ peruenit, & voluptatis glutino ita
 cordi tuo adhæsit, vt vix eã à te possis excutere, tunc nulla mo-
 ra trahenda est, tunc more huius Reguli vrgendum, properan-
 dum, ac vociferandum est: *Domine, descende priusquam moriatur
 filius meus,* priusquam delectatio quæ concepit dolorem, pa-
 riat

iat iniquitatem. Tunc cum Propheta clama: Deus, in adiutorium meum intende: Domine, ad adiuuandum me festina. Et iterum: Deus, ne fileas, ne taceas, ne quiescas, Deus, (sic enim quidam ex Hebræo verterunt) quoniam ecce inimici tui sonauerunt, &c. Vides quantum urget ac properat vir factus & quâ celeritate subueniri sibi contra hostium impetum flagitet?

III.

Sed iam quid Dominus petenti Regulo responderit videamus: *Vade, inquit filius tuus viuit. credidit homo sermoui, quem dixit ei Iesus, & ibat.* Mirum fidei incrementum, quod ab illa Domini obiurgatione manasse credendum est. Quid enim amplius Centurio credidit, cuius fidem Dominus tanto operè commendauit nisi quod verbo absens reddere salutem posset? Idem nunc Regulus credidit: atque ita credidit, vt hac fiducia fretus, iter arripuerit non amplius Domini præsentiam exigens, vt pertè liqueat, vno eodémque tempore Dominum & filio salutem & patri fidem reddidisse. Quo beneficio admonemur, ne cum à Domino corripimur, aut acerbius tractamur, animo cõcidamus, imò verò hoc ipso tempore in maximam salutis spè erigamur. Quò enim Dominus leuior in principio, eò dulcior apparere solet in fine. Sæpè enim suos prima fronte vel de serere, vel negligere videtur: quos tamen tunc maximè fouet, cum maximè despiciere iudicatur. Hinc frequenter sancti viri se à Deo derelictos queruntur. Sic David in Psalmo: *Vsquequo Domine obliuisceris me in finem? Vsquequo auertis faciem tuam à me?* Et iterum: *Exurge, quare obdormis Domine? exurge, & ne repellas in finem. Quare faciem tuam auertis? Obliuisceris inopiæ nostræ, & tribulationis nostræ.* Hac igitur ratione pios Dominus exercet ac probat: Probauit, inquit, te, apud aquam contradictionis: hoc est, volui vt aqua tibi decisset, quo fidem & spem tuam explorarem. Hoc ergo tempore, etiam si repulsam homo pati videatur, incumbere tamen instantius orationi debet: quemadmodum Propheta: *Clamaui, inquit, ad te Domine, tota die expandi ad te manus meas. Intelligebat enim vir sanctus, hunc esse morem Domini, vt prius quidem suos perterrefaciat, deinde mulceat & consoletur.* Sic de Israëlitico populo legimus: *Afflixit te penuria, dedit tibi manna: vt hoc exemplo discamus, non desperare in plagis à Deo immis-*sis, sed ea futuræ misericordiæ indicia credere. Sic enim Dominus se in Euangelio cum muliere Chananæa gessit, quam à se repellere videbatur: sic cum eo qui lunaticum filium ei obtulit curandum, quem acerrimè prius increpauit, quam fi-

Matth. 20.

Psal. 124.

Psal. 46.

Psal. 86.

Psal. 87.

Deut. 8.

Matth. 15.

Matth. 17.

Ephes. 2.

lium sanaret. Sic denique cum hoc Regulo, quem initio durus obiurgauit: cum quo tamen tanta benignitate usus est, ut filio salutem, patri fidem, ac toti eius familiæ contulerit. Fides enim Dei donum, & maximum quidem donum est: quo excellenti dono Regulus hic cum tota familia donatur. Verbis enim illum exterius castigabat, quem tamen intus cælesti lumine complebat.

Iacob. 2.

Quo in loco diligenter aduertendi sunt in hoc Regulo tres fidei gradus. Primò enim credidit Saluatorem præsentia corporis sui salutem ægrotanti filio posse reddere. Secundo, post increpationem & responsionem Domini dicitur de eo: *Creauit homo sermonem quem dixerat ei Iesus, & abiit.* Ecce secundus fidei gradus, quo credidit absentem quoque Dominum salutem reddere potuisse. Modò verò dicitur: *creauit ipse & domus eius tota.* An non iam crediderat cum de eo dictum est: *credidit homo sermonem, quem dixerat ei Iesus?* Crediderat planè: sed tamen cum modò dicatur credidisse, necessariò fatendum est, fidem eius edito miraculo auctam fuisse. Antea enim credidit sermoni Christi; modo verò cum tota sua familia credidit in Christum, ipsum esse verum Messiam, ac mundi Saluatorem professus. Scitis enim aliud esse credere Deo: aliud credere in Deum. Quisquis enim fidem veram habet, etiam charitatem non habeat, credere tamè Deo dicitur: quod ad salutem minimè sufficit, quando (vt Iacobus ait) dæmones & credunt, & contremiscunt, Credere autem in Deum, est amando in illum tendere: quando videlicet intellectus & voluntas inter se ita coherent, vt quem intellectus tanquam summum bonum prædicat super omnia diligendum, sic voluntas amplectitur & diligit, vt ei ab intellectu propositum est. Vbi igitur hæ duæ animæ nostræ vires inter se ita consonant, vt quod altera dicit, altera amplectatur, tunc fides viua esse dicitur, vt pote quæ à charitate nouam formam & dignitatē sortiatur. Fides enim quamuis sine vera charitate etiam fides & Dei donum sit, charitate tamen miro modo informatur atque perficitur. Hæc autem fides est, quæ hominem iustificat, quæ peccata purgat, quæ animam virtutibus ornât, quæ cæcitas aperit, quæ postremò Deum hominî cõciliat. Hanc ergo excellentem fidem singulari Dei beneficio Regulus noster hodie percipit, dum filio salutem petit.

Nec modò ipse credidit, sed etiã (vt modò diximus) domus eius. Domini sui fidem imitata, eodémque miraculo conuicta. In quo videre est quantum ad eruditionem seruorum exempla conterant dominorum. Diues ille epulo inhumanus & immiseri-

coris erga mendicum Lazarum erat: cuius inhumanitatem tota eius familia sectabatur. Cupiebat enim mendicus saturari de micis, quæ cadebant de mensa diuitis, & nemo illi dabat, Immitis enim dominus immittes quoq; famulos suos fecerat. Rectè enim dictum est: Qualis rector ciuitaris, tales & inhabitantes eam. Omne enim agens (vt Philosophi docent) agit sibi simile: Quicumque ergo Domini estis, videte quæso, quæ viuendi exempla subditis præbeatis. Cùm enim homo priuatus delinquit vni tibi nocet: patres autem familias si improbi sint, tot scelerum rei fiunt, quorū praua exempla suis præbuerunt, cum illis apud interos arisuri, quos malitia sua corripuerunt. Hoc attédât Domini, qui in ludo atq; alea dies noctesq; insumūt, quiq; aliénæ castitati infidiantur, qui linguā suam quotidianis iuramentis inficiunt, quos, tota penè familia imitatur. Hoc etiā attédite quicumq; patres estis. Tenera enim ætas instar speculi est, quod omnia ea repræsentat, quæ sibi obiciuntur. Paruuli enim qui nihil per ætatem nouere, hoc natura ipsa ducente faciunt, quod parentes facere vident: ad quorum imitationē ipse illos amor impellit. Infirmæ arbores (quales vitis, hедера, & reliquæ similes sunt) quæ per se in altum subrigi nequeunt, flagellis ac nexibus quibuidam in hoc à natura datis, sinitimas arbores prehédunt, atque illarum adminiculo fulciuntur, ac sese in sublime erigunt. Talis est igitur natura paruulorum: qui cùm per se nihil sciant, aliorū ductum sequuntur. Quod etiam Reguli huius serui fecerunt: qui cum domino suo in Christum Dominū crediderunt.

Eccle. 10.

Simile.

Simile.

Sed videamus quo miraculo ad hanc fidem adducta sit familia. Nimirum quia perniciosissimam febrem, quæ adolescentis corpus depalcebatur, subitò ad verbum Christi sublatam vidit: quam nulla ars, nulla medicamenta curare poterant. Quod ergo nec ars, nec natura potuit, vnius imperātis Domini verbum sine vlla mora præstitit. Atque hac tam subita & insperata mutatione, in eam admirationis magnitudinē serui adducti sunt, vt protinus omnipotentis Christi virtutem agnouerint: quæ sola subitam salutem donare potest. Non desunt autē quotidie in Ecclesia similes animarum curationes: quæ instar miraculi huius, piorum fidem miro modo illustant atq; augment. Videas enim plerosq; ante cōuersionē suam, ardore febrium spiritua-liū æstuarē. Alius enim æstuat febre auaritiæ, alius ambitionis, alius iræ, odij & inuidiæ. Nec enim flagrantissima harū rerum cupiditas, minus animos urit atque vexat, quā corporea febris. Non rarò autē euēnit, vt cùm quis ad Deum per veram penitentiam conuertitur, ita mēte mutetur, vt quæ antea deperibat,

modò fastidiat: & ea, quorum flagrantissimo desiderio tenebatur, ei modò nauseam pariant. Quod cum fidelis & pius homo prudenter animaduertit, & hanc tantam cordis sui tamque subitam mutationem considerat, adè miratur, vt vix seipsum agnoscat, vix seipsum inueniat: atque vbi se nec inuenit, nec agnoscit, ibi Deum mirabilia hæc operatè nosse incipit & inuenire: atque ita demum cum Propheta ciamat: Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me: dextera Domini fecit virtutem. Non moriar, sed viuam, & narrabo opera Domini: qui solus hanc tantam mutationem efficere potuit.

P/4.117

Quod si ita est: vbi sunt illi, qui ideò ad Dominum conuertì nolunt, quia voluptatum suarum fructu carere se posse desperant? Hi autem non aduertunt per veram pœnitentiam donati à Deo gratiam, & sanari animam: quæ vbi sanata fuerit, sitim carum rerum restinguit, quæ à peccati morbo oriebatur: atque ita fieri, vt fastidio illi sint, quæ antea erant voluptati. Sublato enim pœnitentium morbo, cupiditates istæ magna ex parte sopiuntur & conquiescunt. In hoc ergo falleris, quòd eisdem animi æstus & cupiditates permanuras putas, curato morbo, quibus æstuabas vigente morbo. Huuc autem mentis errorem familiari hac similitudine declarabo. Nonne tibi aliquando contingit, cum febribus æstuares, & vehementer sitires, in mentem venire limpidißimos fontes, quos aliquando vidisti: è quibus cum modò tibi bibere non liceat, decernere tamen, vbi sanitatem fueris adeptus, ad illos te profecturum, & illorum te aliquis vsque ad satietatem ingurgitaturum? At cum sanitate restituta, sitis ipsa pariter cum morbo cessauerit, etiam si ad illos fontes perueneris, nulla tangeris cupiditate bibendi: ridesque antiqua illa vota tua ac desideria: quæ cum morbo pariter euauerunt. Sicut ergo sublato corporis morbo, ea quoque desideria extinguuntur, quæ oriebatur ex morbo: ita sanata per veram pœnitentiam animæ ægritudine, omnes illi affectus & cupiditates, quæ ex peccati ægritudine prodibant, pariter auferuntur: atque ita demum in magna animi pace & quiete, agit quisquis ad Dominum per veram pœnitentiam conuersus est, Hunc ergo, fratres, errorem deponite, vitiis renuntiate, veram pœnitentiam agite, & opem Domini implorate: vt per veram pœnitentiam & in hac vita veram cordis pacem & gratiam, & in futura caelestem gloriam verè pœnitentibus promissam percipere mereamini.

Simile.

In eadem Dominica Vigesima post pentecosten concio secunda: in qua post Euangelicæ lectionis explanationē, occasione ægrotantis filij Reguli, varios morbos & calamitates, in hac vita minime defuturas asseritur: & quis hac ex re fructus consequatur exponitur.

THEM. *Erat quidam Regulus, cuius filius infirmabatur capharnaum. Hic cum audiret quia Iesus adueniret à Iudæa in Galileam, abiit ad eum & rogabat eum, ut descenderet, & sanaret filium eius. Ioan. 4.*

PRAESENS sancti Euangelij lectio mirabilem Domini Saluatoris virtutē atque potentiam non solum ad corporum, sed etiā ad animorum morbos propulsandos facile declarat: vtrumque enim Saluator vnico miraculo effecit, quo & morienti Reguli filio salutem, & patri totique eius familiae fidem donauit. Historia verò sic habet: *Erat quidam Regulus, cuius filius infirmabatur capharnaum.* Non otiose sanctus Euangelista locum in quo adolescens hic ægrotabat, descripsisse videtur. Quamuis enim hoc ad miraculi magnitudinem non ita multum referat, ad institutionem tamen vitæ nostræ non parum confert. Capharnaum quidem ager pinguedinis, siue villa consolationis interpretatur. In hoc autem loco facile animū ægro-
Deut. 32.
 tare declarat Propheta, cum ait: *Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit, &c. Incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum.* Hoc autem declarant Dauidis, Salomonis, & Ezechiae regum exempla: qui vbi ampla & pingui fortuna vti sunt, in superbiam elati fuerunt. Iam verò sapientia
Iob. 28.
 (vt est in Iob) non iuuenitur in terra suauiter viuendum. Hinc illa à Philosophis meritò laudata sententia, in regno voluptatis
Simil.
 virtuti non esse locum. Verè enim quemadmodum emortuæ carnes in aqua dulci corrumpuntur, vermibusque scaterere incipiunt: in falsa verò quàm diutissime conseruatur, & à nauigan-
Ierem. 31.
 tibus ad extremos vsque mundi fines incorruptæ deferuntur: sic humanus animus laboribus perficitur ac probatur, deliciis autem & vitæ blandimentis dissoluitur. Vnde est illud Propheticum: *Vsquequo deliciis dissolueris filia vaga? Quid, quòd non animi solum, sed integræ etiam vrbes, atque Respub. deliciis & voluptatibus primùm quidem debilitatæ, ac deinde penitus*

excisæ atque deletæ fuere? Quid enim antiquissimum & latissimum Assyriorum Imperium, nisi Sardanapali Regis libidines & voluptates in seruitutem redegerunt? Quid Lacedæmonios, quid Persas, quid postremò Romanos rerum dominos ex tanto Imperij culmine, nisi immensæ deliciæ atque voluptates deiecerunt? Sed ad sequentia veniamus.

Cum, ergo, Regulus hic audisset a Iudæa Dominum in Galilæam hoc est, in regionem suam, venisse, rogabat eum ut descenderet & sanaret filium eius. Sapienter quidem Regulus tantam hanc opportunitatem prætermittendam non putauit. Ut enim in rebus humanis opportunitas seruata magnum in rebus gerendis momentum affert: ita etiam in his, quæ ad animæ salutem spectant. Hoc enim Propheta designat, cum ait: *Quærite Dominum dum inueniri potest: inuocate eum dum propè est.* Propè autem est, cum ad nos accedit, cum ad cordis nostri ostium pulsat. Tunc enim nulla mora trahenda est. Ut enim D. Bernardo teste improbus homo iuste patitur quod nolit, quia non peccat nisi velit: ita iuste à Domino non auditur, qui vocantem Dominum non audiuit.

Cum igitur Regulus oblata hac opportunitate Dominum adisset, *rogabat eum ut descenderet, & sanaret filium eius.* Cui Dominus: *Nisi, inquit, signa & prodigia videritis, non crederis.* Ex his Domini verbis aperte liquet, Regulū in fide vacillasse: nec enim cordium inspector Dominus tam acri illum obiurgatione corripuisset, nisi latentē in eius pectore infirmitatē fidei vidisset. Cur ergo à Domino salutem petiit, quem nō credebat Saluatorem? Nihil mirum si & salutem petiit, & in fide dubitauit: quemadmodum ille apud Matthæum Lunatici filij pater, qui simili fidei infirmitate salutē filio à Domino petiit his verbis: *Domine miserere filio meo, quia lunaticus est, & sæpè cadit in ignem: & obruli illum discipulis tuis, & nō potuerūt eum curare.* Addit autē Marcus: *Tu si quid potes, adiuua nos miseris nostris.* Hic enim & salutem filio petebat, & in fide simili modo nutabat: ideoque acriter à Domino increpatus est. Quomodo ergo salutem isti à Domino petebāt, cuius virtutem & potestatem vel non credebant, vel indubiū vocabāt? Hanc quæstionem facile dissoluet quisquis amoris propriij vim cōsiderauerit. Is namque ubi res quæ immodico amore diligitur, in discrimē vocatur, nihil intentatum relinquit, nec certā solūm remedia, sed dubia etiam & incerta experiri vult, si quid fortè opis atque salutis vndeunque illi affulgeat: ideoque nihil mirum si post alia remedia, quæ frustra tentauerat, hoc etiam nouissimum experiri

Isaia 55.

Bernard.

Matth. 17.

Marc. 9.

experiri voluerint. Quo argumento aperte colligimus, fratres, quanto maiori dilectione corpus mox periturum homines, quam animam perpetuò victuram diligant: quando ad corporis salutem non solum certa, sed incerta etiam medicamēta captant: ad animę verò ægrotantis salutem certa quoque & in promptu posita remedia, & spontè etiã oblata repudiāt. Quam rem ab insigni cordis cæcitate, diaboliq̃ fraude proficisci certissimū est. Quod si quæras qui fieri possit, vt cum homines isti fidei & rationis lumine instructi apertissimè intelligant animæ bona, corporis bonis multò esse præstatiōra: quonammodo quī hoc intelligunt, prorsus negligant quod maius est, cum tanto studio curent quod longè minus est. Ad hoc Theologi respondent, duplicem esse cognitionem: alteram (vt ipsi vocant) speculatiuam, alteram practicam: nihil autem impedire quo minus improbi homines fidei lumine informati speculatiua cognitione (quæ res vniuersè considerat) iudicent & animæ bona & Deum ipsum, diuinæque omnia corporis bonis esse infinitis partibus præstatiōra: quæ tamen practica cognitione (quæ singulares rerum circumstantias contemplatur, quæque voluntatem in officio suo dirigit) inferiora hæc bona superioribus anteferenda iudicent. Sic enim decipitur is, qui vt pecunia preteritur lethale peccatum committit (quo & animam suam perdit & Deum à se abalienat) quamuis speculatiua cognitione Deum esse rebus omnibus anteponendum iudicet. In hoc tamen casu pecuniam Deo præferendam decernit: alioqui nequaquam hoc voluntas amplecteretur: nisi præuio intellectus practici iudicio: sine cuius dictamine voluntas cæca amplecti nihil potest. Sed hac de re mox plura videbimus.

Vbi enim Regulo salutem petenti Dominus repondisset: *Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.* (quibus verbis salutarē de sinceritate fidei doctrinā ei tradere valuisset) ille ad hanc doctrinam surdus, magisq; de filij, quam de infidelitatis morbo sollicitus, accelerare Dominum rogat, dicens: *Domine descende, priusquam moriatur filius meus.* Quæ eius oratio facilè humanæ naturæ morbum indicat: quæ post communis illius peccati labē sic inuersa fuit, vt omnia corporis mala molestissimè ferat animæ verò mala (quæ multis partibus grauiora sunt) neque curet, nec omnino sentiat. Sic enim lapsæ naturæ vitio spiritus noster in naturam carnis degenerauit, vt totus homo carneus effectus, omnem penè spiritualium rerum sensum exuisse videatur. Aduersum hos autem meritò D. Augustinus clamat: *August.*
Laboras, inquit, vt non moriatur homo moriturus, & non laboras

boras ne peccet in æternum victurus. Quo quid esse demētius & monstrosius potest? Multa tamen huiusmodi monstra passim reperiuntur. Quid enim seculi homines non faciunt, cum vita corporis periclitatur. Nonne ergo par erat, ut quanto anima corpori, & diuina humanis antecellunt, tanto maiori cura superiora hæc bona quam inferiora amplecteremur? Quis hoc negare audeat? Huiusmodi autem homines qui atrocissimis verbis corripendi erant, Felicianus, Arelatensis episcopus, non atrocibus, sed amicis verbis compellat hoc modo: Rogo vos, fratres, quid tam malè de nobis meruit anima nostra, ad imaginem Dei facta, quòd vel tantam custodiam ei nolumus impendere, quantam vestibus nostris adhibemus? Quo enim studio, cum nouam vestem induimus, eam à cunctis sordibus & maculis puram conferuare studeamus? quòd verò anima nostra tot sceleribus deformatur & inquinetur, nihil nostra interesse putamus. Appendite, quæso, in altera libræ lance, animæ vestræ dignitatem: quæ non solum pulcherrima Dei imagine decorata, sed etiam pretioso Christi sanguine redempta, & ad immortalæ gloriam destinata est: in altera verò (pudet dicere, pudet comparare, pudet hac de re apud homines sensu præditos) verba facere) in altera, inquam, libræ lance siue corporis vestem, siue quicquid ad corporis cultum pertinet appendite. Quam ergo commutationem, ut Saluator ait, dabit homo pro anima sua? Quid enim prodest homini si totius mundi imperium teneat, animæ verò suæ detrimentum patiat? Hos autem meritò verbis illis compellare possumus, quibus Dominus Petri ignorantiam, qua illum à mysterio crucis reuocare volebat, increpauit, dicens: Vade post me retrò Satana: scandalum mihi es: non enim sapias quæ Dei sunt, sed quæ hominum: hoc est, non diuino, sed humano more de rebus iudicium facis. Qui enim hæc mente sunt, nondum lumem illud cæleste receperunt, quo spiritualium rerum splendorem, dignitatem, & pulchritudinem inspicerent: nondum gustauerunt bonum Dei verbum, virtutesque seculi venturi: nondum hac suauitatis dulcedine illecti & inebriati in earum amorem & desiderium exarserunt. Ideoque non sapiunt ea, quæ Dei sunt, sed quæ hominum. Hæc enim humana ac terrena bona oculis vsurpant, manibus contrectant, commodis earum vruntur, deliciis oblectantur: deoque bona hæc, quæ tot sensibus compræhenduntur, illis anteponunt, quæ non videntur, sed fide sola percipiuntur. Quæ quò sunt præstantiora atque diuiniora, è maiori dilectione complectenda, maiori studio quærenda, maiori-

Felicia.
uus

Simile.

etique pretio æstimanda erant.

At Dominus infirmitatis humanæ cōsciens, hoc saltem à nobis exigit, vt quo studio atque ardore terrena bona quærebamus, eodem cælestia atque diuina amplecteremur. Hoc enim illa Prophetæ verba designant: Cōuertimini, sicut in profundū recesseratis: hoc est, tanto studio Deo seruire contendite, quanto mundo seruire studuistis: tanto studio spiritualia ac cælestia bona amplectimini, quāto antea terrena bona sectamini: tanto studio ad iustitiæ dignitatem aspirate, quanto ad peccati turpitudinem pergebatis: ac postremò tanto mētis ardore ad Deū properate, quanto hætenus ab eo fugere contendistis. Hoc autem à nobis Vates sanctus habita infirmitatis nostræ ratione exegit: qui tamen non ignorabat quāto flagrantiori amore, cælestia quàm humana quærenda essent. Sciebat enim scriptum esse, Sicut fuit sensus vester, vt erraretis à Deo, sic decies tantum iterum conuertentes requiretis eum. Vbi enim diuini spiritus lumine collustrati spiritualium rerum dignitatem agnoueritis: & vbi virtus Euangelij, quæ in salutem est omni credenti, mentem vestram sanauerit, immutauerit & roborauerit, & carnis commercio & seruitute atque impuritate abduxerit, tunc decies tantum diuina requiretis, hoc est decuplo maiori studio ad cælestia atque diuina quàm olim ad terrena atq; humana, aspirabitis. Fateor, lōgius in hac parte euectus sum, quod intelligerem ex hac vna re cum primis salutem nostram pēdere. Hic enim immodicus terrenarum rerū & nostri amor, sicut malis omnibus aditum patefacit, ita diuinæ gratiæ aditum obstruit. A quo malo nos Apostolus reuocare contendit cum ait, Videte ne quis desit gratiæ Dei, ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediatur (scilicet diuinam gratiā) quid autem magis diuinam gratiam impedit, quàm peccatū & peccati radix cupiditas & immoderatus amor sui? Hæc enim est amaritudinis radix peccata omnia germinās: quibus nihil amarius, nihil acerbius fingi animo & cogitatione potest. Sed iam ad reliqua properemus.

Hebr. 12.

II.

Vbi igitur Regulus Domini aduentum in domum suam accelerari postulasset, ipse contrā respondit, *Vade filius tuus vult.* Hoc in loco inquisitione dignum est, cur Dominus ab hoc principe rogatus vt in domum suam curādi filij gratia descenderet, acquiescere noluit, cum à Centurione rogatus vt seruum curaret, ipse nō solum curare, sed etiam in domum eius se venturum pollicitus sit. Si enim hanc rem humano more velis expendere

pendere, plus aliquid Regulus quam Centurio: plus Reguli filius, quam Centurionis seruus merebatur. Cur igitur hic rogatus venire in domum recusat, cum illic non rogatus se venturum promittat? Hoc igitur in loco quid aliud quam peruersitatem nostram castigare Dominus exemplo suo voluit, qui usque adeo ad huius seculi diuites ac potentes honorandos, & pauperes contemnendos propensi sumus: qui in hominibus non imaginem Dei, non naturam, non merita, non virtutes, sed solas opes atque potentiam suspicimus ac miramur? Hoc est enim malum illud, à quo nos Iacobus Apostolus in Epistola sua grauissimis his verbis reuocat. Fratres mei, nolite in personarum acceptatione habere fidem Domini nostri Iesu Christi gloriae. Etenim si introierit in conuentum vestrum vir aureum anulum habens in veste candida, introierit autem & pauper in sordido habitu, & intendatis in eum, qui indutus est veste præclara, & dixeritis ei, Tu sede hic bene, pauperi autem dicatis, Tu sta illic, aut sede sub scabello pedum meorum, nonne iudicatis apud vosmetipsos, & facti estis iudices cogitationum iniquarum? Audite fratres mei delectissimi, Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & hæredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se? His verbis apparet, Apostolum nostrorum hominum mores in spiritu præuidisse, Quid enim in his moribus nostris hoc abusu frequentius? Si enim vir potens aut nobilis iudicis alicuius aut publici ministri opera indigeat, qua celeritate & studio causa eius agitur? qua fronte, qua verborum lenitate imperium eius excipitur, & quicquid ab eo commendatum est geritur? At si pupillus, si vidua, si aduena, si peregrinus aut pauper iudicis fores causam illi commendaturus paulò frequentius pulsauerit, qua verborum asperitate repellitur & exploditur: & insolens ac importunus appellatur? Quo quid esse inhumanius, quid crudelius potest? Quanto aliter fieri Ecclesiasticus monet cum ait, Cōgregatio ni pauperum amabilem te facito, & presbytero (hoc est seniori) humilia animam tuam, & magnati humilia caput tuum. Declina pauperi sine tristitia aurem tuam, & redde debitum tuum, & responde illi pacificè in mansuetudine. Hæc est igitur Christiana philosophia, hic modus & ratio, qua cum pauperibus agendum esse cælestis magister docet. Vbi & illud prætereundum non est, quòd seniozem demissa anima, magnatem autem aperto capite honorare præcipimur: vt intelligamus plus honoris ætati, quam terrenis opibus deferendum: siue quòd plus sapientia senectutis comes honoris quam opes mereatur: siue (vt

Iacob. 2.

Eccle. 4.

Eccle. 4.

vir quidam sanctus aiebat) quod illi prius ad communis omnium Domini cognitionem venissent. Itaque fratres si de Christi nomine ac doctrina gloriamur, non mundi legibus & institutis, sed Christi spiritu atque ductu vitam & linguam nostram instituamus. Ne quis verò consilium hoc parui æstimer audiat eundem Ecclesiast. magnam religionis nostræ partem ad hoc officium referentem: sic enim ait, Gloria diuitem ho- Eccl. 20.
noratorum & pauperum, timor Dei est. In quo verò timor Dei maximè cernatur, declarat protinus. Non despiciere hominem iustum pauperem, & non magnificare virum peccatorem diuitem: Hoc est autem quod inter præclaras iusti viri virtutes regius vates enumerat, cum ait: Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus, siue (vt alij vertunt) despicitur in oculis eius malignus: timentes autem Dominum glorificat. Hoc est, vir iustus improbos quantum genere, opibus & gratia florentes pro nihilo ducit: colentes autem Deum veretur & obseruat, licet humiles & obscuri sint, & apud homines abiecti contemptique. Hoc autem Abdias vir iustissimus, regis que domus præpositus, cumulatissimè præstitit: qui eum Eliam Psal. 148
Prophetam vilissimo cultu atq; habitu indutum in itinere obuium habuisset, tanta illum reuerentia atque honore affecit, ac si numen aliquod cæleste in illo cerneret: nam & in faciè suam coram eo precidit & se illius seruum, illum verò Dominum suum appellauit. Nunquid, ait, non indicatum est tibi Domino meo; &c. Quæ omnia eo consilio a me paulò fusius dicta sunt, vt hæc inhumanitatem peregrinos & pauperes despiciendi, si fieri posset, à vestris moribus hac oratione depellerent. Nunc ad historiam redeamus. 3. Reg. 18

Vbi ergo Dominus hæc verba portulisset. *Vade, filius iunior: credidit homo sermone, quem dixit ei Iesus, & ibat.* Itaque qui incredulus venerat, fidelis discessit, cum bonū nūtiū de salute filij accepit. Quam propensus animus noster est, fratres, ad ea libenter amplectenda quæ nobis arrident, & quæ votis nostris satis faciunt: quàm ægrè autem amplectimur quæ illis aduersa sunt. Noluit hic Regulus verbis Domini acquiescere cum illū monebat, vt absque signorum testimonio crederet: vbi verò de salute filij, quam ille desiderabat, loquentem audiuit, protinus credidit. Ad hunc modum existunt inter fideles multi, qui quoties Dominicæ passionis virtutem, & diuinæ misericordiæ amplitudinem (quæ omnia peccata dimittit) prædicari audiūt, libentissimè doctrinam hanc laudant, amplectuntur, & in cælum tollunt, quod per eam fieri posse credunt, vt cupiditati-
bus

bus suis seruientes, æternam tandem salutem huius misericordie beneficio consequantur. Si quis verò diuinae iustitiæ seueritatem, suppliciorum æternorum acerbitatem, pereuntium multitudinem, electorum paucitatem, & arctam viam, quæ ducit ad vitam exposuerit, quamuis id testimonio Domini confirmet moleste admodum ferunt, accusant, damnant, variasque interpretandi rationes excogitant, quibus veritatis lucem obscurant: vt hac ratione verum esse deprehendas quod Ecclesiasticus ait: Peccator homo vitabit correptionem, & secundum voluntatem suam inueniet comparationem. Et illud eiusdem: Non recipit stultus verba prudentiæ, nisi ea dixeris, quæ versantur in corde suo. Et quidem hoc genus hominum in magno salutis discrimine versatur. Cùm enim in rebus gerendis consilio indigent, non eos querunt qui quod rectum est, sed quod cupiditatibus eorum applaudat querunt, atque ita demum nunquam illis quemadmodum Achab Regi pseudo-prophetae deerunt, qui non ad veritatem, sed ad gratiã loquantur. Ex horum autem grege sunt, qui Quadragesimalis confessionis tempore dedita opera peritos cõfessarios fugiunt, quod intelligant se ad aliena restituenda, vel ad peccatorum occasiones vitandas, vel ad alia, quæ cupiditatibus eorum aduersantur, præceptis eorum adigendos esse: ideòque rudes & imperitos medicos accersunt, qui non mordacibus, sed blandis medicamentis eorum vulnera curent. Hi sunt autem caupones illi, quos Esaias vinum aqua dilutum propinare ait, vt pote qui veritatis acrimoniam interpretationibus adulterinis molliunt: quos etiam Ezechiel Propheta cervicalia sub omni cubito manus ponere ait, vt perditii homines mollius ac blandius in sceleribus suis requiescant. Qui duplici nomine delinquant, & quod veritatis lumen fugiunt, & quod Deum falli hac ratione putant, cum seipso tam miseri, non illum fallant, qui scrutator est cogitationum, & intentionum cordis. Sed sequentia videamus.

Regulo igitur abeunte, serui occurrerunt ei dicentes, quia filius eius viuet. Interrogabat ergo ab eis qua hora melius habuisset, & dixerunt: Quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognovit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Iesus, quia filius eius viuet, & credidit in se, & domus eius tota. Animaduertite quæso fratres, immensam Domini misericordiam, etiam cùm iram præ se ferre videtur. Qui enim antea paulò durius regulum fuerat alloquurus, modo tanta aduersus eum vtitur clementia, vt non solum filio salutem, quam pater tam anxie petebat, sed sibi etiam ac toti familiæ fidei donum

num electum contulerit. Hoc enim quid aliud est, quam cum domus suæ Apostolum quodammodo fecisse.

Verum hic insurgit non vulgaris quæstio: Quonam modo regulus hic vnico signo inductus Christi fidem cum domo sua receperit, cum Iudæi tot quotidie miraculis inspectis in incredulitate sua permanserint. Ad hoc igitur respondemus, quod quamuis miracula (quæ solius diuinitatis opera sunt) plenissimam earum rerum, in quarum testimonium patrantur, fidem faciant, necesse tamen est Dei digitum intercedere, quo mens humana fidem miraculis concipiat, sine quo frustra miracula fiunt. Quam multa enim Pharaon miracula vidit, quam multa Tyranni, dum martyres variis suppliciis afficerent, quam multa & præclara Iudæi Dominum edentem conspicati sunt? De quibus tamen Ioannes ait: Et cum tanta signa fecisset inter eos, non credebant. Avaritia enim, ambitione, inuidia, atque odio veritatis ebrii, atque cæci, neque manifestum veritatis lumen intueri poterant, & diuinæ luci & gratiæ aditum obstruebant. Sed inter hæc exempla vnum silere non potero. Cum impiissimus Hieroboam vitulos aureos in Bethel posuisset, eisque diuinum cultum atque honorem exhiberi præcepisset, missus est vir Dei de Iuda in Bethel Hieroboam stante super altare, & thus iacente. Exclamauit autem contra altare vir Dei in sermone Domini, & ait: Altare, altare, hæc dicit Dominus, Ecce filius nascetur domui Dauid Iosias nomine, & immolabit super te sacerdotes excelsum, qui nunc in te thura succendunt, & ossa hominum super te incendet. Deditque in illa die signum dicens, Hoc erit signum quod locutus est Dominus: Ecce altare scindetur, & effunderetur cinis, qui in eo est. Cumque audisset rex sermonem hominis Dei quem in clamauerat contra altare, extendit manum suam de altari dicens, Apprehendite eum. Et exaruit manus eius, quam extenderat contra eum, nec valuit retrahere eam ad se. Altare quoque scissum est, & effusus est cinis de altari, iuxta signum quod prædixerat vir Dei in sermone Domini. Et ait Rex ad virum Dei: Deprecare faciem Domini Dei tui, & ora pro me, vt restituatur manus mea mihi. Orauitque vir Dei faciem Domini, & reuersa est manus regis ad eum, & facta est sicut prius fuerat. Tria igitur in hac historia miracula clarissima sub idem tempus edita fuere, altare scissum, & impia regis manus arefacta, eademque oratione Propheta sanitati subito restituta. Et tamen tribus his clarissimis signis vno tempore editis, impius rex & in impietate semel instituta permansit, & creditum sibi populum ad eiusdem nefarii scele-

Exod. 7.

Ioan. 12.

3 Reg. 13.

leris communionem induxit. Vnde, quæso, tātus hic stupor, tanta mentis obstinatæ cæcitas? Certè ex animi deprauatione, quæ regnandi libidine incensa, indigna facta est, quæ diuinæ lucis splendorem inter tot etiam miracula perciperet: vt hoc exemplo videatis, fratres, quanta sit peccati, atque obstinati animi malitia, quæ vsque adeo mentem hominis excæcat, vt in meridiana luce caligare faciat. Hæc est enim illa diuinæ legis maledictio, Percutiat te Dominus cæcitate & amentia, & palpes in meridie quasi palpare solet cæcus in tenebris, & nō dirigas vias tuas. Hoc ipsum item in causa est, vt multi tot concionibus auditis (in quibus catholica fides, diuinum iudicium, sempiterna supplicia, & cœlestia gaudia hominibus proponit) nihilo magis his tantis rebus commoueantur, quàm si mera somnia & figmenta essent. Vis igitur peccati tanta est, vt neque illos edita miracula ad fidem, neque hos fides iam percepta, ad pietatem & iustitiam inducat. Hactenus de Euangelica lectione: nunc occasione ægrotantis filij Reguli, de communibus huius vitæ calamitatibus, & fructu earum paucis disseramus.

TRACTATIO THEMATIS

Erast (ait Euangelista) *quidam Regulus, cuius filius infirmabatur capharnaum.* Regulus dicitur, quia vel ciuitatis alicuius rex esset, vel regio genere natus, vel quod regium aliquod munus Cæsaris nomine in ea prouincia administraret. Nec tamen illum regia dignitas & potestas à communi mortalitatis lege vindicauit: quæ infinitis penè casibus obnoxia est. Quod si huius rei causam queras, ea est partim quidem communis humanæ vitæ fragilitas, quæ atanearum telis comparatur: partim communis peccati debitum, quod variis pœnis velut tributis quibusdam mortales fecit obnoxios: partim quoque diuinæ prouidentiae moderatio, quæ diuersis calamitatibus & improbo (pro eo atque eorum improbitas meretur) punit, & pios propter eorum salutem exercet, & ad maiora virtutum incrementa vocat. Ad hoc autem dissimiles hominibus pro personarum & conditionum varietate labores & molestias immittit.

Simile. Quemadmodum enim in armentariis regum varia armorum genera pro corporum varietate adseruantur (alia enim pro ceribus corporibus, alia breuioribus, alia robustioribus, & alia infirmioribus accommodata sunt) ita planè supernus illi arbiter diuersa laborum genera pro personarum diuersitate destinauit: alia enim pauperibus, alia diuitibus, alia nobilibus, alia ignobilibus, alia infirmæ fortunæ hominibus, alia principibus viris ac potentibus imposuit. Calix enim (ait Prophe-

ra) in manu Domini, vini meri, plenus mixto: & inclinavit ex hoc in hoc, hoc est modò huic, modò isti, modò illi secundum sapientiæ suæ decreta atque consilia propinat, potum præbens omnibus in lachrymis in mensura. Quod verò ait hunc calicem plenum esse mixto, significare videtur plurimum amarulentæ fœcis vino admixtum esse. Videtis ergo, fratres, nullum hominum genus, ita firmum ac munitum esse, quò non diuinæ seueritatis tela perueniant. Quid ergo mirum, si Reguli filius infirmatur, & morti appropinquat, cum regna passim moriantur & vrbes? Sed quorsum, inquires, hæc à te inducta sunt? Nempe vt his argumentis ostenderem, quantum vniuersum penè genus hominum desipiat, dum tanta cura, studioque paupertatem diuitiis, & inferiorem statum præstantiori commutare nititur, quasi in eo à communibus his naturæ iniuriis immunes existerent. Sicut enim prioris seculi homines turrim Babylonis ad cœlum vsque erigere nitebantur, quo in ea post diluuium à simili eluione tuti essent, ita modò plerique hominum ad immensas opes, & sublimes dignitatum gradus aspirant, rati videlicet se in eis vel fœlices futuros, vel certe minus miseros, quàm qui in humili fortuna degunt. Qui enim hoc animo sunt, non vident se quidem non miseras effugere, sed mutare. Diuina enim prouidentia, quæ in hac etiam vita vnumquemque pro eo atque eius opera merentur diuersis afficit commodis & incommodis, varia (vt ante diximus) habet tela, quibus & potentes & infirmos, sublimes & humiles, diuites & pauperes feriat. Itaque si tu secunda fortuna vsus paupertatem diuitiis, vel humiliorem statum sublimiori commutasti, non te quidem pauperum, sed diuitum tamen labores & molestiæ pre-munt, quæ frequenter grauiores esse solent. Hinc Aristoteles mediocrem fortunam magis quàm amplam à communibus huius vitæ iniuriis tutam esse putat: ideòque sapienti viro magis optandam. Hinc multi sapientes in excelso loco positi, & status huius turbines atque procellas experti, priuatam vitam publicæ vel prætulerunt, vel cupierunt, vel certè amissam doluerunt. Qua de re extant elegantissima Senecæ carmina in Octauia, quæ sic habent.

Genes. 11.

*Quid me potens fortuna, fallaci mihi
Blandita vultu, sorte contentum mea
Altè extulisti, grauius vt ruerem edita
Receptus arce, tot que perspicerem metus?
Melius latebam procul ab inuidie malis.
Romulus inter Corsici rupes maris:*

Vbi liber animus, & sui iuris, & mihi

Semper vacabat studia recolenti mea.

Hæc Seneca à Claudio in exilium apud Corsicã relegatus, & postea ab eodem Romã euocatus, vt periculosius vitæ naufragium sub Nerone quam sub Claudio faceret. Vnde colligimus eos, qui mutatione status effugere se huius vitæ incommo-
Simile. dà putant, similes iis esse qui odio hyberni frigoris æstiuum tempus optant. Hos enim constat non temporum molestias fugere, sed mutare: cum ij non quidem frigore, sed æstu grauius affligantur. His igitur euenire solet quod per Prophetam Dominus comminatur his verbis, Quomodo si fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei vlus, & ingrediatur domum, & innitatur manû sua super parietem, & mordeat eum coluber. Sed quid ago, fratres, dum hæc dico? Surdis certè fabulam cano: et merito cum Propheta exclamare possum, Domine, quis credidit auditui nostro? Quis enim his rationibus inductus ab hac imensa cupiditate, qua totus penè mûdus æstuat, se cõtinebit? Cui igitur hoc dicis, si nihil dicẽdo proficis? Certè vt ij placido & quieto animo sint, quorû tenues opes & mediocris fortuna est: hi namq; à cõmunibus huius vitæ casibus, & iniuriis lógius ab sunt. Feriunt enim summos fulmina mōtes. Et (quemadmodum ait Seneca) cum omnia, quæ modû excessere noceant, maxima tamen felicitatis intèperantia est. Magis enim vrgent sæua in-
Amos. 5. expertos. Graue namque est non assuetis ferre ceruicibus iugum: sed hac de re mox plura.

Ex his autè quæ hætenus dicta sunt, liquet, calicem Domini non solum priuatis & pauperibus, sed etiam principibus viris atque opulētis propinari. Quid verò piis & sanctis viris? Num ad hoc etiam calix iste p̄uenit? P̄uenit sanè: sed lóge tamen alia ratione Dominus calicem hunc illis propinat. Sunt tamè sanctarum scripturarum loca, quæ illos ab his cõmunibus tã-
Ezech. 9. terorum hominum calamitatibus eximūt. Sic enim apud Ezechielem Dominus à cõmuni vrbis Hierosolymitanæ vastatione pios homines incolumes seruari, & signo Tau ad hoc insigniri iubet. Sic in Apoc. Angelus ille qui ab ortu solis ascendit, quatuor angelis, quibus datum erat nocere terræ & mari, præcipit vt manus cõtineant, vt Dei serui signo frontibus impresso ab hac cõmuni clade immunes conseruarentur. Quid verò illud ex Psalm. Dediti (ait) metuētibus te significationem, vt fugiant à facie arcus. Ex his igitur similibusq; scripturarum locis colligere quispiam poterit, pios homines ab his mundi procellis (Deo protegente) seruari. Sed non ita est. His
Psal. 59. namque

namque Dominus (vt modo diximus) calicem quoque suum
dissimilitemen ratione propinat. Hoc enim agit, (vt alias cau-
sas pratereamus) partim vt eos ad opem suam implorandam
contugere faciat: partim etiam, vt eorum fidem, patientiam, at-
que constantiam variis laboribus probet atque exerceat: eosq;
hac ratione ab otij, atque deliciarum, voluptatumque tiranni-
de vendidet. Quod quidem paternæ providentiæ opus & bene-
ficiū est. Qua ex re apparet verum esse quod prudentissimè
Seneca dixit, Deum non materno, sed paterno amore bonos
viros prosequi: sic enim ait, Non vides, quanto aliter patres, ali-
ter matres induigant? Illi exercitari iubent liberos ad studia
obeunda mature, feriatis quoque diebus non patiuntur esse o-
ciosos, & sudorem illis & interdum lachrymas excutiunt: at
matres fouere in sinu, continere in vmbra volunt. Nunquā fle-
re, nunquam contristari, nunquam laborare. Paternū Deus ha-
bet aduersus bonos viros animū, & illos fortius amat, & operi-
bus, doloribus, ac dānis exagitat, vt verū colligāt robur. Lāguēt
per inertiam saginata, nec labore tantum, sed mole & ipso sui o-
nere deficiunt. Non fert vllum ictum illæsa felicitas. At vbi as-
sidua fuit cum incommodis suis rixa, callum per iniurias duxit.
Hactenus Seneca. Quod si paternæ dilectionis & providentiæ
officiū est variis filios laboribus exercere, quid miramur sic se-
cælestem patrem erga filios suos gerere, quos tamen sic calami-
tatibus exercet, vt ab iisdem etiam eadem paternā providentiā
liberet, Vnde est illud Prophetæ: Multæ tribulationes iustorū,
& ex omnibus his liberavit eos Dominus. Verè enim (vt Pe-
trus Apostolus ait) nouit Dominus pios de tentatione eripere.
Cæterum ex hac sententia nō leuis exurgit quæstio: cur Do-
minus, qui seruos suos ab imminētibus malis liberat, mala ipsa
non præuenit, à quibus eos tādē postea liberat? An non satius
eilet mala ipsa ne euenirent præcidisse, quàm vbi euenirent su-
stulisse? Ad hoc igitur respōdemus, maximas mirasque utilita-
tes ex hac diuina dispēlatione & providentiā oriri. Est enim (vt
Ecclesiasticus ait) spetiosa misericordia Dei in tempore tribu-
lationis. Vnde fit, vt pii homines ab hūc calamitatibus diuino
munere liberati, corda sua in liberatoris sui laudes & gratiarū
actiones deuotissimo pectore effundant. Hinc suauissima illa
cantica sanctarum feminarū Marię sororis Moysis, Annæ matris
Samuelis, Deborahæ atque Iudith manarunt: in quibus pro ade-
pra ab imitantibus malis liberatione deuotissimas Domino gra-
tias egerunt. Quodque maius est, hac occasione principes illæ
virtutes Fides, Spes, & Charitas, in quibus Christianę religionis

Senec. lib.
de prom.

Psal. 33.

Exod. 15
2. Reg. 2
Judith. 5.
Judith. 13.

summa cōsistit, mira capiūt incrementa. Fidēs enim primū cum inſperata aliqua ratione Dominus piū hominē à malis liberat: miro modo perficitur & augetur, & interdū etiā ubi nō erat in funditur. Quam rē huius reguli exemplo discimus: qui ſingulari Domini beneficio filiū à morte liberatū cernēs, huius liberationis argumento credidit ipſe & domus eius tota. Sic Nabuchodonosor Danielē à leonū faucibus ereptum vidēs, publico edicto ſanxit, vt omnes in regno ſuo Danielis Deum veneratētur, quòd is eſſet ſaluator, ac liberator, Danielēque de ore leonum liberatſſet: Spes verò ſingulari quadā ratione maximè roboratur, dum pius homo in quauis calamitate nō minus preſēs ſibi diuini numinis auxilium futurū ſperat, quam antè fuiſſet. Hinc ad populū Moſes affixit, inquit, te penuria, & dedit tibi cibum manna, quod ignorabas tu & patres tui, vt oſtenderet tibi quòd non in ſolo pane uiuit homo, ſed in omni verbo quod egreditur de ore Dei: hoc eſt, vt hac ſingulari Dei prouidentia qua tibi maxima inedia cōſtricto proſpexit, diſcas in quauis calamitate ſpē tuā in eo reponere, & ab eo idē ſalutis beneficium expectare. Iā verò quemadmodum regina virtutū charitas hac eadem ratione inardescat, regius vates apertiffimè oſtendit: qui ubi ſe à Saulis tirāide cæterorumq; inimicorum diuino munere ereptum vidit, ſuauiſſimum illud canticum cecinit, Dili-gā te Domine fortitudo mea, Dominus firmanentum meum, & refugium meū, & liberator meus, Deus meus, adiutor meus ſperabo in eum. Quo extremo operādi verbo vir ſanctus ſpem ſimul cum dilectionis charitate copulauit.

Lōgius fortaffe in hac parte euectus ſum, fratres, quāmpararā. Verū hoc ab officij noſtri ratione minimè alienū eſt, cū ſcripturarū tractatio inter alias cōmoditates, ad eorū, qui variis incōmodis in hac vita premuntur, cōſolationē, Apoſtolo teſtāte, inſtituta ſit, nec ij animum abiiciāt, ne deſperatione frangantur: ne ſe ideo à Deo percuſſos & abiectōs, ſed etiā paternā prouidentia ad ſalutē dirigi atq; deſtinari exiſtiment. Reliquū eſt igitur, fratres, vt per paciētīā ad propoſitū nobis fidei brauiū curramus, illud Apoſtoli ad memoriam reuocantes, Momētanē & leue tribulationis noſtrę ſupra modū in ſublimitate eternū glorię pōdus operatur in nobis, & illud item eiufdē, Pe multas tribulationes oportere nos intrare in Regnū cęlorū, habentes hoc fortiffimū ſpei noſtrę ſolatum: quòd quemadmodum idem ait, non ſint condignę paſſiones huius temporis a futuram gloriā, quę reuelabitur in nobis.

Dominica Vigesima prima post Pentecosten con-
cio prima: in qua lectio Euangelica explanatur.

THE. *Oportuit te misereri conserui tui sicut & ego, tui miserans*
sum. Matth. 18.

Nter ea crimina quæ accidere in vita hominibus frequenter solent, odium, ira, & vindictæ cupiditas præcipuè numerantur. Cum enim odium & ira tunc vel maximè concitentur, cum ea quæ vehementer cupimus, aliorum vel studio vel malitia impediuntur, sint autem tam multæ & variæ hominum cupiditates, & tam multa rursus impedimenta, quæ ab aliis nobis obiciuntur: efficitur planè, vt animi hominum perturbentur, & ira atque odium inflammantur. Et quidem sic crimen hoc vt frequentissimum, ita esset leuissimum, minus in eo periculi esset: sed non ita est, quoniam ira (vt D. Augst. ait) vbi creuit in odium irabem facit de festuca, & animam facit homicidam. Sic enim apud Ioannem legimus. Qui odit fratrem suum, homicida est. Aequat autem Ioannes odium homicidio: quoniam is qui furore atque odio incensus fratris mortem desiderat, iam illum coram Deo (qui cordium inspector est) interemit. Constans enim theologorum sententia est, externum opus nullam deformitatem essentialem (vt appellât) internæ voluntatis proposito adiacere: Vnde non mirum si Ioannes homicidam vocet eum qui fratris sui mortem desiderat. Et quidem si hoc crimen, vt est grauissimum esset etiam momentaneum, atque breuissimum, (quale periurium, maledictum, blasphemia in Deum diuósque, & alia multa sunt, quæ simul cum praua actione transeunt) minus in eo mali esset. Verùm longè aliter euenire plerumque solet: cum videamus diuturna & inueterata multorum odia, ne morte quidem ipsa finiri, sed ad posteros etiam simul cum hæreditate transmitti. Hoc verò tempore quàm multa lethalia crimina committi putatis? Quoties enim inimicus in mentem venit (venit autem frequentissimè, cum ipse odij aculeus dormientem hominis memoriam pungat) si odium quod aduersus illū animo cōcepit, renouat atque cōfirmat, roties se nouo capitalis odij crimine reum facit, rotiesque apud Deū homicida est. His etiam adde, quod alia quidem delicta aliorum hominum sunt. Alia enim sunt diuitū, alia pauperum, alia principū, alia subditorum, feminarum alia, alia virorum, ac deniq; pro varietate cuiusq; status varia quoque delicta

*Augst. in
Regul.
Ioan. 13.*

delicta numeratur. At ira, odium, & vindictæ cupiditas, latissime in hominum vita dominantur, Quis enim est, qui non frequenter cum his animi pestibus fuerit colluctatus; qui non sæpè victus in hoc certamine succubuerit? Cum igitur cælestis ille medicus grauissimi huius morbi vim per totum genus hominū latissime grassantē vidisset, præsentissimū aduersus eum remedium in hodierna sancti Euangelij lectione prouidit. Aduersus enim hominū odium, Dei odium, aduersus eorum iras diuinam iram: & aduersus ultionis & vindictæ appetitum, ultionis & vindictæ diuinæ seueritatē opponit. Fixa enim manet illa Domini sententia: Mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis. Itaq; si odium contra fratrem reines, odium contra te diuinum concitas. Si iram contra illum seruas, iram contra te diuinā prouocas. Si ultionem de illo sumere paras, ultio te diuina persequetur. Sic enim in Ecclesi. legimus: Qui vindicari vult à Domino, inueniet vindictam, & peccata illius seruans seruabit. Hanc igitur sententiam Dominus (quæ grauissimi & latissimi huius morbi remediū continet) proposita quadam parabola ita confirmat & illustrat vt inter omnes eius parabolas hæc ad id de quo agitur, appositissima esse videatur. Non modo enim criminis huius naturā declarat, sed atrocitatē quoque eius aperte probat, & vehementer exaggerat. Parabola verò sic habet

Simile est regnum celorum homini regi qui voluit rationem ponere cum seruis suis: & oblatuſ est ei vnus qui debebat decem millia talenta. &c. quæ sequuntur vsque in finem. Hic homo Rex qui rationem à seruis suis exigit, non dubium quin ille sit, qui (vt Ioannes in Apocalipsi ait) habet in veste & in femore suo scriptum, Rex regum, Dominus dominantium. Huius autem regis serui, homines sumus: in quos hoc seruitutis nomen magis etiam quàm in ipsos Angelos quadrat. Illi namque iure creationis, nos verò & creationis & redemptionis, duplici titulo, eius serui sumus. Rationis verò exigendæ tempus, extremi iudicij dies est, in quo, vt Apostolus ait, oportet nos omnes manifestari ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit, siue bonum, siue malum. Qua quidem sententia Salomon longam illam rerum expendarum disputationem integro volumine absolutam, conclusit dicens: Cuncta quæ sunt adducet Deus in iudicium pro omni errato, siue bonum fuerit siue malum. In qua quidem ratione exigenda, cum multa improbis valde formidabilia sint, ita certè iudicis tanto improbis terrori erit, vt quemadmodum

Ioannes in Apocalypsi ait) ingrediantur in speluncas & in petras montium, & dicant montibus & petris, Cadite super nos & abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira agni quoniam venit dies magnus iræ ipsorum. Et quis poterit stare? Iram autem agni appellat, vt indicet talem eius diei irã futuram qualis eius mansuetudo antea præcessit. Sicut ergo eius mansuetudo fuit supra omnem modum (quando à seruis & pro seruis Dominus maiestatis colaphis cædi sustinuit) ita supra omne quod cogitari potest, illius tunc ira desæuiet: quãdo quos tantoperè dilexit, & tam charo pretio redemit, tam diro supplicio mulctabit. Qualis, quãso, esset erga filium matris furor, si ipsa illum manibus correptum in ingentem ignis piram flammis absumendũ prouiceret? Cũ ergo nos piissimus ille agnus plusquam materna charitate dilexerit, quos tantis cruce doloribus parturiit, qualis ille furor existimandus est, quando quos ita parturiit, vlttricibus flammis perpetuò cruciandos cõmictet? Hanc porro iram non solum pectore concipiet, sed ipso etiam vultu demonstrabit. Quæ res tanto improbis terrori erit, vt Diuus Chrysost. satis esse dicat, decem millia fulgura sustinere, quã faciem illam mansuetam videre à nobis auersam, & tranquillum oculum non ferentem nos. Hoc est igitur tempus à diuina iustitia præfinitum, in quo cuncti mortales operum suorum rationem in commune reddaturi sunt. Est autem aliud tempus, in quò non quidem omnium simul, sed singulorum hominum vita examinanda est. Ab omnibus enim in fine mundi, à singulis autem in fine vitæ exigenda, ipsius vitæ ratio, & ferenda sententia est. Quod autem in hoc priuato iudicio statutum fuerit, mutari in illo non debet. Hoc tamen solũ præteritis malorum pœnis adicitur, quod illo die omniũ corpora quauis in fauillas cineresq; redacta, & in aera sparsa sint, rediua resurgent, vt pii & improbi, qui mēbra sua vel iustitiæ vel iniquitati arma exhibuerunt, in corpore simul & anima vel meritorum præmia, vel delictorum supplicia recipiant. Delata verò in morte sententia nihil prorsus immutandum erit. Quo fit, vt non minus hoc singulis hominibus iudiciũ, quã extremum illud omnibus formidandũ sit. Hinc legimus plures etiã sanctorum virorũ cũ se hora mortis ad hoc iudicium propinquare cerneret, magnam timoris significationem dedisse. Vnde cũ beatus Pater Agathon, inter Aegypti patres celeberrimus, in extremo vitæ agone constitutus, timere valdè cœpisset, & ab eo discipuli timoris causam quererēt, (quẽ sciebant innocentissimè vixisse,) Quoniam (inquit ille) longè alia sunt, filij,

*Apoc. 6.**Chrysost.**Agatho.*

Pror. 16.

iudicia hominum & iudicia Dei. Est enim via quæ videtur homini recta, nouissima autem eius ducunt ad mortem. Vix enim quisquã tam sanctè vitam traducere potest, vt ad tribunal Christi vocatus, causam per se suã tueri possit, si supernus ille arbiter velit exigere quod sibi optimo & meritissimo iure debetur.

Psal. 116.

Hinc regius Propheta: Si iniquitates, ait, obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit? Non enim ait, Ego non sustinebo (vt D. Augustinus hoc in loco annotauit) sed, Quis, quamlibet pius & iustus ut sustinere poterit? Væ enim laudabili etiam vitæ, si remota pietate iudicetur. Inter eos autem seruos à quibus ratio exigenda erat, oblati esse dicitur vnus, qui debebat decem millia talenta. Quis est hic tam ingētis summæ debitor? Certè quisquis vel vnus tantū lethalis criminis reus est. Si enim præcipuas huius criminis circumstantias excutias, infinitam eius grauitatem facilè deprehendes. Auget enim peccati grauitatem, & personæ offensæ dignitas, & offendentis vilitas, & ipsius etiam offensionis causa, si illi præsertim contemptio adiuncta sit. Si igitur personæ dignitatem contra quam deliquimus attendas, Deus est, cuius est tam immensa bonitas ac maiestas, vt si nobis omnium & hominum & Angelorum vires essent, nunquam illum pro dignitate diligere possemus. Eius item ea sunt in genus hominum beneficia, vt si mille quotidie mortes illius gratia oppeteremus, nullo modo illius in nos beneficentiæ satisfacere possemus, Quæ enim hominum mortes mortis vnigeniti filij Dei beneficium æquare possent? Sed hoc summum beneficium mitto. Illud assumo quod Gentiles etiam philosophi, auctore Paulo, non ignorarunt, nempe quod in ipso viuimus, & mouemur, & sumus. Nemo enim nostrum aut loco moueri, aut pedem porrigere, aut manum attollere, aut linguam in verba formare, aut demum hiscere & spirare: sine illius virtute, numine & potentia potest. Quid ergo indignius quàm aduersus illum insurgere, sine quo ne ad momentum quidem neque tu, neque vlla creatura permanere possit? Illud enim intelligendum est (vt S. Hilarius ait) soli Deo per se ita conuenire vt sit, vt in eo esse non accidens, sed substantia existat: in cæteris verò creaturis, atque adeò in ipsis beatorum spirituum mentibus, existere in rerum natura non substantia, sed accidens sit. Quauis enim Angeli intra se corruptionis suæ causam non habeant (vt pote qui purissimi spiritus sint, neque ex contrariis qualitatibus aut elementis, vt homines, compositi) tamen diuino nutu & prouidentia consistunt, & conseruantur. Qua sublata, vt ex nihilo creati

*Act. 17.**Hilarius.*

creati fuere, ita in nihilum reciderent. Sicut ergo cætera omnia, ita & nos diuino benencio, ita viuimus, mouemur, & sumus, vt nec respicere quidem sine illius nuru & voluntate possimus. Id aded verum est, vt quemadmodum S. Dionysius ait, cum *Dionys.* peruersus homo sacruo ore impias in Deum voces iactat, neutiquam linguam sine Deo mouere possit: quantum nullo modo Deus eius peccati causa sit. Itaque si vel ad momentum oculos suos à nobis auerteret, in nihilum protinus, vnde facti sumus, verteremur. Nisi ipse nos creaturarū suarum beneficio aleret, fames nos interimeret. Nisi ille vestibis suis regeret, rigoris nos intemperies exstingueret. Nisi ipse defenderet, à generis humani hostibus occideremur. Nisi nos ipse regeret, alij in alios insurgentes nos ipsos trucidaremus. Nisi nos luce sua collustraret, passim in varios diaboli laqueos incidere-
Dan. 5. mus. Nisi mœrentes ipse consolaretur: innumeris huius vitæ molestiis conficeremur. Itaque cum peccas, offendis illum, qui (vt Daniel ait) habet statum tuum in manu sua. Offendis illum, qui infinita potestate omnia cõplectitur. Offendis illum, qui naturam continet vniuersam: à quo & astra, & natura omnis pendet. Offendis illum, ante cuius cõspectum orbis terra-
Sapient. 11. rum est veluti momētum statere, gutta roris antelucani, qui descendit in terram. Offendis illum, qui respicit terram, & facit
Psal. 105. eam tremere: agit montes & fumigat. Offendis illum, ad cuius
Iob. 26. nutum columnæ cæli pauent & contremiscunt. Offendis po-
Apoc. 1. stremo illum, qui clauis habet mortis & inferni: qui postquam
Lucæ 2. occiderit corpus, habet potestatem mittendi animam in gehennam. Quid igitur periculosius, imò verò quid furiosius, quàm tantæ maiestatis oculos offendere? Me (inquit ille apud Hieremiam) *Hierem. 5.* non timebitis? & à facie mea non dolebitis? qui posui arenam terminum maris præceptum sempiternum, quod non præteribit: & intumescunt fluctus eius, & non transibunt illud.

Iam verò si offendentis personam aspicias, homo est, qui diuinæ maiestati collatus nihil est ex se, ratione; verò peccati, minus adhuc quàm nihil: & hic tamè vilissimus vermis audet contra Dominum maiestatis leuare calcaneum suum? Si verò offensionis causam excutias, hoc est, quod magnoperè sceleris indignitatem auget. Clarissimus ille Angelus insano diuinitatis amore incensus, aduersus auctorem suum elatus fuit. Parès verò omnium Eua, simili penè cupiditate inducta, diuinitatis scientiã affectauit. At quibus de causis homines diuinas leges & præcepta violant? Pudet dicere. Alius ob leuissimum lucrum, alius ob sordidam voluptatem, alius inanissimi honoris & auræ popularis

pularis gratia. Sunt & alij qui sine vlla causa Deū passim peierantes, & aliorum vitā & famam lacerātes, gratis, hoc est, nulla proposito emolumento peccant. Quæ res summum diuinæ maiestatis contemptum præ se fert. Adde his etiam singularem impudentiam, quod cum ante vilissimum homuncionem delinquere non audeamus, diuinæ maiestatis oculos non veremur: dum in eius conspectu tam multa committimus. Hoc est enim quod Dominus indignè se ferre ostendit cum ait, Et faciebatis malū in oculis meis. Et, Ego sum, ego vidi, ait Dominus. Si quis igitur has omnes circūstantias, ac præcipuè inīnitam diuinæ maiestatis amplitudinem expenderit, inueniet planè vel vnum lethale crimen decem millium talentorum, hoc est, infinitum debitum continere. Hac enim de causa Dominus hac tãti debiti summam, decem millium videlicet talentorum apposuit, vt immensam atq; inīnitam peccati grauitatē ostenderet. Quæ tanta est, vt omnium etiam mortaliū merita, nisi vnigeniti filij Dei merita accederent, vnus lethalis peccati maculam eluere non possent. Hoc est autem quod sanctus Euangelista designauit, cum de hoc seruo loquens subdit. *cum autem non haberet vnde redderet, insit enim Dominus venditari, &c.* Non enim habet hominis dignitas (nisi adsint Christi merita) vnde vel vnus tantum sceleris condignam Deo satisfactionē offerre valeat. Sed hac tamē computationē (quæ ex sceleris grauitate colligitur) prætermissa, si vnusquisque nostrum vitam omnem ad hunc vsque diem excusserit, inueniet planè se decē millium talentorum, hoc est innumerabilium peccatorum debitore esse. Sola enim cordis, linguæ, & oculorum peccata (vt cætera sileantur) hanc tantam summam cōficere possunt. Numerate, queso, cupiditates omnes & illicita desideria cordis vestri. Quis ea vilo numero cōprehēdere valeat? Quid enim nequius quam quod cogitauit caro & sanguis. Numerate oris & linguæ delicta: tot videlicet iurandi & peierendi excogitatas formas & nomina, vt vix sacrū aliquid in cælo vel in terra sit, quod non iuramenta & periuria nostra contaminauerint: tot in alios iactata conuitia, tot quotidianas imprecationes, tot mendacia, tot ventosa, inania, cōtumeliosa, impura, & obscœna verba. Quid hic oblocutiones & detractiones memorem: Quando cum aliis lōgiore sermonem habuimus, in quo præcipua sermonis nostri portio aliorum fama & vita non fuerit? Iam oculorum concupiscentias quis cōprehēdere possit? Cum multi homines inueniantur, qui si rogentur an quod periculosè viderunt, diuini numinis metu adacti, concupiscere desierunt: aperte respondeant vix sibi

Hier. 7.

sibi hoc vnquam in vita contigisse, sed illud Salomonis vsurpare posse: Omnia quæ desiderauerunt oculi mei non negaui eis *Eccle. 2.* nec prohibuit cor meū, quin omni voluptate frueretur. Deniq; multi dicere verè poterunt: Sic vixi, ac si nullum numen, nullam prouidentiam, nullam vitæ rationem futuram, nullum bonorum & malorum delectum esse crederem: nec me aut mors, aut iudicium, aut supplicium vllum post hanc vitam maneret. Sic igitur vita mea futurorū bonorū aut malorum oblita, quid Deo deberem, quid is mihi præciperet, quas leges tulisset, quid promitteret, quid minaretur oblitus, totum me mundi obsequio mancipaui. An non ergo vobis videtur, eum qui sic vitam omnem traduxit, decem millium talentorum, hoc ex, innumera- bilium peccatorum debitorem esse?

Instat ergo rationis exigendæ tempus, quam mortis horam esse diximus, ad quam tandem omnes quotquot hic adsumus velimus, nolimus, peruenturi sumus. Omnes namq; tardius aut citius sedē properamus ad vnā. Quis enim est homo qui viuat, *Psal. 32.* & nō videat mortē? Instat igitur hæc formidabilis hora: in qua omnibus Ecclesie sacramentis antè perceptis intelliget homo sibi ab hoc sæculo in nouum aliud & incognitum animarum seculum demigrandū: ibidemq; anteactæ vitæ rationem esse reddendam. Vbi verò in transactam ætatem oculus conuertit, decem millium talentorū se esse debitorem deprehendet: quorum apud inuiolabilem, æquissimum, & sapientissimū iudicem rationem iam iam redditurus sit, qui ne vnus quidē otiosi verbi culpam inultam esse patietur. Quid tūc igitur tam multorum talentorum debitor faciet? quò se vertet? quid cōsiliij capiet? Debiti quidē summa maxima est: tempus verò ad eam pœnitentiæ laboribus dissoluendam breuissimum. Quem igitur his angustiis pressus, animū geret? Num quisquam vestrū in agone mortis cōstitutus hoc expertus est? quid igitur is fecit? quid dixit? Cerrè quod hic Euangelicus debitor: *Patientiam* quaeso, Domine *habe in me & omnia reddam tibi.* Hoc est, non postulo sine aliqua mea satis factiōne huius tanti debiti remissionem: vsuram solum temporis aliquam & moram peto. *Patientiam habe in me Domine:* hoc est, spatium mihi pœnitentiæ, sicut olim Ezechie Regi, cōcede. Ne reuoces me in dimidio dierum meorum. *Iob. 14.* Dimitte me, vt plangam paulum dolorem meum, antequam vadam ad terram tenebrosam & opertam mortis caliginis. Si enim me nūc, Domine, è medio substuleris, imparatum inuenies: vehementerq; timeo ne me in carcerem gehennæ nūquam inde reuocadam conicias. *Psal. 101.* *Quamobrem patientiam quaeso*
habe

habet in me & omnia reddam tibi. Quid est, omnia reddam tibi? Eam tunc mentem homo gerit, cum tam ingens sibi periculum imminere cernit, ut non quouis pœnitentiæ labore contentus sit, sed omnes etiam anachoritas asperitate vitæ se superaturum credat: ideoque debita omnia quamlibet ingentia se hac ratione dissoluturum sperat.

Quid ad hanc petitionem magnificus ille Rex? Longè plus supplicii contulit quàm petiuit. Moram enim temporis petiit, at is totius debiti remissionem contulit. Verè enim pius, verè misericors Dominus, qui abundantia pietatis suæ & merita supplicum excedit & vota: qui & facilitatis & miserationis suæ exemplo: nos ad misericordiam erga cōseruos vehemèter inducit.

II.

Sed quoniam regis nostri bonitatem & clementiam vidimus nunc serui inhumanitatem & crudelitatem expendamus. Vbi homo imminens illud mortis periculum Domini beneficio euasit, sic diabolo adnitente omnium quæ perpessus est, quæ intellexit, quæ timuit, quæ petiit, quæ impetravit: quæ proposuit, obliuiscitur, ac si illa omnia nocturnæ visionis somnia extitissent. Passim enim videre est homines qui instante mortis hora, admiranda quædam proponunt, & si quid etiam aliis debent, exoluere iaciunt: qui tamen vbi à morbo conualuerunt, infecta omnia, quæ facere cæperant, relinquunt, & omnium, quæ proposuerant, obliuiscuntur: Vis enim, imò & tyrannidis inueteratæ consuetudinis tanta est, ut eos alios mores induere, aliaque via quàm consueta ingredi minimè patiantur. Quos ego Pharaoni quàm similes esse statuo, qui cum videntibus diuinæ censuræ plagis, pœnitentiam polliceretur, vbi requies data esset, rursus ad ingeniū immite & crudele redibat. Quocirca, fratres, extremam illam pœnitentiam eorum qui semper sceleratè vixerunt, (in qua multi spè salutis suæ repositā habent,) valde suspectam maximeque periculosam existimare debetis: quod quotidiana hæc exempla facillè declarant. Neque verò talium decreta, certam mihi spè salutis pollicentur, nisi ea post periculū videro assiduis precibus & sacramentorū frequentiori vsu, cæterisque peccatorum remediis munita & roborata.

Quam rē Dñs proposito huius ingrati serui exemplo voluit demonstrare. Hic enim seruus: cui, multorum talentorum Dñs debitum relaxauit, fortè in conseruum incidit, qui ei centū denariorum debitor erat. Quē manu cōprehensum suffocabat dicens: *redde quod debes.* At conuersus eadem illa verba quibus tantam is esset misericordiam consecutus repetebat: *Patientiam*

nam habe in me, & omnia reddam tibi. Sed frustra tamen hoc agebat, quod ille iam perceptæ remissionis oblitus, ad omnem misericordiae vocem aures occluserat. Quid agis, homo? Tam cito ne tibi excidit tam ingens misericordia Domini tui? Cur non valeat apud te oratio conserui, quando tantum apud regem & Dominum oratio tua valuit? Cur istorum verborum vim non agnoscis, quibus ad soluendum non spatium, sed totius debiti veniam impetrasti? Exponam hoc apertius, fratres. Decem millium talentorum, hoc est, innumerabilium peccatorum tibi Deus veniam supplicis preceationis voce concessit, pro quibus æterna supplicia merebatis post hæc verò tantam gratiam, aliquis, te aut conuitio affecit, aut iniuria læsit, aut litem falsam intendit, aut maledicentia sua famam tuam obscurauit, aut alia quavis ratione nocuit. Sed tandem pœnitentia ductus, aut veniam petit, aut de pace componenda intercessores ad te mittit. Quid tu interrim? Tantum abest, ut pacis consilia inire velis, ut efferato animo omnem pacis & beneuolentiæ conditionem recuses. Hunc cine ego, inquis in gratiam recipiam, qui me nihil merentem læsit? qui pro benefactis malefacta repedit? qui tot me probris & ignominiosis nominibus affecit? Non faciam, non feram, non inultum abire patiar, etiam si omnes hoc à me cœlites impetrare contendant. Dic, quæso, mihi, homo, utrum grauius esse putas, quod te conseruus tuus contumelioso verbo aut iniuria pulsauit an quod tu infinitis sceleribus non conseruum tuum, sed cœlorum & Angelorum Dominum per singula penè vitæ momenta offenderis? Tantum certè inter utramque iniuriam interest, quantum inter decem millia talenta centumque denarios. Hoc est, infinitis partibus illata Deo iniuria, quam quavis hominibus irrogata grauior est. Si ergo tot iniurias toties tibi in vita Dominus tam facile condonauit, cur vnquam tu in illius gratiam qui tam multa relaxauit, non remittes? Cur vel ipso Domini tui exemplo animum misericordiam non induis? Cur qui tam clementem in te Dominum expertus es, tam immitem & inhumanum aduersus conseruum tuum animum gestas? Hæc certè crudelitas ipsas etiam beatas menses in admirationem commouet. Hoc est enim quod significare Dominus voluit, cum ait: *Venientes autem conserui eius quæ fiebant, contristati sunt valde, & venerunt, & narrauerunt Domino suo omnia quæ facta fuerant.*

Qua verò pœna, hæc tanta immanitas plectenda sit, ex ipsa Domini lenitate & misericordia colligi facile potest, qui ea clementia præditus est, ut vnico verbo placatus tantam pecuniæ summam neglexerit, & multo plus contulerit quam fuerat rogatus,

Qui

Qui igitur tantopere misericordiam diligit, quo odio crudelitatem & inhumanitatem detestabitur, quæ tantum ab eius ingenio abhorret: Itaque vehementer aduersus inhumanum seruū iratus, accito ad se ait: *Serue nequam, omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me, nonne ergo oportuit & te misereri conferui tui, sicut & ego tui miserus sum?* Et iratus Dominus tradidit eum tortoribus, quoad usque redderet uniuersum debitum. Quo in loco D. Chrysof. diligenter obseruandum esse ait, quod propter ingentem decem millium talentorum summam nequam Dominus iratus fuisse dicitur: nec illum seruum nequaquam appellasse, nec tortoribus tradi præcepisse: quæ omnia in hoc nouo inhumanitatis crimine addita videmus. Ex quibus circumstantiis maximam istius criminis grauitatem colligit. Ab omnibus enim aliis criminibus, unico verbo reus absolutus fuit, ob hoc autem non modò dānatus, sed etiam ad superiora debita soluēda obligatus fuit. *Iussit enim illum Dominus in carcerem eueniri donec redderet uniuersum debitum*, hoc est, ut & huius noui criminis, & ingratitude in Dominum suum pœnas daret. Quin & illud etiam idem Chrysof. adiungit, Deum præcipue inhumanitatis & crudelitatis crimen vindicare. Si enim misericordia, si humanitas, si facilitas ignoscendi in homine scelerum suorum poenitente adsit: Longè facilius à misericordiarum parente delictorum omnium veniam impetrabit: quod illa Domini verba testantur. Si dimiseritis hominibus peccata eorū, & pater vester cœlestis dimittet vobis debite vestra. Ex quibus verbis liquet quanta ad salutem & veniam à Domino impetrandam humanitatis & misericordix virtus & potentia sit. Cæterum quod tota hæc parabola ad inhumanitatis detestationem referenda sit, in fine Dominus aperte ostendit, cum ait: *Sic & pater meus faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.*

III.

Verum ut hanc Domini sententiam paulò apertius euoluamus, à vobis modò, fratres, illud vnum requiram, quidnam sit, quod maximè omnium omnes desideratis. Ad quod facile quicquid respondere poterit, nihil sibi magis in votis esse, quam æternam salutem & fœlicitatem adipisci. Cum enim vltimus humanæ vitæ finis expetendorum omnium extremum sit, (ad quod cætera omnia referuntur) hic autè finis non aliud quam sempiterna salus & vita sit, consequens est, ut nihil magis benè institutus animus in hac vita vel desideret, vel desiderare certè debeat. Si hoc igitur ita est, illud vobis persuasum esse debet, nulli hominum hanc salutem vlla ratione petere posse, nisi delictorum

delictorū suorum veniam à Domino percipiat: neminem autē hanc veniam percepturū, nisi ipse quoque peccanti cōtra se fratri veniā prębeat. Fixa enim manet hęc Domini sentētia dicentis: *Sic & Pater meus faciet vobis, si non remiseritis unusquisq; &c.* Quā sit verò hęc Dñi sentētia æquitatis & misericordię plena, Ecclesiast. confirmat his verbis: Homo homini reseruat iram, & à Deo querit medelam? In hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecabitur; Quis exorabit pro peccatis eius? Quis enim à misereiorum parente petere audeat, vt erga immisericordem misericors esse velit? & veniam neganti veniam tribuat? Hoc planè non sancti qui in cælo resident, non & Angeli, non & Angelorum & hominū regina facere audeat, cum frustra se id tentaturos sciant. Contrā verò si quis placabilis & facilis fratri ad exorandum fuerit, facilem quoque & placabilem Dominum experietur, eodem Eccles. testate, qui ait: Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata soluentur. Quam sentētiā idem Dominus apud Marcum cōfirmat cum ait: Cum stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis aduersus aliquem, vt & Pater vester qui in cælis est, dimittat vobis peccata vestra.

Eccle. 28.

Ibidem.

Marc. II.

Eccles. 28.

Si cui autem quæ hæcenus diximus ad ignoscendum non sufficiunt, illam eiusdem Eccles. vocem prudenter expendat: Memento nouissimorum, & desine inimicari. Magnū certè in his verbis momentum, magnum ad placabilitatē argumentū est. Vnumquemque enim vestrum nunc, fratres, appello, & illud exigo, vt ad mentem reuocetis, vos omnes quotquot hic modo integri & incolumes adestis, futurum aliquando, vt in extremo vitæ agone constituti, omnibūsq; huius vitæ rebus à tergo relictis, & futuri sæculi æternitate ante oculos posita, de futura sorte vestra cogitare incipiatis. Ibi tunc primum vos inter tempus & æternitatem velut mediospositos esse videbitis, tempus quidem protinus relicturos, & immensa æternitatis spatia ingressuros. Ibi ex altera quidem parte gehēnam, ex altera verò animarum beatarū sedem mentis oculis perspicietis: vos verò inter vtramque tam disparem sortem positos, Deum verè supernè vobis imminentem, & ad iudicium venientem, Hic sollicita & anxiosa mens incertum ferēdæ sententiæ exitum formidare incipiet, quàm suo iam capiti imperdere sentiet. Animaduertit enim intra trium vel quatuor horarum spatium, diuinæ sententiæ decreto statuendum esse quid de se in tota æternitate futurum sit. Quod enim tunc semel statutum fuerit, in æternum mutari non poterit. Quid autem illud futurum sit,

Genes. 32.

profus ignorat, quâdoquidē nemo scit vtrum odio vel amo-
 re dignus sit. Dum igitur sic mens hominis fluctuat, dum sic
 heret ac pendet, & ancipitis sortis metu perturbata & anxia est
 (cū illam præsertim sceleratæ vitæ conscientia pungit, &
 præteritorum delictorum memoria mordet) quid, quæso, ma-
 gis tunc illam quàm malè actæ vitæ memoria cruciabit? quo
 odio præterita crimina detestabitur? quid magis tunc cupiet
 quàm placidum iudicis vultum intueri, à quo vno totum æter-
 nitatis futuræ pondus pendere cognoscit? Nulla certè verbo-
 rum vis, nulla dicendi facultas, huius desiderij magnitudinem
 satis explicare queat. Proposito tamen exemplo vtcunque hoc
 indicare tentabo. Cū sanctus Patriarcha Iacob è Mesopota-
 mia in patriam remearet, vehementer sibi ab Esau fratre me-
 tuebat, quem infensum sibi propter sublatam patris benedi-
 ctionem credebat. Cū verò illi nuntiatum esset, fratrem qua-
 dringentis viris stipatum in occursum eius properare, tunc ve-
 rò multo magis trepidare, sibi quæ ac liberis prospicere; & varia
 ad placandum fratrem munera destinare, & instantius opem Do-
 mini his verbis implorare cœpit: Domine minor sum cunctis
 miserationibus tuis, & veritate tua quæ explesti seruo tuo; erue
 me de manu fratris mei, quia valdè eum timeo, ne forte venies
 percutiat matrem cum filiis. Denique vbi diuinâ visione & be-
 nedictione confirmatus est, vbi ad fratris conspectum venit, no-
 uo & inaudito penè obsequij genere septies se ante illum humi
 procumbens prostravit: quo hac insolita eximie humilitatis
 specie, irati fratris (vt putabat) animum leniret. Nunc quæso,
 fratres, periculum cum periculo, negotiū cum negotio, & per-
 sonam cum persona conferamus. Ille fratrem germanum semel
 offenderat (si offensa tamen illa nuncupanda est) tu verò non
 fratrem, sed Dotinum maiestatis, non semel, sed infinitis pe-
 nè sceleribus offendisti. Et ille quidem corpus solum occidere,
 nec ultra saluare poterat: Deus autem & corpus & animam æ-
 terna morte mulctare, & in gehennam mittere potest. Si igitur
 ille tantopere fratrem metuebat, qui solam corporis vitam eri-
 pere poterat: quantum, quæso, ille timendus erit, qui extincto
 corpore, non ad momentaneam, sed ad sempiternam mortem
 damnare hominem potest? Si ille tantopere placatum fratrem
 & clementem inuenire cupiebat, vt fratrem munera accipere re-
 culante, & se ita neris socium exhibente, sanctus contra respon-
 derit, se hoc beneficio non egere; sed hoc vnum tantum
 cupere, vt coram illo gratiam inueniret, quanto, quæso, iam-
 iam discessurus homo, gratiam apud illum inuenire desidera-
 bit,

bit, qui sempiternæ vitæ & mortis clauēs in manu gēstat. Certe in huius desiderij magnitudine amplificanda, Demosthenes & Cicero muti essent. Si igitur vos, fratres, in hoc tanto salutis discrimine clementem & propitium Deum inuenire concupiscitis, habetis in præsentī lectione in promptu positam placandi numinis rationem. Estote beneuoli in fratres, si Deum cupitis beneuolum inuenire: estote in illos clementes, si illum erga vos clementem esse vultis. Ignoscite, vt vobis ignoscatur: veniam date, vt vobis venia concedatur. Inueniat gratiam qui vos semel læsit in oculis vestris, si vos qui infinitis penè sceleribus infensum vobis Dominum reddidistis, in eius oculis gratiam inuenire desideratis: vt hac ratione impetrata per misericordiam venia delictorum, peruenire mereamini ad æterna gaudia beatorum.

In eadem Dominica XXI. post Pentecosten concio secunda, in qua post Euangelicæ lectionis explanationem, contra odia, vindictæ cupiditatem, & implacabilitatem.

THE. Sic pater meus celestis faciat vobis, si non remiseritis, unusquisque fratri suo de cordibus vestris. Marth. 18.

INTER tres præcipuos animæ nostræ hostes mundum connumerari, nemo est qui nesciat. Mundi autem nomine non hoc mirabile Dei opificium, quod nos ad eius laudes incitat, sed mundanos homines terrenis huius mundi bonis addictos intelligimus. Qua autē ratione hostis hęc animā nostrā impetat, D. Aug. exponit his verbis: Duplicē mundus aciem producit cōtra milites Christi. Blanditur, vt decipiat, terret, vt frangat. Hęc ille. Blanditur mundus cū fallaci terrenorum bonorum spē nos lactat, cū alienarum deliciarum exemplo, aut mundani apparatus, vestiumque, atque aliorum ornamentorum splendore oculos nostros perstringit, & allicit, animosque nostros ad similia concupiscenda incendit. Hic animaduertere licet fœminas, quæ vbi aliarum fortasse cultiores vestes viderint, præ earū desiderio incensæ, partim viros ad hæc ipsis præstanda sollicitare, partim etiam magnam dotis partem in his profundere solent. In adibus enim Babylonis vtilæ sibi mutuò respondere dicuntur: quod quidem fit cū huius seculi amatores deliciarum copia, vestium cultu, & domofici apparatus nitore inter se certant,

August.

Esaiæ 13.

& alius alium superare conatur. Harum ergo rerum nitor infir-
mas hominum mentes sæpè decipit, & similiarum rerum amore
inflammatur. D. Hieronymus ubi in eo libro, quem de illustribus
viris scribit, Senecæ mentionem fecisset, eum continentissimæ
vitæ fuisse ait. At is Seneca in epistola ad Liberalem amicum, in-
genuè fateatur se aliorum deliciis & vitæ lenociniis non parum
ad eadem desideranda commoueri. Sic enim ait: Dicam quæ
accidant mihi, tu morbo nomen inuenies. Tenet me summus
amor parsimonie, fateor. Placet non in ambitionem cubile com-
positum, non ex arcula prolata vestis, non ponderibus aut mille
tormentis splendere cogentibus, expressa: sed domestica, & vi-
lis, nec seruata, nec sumenda sollicitè. Placet cibus, quem nec pa-
rent familia, nec spectent, nec multos ante paratus dies, nec
multorum manibus ministratus: sed parabilis, facilisque, nihil
habens accersiti, præciosissime: vbilibet non defuturus, nec patri-
monio grauis, nec corpori, nec rediturus quæ intrauerat. Cum
benè ista placuerunt, perstringit animum splendida diuitum
mensa, & auro culta mancipia, & agmen seruorum nitentium:
Iam domus etiam qua calcatur pretiosa, & diuitiis per omnes
angulos dissipatis, tecta ipsa fulgentia, & affectator, comesque
patrimoniorum pereuntium populus. Quid per lucentes ad imum
aquis, & circumfluentes ipsa conuiuia, quid epulas loquar sce-
na sua dignas? Circumfundit me ex longo frugalitatis firu ve-
nientem, multo splendore luxuria, & vndique circumsonuit,
Paulum turbat acies. Facilius aduersus illam animum, quam
oculos attollo. Recedo itaque non peior, sed tristior. Neque in-
ter illa friuola mea tam altus incedo tacitusque morsus subit &
dubitatio. nunquid illa meliora sint: nihil horum me mutat, ni-
hil tamen non concutit. Hactenus Seneca: ex cuius verbis cer-
nere licet qua ratione mundus mentes nostras emollire, & ad
sui amorem pellicere soleat.

Est autem alter impugnationis modus, quo nos mundus in-
festat: cum vel tormentorum atrocitate fidem nostram labefa-
ctare conatur (quemadmodum sanctos martyres impugnavit)
aut cum variis iniuriis & contumeliis, quibus vel opes, vel ho-
norem vel famæ candorem nobis eripere tentat, non quidem
fidem, sed charitatem (quæ fide præstantior est) extinguere ni-
titur. Quam multi enim homines huiusmodi iniuriis affecti,
vindictam de aliis sumpserunt vel cerè Christianam charitatem
capitali odio commutarunt! Iam verò illos qui quavis ratione
sive honesta, sive turpi nos à voluptatibus & deliciis auocant,
quàm acerbo odio prosequimur. Cum enim ea vis animæ no-

stræ quam irascibilem appellant, læsæ concupiscentiæ vindex esse dicatur, efficitur sanè, vt voluptatum amatores, quibus mûdus est plenus, grauitèr aduersus illos incâdescât, qui se quauis ratione à voluptatibus suis arcènt. Cuius rei cum innumera exempla proferre possem, vnum tamen Herodiadis vobis notissimum proferam: quæ tanto odio aduersus beatissimû Ioannem Baptistâ exarsit, vt caput eius dimidio Herodis regno præ- Mat. 14. rulerit, quod vir sanctissimus impuram eius voluptatè & adulterium impedire voluerit. Sed cur aliud exemplum, quam Domini Saluatoris quærimus, aduersus quem sic Pharisei exarserunt, quod eorum auaritiâ, superstitionem, & hypocritism accusaret, vt ipsum omni genere tormentorum exercitatum in cruce necauerint?

Hæ sunt igitur, fratres, irarum, dissidiorum, atque odiorû inter homines causæ, cum alijs alijs variis in rebus nocere studēt. Alius enim litem iniustam intēdit, alius famam denigrat, alius opes dolo & fraude diripit, alius vxoris, vel filiatû pudicitia infidiat, alius de rapit, alius inuidet, alius falsum cōtra te testimonium dicit, alius mentitur ac decipit, alius conuitiatur, alius aliam aut etiâ vulnus infligit, ac postremò alijs alijs mille modis & artibus nocet. Quot sunt autem nocuimēta, tot sunt irarum acque odiorum causæ, quibus charitatis vinculum dissipatur, & anima lethaliter vulneratur.

Cum igitur animarum nostrarum medicus & humanæ salutis amator morbi huius magnitudinē & periculû anima aduerteret, salutare nobis antidotum in hodierna sancti Euāgelij lectione prouidit, proposita quadam elegantissima parabola, qua docet salutis viâ esse omnino illis præclusam, qui implacabiles cum alijs inimicitias exercēt, & ad erratorum veniam tribuendam inexorabiles sunt. Huius verò parabolæ tradendæ occasionem Petrus Apostolus Domino dedit. Cum enim tones illum de charitate differētē audiret (cuius proprium est iniuriarum obliuisci, & errata condonare) quærit ab eo: Domine, quoties Mat. 18. peccabit in me frater meus, & dimittam ei, vsque septies? Cui Dominus: Non dico tibi vsque septies; sed, vsque septuagies septies. Hoc est nullum tibi numerum certum præfinio. Semper enim ad dandam veniam paratus esse debes; nec vllus delictorum numerus fraternam in te dilectionem extinguere aut minuere debet, si vis propitium tibi cælestem patrem esse. Alioquin si tu te inexorabilem fratri veniam petenti præbueris, ipsum quoque erga te inexorabilem inuenies. Hic est, fratres, huius parabolæ scopus. At igitur Dominus:

Simile est Regnum caelorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum seruis suis: & oblatuſ est ei vnus, qui debebat decem millia talenta. Et cætera quæ ſequuntur vſque in finem. Hæc igitur eſt parabola. Nunc ſingulas eius partes excutere incipiamus.

Simile eſt, inquit, regnum caelorum homini regi, &c. Regni caelorum nomine quicquid ad regnum caeleſte conſequendum pertinet, intelligi frequenter auditiſ. Nihil autem magis nos ad hoc regnum perducit, quàm charitas, nihilque ab eo excludit, niſi quod charitati aduerſatur. In quo genere ſunt odia, diſſidia, & implacabilitas in eos, qui nos aliqua in re leſerunt. Huius autem criminis periculum ac regis à ſeruis ſuis rationem exigentis parabola declaratur. Hic autem Rex Deus eſt, ante cuius tribunal omnes homines ſiſtendi ſunt, vt de perceptis à Deo beneficiis, & delictis aduerſus eum commiſſis ad verbum vſque otioſum rationem reddant: Inter hos autem eius cõſeruos oblatuſ eſt ei vnus ingenti debito, decem millium videlicet talentorum obſtrictuſ. Quis eſt autem tam magno debito obnoxioſuſ? Multi ſunt certè, qui cum Rege illo pœnitente dicere verè poſſunt: Peccaui ſuper numerum arenæ maris. Quis enim perditorum hominum mendacia, periuria, blaſphemias, conuicia, rapinas, fraudes, furta, detractiones, iniurias, auaritiã, inuidiam, impudicitiam, & ingluuiem? quis oculorum licentiã? quis linguæ petulantiam? quis tam multiplices cordis concupiſcentias? quis corporis laſciuiam? quis rapaces manus? quis pedes veloces ad currendum in malum? quis diuinorum beneficiorum abuſum, & mandatorum contemptum enumerare valeat? Eò enim, diabolo adnitente & animoſ hominum veluti philtis quibuſdam & beneficiis dementante, deuenerunt: vt nihil minus delinquant fidem habentes, quàm ſi athei, exleges & infideles eſſent. In lib. Sapientiæ legimus infandorum idolorũ culturam malorum omnium, ac præcipuè periuriorum cauſam eſſe. Dum enim ait homines confidunt in idolis, quæ ſunt ſine anima, malè iurantes puniri ſe non ſperant. Sed non mirum eſt eos, qui idola ſine anima colebant, in ſceſtera omnia atque periuria præcipites ferri. Sed illud tamen verè mirabile eſt, eos qui Deum viuum omnia videntem, providentem, atque iudicantem conſitentur, nihil minus delinquere, quàm eos qui lapides & ligna colebant. Vnde liquet eos, qui ita ſe ſine vilo pungentis cõſcientiæ aculeo in omnia ſceſtera effundunt, qui que bibunt quaſi aquam iniquitatem, non quidem voce, ſed opere tamen Deum eſſe lignum aut lapidem conſiteri.

2. Reg. 12

Sapient. 14.

cōfiteri. Hoc enim Propheta significauit cū ait: Dixit insipiens in corde suo, non est Deus. Quomodo autem dixerit, exponit protinus: eū subdit: Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis, &c. Hac ergo ratione improbi dicunt non esse Deum: quandoquidem nihil minus peccat Deum esse credentes, quam si omnino non crederent. Quod genus peccādi idē grauissimum est, quōd maximum Dei contemptum præ se ferat. Facit enim Deum aut truncum aut lapidem: quod dictū quoque nefas est. Isti igitur sunt decem millium talentorum, hoc est, infinitæ summæ debitores.

Job. 15.
Psal. 17.

Cū igitur Rex ex seruis suis quendā hōc tanto debito obstrictum deprehendisset, neque facultas suppeteret, vnde tantum æs alienum dissoluere posset: *ussit illum venundari & uxorem & filios, & omnia quæ habebat, & reddit.* At seruis audita hac Domini sententia, *procidens ad pedes eius, rogabat eum dicens: Paternitiam habem in me, & omnia reddam tibi.* Misertus autem Dominus serui illius, *dimisit eum, & debitum dimisit ei.* Hac in re immensa Dei nostri bonitas & misericordia declaratur. Rex enim sola serui supplicii deprecatione plus contulit, quam ille rogauit. Ille namque spatium tēporis petebat, Rex autem misericordia motus, vniuersum ei debitum dimisit. Hoc ipsum quotidie rex cælestis facit, cū peccatoribus ad ipsum per veram humilemque pœnitentiam confugientibus, non modō vitam & spatium ad pœnitentiam præbet, sed vniuersa etiam debita condonat. Quæ tamen veniæ facilitas Christi Domini vultu ac meritis donatur. Hoc est enim quod passim in Theologorum scholis resonat, nempe Christum Dominum primam nobis gratiam promeruisse. Sed ô quantum in his vulgariis verbis cælestis philosophiæ latet, quā tamen ego quam breuissimè attingam, vt intelligant qui à Deo decem millium talentorum remissionem perceperunt, quārum Christo seruatori debeant. Ad hoc igitur scire oportet, hominem quandiu in peccato manet, nullum opus agere posse, quo Dei gratiam & amicitiam promereatur. Scriptum est enim: Victimæ impiorum abominabiles Domino. Et: Qui obturat aures suas ne audiat legē, oratio eius erit execrabilis. Nō enim Deo gratum esse potest, quod homo ingratus & inimicus Dei facit, Christus tamen Dominus passionis suæ sacrificio meruit, vt cælestis pater à peccato ad iustitiā vocaret quoscuq; vocare dignatur. Hoc est enim, quod Esaias significauit, cū de Christo Domino loquens ait: Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum, & voluntas Domini in manu eius dirigetur: hoc est,

Prou. 25.
Prou. 21.

Esai. 53.

est, ipso cooperante & promerente, voluntas Domini, quæ vult homines saluos fieri, adimplebitur. Vt autem huius beneficii magnitudinem (quam nulla neque hominum, neque angelorum lingua pro dignitate poterit amplificare) intelligatis, existimate Christum Dominum in cruce pendētem, sic ad patrem orasse: Pater mi, ego tibi hoc passionis meæ sacrificium, hanc crucem, hunc sanguinem, hæc acerbissima vulnera, verbera, vincula, spinas, clauos, sputa, irisiones, & opprobria, ac ipsam denique mortem suppliciter offero, vt peccatorum miserearis vt illorum errata condones, eosq; à scelerata vita ad pietatem, ad tui nominis cultum & amorem trahas. His igitur precibus, atque hoc infinitæ virtutis sacrificio placatus pater æternus, ad gratiam & amicitiam suam vocat quoscunq; vocat. Hoc est igitur quod Theologi dicunt Christum Dominum primæ amicationis & iustificationis gratiam nobis promeruisse. Nunc ad vos, fratres. Si quis est inter vos qui aliquando in profundo vitiorum gurgite submersus: in superas auras euasit, & ab illa malorum colluuione emerfit, & iam pietatem & iustitiã, quam antè despexerat, rebus omnibus antefert, seque his indiciis ad Dei gratiam & amicitiam, & cælestem hæreditatem Dei filius promissam vocatum coniecit, intelligat planè Christi meritis & sanguini hoc tantum se beneficium debere: humiq; prostratus sacratissima illa vulnerum Domini stigmata osculetur, illique immortales gratias agat, quod per illa tantum hoc beneficium sibi fuerit collatum, & quod ille cum lachrymis seminauit, ipse cum gaudio & exultatione metat.

II.

Hactenus clementiam & lenitatem Domini videmus, nunc serui crudelitatem, & inhumanitatem videamus. *Egressus enim seruis ille, inuenit unum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios: Et tenens suffocabat eum dicens: Redde quod debes. Et proci dens conseruis ille, rogabat eum dicens: Patientiam habi i me, & omnia reddam tibi. Ille autem noluit: sed abiit, & misit eum in carcerem donec redder t debitum.*

Iam hic singula expendere incipiamus. Atque in primis debitum debito cõferamus. Hic seruis nequam debebat regi decem millia talenta. Talentum autem ex Budæi supputatione sexaginta libras argenti continet. Libra autem vna centum denarios. Si quis verò curiosus summam illam decem millium talentorum ad computum nostrum redigere velit, inueniet ea comprehendere sexties mille millia aureorum. Cui summæ quis centum illos denarios conferre audeat? Hoc enim est velut

aquæ guttulam Oceani vâdis comparare. Qua quidem comparatione Dominus, quantum inter Dei & hominis offensam discernere esset, voluit declarare. Offensa quippe in Deum propter immensam & infinitam eius maiestatem decem millium talentorum, hoc est, infinite grauitatis est: offensa verò in hominem, si solius hominis non etiam diuinæ prohibitionis ratio habeatur, centum denariorum est: hoc est, diuinæ offensæ comparata nullius omnino ponderis est. Quantum enim inter Dei & hominis dignitatem distat, tantum inter vtriusque offensionem discrimen est. Nunc improbi hominis inhumanitatem consideremus. Hic igitur, qui decem millium talentorum, hoc est, criminum suorum supplici oratione & pœnitentia veniam obtinuerat, leuissimam proximi culpam, si huic conferatur, contra se admissam, nulla ratione condonare voluit: quo quid esse indignius, quid in humanius potest? Quocirca merito ceteri conferui, hoc est, sancti Angeli. hac tanta inhumanitate perspecta, magna tristitia affecti fuisse perhibentur, meritoque Dominus ipse aduersus ingratum & immitem seruum ita commotus est. Quò enim Dominus ad misericordiam & lenitatem propensior, eo magis crudelitati & inhumanitati infestior est. Ex eodem enim fonte, & misericordiæ amor, & crudelitatis odium manat. Sic igitur cum immiti seruo agere cœpit,

Serue nequam, Omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me: nonne ergo oportuit te misereri conferui tui sicut & ego tui misertus sum? Si ego tam magnam debiti summam tibi remisi, cur tu tam parua non remisisti? Si ego rex tibi sic indulsi, cur tu seruus conferui misertus non fuisti? Si ego plus tibi contuli, quam petebas (spatium enim petenti, debitum omne remisi) cur tu ne moram quidem temporis petenti concedere voluisti? Si ego tanta tecum lenitate egi, cur tu conferuum suffocas, premis, & in carcerem conicis? Quomodo tam citò beneficentiæ erga te meæ obliuisci potuisti: statim enim vt à me liber egressus es, in conferuum insiliisti, & in vincula coniectum libertate, qua eras à me antè donatus, spoliasti. Quid ergo superest, nisi vt ego te mensura tua metiar: talemque me erga te iustitia mea reddat qualem te crudelitas tua erga conferuum fecit?

Iratus ergo Rex iussit eum tradi torioribus quoadusque redderet vniuersum debitum. Hoc in loco quæri merito potest, cum Apostolus dicat, sine pœnitentia esse dona Dei (quia non repetit quod donauit) quomodo nunc vniuersum debitum, quod iam Rom. 11. donauerat, repetit: quando seruum nequam torqueri præcipit quoadus-

D. Tho.

quoadusque vniuersum debitum redderet. Ad hoc igitur D. Thom. ceteriq; doctores respondent, peccata dimissa propter nouum ingrati animi crimen quodammodo redire: quia magna illa ingratitude, qua post perceptū ingens beneficium homo aduersus benefactorem delinquit, tātum ferè ponderis & grauitatis, quantum præterita peccata habet. Si enim nullum antea homo beneficium, aut si exiguum beneficiū recepisset, leue quidem esset ingrati animi vitium. At post maximum beneficium exhibitum, tantò crimé maius est, quantò maius illud extitit beneficiū. Hac ergo ratione, fratres, peccata iam dimissa redire dicuntur. Quam rem attentissimis animis expendere deberent, qui quotānis confitentes, & absolutionis beneficium, hoc est, decem millium talentorum remissionem ex immensa Domini benignitate percipientes, insuperq. ipsum cæli ac terræ Dominum per sacram Eucharistiam intra pectus suum recipientes, vix dum paucis diebus elapsis eundem Dominum (à quo tam magno affecti fuerant beneficio) nouis iterum criminibus ad iracundiam prouocant.

Sed vt ad institutum redeamus, simili ratione diuina iustitia eos plectendos censet, qui cum ipsi à Domino decem millium talentorum remissionem perceperint, ipsi leuissimas fratrum offensas remittere nolunt, nec illa erga eos, vti misericordia, qua erga illos piissimus Dominus usus est. Ideoque (vt modò diximus) talem se erga illos Dominus exhibebit, quales se ipsi erga conseruos præstiterunt. Quocirca qui multorum sibi criminum rei sunt, qui decem millium talentorum debito grauantur, qui nisi à Domino debitorum remissionem accipiant, certam sibi damnationem propositam habent, videant quales ipsi se erga delinquentes conseruos gerant, si propitium Dominum inuenire volunt. Si enim mitissimus & clementissimus Dominus adeò acriter in illum inhumanum ferum exarsit, quod inexorabilem se erga conseruū præbuerit, qua fronte ipse eius misericordiam implorare aut promereri poterit, qui misereri noluit.

Hanc porrò seueritatem in huius ferui punitione ostendit, quem tradi tortoribus iussit, quoadusque redderet vniuersum debitum. Tortorum autem nomine dæmones intelligimus: qui velut carnifices sunt & ministri diuinæ iustitiæ; ideoque tortores appellantur, quòd diuinæ iustitiæ decreto reprobos pro criminum qualitate torqueant. Quàm grauer autem miseras dannatorum animas tortores isti crucient, multis rationibus ostendi potest. Primum quidem ad hoc eos excitat conceptus aduersus

aduersus genus hominum liuor & inuidia: quos in hoc cōditos esse sciunt, vt sedes ipsis antè in cælo paratas possideant. Qua de causa eos ad omnia scelera sollicitare non cessant, ne videlicet voti compotes fiant: & eò conscendant vnde ipsi ceciderunt. Est & alius in eis odij, & furoris aculeus: quòd acerrimo odio illam naturam prosequantur, quæ illis exitium & perniciem attulit. Sciunt enim humanam in Christo naturam, illorum imperium quod in vniuerso penè mundo obtinebāt, euertisse, aras & templa deiecisse, vires & potentiam fregisse, & quos in regno suo captiuos tenebant eripuisse: ac postremo ipsos in tartara relegasse. Quo factum est, vt humanam naturam vbicumque illam viderint, tanquam Goliath gladium, quo ipsi conciderunt, immani odio persequantur: & furoris sui rabiem, quam in Christi humanitatem expleri non possunt, in eiusdem naturæ confortes expleant.

His accedit eorū triumphus, quo de victoria aduersus damnatos habita, miseris insultāt. Nos, inquiunt, vos in omnia flagitiorum genera impulimus, vt à cælesti hæreditate deiectos, in hæc supplicia truderemus. Hoc officium nostrum, hæc perpetua meditatio extirrit. Itaque ex vobis alios ad auaritiā & rapinam, alios ad superbiam & inanem fastum, alios ad iram & vindictæ cupiditatem, alios ad periuriam arque blasphemias, alios ad ingluuiem & intemperantiam, alios ad detractionem & maledicentiam, alios ad liuorem & inuidiam, alios ad intestina odia quanta potuimus vt sollicitauimus: omnibus verò libidinis & impudiciæ faces subiecimus, vt feminarum pudicitiz insidiantes, & vos ipsos & illas vobiscum in perditionis baratrum detruderemus. Sciebamus enim animam pro anima reddendam, cum vix vlla suppeteret huius iniuriæ resarciendæ ratio, nisi vt ipsi perirent, qui alios perdiderunt. Quam rem perditu adolescentem attendere deberent, qui vix aliud cogitant aut moluntur, quam vt incautas virgines ad turpitudinis suæ consortium mille artibus & falacibus promissis trahant, Insignem patrem Raymundum (qui Pontificis maximi iussu epistolas decretales in vnum corpus redegit) simile quoddam genus delicti ad ordinis nostri institutum capessendum impulit: quòd is adolescentem quendam monasticæ vitæ institutum arripere volentem, persuasione sua reuocauit. Cuius rei pœnitentia ductus, non alia ratione hoc piaculum diluere se posse credidit, nisi se ipsum pro eo eidem instituto alligaret, Inuenit igitur hic vir doctissimus, qua ratione pro damno fratri illato satisfaceret. Qui verò innocētis sceminæ pudorem malis artibus violauit: quo amisso, illa se

illa se in alia flagitia præcipitavit, quæ ratione huius animæ iacturam penitentiæ poterit, quam Christus sanguinis sui pretio redemit?

Sed ut ad propositum redeamus, isti sunt carnifices, & tortores, quibus ex imperio Domini traditur, qui implacabiles inimicitias tuentur. Sed quousque tandem torqueri præcipiuntur? Quousque, ait, reddant uniuersum debitum. Hoc autem debitum in gehenna nulla unquam temporis dituturnitate dissoluetur: quoniã hic nõ, merendi, aut demerendi, vel satisfaciendi locus est. Ita fit, ut quod in hoc seculo breui poterat labore refatiri, in illo acerbissimis, & perpetuis cruciatibus nõquã dissoluatur. Cur autem æquissimus iudex temporariam culpã æterno supplicio plectendam indicet, D. Bernardus rationem assignat his verbis: Ob hoc procul dubio inflexibilis, & obstinatæ mentis punitur æternaliter malum, licet temporaliter perpetratum, quia quod breue fuit in tempore, vel opère, longum fuisse constat in pertinaci voluntate. Hinc Dicitur Gregor. Cuius, inquit, vita mortua fuit in culpa, illic mors uiuit in pœna. Cruciatu ergo & non extinguitur, moritur & uiuit, deficit & subsistit, finitur & sine fine est. Desiderabunt enim improbi mortem, sed mors fugiet ab eis, quid igitur acerbius, quàm mortem semper desiderare, nec obtinere? Imo (ut idem Dicitur Gregor. ait) quid tam pœnale, quàm semper uelle quod nunquam erit, & semper nolle, quod nunquam non erit? Qui igitur hoc firma & ineluctabili fide tenent, quomodo aut ridere, aut ludere, & in otio vitam agere, imo uerò quomodo aut somnum, aut cibum capere possunt, qui se præsertim lethali aliquo crimine constrictos, æternæque mortis reos esse sciunt? Vbi, quæso, sensus? ubi ratio? ubi iudicium? ubi consilium? ubi prouidètia, quæ futura mala præsentire solet? ubi naturalis metus qui impendentia mala formidat? Quis, quæso, nos ita dementauit? quis omni nos humanitatis & iudicij sensu spoliavit, ut tam acerba supplicia sempiternis seculorum ætatibus duratura non metuamus? non semper ante oculos habeamus? non omni studio atque labore fugere contendamus, ne in æternum frustra lugeamus.

Hæc igitur, fratres, pœnarum æternitas, & prætermissa penitendi, atq. satisfaciendi opportunitas (in qua tam exiguo breuique labore homines tam multa redimere, & tam magna bona consequi potuissent) illos vehementissimè cruciat. O quoties fatuæ illæ virgines prætermissam hanc salutis opportunitatem ludent! O nos, inquit, miseras, quæ opportuno tempore chari-

ratis & misericordiz oleum emere distulimus, vt per misericordiz officia misericordem iudicem inueniremus! O si quod instate extrema illa necessitate facere volumus, opportuno tempore fecissemus! O vere deploranda cæcitas nostra, quæ fragilibus, ludicrisque rebus intenta, hanc tantam rem, quæ sola animos nostros sollicitare semper debuisset, aduertere noluit! O transecta pœnitentiæ opportunitas nullo vnquam tempore reditura, quas nobis sempiterni doloris faces subiicis!

Hæc obiter, fratres, in Euangelicæ parabolæ explanatione adnotanda duximus. Nunc quid in ea cælestis magister præcipue intendat, explicare incipiamus.

TRACTATIO THEMATIS,

VEL ALIA CONCIO: QUÆ

post breuiorem Euangelicæ
lectionis explanationem
adornari poterit.

Portuit te misereri conserui tui &c. in tota hac Euangelica lectione (vt videre potuistis fratres) aduersus fraterna odia, & vindictæ cupiditatem, & implacabilitatem cælestis magister tonat ac fulminat: dum grauissimum huius criminis supplicium nobis ob oculos ponit: quia verò (vt initio diximus) multa sunt in vita, quæ infirmorum mētes ad huiusmodi odia & vindictæ cupiditatem incitant, opere præcium me facturum arbitror, si huius morbi periculum & incommoda hoc in loco retulero, quo vestros animos in eius odium ac detestationem incendam.

Ad hoc autem odium (vt hinc dicendi initium faciam) peccatorum ægmen quod hæc pestis secum affert, vos maxime excitare debet. In eo namque pectore, in quo odium & vindictæ cupiditas dominatur, ibi detractio, ibi finistræ suspiciones, ibi falsa testimonia, ibi inuidiæ liuor, ibi vltionis appetit^o, ibi lites & cōtentiones, ibi discordiarum inter fratres profeminatio, ibi amarulentia, ibi cōrumeliarū & iniuriarum assidua meditatio, quæ omnia ex pestilētissima odij radice oriūtur: vt meritò hoc vitium nō tam vitium, quàm furiam tot hydris armatam, quot ex se vitia germinat, nuncupare debeamus. Hinc in Epistola 1. Ioan. 3 sua Ioannes: Qui odit, inquit, fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quò vadat: quia tenebræ obcætauerūt oculos eius. Quemadmodum ergo qui oculis captus est, *Simile,*
vbique

vbique offendit, & in varia præcipicia labitur: ita cõsequens est, ut is in huiusmodi peccatorum, quæ diximus, præcipitia ruat, qui mentis oculos habet odij atque iracundiæ fumo & tenebris obæcaros. Iam verò si is, qui hoc morbo laborat, multos habeat sanguinis communiõne coniunctos, hos etiam ad odij sui communionem adiungit: cum consanguineorum causa omnibus inter se sit communis.

Verùm hæc ad animum pertinet. Quid verò corporis cruciatus & amarulentiam, quam cor odij veneno infectum patitur, referam? Quemadmodum enim nihil pacato & tranquillo corde iucundius, ita nihil eo odij rabie atque furore infecto amarulentius. Itaque hoc vitium non modò animæ tabem atque pestem, sed crudelissimum etiam humanæ vitæ carnificem appellare licet.

Seneca.

Iam verò si is qui vindictæ cupiditate flagrat, voti compos efficiatur, & alieno sanguine odij sui rabiem atque sitim expleat, bone Deus, quàm infelices atque funestæ tragædiæ ex ea re cõsequi solent! Qua de re Seneca: Quosdam, inquit, vnus verbi contumelia non æquo animo lata, in exilium proiecit, & qui leuem iniuriam silentio ferre noluerant, grauissimis malis obruti sunt: indignatiq; aliquid ex plenissima libertate dimittunt, seruire in se attraxere iugum. Hæc ille.

Genes. 9.

Sed demus hoc facinus adedò felix prosperumq; fuisse, ut in obscuro lateat: quid facies de illo desuper inspectore, quæ latere nihil potest? Quomodo autem pungentis conscientiæ perpetuum canicæ, quòd alienum sanguinem profudisti, vitare poteris? cum præsertim tanto Deus odio sanguinarios homines prosequatur, ut in huius rei signum, animalium quoque sanguinem post diluuium māducari prohibuerit: sanguinem, inquiens, animarum vestrarum requiram de manu cunctarum bestiarum & de manu hominis? Quis igitur hunc lacerantis conscientiæ tortorem euadere poterit, etiam si iuris iudicumq; pœnas euadat.

III.

Verùm dicet aliquis, Agnosco planè mala ista omnia ex amarulenta odij radice prouenire: Quomodo tamen continere me potero, quin vindictam expetam de eo, qui famam, qui honorem virulenta lingua sua mihi abstulit, qui opes euertit, qui iniustam contra me litem mouit, qui variis tum cõtumeliis, tum iniuriis me affecit, nec afficere desistit? Quomodo ergo hunc quis oculis aspicere, quomodo conceptam aduersus eum iram sedare, quomodo eum colloquio dignari, quomodo manus & linguam

linguam ab eo continere potero, vt non cum eo talionis agam, & par pari referam. Non sum, fratres, adeo à communi sensu alienus, vt non existimem hoc apud multos difficile esse. Sed dispiciamus modo quæ ratione hoc animi vulnus curare valeamus. Principiò igitur vtriusq; partis dâna ponderemus. Vtrum, quæso, ex vobis inimicus iste maiori dâno affecit, te, an se? Ille quidem Dei gratiam & amicitia amisit, cum te iniuria affecit: & cum in te contumeliosus fuit, in Deum etiam fuit. Idemque animam suam peccando prodidit, æternisq; suppliciis addixit: & sempiterna illa bona perdidit, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt. Ille igitur famam tuam obscurauit, ipse verò animam suam prodidit. Ille vestem tuam dirupit, ipse cor suum lethali ferro transfixit. A te vix capillum sustulit, sibi verò oculum effodit. Credis ne hæc ita esse? Credo sanè, quia fidelis sum. Si ergo in te sunt charitatis viscera, quantò iustius est, vt illius misereris, qui tantis se malis affecit, quam vt grauius indigneris quòd tam leue damnũ passus sis: Quam rem significasse Propheta videtur, cum de hostibus suis ait: Circundederunt me sicut apes. Quo verbo non solum hostiũ multitudinẽ, sed varia vtriusq; partis dâna designat. Apes namque leue vulnus aculeo suo infigunt, quæ tamen vitam simul cum aculeo amittunt. Qua similitudine intelligimus, quantò grauius sibi noceat, quisquís alteri nocet. Vt enim tugurium tuum incenderet, flammam excitauit, in qua semper ardet, quamdiu odij facibus aduersus te inflammatus est. Hac igitur de causa viri sancti iniurias sibi illatas patientissime tolerabant. Sic enim (vt alios prætermittam) religiosissimus abbas Stephanus (vt D. Gregor. refert) insignem iniuriam à flagitiosissimo viro illatam pertulit. Is namque cum quadam die messem, quã sua manu seuerat, decussam, ad aream deduxisset, nihilque aliud cum discipulis suis ad totius anni stipendiũ haberet: quidam peruersę volũtatis vir antiqui hostis stimulis instigatus, eandem messem igne supposito ita vt erat in area incendit. Quòd factum dum alter conspiceret, eidem Dei famulo nunciavit. Quòd postquam exposuisset adiunxit: Væ vè Pater Stephane, quid tibi contigit? Cui statim vultu ac mente placida ille respondit: Væ quid illi contigit, qui mihi hoc fecit? Nam mihi quid contigit? Itaque vir sanctus magis illi condolebat, qui peccatum commiserat, quam sibi, qui peccati illius damna tolerabat.

Esaiæ 64.

Gregor.
Lib. 4.
Dial.
cap. 19.

Rectè sanè: sed ne hac quidem ratione animi mei æstus atque iram temperare potero. Hanc tibi iram permittamus: sed ea
ramen

Basilus. tamen lege, vt aduersus illum cōmouearis, qui in te debacchatus est. Quis igitur hic est? Ille certè (vt D. Basilus ait) qui in hominis pectore dominatur, qui illum iracundiæ facibus inflamat, eumque aduersum te spiritu suo armat. Sathanæ minister est, qui eo velut instrumento aduersum te vtitur. Manus eius velut ensē arripit, quibus te feriat, & verba eius tãquam sagittas, quas in te iaculetur. Si igitur dæmon est huius iniuriæ auctor, miser autem homo velut animatum instrumentum atque mancipium, quo te ille ferit, quid aliud erit aduersus hominem relicto dæmone commoueri, quàm canes imitari, qui vel lapidem vel hastam qua feriuntur, morsibus perunt iaculatore prætermisso? Hanc autem Philosophiam Ioannes nos in

Simile. Apocalypsi docet, qui se vidisse ait nigrum quendam equum, cui eques vnus incidebat. Et quidem equi nomine sceleratum hominem equitis autem huius atque fessoris dæmonem intelligimus, qui equum iniectis habenis regit, & quocumque voluerit flectit. Si igitur in equo impium hominem, in equite autem dæmonem accipimus, qui aduersum te linguæ, vel manus hastam dirigit, cur aduersus equum magis, quàm aduersus fessorem incandescis? Nam & in hastiludiis, quæ exercitationis gratia fiunt, vitio non leui datur, si is qui ex aduerso certaturus occurrit, equum, non equitem feriat.

Simile. Quod si hæc te ratio minus mouet, attolle paulisper oculos, Deumque intuerere hæc ipsa incommoda ad animæ tuæ meritum atque salutem permittentem. Sic enim cùm David Abalonis iram fugeret, & à Semei scelerato viro atque eius hoste conuitiis, atque maledictis affectus esset: vir sanctus hanc contumeliam, non tam illi, quàm Domino hoc permittenti ascripsit; Dominus, inquit, Semei præcepit, vt malediceret mihi. Vnde & in Psalmo ait: Opprobrium insipienti dedisti me: obmutui & non aperui os meum: quoniam tu fecisti. Amoue à me plagas tuas. Tu, inquit, fecisti, quia videlicet sapientiæ tuæ dispensatione me hac ratione probare voluisti. Alio quoque in loco idem, vbi nos legimus: Eripe animam meam ab impio, frameam tuam ab inimicis manus tuæ, Hieronymus ex Hebræo vertit: Eripe animam meam ab impio, qui est gladius tuus. Hoc autem gladij nomine apertè Propheta designauit omnia, quæ in hoc mundo eueniunt siue aduersa, siue secunda sint diuina prouidentia vel ordinante, vel permittente, ad electorum salutem euenire. Quod cùm Sanctus ille Iob intelligeret, non dæmoni, cuius opera omnes eius opes euersæ fuerant, sed auctori Deo hoc ascripsit, cùm dixit, Dominus dedit,

Dominus abstulit, &c.

IIII.

Sed rursus ais: At inimicus non opes, sed honorem (quem præclaræ indolis homines opibus suis anteferunt) contumelia sua mihi abstulit. Falleris, ô homo, falleris. Non enim qui iniuriam accipit, sed qui facit, honorem amittit. Quemadmodum enim qui alium honore afficit, non tam illum, quam seipsum honorat (ideoque urbani atque civilis hominis præclara nomina sortitur) ita contra quisquis alium iniuria afficit, non illi sed sibi honorem adimit, ideoque incivilis, linguosus, & maledicus appellatur. Quod si mihi hæc in re minus fidem habes, habe saltem D. Basilio dicenti: In rixa is inferior est, qui victor est. Habe item D. Cyprian. dicenti: Non enim qui audit, sed qui facit iniuriã miser est. Neq; qui à fratre vapulatur, sed qui fratrem lædit, in lege peccator est. Idemque alibi multo acius: Nec nobis, ait, ignominia est pati à fratribus quod passus est Christus: nec illis gloria, facere, quod fecit Iudas. Vide igitur quantum sanctissimi huius viri sententia ab opinione tua distat, dum te Christo Dei filio, conuitoriorem verò tuum proditori Iudæ similem facit.

Basil.
Cyprian.

Quid igitur magis gloriosum, quam Dei filio similem fieri: qui cum malediceretur, non maledicebat: eum pateretur, non comminabatur, imò verò tot plagis atque maledictis in cruce profectus, non modò se à maledicentia continuit, sed pro illis etiam patri se precatorem exhibuit. Et post ista adhuc interfectores suos, si conuersi fuerint, non solum ad indulgentiam criminis, sed ad præmium regni cœlestis admittit. Quid potest patientius, quid benignius dici? Viuificatur sanguine Christi qui effudit sanguinem Christi. Hoc igitur exemplo quis non patienter maledicorum contumelias perferat?

Ego verò tantum esse dignitatis & utilitatis in hac contumeliarum tolerantia puto, ut eas non modo patienter, sed libenter etiam perferre debeamus. Quid enim in hac vita homini iucundius accidere potest, quam diuina gratia & amicitia frui? At inter signa gratiæ, huiusmodi patientia cum primis numeratur. Vnde est illud Ecclesiastici: Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis. Quid item gloriosius quàm miracula & signa edere? Ego autem maius aliquid tibi concedo. Sic enim D. Gregor. Ego inquit, virtutem patientiæ signis & miraculis clariorem iudico. Quid rursus excellentius, quàm sanctis martyribus similem fieri? Hoc autem (auctore eodem Greg.) iniuriarum patientia prestat. Sic enim ait: Sine

Greg.
Lib. I.
Dial.
III.

Idem.
 IIII

ferro & flammis martyres esse possumus, si patientiam in animo veraciter conseruemus. Quid verò illud? quanto diuinius quòd nō martyribus solum, sed Apostolis etiam hæc virtus similem facit? Mentiar nisi hoc Apostoli testimonio confirmem. Sic enim ad Corinthios scribit. Et si aliis non sum Apostolus, vobis tamen sum. Signa tamen Apostolatus mei facta sunt in vobis in multa patientia, in signis, & prodigiis, atque virtutibus. Cernitis hinc primo loco operationi signorum patientiam adiungi, qua se Apostolum esse probat, quòd ea non humana, sed Apostolica virtus sit? Si quis autem adeò ferreus est, quem hæc tanta dignitas & vtilitas minus moueat, moueat saltem gehennæ ignis & tortorum atrocitas, quibus hic seruus nequam ex imperio Domini propter implacabilitatem in conserutum traditus est. Nec prætereundum mihi hoc in loco est id cuius hæc gehennæ vox me modò admonuit.

Ad hoc autem scire oportet, iuxta Hierusalem ad radices montis Moriā vallem amœnissimam, ac nemorosam esse, quam aquæ Siloe præterfluunt: in qua Iudæi à loci amœnitate occasionem captantes, excelsum erexerunt idolo Moloch. Sed qua ratione ei litabant? quid illi offerebant? O rem maximè detestandam! Filios suos in abominandi illius idoli gratiam igne comburebant. Quam rem non semel Dominus per Prophetas populo acriter improperat cum ait: Immolauerunt filios & filias suas demōniis. Hic autem locus alio nomine Topheth appellabatur: Toph enim Heb ræis tympanum sonat, ex eo quòd detestabilis huius sacrificij tempore, tympana pullabantur, ne paruulorum euulatus audirentur cum immolabantur, & parentum corda commouerentur. Hunc locum postea pius Iosias contaminauit coniectis in eum mortuorum ossibus & tuderibus, quo locus ille antea deliciosus, postea abominabilis factus est. Vnde ortum est, vt inferorum locus loci huius nomine designaretur. Is enim locus apud Hebræos Gehinnō appellabatur, à quo aspiratione sublata, *γέενναι* nomen originē duxit. Ex hac autem infaustissima consuetudine illud tantum assumo, fratres, quòd omnibus Christi fidelibus maximum inueniat pudorem. Quid enim indignius, quid magis deplorandum, quam quòd in gratiam rerum omnium Domini (qui nos ad imaginē suam finxit, & sanguine fuso redemit, nosque ad felicitatis & gloriæ suæ communem destinauit) ne leuissimam quidem molestiam subire velimus, cū infelices isti ac miserandi patres filios suos, hoc est viscera sua aduersus omnia naturę iura propter diaboli obsequium exurendos traderent, à quo non aliud præmium quam

quàm æternum supplicium percipere poterant? Quin & nostro hoc seculo nonnulli idolorum cultores qui in orientis solis regionibus habitant, cum idolum in solemnè pompa curru vehitur, nudos se curru eius rotis subiiciunt, vt earum pondere iacentium ossa confringantur, & vitam cum summo corporis cruciatu amittant. Quantus ergo pudor, quantus mœror atque dolor noster esse debet, cum videamus tam longo interuallo nos à perfidis hominibus superari, cum illi figmento atque diabolo vitam & sanguinem tribuant: nos verò, vix leuem iniuriam ob illius amorem perpeti velimus? Pudeat ergo nos, fratres, Christi fidem frustra recepisse, pudeat tot monita, tot sacramenta, tot diuina beneficia, tot terrores illatos, tot proposita præmia nequaquam apud nos efficere, quod apud illos demon, mendacia, superstitio, infidelitas aduersus omnia naturæ iura præstant. Hic enim pudor egregiæ indolis homines eò adiget, vt alacri animo quamcunque sibi vel contumeliam, vel iniuriam irrogatam perferant, vt hac ratione probati, & martyrum, & Apóstolorum, atque ad eò ipsius Christi Domini similes effecti, eorum tandem percipiant coronam, quorum in hac vita sectati fuerint patientiam.

Dominica X X I I. post Pentecosten concio prima, in qua post Euangelicæ lectionis enarrationem quid nobis, quid aliis hominibus, quid Deo debeamus, explicatur.

THE. *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.*
Matth. 9.

Vendam ex sanctis partibus legimus, fratres charissimi, magno deuotionis affectu hæc verba in oratione sua identidem reperentem, Deus meus nouerim te, nouerim me: Duo enim veluti lumina in mente eius cœlitus accensa fuerant quorum altero diuinæ bonitatis, altero humanæ miseræ abyssum contemplabatur. Vtriusque autem rei cognitio ad eò illi grata & iucunda erat, vt insatiabili quadam suauitate hæc verba repeteret. Verè enim Christianæ Philosophiæ fundamentum hac duplici cognitione continetur: quarum altera ad amorem in Deum, altera ad sui contemptum & veram cordis humilitatem humana mens incitatur: à quibus virtutibus reliquæ

omnes partim deriuantur, partim verò sustinentur. Si quis igitur ad hanc salutarem scientiam aspirat, viam illi facilem munimus. Satis enim ad hoc erit, diligenter animaduerrere, quid Christus Dominus in mundum veniens, propter homines fecerit: quidque rursus homines aduersus illum in via faciant. Vtraque enim re diligenter inspecta, inueniet planè Christum Dominum innumeris beneficiis homines sibi deinxisse: homines verò ipsos (in quos tanta bona cõtulit) innumeris illum peccatis atque sceleribus offendiisse. Viriusque autem rei consideratio facilè declarabit, quanta sit illa bonitas, quæ tanta largitate & benignitate in salutem hominum effudit: quantaque turpius hominis malitia, quæ adeò rebellis & ingrata aduersus tam munificè largitorè extitit. Sed à sceleribus nostris ad Pharisæorum crimina transeuntes, quis cõmemorare valeat quantum multis rationibus Domini Saluatoris vitam & dignitatem (qui tot beneficiis Iudæorum populum affecerat) petierunt? quibus insidiis vel illius gloriam obscurare, vel apud populum & principes illum traducere nitentur. Et aliàs quidem apertò Marte, aliàs verò ex insidiis illum adoriebantur. In præsentì autem lectione, calumniam malitia & acumine suo dignam excogitarunt. Agitabatur eo tempore grauis quædam controuersia, populòque maxime inuisa, num deberent Iudæi tributa Cæsari pendere? Populus quidem pro sua libertate certabat, seque nemini, nisi soli Deo quicquam debere profitebatur. Contra verò Cæsaris ministri censum & vectigalia acriter exigebant. Hanc igitur calumniam excogitarunt, vt huiusmodi quæstionè proponerent: qua Dominum vel apud populum, vel certè apud Cæsarem reum agerent. Est autem calumnia atrocissimè persecutionis genus: quod quidem iustitiæ prætextu maximè dissimulat iniustitiam. Vnde in Ecclesiast. legimus: Calumnia conturbat sapiètem, & perdet robur cordis eius. Aperti quippe hostis persecutio dedecus & ignominiam in ferenti iniuriam parit: iniuriam verò leuiter & moderatè patienti, gloriam & honorem cõsiliat. At calumnia dissimili ratione calumnianti quidem gloriam, calumniam verò patienti, ignominie notam inurit. Quisquis enim calumniatur, iustitiæ prætextu videri vult aduersus iniustitiam seuire. Quod persecutionis genus tantò est atrocius, quanto magis sub pietatis imagine iustitiam & pietatem oppugnat. Sed iam calumniam ipsam expendamus.

Pharisæi audientes quia Iesus silentium in iherosolymis Sadducæis dicebat: erant, vt caperent eum in sermone. Quemadmodum enim sancti patres consilia cogere solent, quibus malis in Ecclesia grassantibus

grassantibus remedium adhibeant, ita contra filij diaboli cogere etiam conciliabula solent, in quibus communicato cum satellitibus suis consilio, flagitia sua perficere valeant. Sic parricida Absalon paternum regnum inuadens, vbi Hierosolimam venisset, principibus exercitus ait: Inite consilium, quid facere debeamus. In eo autem consilio tractandum erat, qua ratione sapientissimo patri Dauidi vitam simul & regnum eriperent. Simili ergo modo Pharisei, *ad Herodianos abeuntes, consilium interunt, vt caperent Iesum in sermone.* Itaque quisquis huius conciliabuli princeps erat, sic apud eos agere potuit. Videtis omnes qui hic adestis, Christi nomē & gloriam fama doctrinæ atq; signorum indies apud homines augeri, Phariseorum autem nomen qui religionis principes atque magistri existūt, illius splendore in dies obscurari: cū is præsertim acriter in mores nostros inuehatur, hypocrisis, superbix, ambitionis, auaritix, atque rapinæ nobis crimina impingens: Quibus rebus efficitur, vt nominis nostri claritas & auctoritas apud populum corruat: qua ruente religionē ipsam (quæ nostro magisterio Sustinetur) concidere necesse est. Quid igitur consilij capiemus? Eius enim vitam atque opera adeo accusare non possumus, vt ipse etiam innocentix suæ nos testes ac iudices citeat: Quis ex vobis, inquit, arguet me de peccato? Neque diuinæ legis ignorantiam illi obicere possumus; cū toties grauissimas de diuina lege quæstiones ei à scribis propositas, eruditissimè dissoluerit; propositas autem ab eo, illi dissolvere nequiverint: atque ita victi & pudefacti ab eo discesserint. Cū igitur is tot nostras insidias euaserit, qua nunc atce illum capiemus? Hæc vna certè superest vt qui ex eius vita & moribus accusandi ansam arripere nō possumus, in sermone illum capiamus. Hoc est igitur quod S. Evangelista designauit cū ait: *Abeuntes Pharisei consilium interunt, vt caperent Iesum in sermone.*

Hoc exemplo, fratres, quanta sit ambitionis & inuidiæ pestis facile conuicere poteritis: quæ ad tam immane nefas homines adigere potuit. Huic exemplo aliud ex Ecclesiastica historia adiungere libet, vt pestis huius immanitatem pernoscatis, Cū Dioscorus Alexandrinæ vrbis Episcopus animaduertere laudatissima Flauiani Cōstantinopolitanæ vrbis Episcopi vita & integritate gloriam suam obscurari, & impietatem apertius detegi, ita in virum sanctissimum excanduit, vt concilium aduersus eum apud Chalcedonem cogendum curauerit: quo virum sanctissimum auctoritate concilij ab Episcopatu deponeret. Cūq; hoc à patribus impetrare nequiuisset, immane faci-

nus & execrandum animo concepit : nempe Eutychetis hære-
siarchæ Christi seruatoris nostri humanitatem tollentis, cæte-
risque eiusdem factionis hæreticis (quod dictu quoque horren-
dum est) se adiunxit, & impium dogma firmare extortis metu
suffragiis ausus est : quo factionis suæ satellitibus adiutus, quæ
mente conceperat scelus perficere posset: tantum ambitionis &
inuidiæ virus apud illum valuit. Hac igitur de causa Pharisei
Dominum insectabatur, quod eius nominis claritate ipsorum
gloriam obscurari viderent.

His etiam adde, quod quamuis virtus & iustitia ex natura
sua ut pulcherrima, ita etiam amabilis & iucunda sit, improbis ta-
men hominibus inuisa esse solet. Cuius rei exemplum ex lib.
Apothegm. hoc in loco non grauabor attexere. Erat Athenis
perniciosissima lex, quæ clarissimos viros (vbi propter egregia
in Rempub. beneficia ad culmen gloriæ peruenissent, ne hac ra-
tione Regiam dignitatē affectarent) in exiliū relegabat. Quod
genus exilij ostracismi nomine significabant. Hac de causa A-
ristidem iustitiæ gloria præcellentem, ideoque cognomine iu-
stum appellatum, hoc exilij genere communibus populi suf-
fragiis dannarunt. Cum autem ad hoc suffragia populi quære-
rentur, & rusticus quidam scribendi imperitus, scriptorem ad
hoc quæreret, & in ipsum Aristidem imprudens incidisset, ab
ipso petiit, ut Aristidis nomen in schedula sibi describeret.
Cumque ab eo quæsisset, cur Aristidem hoc exilio multan-
dum esse decreuisset: ille, quoniam, inquit, iusti nomen ingra-
tum mihi & inuisum est. Animaduertitis, fratres, improbis ho-
minibus odio esse virtutem atque iustitiam? Cum enim ipsi
maleficiis non abhorreant, bonorum virorum censuram & ca-
stigationem verentur, ideoque neminē iustum esse vellent, qui
debitas de sceleribus ipsorum pœnas repeterent. Hæc igitur
præcipua erat odij Phariseorum in Dominum causa.

Accedentes igitur ad Dominum Phariseorum discipuli cum
Herodianis, legationis suæ causam his verbis proposuerant.
Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, &
Quid hac oratione blandius? Quid suauius? Verū de huiusmo-
di orationibus Propheta ait: Molliti sunt sermones eius supe-
oleum: & ipsi sunt iacula. Quamobrem fallaces has verborum
blanditias respuens, alio in loco vates sanctus ait: Corripiet me
iustus in misericordia, & increpabit me: oleū autem peccatorum
non impinguet caput meum. Qui in ore quidem pacem cum
amico suo loquitur, & occultè ponit ei insidias. Sicut autem
mulata æquitas est duplex iniquitas: ita simulata & subdola a-

amicitia duplex inimicitia est. Imò verò inimicitia nomine am-
 misso, execrabile proditoris nomen sortitur. Quod quidem
 scelus satis per se execrandum proditoris Iudæ facinus exc-
 crabilius reddidit, qui pacis & amicitia symbolo tradidit Do-
 minum Iesum,

Cùm igitur fraudulentæ illæ vulpes quæstionem hanc Do-
 mino proposuissent, cognita eorum nequitia, tantò is acrius
 aduersus illorum fraudem excanduit, quãtò ipsi blandius cum
 eo agere cœperunt. *Quid me, inquit, tentatis hypocrita? Ostendite
 mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium. At ergo illis:
 cuius est imago hæc & superscriptio? Dicunt ei Cesaris. At illis:
 reddite ergo quæ sunt Cesaris, Cesari, & quæ sunt tibi, Deo.* Hac
 ergo prudentissima responsione Dominus & diuino numini
 gloriam suam tribuendam esse docuit, & Reipub. principibus,
 (qui eius in terra vices gerunt) quod illorum dignitas & officiũ
 postulat, dandum esse declarauit. Sic ergo sapientia vicit mali-
 tiam: Sic sacer Moïsis serpens Magorum serpentes deglutiuit.
 Hanc enim prudentissimam responsionem demirati, & turpi-
 ter pudefacti, ad perfidia suæ magistris vacui redierunt. Ha-
 stenus de Euangelica lectione: nunc ad proposita thematis
 verba veniamus.

TRACTATIO THEMATIS.

I.

Reddite quæ sunt Cesaris, &c. His verbis Dominus vt Pharisaorũ
 malitiam retudit, ita mentem nostram salutari maximeque
 necessaria doctrina breuiter instituit: Quidquid enim Christia-
 na Philosophia docet, hac breui oratione complexus est. Quis-
 quis enim Deo & Cesari, hoc est Deo & hominibus, quod
 suum est, fideliter reddiderit, is certè totum iustitiæ munus ple-
 nissimè absoluit. Cùm autem homines dico, & nos ipsos, &
 quoscunque alios, hominum appellatione intelligo. Ita fit vt
 tripartita sit absolutæ iustitiæ ratio, qua debitum & nobis ipsis,
 deinde cæteris hominibus, ac postremò auctoti nostro Deo,
 quod ei meritissimo & summo iure debetur, tribuimus. Quas
 quidem iustitiæ partes breuiter Apostolus complexus est cùm
 ait: *Reddite omnibus debita: cui tributũ, tributũ: cui vectigal,
 vectigal: cui timorẽ, timorem: cui honorẽ, honorem.* Nemini
 quicquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis. Hoc enim singu-
 lare charitas habet, vt cùm semper soluatur, semper tamen de-
 beatur. Ad hoc igitur sciendum est, summum sanctorum om-
 nium desiderium fuisse, scire, qua potissimum ratione Deum
 sibi propitium, placatum, atque beneuolum redderent, cùm

hanc gratiam & amicitiam rebus omnibus anteferrent. & in ea felicitatem suam sitam esse putarent. Huius autem dederunt flammam nobis illa Prophetę verba exprimunt: Quid dignum offeram Domino? curuabo genu Deo excelsio? Nunquid ceteram ei holocaustomata & vitulos anniculos? Nunquid placari potest Dominus in milibus arietū, aut in multis milibus hircorum pinguium? Nunquid dabo primogenitum meum pro scelete meo, fructum ventris mei pro peccato animę meę? Hinc igitur sanctus Propheta sacrificiorum generibus enumeratis, & magna his interrogationibus attentione & expectatione concitata, tandem ait. Indicabo tibi ò homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te: Vtique facere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo. Ex his autem tribus officiorum generibus: primum quidē spectat ad nos, nempe facere iudicium secundum ad alios, diligere misericordiam: tertium verò ad Deum, quod ipsa prophetę verba declarant, cum ait: sollicitum ambulare cum Deo tuo. De his igitur tribus officiis quo ordine proposita sunt, dicere incipiamus.

Primum igitur quod ad vnumquemque nostrum pertinet esse ait: facere iudicium. Quid est facere iudicium? Vt huius verbi significationem (quod in literis sanctis frequentissimum est) intelligatis, sciendum est, duas esse præcipuas animę nostrę vires, hoc est vim intelligendi, & vim appetendi: quarum altera intelligimus, altera appetimus, & desideramus: illa ad regendū, hæc ad rectoris huius ductum sequendum à Deo instituta est. Tunc autem vita nostra rectè instituitur, cum vtraque ex his munere sibi à Deo præscripto fungitur, quando videlicet illa regit, hæc regentem sequitur. Quem tamen ordinem sic communis hominum peruersitas & malitia inuertit, vt munus regendi inferiori parti, seruiendi autem superiori permittat. Maxima enim hominum pars in vita nisi ad dolos & fraudes, & exquisitas voluptates rationis acumine non vitur: & omnes se cupiditati & affectibus regendos permittunt: & nō quid ratio, & lex diuina præscribat, sed quid appetitus cupiat exequuntur: quod quidem malorum omnium, quæ in vita grassantur seminarium est. Ceterum cum Dominus prophetica voce hoc à nobis exigit, vt iudiciū faciamus, hoc petit vt iuxta rationis & legis diuinę decreta (quæ rationem nostram illuminat atque perficiunt) nō iuxta appetitus nostri desideria vitam instituamus. Ille igitur iudicium facit qui cupiditatum suarū libidine compressa, solo rationis & diuinę legis iudicio vitam moderatur.

Quo

Quod quidem Regius Vates se præstitisse dicebat, cum ait: Nam & testimonia tua meditatio mea est, & consilium meum iustificationes tuæ, siue (vt alij verterunt) iustificationes tuæ consiliarij mei sunt. O miros vitæ nostræ consiliarios! Hoc enim perinde est, ac si dixisset: Non audio quid cordis mei intemperantia flagitet, non quid maleuada caro concupiscat, non quid antiquus serpens mendacio suo constringat, non quid seculi voces auribus meis insulurent: non quid subdola adulatorum lingua consulat, non quid Sirenarum voces suaue canentium & ad carnis blanditias inuitantium à me requirant: non postremo quid mihi aut falsi amici, aut prauis consiliarijs, aut prudentia carnis præscribant. Horum igitur voces nullo modo mihi audiendas esse decreui: Audiam verò quid loquatur in me Dominus, quid ab ipso illuminata ratio, quid ius æquitasque requirant. Denique omnibus aliis consilijs repudiatis: iustificationes tuæ, Domine, fidissimi atque certissimi consiliarij mei sunt. Hoc est ergo facere iudicium: ad quod etiam iudicium spectat, vt non affectus modò animæ, sed corporis etiam sensus non pro libidine sua, sed pro rationis & legis diuinæ iudicio rogamus atque custodiamus. Claudendi igitur oculi sunt, ne videant vanitatem: claudendæ aures, ne detractionibus, turpiloquijs, mendacijs, & scurrilitati pateant: gustus etiam frenandus est, ne immodicis vel exquisitis epulis mentem obuat: & carnis lasciuiam atque petulantiam nutriat. Sed ante omnia lingua est multo studio coercenda: Cæteris enim sensibus singularia quædam peccata attributa sunt, linguæ autem omnia. Quauis autem nullum aliud ab ea vitium, maneret, nisi id solū, à quo nos sapiens ille deterret, cum ait: Custodire vos à murmuratione & à detractione, parcite linguę, hoc satis superq; ad multarū animarū ruinam est. In cuius rei argumentum non verebor familiari quodam exemplo vti. Quidam pius homo cum summum studium ad leuissima etiā peccata vitanda adhiberet, intelligeretq; pleraque huiusmodi peccata lubrica & præcipiti lingua committi, lapillos quosdā gestabat in ore, vt eorū admonitu ad silentiū & linguæ moderationē excitaretur.

Neque ad vitanda peccata modò, sed internam quoque animi quietem & tranquillitatem (qua vera sapientia comparatur) plurimum hæc cura silentij iuuat. Cuius rei gratia insignis ille inter Philosophos Pythagoras discipulis suis trium annorum silentium indicebat. Diuis verò Thomas Aquinas sic virtutis huius amator & cultor extitit, vt dubitare merito possis an diligentior in studendo, an parcior in loquendo fuerit. Cuius rei

gratia cum sub Alberto Magno sacre Theologie operam daret, alij eum discipuli bouem mutum appellare solebant. Quod audiens Albertus indolis & ingenij eius diuinitatem agnoscens, Vos, inquit, vocatis hunc bouem mutum: at spero fore ut hic bos mutus ingentem in Ecclesia mugitum edat. Cum ergo tam magnas utilitates lingue custodia pareat: æquum profecto est, ut omnes nos virtutis huius amore & studio incensi, ad eam consequendam omni studio contendamus, eamque à Domino votis omnibus impetrare studeamus, qui nunquam pijs suorū conatibus deest. Sic enim apud Salomonem legimus: Hominis est animam præparare, Domini autem gubernare linguam. Quemadmodum enim is ad peccatorum veniam largiendam exigit, ut conuertamur ad ipsum quò ipse conuertatur ad nos; ita hoc in loco studium, diligentiam, & curam nostram requirit, quò opem suam nobis ad hanc virtutem obtinendam largiatur.

Maior tamen cordi adhibenda custodia est. Vnde affectus omnes & cupiditates manant. Qua in re iudicium, quod à nobis Propheta requirit, præcipuum locum habet, Eius enim est turpidos animi motus, & cupiditates (quæ à cordis nostri intemperantia prodeunt) sub iugum rationis & legis mittere. Hanc autè præcipuè curam à nobis Dominus requirit, cum per Salomonem ait: Omni custodia serua cor tuum: quoniam ex ipso vita procedit. Ab eo enim procedit vita: quoniam in eo à peccatorum sordibus repurgato vitæ auctor inhabitat. Quid enim aliud anima iusti nisi sapientiæ sedes, Spiritus sancti sacrarium, regis æterni palatium, veri Salomonis ferculum, hortus conclusus, fons signatus, ac denique viuum Dei templum & domicilium existit? Qua ergo diligentia puritati cordis incumbendum est: in quo summus ille puritatis amator, (qui pascitur inter lilia) sedem sibi diligit? Contrà verò qua pœna dignus est, qui locum Deo sacrum fœdis cogitationibus & cupiditatibus inclinat? Clamat enim Apostolus: Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Si quis autem templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. In hac igitur cordis puritare conseruanda iudicium nostrum maximè desideratur, si cupimus nobis ipsis, quod nobis debemus, exoluere.

II.

Sequitur deinde aliud quod cæteris hominibus præstare debemus. In hos igitur misericordiã diuinus Vates exercere præcipit. Quamuis enim multa alia sint, quæ illis debeantur, misericordia tamè (quæ à charitate procedit) principem inter ea locum

eum obtinet. Ut autem vobis virtutem hanc breuiter commendem, nihil ex Euangelicis & Apostolicis literis, quæ frequenter audistis, sed ex ethnicis hominibus aliquid dicam vt apertè liqueat quàm propria hæc virtus nõ modò Christiani, sed etiam ciuiliis hominis sit. aded enim eius propria est, vt à viris excellentibus dictũ sit, nihil tam esse secundum naturam, quàm iurare consortè naturæ, præsertim cùm ea nos conditione nature conditor procreauit, vt nemo sibi sufficere sine aliorum ope valeat, ideoque mutuis auxiliis omnia stare voluit, vt nos ad mutua dilectionẽ ipsa quoq; necessitatis ratio inuitaret. Quam legem non in mentibus hominum solùm, sed plerisq; etiã brutorum animantiũ impressit. Neque in minutissimis solum animantibus (quales apes, & formicæ sunt, quæ propter imbecillitatem mutua ope egent) sed in maximis etiam, quales sunt Elephantis, hoc idem fecit. Cuius rei non grauabor insigne exemplum, quod Aelianus commemorat, hoc in loco referre. Sic enim ait: Cùm Elephanti fossam sibi à venatoribus insidiosè paratam transilire nequeunt, de his vnus aliquis in hanc sese demittit, & transuersus fossæ stans, partim vacuitatem occupat, partim pontis se vicarium præstat: Cæteri supra hunc gradientes, transmittunt & euadunt simul, & eum qui pontis loco erat hoc modo ex fossa cõseruant, Superiore enim ex loco quispiam porrigit pedem, quem is, qui infra est, proboscide circumplicat: reliqui autem, virgultorum fascies deiciunt, ad quos ille cùm fortissimè tum cautissimè pedibus adnitens celeri ascensu subtrahitur. Hacenus Aelianus, qui satis hoc exemplo docet, quanta inter bruta etiam animantia fides & dilectio sit. Quid verò hic ceruorum gregem referam, qui cùm flumen transmittunt, antecedens terga sua sequentibus præbent, quo in eis capita reclinantes, itineris laborem leuent: qui autem inter omnes præcedit, vbi defatigatus fuerit, antecedenti locum relinquit, & cum eo laborẽ partitur, ipse verò extremũ agminis locum occupat, idem à sequente beneficium recipiens, quod ipse aliis dederat. Si hanc igitur porpensionem naturæ conditor brutis animantibus indidit, quid homines facere par est, qui rationis munere, qui egregia indole, qui humanitate præditi sunt, & à natura ipsa compassionis & commiserationis affectum acceperunt, qui etiam nisi alternis operum subsidiis vitam tueri non possunt? Hinc Theophrastus interrogatus, quid maxime vitam conseruaret humanam, Beneficentia respondit: quod videlicet beneficiis ceu vinculis quibusdam & nexibus societas hominũ & vita cõtineretur. Pudeat ergo homines ad virtutem

Aelianus.

& misc-

& misericordiam natos, non præstare aliis hominibus quod sibi ipsis animantia muta solo naturæ instinctu præstant. Hinc illi etiam Philosophi qui nihil certum de futura vita, nihil de cælestis regni præmio misericordiæ operibus constituto legerant, hoc solo humanitatis & virtutis nomine sic ad omnia benignitatis officia parati erant, vt de Demetrio nobili inter Stoicos philosopho Seneca dicat: Si res nostras Deorum aliquis possidendas velit tradere lege certa, ne liceat donare, affirmauerim repudiaturum, dicturumque, Ego verò ad istud inextricabile pondus me non alligo. Verum hic animus minus fortasse in homine Philosophiæ professore mirandus. Quid hic imperatores commemorabo, quorum Vespasianus iunior super cœnam aliquando recordatus, quòd eo die nemini quicquam donasset, memorandam illam vocem edidit, Amici diem perdidit, Laudanda sanè principis beneficentia, qui omne tempus se perdidisse putabat, quo amicis benemeritis suum non præstitisset officium, Hæc planè vox multorum Christianorum auaritiã accusat, qui fidei lumine iustructi non præstant, quod tam larga manu infidelitas præstabat: nec nos ad benignitatis officia magnificentissima spes premij inuitat, cum ethnicos sola honestatis species ad hoc ipsum impelleret. Qua de re Seneca de diuitiis in egentes collocatis agens, sic ait: Hæ sunt diuitiæ certæ & in quacunque sortis humanæ leuitate vno loco permansuræ, quæ quò maiores fuerint hoc minorem habebunt inuidiam. Quid tanquam tuo parcis? Procurator es: omnia ista, quæ vos tumidos & supra humana elatos obliuisci cogunt vestræ fragilitatis, quæ ferreis claustris custoditis, in depositi causa sunt, iam iamque ad alium dominum spectantia: aut hostes illa, aut hostilis animi successor inuadet. Quæris quomodo illa tua facias? Dono dando. Confide ergo rebus tuis, & certam tibi earum atque inexpugnabilem possessionem para, non solum honestiores illas, sed etiam tutiores facturus. Illud quod suspicis, quo te diuitem atque potentem puras, quandiu possides, sub nomine sordido iacet. Dominus est, seruus est, nummi sunt, cum donasti, beneficium est. Hactenus Seneca. Quid igitur prudenti homini optabilius, quàm rem vilissimam, videlicet pecuniam honestatis atque virtutis materiam facere, quodque his præstatius est hæreditatis æternæ patrimonium eadem promereris, & qua re tenuis victus perituro corpori emititur, regum cæleste mercari? Hac ergo potissimum ratione misericordiam proximus (quàm à nobis Propheta requirit) exhibemus.

III.

Superest tertium : nempe quid communi omnium Domino debeamus. Hoc autem quæ mens aut hominum, aut etiã Angelorum non dico verbis explicare: sed cogitatione comprehendere possit. Ad hoc enim necesse erat, vt partim quidem omnia, quæ in nos contulit beneficia, partim etiam omnes eius perfectiones & laudes perspectas, & cognitâs haberemus, quo parcius beneficentiæ & dignitati obsequium præstaremus: quod vtrumque tamen ineffabile & incomprehensibile est. Quia igitur nulla vis humanæ mentis concipere hoc pro dignitate potest: superest, vt humano more ex humanis ad diuina gradum facientes, diligenter causas expendamus, propter quas hominibus obseruantiam, honorem ac beneuolentiam exhibemus, easq; omnes ac multo etiam plures infinitis accessionibus cumulatâs in vno Deo reperiemus. In aliis enim cognitionem, in aliis dignitatem, in aliis virtutem, in aliis sapientiam, in aliis ætatem, in aliis denique collata beneficia & amicitiam, cæteraque similia attendere, debitisque obsequiis honorare solemus. Itaque pietati præstantibus, & senioribus, & amicis, ac postremò benefactoribus cultum quendam & beneuolentiã exhibemus. Cæterum cum omnes hæc diligendi rationes in vno Deo cumulatissimè reperiãtur: quis iam dubitare poterit omnia hæc obsequia in vnum collecta, illi vni deberi: & ita deberi, vt quidquid illi obtuleris, infinitis partibus minus sit, quàm quod eius immensæ maiestati debetur? Quid enim siue in cælo siue in terra est, quod cū eius meritis & laudibus aliqua ex parte conferri queat, cum omnis etiam beatarum mentium puritas cum illa cõparata impuritas: omnis dignitas, vilitas: omnis pulchritudo, deformitas: omnis sapientia, ignorantia: omnis denique potentia infirmitas & imbecillitas sit? Neque verò is minorem idè cultum & honorem promeretur, quòd vnus omnia donet, quàm omnes illi, qui singuli singula præstant. Neque enim auream monetam minoris facimus quæ multarum instar est, quàm multas inferioris metalli, quæ cum multæ sint, illius valorem non adæquant. Quia igitur in vno illo omnia habemus, omnes utique in vnum illum amores & honores, omnemque pietatem & religionem conferre debemus. Subiiciamus aliquod huius rei exemplum: quamuis nullum huic tantæ rei par esse possit. Sic planè ingeniosus aliquis princeps omnis generis linguarum atque disciplinarum studiosus, qui varios vndecunque sibi ad hoc asciscat præceptores: alium qui Latine, alium qui

*Simile.**Simile.*

Græcè

Græcè illum doceat: & alios item à quibus Rhetoricen, Dialecticen, Phisicen, Ethicam, & Politicam cæterasque liberales disciplinas addiscat. Quos quidem omnes (vt magnificum principem deceat) merito honore atque muneribus prosequatur: Vt qui sciat rectè à summis Philosophis dictum esse, Diis, parentibus, ac præceptoribus paria meritis eorum rependi non posse. Si ergo esset vnus aliquis Philosophus, omnium linguarum omniumque scientiarum disciplinis instructissimus, qui omnium horum vices suppleret, & vnus cuncta lōgè exactius cumulatisque præstaret, an non hic omnia aliorum stipendia, omnemque honorem & beneuolentiam cæteris debitam promereretur? Quid ni? Talis ergo fratres (si paruis immensa comparare licet) nobis Deus est: qui vnus omnia præstat: vnus omnia suppeditat: vnusque in posterum omnia daturus est: à quo & esse & viuere accepimus: à quo & beatè, feliciter, & semper viuere (nisi per nos steterit) percepturi sumus. Aded enim ex vno illo salus & vita nostra pender, vt sine illo nec spiritum ducere, nec loco moueri, nec aliquid moliri, nec vel ad momentum subsistere valeamus. Eius enim virtute spiritum trahimus, eius luce perfundimur, eius prouidentia alimur & gubernamur, ac postremò eius bonitate bonis omnibus circumfluimus.

Quid igitur ex his quæ hætenus dicta sunt sequitur? Hoc profectò, si tam multa à conditore nostro beneficia percepimus, ac multo etiam maiora speramus, si is velut impermeabilis quidam Oceanus virtutum omnium atque perfectionum est, si omnis creata perfectio ante illius maiestatis splendorem nulla est, si omne honoris & amoris debitum, quo creaturis omnibus quamlibet excellentibus deuincti sumus, cum obsequio illius maiestati debito comparatum nullum est, efficitur planè vt nihil fingi possit nec iustius, nec honestius, neque sanctius, neque utilius, neque pulchrius, nec pluribus nominibus debitum, quàm cōmunem hunc Dominum atque parentem toto corde, tota mente, totis viribus diligere, reuereri, honorare, illi obsequi, illius præceptis obtemperare, illius amore liquefieri, illius laudes vbique decantare, illum semper ante oculos habere, illius gloriam votis omnibus desiderare, ante illius maiestatis conspectum pauere, illius diligendi causa nos natos esse putare, propter illius gloriam millies (si ita opus fuerit) vitam profundere, omniumque hominum, & Angelorum linguas optare, vt eius magnificentiam & innumera beneficia meritis laudibus & vocibus efferre valeamus. Quæ omnia vbi præstiterimus certum est, nihil nos immensæ eius bonitati æquiuolens

lens præstitisse : solus enim ipse, qui se plenissimè comprehendit, dignè se laudare, & diligere potest : omnis autem alia siue hominum siue Angelorum laus, infinitis partibus ea quæ illi debetur inferior est.

Quæ cum ita sint, expendite nunc, quæso, mecum, fratres, quale sit quod passim fieri videmus, nempe hanc tantam maiestatem ab hominibus contemni, leges eius perfringi, iura conculcari, beneficiorum eius obliuisci, nullamque maiestatis eius rationem haberi. Quid enim aliud tam multi mortales faciunt, quàm peccata peccatis, & scelera sceleribus addere ? Quotus enim quisque conditorem suum atque parentem super omnia diligit ? quis lethale peccatum super omnia derestatur ? quis diuinæ seueritatis iudicium metuit ? quis iustitiam vtilitati præfert ? quis virtutem magis, quàm pecuniam diligit ? quis diuinas leges omnibus vitæ commodis anteponit ? Quàm multos enim passim videre licet, qui pro rebus nihili, pro fœdis pecudum voluptatibus, pro leuissima iniuria vindicanda, aut exiguo lucro captando omnia diuina mandata prætergredi non verentur ? Quo fit, vt quem rebus omnibus anteferre deberent, rebus omnibus posteriorem habent. Quo quid esse indignius, quid iniustius, quid execrabilius potest ? Denique eò stuporis multi homines venerunt, vt nihil sit quod minus metuant, nihil cuius auctoritas minus apud eos valeat, nihil cuius offensionem minus pertimescant, nihil cuius gratiam & amicitiam minoris faciant : quando illam exigui lucelli aut cuiuscunque voluptatis causa, amittere non verentur. Hac in re, fratres, desunt animo verba, sensus deficit, mens stupet, intellectus hebescit, atq; omnes animæ & corporis vires planè flaccescunt, & in tantæ dignitatis consideratione horrent : ideoque quod satis dignè deplorare non possumus, mentibus vestris ponderandum atque cogitandum relinquamus.

Quisquis igitur tantū hoc nefas pro meritis detestatur, atq; huic tam magno iustitiæ debito satis facere cupit, tres illas iustitiæ partes quas propheticeis verbis initio proposuimus, implere studeat : nempe facere iudicium, diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo suo. Hac enim ratione perfectū consummatæ iustitiæ munus absoluimus, dum & nobis, & proximis, & omnium cōditori Domino, quod summo iure debetur, reddimus. Cum enim à nobis vt sollicitè cum Deo ambulemus Propheta exigit, hoc nimirum præcipit, vt magna cura & sollicitudine, quidquid auctori nostro debetur, exoluamus. Quid autem

autem ex his consequitur? Nimirum ut viuenda & expressa iustitiae imagine animis nostris hoc modo insculpta, pristina illam diuinæ bonitatis effigiem, qua conditionis nostræ initio donati atque informati sumus, referamus. Omnibus enim partibus corporis & animæ nostræ ad exemplar diuinæ legis conformatis, quæ alia in mentibus nostris imago, quàm diuina fulgebant. Quo deinde fiet, ut quemadmodum Dominus in sacra huius diei lectione Cæsareæ imaginis indicio quid Cæsari deberetur colligit: sic etiam ex diuinæ suæ imaginis effigie mentibus nostris impressa, facile nos ad eius sortem & regnum pertinere iudicet, ut eius videlicet hæreditatem cernamus, cuius imaginem retinemus. Si verò Cæsaris, hoc est (ut Bernardus ait) principis huius mundi imaginem gerimus, non dubium quin nos quoque ad eius sortem & regnum pertinere iudicet, ut cuius imaginem in vita retulimus, hoc est, cuius superbiam, inuidiam, fraudes, odia & mendacia sectari sumus, eius quoque supplicia perferamus. Superest igitur, fratres, ut quando hoc indicio causa nostra in extremo illo examine (quod unicuique statim à morte instat) excutienda est, toto studio in hanc vnã curam incumbamus, ut hac demonis imagine oblitterata, seruatoris nostri imaginem mentibus nostris imprimendam curemus. Quod quidem faciemus, si ad hanc iustitiæ normam, quam exposuimus, vitam nostram conformare studeamus: quatenus eam Dei similitudinem adepti, quæ est in hac vita per gratiam, ad illam tandem peruenire mereamur, quæ nos manet in futuro seculo per gloriam.

In eadem Dominica XXII. post Pentecosten concilio secunda, in qua post Euangelicæ lectionis explanationem, de quadruplici imagine differitur.

THE, cuius est imago hæc & superscriptio? Matth. 9.

Heb. 4.

AGNVM spei nostræ solarium illa Apostoli ad Hebræos verba præbent, Non habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris: tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Quid autem ex hoc sequatur, exponit protinus cum subdit: Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius, ut misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus cum auxilio opportuno, hoc est, ut opportuno tempore

tempore cum casus ita tulerit, nobis Dominus gratiæ suæ opem ferat. Hac igitur ratione infirmam hominum spem confirmare atque erigere Apostolus voluit, qua intelligeremus nunquam defuturam misericordiam in eo qui miseras nostras experimento didicisset. Verum enim est quod ab insigni illa Regina dictum celebratur:

non ignara mali miseri succurrere disco.

Itaque cum Saluator noster scientia diuina pariter & humana, hoc est naturali atque infusa humanæ vitæ incommoda plenissime cognosceret, non contentus hac duplici scientia, voluit etiam periculo & experimento suo mala nostra, hoc est incommoda vitæ nostræ scire, ut ita dæmum misericors fieret & fidelis pontifex. Quod autem Apostolus ait, Dominum fuisse per omnia tentatum, Esaias confirmat, cum eundem appellat virum dolum & scientem infirmitatem. Quis autem omnes dolorum eius atque laborum molestias verbis cõsequi possit? verissime enim in persona eius dictum est, Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea. Mitto nunc infantiaæ atque virilis ætatis labores, mitto vigiles in oratione noctes, mitto piissimas eius lachrymas, famem, sitim, paupertatem, & itinera pedibus confecta, propter quæ fatigatus ex itinere sedebat supra amaræ fontem, Mitto etiam quicquid iniuriarum, atque acerbissimorum dolorum in morte tulit, in vita etiam varios labores pertulit, variisque modis ab hostibus veritatis laceffitus fuit atque tentatus. Modò enim calumniis, modò conuitiis illum insectantes, modò falsa illi crimina impingentes, quod videlicet in Beelzebub principe dæmoniorum eiceret dæmonia, modò variis quæstionibus propositis illum ignorantiaæ conuincere studentes, sæpè etiam verba eius, sæpè opera obseruantes, an videlicet sabbatho curaret (quod apud illos ingens crimen erat) & quidem nunc aperto Marte, nunc oculis insidiis atque blanditiis ipsum illaqueare nitebantur. Itaque in hodierna sancti Euangelij lectione digna malitiæ suæ calumnia Dominum capere studuerunt, ut illum vel apud populum traducerent, vel apud Herodianos læsæ maiestatis reum agerent. Hanc igitur calumniam sanctus Euangelista Matthæus describit his verbis.

Esai a 53

Psal. 87.

Ioan. 4.

Luca 12.

I.

Abeunt es Pharisei consilium inierunt, ut caperent Iesum in sermone. Matth. 9.

Inter omnia desperatæ salutis argumenta illud præcipuum esse constat, cum æger adeò nihil adhibitis medicamentis iuuatur, ut etiam grauius ægrotet. Hoc idem in spiritualibus animarum morbis simili ratione contingit. Nemo enim periculo-

sius ægrotat, quàm qui remediis fit deterior. Quod in his præcipuè locum habet, qui cum vel à Deo, vel ab hominibus corripuntur, ad eò nihil proficiunt, vt aduersus corripientem actius infantiat. In quo autem isti periculo versentur, Salomon exponit cum ait: Viro, qui corripientem dura ceruice contemnit repentinus superueniet interitus, & eum sanitas non sequetur. Tales autem sunt ij, qui pertinaci voluntate in malo obfirmati sunt, de quibus scriptum est: Cor eius indurabitur tanquã lapis, & quasi maleatoris incus: quæ videlicet frequẽtibz ictibus contrusa, ad eò non emollitur, vt magis etiam obduretur. Tales verò erant Pharisei, qui Domino Salvatore grauissimos eorum morbos salutaris doctrinæ suæ medicamentis curare volente, ad eò non sanabantur, vt etiam aduersus pium medicum insanirent, & continuas illi insidias molirẽtur. Pluries namque malitiæ suæ machinis eius vitam petere & gloriam obscurare conati sunt. Sic tamen Dominus se in omnibus eorum calumniis gerebat, vt ipsius quidem gloria illustrior, eorũ verò malitia magis conspicua fieret. Nec tamen tot artibus frustra tentatis, finem sceleratis conatibus posuerunt. Qua in re à parente suo diabolo minimè degenerabant, qui ne multoties quidem victus & superatus defatigatur, nec laceßendi atque tentandi officium intermittit. Sic enim à Salvatore in deserto primo congressu superatus, iterum ac tertio nouis illum machinis aggressus est. Quo exemplo mouemur, fratres, vt nõquam post insignem aliquam victoriam aut solitudinem, aut arma deponamus: sed semper velut in acie stãtes, ad noua prælia expediti atque parati simus.

Athana
fius in vi-
ta B. An-
tonij. Hinc de magno illo Antonio post demones ab ipso profligatos Athanasius scribit, quòd nec Antonio vincendi securitatem dedit primus ille triumphus, nec diaboli semel fractæ defecere vires. Hoc igitur animo, hac mente Pharisei erant, qui ab eodem spiritu acti, parentis sui mores imitabantur. Toties enim à Domino superati, alias atque alias nocendi artes excogitabant. Itaque nũc *consilium inierunt, vt caperent Iesum in sermone.* Quia enim præclara eius opera accusare non poterãt, ad eius verba conuertuntur, in quibus facilius capi homines solent. Et quia populo Domini facta miranti illum inuisum facere desperabant (cuius metu sæpè manus ab illo abstinerunt) modo apud Reges & principes inuisum facere nitebantur, si eum ad hoc inducerent, vt tributa Cæsari soluenda esse negaret. Cõstat enim ex gentiliũ historiis Iudæam à Pompeio Magno fuisse Romanorum imperio additam. Quod is apud Lucanum inter præclara victoriarum suarum monumenta recenset. Ex eo igitur tempore

tempore Romanis tributa pendere Iudæi soliti erant. Quam rem tamè multi indignè ferebant, quòd populus Dei, qui Deo decimas offerebat, ethnicis principibus tributa soluere cogeteretur. Hinc in Actis Apostolorum legimus quendam Iudam Galilæum & alium nomine Theudam popularis seditionis auctores fuisse, quòd censum Cæsari dandum esse negarent, qui tamen capitali supplicio audaciæ suæ pœnas dederunt. In hoc igitur tantum vitæ discrimen Pharisei Dominum conicere nitentur. Ad hoc autem Herodianos, hoc est Herodis milites in huius criminis societatem associuerunt, partim vt Dominum conuictum ad vincula caperent, si tributa Cæsari pendenda esse negaret, partim vt illi huius criminis testes essent, cum Phariseorum testimonium propter susceptas publicè cum Domino inimicitias suspectum haberetur. His igitur insidiis callidissimè excogitatis, egregiam se victoriam de Domino adepturos spectabant. Sed tamen non est scientia, non est sapientia, non est *Prou. 21c* consilium contra Dominum, neque fieri poterat, vt incomprehensibile Dei verbum in verbo caperent.

Adeuntes ergo Pharisei Dominum, blandissimis illum verbis compellare cœperunt. *Magister, inquit, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo: non enim respicis personam hominum.* Hæc commendatio verissima erat, quæ tamen quoniam à fraudulento pectore manebat, erat perniciosissima. Venena enim mellita Domino propinare volebant. Molliti sunt (ait Propheta) sermones eius super oleum, & ipsi *Psa. 45.* sunt iacula. Idèmq; alibi de impio homine loquens: Tota, inquit, die iniustitiam cogitauit lingua tua, sicut nouacula *Psa. 51.* acuta fecisti dolum. Acuta quippe nouacula absque vilo doloris sensu leniter pilos capitis abscindit, atque in hunc modum prauorum hominum lingua suavi quadam blandiloquentia gladium in præcordia defigit. Sed nos apum more, quæ ex venenatis herbis veneno relicto, mella carpunt, ex his Phariseorum verbis fraudem in eorum pectore latentem relinquamus, & verborum veritatem quæ ipsi protulerunt, ad vitæ nostræ institutionem excutiamus.

Magister, aiit, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces. Rectè Magistrum appellant: quia verè magister noster vnus est Christus. Et verax item, imò ipsa veritas est, qui ait: Ego *Ioan. 14.* sum via, veritas & vita. Et *viam Dei in veritate doces.* Via Dei, diuinorum mandatorum obedientia & iustitia est. Dicitur autem via Dei, tum quia à Deo monstrata est, tum quia nos ad Dei foelicitatem & gloriam ducit. Huius autem viæ monstrator

& doctor Christus Dominus extitit : de quo Propheta dicit :
 & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ au-
 dicunt vocem post tergum monentis. Hæc est via, ambulate in
 ea, & non declinetis neque ad dexteram neque ad sinistram.
 Hanc autem viam sibi à Domino ostendi regias vias petebam,
 cum diceret : Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas
 tuas edoce me. Quales autem sint hæc viæ, Salomon exponit
 cum ait : Viæ eius viæ pulchræ, & omnes semitæ eius pacifi-
 cæ. Rectè viæ pulchræ: Quid enim iustitia pulchrius, quæ divi-
 næ formæ atque sanctitatis imaginem refert? Quæ verò maior
 pax, quam illa, quæ cum iustitia & sanctitate indissolubili vin-
 culo coniuncta est? Hoc enim vinculum eleganter Prophe-
 ta exposuit, cum iustitiam & pacem se mutuo osculatas fuisse
 ait: Nunquam enim iustitia sine pace & tranquillitate: nun-
 quam verò tranquillitas & vera pax sine iustitia comite atque
 parente inueniri potest. Est enim (vt Esais ait) opus iusti-
 tiæ pax, & cultus iustitiæ, silentium & securitas vsque in sem-
 piternum.

Sed quoniam hæc viæ nos ad sempiternam felicitatē ducunt,
 non alienum erit, quæ sint nobis ad hanc viam conficiendā ne-
 cessaria, paucis exponere. Tribus præcipuè rebus viatores in-
 digent, hoc est viatico, baculo & pera. Et quidem eius viæ, quæ
 in cælum ducit, viaticum (vt ex ipso nomine constat) sacratissi-
 ma Eucharistia est, qua ab hac vita in alteram demigrantibus
 porrigitur: quæ tamen in huius vitæ via inter tot hostes & per-
 cula gradientibus, non minus necessaria est, Alioqui metuenda
 nobis illa D. Bernardi comminatio est: Væ his qui vocantur ad
 opera fortium, & nō aluntur cibo fortium. Baculus verò ad hoc
 iter necessarius, Dominicis crucis memoria est. Baculo enim
 & infirmum corpus ne corruat, sustentamus & canes etiam ac
 feras, quæ nos in via impetunt, abigimus. Vtrumque autem
 nobis Dominicæ crucis memoria præstat: qua & spei nostræ
 infirmitatem eius meritis roboramus, & prauas dæmonis sug-
 gestionem atque latratus crucifixi Domini & vulnerum eius
 contemplatione profligamus. Pera autem quam hoc itinere
 gradientibus necessaria esse diximus, elemosyna & miseri-
 cordia est: de qua in Ecclesiastico legimus, Misericordia vitæ
 quasi sacculus cum ipso, gratiam hominis quasi pupillam con-
 seruabit. De huius virtutis laudibus cum multa ac penè innume-
 ra dici possint, solum Ioannis Baptistæ testimonium in me-
 dium proferam. Cum is enim aduersus mundi scelera non tam
 clamare, quam tonare ac fulminare cœpisset, genimina vi-

perarum sceleratos homines appellans, eisdemque inextinguibiliem gehennæ ignem incredibili acrimonia & verborum asperitate minitās, ad ipsum protinus omnes omnium ordinum homines perterriti accurrerūt: quid sibi factō opus esset in quirentes, quō tantam illam diuini numinis iram auerterent. Itaque turbæ illum interrogauerunt dicentes: Quid ergo faciemus? Habet autem non vulgarem emphasim illa vox, Ergo: Perinde enim est, ac si dicerent: Si iam (vt prædicas) omnis arbor, quæ non facit fructum bonum excindenda, & in sempiternum ignem coniicienda est: si palæ inextinguibili igne comburendæ, quid faciemus, quō hoc tantum incendium fugere valeamus? Hæc erat igitur populi interrogatio. Quid ad hæc Ioannes? Existimabit fortasse aliquis illum diuinorum mandatorum obedientiam, & laborum patientiam, ciborum abstinentiam, aut similes alias virtutum actiones illis commendaturum. Nihil horum dixit: quamuis nihil horum non necessarium ad salutem sit. Quid ergo ait? Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat. Quid autem hoc est, nisi quōd Ioannes egregium se Christi discipulum ostendit: quia videlicet idem in vtroque veritatis spiritus loquebatur. Vt enim cælestis ille magister in extremo iudicio prætermisissis aliarum virtutum actionibus, de solis misericordiz operibus ad ferendam sempiternæ vitæ vel mortis sententiam mentionem fecit: ita Ioannes inter tam multa virtutum officia, quæ sunt ad salutem necessaria, sola misericordiz opera commendauit: quod nullo modo vterque fecisset, nisi maximum ad hanc salutem momentum in his positum esset. Verisimè enim à Domino dictum est. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et, Date eleemosinam, & ecce omnia munda sunt vobis. Hæc est igitur illa pera, ille facilius ad hoc iter necessarius, qui ne in ipsa quidem morte nos deseret. Rectè enim D. Ambrosius. Non sunt, inquit, bona hominis quæ secum auferre non potest: sola misericordia comes est defunctorum.

Verum ex hoc loco digressi, quid Pharisæorum adulationi atque calumniæ Dominus responderit, videamus. Quid me inquit, tentatis hypocrita? Ostendete mihi numisma sensus. At illi obulerunt ei denarium. Quibus ille: cuius, inquit, est imago hæc & superscriptio? Dicunt ei: Casaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ sunt Casaris, Casari, & quæ sunt Dei, Deo. Hac breui responsione improborum ora obstruxit, nullamque eis calumniandi ansam reliquit: quando & principibus honorem habendum, & Deo debitum

debitum cultum & obsequium exhibendum esse docuit.

Cæterum si ex Cæsaris imagine nummo impressa Saluator Cæsari tribuum esse pendendum intulit, eodem certè iure nos ipsos reddendos Deo esse cõuicit: in quibus imago Dei elucet, ad quam conditi sumus, etiam si nos illam non rarò sceleribus nostris deformauerimus. Verè enim à Propheta dictum est: Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine. Quod cum ita sit, consequens profectò est, vt Deo, quod eius imagine insignitum est, reddere debeamus. nos igitur ipsos, hoc est corpus & animam, quæ ab illo manarunt, tota illi deuotione offeramus. Corpus autem offeremus, si illud hostiam sanctam, Deo placentem rationabili obsequio obtulerimus: si membra quæ olim seruebant iniquitati ad iniquitatem, modò seruiant iustitiæ in sanctificationem. Animam verò offeremus, si eius facultates & vires in illius obsequium expendamus: si intellectus noster in lege eius meditetur die ac nocte, si memoria nostra eius magnifica beneficia recolat: si voluntas spem, amorè, & felicitatè atq; opes omnes non in fluxis & interitibus huius vitæ rebus, sed in vno illo positas & constitutas habeat. Hac enim ratione homo ad imaginem Dei conditus, se totum illi in holocaustum offert, cuius intra se imaginem gestat. Hactenus de Euangelica lectione, nunc de multiplici imagine nostra differere incipiamus.

TRACTATIO THEMATIS.

II.

Sui ipsius cognitionem esse totius Christianæ Philosophiæ caput & fundamentum (sine qua nihil rectè neque sciri aut administrari potest) nemo est qui nesciat. De hac igitur cognitione hodie aspirante Domino sermo nobis instituendus est. Cæterum ne ab imaginis ratione (de qua in Euangelica lectione mentio fit) recedamus, de quadruplici hominis imagine nobis agendum erit. Primum quidem de ea ad quam homo initio conditionis suæ formatus est. Secundò de ea quam ipse sibi per peccatum impressit. Tertiò de ea quam vnigenitus Dei filius ad eam reformandam assumpsit. Quartò de ea ad quam homo reformari debet, vt ad pristinæ dignitatis formam reuocetur.

Vt primum igitur expediamus, meminisse oportet hominem in hoc à Deo conditum esse, vt eius beatitudinis & gloriæ particeps fieret. Qui finis adeò sublimis est, vt nihil eo dignius, atque excellentius cogitari possit. Vnde quamuis homo in ordine intellectualium creaturarum infimus sit & anima eius in hoc rerum ordine velut materia prima esse dicatur, tamè finis dignitas

Psal. 4.

Partitio.

dignitate atque præstantia nihilo ipsis etiam supremi ordinis angelis inferior est. Quia verò Dei opera perfecta sunt, sicut hominem ad hunc finem adeò sublimem creavit: ita iis donis ac virtutibus instruxit, quibus ad eum prouehi mereretur. Quae de causa illum Deus ad imaginem & similitudinem suam condidisse dicitur, ut similis esset in vita cui similis futurus erat in gloria, & imitaretur bonitatem cuius assecutus erat felicitatem, viueretque in hoc mundo tanquam filius Dei qui futurus erat in altero seculo hæres Dei. Aliter enim præposterum foret, si viueret in hoc seculo tanquam pecus, qui in altero victurus esset ut Deus, vitamq; imitaretur brutorum qui honorem postea percepturus esset Angelorum. Quod autem homo ad imaginem & similitudinem Dei conditus esse dicitur, Diuus Bernardus sic interpretatur, ut imago ad bona naturæ, similitudo ad bona gratiæ referatur. Est enim homo substantia intellectualis, immortalis, libera, & actionum suarum domina. Quibus in rebus Dei imaginem refert: ideoque dicitur ad imaginem Dei conditus. Ad similitudinem verò, quia innocens, sanctus, purus, & immaculatus à Deo conditus est, & in gratia constitutus. Est autem gratia quædam diuinæ similitudinis & sanctitatis participatio. Ut enim ferrum in ignemersum, ignis candorem, atque calorem suscipit: sic illo tempore per gratiam homo deiformis effectus est: atque ita utroque nomine perfectus, cum propter naturæ integritatem, tum propter gratiæ dignitatem. Quae de causa homo non iam vestigium, ut inferioris ordinis creaturæ, sed imago Dei merito appellabatur, adeò ut si quis illum in hoc felicissimo statu cerneret, velut in puro quodam speculo quandam diuinæ bonitatis effigiem cerneret. Hæc igitur est imago qua homo initio conditionis suæ, hoc est, ante peccati lapsum, decoratus atque ornatus fuit.

Bernard.

Simile

Nunc inspiciamus quam ipse sibi imaginem per peccatum impresserit. Cum igitur in hoc florentissimo statu homo esset à Deo constitutus, cum deberet tantæ felicitatis auctori subici, eique immortales agere gratias, serpentis antiqui suggestionem delusus, extulit se supra se: adeoque merito infra se deiectus est. Non contentus enim diuinam similitudinem qua donatus fuerat, aliam indebitè usurpare præsumpsit, quam videlicet fallax serpens illi promiserat dicens: Eritis sicut Dij scientes bonum & malum. Quam similitudinem non solum non est assecutus, sed eam etiam amisit qua fuerat decoratus. Iure enim amittere meruit quod sibi erat indultum qui contra ius fasque inuasit alienum. Atque ita factum est, ut qui conditus

Genes. 3.

Psal 48. erat ad similitudinem Dei, amissa hac diuina similitudine, similis fieret belluarum. Hinc regius vates, Homo, inquit, cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.

Quæretis autem qua potissimum ratione iumentis homo similis factus esse dicatur. Primum quidem inter hominem & bestiam hoc maximè interest, quòd homo qui rationale animal est (cuius summa dignitas in rationis dignitate atque principatu posita est) rationis lumine atque consilio vitam regere & moderari debet: bestia autem quæ rationis expertes sunt, non ratione & iudicio, quo carent, sed quodam naturæ impulsu atque appetitione ducuntur. Hoc igitur proprium bestiarum, illud hominum est. Quod cum ita sit inueniens tamen pleròsque homines sic cupiditatibus suis addictos, vt nihil omnino faciant duce & consule ratione, sed dignitatis suæ atque ingenitæ nobilitatis obliti, totos se cupiditatum suarum libidini tradant, illis obtemperant, illarum impetum sequantur, illasque tanquam certissimos vitæ duces, pecudum more amplectantur: quibus frustra ratio, frustra rationalis creaturæ dignitas tributa esse videtur. Quicquid enim ab eis cupiditas exigit, id illis protinus permittunt. Si cupiditas insurgit edendi, bibendi, ludendi, peierandi, detrahendi, rapiendi, male precandi, & maledicendi, in hæc omnia flagitia præcipientes ruunt: vt qui se totos tanquam vilissima quædam mancipia, huic turpissimo domino subdiderint. Tales igitur merito (quod ad rationem viuendi attinet) iumentis similes esse dicuntur: quia non ratione & consilio, sed affectibus & impetu cæco reguntur.

Simile.

Est & aliud, in quo iumentis similes esse perhibentur. Quem admodum enim iumenta, quæ vt ratione, ita spe alterius vitæ carent, nihil aliud nisi bona corporis, vt pastum, vt latibula, atque alia eiusdem generis, ad quæ sola nata sunt, captant: ita plerique homines adeò Dei sui que obliti, adeoq; terrenis opibus & voluptatibus addicti sunt, vt nihil neque de animæ suæ immortalitate, neque de futuræ vitæ felicitate cogitènt. Solam enim terram diligunt, terrena meditantur, terrenas opes ambiunt, & in hoc vno curas suas omnes, atque cogitationes infumunt. Hæc illos cura atque sollicitudo vigilantes, hæc etiam dormientes occupat: de his in foro, de his in templo agunt, atque his opibus felicitatem & suam & aliorum metiuntur: vtpote qui (vt Propheta dicit) oculos suos statuerunt declinare in terram. Quibus extrema illa infelicitas contingit: de qua Hierem. ait: Dñe, oēs qui te dereliquerunt, confundentur: recedentes à te in terra scribentur

Psal. 16.

Hier. 17.

bentur: quia dereliquerunt venam aquarum viuentium Dominum, quibus verbis aperte docuit huiusmodi homines celestem beatitudinem terrena, æternam temporaria, ac denique diuinam belluina emmutasse. Horum typum tenuisset Datan & Abyron, quos terra deuorauit, Origines declarat his verbis: An non, inquit, tibi videtur à terra deuorari ille, qui semper de terra cogitat, qui semper terrenos habet actus, qui de terra loquitur, de terra litigat, terrena desiderat, & omnem spem suam ponit in terra: qui ad cælum oculos non leuat, qui futura non cogitat, qui iudicium Dei non metuit, nec beata eius promissa desiderat: sed semper de præsentibus cogitat, & ad æterna nõ suspirat. Talem cum videris, dicito quia deuorauit eum terra. Hactenus Origines. Quia verò in terra est thesaurus noster, ibi etiam sunt omnia interiora & exteriora nostra, ibi intellectus, ibi voluntas, ibi memoria, ibi lingua, ibi oculi, ibi denique affectus omnes atque vota nostra collocata sunt. Eorundem etiam typum gerit mulier illa, quæ in Euangelio à dæmone oppressa, totos decem & octo annos curuatos corpore incedebat: neque vnquam hoc tam longo spatio cælum aspexerat. Mirum autem est dæmonem qui solum animarum nostrarum exitum querit, hoc morbi genere miseræ mulieris corpus sic depressisse. Quod enim is luctum ex hac corporis humani depressione captabat? Verum hac re Dñs voluit præcipuū dæmonis officium adubrari, cuius est mentes, quas obsidet, è cælo (vnde ipse decidit) deicere, & in terram ita mergere & sepelire, vt nunquam oculos in cælum tollant, neque se ad cælestem hæreditatem natos esse meminerint: sed totos se terrenarum rerum studio atque amori addicant. Non enim parum multos homines inuenies, quos si interroges: Heus, quæso, num aliquando ad te reuersus, tecum cogitare cœpisti quid de te tandem futurum sit? Num ita tecum aliquando philosophatus es: Homo sum, mortalis sum, Christianus sum, fidem habeo, spem habeo, iudicem habeo, qui mecum rationem initurus est, de verbo etiam otioso quaesiturus, qui piis regnum cælorum promittit, improbis verò gehennam minatur? Num igitur hisce de rebus aliquando tecum commentatus es? Plurimi sanè erunt qui respondeant: Ista ne per somnium quidem vnquam attigi. Omnis enim mea cura, & cogitatio de terra est: & planè ita viuo ac si alterius vitæ præmium aut supplicium ad me minimè pertineret. Quid igitur hoc aliud est, quam pecudes imitari, quæ ad solum pastum nate sunt? Merito ergo Propheta hominem, qui antè in summo honore conditus erat, iumentis insipientibus similem effectum esse

ait: Et de iumentis quidem nihil est quod mirari debeamus, non magis quam si corpora graua deorsum ferri cerneremus: hominē verò, cuius animus cęlestis est atque diuinus (qui præter ingenitam mentis nobilitatem, fidem quoque & spem diuinarum promissionum habeat) nihilo meliorē bestiis tot accessionibus fieri, verè deplorandum est.

En, fratres, quò per peccatum miserandus homo deuenit, & quorum similitudinē & imaginē induit, qui ad Dei imaginem & similitudinem factus est. Quò ergo magis potuit miser homo descendere, qui adeò sublimis ab auctore suo conditus? & fortassis hoc illud est, quod tacitè Dominus innuere voluit, cum posset eius lapsum quaerit: Adam vbi es? Quod perinde est ac si diceret, Vbi ego te collocaueram, & vbi tu te nunc posuistis, vbi eras, & vbi es? Eras Angelorum socius, eras mihi similis: eras in summo dignitatis ordine constitutus: nunc verò, comparatus es iumentis insipientibus, & similis factus es illis. Hic autem miserandus generis humani casus magnam non solum improbis, sed pijs etiam hominibus timoris materiam præbet. Si enim homo ille tot cęlestibus donis instructus & in eo statu collocatus, in quo neque caro, neque vllus carnis motus aduersus spiritum repugnabat, adeò fœdè corruit: quantum nos timere par est, qui impurissima carne septi, & in medio laqueorum, hoc est prauorum hominum cōsòrtio positi, sumus? quique demone etiam dormiente, assiduis tentationibus per singula penè momēta quatimur & infestamur? Quo ergo timore concuti? qua sollicitudine angī? quo affectu diuinam semper opem implorare debemus? vt manum infirmis porrigat? vt à nobis misericordiæ suæ oculos non dimoueat? vt serpētis antiqui potestatem transeat? vt que inexhausto prælio decertantibus, vires & auxilium largiatur? Hęc enim omnia, fratres, miserandus ille parentum casus à nobis exigit. Sed quoniam hæctenus de infelicis hominis lapsu atque deformatione per peccatum diximus: nunc ne quis desperatione frangatur, de eiusdem per Christum reformatione dicamus.

II.

Potuisset ergo supernus ille iudex lapsum atq; deformatum hominem sibi ipsi relinquere, quando is suo se vitio prodiderat. Noluit tamen iustitiæ seueritate qua poterat, sed summa vti misericordia, quam non debebat, vt erigeret immensa Dei pietas, quem diaboli prostrarat iniquitas. Et quāuis potuisset solo verbo lapsum erigere longè tamē dignius existimauit iustitiæ satis factione, quàm sola peccati remissione hominem liberare.

Quis

Quis autem hoc vel dignius, vel cōuenientius, vel cumulatius præstare, quàm cōditor ipse potuisset? Cōstat enim absolutissimam imaginē ab egregio artifice expressam, sed iniuria temporum aut casu aliquo deformatā, à nemine commodius pristino decori restitui posse, quàm ab eo qui eam antè formasset. Cū ergo Deus hominem ad imaginē & similitudinem suam effinxit, quis alius ei pristini decoris & pulchritudinis speciē, nisi idem ipse qui condidit reddere potuit: Ex tribus autē diuinis personis illa præcipuē hoc negotium suscepit, quæ & hominē ipsum condidit, & imaginis nomē inter eas obrinet. Christus autē Dominus imago Dei inuisibilis, & figura substantiæ eius & paternæ gloriæ splendor appellatur: quocirca ad illum præcipuē instaurandæ imaginis nostræ officium delegatum est, ut qui Dei imago erat, collapsam Dei imaginē ad similitudinem suam reformatet. Sed qua ratione hoc præstitit? Nimirum deformatam imaginem nostram in se suscipiens, imaginis suæ pulchritudinem in nobis instaurauit. Hinc Apostolus, *Misit, inquit, Deus filium suum in similitudinē carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum. Ideò autem Christum carnis peccati similitudinem suscepissē ait: non quia vllum in se peccati semen aut labem acceperit, sed quia caro eius purissima doloribus & pœnis quæ propter peccatum illata sunt, obnoxia erat. Ut enim si quis abscissas gestaret aures, latronis speciē referret, quamuis latro non esset: quoniam pœna hæc latronibus imposita est: ita caro pœnis atque doloribus obnoxia, peccati similitudinem gerit, quamuis à peccato immunis sit. Quid autem à summa illa maiestate atque innocentia magis alienum, quàm dolorum atque pœnarum (quæ propter peccatum inflictæ sunt) susceptio atque perpeßio: Verè enim à propheta dictum: Alienū opus eius peregrinū opus eius ab eo. Quid verò tantæ illi puritati magis peregrinum & alienum, quàm crucis supplicium? Quid tibi, Domine Iesu, cum mortis ignominia? quid tibi cū lachrymis meis: quid cū sputis & alapis: quid cum spinarū aculeis atq; verberibus? Quid tibi cum latronibus & suspēdio crucis, quod sceleratis hominibus constitutum est? Verè Domine, peregrinum, verè alienum opus hoc à maiestate tua non tamen alienum ab immensa charitate & misericordia tua. Hæc enim te adegit, ut dolores peccatis meis debitos in te susciperes, quo me ab illis plusquam paterna charitate liberares. Hæc enim ratione de peccato dānasti peccatū, cū in peccato inuenisti vnde peccatum deleres. Sicut enim ex viperæ veneno homines medicinam aduersus venenatum eiusdem morsum confice-*

*Smile.**Rom. 8.**Smile.**Esaiæ 28.**Smile.*

conficere solent: ita tu ex poenis quas peccatum importauit in mundum, antidotum uobis aduersus peccati venenum confecisti. Et quemadmodum sanctus Dauid Goliath Goliath gladio interfecit: ita tu à peccato arma accepisti, quibus peccatum extingueres. Simile quiddam de Banania viro fortissimo literarum sanctarum prædicant, qui gigantem interfecit gestantem in manu hastam. Itaque cum descendisset ad eum in virga, ut extorqueret hastam de manu gigantis, & interfecit eum hasta sua. Hæc planè gloriosissima victoria est, talemque esse decuit victoriam aduersus peccatum decertantis, ut videlicet à peccato ipso poenas acciperet, quas non debebat, ut huius tantæ humilitatis & patientiæ merito ac sacrificio nos à peccati debito Christus Dominus liberaret.

III.

Sed quid nostra refert quòd Christus peccatum è mundo sustulerit & cælestis gratiæ opes in illum contulerit, nisi nos huius tantæ gratiæ participes efficiamus? Quid igitur faciemus ne ab hac tanta gratia excludamur? Hoc planè Apostolus declarauit cum ait: Primus homo de terra terrenus, secundus homo de celo cælestis. Sicut ergo portauimus imaginem terreni: ita nunc portemus imaginem cælestis. Hæc autem imago quam portare iubemur, nullibi magis, quam in ligno crucis apparet. Quid enim in cruce vides? Video planè hominem summo odio peccata persequentem, summaque dilectione labores amplectentem. Video hominem tanta prædicatione bonitate, ut pro malis etiam hominibus seruandis, vitam in cruce profuderit. Video hominem tanta iustitia præcellentem, ut pro iniustis mori non dubitauerit. Quid enim aliud innocentis fontem ad mortem nisi peccata nostra impulerunt? Verè enim quisque nostrum dicere poterit: Ego te Domine in crucem adégi, ego pedes & manus tuas in ligno crucifixi: quia peccata mea crucis tibi supplicium pepererunt. Quid ergo aliud me facere par est, quam ut propter te ego peccata mea interimam? Quomodo enim ego vitam largiar, cui tu mortem intulisti? Quomodo illud diligam, quod tu tantoperè exhorruisti? Quomodo ego non disperdam gentes, quas tu mihi delere præcepisti? Et quoniam tu nullos propter me labores derectasti, precor, Domine, ut nullos ego pro te labores fugiam: nec ex illorum me numero esse permittas, quos Apostolus tuus crucis tuæ inimicos, & ventris sui cultores appellat, cuius se turpissimo famulatu tradiderunt. Hæc igitur omnia me docet illa crux, eademque à me qui crucifixum Dominum adoro, postulat. Quid enim à me aliud Christi crux

si crux, quàm peccatorum odium, & laborum amorem exigit? Hoc est igitur quod Apostolus à nobis requirit, cùm ait: Sicut ergo portauimus imaginem terreni: ita nunc portemus imaginem cælestis. Si quando tales fuimus, qualis ille vetus pater Adam, qui ob exiguam cibi voluptatem inobediens cõditori suo exitit, simus nunc vt nouus pater Christus, qui mori prius voluit, quàm Dei præcepta violare. Si quando fuimus vt ille, qui cùm homo esset, diuinitatis sibi gloriã & similitudinẽ vsurpare præsumpsit, simus vt hic, qui cùm in forma Dei esset, semetipsum exinaniuit formam serui propter nos accipiens. Si fuimus vt ille, qui ne vxorem suam, hoc est, delicias suas tristitia afficeret, Dei præceptum contempsit: simus vt iste, qui amantissimã carnem suam ad crucẽ obtulit, vt Dei mandatũ impleret. Quod si tantus hic obedientiæ labor difficilis nobis apparet, cælestis præmij magnitudinem ante oculos ponamus. Id autem est diuinæ similitudinis participatio iis proposita, qui crucifixi Domini sui similitudinem in hac vita gestant. Vnde Apostolus, Saluatorem, inquit, expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Hac igitur spe erecti, fratres, ad brauium supernæ vocationis per laborum patientiam, & diuinorũ mandatorum obedientiam alacri & prompto animo curramus vt illius tandem gloriæ, quæ strenuè decertantibus promissa est, participes effici mereamur.

Philip. 2.

Philip. 2.

Dominica XXII. Post pentecosten concio prima:
In qua lectio Euangelica, ac præcipuè verba thematis explanantur.

THE. *Confide, filia, fides tua te saluam fecit.* Matth. 9.

DVO in hodierna sancti Euangelij lectione insignia miracula S. Matthæens Euangelista describit: alterum, quò Dominus mulierem duodecim annis sanguinis fluxum patientem sanauit: alterum, quò mortuam puellam duodecim annos natam ad vitam reuocauit. Quæ quidem miracula mysterio non vacant. Puella namque mortua gentilem populum designat: qui (quod attinet ad diuini numinis cultum) mortuus erat vt pote qui lapidum atque lignorum superstitioni addictus, omni sensu & motu pietatis ac veræ religionis vt mortuus

Som. 3.
 mortuus carebat. Mulier verò sanguinis fluxum patiens, Iudæorum populum adumbrat, qui veri Dei cognitionem habens, fluxum tamen sanguinis patiebatur: hoc est, cupiditatum atque desideriorum suorum turbidos motus cohibere nolebat. Per legem quippe (vt Apostolus ait) cognitio peccati, non autem gratia ad cohibitionem peccati. Ad vtriusque ergo gentis salutem Dei filius in mundum venit, vt & gentilem populum ad vitam reuocaret, & Iudaicum cupiditati seruientem gratiæ suæ beneficio sanaret. Quod enim lex præstare non poterat, diuini Spiritus gratia præstitit. De vtroque ergo miraculo in præsentī concione dicturi, cælestem opem sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

mard.
 Loquente Iesu ad turbas, ecce Princeps vnus accessit, & adorabat eum dicens: Domine filia mea modo defuncta est: sed veni, impropone manum tuam super eam, & viuet. Marcus ait: hunc principem non solùm adorasse Dominum, sed etiam ad pedes eius prouolutum fuisse. Summum certè hoc reuerentiæ genus extitit. Et quidem Dominus (si externam faciem spectes) humilis personæ speciem atque habitum referebat, & populi opinione fabri filius putabatur, atque eo tempore à Ioannis discipulis & Phariseis accusabatur, quòd cum publicanis ac peccatoribus ederet, ac biberet: nihilominus tamen hic Synagogæ Princeps non in domo, aut in angulis sedentem, sed præsentē & spectante populo se pedibus eius prosternit, illumque adorat: quod genus reuerentiæ ne ipsis quidem mundi regibus atque imperatoribus exhibetur. Quid igitur hunc principem sic humiliavit, sic ad Christi pedes abiicit? Non dubium, quin extrema illa calamitas qua premebatur: qua si caruisset, nunquam se ad Christi pedes prostrauisset. Hic est, fratres, primus calamitatum fructus. Sunt & alij multi, quos breuiter commemorabo: vt calamitosi hominibus aliquid solatiij præbeam. Omnes quippe homines felicem & placidam vitam optamus, omnes item calamitates, vitæ molestias, & corporis morbos tanquam pestem atque perniciem fugimus. Quæ tamen omnia non minus animæ saluti conferunt, quàm corporis morbis medicorum pharmaca, quamuis acerba sint & amara. Quis est igitur primus calamitatum fructus? certè hic, quem modò in hoc Synagogæ principe animaduerrere potuistis: nempe humilitatis officium, dum se ad pedes pauperis Domini abiiciens, illum adorauit. Rectè enim & sapienter D. Bernardus humiliationē viam esse ad humilitatē docet. Vt enim studium ad sapientiam:

ita humiliatio ad humilitatem ducit. Quocirca quisquis ad humilitatem aspirat, humiliatiois viam recusare nō debet. Contra verò de diuitibus atque opulentis Propheta dicit: In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur, ideò tenuit eos superbia, operi sunt iniquitate & impietate sua. Vnde prudenter Apostolus diuitibus huius seculi præcipit, non sublime sapere: utpote qui intelligeret homines secundis rebus insolescere, afflictis humiliari, & cum Propheta diceret: Bonum mihi, quia humiliasti me. Præstat etiam hoc calamitatis afflictio, quòd non solum hominem humiliat, sed etiam mentem ad Deum eleuat, atque ad eius opem implorandam excitat. Vbi enim deest humanum auxilium, tum vel maximè homines ad diuina præsidia confugiunt. Cuius rei gratia Propheta ad Dominum clamat: Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. Contra verò ad diuites huius seculi Dominus ait: Vitam manus tuæ inuenisti, propterea non rogasti. Hinc per Oseam Dominus: In tribulatione, inquit, sua manè confurgent ad me: venite, & reuertamur ad Dominum: quia ipse cœpit, & sanabit nos, percutiet & curabit nos. Hoc item Principis huius exemplo discimus, qui nunquam fortasse Domini Saluatoris opem implorasset, nisi ad hoc illum filia morbus impulisset. Est & alius calamitatum fructus, nempe peccatorum remissio. Quod enim malum carnis indulgentia peperit, eiusdem carnis afflictio delet. Vnde est illud D. Greg. Caro nos læta traxit ad culpam, afflictio reducat ad veniam. Hęc aperte Ecclesiast. docet, cum ait: Pius & misericors est Dominus & remittit in die tribulationis peccata, & protector est omnibus exquirentibus se in veritate. Idem etiam sancta illa scœmina Sara Tobie iunioris vxor in oratione sua his verbis testatur: Benedictum est nomē tuum Deus patrum nostrorum, qui cum iratus fueris, misericordiam facis, & in tribulatione peccata dimittis his, qui innocant te. Hinc in Vitis Patrum legimus, vnum è septem illis fratribus, qui visendorum monachorū gratia Aegypti deserta paragrarunt, febribus grauitè vexatū à B. Ioanne Aegyptio sanitatē petentem, ab eo audiuisse, Rem tibi necessariam cupis abicere: vt enim corpora nitro abluuntur à sordibus: ita animæ à languoribus purificātur. Nec hoc solum præstat calamitatis afflictio, vt dissoluat præterita debita, sed etiam vt augeat merita, & maiora gratiæ incrementa largiatur: Apostolo restante, qui ait: Fidelis Deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis: sed faciet cū tentatione prouentum, vt possitis sustinere. Quod intelligēs idem Apostolus alibi, ait

Psal. 72.

1. Tim. 6.

Psal. 112.

Psal. 82.

Esaï. 57.

Osea 6.

Gregor. homil.

Eccles. 2.

1. Cor. 10.

2. Cor. 12.

bi, ait

bi, ait: Propter quod complaceam mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, & in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo. Cum enim infirmor, tunc fortior sum & potens, videlicet nouo diuinæ gratiæ subsidio atque solatio ad perferenda mala roboratus. Vnde idem alibi ait: Sicut abundat passiones Christi in nobis: ita & per Christum consolatio nostra. Supra hæc autem omnia præstat beneficium aliud magno opere expetendum tribulatio patienter lata. Est enim signum probatæ virtutis, atque signum etiam diuinæ prædestinationis. Quo nomine idem Apostolus primum quidem in Deo, deinde in Christo, ac postremo in tribulationibus se gloriari ait: res sanè mira in tribulatione post Deum & Christum gloriari. Nam in Deo gloriari, quod videlicet illum propitium atque fauentem habeas, iustissimum est: sic etiam in Christo eius filio, per quem accessum ad Patrem, à quo nobis bona omnia proueniunt habemus. At in tribulationibus gloriari, quas procul à se mortales cuncti ablegant, & nouum & mirum est.

Ecclesi. 2. Cur igitur in his, Paule, gloriaris? Quoniam, inquit tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio verò spem, spes autem nõ confundit. Quod igitur ait: patientia probationem, facillè ostendit eam esse probatæ virtutis indicium. Quod verò probationem spes ea consequatur, quæ non confundit, non obscure illam prædestinationis signum esse confirmat. Nec longè ab hac sententia Ecclesiasticus distat, cum ait: Omne quod tibi applicitum fuerit, accipe, & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe: quoniam in igne probatur aurum & argentum, homines verò receptibiles in camino humiliationis. Receptibiles verò vocat velleos, qui Deo grati sunt, vel qui à Deo ad vitam prædestinati in æterna illa patria recipiendi sunt. Quæ cum ita sint, quis non libenti animo calamitatum angustias perferat, quas tantorum bonorum causas esse intelligit? Si enim corporeæ salutis grãtia ferrum, & ignem, & amara pharmaca non solum patienter toleramus, sed etiam ardentem exquirimus, quid mirum si ob animæ nostræ sanitatem, quæ tantò patior est, longè minora incommoda simili patientia toleremus? Hæc nos principis huius calamitas, fratres, de calamitatum fructibus, quæ nobis omnibus impendent, dicere compulit. Si enim omnia quæ scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt, vt per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus: hoc in primis ad officium nostrum pertinet, vt his rationibus calamitosos homines ad huius vitæ incommoda æquo animo perferenda excitemus.

I.

Exoratus ergo Principis oratione Dominus, quamuis absēs salutem ægris, & vitam mortuis reddere potuisset, vt petenti tamen morem gereret, & infirmam eius fidem roboraret, cum eo proficiscitur magna populi caterua, quæ ibi aderat, illum comitante. Hoc in loco quæri meritò potest, cur Dominus huic principi corpoream præsentiam ad salutem filia reddendam flagitanti concessit, & cum eo perrexit, quam tamen Regulo simili ardore eandem petenti non modo non exhibuit, sed illum etiam grauius obiurgauit, dicens: Nisi signa & prodigia videritis, non crederis. Scio me hanc ipsam quæstionem in Euangelio de hoc Regulo proposuisse, causamque huius dissimilitudinis in tam simili negotio non tam in homines ipsos, quam in abdita Dei iudicia, diuinamque libertatem contulisse. Nunc autem in ipsis etiam personis nouam huius dissimilitudinis causam deprehendo. Regulus quippe ille simplicibus verbis Domini præsentiam postulauit: at hic princeps verbis etiam hanc tantam & cordis & corporis humilitatem adiecit, quam paulò antè vidistis. De huiusmodi autem oratione quæ humilitatis virtute commendatur, Propheta dicit: Respexit in orationem humilium, & non spreuit preces eorum. Ioan. 4.
 Hac ergo de causa nihil mirum, si Dominus se totum principis huius voluntati tradidit, & cum eo perrexit, & in via etiam in fide vacillantem confirmauit: qui tamen cum Regulo ire detrectauit, & acerba illum oratione corripuit. Psal. 101.

Cæterum dum pergir ad mortuam puellam suscitandam, mulier duodecim annis fluxu sanguinis laborans, quæ omnem substantiam suam in medicos erogauerat, nec quidquam profecerat, ab eo mirabili ratione sanata est. Hæc enim mulier partim celeberrima miraculorum Domini fama permota, partim etiam diuini spiritus beneficio illuminata, tantam de virtute & potentia Domini fidem conceperat, vt absque vlla mentis hesitatione intra se diceret: *Si tetigero tantum vestimentum eius salua ero.* Multa sunt, quæ in huius mulieris curatione philosophari licet. Cum enim corporum morbi quos Dominus depulit, spiritualium morborum imaginem gerant, quis animæ morbus per hunc sanguinis fluxum intelligatur quærendum est. Et quidem per hunc morbum quo sanguis ita à corpore dissoluitur, vt nullo medicamento aut arte retineri possit, eos intelligi arbitror, qui sic peccatis assueti sunt, vt diurna consuetudine in naturam quodammodo trāscentes, variorum desideriorum & cupiditatum fluxū pariātur, quas vix cohibere possunt. verò

Eccles. 18

verò sunt quidam, qui eò improbitatis deuenerunt, vt dicāt se non posse cupiditatibus suis imperare, easque rationis imperio cohibere. Hoc enim vel præcipuum inter bonos & malos discrimen est, quòd boni quidem illud Ecclesiastici præceptum sibi semper ante oculos ponunt: Post cōcupiscentias tuas ne eas, & à voluntate tua auertere. Boni enim viri (vt idem ait) staruūt cultrum gutturi suo, hoc est, cupiditatibus suis: vt pote qui in potestate habeāt animas suas. Contrà verò improbi huius præceptionis immemores, sopita ratione solo cupiditatum impetu ita rapiuntur, vt vix illis resistere queant. Transierunt quippe (vt Propheta dicit) in affectum cordis, quonia sic ab ingenua rationalis creaturæ nobilitate degenerarunt, vt pecudum ritu non rationis ductum, sed cupiditatis impulsū vbique sequantur. Cuius rei causam paucis explicabo. Scire igitur oportet, per bona opera cum in charitate fiunt, mentem hominis magis ac magis illuminari, & liberum arbitrium ac voluntatē promptiorem in dies ad virtutis officia reddi. Quod cum ita sit, consequens est, vt mala opera improborum mētibus tenebras obfundant, & voluntatis libertatem ad bona opera minuāt: atque demum fit, vt quo magis improbus homo vitis assuescit, hoc magis & intellectus eius ad diuina percipienda obscureretur, & voluntas tardior a diuinitatis opera efficiatur. Fateor tamen neque intellectum, neque liberum arbitrium quatenus animæ vires sunt, assiduitate peccandi ita obrui posse, vt vel totum rationis lumen extinguatur, vel liberum arbitrium penitus deleatur. Quamuis eò vsque improbitatis consuetudo deuenire possit, vt peruersi homines videātur sibi quodammodo ad peccandum cogi. Sic sæpè deprehendimus homines vsque adeò capitali odio & vindictæ cupiditate inflammatos, vt nullis rationibus, nullis persuasionibus, nullis diuini timoris minis vel suppliciiis ab his pōdio reuocari velint. Alios verò cernere licet vsque adeò impudico amore sauciatos, vt apertè fateantur se nullo modo hunc turpem animi motum à se excutere posse. Quibus si huius lethalis vulnensis salutaria medicamēta proponas, vt vel corpus ieiuniis macerent, vel opem Domini aduersus hanc pestem implorent, vel certè lasciuientem carnem verberibus conscindant, apertè fatebuntur se huiusmodi remediis adeò nihil proficere, vt interdum etiam maius sibi incendium diabolo adnitente patiantur, cum animaduertunt se ob dilecti corporis memoriā ab oēdān hoc supplicij genus perferre: Sūt rursus alij, qui viduarum, & pupillorum, aut cognatorum, aut suam aliorum bona fraudibus & iniquis litibus diripiunt: qui

ne propofita quidē ante oculos ignis eterni pœna, vllō modo imperare ſibi poſſint, vt huic iuſtitiaē debito ſatiſſaciant: atque ita demum in certiffimo damnationis ſtatu & viuunt, & vitam finiunt, neque illos tandiu in hoc crimine perſiſtētes ſtimulus conſcientiaē pungit, cum in hoc ſtatu ad tremēdum Domini corporis ſacramentum accedunt. Quid illos referam, qui iracundia morbo correpti, præcipites in maledicta omnia rapiuntur? Quid feminas commemorem, quæ & ſamulos & filias diſis omnibus atque dæmonibus perpetuò deuouēt: Quid illos item, qui conſuetudini iurandi ſic addicti ſunt, vt tot proferant iuramenta, quot verba? Sunt ruruſus alij, qui fluxum etiā oculorum patiuntur, qui videlicet ambulāt in viis cordis ſui & in intuitu oculorum ſuorum, dum effræuatus eorū animus concupiſcit quidquid oculis placet: Nōne igitur omnes iſti, qui cæco impetu præcipites in hæc flagitia rapiuntur, neq̄ vllis doctrinaē medicamentis ab hæc praua conſuetudine reuocantur, cupiditatum fluxum patiuntur; Hi ſunt autem, quos Dominus apud Hieremiam ſub meretricis impudentiſſimæ nomine caſtigat his verbis: *Leua, inquit, oculos tuos directum, & vide vbi nunc proſtrata ſis: hoc eſt, quo te genere flagitiorum non contaminaueris.*

Hierem. 3.

II.

Expoſuimus morbi huius vim atque rationem, nunc medicinam quæramus. Quam certè nulla humana vis, nulla ars præſtare poteſt: ſicut nec huius quidem feminæ morbum vlla potuit hominum medicina curare. Vera eſt enim maximeque tremenda illa D. Bernardi ſententia: Poſtquam aliquod vitium in conſuetudinem verſum eſt, niſi ineffabili diuinæ gratiæ miraculo ei non reſiſtitur.

Bernard.

Cæterum vt hæc mulier huius morbi periculum nobis indicauit: ita eadem remedium oſtendit. Quodnam illud eſt? *Si tetigero*, inquit, *veſtimentum eius, ſalua ero.* Sunt fateor multa ac varia huius morbi remedia: nullū tamē præſentius quam Chriſti veſtem tangere. Sed ea tamē fide, ea deuotione, ea reuerentia, ea fiducia, ea poſtremo religione qua hæc mulier illam tetigit. Quid eſt veſtis Chriſti? Ea nimirum qua ſacraſſimum corpus Chriſti tegitur. In ſacra enim hoſtia verum Chriſti corpus latet, in quod panis ſubſtantia verſa eſt: quod tamen cando te illo, hoc eſt panis imagine atq; ſpecie ita tegitur ac velatur, vt Propheticum illud dicere poſſimus: Verè tu es Deus abſconditus, Deus Iſrael Saluator. Inter mirabiles autem ſacramenti huius virtutes & effectus, præcipuè numeratur tomitis mitiga

Eſai. 4.

Bernard.

tio. A quo fomite omnes prauæ cupiditates tãquam fluxu sanguinis deriuantur: quæ tamen huius sacramenti virtute restinguuntur. Hinc D. Bern. ad monachos suos: Si quis, inquit, vestrum iracundiæ aut libidinis, aut inanis gloriæ turbidis moribus minus agitur atq; vexatur, gratias agat corpori & sanguini Domini, quoniam virtus sacramenti in eo operatur, quæ cupiditatum nostrarum fluxus reprimat & continet. Hoc igitur immedicabilis alioqui mali remedium, religiosa hæc mulier Dominicæ vestis contactu mysticè nos docuit.

Marc. 7.

At Dominus (vt Marcus Euangelista refert) *Quis, inquit, me tetigit?* Cui Petrus, *Præceptor, turbæ te comprimunt.* Et dicit: *Quis me tetigit?* Circumspiciens autem Dominus, *Tetigit me aliquis, inquit, Ego enim sensi de me virtutem exisse.* Quibus verbis Dominus apertè docuit, nequaquam se ab illis tãgi, qui solo corpore ipsum tangunt (quales hæc turbæ erant quæ Dominum sequebantur) ab illis autem verè & salutariter tangi, qui non corpore solum, sed spiritu atque pietate illum tangunt, etiam si solam vestis eius simbriam contingant. Expergiscimini ergo quicumque annua religione ad corpus Domini ex Ecclesiæ institutione sumendum acceditis. Vehementer enim metuendum est, multos horum Dominicum quidem corpus premere, non tangere. Ille enim tangere dicitur, qui eius virtutem participat, qui piè, qui religiose, qui reuerenter atque fidenter cum hac fœmina Dominicum corpus tangit. Cæteri verò quemadmodum turbæ hæc, premunt quidem Dominum, sed non tangunt: quia videlicet sacramentum recipiunt, non virtutem sacramenti.

Sed ais: Cùm fideles omnes per id temporis idem Domini corpus percipiant, & alij solum premant, alij verò piè & religiose contingant: qua coniectura colligere poterò, me non illud quidem pressisse, sed tetigisse? Hoc ipsum te eadem mulier exemplo suo declarabit. Ea namque vt vestè Domini contigit, sensit illicò sanguinis sui fontem exsiccatum fuisse. Vide ergo tu, an posteaquam Dominicum corpus tetigisti, solitus desideriorum & cupiditatum tuarum fluxus repressus fuerit. Vide an idem iracundiæ, libidinis, auaritiæ, maledicentiæ, & capitalis odij, effrænati atque rebelles impetus in te vt antea maneant. Vide, an in sensibus tuis idè fluxus atq; licètia quæ ante fuerat, perduret, si lingua tua sine vllò pudoris frëno quidquid in buccam venerit, loquitur: si aures tuæ sine vllò repagulo omnibus detractionum & turpitudinum verbis intentæ sunt. Si oculis tuis noxia & periculosa videndi & concupiscendi licentiam tribuis,

quis, si cor tuum cunctis impuris cogitationibus sine villo defectu patet, ac postremo si omnibus in rebus idem es, qui antea fueras, nec vllum animæ tuæ morbum sanasti, nullum peccati imperum colhibuisti: si hæc, inquam, omnia ita se habent, quis iam dubitare poterit, te corpus Dominicum pressisse, non tetigisse, ideoque nullam ab eo virtutem traxisse, sed magis in iudicium Dominicum corpus sumpsisse? Hinc in vitis Sactorum Monachorum legimus, quendam eximie sanctitatis senioremem sacre mensæ astaret, aliosque ad eam accedentes intuere, vidisse quosdam quidem verè Dominicum corpus sumere, quosdam verò pro illo carbones deuorare. Faxit Christus Dominus, ne multi in paschæ sollempnitate pro corpore Domini, huiusmodi carbones sumant, quorum postea incendio ardeant, Cuius autè piaculi sit, sacram Eucharistiã indignè sumere, Apostolus docet, cū eos ait, qui hoc audeant, reos esse corporis & sanguinis Domini. Ex quibus verbis sancti Doctores colligunt, eos in hac re execrandum Iudæorum facinus imitari, quoniã utrique (quamuis dissimili ratione) in corpus & sanguinem Domini peccant: illi quidem ipsum crudeliter effundendo, isti verò cœdè conspurcando, atque indignè sumendo.

III.

Addit autem huic narrationi Marcus Euangelistã, circumspiciente & quærente Domino, quis se tetigerit, mulierem hanc pauidam atque tementem ad ipsius genua procidisse, & quid esset factum exposuisse. Quasi enim furto salutis beneficium surripuisset, ita timere ac trepidare cœpit. O pia mulier, si tantam de virtute ac potestate Domini fidẽ concepisti, cur nõ similem de eius bonitate, misericordia, & benignitate fidẽ habes? Hic enim Dominus non minus pius & misericors, quàm potens ad sanandum est. Nec enim minor eius bonitas & misericordia, quàm potestas est. Credis illum salutem cõferre posse, crede etiam libentissimè velle. Ne timeas, ne trepides, quasi illum offenderis, sed gaude quòd eius benignitati beneficiendĩ materiã præbueris. Ad hoc enim è cælo venit in terram, ad hoc humanitatis nostræ vestem induit, vt homines omnium bonorum atque diuitiarum suarũ participes faceret, Deniq; ob hoc ipsum per vicos & castella obambulat benefaciendo & sanando omnes oppressos à diabolo. Verè enim languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Quid ergo times? quid pauida trepidas? plus ille salutem tuã, quam tu ipsa, desiderat: plus ille tua sanitate, quàm tu ipsa, gaudet. Te enim amor tuus, te cupiditas tua salutẽ desiderare cõpellit: illius verò immensa

bonitas, infinita charitas, & incomprehensa misericordia salutem omnibus dare desiderat. Ipse enim qui sanitatem corpori tuo præstitit, menti tuæ fidei lumen infundit, teque non solum à corporis, sed ab infidelitatis etiam morbo clementer eripuit.

Greg.

Sed hæc tamen in re, fratres, illam D. Gregorij sententiam animaduertere licet: nempe bonarum mentium esse, ubi timere culpam, ubi culpa non sit. Hoc enim inter pios & improbos discrimen est, quòd improbi etiam cum praua opera edunt, nihil timent, & interdum etiam lætantur, cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis: pii verò etiam cum pietatis opera faciunt, timere solent, ne fortè opus Domini desidiose aut negligenter fecerint, aut quòd iustum erat, minus iuste fuerint executi. Vnde

Prov. 1.

Iob. 9.

de sanctus ille Iob, Verebar, inquit, omnia opera mea, sciens quòd non parceres delinquenti. Idemque rursus: Et cum inuocantem, inquit, exaudierit me, non puto quòd audierit vocem meam. Vnde meritò Guericus Abbas: vtinam, inquit,

Guericus.

fratres, cum nos humilitatem haberemus in peccatis nostris, quam sancti habuerunt in virtutibus suis.

Itaque pius Dominus metum piæ mulieri adimit, blâdissimo eam filia nomine compellans: *Confide*, inquit, *filia: pater tua te saluam fecit*. Credidisti enim te solo vestis meæ contactu salutem esse cõsecuturam: tetigisti, & salutem assecuta es: Quis in loco animaduertere licet, fratres, diuinâ munera atque dona pro fidei mensura hominibus impartiti. Hinc D. Cyprianus.

Cyprianus.

Epist. ad donatum: Quantum, inquit, vas fidei capacis afferimus, tantum gratiæ inundantis haurimus. Dei enim misericordia velut inexhaustus quidam bonorum omnium fons est: quo plus hauriet, qui capacius fidei vas ad illum affert. Itaque illa Domini promissio: Omnis locus, quæ calcauerit pes vestis

Deut. 11.

vester erit, de huiusmodi fide quæ hanc aded amplâ de diuinâ misericordia fiduciam cõcipit, intelligenda est. Sed operæ præmium erit, hoc ipsum exemplis illustrare. Ad hoc autè triplicem vobis fidem ante oculos ponam nempe huius Principis, cuius filiam Dominus ad vitâ reuocauit, & huius item piæ mulieris, atque Centurionis: Princeps credidit Dominum sacre manus sui contactu salutem ac vitam filia redditurum. At hæc pia mulier longius in fide progressa, solo Dominicæ vestis contactu salutem se esse adepturam credidit. Altius tamen in hac ipsa fide Centurio quamuis gentilis processerat: qui sine Dominicæ manus

Matth. 8.

aut vestis cõtractu solo iussu & imperio salutem ægrotanti seruo credidit posse reddi. Cuius fidem Saluator demiratus, sequenti se turbæ dixit: Amen dico vobis, non inueni tantam fidem

in Israel. His tribus exemplis, fratres, vim fidei admirabilem intelligere poteritis: quæ tantum à Deo impetrat, quantum fidei, quantum que de immensa eius bonitate sibi pollicetur. Quam rem his exemplis animaduertere licet. Quamuis enim Dominus solo voluntatis nutu atque imperio hæc omnia mala depellere potuisset: ut tamen hanc fidei virtutem ostenderet, ita depulit, ut quisque petentium credidit. Principi namque salutem filia: manus suæ contactu petenti, eo modo salutem contulit, quo ipse petebat: in alieri autem sacra: vestis contactu quam solam ad sanitatē sufficere credebat, sanitatem dedit. Ceteriurioni verò qui neutrum exigebat sed solū Dñi imperium requirebat, solo imperio ægrotanti seruo sospitatē contulit.

His igitur exemplis admoniti fratres, in quouis morbo, aut tentatione aut calamitate ad opem Domini confugiamus, amplissimum fidei finem ante illum expandentes. Hoc enim is à nobis exigit, cum per Prophetam dicit. Dilata os tuum, & implebo illud. Pro mensura quippe fidei atque spei, munera sua fidelibus donat. Quod intelligens idem Propheta Dominum precatur dicens: fiat misericordia tua Domine super nos, quemadmodum sperauimus in te. Huic tamen spei, fratres, pietas & iustitia copulanda est, sicut idem Propheta monet, cum ait: Sacrificate sacrificium iustitiæ, & sperate in Domino. Hæc autem spes iustitia suffulta, certissimus impetranda: misericordiae obſes est. Cuius rei fideiussorem se Ecclesiastes proponit, cum ait: Respicite filij nationes, quis sperauit in Domino, & confusus est: aut quis permansit in mandatis eius, & derelictus ab eo est. Idemque paulò antè: Crede Deo, & recuperabit te, & dirige viam tuam, & spera in illum. Viam igitur nostram antè omnia dirigere studeamus, & fidei atque spei finem quantum poterimus expandamus, certi de immensa Domini benignitate, nunquam frustra nos in eo spem nostram collocaturos.

Sed ad historię finem veniamus. Cū Dominus in principis domū deuenisset, turbamq. lamentantē & tumultuantē compescuisset, solūmq. Petrū, Ioannem, atq. Iacobum dilectissimos discipulos, & parētes insuper puellę secū ingredi permisisset, ad iacentis cadauer accedens, apprehensa eius manu ait: Thabita cumi, hoc est, puella surge: O mira diuinę potentię virtus: ad hanc vnā vocem subito excitata puella, aperiens oculos, parentes qui aderāt summo stupore simul atque gaudio compleuit. At Dominus edito hoc insigni miraculo, ut Marcus refert, vehemēter parētibus præcepit, ut nemo id sciret. Quo in loco

inquisitione dignum est, cur Dominus hoc illis silentium indixerit, qui tamen miraculum curatæ mulieris quod latebat, in publicum prodidit. Certè vt hoc exemplo bona opera nostra atque diuina munera aliquando quidem prædicanda, aliquando verò silentio tegenda esse doceret. Prædicanda quidem sunt, vbi hoc vel proximorū vtilitas, vel diuinæ gloriæ ratio postulat. Sic Paulus dona quæ à Deo perceperat, & labores quos Euangelicæ prædicationis gratia pertulerat, longa oratione in posteriora ad Corinth. epist. describit: quod hoc ad eorū fidem corroborandam, & pseudo Apostolorum perfidiam deprimendam maximè cōducebat. Sic etiam Dominus sanate mulieris beneficium publicari voluit, vt nutatem principis fidem hoc insigni miraculo confirmaret. At in altero miraculo, cum tam acriter parentibus silentiū imponebat, non sibi, sed nobis vtiq. prospiciebat, qui ob naturæ lapsæ infirmitatem inanis gloriæ morbo vehementer laboramus. Vt autem quantum pestis hæc pijs hominibus metuenda sit ostendam, memorabile exemplum B. Apollonij, quod in Vitis Patrum refertur, hoc in loco artexere libet. Hic igitur sanctus vir quindecim annos natus ad eremum perrexit, cumq; ibi quadraginta annis religiosissimè Deo vacasset, vocem Dei ad se delatam audiuit: Apolloni, per te perdis sapientiam sapientiū in Aegypto, & intellectu prudentiū reprobo. Perdes autē mihi & eos qui inter ipsos sunt sapientes Babylonis, & omnem cultum demoniorū subrues. Perge ergo nūc in Aegyptum, generabis enim mihi populum perfectum, & amulatorem operum bonorum. At ille respondens ait: Auferā me Domine iactantiam: ne fortè elatus super fratres meos, cadam ab omnibus bonis tuis. Respōdet ad eū rursus diuina vox: Mitte manum tuam ad ceruices tuas, & quod comprehenderis constringe, & sub arena obrue. At ille sine mora iniecta manu seruicibus apprehendit quasi paruulum quēdam Aethiopem, quem continuo submersit sub arena clamantem: Ego sum superbiae dæmō, post hoc autē vox ad eum facta est: Perge nunc: omnia enim quæcunq; à Deo poposceris, impetrabis. Hoc igitur exemplo, fratres, vehemēter nobis ab omni superbia, inani gloria, arrogantia, atque iactantia caueamus: vt his mōstris supereratis, humilitatis virtutem, quæ aliarum omnium radix & custos est, adipiscentes, & huius piæ mulieris fidem, religionem, atque reuerentiam imitantes, perfectam animæ salutem, cupiditatū interitū, ac tandem cælestis vitæ gloriam consequamur.

AD LECTOREM.

NON erit autem alienum ab hac Euangelij le-
 ctione insigne quoddam miraculum commemo-
 rare, quod Euseb. Cesariensis Eccles. histor. lib. 7 cap.
 24. narrat his verbis: Opera prætiū arbitror historia
 hoc loco citare, qua digna plane videtur, quam me-
 moria ad posteritatem commendemus. Mulierem
 illam sanguinis profluvio afflictatam, quam sancto-
 rum euangeliorum testimonio à Seruatore nostro mor-
 bi remediū inuenisse cognouimus, ex ea ciuitate, quā
 Phœnises Paneada vocāt, oriundam, illiusque domū
 ibi ostendi & admirabilia quedā Seruatoris in eam
 beneficij monimenta & quasi trophæa ad hoc tēpus du-
 rare memorāt. pro foribus enim domus illius, aeneam
 mulieris effigiem genibus flexis, & manibus instar
 supplicatis, in anteriore partē extēsis, super editum la-
 pidē collocatam: huic è regione, viri erectam imaginē
 ex eadem materia conflatā, vestitu ad talos dimisso
 decēter ornatā: & manū mulieri porigentē. Ad cuius
 pedes in ipsa basi peregrinā quandā & inusitatā her-
 ba speciem nasci: quā quidē ubi ad aenei vestitus fim-
 briā excreuit, morbis cuiusque generi, medicadi vint
 & facultatē habere. Hanc statuā, effigiem Iesu expri-
 mere dicūt: quam ad nostrā vsque etatē manentem,
 ipsi ad eam ciuitatem profecti, oculis cernebamus.
 Hactenus Eusebius.

In Eadem Dominica XXIII. post Pentecostem concio secunda: in qua post Euangelicæ lectionis enarrationem, primum de virtute spei atque fiducia in Deum, deinde de his quæ nos ad huius fiducia firmicatem retinendam adiuvant, differitur.

T H E. *confide filia fides tua te saluam fecit.*

Matth. 9.

N hodierna S. Euangelij lectione mira fidei virtus atque fiducia aperte monstratur. Duo quippe miracula quæ in ea referuntur, huius fidei merito atque virtute patrata sunt. Quocirca, ne ab Euangelicæ lectionis proposito recedamus, de huiusmodi fide atque eius comite fiducia hodie nobis differendum est. Scitis hæc duo nomina hoc nostro seculo quibusdã fidelium non perinde grata esse, vt olim fuerunt. Sicut enim pretiosos aliquos cibos, vbi carnis ore fœdatis sunt, fastidite solemus: ita cùm infelices ætatis nostræ hæretici rabido ore hæc duo sacra nomina conspurcauerint, & ad sacrilega figmenta sua detorserint, horret quodammodo animus has virtutes attingere, easque fidelium mentibus commendare. Verùm quoniam fides Christianæ religionis fundamentum, fiducia verò incomparabilis Christianæ vitæ thesaurus est (quo & misericordiam Domini impetramus, & tranquillam ac placidam vitam sine vllâ inani formidine per illam Deo protegẽte ducimus) nullo modo committendum est, vt propter hæreticorum calumnias, has tantas virtutes sua laude fraudemus. Itaque ab hæreticorum scopulis orationis nostræ nauiculam declinãtes, inestimabiles harum virtutum opes (quatenus breui sermone comprehendi possunt) vobis antè oculos proponemus si prius tamen Euangelicam lectionem, quæ huius argumenti fundamentum est, explicauerimus. Quod vt piè & religiosè præstare possimus, caelestem opem sacratissimæ Virginis intercessione suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Loquente Iesu ad turbas, ecce Princeps vnus accessit, & adorabat eum dicens: Domine filia mea modo defuncta est sed veni impone manum tuam super eam & viuet. Defunctam quidem filiam Dominus inuenit, quam suscitauit: quæ tamen (vt Marcus ait) in extremo agone mortis erat, cùm eius pater opem Domini postulauit.

postulauit. Dum autem piissimus Dominus patrem sequitur alterius miraculi edendi oblata illi occasio est. Mulier enim que duodecim annis sanguinis fluxum patiebatur, omnem que ut idem Marcus ait, substantiam suam in medicos frustra erogauerat, in eo grauius post tot medicamenta egrotabat, ad caelestem medicum fidei praesidio instructa & illuminata confugit. Itaque prudens mulier, ubi humanum sibi videt defuisse auxilium, ad caelestem opem confugit. Quo minus mirandum est, fratres, si quos Dominus ad se trahere cupit, variis in seculo calamitatibus exagitari permittit, ut ab ipso seculo vexari atque repulsi, ad auctorem salutis, & vnicum malorum omnium perfugium redeant. Saepè enim accidere videmus, ut qui naufragium faciunt, fluctibus ipsis quibus alij intereunt, ad tuta littora impellantur: ea que res illis saluti sit, que aliis interitum affert. Hoc igitur multis in vita frequenter accidit, quos variarum calamitatum fluctus ad Deum ire compellunt, in quo vno salutem & pacem, & tranquillitatem inueniunt, quam nunquam in seculo repererunt: ac tum demum malis suis eruditi sapere incipiunt, cum re ipsa fallacem mundi spem, & inania promissa cognoscunt. Cum autem & mundus amatores suos à se repellat atque deludat, & amator omnium Dominus eos ad se blanditiis & veris promissis aduocet, dubitat S. Eucherius Episcopus, utra res magis nos ad pietatem mouere debeat an mala & incommoda, quibus in hoc mundo premimur, an bona quibus nos ad se diuina benignitas vocat. Illa enim nos à se variis calamitatibus & incommodis abigunt: haec autem nos ad se castissimis deliciis atque fauoribus alliciunt. Itaque animaduerrere licet nobiles feminas, que viuentibus viris se totas eorum amori atque obsequio addixerant, illis solum placere, illis inseruire, illorum nutui obtemperare summo studio curantes, ubi illis viduatae sunt, totum illum amorem atque studium ad caelestis Sponsi cultum & amorem transtulisse. Quod sanctam Marcellam nobilem Romanam D. Hieron fecisse in quadam epistola refert, quae marito duobus que filiis orbata, ad pedes Christi prouoluta, dixit: Expeditius tibi, Domine, seruitura sum, quia tanto me onere liberasti. Idem que de Paula femina sanctissima in eius epitaphio sic refert: Postquam vir eius mortuus est, ita eum planxit, ut prope ipsa moreretur: & ita se conuertit ad Domini seruitutem, ut mortem eius videretur optasse. Hac igitur de causa frequenter Dominus quos ad se trahere vult, his incommodis premi sinit: vitam quippe luctuosam ac tristem humanus animus naturam ipsam horret. Vnde illud à Rhetoribus dictum, Nihil lachryma citius arescere

Marc. 9.

Eucher.
in Epist.

Hieron.
in Epist.

Idem.

Quo

Quo fit, ut humanus animus sine aliqua aut iucunditatis aut suauitatis illecebra diu subsistere non possit. Ideo nihil mirum, si nobilis vidua, cui nec per leges quidem mundi externa aliqua iucunditate frui licet, ad summum illum veræ ac solidæ iucunditatis fontem se conuertat, ut in eo deprehendat id quod sibi mundus interdicit. Sic igitur fit (quod paulò antè diximus) ut ipsi nos calamitatum fluctus ad fidam littoris stationem appellere faciant. Quam rem æmorrhoidis huius exemplo discimus, quæ à medicis desperata, atque omni humana ope destituta, ad veræ salutis auctorem fidei lumine instructa confugit. Fama enim mirabilium operum Domini excitata, atque lucè diu ni Spiritus illuminata (nec enim externa miracula sine hoc interno lumine fidem patiunt) intra se dicebat: *Si tetigero tantum vestimentum eius, salua ero. Accessit ergo reuò* (videlicet conspectum Domini verita) *ut, & que simbriam vestimenti eius & repente sanata est.*

Cæterum Dominus, qui pium mulieris furtum placidissimè tulit, miraculum quod patratum erat, latere noluit. Itaque conspiciens ait: *quis me tetigit? Cui Petrus: Præceptor* (inquit) *turbæ te comprimunt, & dicis, Quis me tetigit? Cui Dominus: Tetigit me aliquis, ego enim sensi de me virtutem exisse.* Ab illa ergo femina, quæ piè, humiliter ac fidenter solam vestis eius simbriam tetigit, se tactum fuisse ait, non ab illis qui corpore tantum, non etiam mente atque spiritu ipsum comprimebant. Quo exemplo (ut alia prætermittamus quæ in superiori concione diximus) hoc etiam aliud colligere possumus, quod Apostolus ait: In Ecclesia malo quinque verba sensu meo loqui, quam decem millia verborum

1. Cor. 14.

Esai. 29.

Amos 5.

in lingua. Hoc enim quod Apostolus de Prophetiæ atque linguarum donis intellexit, non incommodè ad præcandi rationem transferre possumus. Quisquis enim precibus suis hac fide & reuerentiâ, hac humilitate atque fiducia (quibus hæc femina instructa erat) diuinæ misericordiæ viscera pulsat, verè Dominum tangit, eiusque in se spiritum & virtutem trahit? illi verò qui siue Clerici siue laici sint, qui magnum Psalmorum aliarumque precatio-nū numerum veluti pensum quoddam sine vlla animi attentione exoluunt, ore quidè Domino benedicentes, corde autem percirculos & plateas dedita opera vagantes, premunt quidè illi Dominum, nō autè tangunt, quia solo corpore, nō etiã spiritu tangunt: ideoque virtutem & gratiã ab eo minimè percipiunt.

De his namque per Prophetã Dominus dicit: Populus hic labiis me honorat, cor autè eorum longè est à me Et alibi idem: Aufer, inquit, à me tumultum carminum tuorum, & cantica liræ

uæ non audiam. Oris igitur sine mente clamorem Dominus
 & unumultum carminū vocat. Tales ergo orationes Dominus non
 exaudit, qui tamē ad Moſem sine vocis ſtrepitu, ore cordis pre-
 cantem ait: Quid clamas ad me? Ideoq̄ue Saluator in Euange-
 lio orandi modum diſcipulis præſcribens, Orantes, inquit, noli- *Exod. 14.*
 te multum loqui, ſicut Ethnici faciunt. Putant enim quòd in *Matth. 6.*
 multiloquio ſuo exaudiantur. Quibus verbis illos notauit, qui
 humano more deluſi, ſolūm orationum numerum ſine men-
 te computantes, à Deo ſe exaudiri putant. Hoc enim Domi-
 nus innuit, cū ait: Putant eim quòd in multiloquio ſuo
 exaudiantur. Nemo tamen exiſtmet his verbis longam oratio-
 nem damnari, cū & ipſe pernoctaret in oratione Dei, & ſan-
 ctiffimi quique viri tandiu frequenter orabant, vt diem crebrò
 cum nocte iungerent. Quin & ſancta illa Sara Tobix iunioris
 vxor, triduo in oratione perfeueras, Domini miſericordiã con-
 ſecuta eſt. Mon enim hoc in loco lōga orationis ſpatia, ſed ina-
 nis Ethnicorum fiducia reprehenditur. Neq̄. verò quiſquã exi-
 ſtmet hac doctrina eam orationē accuſari, quæ præſcriptis ver-
 bis atque ore Dñi laudat. Quis enim adeò deſipiat, vt hoc dā-
 nare audeat, quod Eccleſia in tēplis omnib⁹, quodq̄. ſancti om-
 nes ab origine mundi, quodq̄. Sanctus ſanctorū Dominus non
 ſemel in vita factitauit. Sed eos iure reprehendimus, qui ſolo
 ſtrepitu labiorū contenti, ſine vlla mente atque reuerētia ſacra
 verba proferunt. Qui enim ſic orant, etiam ſi plurimas preces
 fundant, comprimunt illi quidem vt hæc turba Dominum, ſed
 non tangunt. Ideoq̄ue non modò eius gratiam nō promeren-
 tur, ſed eius etiam poteſtatem ac maiestatē offendunt. Quan-
 uis enim (vt Cardinalis Caietan⁹ ait), non ſemper orare tenea *Caietan.*
 mur, niſi cū hoc neceſſitatis occaſio poſtulat, tamē cū ſponte *in homil.*
 orare volumus, meminiffe debemus, nos cū Deo loqui, quem
 attentè ac reuerenter alloqui tenemur. Quòd ſi ſocordia & ne-
 gligētia noſtra nō facimus, neglecti officij atq̄. debitæ reueren-
 tiæ rei ſumus. Quid igitur ſuper eſt, fratres? nempe illud Apo-
 ſtoli, Orabo ſpiritu, orabo & mente: ꝑſallam ſpiritu, ꝑſallam & *1. Cor. 1.*
 mēte: hoc eſt, cū Deo ꝑſallimus, nō auiū ritu, ſed hominū mo-
 re ꝑſallamus, & cū verbis Dñi miſericordiã deprecamur, id ver-
 ſemus in corde, quod ore proferimus: nec alterū ab altero diſi-
 deat, dū ore verſamus diuina, corde autē humana tractamus.
 Sic enim fiet, vt ſeminæ huius exēplo Dominū ſpiritu magis
 quā corpore tāgentes, virtutis eius participes effici mereamur.
 Cæterū ad eorum ſolatiū, qui dum piè atque religioſè
 orare proponunt, mens ipſa ex inſita naturæ fragilitate huc &
 illuc

illuc sine consensu vagatur, hoc adiciendū puto, nempe quodd horum oratio vsque adeò ingrata Deo non sit, vt etiam merito suo & impetrandi vi non careat. Hoc enim à prima illa animi destinatione habet, quæ nisi consensu nostro reuocetur, piæ orationis fructum atque meritum retinet.

I.

Cùm ergo (vt ad historie seriem redeamus religiosa mulier piū illud furtum nequaquam Dominum latere perpexisset, magno timore perculsa, quod factum fuerat in omnium conspectu humiliter propalauit. Cui Dominus blandè leniterque respondens, perceptæ salutis beneficium illius fidei attribuit, dicens: Confide, filia, fides tua te saluam fecit.

Cùm ergo Dominus in Principis domum deuenisset, & lamentantem ac tumultuatē familiam compescuisset, nō permisit quenquam secum intrare, nisi tres amantissimos discipulos, Petrum, Iacobum, & Ioannem, patrēmq. & matrem puellæ, apprehensa que defunctæ manu, *Puella*, inquit, *sorge*. Quæ immensa huius diuini verbi virtute sic à morte ad vitam reuocata est, quasi à somno excitata fuisset, Parentibus verò hoc tanto miraculo attonitis huius operis silentiū indixit, atq. vt puellam alato cibo reficerent, præcepit. Quid igitur? An non satis ab hoc erat sine Domini admonitu sollicita parētum cura? Erat sanè: Verū tamen admonitio ratione atque mysterio non vacat. Primum enim stupefactis parentibus ostendere hoc indicio voluit puellam, quā mortuam lugebant, verè à morte fuisse excitatā. Nam & discipuli qui tot miracula Domini inspexerant, cū illum à mortuis excitatum viderunt, phantasma aut spiritum esse credebant. Quibus Dominus carnem suā palpandam præbuit, Adhuc autē illis non credentibus, & mirantibus, prægaudio dixit: *Habetis hic aliquid quod manducetur: &c.* Sicut igitur hoc indicio Dominus veram corporis sui resurrectionē discipulis approbavit: ita nunc puellæ parentes tātō miraculo stupefactos, veræ resurrectionis certiores efficere voluit. Sunt enim quædam opera adeò miranda, vt vix credantur, etiā cū videntur, aut à fide dignissimis narrantur. Sic enim S. Patriarcha Iacob filiis ab Aegypto regressis, & vitam atq. dignitatem filij Iosephi testificantibus, tamen non credebat.

Genes. 45.

Sed aliud in his Domini verbis sublimius mysterium latere puto. Cū enim Dominus suscitæ puellæ cibū tribuere præcipit, nos vtique admonet, vt posteaquā per confessionis sacramentum à spirituali animæ morte fuerimus excitati, percepta vitā salutarī Eucharistiæ cibo alendam atq. sustentandam curemu

curemus. Hæc enim duo sacramenta (vt alia prætermittamus) Saluator instituit: quorū alterum mortuorum, alterum viuorum est. Confessionis enim sacramentum, quod verè mortifera peccata remittit (dicente Domino, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis) mortuas sæpè in peccato animas ad vitā reuocat. Quam quidem vitam hic diuinus cibus nutrit, alit, atq. roborat dum eam per gratiam quam confert, à peccati morte præseruat. Hic est enim cibus, de quo Dominus per Prophetā dicit: Quod est bonum eius, aut quid pulchrum eius, nisi frumentum electorum, & vinum germinans virgines? Quæ cum ita sint, facile erit diuinare, fratres, cur tot animas in peccato mortuas passim cernere liceat. Vt enim alias huius tanti mali causas prætereamus, hæc præcipua causa esse videtur, quòd homines hoc Angelorū pane non reficiantur & roborentur. Olim quidem initio nascentis Ecclesiæ fideles hoc cælesti cibo refecti atque roborati, non modò diuinæ legis iugum libentissimè portabant, sed horrenda etiā supplicia ne diuinas leges violarent, infracto animo perferebāt. Vndè verò hæc tanta infirmitas nostra, nisi quòd tādium ab hoc cælesti pane abstinemus. Hic enim panis cor hominis confirmat: hic inuictū robur animo præstat: hic labentes animi vires reficit: hic spiritali suauitate mentem recreans, terrena omnia fastidire, & cælestia appetere facit. Hoc est igitur quod cælestis magister docere nos voluit. cum suscitatae puellæ dari cibum præcepit. Hactenus de Euāgelica lectione, nunc sententiam verbis thematis comprehendam exutere incipiamus.

Iaii. 20

Zachar. 9

TRACTATIO THEMATIS.

II.

conside filia, fides tua te salu asecu. Diximus paulò antè fratres, incomparabile in hisce Domini verbis latere thesaurum, quo vita nostra fide, spe, ac diuinæ miserationis fiducia munita in hoc mortali corpore tot periculis & miseris obnoxio sub ymbra alarum Domini incolumis & tuta manet. Et quid è hoc in loco non de mortua fide agimus, sed de ea, quæ per dilectionem operatur, quæque non solùm e charitate informatur, sed etiam clarissimis Spiritus sancti donis, ac præcipuè intellectus & sapientiæ dono perficitur & illuminatur, quoniam altero fidei mysteria penetrat, altero mirabilem eorundem suauitatem atque saporem degustat.

Hæc igitur fides his donis instructa & illuminata, vt omnium aliarum virtutum radix & fundamentum est: ita fiduciæ virtutem & naturam & nomine sibi coniunctam, præcipuè parit. Vt

enim fidei atque fiducia nomen: ita utriusque vis atque natura
 coniuncta est. Est autem fiducia (ut D. Thom. ait) spes roborata
 ex aliqua firma opinione procedens. Itaque S. Doctor non sen-
 tit illam esse virtutem à spei virtute distinctam, sed modum
 esse spei, cui ea robur addit inuictum. Ideoque Apostolus fidu-
 ciam cum spe coniungit, cum ait: Nos sumus Christi domus, si
 fiduciam & gloriam spei vsque ad finem firmam retineamus.
 Nec minus spes fidei quam fiducia coniuncta est. Hinc D. Ber-
 nard. Germana fidei & spei cognatio est, ut quod illa futurum
 credit, hæc sibi incipiat sperare futurum. Dicit ergo fides: Para-
 ta sunt magna & inexcogitabilia bona à Deo fidelibus suis. Di-
 cit spes: Mihi illa seruantur. Hanc autem utriusque virtutis
 huius cognationem non obscure exponit Apostolus cum ait:
 Deus autem spei repleat vos omni gaudio & pace in credendo
 ut abundetis in spe & virtute Spiritus sancti. Illa enim inextingui-
 atque inflammata fides fiduciam & spem viuam parit, & in ea
 nos abundare facit. Hanc porro fiduciam cum ad humana
 præsidia refertur, ex aliqua firma opinione oriri, idem Doctor
 affirmat. Cæterum fiducia quæ ad diuina præsidia refertur,
 diuinæ promissioni, quæ quauis demonstratione certior at-
 que firmior est, innititur. Spes igitur huiusmodi fiducia confir-
 mata, mirabiles in anima iusti fructus parit, è quibus duos tan-
 tum hoc in loco referamus. Primum enim spes hæc efficacissi-
 mum instrumentum est ad opem & misericordiam Domini
 impetrandam. Ad cuius rei fidem nõ vnum aut alterum locum,
 sed omnes penè Dauidicos hymnos offerre possem. Vix enim
 vllus reperietur, qui non virtutis huius fructus, laudes, &
 exempla contineat. In te, inquit, sperauerunt Patres nostri, spe-
 rauerunt, & liberaisti eos: ad te clamauerunt, & salui facti sunt.
 in te sperauerunt, & non sunt confusi. Et iterum, Expectans ex-
 pectavi Dominum, & intendit mihi, & exaudiuit preces meas,
 & eduxit me de lacu miseræ, & de luto fæcis, & statuit supra pe-
 tram pedes meos, & cætera quæ sequuntur: quæ omnia mirabi-
 les huius virtutis fructus & effectus declarât. Quid verò Esaias
 quam multis modis hanc virtutem commendat? Ecce (ait) Deus
 noster iste, expectauimus eum, & saluauit nos, iste Dominus, sus-
 tinuimus eum, exultabimus, & lætabimur in saluari eius. Idem-
 que alio in loco pios omnes inducit cum Deo loquētes: Serua-
 bis pacem, Domine, pacem quia in te sperauimus. Hæc autem
 tanta spei virtus non ad mortuam & informem, sed ad viuam
 pertinet, quã Christus Dominus (ut Petrus Apostolus ait) resur-
 rectione sua nobis contulit. Hæc illa spes est, quæ (ut Paulus

22. q. 129.
 art. 6. ad
 3.

Hebr. 3.

Bernard.

Psal. 21.

Psal. 39.

Esai. 23.

1. Petr. 11.

ait) non confundit, hoc est, quæ nunquam frustra & inaniter sperat. Hæc illa spes, quæ nunquam à conspectu Domini vacua recedit, eodem pollicente atque dicente: *Quidquid orantes petitis, credite, quia accipietis, & fiet vobis.* Quo i loco Dominus non solum fidem eam commēdat, quæ Deum omnipotentem & benignum esse credit (qua nemo fidelium quamlibet improbus sit, caret) sed etiam fiducia de eius misericordia, in qua spei robor cōstitutum esse diximus. Sicut igitur charitas principium est merendi: ita hæc spes radix & fundamentum est impetrandi. Nullum in charitate bonum opus edimus, in quo non mereamur: nihil rursus nobis salutare huiusmodi spe fulti à Deo petimus, quod non impetremus, etiamsi ab eo vt montes transferat postulemus. Quod Greg. Turonensem Episcopum, Eucherio referēte, precibus suis à Domino impetrasse legimus, vt commodum fabricæ cuiusdam templi locum daret. Neque verò hoc aut mirum, aut incredibile videri debet: quoniam (vt sapienter Episcopus Abulensis ait nunquam homo sanus certissimam hanc spem atque fiduciam de diuina voluntate concipiet, nisi diuino ad hoc spiritu actus fuerit & excitatus. Nunquam autem hic Spiritus veritatis, mentem hominis ad hoc certissimè seprandū instigabit, nisi id etiā præstare velit, cuius illi spem atque fidem inspirat. Ex hoc igitur tam illustri Domini Saluatoris testimonio, & cæteris quæ hactenus à nobis inducta sunt, hoc sanè colligimus, vt ad precadum accessuri, hac spe atque fiducia diuinæ miserationis preces nostras muniendas curemus. Sic enim fiet, vt nunquam vacui ab oratione recedamus. Hic igitur, fratres, primus ac maximus spei fructus est.

Roma. 5.

Marc. 11.

Eucher.

Abulen.

Est & alter non minus suspiciendus, quod videlicet hæc eadē spes cælesti fiducia roborata (qualē hactenus descripsimus) incredibile homini pio tranquillitatē & pacē ab omni terrore immunem præstat. Quia enim hæc spes Dominū ad se trahit, qui (vt ait Propheta) protector est omnium sperantium in se: idcirco nihil habet pius homo, cur trepidare debeat, si hanc spem in Deo fixam & cōstitutam habeat. Quisquis igitur huius virtutis merito Deum sibi protectorem, tutorem, & salutis auctorem fecit, cur trepidare, cur angi, cur nimia solitudine cōtabescere debeat, cum talem intra se patronū & curatorem habeat! Quæ illum iactura torquere, quæ inopia sollicitū reddere, quæ humana potētia labefactare, quæ persecutio perterrere, quæ hominum vel infamia vel iniuria de statu deicere queat, cum omnipotentem intra se salutis viadicem habeat, qui persequentibus obii-

Psalm. 17

stere, mala in bonū vertere, inopiā leuare potest, omniaq̄. tandem electorum suorū saluti deseruire: & in bonū cooperari. facit? Omnem (inquit Petrus) sollicitudinem vestram proicientes in eum, quoniā ipsi cura est de vobis. O aurea verba, o magna promissa cunctis mundi opibus auteferēda! Quid onim formidare, cur sollicitus esse debeat, qui cum Propheta dicere potest, Ego autem mēdicus sum & pauper, Dominus sollicitus est mei, hoc est, pro me sollicitam curam gerit? Cur ego sollicitus esse debeam, cum pro me omnipotens Deus sollicitus sit? Quid autē ex hoc sequitur, nisi placidissima pax atque tranquillitas. Spes enim non minus timori, quā desperationi aduersatur: pulso autē inani timore, vera atq; firma securitas pacis & tranquillitatis indiuidua comes & amica consequitur. Si ergo ad hanc tranquillitatem & pacem omnium mortalium vota atque desideria aspirant, quantus spei huius thesaurus est, quā nos ad hanc tantam felicitatem prouehit atque perducit?

III.

Si quis autem quærat, cur Dominus tantum virtuti spei tribuat, cui nihil minus quā seipsum donat, ad hoc respondemus, hac virtute præcipuē Dominum honorari, Honorem autem illi exhibet, quisquis ei sacrificium laudis offert. Sic enim ait: Sacrificium laudis honorificabit me. Laudamus verò Dominum aliquando quidem verbis, cum eius misericordiam, & veritatem, cæterasque eius virtutes prædicamus, aliquando verò non tam verbis, quā rebus ipsis, atque piis actionibus has eius laudes tacendo commendamus. Verbi gratia. Quisquis hac eius promissione fidei mente concepta (qui dat pauperi, nunquam egebit) seipsum spoliat, vt pauperes vestiatur, sibi que panem subtrahit, vt esurientes alat, hic non verbis, sed piis operibus Domini misericordiam & veritatem commendat, cum hac Domini promissione fretus, quamuis seipsum spoliet, nihil sibi defuturum credit. Hoc autem laudis genus multò præstantius & magnificentius priori illo esse, hoc exemplo commonstrabo. Dupliciter potest pharmacopola, quam ipse composuit tiriacam commendare, aut cum pluribus eam & magnificis verbis, aut cum se à vipera morderi, & in tumorem conuerti sinens, adhibito hoc medicamento sanitatem recipit. Hoc igitur in loco quis non videt, longe magis medicinam opere ipso, quā verbis commendari. Ad hunc ergo modum lōgè dignius Dei virtutes attollit, quisquis eius misericordia & veritate fretus, in apertum se periculum conicit, quā qui voce tenus has eius laudes & virtutes decantat.

I. Pet. 5.

Psal. 49.

Simile.

rat. Inde adeo fit, vt multo magis spes atq; fiducia, quam quæuis magnifica verba, illum & honoret & laudet. Cum autē Dominus dicat: *Qui glorificauerit me, glorificabo eum*: mirum non est, si illos ipse singulari quadam ratione glorificet, qui ipsum hac singulari ratione sanctificent. Quod quidem non obscure Dominus significauit, cum Moyse & Aaroni vitio vertit, quod ipsum ad aquas contradictionis non sanctificauerint: quia videlicet non vsque adeo plenam & perfectam fiduciam de eius paterna cura & providentia eo tempore habuerunt. Si igitur qui Deo diffidit, Deum non sanctificat: ergo quisquis illi fidit, ipsum planè honorat atque sanctificat: ideoque multis ab eo donis cumularur & honoratur. Sed quid mirum, si amator hominum Deus illius fidei inirentes & ad illius opem confugientes, tuendos atque seruandos suscipiat, cum hucusque etiā fides hominum peringat? Hoc enim inimicis inimici interdū præstare solent. Inimicus enim inimicum in aliquo periculo constitutum ad se confugientem recipit, illumque ab inuadētibus tuetur, nihil interim de veteris inimicitie contentione remittens quod quidem minime faceret, nisi hoc ipsum honoris maximi loco duceret. Qualè ergo se amator omnium Dominus sibi confidentibus atque opem suam implorantibus exhibebit. Hic igitur tantus honor, quem Deo exhibet qui spem omnem suam in illius fide & misericordia reponit, in causa est, vt se illi Dominus atque opes suas conferat, ipsumque in omni calamitate tuendum atque iuuandum suscipiat. Hoc est igitur, fratres, quod nos ad virtutis huius amorem vehementer excitare debet.

1. Reg. 2.

Simile.

IIII.

Sed est tamen aliud, quod maiorem nobis virtutis huius cupiditatem inuinciat, nempe diuinæ offensionis timor, si de eius ope & misericordia vel paululum diffidamus. Quam rem exemplo Moyse & Aaron, cuius paulò superius mentionem fecimus, intelligere licet: qui quoniam populo ad aquas contradictionis sitiente, non nihil de diuinæ providentiæ cura propter perfidiam populi hæsitauerunt, in huius dilidentie poenam ab ingressu promissæ terræ prohibiti sunt. Quare sic idem Moses ait: *Itatusque est Dominus contra me propter sermones vestros, & iurauit, vt non transirem Iordanem, nec ingrederer terram optimam quam daturus est vobis, Ecce maior in hac humo: non transibo Iordanem; vos transibitis & possidebitis terram egregiam. Quam quidem poenam iureiuratio firmatam amicissimus Dei Moses, qui facie ad faciem cum Deo loqueba-*

Deut. 4.

Deut. 3.

tur, nullis precibus reuocare potuit. Quod quidem ipse significauit his verbis: Precatusque sum Dominum in tempore illo dicens, Domine Deus tu cœpisti ostendere seruo tuo magnitudinem tuam, manumque fortissimā: neque enim est alius Deus vel in cœlo, vel in terra, qui possit facere opera tua: & comparari fortitudini tuæ. Transibo igitur, & videbo terrā hanc optimam trans Iordanem, & montem istum egregium, & libanum. Iratusque est Dominus mihi propter vos, nec exaudiuit me; sed dixit mihi, Sufficit tibi, nequaquā ultra loquaris de hac re ad me. Ascende cacumen Phasge & oculos tuos circūfer ad Occidentem, & ad Aquilonem, Austrumque & Orientem, & aspice: nec enim transibis Iordanem istum. Hactenus verba Moysi: quibus intelligere licet, quam grauius & molestè Dominus ferat vel paululum de immensa bonitate & prouidentia sua hæsitare. Quam viri sancti hæitationem atque nutationem duplicata scilicet percussio designauit. Nec enim prior, sed posterior à petra aquas elicuit.

Quæ à me hactenus dicta sunt, fratres, magnum vobis virtutis huius amorem & cupiditatem iniicere potuerūt: quæ habitata tot fructus parit, neglecta verò tantā diuini numinis ostensionem continet. Verum scire oportet virtutis huius assequendæ non minorem forsasse difficultatem, quàm utilitatem esse. Sic enim natura comparatum esse videmus, vt quæ sunt in rebus præstantissima, sint etiam ad assequendum difficillima. Quod in hac virtute deprehendimus: quæ vt præstantissima, ita etiam rarissima est. Itaque animaduertere licet, multos homines pietatem sectantes, variisque virtutum opibus, hoc est, abstinentia, patientia, & misericordiæ atque eleemosynæ operibus ornatos, qui tamē vbi noua aliqua calamitas impenderet, animum despondent, affliguntur, anguntur, spirituque pusillanimitatis absorbentur, neque deficientem animum diuinæ misericordiam, & prouidentiam spe fulciunt, atque sustentant: quod non leue infirmæ spei atque fiduciæ argumentum est. Quod tamen frequenter nec aduertimus, nec delictum esse iudicamus, nec in sacramento confessionis huius delicti mentionem facimus: cum tamen hac animi consternatione aduersus diuinam misericordiam, bonitatem, fidem, atque paternam prouidentiam delinquamus: cui debitum honorem negamus, cum hoc modo deficimus. An non piissimum patrem filius offenderet, qui tristis semper & mœrens incederet, quod dubitaret an necessaria sibi ad vitæ vsum præbere veller, cum maximo posset? Hoc ergo peccati genere communem illum piorum parentem

pa. ntem offerdit, quisquis praesidium ab illo calamitate aliqua circumuentus non sperat. Talem igitur pater ipse pia in crepatione per prophetam castigat his verbis: Et nunc quare morore contraheris? Nunquid Rex non est tibi, aut consiliarius tuus perit, quia comprehendit te dolor, vt parturientem? Regis enim est subditos fidei suae commissos virtute tueri: consiliarij vero ratione & consilio iuuare. Cum ergo & regem adeo potentem & consiliarium adeo prudentem habeas; cur, quae so, morore contraheris? His ergo verbis nos Dominus omnem immodicam curam & sollicitudinem atque tristitiam spe misericordiae, & paternae prouidentiae suae ab animo excutere vult. Hoc autem modo labantem animum atque penè deficientem regius vates confirmabat cum diceret: Quare tristis est anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi salutare vultus mei, & Deus meus. Rursumque pro eo quod nos legimus. Dum auxiliaretur cor meum, in petra exaltasti me. Diuus Hieronymus ex haebreo vertit; Cum triste fuerit cor meum, cum fortis eleuabitur aduersum me, tueris ductor meus: fuisti spes mea, turris fortitudinis à facie inimici. Spes igitur, fratres, in pressuris; & calamitibus vim suam maximè exerit atque declarat, dum inanes metus atque sollicitudines ab animo pellit. Vt enim perfecta charitas (teste Ioanne) foras mittit timorem: ita perfecta spes inanes formidines, & anxias curas ab animo discutit. Hinc Propheta, Ecce, inquit, Deus Saluator meus, fiducialiter agam, & non timebo. Quisquis igitur immodico timore fluctuat & an- gatur, nondum fiducialiter agit.

Cum igitur tanta sit virtutis huius dignitas, utilitas, atque necessitas, existimo vos omnes magnopere, qua ratione eam à seipso valeatis, desiderare. Ad hoc breuiter pro temporis angustia respondemus, orationem, quae ex intimis praecordiis ad Dominum funditur, praecipuum instrumentum esse, quo haec pulcherrima virtus à Domino impetratur. Sicut enim caetera Dei bona, ita hoc etiam flagranti & indefessa oratione consequimur, Deinde oratio nostra bonorum operum meritis vacua esse non debet, cum spes ipsa (vt Theologi docet) ex meritis & gratia pendeat. Hinc Apostolus, Qui, inquit, bene ministrauerint, gradum bonum acquirēt, & multam fiduciam in se habebunt, quae est in Christo Iesu, Ex quibus Apostoli verbis constat, quod enim homo fidelius Deo ministrat, hoc confidentius eius misericordiam postulat. Inter caetera autem virtutum opera ti-

mor Domini præcipue copulatus est, dicente Ptophera: Beneplacitum est Domino super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordia eius. Hac enim ratione spei a laxitate timor temperat, & timoris pusillanimitatem spes corrigit & erigit. Est enim pulcherrima atque saluberrima harum duarum virtutum copula. Peccata vero ante omnia capitali odio detestanda, atque modis omnibus fugienda sunt. Hac naque animum ad divina præsidia, & spem in Deum adurgere conatem, velut ex alto deiciunt atque pessundat. Id adeo verum est, ut quamuis iuctuosa peccatorum recordatio salutaris & necessaria sit, eo tamen tempore, quo labentem animum in spem atollere volumus, ab ea super sedendum sit. Quocirca sicut ij qui flumen transmittunt, admoneri solent, ne aquas rapido impetu currètes aspiciant, sed oculos aliò deflectant: ita us præcipiendum est, ut relicta per id temporis peccatorum consideratione, in ea magis oculos conuertant, quæ illorum spem erigere atq. fulcire possint.

Quæ sunt autem illa? Primum quidè immensa Dei pietas & misericordia est. Deinde inexhausta seruatoris nostri merita quæ nobis ipse superno Patri offerenda contulit. His adde diuinarum promissionum veritatem, quibus salutarem operam & misericordiam suppliciter & fidenter ad eam confugentibus promittit: quam pro se Regius vares proponebat, cum hanc misericordiam postulans adiecit: *Ut iustificeris in sermonibus tuis & vincas cum iudicaris.* Postremo in præterita diuinæ benignitatis beneficia oculos conuertere debemus, ut ex præteritis non sperare discamus. Sic enim sancti Patres olim spem suam in Deo fulciebant. Hinc in libr. Machab. legimus, Machabæus autem confidebat semper, cum omni spe, auxilium sibi à Deo adfuturum, & hortabatur suos ne formidarent ad aduentum naroum, sed in mente haberent adiutoria sibi facta de cælo, & nunc sperarent ab omnipotente, sibi victoriam adfuturam. Videtis ergo, fratres, animosum ducem præteritorum beneficiorum commemoratione suam & militum suorum fiduciam alere atque fulcire.

Itaque fratres, cum spes vestra ob meritorum infirmitatem nutare cœperit, continuo ad hæc ipsa, quæ breuiter perstrinximus, mentis oculos atollite, quibus vacillantem atque labentem spem vestram fulcire & sustentare possitis: ut sit tandem huius virtutis merito, & ab instantibus periculis liberari, & diuis beneficiis affici, & cælestis gratiæ incrementa promereri, & cælestem tandem gloriam aspirante Domino consequi valeatis.

Dominica Vigesima Quatta post Pentecostem concio prima: in qua primum causæ redduntur cur generale iudicium futurum sit: deinde antecedentia illius signa declarantur.

THE. *Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi neque fite* Matth. 24.

Vamuis innumera sint diuinę iustitię opera, quibus Deus immane odium, quo peccatum proficitur ostendit, ita tamen celeberrima numerantur. Quorum duo iam præcesserunt, tertium verò futuro tempori reseruatur. Et primi quidem fuit generale diluuium, quo Deus vniuersum mundum à se recens conditum, aquarum inundatione deleuit: neque quicquam ex eo superesse voluit, nisi quod vna intra se arca cõcludere potuit. Secundum verò fuit, Hierosolymitanę ciuitatis atque Iudæę vastatio, in qua insignis illa ciuitas simul cum templo flammis exusta, & solo æquata est: & infinita penè hominum multitudo ferro, fame & peste extincta fuit: Hoc igitur secundũ diuinę iustitię opus quadagesimo anno post ascensum Domini in cælum in iadignissimæ necis eius vltionem editum fuit. Superest tertium iustitię opus, quod in extremo iudicio futurum speramus, in quo omnium seculorum causæ examinadæ, & vel sempiternę fœlicitatis, vel sempiternę vltionis in omnes homines sententia ferenda. Prætermisso autem primo illo diuinę iudicię opere, de duobus sequentibus, altero quidem præterito, altero verò futuro deq; signis vtrunq; antecedentibus in hodierna sancti Euangelij lectione Dominus disserit. Quia enim vastatio illa Hierosolymitana velut vmbra quædã & imago futuri iudicię extitit, similiaq; ferè signa vtriusq; excidij referuntur, ideò de vtroq; simul Dominus agit. Huius verò doctrinæ tradendæ hæc occasio fuit. Cum Dominus è tẽplõ egrederetur, accesserunt discipuli eius, vt ostenderent ei ædificationes templi. Quibus Dñs futurorũ præscijs ait, Videtis hæc oĩa? amẽ dico vobis nõ relinquetur hic lapis super lapidẽ, qui nõ destruat.

Cæterũ Domino templũ egresso, atque in inõte Oliueti cõfidente, accesserunt ad eum discipuli secreto, & ab eo huius tantæ ruinæ tempus quesierunt: Dic, inquiunt, nobis quando hæc erunt, & quod signum aduentus tui, & consummationis seculi. Quia enim discipuli templum illud perpetuò duraturum arbitrabantur

arbitrabantur nec unquam nisi cum ipso mūdo ruiturum, idē de vtraque re simul quærunt, simulque Dominus vtriusq. ruinæ atque iudicij signa prodit.

Prætermisissis autē excidij Hierosolymitani signis, quæ iam præteriere, de futuri incidij signis, quod omnes speram⁹, quod que maximè nostra scire refert, in præsentī coactione differemus. Quanuis autem hoc ipsum argumētum in Dominici aduentus initio tractari soleat, ea tamen eius vtilitas est (quemadmodum paulò post videbimus) vt non eo tempore solum, sed in omnibus penè cōcionibus, tractari meritò debeat. Vt autem hoc vtiliter & religiosè efficere possimus, caelestem opem sacratissimæ virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Redde rationem villicationis tuæ, &c. Si quis, fratres, communes Christianorū huius ætatis mores & vitam diuenter considerauerit, eamque cum fide quā profitentur contulerit, nō poterit, si vel micam cerebri habeat, nō vehementer admirari: cū tantum inter vitæ regulā & vitam ipsam interesse videat. Certè infideles ipsi si vtrunq. perpenderent, vix in animum inducere possent, nos ea vera & firma esse credere, quæ confitemur. Hinc Cicero de diuina prouidentia cum Epicuro Philosopho disputans, vel suo, vel Epicuri nomine impossibue esse ait, eum qui Deum proborum atque improborum rationem habere credit, non dies, noctesque diuinum numen horrere. At nos fratres, hoc ipsum & inconcussa fide credimus, & suppliciorū atque præmiorum magnitudinem eadem fide institui nouimus eum tamen multi ab hoc trepidationis affectu adeò longè ab sint, vt vix hoc ipsum illis unquam in mentē veniat. Quid igitur dicemus? Hos ob innumera flagitia quæ passim cōmittunt amisisse fidē? Nullo modo. Sed eam multis modis impeditam & obscuratam habere. Vt enim arbitrii nostri libertas peccatorum multitudine debilitatur, quanuis nō extinguatur (semper enim liber ad peccandam vel non peccandum homo manet) ita fides quò magis homo delinquit, & peccata peccatis addit hoc magis obscuratur & impeditur, nunquā, tamen nisi hæretis perfidia intercudit. Vt igitur lucerna intra modium cōdita, splendore quidē suū retinet, sed obiectu tamen adiuncti corporis ne aerē illuminet impeditur, ita fides, quæ in Christiani hominis mente in baptismi sacramēto infusa est, incōcussa semper manet, quāuis peccato intercedente, nō perinde vt antea vim suā exerat, & nos afficiat. Qua de causa huiusmodi fides peccatis impedita, à Iacobo Apostolo mortua nominatur. Quid er-

Cicero de
natura
deorum
lib. 1. 1

Simile.

Simile.

go mirum, si quod mortuum est, vim illam & agrimoniam
 (quam dum viueret habebat) amiserit? Hoc igitur in causa est
 fratres, cur tam multi fidelium, qui fidei lumine instituti, im-
 peruestigabiles caelestis gloriae diuitias, & sempiterna gehennae
 supplicia, piis & improbis constituta, & rationem de tota vita
 ad verbum vsque otiosum esse reddendam. firmissimè credunt,
 flagitiosè tamen viuunt: quia quauis harum rerum fidem ha-
 beat, mortuam tamè habet: quæ vitalem illam vim quam antea habe-
 bat, amisit. Cum igitur fides hoc modo iaceat, operæ pretiū me
 facturum arbitror, si quod fide adeò languida & mortua credi-
 mus, ratione etià aperitissima comprobemus: vt quos fortè talis
 fidei lumen minus mouet, rationis lumè (quod à Deo quoque
 mentibus nostris inditum est) aliquantulum moueat. Vt enim *simile.*
 lucerna lucernæ addita lumen auget: ita rationis lumè fidei lu-
 mini adiunctum (quauis alterius ordinis sit) mentem magis
 afficiet atque excitabit. Est autem fidei nostræ fundamentum
 quod Apostolus ait: Accedentem ad Deū oportet credere quia
 est: & quia inquirentibus se remunerator sit: Hoc est, vt cul-
 tores suos debitis præmiis: contemptores verò, & religionis
 violatores debitis suppliciis afficiat. Hoc ipsum igitur quod
 Christiana fides prædicat, firmissimæ quoque rationes ita esse cō-
 firmant: quarum nonnullas hoc in loco afferam. Principio igi-
 tur ab ipso Deo oprimo max. exordium capientes, illud ante
 omnia statuendum est, Deum ex communi Philosophantium
 sententia id esse, quo nihil neque maius, neque melius cogita-
 tione atque animo fingi possit. Quod cum ita sit, necesse est
 summam æquitatem, bonitatem, summamque fidem & iusti-
 tiam in eo esse. Quod si ita est, efficitur sanè, vt bonos quidem
 summo amore prosequatur, malos verò pari odio detesteretur. Si
 enim boni viri proprium est, vt quo maiori bonitate pollet, eò
 maiori dilectione & virtutè diligit, & scelus oderit: cōsequens
 est, vt infinita illa & summa bonitas summa quidem dilectione
 bono, summo verò odio malos prosequatur. Si ergo ad summam
 hanc bonitatem & iustitiam pertinet, Deū bonos diligere, ma-
 los verò odisse: necessariò fatendū est, eum, quos diligit, meri-
 tis præmiis ornare: quos autem oderit, debitis suppliciis affice-
 re. Quod cum in hac vita nō semper fiat, fateamur oportet, esse
 alteram vitam, in qua quod in hac prætermisum est, implea-
 tur. Quod autem hoc in præsentī vita non omnino fiat, vel in-
 de liquet, quod plurimi olim fuerint facinorosi & improbi ho-
 mines, qui iucundissimam vitam, bonisque omnibus circum-
 fluentem in hoc seculo vixerūt: & multi contra sanctissimi vi-

ti (quales olim Prophetæ & plusquâ Prophetâ Ioânes, & martyres omnes extiterunt) qui & durissima vitam, & acerbissimam mortem cum summo dolore atque dedecore perulerunt. Cum igitur neque illi meritis supplicii sint multati, neque hi rursus dum vixerunt, dignis præmiis & honoribus affecti, necesse est, vt alteram vitam esse statuamus, in qua hæc tanta inæqualitas ad iustam æqualitatē reuocanda sit: alioqui, si improbi sine supplicio, & pii sine præmio relinquuntur, quoniam modo Deus regis optimi, & gubernatoris integerrimi nomē rueri poterit? Vbi eius prouidētia? vbi iustitia? vbi erga viros bonos amor & erga malos odium (quæ in summo Imperatore præcipua esse debēt) vbi deniq. erga pios & bene meritos homines gratitudo. Si leones, si tygrides, si serpentes in benefactores suos & obsequentes grati sunt, & beneuoli: quomodo hanc tantam virtutem Deo adimemus qui virtutum omnium fons & origo est & à quo omnis creaturarū perfectio manat. Huius verò rationis tāta vis est, vt vel hac vera spe Apostolus Theſſalonicenses pro Christo persecutionem passos potissimū cōsolatus fuerit, cum ait: Si tamen iustum est apud Deum retribuere tribulationem iis, qui vos tribulant, & vobis qui tribulamini requiē nobiscum in reuelatione Domini Iesu Christi. Quod perinde est ac si diceret: Si hoc iustū est, vt iustus & iniustus meritis à Deo vel præmiis, vel suppliciis afficiantur (quod negare manifesta insania, ac blasphemia est) certissimum est etiam, vestrū præmium & illorum supplicium à iustissimo Deo sperandum esse.

2. The. 1.

Quod ipsum clarius adhuc Abraham Patriarcha significauit, cum Domino ad Sodomorū vastationē pergenti ait: Nunquid perdes iustum cum impio? si fuerint quinquaginta iusti in ciuitate, peribunt simul. Abiit à te, vt rem hanc facias, & occidas iustum cum impio, fiatque iustus sicut impius. Non est hoc tuum, qui iudicas omnem terram, nequaquam facies iudicium hoc, obseruate, quæso, quam alienum ab illa summa equitate sanctus Patriarcha esse crediderit iudicium hoc, cum toties eandem sententiam aliis, atque aliis verbis tam acri oratione repetierit.

Aliam quoque huic addam non minus firmā rationē. Constat verum esse quod Philosophi dicitare solent, naturam nō deficere in necessariis. Quo significare volunt, naturæ actorem & moderatorem Deum in rebus ad animantium vitā tuendā necessariis nullo modo deesse, sed omnibus omnia prouidere: at nihil homini ratione prædito magis necessarium & consentaneum est, quam secundū rationem viuere. Sic autem viuere,

est

est secundum virtutis præcepta vitam instituire. Virtutis autem studiosus esse nemo potest, nisi qui mentem puram & ab omni flagitio liberam conseruauerit. Quis enim non videat verum virtutis decus & elegantiam in puritate mentis præcipue positam esse? Hoc enim vel ipsi quoque Ethnici philosophi cõfitentur. Qua de re extat præclara illa Aeschyli sententia, Qui non credit, sed esse iustus expetit, diligenter arua mentis excolens, virtutis ampla fundit ex se germina. Videtis igitur mentem præcipue, quasi puritatis & innocentiae fontem excolendam esse, à qua cætera virtutum germina oriantur, & sine qua nulla omnino virtus extare possit. Si ergo virtus in animi candore & puritate potissimum sita est, quoniam modo internam hanc animi puritatem homo cõseruabit, nisi ante oculos eius obuersetur sanctus quidam timor iudicis cuncta cernentis, & ab omni etiam vel secretissimo scelere rationem exigentis? Nam ut satis cautum sit humanis legibus, quo à publicis flagitiis abstinemus, quomodo sine metu diuini numinis nos ab occultis continebimus? quomodo quisquam insidiosas blandasque cogitationes, & naturæ voluptatis titillationes à corde suo velut gehenna flamas excutiet, quod ad virtutis puritatem retinendam necessarium est, quæ sola impuræ cogitationis voluntaria mora amittitur, nisi protinus ad diuini numinis præsentiam, occultissima quæque cogitationum abdita rimantis, expauescat. Si ergo (ut antè diximus) naturæ auctor nihil quod ad vitæ vsum necessarium sit, prætermittit, vera autem virtus maxime omnium necessaria est, & ea sine respectu diuini numinis extare nullo modo potest, quis iam negare audeat, diuinum iudicium, hoc est bonorum malorumque discrimen futurum esse? Quod quidem ipsi quoque Ethnici intellexerunt, inter quos qui ciuitates legibus fundauerunt, & humanam societatem ab iniuria tueri decreuerunt, magna cura religionem statuere, & diuini numinis metum hominibus incutere conati sunt: quod intelligerent legum præsidia sine hoc salutari metu ad tuendam vitæ innocentiam satis non esse: cum multa clam scelera parrari possint, quæ legibus minimè vindicantur. Hinc Thales ille Milesius, qui sapientissimus inter septem extitit (ut auctor est Cicero) dicere solebat, homines existimare oportere, Deos omnia cernere, & deorum omnia esse plena. Hac enim ratione fore omnes castiores, & religiosiores. Si ergo insignes philosophi, si urbium conditores & legislatores, diuini numinis metum, & conceptam de diuina æquitate & providentia sententiam ad virtutis & humanæ societatis cultum necessariam esse credebant (sine qua vita hominum

Cicero

minum feralibus inter se odii & cōtentionibus diffideret) necessariò fatendum est, esse diuinam prouidentiam, & bonorum malorumque delectum: sine quo nec vlla virtus, nec iustitia, nec religio, neque humana societas, aut charitas extare vllò modo poterit.

His igitur rationibus, fratres, aperte liquet quantum in hac parte rationis lumen cum fidei lumine cōsentiat. Nec mirum, cum idem vtriusque luminis rōps & origo sit. Hinc clarissimi inter philosophos eadem ferè de diuina iustitia & prouidentia, quæ nostræ literæ sanctæ sentiunt. Cicero præstantissimus inter Academicos Philosophus, clarissimum hac de re testimonium perhibet his verbis: Sit hoc à principio hominibus persuasum, Dominos esse rerum omnium atque moderatores Deos: eaque quæ geruntur, eorū geri ditione atque numine: eosque optime de genere hominum mereri, & qualis quisque sit, quid agat, quid in se admittat, qua mente, qua pietate colat religionem, intueri: piorumque & impiorum habere rationem. Quid his, quæso, clarius, quid illustrius, ab homine Ethnico dici, potuit

II.

Hinc autem veritati, quæ non fide solum, sed etiam rationis humanæ lumine, constat, aliam huic affinem Christiana religio adiungit: Hoc est, statutum esse à superno mundi iudice diem in quo non vnus aut alterius, sed cunctorum mortalium causæ & merita ab eo cognoscantur, debitisque aut præmiis aut supplicis afficiantur. Sūt autē adeò magna atque tremenda, quæ de hoc iudicio in litteris sanctis prædicantur, vt vix quidquam sit, quod homines magis ad Dei timorem & pœnitentiæ studium inducere possit. Ideò hoc in primis Dominus annūciari hominibus præcipit, Hinc Ioan. in Apo. ait, vidisse se Angelum Dei per medium cælum volantem, habentem Euangelium æternum, vt euangelizaret illud sedentibus super terram, & super omnem gentem, & tribum, & linguam, magna voce clamantem, Time-te Dominum, & date illi honorem: quia venit hora iudicii eius & adorare eum qui fecit cælū & terrā, mare, & fontes aquarum. Hic Angelus Christus Dominus fuit à cœlesti Patre in terram missus, vt hominibus non solum Euangelij gratiam (quæ diuinæ misericordiæ magnitudinem declarat) sed eius etiā erga rebelles iustitiam annunciatet: de qua Apostolus ait, Reuelatur etiā ira Dei de cælo super omnem impietatem & iniustitiā hominum, qui veritatē Dei in iniustitia detinent, hoc est, qui veritatē, quæ illos dirigere in vita posset, vincitam atque captiu-

tenent.

tenent, nec iuxta illius præscriptionem vitam dirigunt. Itaque cum multa essent alia, quæ Angelus ille ad permouendos homines commemorare potuisset, huius potissimum mysterij mentionem facit, quod hoc sit ad obduratorum hominum animos perterrefaciendos efficacissimum. De B. etiam Vincentio (qui mira fuit concionandi gratia) scriptum est, quod ferè in omnibus concionibus suis extremi iudicij distractionem auditoribus inculcabat, quo factum est, vt multa hominum millia hac doctrina ad veteris vitæ pœnitentiam prouocaret. Denique talia sunt quæ in litteris sanctis de hoc iudicio referuntur, tantumque hominum fidem superant, vt posteaquam ea Dominus in hac facta lectione prædixisset, hanc asscuerationem adiecerit: Cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt. Quibus verbis huius diei magnitudinem, & inconcussam huius varicinijs veritatem comprobauit, cui nulla humana veritas cõparari potest. Est enim triplex veritatis & certitudinis gradus. Vera enim & certa sũt quæ sensu percipimus, quæ aut oculis cernimus, aut manibus contrectamus. Sed certiora sunt quæ per demonstrationem intellectu cõprehendimus: sensus enim aliquando fallit: cum tamen demonstratio, quæ intellectu fit, fallere non possit. Longè tamen certiora sunt quæ Catholica fide credimus: vt pote quæ testimonio primæ veritatis inniuntur. Hoc igitur sibi quisque vestrum persuadeat, fratres, ea quæ hodie dicturi sumus, quamlibet magna & incredibilia videantur, ipsa tamè esse veritate (si dici possit) veriora, & ad permouendos animos potentiora. Solent medici in grauioribus morbis septimum quemque diem diligenier obseruare quem illi criticum appellat, in quo aiunt naturam ipsam ad vim morbi repellendam acius incitari. Quo fit, vt si eo die quo aliquam spem salutis concipere poterant, æger nihilo melius valeat, periculo sissimè illum ægrotare dicant. Si igitur, fratres, hoc adeo insigni fidei nostræ dogmate (quod ad commouendos animos potissimum est) nihil obdurati homines cõmouentur, non video quid illis aliud proponi possit, quo ad sanitatem perducantur.

Simile.

Sed ais, Si statim à morte priuatum cuiusque sequitur iudicium, quid necesse est postea commune iudicium celebrari? Multæ sunt causæ, sed illa in primis, quod hoc maxime ad diuinæ prouidentie gloriam pertinet: quæ non adeo conspicua in hac vita est, cū videamus omnia perturbari, bonos deiici, malos in sublime tolli innocentes opprimi, & nocentes absolui: quæ res iustos quoque interdum commouere solet. Vnde est illud Mei autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei: quia zelau

Simile.

zelauī super iniquos, pacem peccatorum videns. Iam verò improborū voces apud Malachiam Dominus describit hoc modo, *Malac. 3.* Inualuerūt super me verba vestra, dicit Dominus, Dixistis, Vanus est qui seruit Deo: & quod nobis emolumentum, quia custodiimus præcepta eius, & ambulauimus tristes corā Domino exercituum? Ergo nunc beatos dicimus arrogantes, sequidē edificati sunt facientes impietatem. Hæ sunt voces impiorum, malè de diuina providentia sentiētium, cuius quidē iudicia & culta frequenter sunt, nunquam tamen iniusta. Quæ cum ita sint, expediebat vtique ad diuinæ providentiæ gloriam has hominum querelas compescere, diemq; statuere, in quo vniuerso mortalium genere spectante atque præsentē, magnificaret gloriam suam, & sortes piorum atque impiorum commutaret, & inæqualitatem huius vitæ, alterius inæqualitate pensaret. Hoc autem ita futurum esse, idē Dominus per eundē Malachiam pollicetur, cum ad illas malorum voces respōdens ait: Ecce, dies venit succensa quasi caminus, & erunt omnes superbi, & omnes facientes iniquitatem stipula, & inflammabit eos adueniēs dies, dicit Dominus, & non relinquet eis neque radicem neque germen: hoc est nullum omnino bonum, nec in re, nec in spe, id enim radicis & germinis nomine significatur. Subdit quæ: Etorietur vobis timentibus nomen meum Sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius, (id est sanans vos radiis suis) & egrediemini, & salietis sicut vituli de armento, & calcabitis impios, cum fuerit cinis sub planta pedū vestrorum. Videtis ergo cuius rei gratia hæc dies decreta sit?

Malac. 4. Nec solum ad Dei, sed etiam ad bonorum omnium gloriam, & improborum ignominiam hæc dies destinata est. Quia etiam boni viri gloriam hominum propter Dei gloriam contempserunt, & contemptibiles frequenter atque stulti propter Christum æstimari voluerunt, exigit planè diuinæ iustitiæ æquitas, vt qui terrenam gloriam propter illum contempserunt, vniuerso mortalium genere in illo velut totius mundi theatro præsentē, pro vita bene acta, & re benè gesta gloriam, & honorem, & æternæ felicitatis præmium recipiant. Quod videntes impij (vt est in libro Sapientiæ) turbabuntur timore horribili & mirabuntur in subita illa & inspetata salute, dicentes intra se poenitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes: Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam? & cetera quæ sequuntur, Sapientiæ 5. Nec modò ad gloriam bonorum, sed ad malorum etiam ignominiam dies illa constituta est, qui

cum Phariseorum more gloriam hominum dilexerint magis quam Dei, & metu mundi atque humano pudore ducti, pietatis & religionis opera neglexerint, dignum est, ut hoc publicum dedecus illo die subeant, & eorum scelera & turpitudines in conspectu seculorum omnium euulgentur, quemadmodum per Prophetam Dominus comminatur, cum ait, Reuelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam populis nuditatem tuam, & gentibus ignominiam tuam. Atque hoc die implebitur illud Domini uaticinium: Qui me erubuerit, & sermones meos, & filius hominis erubescet eum cum uenerit in maiestate sua. Hoc autem moti uicinia confessionis & Eucharistiae sacramenta frequenter accedere, timet se aliis, cum res ita postulat, submittere, timet Ecclesiae limina frequentare, ac denique timet uerus Christi seruus apparere. Hinc ergo Christus erubescet, cum uenerit in maiestate sua, hoc est, quia tu in glorium duxisti apparere seruum meum, ego in glorium esse ducam tam uilis serui Dominum appellari. Et quidem hoc publicum improborum dedecus & ignominia proprium est hominis improbi supplicium. Verbera enim & plagae cum brutis homini communia sunt. Quoniam igitur rationalis creatura in hoc iudicio plectenda est, debuit utique ea poena quae tali creaturae propria est, puniri: hoc est publica ignominia. Liqueat igitur ex his, qua ratione post priuatum cuiusque iudicium, commune omnium expectandum sit.

N^o

Luce 12.

PARS POSTERIOR.

Nunc de signis quae iudicium hoc antecedent (de quibus in praesenti Euangelio Dominus) pauca dicamus. Horum igitur signorum primum & aliorum initium est generalis corruptio uitae & uerae atque germanae charitatis extinctio, quemadmodum Saluator ait: Quia abundabit iniquitas, refrigescet multorum charitas. Refrigescente autem charitate, amor sui pro charitate dominabitur. Cui consentit illud Apostoli, In nouissimis diebus instabunt tempora periculosa. Erunt enim homines amantes se, &c. Primo loco posuit amorem sui: Quod plane sufficiebat ad caetera mundi flagitia designanda. Radix enim malorum omnium cupiditas & immodicus amor sui est, Crescete autem radice malorum, necesse est, ut ipsa mala pariter succrescant, dum homines nihil aliud quam seipsum querunt, nulla pietatis & iustitiae habita ratione: quod omnium plane malorum extremum est. Unde celebratur illa Philosophorum sententia, Vir uituperatur ultimo uituperio, quando nihil facit, nisi propter seipsum. Huius autem tam peruersae radice multos nunc surculos grate no-

Matt. 24.

1. Tim. 6.

stra

stra videmus, dū homines adeo sibi proximi sunt, adeoque suis utilitatibus intenti, vt nec pedem, aut manum ad aliorum utilitatem mouere, nisi pretio & muneribus inducti sunt.

Secundum signū quod iniquitatis abundātiā consequitur, est consimilis iniquitatis calamitas. Quia enim iustissima Dei lege pœna sequitur culpam, sicut vmbra corpus, necesse est, vt quomodo crescente corpore crescit vmbra: ita crescente culpa, crescat pariter & pœna. Et quia tunc hominum malitia ad cumulum peruentura est, consimilis eam vtique pœna consequetur. Quod aperte Dominus in præsentī lectione exprimit, cum ait: *Eric autem tunc tribuatio qualis nunquam fuit ab initio mundi vsque modo neque fiet. Et nisi breuia ii fuissent dies illi, non salua esset omnis caro: sed propter electos breuiabuntur.* Quid, quæso, his verbis formidabilius? quid terribilius? Quæ sint autem calamitates, & plagæ, quibus in his diebus mundus affligendus sit. Euangelista Ioānes in Apocalyp. enumerat his penè verbis: *Et vidi, inquit, aliud signum in cælo magnum & mirabile, Angelos septem habētes septem plagas nouissimas, quoniam in illis cōsummata est ira Dei. Ex quibus planè verbis apparet de plagis iudicium antecedentibus Euāgelistam loqui, quæ omnium nouissimæ erunt.* Subditque: *Et vnum de quatuor animalibus dedit septem Angelis, septem phialas aureas plenas iracundiæ Dei viuētis in secula seculorum. Et audiui vocem magnam de templo dicentē, Ite, & effundite septem phialas iræ Dei in terram. Et abiit primus Angelus, & effudit phialam in terram, & factum est vulnus læuum & pessimū in hominibus. Et secundus Angelus effudit phialam suam in mare, & factus est sanguis tanquā mortui, & omnis anima viuēs mortua est in mari, Et tertius effudit phialam suā super flumina, & super fontes aquarū, & factus est sanguis. Quod quidam interpres exponit ad verbū dicens, similem tunc futurum mundū sub Enoch & Helia, qualis fuit sub Mose in Aegypto, quādo aquæ in sanguinem versæ sunt. Et quartus Angelus effudit phialam suam in solem, & datum est illi æstu affligere homines & igni: & æstuauerunt homines æstu magno, & blasphemauerunt nomen Dei habētis potestātē super eas plagas. Et quintus Angelus effudit phialā suam super sedem bestię, & factum est regnū eius tenebrosū, & cōmanducauerunt linguas suas præ doloribus & vulneribus suis. Et sextus Angelus effudit phialā suā in flumen illud magnum Euphratē, & siccauit aquam eius, vt prepararetur iter regibus ab ortu solis. Et vidi de ore draconis, & de ore bestię, & de ore pseudo-prophete exire spiritus tres imū-*

dos in modum ranarum. Sunt enim spiritus daemoniorum facientes signa. De his autem signis mēdacibus Apostolus etiam ad Thessalon. & Dominus in præsentī lectione mentionem facit, cum ait, *Surgent enim pseudochristi & pseudopropheta: & dabunt signa magna atque prodigia: ita ut in errorem inducantur. (si fieri potest) etiam electi.* Hi ergo tres impurissimi spiritus (vt Ioannes deinde ait) procedent ad reges totius terræ, congregare illos in prælium ad diem magnum omnipotentis Dei. Et septimus Angelus effudit phialam suam in aerem, & factæ sunt fulgura, & voces, & tonitrua, & terræ motus factus est magnus, qualis nunquam fuit, & fracta est ciuitas magna in tres partes, & ciuitates gentium ceciderunt, & omnis insula fugit, & montes non sunt inuenti. Hactenus verba Apocalyp. In his porrò septem plagis meritò interpretes credūt vel explicari, vel figurari omnes plagas quæ in hodierna sancti Euangelij lectione continentur. Quid deinde? Statim autem (ait Dominus) post tribulationem dierum illorum, *Sæc obje-rabitur, & Luna non dabit lumen suum, & stellæ de celo cadent;* hoc est cadere videbuntur, & virtutes cælorum, hoc est facultates, & influentiæ eorum commouebuntur. atque ita demum omnia inferiora corpora, quæ earum vi & potestate aguntur, variè afficientur, & insolitis motibus trepidas hominum mentes perterrefacient.

Post hæc verò priora signa tandē apparebit signū filij hominis in cælo. Ante cælestis quippe regis aduētum triūphale crucis vexillum Sole ipsò splendidius apparebit, *Et tunc* (inquit Dominus) *plangent omnes tribus terræ.* Quia videlicet in illo signo impij damnationem suam apertè videbunt. Infideles quidem, quia crucem Domini blasphemauerunt: mali verò fideles, quia tanto hoc beneficio atque remedio, vti noluerunt. Tanto enim (vt ait Emisenus) erunt grauiora humana delicta, quanto magis se extenderunt diuina benecia. Vnde credendum est (ait illam vocem resurrectionis pretiosa crucis vestigia protestantem, etiam in iudicio suo Dominum ad vasa iniquitatis prolaturum atque dicturum: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & agnosce quæ pro te & à te, impietas humana, pertulerim.* Illa vique clauorum signa bonis salutaria, & malis terribilia, quæ vsque ad diem iudicij non debentur, sine dubio obicienda seruantur. Hæc ille. Nec solūm ingratitude nostram, sed desidiā quoque & socordiam crux illa damnabit, & inexcusabilem reddet. Qua enim ratione se improbus homo ante Dominicæ crucis conspectum purgare poterit, quæ efficacissimū infirmitatis no-

striz atque malorum omnium medicamentum est. Vnde ad quæuis alia crimina vtrumque respondere poterit improbus homo, ad hæc nullo modo poterit: Si enim illi obiciatur, Rapuisti, aduiterasti, maledixisti, peierasti, blasphemasti: respondere poterit, Infirmus eram, in peccato conceptus eram, ad malum procliuus eram, impura carne septus eram. At cum iudex ipse respondeat, Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Quod perinde est ac si diceret, An non erant in Ecclesia medicamenta, non erant sacramenta, qua ex latere meo fluxerunt non erat confessio, præteritorum malorum remedium? & Eucharistia futurorum antidotum? non erant in cruce mea vehementissima charitatis incitamenta, & altissimi humilitatis, patientiæ, obedientiæ, & virtutum omnium clarissima exempla, quibus inimitati tuæ consulere posses? Quare ergo non est obducta cicatrix filix populi mei. Hoc est, quare vulnera tua his medicamentis nõ curasti, quæ cælestis medicus pretio sanguinis sui comparauit, tibi ue gratuito contulit. Quid ergo ad hæc miserandi homines respondebunt? quid pro se dicent? quid facient? Certe quod Satiator hoc in loco ait: *Tunc p. a. gen. omnes tribus ter.* Et quidem vox illa *Tunc* non vulgarem emphasim habere mihi videtur. Tunc enim frustra plangent, qui nunquam in hac vita, in qua plangendi tempus erat plangere voluerunt. Tunc seiplos accusabunt, qui nunquam dum viuerent, accusare voluerunt, Tunc peccati malitiam atque deformitatem agnoscent: quam dum in hoc seculo agerent, agnoscere noluerunt. Tunc & sero quidam & frustra intelligent amentiam & cæcitatem suam, & dolos quibus eos dæmon atque mundi fallacia dementauit: qua delusi, reliquerunt iter rectum, & ambulauerunt vias difficiles ac tenebrosas. Itaque dicent: Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis: ambulauimus vias difficiles, viam autem Domini ignorauimus. Tunc velut attoniti amentiam suam obstupescunt, cum recolant se propter res nihil, hoc est propter exiguum lucellum, propter popularis aut & vanitatem aut fœdas carnis voluptates, sempiterna bona perdidisse, & in nunquam finienda mala incidisse. Quid enim dementius, quid insanius, quam propter momentaneam voluptatem æternum supplicium subire voluisse? Hoc cælum, hoc terra, hoc multa elementa, hoc saxa ipsa atque marmora, si id quidem fieri potuisset, lamentarentur & obstupescerent. Hanc enim mentis cæcitatem, has horrendas hominū tenebras nobis insinuat quinta illa plaga, cuius superius meminimus, in qua quintus Angelus

hiatalam suam supra bestię sedem effundens, fecit regnum eius tenebrosū. Quo significare voluit, omnes qui sub rege diabolo militant, sic tenebris atque horrendis tenebris circumfusos esse, ut hæc tam aperta præcipitia, & hanc tantam errorum voraginem o bæcatis oculis minimè videant. Tunc præterea plangent, cum ad mentem reuocent admonitiones, consilia, & Ecclesię voces, quibus ea à prauis itineribus ad viam veritatis reuocare improbos nitentur, ad quas semper obsurdueunt, quibus si aliquando parere voluissent, nunquam in eam infelicissimam sortem incidissent, in qua illis spes omnis salutis adempta est. Itaque idem illis eueniet, quod immorigeris atque rebellibus filiis contingere solet: qui cum à matribus admonentur, ut à maleficiis abstineant, ne in capitis periculum incidant, consilia salubria continententes, à licitoribus tãdem ob maleficia comprehensi, ad supplicium trahuntur. Tunc enim maternas admonitiones ad mentem frustrare uocant, cum iam nulla spes salutis reliqua maneat. Sic igitur infelicibus istis in extremo iudicio eueniat, qui serò tunc sapient, cum nullus iam neque pœnitentię, neque lachrymis, neque precibus locus futurus sit. Quocirca si quis hunc tantum animi cruciatum vitare cupit, modò dum pœnitentię tempus est, opportunè sibi consulat.

Simile.

II.

Hæc sunt, fratres, antecedentia diem iudicij signa, quorum si sola cõmemoratio tantoperè animas nostras concutit, quid faciet iudicium ipsum, cuius hæc signa sunt? Si hæc dolorum initia, qualis finis & cõsumptio, nisi dolorum omnium summa? Quale erit videre formidabilem illum iudicem astantibus Angelorum choris, & toto cœlestis curię senatu? Quale erit videre horrendum illud supremi iudicis fulmen, cum ad impios conuersus dicat: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius? Quis poterit tonitru huius magnitudinem sustinere? Quam lugubre quæso erit homini (inquit Eusebius) Deum videre, & perdere, & ante precij sui perire conspectum! Quid tunc animi habebit, cum alios illic (erogante Domino) percipere viderit illę & integrę fidei brauium cãdidę thesaurum castitatis, fructus misericordię, talenti iustitię, cū indigna sibi sorte cõpexerit nouissimos de primis hęc, & de nouissimis primos, pauperes supra diuites, seruos supra Dominos glorificari, se autè inter hæc videat cū peccatis suis de spectaculo felicitatis doloris initia reparatè: Hacten? Euseb.

Nunc ad vos, fratres, Si hæc ita esse adeò certum est, ut initio

statim huius concionis exposuimus, quomodo tam securè agimus, & in vtramque aurem dormimus, quomodo tātus hic malorum impendentium cumulus neque nos concutit, nec à malis reuocat, nec ad bonum prouocat, nec sollicitos magis facit, quàm si hæc omnia vel meræ nugæ, vel puerorum territamētē essent? Si hæc omnia Catholica fide tenemus, quomodo non & corde & corpore contremiscimus? Hoc enim inter periculorum imaginationem atque opinionem distare Philosophus ait quod periculorum opinio timorem incutit, quem non incutit sola sine opinione imaginatio. Si enim domum hanc supra me ruituram opinor, vehementer timeo: si verò sola hoc imaginatione cogito, nihil timeo. Si ergo sola impendentis periculi opinio imò & sola suspicio me pavidum atque sollicitum facit, quomodo, quæso, tantorum malorum non suspicio aut opinio, sed Catholica fides omni certitudine certior non me pavidum ac sollicitum faciat. Quid ad hoc respondere possimus, prorsus ignoro, nisi quòd vehementer timeo multos esse nunc Pharaones in mundo, qui iusto Dei iudicio obdurati excæcati que sint. Hic enim cum tot diuinæ iustitiæ signa vidisset, tot quæminis & plagis admoneretur, nihilominus tamen in pertinacia sua obfirmato animo perstitit. Quam eius pertinaciam imitari videntur, qui signa plagæque his longè maiores & audientes & inconcussa fide credentes in sceleribus suis infixi atque immoti iacent.

Sed dicētis forsitan. Qu' d igitur faciemus, vt hæc tanta mala effugere valeamus. Multa sunt, quæ fieri necesse est, sed illud in primis, vt hæc ipsa quæ diximus, frequenter ad memoriam reuocetis, & futurum hoc iudiciū, æternamque supplicium vobis ante oculos assiduè proponatis. Hoc ipsum apud Climacum legimus sanctum quendam cuiusdam monasterij coquum facere solitum: qui cum ab eodem Climaco rogaretur, qua ratione tantam à Domino gratiam percepisset, respondit se consideratione illius ignis (quem in culina semper aspiciebat) inextinguibilis ignis memoriam perpetuo renouare: cuius consideratio vehementer ipsum ad virtutis & religionis studium incitabat. Hac eadem pœnarum æternitate stupefactus & attonitus Propheta, Meditatus sum, inquit, nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum. Quid autem cogitabat? nimirum inextinguibilis huius ignis æternitatem, & implacabilem diuini numinis iram. Subdit enim, Nunquid in æternum proiciet Deus: aut non apponet vltra, vt cōplacior sit adhuc? aut in finem misericordiam suam abscindet

det à generatione in generationem, aut obliuiscetur misereri Deus? & continebit in ira sua misericordias suas: videte quam multis verbis eandem æternitatis sententiam reperierit? Sed singula, quælo, huius loci verba expendamus. Meditatus sum, inquit, nocte cum corde meo. Nocte, inquam, (cum omnia silent, nec tumultuantis familiæ strepitus mentis aciem, aut perturbat, aut alio deflectit) tunc, inquam, terrena omnia, atque temporaria infra me relinquens, in ipsam æternitatem quæ omne tempus continet mentis oculos attollo, & non modò sempiternam beatarum mentium felicitatem, sed sempiternam etiam improborum pœnam considero: quibus videlicet nullus ad diuinam misericordiam promerendam aditus patet: quæ res etque adeò animum meum stupefacit, & attonitum reddit, vt in hæc admirationis verba prorumpere faciat: Nunquit amator hominum Deus, quos ad imaginem suam condidit, & acerbissima morte redemit, in æternum à se ablegaturus & proieciturus est? neque vllis aut precibus aut sacrificiis placandus. Itane fiet, vt gratiæ ac misericordiæ suæ fluentia à generatione in generationem, hoc est, in omnia secula seculorù abscindat, neque illam fluere solito cursu patiatur? Itane fiet, vt obliuiscatur misereri Deus, qui ab ipso mundi exordio etiam cum improbos puniuit, nihil vnquam fecit, quod non misericordiæ suæ esse condiret: quique nulla magis re quàm misericordiæ operibus sumit am sibi gloriam comparauit. Qui ergo fieri potest, vt eius rei obliuionem capiat, in qua semper versatur. Denique curis, cui semper propriū est misereri & parcere, tantum iræ suæ permittet, vt misericordiam, quæ in omnibus eius operibus elucet, quasi vincetam & captiuam teneat? Huius ergo æternitatis consideratione stupefactus, sic vitam meam instituire decreui, vt ante tremendi iudicis tribunal iudicatus appaream, non iudicandus. Scio enim eos qui seipsos iudicant à Deo minime iudicari. Ad hoc autem oportunum noctis tempus elegi, vt cum alij quietem & somnum carpunt, ego attentus vigilem, diligenterque spiritum meum scopere studeam. Hoc autem facio, cum omnes peccatorum meorum sordes pœnitentiæ lacrymis diluo, & omnes annos meos recogito in amaritudine animæ meæ. Nec cōtentus hac ratione præterita mala purgasse, non minori cura vitare futura propono. Itaque omnia conscientie meæ latibula scrutor, vt quicquid siue loquendo, siue indigna cogitando deliqui, à meis moribus & vita procul repelam. Si igitur aliquando me de proximis meis obloquutum deprehendero, dabo operam, ne deinceps in hunc lapsum inci-

dam, & apud me statuam, alienam vitam alienaque facta instar
 venti ligni esse, cuius mihi fructus semper interdictus sit. Si
 enim de quocunque verbo otioso in die iudicii rationem red-
 dituri sumus. quid de scurrilibus verbis, quid de contumelio-
 sis, quid de maledicis, quid de impudicis, quid de his, quibus
 fama proximi denigratur, vel odia & discordia inter fratres a-
 buantur, censendum erit. Ab his ergo verbis omnibus tanquam
 naturæ à scopulis in mari fugiendum esse mihi decerno. Et ad
 hoc præstandum hac voce opem Domini implorabo: Pone Do-
 mine custodiam ori meo. & ostium circumstantiæ labiis meis.
 Nec ori tantum, sed etiam cordi frenos iniiciam, nec illud vi-
 tra præscriptos sibi à Deo fines licenter vagari permittam. Si-
 gillatim tardius impuræ cogitationi obstiti, deinceps vigilantis-
 simam curam adhibebo, ut cum primum fœda cogitatio men-
 tem meam titillare cœperit, nulla interiecta mora, illam ceu a-
 liquam gehennæ scintillam à me proutinus excutiam: ut sic tan-
 dem pectus meum quod sibi Dominus in domicilium elegit
 purum integramque custodiam. His igitur rationibus scopam
 atque mundabo spiritum meum. Ad hunc ergo modum ve-
 sanctus nocturno tempore exercebatur: qui enim hoc facit,
 etiam cum quieti sunt, in virtutum officiis exercentur: ut enim
 Dicit Bernardus ait: consideratio regit affectus, dirigit actus,
 corrigit excessus, componit mores, vitam honestat & ordinat.
 Recte ergo vir sanctus, Exercitabar, inquit, & scopebam spiritum
 meum.

Quid nos ad hæc dicemus, fratres, qui has tam longas hye-
 mis noctes non in hac pia meditatione, sed in somno aut cha-
 ratum ludo insumimus, cum sancti omnes per cruces, & varia
 certamina atque durissima carnis & spiritus prælia cæleste præ-
 mium fuerint assequuti. Cur, queso, vel vnâ tantum noctis
 horam huic studio non impendimus? Planè fateor me nun-
 quam satis mirari, quid sit in causa, cum homo duabus parti-
 bus adeo inter se distantibus, corpore videlicet atque anima
 constet, quarum altera mortalis, altera immortalis, atque diu-
 na sit, quatuor & viginti horas belluinae partis obsequio tra-
 buat, & ne vnâ quidem ex tot horis Angelicæ portioni im-
 pendat. Quid, queso, minus à nobis exigi potest, quam vt ve-
 l vnâ horâ animæ salutem, imò & immortalis substantiæ, quæ perpe-
 tuo duratura est, impendamus, cum celeriter interituro corpo-
 ri totius vitæ spacia concedamus. Verè enim totam æternita-
 tem hæc pia exercitatio in tunc collocabimus. Quamvis
 enim ad salutem animæ parua sit, pius tamen & miser
 cor

eors Dominus qui abundantia pietatis suæ & merita suppli-
 cum excedit & vota, reliqua omnia suppliciter petentibus elar-
 gietur. Huius ergo vatis exemplo assidua æterni supplicij medi-
 tatione, scrutetur ut quisque conscientie suæ latebras, & sco-
 pere studeat spiritum suum. Videat diligenter an superbia, an
 ira, an auaritia, an impudicitia, an proximi odium, an vindictæ
 cupido, an iurandi, vel detrahendi, vel maledicendi, vel maie-
 precandi, praua consuetudo, vel quoduis a iudicri-
 men in ipso dominetur, illi que Prophetæ huius xem-
 pio tereti pœnitentiæ scopa mundare, & nouum deinde homi-
 nē induere studeat. Sed heu me miserum, fratres, cum hæc dico
 pudore suffundor, & quadam animi enosternatione frangor.
 Eo enim concionandi officium deuenisse video, ut verbum Do-
 mini nobis in carnem musicum versum sit: quod quidem ideo
 solum auditur, ut aures demulceat, non ut mores & vitam cor-
 rigat atque componat. Quæ consuetudo facit, ut cum concio-
 nator domini iudicij æternique supplicij commemoratione au-
 ditorum animos perterrefacere studet (quo fulmine nullum in-
 lictens sanctis terribilius atque formidabilius est) nihilo magis
 ac tanta re proficiat, quam alia quacunque doctrina. Itaque
 euenire nobis video quod bombycibus iis contingit qui fila
 sericæ neciunt. Quia enim hæc animalcula grauitè tonitruis
 lædantur, solent quibus eorum cura est, tympana frequenter
 pulsare, ut hoc leuiori sonitu assueta, cum tonitrua increbrue-
 rint, minus lædantur. Ad hunc ergo modum cum solitas Ec-
 clesiæ voces atque conciones, quibus mysteria leniora tractan-
 tur, sine vilo fructu audiamus, sit ut cum eadem Ecclesia hoc
 die proposita diuini iudicij magnitudine tonat ac fulminat, ni-
 hilo magis quam cæteris concionibus hoc tanto fulmine con-
 cutiamur. Itaque vehèmenter timeo, ne in nos vox illa Pro-
 phetæ cadat: Insanabilis plaga tua, pessima plaga tua. Quod
 tantum malum à nobis Dominus, quos sanguinis sui precio
 red emit, procul pellerè dignetur, & sic vitam nostram dirigat
 ut quemadmodum Euseb. Emiss. ait) quod nobis Dominus
 conuult iudicatus, in nobis inueniat iudicaturus.

In Eadem Dominica Vigesima quarta post Pentecosten concio secūda: in qua post Euangelicæ lectionis explanationem de excidio Hierosolymitano propter peccata populi immisso, & de magnitudine diuinæ iustitiæ, & peccati grauitate atque malitia agitur.

THE. Cūm videritis abominationem desolationis stantem in loco sancto, qui leg. 1, intelligat. Matth. 24.

Leguntur hodie Euāgelia Dominicorum dierum, quæ inter Pentecosten & aduentum Domini ab Ecclesia leguntur. Est autem materia huius lectionis Euangelicæ, doloris ac timoris plenissima. Agitur enim in ea de duobus maximis iudiciis, quæ in diuinis literis continentur: nempe de communitate mundi, & de singulari Iudaici populi iudicio: quo videlicet Dominus dilectissimum populum (quem ab initio fouerat atque dilexerat, & miris beneficiis ornauerat) Romanorum armis vastandum ac demoliendum tradidit. Sed quoniam de extremo iudicio in aduentu Domini dicturi sumus: de hoc singulari in præsentī Concione differemus, Quod ut piè & religiosè tractare possimus, cælestem opem sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A .

Cūm videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele Propheta stantem in loco sancto, qui legi, intelligat. Hoc in loco Dominus Danielis Prophetæ clarissimum vaticinium citat. Cūm verò ait, Qui legit, intelligat: attentos nos facit, magna in hac desolatione mysteria latere significans, quæ non est huius tēporis atque instituti persequi. Solum id assumo, quod non segniter Dominus animaduerti voluit: nempe vastationem ciuitatis & templi post mortem Christi à Propheta prænuntiatam, quæ est ineluctabile argumentum aduentus Christi. Si enim post eius mortem ciuitas illa desolanda erat, & desolatio perpetuè duratura prædicatur, sequitur ergo Messiam non modò iam venisse, sed etiam pro mundi salute immalatum fuisse. Quia igitur salutis & vitæ nostræ fundamentum fides in Christum est, quæ hoc argumento euidentissime confirmatur, ideò Dominus ait cūm videritis abominationem, qui legi, intelligat: hoc est, Quisquis desolationem

solationem hanc viderit, manifestè colligat venisse, ac passum esse iam Christum, post cuius aduentum & mortem abominatio desolationis consecutura erat. Vocat autem illam abominationem: quoniam ab idololatriis & abominandis hominibus ciuitas vastata est, nempe ab exercitu Romanorum. Neque enim respublica illa deserta erat, donec ea mundo pareret Saluatorem. Ideò neque dux de fœmore Iuda defuturus erat, neque templum illud tuiturum: quæ duo perfectam reipub. formam constituunt.

Deinde incipit Dominus magnitudinem huius vastationis exponere: *Tunc (inquit) qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes.* Tanta enim erit vis, atque potentia inimicorum, vt nulli nisi per fugam pateat aditus ad salutem. *Fugiant (inquit) ad montes vt inter feras tuti lateant, quibus inter homines nullus erit tutus latendi locus.* Exaggeratque deinde fugæ necessitatem, cum ait *Quæ est in seculo, non descendat tollere aliquid de domo sua, & qui in agro, non reuertatur tollere tunicam suam.* Tanta enim erit fugiendi velocitas atque necessitas, vt relictis omnibus, vitæ suæ quisque consulat. Quid igitur qui fugere nõ poterunt? Horum miseriam conditionem protinus exponit, cum ait: *Væ autem pregnantibus & nutriendis in illis diebus:* quæ videlicet dum vel ventrem gestant, vel pueros lactant, ad fugiendū minus expeditæ sunt, Atque ad hoc ipsum facit, quod deinde sequitur: *Orate ne fuga vestra sit: in hyeme, vel Sabbatho,* quando non licet longum iter conficere. His omnibus modis vastationis huius magnitudinem, & ineluctabile malum Dominus significauit, quemadmodū & alibi dixit: Sunt enim hi dies ultionis, vt impleantur scripturæ Prophetarum. Rursusque alibi: *Erit enim (inquit) ira magna populo huic, & captiui ducentur in omnes gentes, & Hierusalem calcabitur à Gētibus, donec impleantur tempora nationum.* Hactenus de vastatione & singulari iudicio populi sui Dominus dixit, quæ verò sequuntur ad vniuersale iudicium pertinere videtur, de quo alibi dicemus: nunc de priori dicamus.

Lucæ 21.

Ibidem.

I.

Inter ea, quæ ad Christianam vitam requiruntur, timor Domini & peccati odium præcipuè numeratur. Odium enim peccati reuocat à malo: timor verò Domini non solum reuocat à malo, sed incitat etiam ad bonum: Iuxta quod scriptū est: Qui timet Deum, nihil negligit. Ideòque dāda opera nobis est, vt hos duos affectus altissimè animo nostro imprimamus. Et de timore quidem Domini Climacus ita dicit: *Cave qui luges, ne vn-*

Eccles. 6.

Climacus.

quam

quam canem illum excipias, qui tibi misericordem Dominum pollicetur. Agit enim hoc, vt abs te luctum & securissimum depeilat merum. Tunc solum misericordiam eius tibi pollicere; cum te desperatione absorberi videris. Vtrique autem hic affectus ex eodem fonte manat: hoc est ex consideratione diuinorum iudiciorum & suppliciorum, quibus Dominus sceleratos homines afficere solet. Hæc enim & quam sit diuina iustitia formidabilis & peccati malicia execrabilis, facitè declarant. Inter omnia autem supplicia, quæ post diluuium propter peccata immissa sunt, maximum huius, Hierosolymitanæ desolationis supplicium extitit: de quo nunc nobis differendum est.

Atque vt rem omnem altius à prima origine repetamus, tria mihi de hac re dicenda esse videntur. Primum quam gratis, hoc est absque vllis præcedentibus meritis Hebræorum gentem Dominus in populum suum atque hæreditarem egerit. Deinde quam potenter & magnifice illum exaltauerit. Ac postremo (vbi peccatum intercessit) quam grauius & seuerè de illo supplicium sumpserit. Per quæ omnia facitè erit non solum diuinæ iustitiæ (de qua nunc sermo est) sed etiam diuinæ misericordiæ magnitudinem intueri: hoc est, quam mirabilis in vtraque iuxta re in Dominus, & in hominibus eligendis; & in peccatoribus puniendis: quam diues in misericordia, quam diues item in iustitia. Denique quomodo Dominus in vtroque appareat verè magnus: magnus in miserendo, & magnus in vindicando, magnus in amore hominum, & magnus in odio vitiorum: magnus cum dona bene meritis tribuit, & magnus cum plagas improbis immitit.

Principio igitur (quo doctrina hæc latius pateat ab illa questione ordiamur, num electio & vocatio Dei ex meritis hominum, an ex sola gratia procedat, Omissis autem ambagibus, illud tenendum est, videlicet, tam electionem, quam vocationem Dei ex sola eius gratia & misericordia, non ex meritis hominum proficisci. Quam rem apertè cõfirmat Apostolus, cum ait. Elegit nos Dominus ante mundi constitutionem in Christo, vt essemus facti & immaculati coram ipso. In quibus verbis apertè videmus ordinem & causam electionis diuinæ. Non enim quia præuidit homines sanctos futuros, ideò elegit eos: sed ipse potius elegit, quos sanctos faceret & immaculatos. Non ergo sanctitas nostra diuinæ electionis causa fuit, sed diuina potius electio iustitiæ & sanctitatis nostræ causa est. Quam rem Israelitici populi electio non obscure declarat. De qua sic Moyses in Cantico: Constituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Israel. Hoc est (vt interpres quidam ait) tot erat populi, & adhuc plures

Deut. 32.

quos

quos erant capita & singulares personæ Israelis : Et cum tam multi essent Gentium populi , ex tot gentibus & linguis solos tantum filios Israel in populum & peculium sibi Dominus elegit. Vnde ait : Pars autem Domini populus eius : Iacob funiculus hæreditatis eius. Quod beneficium amplificans Moyses ait: En Domini Dei tui cælum est & cælum cæli: & tamen patribus tuis conglutinatus est Dominus & elegit eos, & semen eorum post eos. Quod perinde est, ac si diceret : Non egebat Deus vestro famulatu : qui cælorum Dominus est: neque ipso etiam cælorum ministerio, qui seipso beatus est: neque vlla etiam domo indigebat, cui cælum sedes est, & terra scabellum pedum eius: & tamen qui talis ac tantus erat, nulla sua necessitate, sed sola bonitate elegit vos atque dilexit, & non vulgari quidem, sed arctissima dilectione. Id enim significat, cum ait: Conglutinatus est, &c. Tali ergo amore cælorum Dominus patres vestros complexus est, & eorum filios antequam in lucem ederentur. Ne verò rudis aliquis existimaret propter ingentes a liquor naturæ dotes aut populi magnitudinem eum fuisse electum, ait rursus: Non quia cunctas gètes numero vincebatis, vobis iunctus est Dominus, & elegit vos (cū omnibus suis populis pauciores) sed quia dilexit vos, & custodivit iuramentum quod iuravit patribus vestris. Nihil igitur erat in illo populo siue gratiæ, siue naturæ, siue fortunæ, quod Dominum ad huius tantæ electionis gratiam excitare potuisset. Nam quod ad religionem attinet, verisimile est, filios Israel in Aegypto sub demonis potestate fuisse, & idola coluisse. Quod verò ad natiuam indolem, ad acumen ingenij, & magnitudinem animi attinet, quid magnū aut præclarum in tā humili fortuna spectari potuisset? Sapiēter enim à Philosophis dictum est, Seruitutē homini dimidium adimere iudicij, paupertatē autē dimidium animi. Hinc est, quod seruorum ingenia vilissima sunt, utpote infimis rebus intenta: pauperū verò animi parum generosi sint, ut pote qui nihil sine opibus præclarum moliri audeant. Quod vtrumq; in hunc populum cadebat. Quæ ex re liquet, nihil præclarum in illo populo fuisse, nihil spectabile, sed omnia vilia, abiecta, rudia. Quæ eius ruditatem apertissime extrema illa dementia declarat, qua morante diutius Moysen in monte cum Domino, ad Aaronem conuenientes dixerunt: Fac nobis Deos, qui nos præcedant: Moysi enim huic, qui nos eduxit è terra Aegipti, nescimus quid acciderit. Quod perinde est, ac si dicerent, Hic Moyses, qui nos promissis suis ex terra Aegipti eduxit, intelligens se quod promissit implere non posse, ut nos videlicet in terram lacte & melle

Deut. 10.

Esai. 66.

manantem

manantem introduceret, pudore & metu correptus in reconditas rupes, aut obscura nemora se abdidit, nosque dereliquit. Quocirca tu nobis Deos fac, qui nos in hoc itinere præcedant; quorum auspiciis & virtute Chananaeorum terram occupare valeamus. Animaduertite, quæso fratres, cæcitatibus huius magnitudinem: Ab homine exigunt, ut Deos faciat. Quis hoc truncus, aut saxum postularet? Quin & illud non minoris infantiæ conflato iam vitulo dicunt, Ecce dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Aegypti. Recentissima adhuc extabant insignia illa miracula, atque portenta quæ Dominus in eorum gratiam partauerat, præsertim cum ipsis etiam stupentibus vndis per medium maris nouum & inuictis humanis gressibus iter aperuit & phalanges, atque currus Pharaonis contortis inter se maris vorticibus submersit: tamen ea cæcitatibus magnitudo eorum mentes oppresserat, ut conflato recenter vitulo dicerent: Ecce dii tui Israel qui te eduxerunt de terra Aegypti. Satis vel hoc vno argumento liquere puto, fratres, quanta eo tempore fuerit huius popularitas & ignorantia, ut omnem eius rebellionem, & perfidiam, quæ hoc eodem iudicio perspicitur.

II.

Nunc id quod secundo loco proposuimus videamus: videlicet, quam potenter hunc Dominus populum amplificauit, quæ etiam gratiosè elegit. Primò quidē eduxit de Aegyptiaca seruitute, occidit propter eum primogenita Aegyptiorum, vastauit vniuersam terram Aegypti, perfudit caelos tenebris, maria constrauit, eduxit aquam de petra, pluit illi manna de caelo, præcessit eum per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis, metabaturque ipse locum, in quo castra ponere deberent. Vbi verò in terram promissionis ventum est, perpetè Iordanis meatum in fontem retorfit, ut siccis vestigiis per arenam alueum populus transfret. Ipse etiã muros ciuitatis diruit, ipse pro eis de caelo immisissis lapidibus grandinis decertauit, solemque in medio caelostare fecit immotum, ut victori populo diem faceret longiorem. Sed hæc terrena sunt, & ad corpus magis spectantia. Illud verò maximum quod ipse legem dedit eis vitæ & disciplinæ eamque digito suo scribere dignatus est: qua iter illis ad immortalitatem & beatam vitam pateret. Cuius beneficii magnitudinem non tacuit Propheta, cum dixit: Quæ est enim gens sic inclita, quæ habeat cætemonias, iustasque iudicia, & vniuersam legem, quam ego proponam hodie coram oculis vestris? Non enim fecit taliter omni nationi, & iudicia sua non manifestauit eis. Denique ad eum benignè ac clementer eos Dominus toto hoc itine-

*Exod. 12.**Ibid. 10.**Ibid. 6.**Ibid. 17.**Ibid. 13.**Iosue. 3.**Iosue. 6.**Iosue. 10.**Deut. 4.*

re deduxit, docuit, seruauit, atque defendit? ut ductor ipse Moses in Cantico dicat: Circunduxit eum, & docuit, & custodiuit quasi pupillam oculi sui. Sicut Aquila prouocans ad uolandum pullos suos, & super eos volitans: expandit alas suas, & assumpsit eos, & portauit in humeris suis. Quibus igitur aliis uerbis paternam erga hunc populum prouidentiam potuit Dominus significare, quam his quibus testatur se eos tanquam pupillam oculi custodisse? Quid enim diligentius, quam pupillam oculi custodimus; Quid illud etiam, quod inquit Aquilæ alas suas expandit, & portauit in humeris suis? Quoties uerò ministros suos ad eos delegauit? nempe Angelos, Prophetas, Patriarchas, aliosque sanctissimos viros? Quot eis inpetatas uictorias & auxilia de cælo in rebus afflictis & penè cõclamatis misit? Jam uerò quis delicias uerborum, quibus eos Dominus cõpellat, explicare queat: Modò enim populũ suum, modò peculium, modò partem suam, modò funiculum hæreditatis suæ, modò uineam suam & germẽ delectabile, modò regnũ sacerdotale? hoc est, reges & sacerdotes sibi charissimos nominat: modò totum populũ, & filiũ, & primogenitum filiũ, & tenerrimẽ dilectum appellat, cum ait: Si filius honorabilis mihi Ebraim, si puer delicatus: quia ex quo locutus sum de eo, adhuc recordabor eius: idcirco commota sunt uiscera mea super eum, miserans miserebor eius. Quibus uerbis quod, queso, dulcius? quid amantius? quid indulgentius; Et quauis parũ esset totius se populi patrem appellasse, appellat etiã sponsam, ipsamque Synagogam sponsam, Scribique uoluit sancto Spiritu dictante epithalamium, id est, nuptiale carmen: in quo mirabiles deliciae, amantissimaque colloquia sponsi, & sponsæ utroque citroque habita referuntur. Cuiusmodi sunt illa: Surge, propera amica mea, speciosa mea, columba mea, formosa mea, &c. Quibus uerbis, quid blandius atque dulcius dici possit, non uideo. Quanta enim dignitas humanæ naturæ, quod eam re- rum omnium Dominus & filiam & sponsam appellauerit? Nam duobus iis nominibus nihil est aut coniunctius, aut charius, aut sublimius.

Sed fuit adhuc in hoc populo quædam eius portio dignior, & Deo charior. Scriptum est enim: Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Iacob. Erat enim in ea ciuitate, quod eam maximè illustrabat: nempe augustissimum Dei templum & sanctuarium: propter quod uates sanctus fausta omnia precabatur ciuitati, cum diceret: Propter domum Domini Dei nostri (hoc est, propter eius sacrum templum ac sanctuarium) quæ

Deu. 32.

Marci. 12.

Cantic. 2.

Psal. 89.

Psal. 118.

quæ suæ bonæ tibi. Hanc ergo sibi sedem Dominus elegerat, hic sanctuarium suum, hic altare statuerat, hic colebatur, hic adorabatur: hic psalmis & hymnis celebrabatur, hic populo propitiabatur, hic responsa dabat: denique hoc vno in loco sacrificia illi grata erant, extra quem prohibita, atque idèò ingrata erant, Tanta extitit huius loci dignitas & religio. Hoc est ergo quod secundo loco proposuimus: videlicet, quàm magnificè populū hunc Dominus exaltauerit, & quàm magnificis muneribus & ciuitatem illam & templum ornauerit.

III.

Nunc tertio videamus, quòd hæc tanta sublimitas (vbi peccatum intercessit) collapsa sit: vt hac ratione intelligamus, quòd nos eleuet gratia, quòd culpa deiciat, Cùm in hanc igitur dignitatem populus euectus esset, & bonis omnibus circumfueret, in illud ingratitude & impietatis malum incidit, de quo Propheta dicit: *Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit: incrassatus, impiuatus, dilatatus, deliquit Deum factorem suum, & cætera, quæ sequuntur.* In quo crimine præcipuè numerantur decem tribus Israel, quæ a domo David ad Hieroboam defecerunt, & relicto tēplo & verò Deo, vitulos aureos, quos Hieroboam fabricatus fuerat, coluerunt. Itaq; sponsa illa dilectissima, videlicet Synagoga, quæ Dominum casto antè amore dilexerat, ad deos alienos conuersa, legitimi spōsi sui thorum nefario adulterio polluit. Sic enim Dominus illi improperas ait: *Iuxta me discooperuisti, & suscepisti adulterum.* Quo scelere itaq; Dominus ad iracundiam prouocatus fuit, vt totum illum adeò vehementem ignem amoris, in ardentissimum ignem verteret indignationis: quem tremendis verbis & longa oratione Moyses in Cantico suo expressit, cùm Dominum sic loquentem inducit: *Ignis accensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima, deuorabitque terram cum germine suo, & mōtium fundamenta comburet. Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis. Foris vastabit gladius, & intus pavor, iuuenem simul ac virginem lactentem cum homine sene.* Et dixi, *Vbinam sunt? Cessare faciam ex hominibus memoriam eorum.* Expendite, quæso, singula huius indignationis verba. Quot enim verba, tot fulmina. Quibus Dominus iræ suæ magnitudinem & peccati odiū hac tam multiplici atque horrenda pœnarum atrocitate declarauit. Denique vbi diuina patiētia & misericordia immisissis quotidie nouis Prophetis eos ad meliorem mentem reuocare voluit, nec impetrauit. vbi diu illos frustra expectauit, eos tandem repulit à conspectu suo. Sic enim legimus

*Deut. 32.**Esai. 57.**Deut. 32.*

legimus

Legimus in libro Regum: Quamobrem iratus vehemēter Dominus Israel, abstulit eos in conspectu suo. Proiecitque Dominus omne semen Israel, & affixit eos, & tradidit eos in manus impiantum, donec proiceret eos à facie sua: Translatusque est Israel de terra sua in Assyrios vsque in diem hanc siquidem captiuitas hæc nunquam postea reuocata fuit. Itaque proiecit Dominus de cælo in terram inclytam Iraci & non est recordatus scabelli pedum suorum, in die furoris sui. Nec recordatus est Abraham, Isaac, & Iacob seruatorum suorum fidelium: neque fœderis quod cum eis percusserat, neque multitudinis beneficiorum, quibus olim eos cumulauerat: quò minus dispergeret eos inter omnes gentes, & æterna captiuitate damnaret. Hæc est virgo Iraci quæ cecidit, quæ sola ferè in mundo fidei veritatem aliquando seruauerat.

Remansit verò tribus Iuda sola. Et nec ipsa pactum Domini custodiuit, sed in via Israelis ambulauit: dixitque Dominus, Etiam Iudam auferam à facie mea. Causam verò repudij huius per Hieremiam exposuit his verbis: Et vidit prauaricatrix soror eius Iuda, quòd pro eo quòd mœchata esset auersatrix Israel, proiecisti eam, & dedisti ei libellum repudij, & non timuit, sed abiit etiam, & fornicata est & ipsa, & mœchata est cum lapide & ligno. Quid igitur ex hoc consecutum est? Nimirum id quod ipse Dominus per Ezechielem vaticinatur, cum ait: In via sororis tuæ ambulasti, & dabo calicem eius in manu tua. Ebrietate & dolore repleberis, calice mœroris & tristitiæ, calice sororis tuæ Samaria. Et potabis illum vsque ad feces, & fragmenta eius deuorabis, & vbera tua lacerabis. Ah: Domine Deus meus, non recordaberis si non populi tui, at sanctorum tuorum, altaris tui, & templi tui, quod vnum in orbe terrarum erat! Quare quasi colonus futurus es super terram, & quasi viator declinans ad manendum, qui proprio caret hospitio. Exincto enim atque destructo hoc domicilio, quæ tibi sedes reliqua est in orbe terrarum, in qua debitus tibi cultus exhibeatur? Nullam omnino cultus sui rationem habet, sed (quod est mirabilius) repulit altare suum, & maledixit sanctificationi tuæ: quia non propter locum, gentem, sed propter gentem locum elegit. Vbi verò gens ipsa degenerauit, & à vera pietate defecit, illam à conspectu suo proiecit. Vnde ad Hieremiam dicit: Eice illos à facie mea, & egrediantur. Quòd si dixerint ad te, Quòd egrediemur? Dices ad eos: Qui ad gladium, ad gladium: & qui ad famem, ad famem: & qui ad captiuitatē, ad captiuitatem, dicit Dominus. Et visitabo super eos quatuor species

Hier. I.

Ezech. 23.

Hier. 15.

cies: gladium ad occisionem, & canes ad lacerandum, & volatilia cæli, & bestias terræ ad deuorandum & dissipandum: & dabo eos in feruorem, hoc est (vt alius vertit interpres) in diuexationem vniuersis regnis terræ.

4. Re. vii.

En, fratres, quantum sit peccati virus atque malitia, quod tantam amicitiam in tantam inimicitiam comutauit. Quid enim hoc animo & his verbis acerbius? Venerunt ergo Chaldæi, & obsederunt ciuitatem, & diruta est ciuitas, & viri bellatores fugerunt, & comprehensus est Sedecias Rex adductus que ad Regem Babylonis, & quid tandem Rex fecit? Filios ipsius Sedecie occidit in oculis eius, & omnes principes eius: ac postremo oculos in tantam cladem male seruos effodit, & cathenis vinctum duxit in Babylonem: & in carcerem ad extremum vsque vite dē coniecit. Incenderuntque Chaldæi sanctuarium Domini, & destruxerunt murum Hierusalem, & omnem domum maiorem atque minorem: & effuderunt sanguinem sanctorum tanquam aquam in medio eius. Animaduertite, quæso, hoc exemplo, fratres, quanta sit diuinæ iustitiæ magnitudo, & quanta item peccati grauitas. Ecce ex quam faustis & felicibus initis, quam infelix exitus (vbi peccatum intercessit) consecutus est.

Verum hæc ipsa, quæ diximus, quamlibet maxima videantur, leuia tamen sunt præ iis quæ sequuntur. Hæc enim captiuitas Babylonica septuaginta annorum fuit. Ea verò, quæ per Romanos facta est (de qua in præsentī Euangelio Dominus agit) per mille iam & quingentos annos, & eò plus durat, neque vnquam reuocata est. Cuius lamentabilem historiam Iosephus, qui in ea obsidione interfuit, illustri sermone describit: In qua refert, Iudæos omnes, qui ad festum Paschæ celebrandum in Hierusalem conuenerunt (quod per legem alibi celebrari non poterat) ab exercitu Romanorum obsessos, in qua obsidione eam famis magnitudinem inualuisse dicit, vt carnibus filiorum parentes vescerentur: tantaque strages hominum in populo facta fuerit, vt fame ferroque & peste undecies centena millia hominum conciderint. Quæ clades nunquam hactenus in genere humano ab orbe condito visa est, præter illam, quæ tempore diluuij accidit, quatorum genus humanum (præter quos clauserat arca) deletum fuit. Reliqui verò qui mortem euaserunt, in duriores morte captiuitatem inciderunt. Nonaginta enim millia hominum in captiuitatem ducta esse, idem auctor refert, qui per varias mundi plagas dispersi, bestiis nonnunquam (vt idem ait) lacerandi obiciebantur. Quid his, quæso, calamitosius? quid miserabilius-

lius? quid horribilius?

En, fratres, qualis a radice peccati stratus proueniat: en quale sit stipendium eius: en magnitudo diuinæ iustitiæ: en quo odio Dominus prosequitur impios, ad quos ipse plantauit, eueellit: & quos usque ad sidera eleuauerat, usque ad inferos detraxit. Quam miserabilem irago gram & causam eius breuiter Dominus sermone per Hieremiam complectitur, cum ait: Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam animam meam in manus inimicorum meorum. Ecce quam appenat domum suam, hereditatem suam (quod ueterrimum est) animam suam. Similium enim erat appellare eos animam suam, sed supra lumen etiam adiecit aliquid maius, nempe dilectam animam suam, quam tamen ubi peccatum intercessit, tradidit in manus inimicorum.

IIII.

Sed iam nunc, fratres, incredulis relictis, ad nos ipsos ueniamus. Hæc enim philosophia non ad eos modo, sed ad nos quoque multo magis pertinet: ut pote qui longe maiora beneficia, quam illi per Christum recepimus. Quantum enim lege distat Euangelium, tantum beneficia nostra illorum beneficia superant. Illorum enim beneficia magna ex parte ad corporis solum pertinebant: nostra uero ad mentis cultum & ornatum spectant. Illa ad uitam præsentem, quæ temporaria est: nostra ad uitam illam cõferunt, quæ sempiterna est. Quæ cum ita sint, quid hic aliud consequi necesse est, nisi quod Apostolus in Epistola ad Hebræos admonet: cum ait: Propterea abundantius oportet seruare nos ea quæ audiimus, ne forte perestituamus? Si enim qui per Angelos dictus est sermo, tacitus est finis, & omnis præuaticatio & inobedientia iustam accipit mercedis uindictionem: quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? Si enim diuinitatis beneficiorum abusus & ingratitude talem illi populo cladem peperit: quid nobis ab eodem iudice Deo timendum est, qui longe plura & maiora recepimus, nec illis tamen meliores redditi sumus? Sed quid timendum dico? An non in eandem calamitatem & uastationem nos quoque incidimus? Olim enim per totum penè terrarum orbem florente adhuc Imperio Romanorum, Christiana religio protendebatur: at uero nostra ætate quanta nobis Christiani orbis portio relicta est? An non aperte hic uidemus, eundem Dominum in eadem causa eandem omnino seueritiam protulisse, eademque seueritate usum fuisse? An non uidemus hic illud Apostoli uaticinium impleum: Ait enim: Si autem ex ra-

Hebr. 1.

Rom. 11.

nis fracti sunt, tu autē cum oleaster esses, insertus es in bonam oliuam: noli alium sapere, sed time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne & tibi non parcat. Verē enim Iudæi legitimi & germani filij Dei erant: nos contra hospites testamentorū & peregrini. Illi naturales rami oliuæ: nos insititij. Si ergo adeo seuerē Dominus cū naturalibus ramis egit, vbi aduersus eum peccatum est: quid nos sperare par est si in similia crimina inciderimus? Hoc ergo nomine multo magis nobis, quā illis timēdū est. Sic enim Dominus per Prophetā: Ecce, inquit, in ciuitate in qua inuocatum est nomen meum, ego incipio affligere: & vos eritis immunes. Non eritis immunes dicit Dominus. Quo in loco D. Grego. Quid (inquit) patientur, quōs reprobos, si taliter cruciat quos amat. Illi enim erant dilecti: nos contra (vt Apostolus ait) natura filij iræ.

Cæterum cum hæc tanta diuinæ seueritatis atq; iustitiæ vis mentes hominū perterrefaciat, & pœnitentiā inducat, non desunt improbis sua diuerticula ad quæ confugiant, quo se in sceleribus sui perdurantes; consolentur & tueantur. Inter quæ primum est & vulgariissimum (quodq; sæpe alias conuellere conati sumus) Christianæ fidei dignitas, etiam si operibus destituta sit. Quā rē Apostoli testimonio confirmare nō verentur, cum is dicat, Arbitramur iustificari hominē per fidē sine operibus legis. Verū his D. August. hunc locū explanans. respondet his verbis: Sufficere homini fidem, etiam si male viuat, & opera bona non faciat absit vt hoc sentiret vas electionis. Quid verò illud quod apud Matthæum Dominus ait. Multi dicent mihi in illa die, Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & demonia eiecimus, & virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia nūquam noui vos. Discedite à me omnes qui opera mini iniquitatem. Itaque tantū abest, vt cōmunis improborum fides ad salutē sufficiat, vt ne illa quidē fides, quæ miracula facit, quæ demones pellit, quæ Prophetico spiritu futura prædicat (quod Balaam contigit) ad hoc satis sit. Ex quibus Domini verbis (vt hoc obiter admoneamus) duo colligere licet: alterum quidem esse fidem informem (quod hæretici negant) alterum verò sceleratis etiam hominibus facultatem à Deo dari, vt hæc adeo miranda opera faciant. Hoc enim Dominus designauit cum dixit. Nunquam noui vos, Hoc est. nullo tempore etiam cū miracula ederetis, noui vos, ea videlicet notitia, quæ approbationis esse dicitur. Hæc enim non ad eam gratiam, quæ hominem Deo gratum facit, sed ad gratias gratis datas pertinent quæ ad aliorum vtilitatem donantur: quasi improbis etiam hominibus

Hier. 25.

Gregor.

Ephē. 2.

Matth. 7.

minibus donari ex his Domini verbis colligimus. Ea est enim Dei nostri bonitas & misericordia, ea erga genus hominum charitas, vt illa quæ ad ipsorum vtilitatem pertinet, non modo piis & religiosis, sed improbis etiam hominibus in aliorum gratiam conferat. Sic enim illam maximè necessariam baptismatis gratiam, non solum sacerdotibus, sed etiã laicis, & feminis, atque adeo hæreticis contulit. Hæc enim potestas, non indantis, sed in recipientis vtilitatem cedit.

Sed rursus ais: Cum morti proximus fuero, tunc testamento restituam, tunc salutaribus sacramentis deuotè susceptis, in pace discedam. An non meministi quod Dominus in Euangelicæ lectionis initio dixerit: *Pa. pragnantibus & nutriendis in vltis diebus*: Hoc est, væ illis qui instanti mortis agone salutatis vitæ propositum concipiunt? Parum enim idoneum tempus est inchoandi nouam vitam cum vita deficit, sine qua noua vita esse non potest, Quid, quod illud ipsum tempus ad veram agendam pœnitentiam impeditiſſimum est quæ totam hominis mentem atque animum requirit: quam aliò atque aliò vocant mille dolorum & curarum agmina, quæ ægrotantem & migrare parantem vndique obsident, & velut captiuum tenent. Hoc enim est, quod mysticè in hac ipsa lectione Dominus significauit, cum dixit: *Orate ne fuga vestra fiat hyeme*: quod hoc tempus ad fugam minus commodum sit. Non minus autem ad fugam seculi atque peccati, tempus mortis parum aptum est: quando vxor deflet, paruuli plangunt, familia per strepit, medici eunt & redeunt, alia subinde atque alia medicamenta nihil profutura mutant, dolores verò ipsi atque corporis æstus & imbecillitas vsque adeo hominis mentem occupatam tenet, vt vix aliud cogitare possit, quam quod illum pungit. Quisquis igitur hoc tempore peccatum deserere vult, is verò in Sabbato atque hyeme hoc est, in tempore valde difficili fugam meditatatur. Hæc igitur extrema pœnitentia periculi plenissima est, vtpote quæ magis ab instanti necessitate, magisque ab amore sui, quam ab amore Dei proficisci videatur.

Sed instans rursus alij, ad sacramentorum virtutem confu-gientes, quæ pœnitentes ex attritis contritos faciunt: attritos autem esse, qui pœnarum etiam metu peccata plangunt: quod Niniuitæ fecerunt. Hanc planè Theologiam cœlestis Magister non ignorabat, qui & sacramenta instituit, & vim remittendi peccata illis contulit. Si autem hæc res securitatem parit: quis, quæso, fidelium damnabitur? Omnes enim ferè perceptis sa-

cramentis ex hac vita decedunt. Quod si ita est, quomodo verum erit quod Saluator paulò antè hæc verba dixerat: *Intrate per angustam portam: quia lata porta & spatiofa via est, quæ ducit ad perditionem: & multi sunt qui intrant per illâ. Quam angusta porta & arcta via est, quæ ducit ad vitam: Et pauci sunt qui inueniunt eam!* Hoc igitur minimè verum esset; si hæc fides cum hac dilata ad extremum spiritum pœnitentia certum vitæ remedium hominibus præberet. Quam sint autem pauci, qui per hanc angustam portam intrantes vitam consequantur, nolo vt dicenti mihi credatis: D. Chrysoftomum in medium proferam: qui in insigni illa Antiochiæ ciuitate, quæ Syriæ metropolis erat, inter tot hominum milia vix centum homines esse arbitratur, qui in timore Domini vitam perducentes, sempiternam assequerentur salutem. Eius hæc verba sunt: *Quot esse putatis in ciuitate nostra, qui salui fiant? Infestum quidem est quod dicturus sum, dicam tamen: Non possunt in tot millibus centum inueniri, qui saluentur, quin & de his dubito. Quanta enim in iuuenibus quæso malitia! Quantus in senibus torpor? filij curam gerit nemo: nemo Zelum habet, vt senem respiciens imitetur: exemplaria delera sunt, propterea neque iuuenes euadunt laudabiles: Hactenus Chryost.* An hoc autem vir sanctus amplificandi gratia, an alia ratione dixerit, non est animus disquirere: satis tamen est ad merum nobis incutiendum, & falsam multorum securitatem arguendam hæc à viro sanctissimo dicta fuisse.

Iob. 9. Itaque fratres, nemo salutis suæ præsidium in sola extrema pœnitentia ponat. Ante oculos semper illa B. Iob sententia habenda est. Si repente interroget, quis respondebit ei? Repente autem Dominus interrogat, cum hominem in ea hora imparatum, & multis sceleribus irretitum inuenit. *Quid ergo tunc temporis homo peccatis assuetus respondere æquissimo iudici poterit: qui toties ab eo etiam admonitus, respicere noluit? Si (vt Petrus Apostolus ait) iustus vix saluabitur, impius & peccator vbi parebunt?*

I. Petri. 4. Atque vt id quod diximus euidentius appareat, Antiochi Regis Aliz in mortis agone constituti pœnitentiam in medium proferamus. Hunc igitur crudelissimum carnificem, templique & religionis euersorem, supernus ille iudex acerbissimo viscerum & interiorum dolore percussit. Itaque qui supra humanum modum elatus erat, nunc humiliatus ad terram in gestatorio portabatur, manifestam Dei virtutem in semetipso contestans: ita vt de corpore impij vermes scaturirent: ac viuêtes in doloribus carnes.

carnes eius effluerent, odore etiã illius & fœtore exercitus grauiaretur. Itaque his doloribus p̄fessus, multis mirisque modis se Domino satisfacturum promittebat. Primum enim Hierosolymam pollicitus est libertate donaturum, & Iudæos pares Atheniensibus facturũ & templũ etiã sanctum (quod prius spoliauerat) optimis donis ornaturum, & pertinentes ad sacrificia sumptus de redditibus suis præbiturum. Quid his amplius requires? Addit etiã aliud nouum atque mirandum, se videlicet Iudæum futurum, peragrataque omni regione, prædicaturum Dei potentiam, quam in dolorum suorum acerbitate apertissime cognouerat. Quid his maius à Rege Iudæorum nationi & religioni infensissimo promitti potuit.

Auditis, fratres, quã multa atq. miranda Rex hic instante mortis hora pollicitus fuerit? Sed quẽ tandem fructũ hac penitentiã, quam non Dei, sed sui ipsius amor expresserat, fuerit assecutus, declarat sermo diuinus, cum protinus subdit: Orabat ille scelestus Dominum, à quo non esset misericordiã consecutus. Quis igitur eorum, qui vitã omnẽ in ludo & orio, variisque voluptatibus consumpserunt; qui periuriis, odiis, detractioibus, adulteriis, & terrenis opibus inexplebili cupiditate congerendis, omniq. turpitudinis genere animam suam commacularunt, certã sibi salutem in extrema illa pœnitentiã polliceatur, qui Regẽ hunc tã magna eodẽ tẽpore proponẽtẽ, à diuina misericordia exclusum, & ad sempiterna supplicia dãnaturũ videat.

Et quidem si parua rerum momenta in hac vel cura, vel negligentia versarentur, minus esset periculi. At cum nobis sermo diuinus non solum sempiternam felicitatem, sed sempiterna etiam (eadẽ ue acerbissima) supplicia ob oculos ponat, quis vique adeo à communi sensũ abhorreat, vt hæc tanta mala non perhorrescat? Et ne à proposito exemplo recedamus, ex hac Regis Antiochi plaga, qualis sempiterna illa pœna futura sit, conicere vtcunq. possumus.

Quæro enim à vobis, fratres, an gehẽnæ tormẽta huius morbi doloribus grauiora esse iudicemus? Iudicamus planẽ. Nullus quippe huius vitæ dolor eum doloribus illis comparari potest. Vnde D. Thomas, vbi Dominicę passionis dolorem qui vnquã fuerunt dolorum maximũ fuisse apertissimis rationibus comprobasset, alterius tamen vitæ doloris hoc in loco excipit, qui omnes alios huius vitæ dolores superant, quemadmodum (inquit) alterius vitæ gaudia omnibus huius mundi gaudis maiora sunt. Iam verò de durationis cõparatione nulla quæstio est. Illam enim Regis impij plagam paucorũ dierum fuisse cõstat.

D. Thom.

At gehennæ cruciatus sempiternis seculorum ætatibus finē nō inuenient, sed cum ipsa Dei æternitate certabunt. Itaque post annorum mille millia, alia rursum in illa millia, & post hæc alia iterū mille millia, atque item alia atque alia sine ulla intermissione sequentur. Quam rem si quis altius considerauerit, mirū san è erit, si is animo intra se possit consistere. Nunc ad vos, fratres: Si hic impius & sceleratus Rex, vt illam paucorum dierum pœnam euaderet, tam multa se facturū pollicebatur: quid nos facere, quid promittere, quid perpeti par est, vt non paucorum dierum plagam, sed eterna gehennæ incēdia euadere possimus. Quid, quæso, sanctissimos illos Anachoritas in deserta compulit, sociosque scorpionum fecit atq. ferarum, nisi perspecta huius rei atrocitas & magnitudo? Quantum verò hæc eadem cogitatio sanctos Martyres inter acerbissimos illos membrorum omnium cruciatus, inter vngulas & eraticulas, & sartagine ferreas roborauit? At nos cæci & amentes, neq. vnus Quadragesimæ incediam perferre, neque cupiditatibus nostris frantum incedere, nec delinquentibus contra nos veniā dare, neque linguæ petulantiam neque oculorū licentiam cohibere, neque Christi iugum suauē & onus leuē humeris nostris imponere volumus vt hæc tanta supplicia euadere possimus. O deplorandam perditorum hominum cæcitatem, o amentiam, o delusarum mentium stuporem, quæ hanc tantam rem neq. aduertunt, neq. cogitant, neque sibi opportuno tempore conuicere volunt? Quid enim miserimæ illæ animæ quæ apud inferos torquentur, nō facerent, quid non perferret, si hanc temporis opportunitatem (quam nos vacuam abire patimur) inuenirent? Si enim tam multa sacrilegus hic Rex propter tam breuem paucorum dierum molestia promittebat, quid isti promitterent, vt à sempiterno illo incendio liberarentur? Ergo fratres, vel sero, saltē sapere incipiamus, & hanc ipsam opportunitatem (quam diuina nobis pietas conleuit) nullo modo præterfluere sinamus. Terreat nos illa vox Domini, Venit nox, in qua nemo potest operari. Ergo quamdiu dies est, hoc est, dū vita superest, dū iudex ipse nos ad se blandissimis vocibus & promissis vocat, curamus, fratres, ne in hanc tantam malorum voraginem incidamus. Hæc igitur omnia, fratres, prudenter atque sollicitè considerantes, opportune pœnitentiam agere incipiamus, quod instanti mortis horret modici s impediti, ægrè agere poterimus. Sic enim fiet, vt peccata nostra voluntaria magis quam necessaria, pœnitentia diluente, ad sempiternam tandem felicitatem verè perueniremus promissam, Domino aspiratè, peruenire mereamur.

Concio Funebri: in qua tum de humanæ vitæ breuitate, tum de variis eiusdem miseriis agitur.

T H E. *Iugum graue super filios Adam, a die exitus de ventre matris eorum, vsque in diem sepulture in matrem omnium. Eccles. 40.*

Vehementer Christiani populi consuetudo laudanda est quæ ferias defunctorum, ac præcipuè clarorum virorum solèni ritu celebrare solet: partim, vt precibus eorum qui assistunt defunctorum animæ, si quid in eis terrenæ labis purgandæ superest, adiuuentur: partim, vt iidem ipsi qui huic pietatis officio interfunt, in alieno future velut in quodam speculo, conditionis & naturæ suæ admoneantur. Quid enim aliud de me sperare, aut mihi polliceri possum, quàm quod in naturæ meæ consorte oculis obiectam video, & veluti manibus contrecto? Hinc Ecclesiasticus vita functum hominem hac prudentissima oratione ad eos qui adhuc in vita manent loquentem inducit, Memor esto iudicij mei. Sic enim erit & tuum. Mihi heri & tibi hodie. Hanc autem admonitionem vsque ad eò animis nostris infixam esse voluit, vt post hanc breuem salutaremque sententiam adiunxerit, In requie mortui requiescere fac memoriam tuam. Non enim sat esse putauit, prosperanter & celsimè hanc vitæ nostræ sortem cogitare: sed in ea voluit mentem nostram, velut in quodam domicilio perpetuò commorari. Hæc enim rationes astum, & omnem carnis lasciuiam, & inanem hominum lætitiã, comprimì posse iudicauit: cum mens humana, quæ per exteriora vagatur, ad seipsam redeas, sortis & mortalitatis suæ admoneatur. Ad cuius rei memoriam nos idem Ecclesiasticus his verbis quæ à me initio proposita sunt reuocat, cum ait: Iugum graue super filios Adam a die exitus; &c. De hoc igitur graui iugo, hoc est, de humanæ vitæ miseriis, eiusdemque vitæ breuitate, quam fallax viuendi cupiditas longissimam nobis facit, hodie differendum est. Quod vt piè & vtiliter præstare possimus, celestem opem sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter implõremus.

A V E M A R I A.

De humanæ vitæ miseriis multi tum Philosophi, tum Theologi iusta volumina scripserunt: vt pote qui materiam late patentem ad scribendum nacti essent. Certè Innocèsius Papa integrum volumen variis vitæ nostræ miseriis enumerandis impleuit. Difficile autem dictu est, quantas hæc Philosophia

Eccles. 38

Ibidem:

Eccles. 40

utilitates pariat. Primum enim ad sui ipsius cognitionem, quæ totius veræ sapientiæ caput & fundamentum est, mirè adiuuat: deinde ad omnem fastum & elationem ab animo penitus eliminandam, plurimum confert: cum sibi ipsi dicere prudens homo valeat. Quid superbis pulvis & cinis? Et illud item, Non apponat ultra magnificare se homo supra terram: siue vt Diuus Hieronymus ex Hebr. vertit) homo de terra, hoc est, qui ex limo terræ formatus, in eandem terram paulo post vertendus est. Sed præcipue tamen hæc commentatio ad mundi contemptum adiuuat, quem despiciere debet quisquis ad charitatis & iustitiæ studium aspirat. Neque enim amor Dei cum amore mundi coherere & cohabitare potest, cum Iacobus apostolus dicat, cum qui mundi huius amicus esse voluerit, inimicum Dei constitui. Ioannes quoque in Epistola sua: Nolite, ait, diligere mundum: quia si quis mundum diligit, non est charitas Patris in eo. Nihil autem magis mundi contemptum parit, quam fragilitatis & imbecillitatis nostræ consideratio: quando quidem mundi gloria, & humanæ vitæ fragilitas sic coniuncta sunt, vt nullo modo in vita fragili ac misera solida voluptas atque felicitas esse possit. Corruat enim necesse est, quod tam fragili fundamento nititur.

Qua tamen in re serpentis antiqui calliditas potissimum cernitur, qui rem omnium maxime tristem atque calamitosam, maxime iucundam atque amabilem plerumque facit. Cuius rei causam attentius mihi consideranti apparet, eorum paucorum hominum mundo seruientium felicitatem: omnium oculis ita illudere, vt similem quilibet sibi sortem ac fortunam polliceatur, nec oculos atque mentem habeat, quibus innumerabiles aeorum clades & ruinas cernat. Quam rem proposito vulgari & noto exemplo planam vobis facere curabo. Nemo ignorat quam multi mortales in expugnatione huius noui orbis, qui temporibus nostris in occidentali India patefactus est, partim naufragiis, partim ferro, partim variis morborum generibus, ob inclementiam alieni cæli, vitam morte commutauerint: paucissimos autem ex tot hominum milibus extitisse, qui diuites & fortunati ad suos redierint. At qui cum modo in eas oras proficisci parant, in eos solū oculos coniciunt, qui opulenti ad sua redierunt, simile sibi fortunam pollicentes: ceterorum autem miserabiles casus & mortes obliuiscuntur, vel certe non attendunt: & ita fit, vt paucorum exempla spem illorum magis excitent, quam innumerabilium ruinæ metum incutiant. Perturbati enim affectus & auaritiæ studium, rationis iudicium

Eccles. 10.
psalm. 9.
Hierony.

Iacob. 4.

2. Ioan. 2.

Simile.

judicium illis eripiunt, & in aperta illos pericula coniciunt. Simili ergo ratione seculi homines decipiuntur, qui cum in mundo paucissimos secunda fortuna, ut animadvertunt, innumera- biles autem qui variis casibus atq; fortuna aduersa iacentur, eam esse mundum iudicant, qualem paucorum felicitas, non qualem innumerabilium calamitas ostendit: cum tamen rerum appellatio non ex eo quod paucioribus, sed ex eo quod pluribus accidit, sumenda sit. Hæc igitur mihi præcipua causa esse videtur, cur tam multis hominibus mundus amabilis appareat, cum re vera maximè acerbis & contempnibilis sit. Huc accedit hostis antiqui versutia, qui hoc exëplo incautos homines decipit atq. dementat. Quemadmodum enim oratores ea quæ causam suam adiuvant, auditorum oculis affigunt, & vehementer amplificanti: quæ verò nocent aut silentio premunt, si possunt, aut si nõ possunt, eleuant & extenuant: ita astutissimus hic orator (præterquam quod mendax est & mendacii pater) ea quæ animos nostros ad mundi amorem inflammare possunt, miro modo auget, & amplificat, & tanquam oculis spectanda proponit: quæ verò nos ad eius odium atque contemptum inducere possunt, summa arte vel extenuat, vel oculis nostris abscondit. O quantus nobis cæpus hoc in loco aperiebatur, in quo innumerabiles multorum calus atque tragædias percetere possemus, quas callidissimus hic orator exëitauit, dum paucorum felicitatè oculis subiecit, & multorum calamitates abscondit! Quia igitur ars arte superanda est: libet in præsentî concione & inanè mundi gloriam, & humanæ vitæ miseriam ac breuitatem, quæ illi coniuncta est, suis veluti coloribus depingere: ut cum serpens antiquus aliam nobis eius imaginem eminentis coloribus effinxerit, nos illi veram obiciamus, atque veritate mendacium retundamus, & vera imagine fucatam atque fallacem deregamus. Sed breuitatem vitæ primo loco expendamus. Hæc enim prudenter considerata magnum nobis stimulum ad mundi contemptum addet, quandoquidem magna felicitas in breui & angusta vita esse nullo modo potest.

Simile.

I.

Breuitatem vitæ nostræ Ecclesiasticus non quidem pusillo, sed magno & prudenti animo hac oratione metitur: Numerus inquit, annorum vitæ hominis, ut mutum, centum anni: quasi guttæ aquæ maris deputati sunt, & quasi calculus arenæ: sic exigui anni in die xui. Animaduertite, quæ so, quid sit vna aquæ gutta Oceano comparata, & vnius arenæ calculus ad infinitam maris arenam relatus: id enim esse ait vitam nostram, si

Eccle. 18.

Seneca.

vel Angelorum vitæ: qui in omne ævum permanent, comparatur. Quid igitur hac breuitate angustius? Sed non Ecclesiasticus modo, qui diuina luce perfusus hæc de vitæ nostræ breuitate sententiam tulit, sed Seneca etiam illam eadem ratione meretur his verbis: Omnia humana breuia & caduca sunt, infiniti temporis nullam partem occupantia. Terram hanc cum populis urbibusque, & fluminibus, & ambitu maris, puncti loco ponimus, ad vniuersa referentes. Minorem portionem habet ætas nostra quam punctum, si tempori compareretur omni, cuius maior est mensura quam mundi. Quid ergo interest id extendere, cuius quantumcunque incrementum fuerit, non multum aberit à nihilo: Licet, noues centenos per centenas annos, cum ad omne tempus demiseris animum, nulla erit illa longissimi breuissimique æui differentia, si inspecto quanto quis vixerit spatio, comparaueris quanto non vixerit. Hactenus ille. Et quidem nos vehementer eorum vitam admiramur, quæ ad centesimum annum protensa fuerit, eamque nimium viuacem atque felicem iudicamus, quæ ad hanc usque ætatem peruenit. At supernæ illæ mentes, quibus vita nostra comparata vix puncti instar obtinet, non minus ignorantiam & pusillanimitatem nostram in hac parte mirabuntur, quam illius piscis ætatem miramur, qui quoniam vno solo die vitam producit, ephimera à Philosophis & medicis Græco nomine appellatus est. Cum enim vitæ nostræ spatium in piscis huius vitæ comparamus, breuissimam illam atque momentaneam ætatem iudicamus. Quis autem dubitare possit, vitam nostram si cum beatorum mentium æuo conferatur, multo esse breuiorem quam illius piscis? In altero enim res finita cum finita comparatur: in altero verò res angustis terminis circumscripta, cum ea quæ nullis finibus coercetur. Si ergo nos breuissimam illam vitam iudicamus, multo certè breuiorem supernæ mentes nostram iudicabunt: etiam si ad centesimum annum (vt Ecclesiasticus ait) protendatur. Damnati certè ad æterna supplicia simili ratione antea actæ vitæ & felicitatis, stræ spatia computant: qui cum in lib. Sapientiæ ætatem suam rebus breuissimis ac penè momentaneis comparent, tandem concludunt: Sic & nos nati continuo desinimus esse. Non enim sibi videntur aliquantisper vixisse, sed protinus natalem diem cum morte copulasse.

Ecclesi. 18.

Sap. 5.

Verum, si citra comparisonem hanc, ætates hominum quales in se sunt inspiciamus, breui temporis spatio illas definiti inueniemus. Si quisque nostrum cæco sui amore posito rã frequentes

quentes & quotidianas hominū mortes in quavis ætate inspe-
xerit, inueniet planè maximam eorum partem ante sexagesi-
mum annum vita defungi, paucos autem ad septuagesimum
peruenire. Quis ergo hanc ætatem appellare longam poterit,
nisi qui puillo aniro est: Multis enim rebus (vt sapienter Se-
neca dixit) non ex natura sua, sed ex paruitate nostra magnitu- *Seneca*
do accedit.

Sed nemo tamē nostrum hanc sibi ætatem polliceatur: par-
tim quòd incertissima & rarè cuiusdam felicitatis sit, quam ne-
mo sapiens sibi promittere debet: partim quòd ex hac summa
illud etiam spatium subtrahendum est, quod vnusquisque no-
strū iam vixit. Quicquid enim à tergo reliquimus, festina mors
velut rem sui iuris occupauit: vt videlicet qui nunc viuere vi-
demur, ex parte quidem viuamus, ex parte verò mortui simus:
Quòd si tota ætas nostra nulla sui parte detracta ad eò breuis
est, qualis, quæ so, erit tam magna sui parte còsumpta: Si totum
adeò breue est, quanto breuior erit pars aliqua relicta de toto?
Itaque nos qui diu iam viximus, qui tantum vitæ exhaustimus,
non iam vita, sed quædam pericula vitæ manent. O igitur,
fratres, quicunque ad trigessimum vel quadragesimum ætatis
annum peruenistis, animaduertite, quæ so, diligenter exiguum
vobis spatium ad extremum vitæ diem superesse, in quo credi-
torum omnium restitutio facienda est, vbi omnia que de terra
sumpta sunt, in terram còuertentur, & terræ antiquæ omnium
parenti, reddentur, illa vestros, quos nūc tantoperè diligitis o-
culos, vestras manus, vestra quæ ita excolitis corpora, in sinu
suo complexura est, & in cinerem chara ista & culta membra
redactura. Si ergo tam vilis modò est possessio vitæ nostræ quòd
tam vicina morti sit, cur eam tanti facitis, vt felicitatem & salu-
tem æternā propter eius amorē periclitari velitis? Si res quidē
integra maneret, si rōta nobis humanæ vitæ portio superesset,
minus fortasse hoc mirum videretur: longa enim vita occasio- *Math 9*
nem sæpius præbuit malæ vitæ. Quod fortassis in causa fuit,
vt priores illi mundi homines tam flagitiosè vixerint, quia diu-
tillimæ spes vitæ eos ad salutis suæ rationisque reddendæ obli-
uionem inducere videbatur. At nos, quorum vita momentum
est, vmbra est, transitus est, puluis est, cinis est, fœnum agri est,
quod hodie viret, & cras in clibanum mittitur, quomodo hoc
tantulum vitæ spatium auctori vitæ atque salutis nostræ nega-
mus. Nos postremò, quorum vita omnibus mundi rebus fragi-
libus còparatur, cur eam animæ nostræ, cur Deo, cur eius ami-
citiæ & gratiæ, cur virtuti atque iustitiæ, cur celesti vitæ, & eter-
na

nae felicitati anteponimus; cur usque adeo spes nostras in longinquum porrigimus? quomodo impendentem ubique mortem non videmus: cur tanta in futurum molimur tempus, partem vitae vitis, partem negotis, partem poenitentiae reseruantem? Sicine tam diuturna vobis haec vita esse videtur, ut tot tantisque rebus, tot tantisque peccatis purgandis sufficere possit? Vix, ait Climacus, hodierna dies seipsam satis expiare potest, & tu mihi tot annos flagitiorum atque fraudum extremae vitae portioni expiandos relinquis

II.

Daniel. 2. Cæterum, quoniam vitae nostrae breuitatem vidimus, sequitur ut eius deinde miseriam videamus: qua planè non potest non esse resperfa humana felicitas. Hanc autem non video qua ratione commodius explicare possim, quam si eam statim illi quam Nabuchodonosor Rex in somnis vidit, comparauero. Eius autem erat caput aureum, pectus argenteum, torus aerea, pedes fictiles, quos lapis quidam excisus de monte comminuit: quibus comminutis æs, argentum, & aurum redacta sunt quasi in sauellam aestiuæ areæ, quæ a vento rapitur. Quæ quæso, imaginè humanæ vitæ conditio magis ad viuum exprimi potuit? Principio, quod Rex in somnis non rem veram, sed statuas, siue imaginem contempserat, humanæ vitæ maxime conuenit, quæ in sacris litteris tum imago, tum figura appellatur, Sic enim Apostolus ait: Præterit figura huius mundi, non enim rem veram, sed veritatis simulacrum, atque veluti umbra vitam hominum esse intellexit. Idem etiam regius Propheta significauit, cum ait: Veruntamen vniuersa vanitas omnis homo viuens: Veruntamen in imagine pertransit homo. Verūque autem verbum eodè pertinet, quo innuitur nihil solidi & expressi in hac vita contineri, sed inania esse omnia quæ aliquid esse videntur, cum propter summam temporis breuitatē, tum etiam propter infinitas miseras quibus vita ipsa obnoxia est. Quod quidem Plato intellexit, qui cælum & ea omnia quæ supra cælum sunt, vera esse dixit: quoniam in natura sua immortalitatis causam habent, ea verò quæ cæli ambitu continentur, nō censet in eorum numero collocanda quæ verè sunt, sed quæ apparent esse aliquid, cum nihil sint. Qua persuasione inductus antrum illud multorum scriptis celebratum cōtinxit, in quo qui inclusi manebāt, sic erant catenis constricti & à tergo lucis positi, ut nihil nisi solas superarū rerum umbras iuxta illud antrum apparētes cernerēt. His autē hominibus nos omnes similes esse ait: qui inter res fragiles & ad interitum motu

quò quotidie properantes, vitam agimus: quas quidem propter mentis nostræ angustiam & cæcitatem, aliquid esse credimus: quæ tamen reueta cælestium rerum, quæ immutabiles perpetuò manent, vix tenues quædam vmbre sint, quæ cum maximè tenentur, tunc vel maximè quasi è manibus elabuntur.

Quo nomine Paulus hortatur eos, qui habent vxores, vt tanquam non habentes sint, & qui flent tanquam non flentes, & qui gaudent tanquã nõ gaudentes, & qui vtuntur hoc mûdo tanquã non vtatur. Cur ita. Subdit quam audistis causam, Præterit enim figura huius mundi. O magno animo virum, qui cum totus esset in æternitatis amore & contemplatione defixus, inferiora hæc omnia quæ in continuo motu sunt, & ad interitum quãta possunt celeritate contendunt, non res veras, sed verarum figuras reputabat: idèq; dominos & possessores eorum: sic animo institutos esse volebat, quasi nihil possiderent! Neque enim existimare debemus, res tunc primum deficere cum intereunt: quãdiu enim esse videntur, intereunt: quãdo & per singula momenta ad interitum properant, & ipsum etiam viuere, vitam absumere, & de portione vitæ detrahere sit. Quod quidem eleganter Seneca docet his verbis: In hoc omnes errore versamur, vt non putemus ad mortem nisi senes, inclinatos: ue iam vergere, cum illò infantia statim & iuuenta omniq; ætas, ferat. Virgēt opus suum fata, & nobis senium nostræ necis auferunt: quòque facilius obrepat mors, sub ipso vitæ nomine latet. Infantiam in se pueritia conuertit, pueritiam pubertas, iuuentutem senectus abstulit. Incrementa ipsa, si bene computes, damna sunt. Hactenus ille. Ex cuius verbis facillè nõ modò vitæ nostræ breuitatem, sed fallaciã quoque intelligere licet, quæ sub incrementi nomine decrescit, & sub vitæ appellatione paulatim non sentientes ad mortem ducit. Quemadmodum enim (vt idem ait) quos aut sermo, aut lectio, aut aliqua interior cogitatio iter facientes decipit, & peruenisse antè sciūt quàm appropinquasse: ita hoc iter vitæ assiduum & citatissimum, quod dormientes vigilantésq; eodem gradu facimus, occupatis non apparet nisi in fine. Hæc ille. Idem etiam in solari horologio euenire cernimus. Cum enim linea illa, quæ ex vmbra conuincitur, continenter moueatur, & ad metam properet, nunquam tamen, nisi cum ad eam peruenit, mota fuisse videtur: sic vita nostra cum semper deficiat, nemo tamè nisi cum ad finem ventum est, defecisse videt. Ex quo planè liquet, vitam nostram nõ rem stabilem & fixam, sed vmbrailem magis & apparentem quàm existentem esse, quod nobis huius statuz nomen designat.

1. Cor. 7.

Seneca.

Idem.
S. mile.
Simile.

Iam verò aurum & argentum ac deinde as, è quibus ea statua conflata erat, opes ac potentiam mūdi significat. Auri enim & argenti nomine opulentia, æris autem potentia intelligitur: in quibus tota mundi gloria posita est. Plurima enim possidere & plurimum posse, præcipua mūdi bona sunt, ad quæ alia omnia referuntur. Sed videamus, quæso, quam solido & firmo fundamento hæc tanta bona nitantur. Certè non alio quàm fictilibus & luteis pedibus: quibus ad primum lapidis ictum minimo negotio fractis tota illa pompa dissoluitur, & in favillam redacta in ventos diffluit. Tota enim mundi gloria ex humani corporis vita pèdet, quod ex limo terre compactum, luteum, fragile, caducū, & infinitis casibus & morbis obnoxium est: quo icui aliqua de causa dissoluto eximia illa mundi opulentia in favillam redacta ne vestigium quidem sui vllum relinquit. Alioqui (sicut Propheta dicit,) Vbi sunt principes Gentium, qui dominabantur super bestias quæ sunt super terram, qui in aëribus celi ludunt, qui argentum thesaurizāt, & auri, in quo cōfidūt homines, & non est finis acquisitionis eorū? Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt, & alij in eorū locum successerunt. Breui igitur temporis mora transacta, totus ille mundi apparatus & splendor ut fumus evanescit, & seculi principes, qui ex eodem fragili luto, quo mendici ficti atque formati sunt, simili fine absumuntur. Vita quidem alia atque alia utrorumque tamē vna mors, vnus finis est. Hinc Dominus ad Esaiam, Clama, inquit. Et ille, Quid clamabo? Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri. Fœni quidem nomine populum: floris autē, principes populi significavit. Quamdiu enim fœnum & flos virent, pulchrior floris quàm fœni species est. Vbi autem incallescēte Sole utraq; virorem suam amiserit, eadē utrorūque facies atq; deformitas apparet; hoc est, eadem in diuite & paupere solitudo, eadem inopra, idem fœtor & horror, omnia utrobique æqualia & similia sunt. Quamdiu ergo fabula vitæ peragitur, suam quisque personam repræsentat: fabula autē peracta, persona deponitur, & eandem quisque faciem, quæ fuerat, resumit: atque ita demum qui regis personam egerat, ad futuris aut sartoris figuram redit. ad similem ergo vilitatem atque miseriam & regum corpora, quæ regis opibus nitebant, & artificum, quæ pannis tegebantur, perueniunt, quæ in pulverem versa, exiguo pulvere teguntur. Cuius rei memorabile exemplum vobis hoc in loco referam. Memorant historiarum scriptores magni illius Cyri sepulchro Epitaphiū hoc inscriptum fuisse, O V I R Q V I C Y N Q V E E S, E T V N D E C Y N Q V E

ADVENTVS (NEC ENIM TE ADVENTV RV M
GNORAVI) EGO SVM CYRVS. QVI PERSIS IM-
PERIVM CONSTITVI. PVSILLVM HOC TERRAE
VO MEVM TEGIT VR CORPVS, MIHI NE INSI-
DEAS. O singulare inopiae atque humanae paupertatis ex-
emplum! O clarissimam mortalitatis & miseriae nostrae confes-
sionem, non ab infimae fortunae homine, sed à felicissimo im-
peratore profectam! Cui enim viuo vix orbis imperium satis-
erat, nunc pugillo terrae contentus ne haec adeò tenuis felici-
tas viuentium inuidiz obnoxia sit, suppliciter ex tumulo depre-
catur. Quid igitur superbis terra & cinis: quid inexplebili aua-
ritia omnia concupiscis? quid ingentes spiritus supra commu-
nem humanae naturae conditionem attollis, paulò post in pul-
verem iturus? Quanta igitur cecitas, quanta dementia est, extre-
maz huius vilitatis, ad quam corpora nostra, quae nunc ostro te-
gemus & auro, paulò post redigenda sunt, penitus obliuiscis.

Eccle. 10.

Sed, ut ad intermissam similitudinem redeamus illud etiam
negligendum non est, quòd Rex non quidem vigilantem, sed
in somnis se hanc statuam vidisse ait, Quo iudicio significatur
speetra & velut inania visa esse, quae externo splendore stulto-
rum oculos fallunt. Hinc quidam ex amicis Iob de felicitate
improborum agens: velut somnium, inquit, auolans non inue-
nietur, tranſiet quasi visio nocturna. Somnia enim quibus ali-
qui, aut reges aut principes sibi esse videtur, breui quadam vo-
luptate somniantes afficiunt: qui tamen expergefacti, inanem
fuisse illam lætitiã apprehendunt. Ad hunc modum improbi,
qui vitam omnem in delicijs tranſegerunt, vbi ad mortem ven-
tum est, quicquid antea factae felicitatis illis tunc in mentem ven-
it non aliud quàm somnum & fabulam quandam fuisse pu-
tant. Ut enim rectè D. Gregor. ait: Repentè tranſacta finiuntur,
quae futura longa videbantur. Quod enim iam desit esse,
nec aliquod sui vestigium reliquit, ut omnino nihil est, ita nihil
apparet. Hæc autem de causa quidam ex amicis Iob improbo
suum felicitatem puncti instar esse testatur: quo nomine sum-
mam eius breuitatem voluit designare. Sic enim ait: Hoc scio
a principio ex quo positus est homo super terram, quòd laus
impiorum brevis sit, & gaudium hypocritæ ad instar puncti. Si
ascenderit vsque ad cælum superbia eius, caput nubes teti-
gerit, quasi sterquilinum in fine perdetur, & qui eum viderant
dicent, Vbi est? Quid sibi vult: Vbi est? Vbi habitat: quò per-
uenit: quo in loco consistit: quali specie, quo habitu, & colore
est: Vbi: In sepulchro, in putredine, in horrore inter vermes.

Iob. 52.

Gregor.

Iob. 20.

Quali

Quali autem specie? qualem canis vel quodcumque animal mortuum & in sterquilinum proiectum refert. Eadem igitur defuncti hominis species est, eidemque iniuriis obnoxia. Neque enim inter putrem, hominis aut canis carnē vllū in morte discrimen inuenies. Heu miseriam vere deplorandam: quod qui tantum dissident in vita, adeo similes & pares (quod ad corpus attinet) in morte reperiantur, nisi quod alter omnibus patet, alter verò terra tegitur, ne à feris turpiter lanietur. Quod si aliquis principis, aut familiaris amicu quatruiduo iam in sepulchro agens tollam aperias, illiusque horridam speciem diligenter inspicias, an non te maxima tenebit admiratio, cum adeo terram atque deformem nobilissimæ creaturæ speciem cernas? Hiccine est, inquires, amicus ille & familiaris meus, cum quo toties risi toties lusi, toties cenauis, toties deambulauis, cum quo toties consilia & vitæ meæ rationes contulis. Hi illi tam viuidi & vigentes oculi? Hæc illa tam expedita & differata lingua? Hæc illa egregia corporis & oris forma? Hiccine est humanæ vitæ exitus? Huccine tandem omnis pulchritudo, omnis dignitas & humana gloria, huc humanæ opes & potentia deueniunt? Huc tandem omnes post exigua labentium temporum curricula peruenturi sumus? Nulla huius sententiæ appellatio, nulla reuocatio est? Huc tandem corpus hoc quod tanto studio curamus, alimus, & ornamus, cuius que tota vita seruiuimus peruenturum est, ut fiat cibus vermicum; cui ex vltimis Oceani littoribus pretiosa edulia & condimenta quærebantur, quo delicatior suppeteret esca vermibus? O verè omnis caro fecerunt, & omni gloria eius quasi flos agri.

Esai. 4.

Huius autem extremæ miseræ cæterarumque omnium quibus passim vita mortalium infestatur cõsideratio, in causa fuit ut multi Sapiens illius sententiã probarent, qui dicere nõ dubitauit: Optimum non nati, aut quam ocysime aboleri. Neque multū ab hac sententia verba illa sanctissimi Iob abhorret, cum ait, Quare misero data est lux, & vita his qui in amaritudine animæ sunt? Qui expectant mortem & non venit, quasi effodientes thesaurum, gaudentque vehementer cum inuenerint sepulchrum. Et philosophi quidem miseriarum & mortis nostræ causas ignorabant. Christus autè Dominus, qui hæc omnia peccati stipendia esse intelligebat, cum ad quatruiduani Lazari monumentum venit, an hoc veluti peccati speculo & effectu, peccati malitiam contemplatus, piæ compassionis lachrymas fudit, quibus non tam humanæ vitæ miserias, quam miseriarum

Iob. 3.

Ioan. 11.

riarum

riarum causam (nempe peccatum) lamentabatur. Vtinam nos quoque eius exēplo hāc nostram miseriam ante oculos semper haberemus, vt vel hoc vno argumēto peccati virus propter quod mors in mundum inuecta est, agnosceremus: & omnem ex animo nostro fastum atque superbiam propulsaremus, ac postremo inane mundi gloriam, quæ tam infaussto sine clauditur, quæq; his fictilibus atq; luteis rebus nititur, cōtēneremus. A qua tamē cogitatione quid nos auocet D. B. in Meditationibus, exponit his verbis vel à se editis, vel aliunde ascitis.

Forma, saur post, ubi fructus inuenitis, opesque

Surripere ubi noscere quid sit homo.

Post hominem, vermis, post vermem facit & horror,

Sic in nullo hominem reperitur omnis homo,

I I I.

Supereft tamen hoc in loco non negligenda quæstio, cur videli et amator hominum Deus adeo breuem & luctuosam hominum vitam esse voluerit? Certè hoc temerè actum non est. Miseram enim vitam nostram ac deformem esse post peccatum voluit, ne nimio eius amore capere mur breuem autem vt à læletibus mortis imminentis metu abstinereamus. Rectè enim Diuus Hieronymus breuitatem vitæ delictorum damnationem esse dixit. Qui enim finem sibi vitæ adeo celèrem instare cognoscit, qui tam citò se ante superni iudicis tribunal sistendum videt, qui in hoc iudicio de tota æternitate sententiam ferendam contemplantur: hoc est, vt vel in sempiterno luctu, vel æterno gaudio sibi degendum sit, quomodo propter fruendam miseram hanc & momentaneam vitam æternæ vitæ iacturam faciet, ac non magis se ad illud iudicium singulis momentis præparabit? Hoc enim sanctissimi Regis Ezechie exemplo discimus, qui cum in medio ætatis flore constitutus, mortis nuntium Domino imperante percepisset, eoque lachrymis & precibus exorato, quindecim annorum accessionem accepisset, humanæ vitæ breuitate hac ratione inspecta, quid sibi in posterū esset faciendum testatur his verbis, Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Hoc est, lachrymis & assiduo dolore delicta iuuentutis & ignorantias meas abluam, vt durum atque paratum inuenias, quoties me ad tribunal tuum vocare decreueris. Deinde sic incipit cum Deo philosophari; Domine si sic viuitur, & in talibus vita spiritus mei corripies me & viuificabis me, &c. Hoc est, si talis est Domine vita hominis, adeo videlicet breuis & momentanea totque ærumnis & miseris obnoxia (cuius videlicet momenta-

Hieron.

neæ voluptates tot lachrymis ac doloribus resperſæ ſunt) hoc certe argumento negligentiam meam corripuiſti, & ad hoc perduxuiſti, vt (quando res ita ſe habet) aliam deinceps viuendi rationem ineam, atque ita fiet in pace amaritudo mea amariffima. Quæ verba alij clarius hoc modo verterunt: Cedet mihi in incolumitatem hæc amaritudo amariffima. Hoc eſt, ex his amariffimis lachrymis ſuauiſſimos vitæ & iuſtitie fructus carpam. Hac enim morbi & mortis amaritudine (quam pæne manibus contrectaui) admonitus, quod reliquum vitæ fuerit, ſolicite in mandatorum tuorum obedientia tranſſigam, quò mihi & internam dum viuo pacem, & æternam poſt mortem hæreditatem beneficio tuo conſequar. Sic ſanctus iſte Rex ex vitæ breuitate & miſeria philoſophatus eſt., ſicque nos philoſophari Dominus voluit, qui vitam adeò breuem inſtituit.

Deu. 32.

Hæc igitur, fratres, cogitare, hæc ſemper in animo voluere, atque hoc eodem modo cum ſancto Rege philoſophari, id demum eſt vere ſapientem & prudentem eſſe: cuius eſt vitæ finem ſibi ſemper ante oculos ponere, & ad eum veluti ad ſcopum omnes vitæ actiones dirigere. Hoc enim ſtudium hanc mentem filiis Iſrael Moſes optabat, cum diceret: Vtinam ſaperent, & intelligerent, & nouiſſima prouiderent. Vere enim hæc ſumma ſapientia eſt, quæ ex nouiſſimorum noſtrorum ac miſeriarum conſideratione colligitur: qua (vt initio dicebamus) & ad mundi contemptum accendimur, & nos ipſos agnoſcentes, omnem animi tumorem & elationem deponimus. Sunt tamen nonnulli, qui ita mortis metu perturbantur, vt ne cogitare quidem, vel audire aliquid de ea velint, propterea quòd ſola eius mentione veluti horrore quodam concutiantur: ideoque dedita opera ab eius conſideratione mentem auocant. A quibus merito quaeri poteſt, cur tantopere extimeſcant, quod adeò naturale, quotidianum, & ineuitabile eſt. Vt enim Diuus Cyprianus ait. Hæc ſententia mundo data eſt, hæc Dei lex eſt, vt omnia orta occidant, & aucta ſeneſcant, vt infirmenrur fortia, & magna minuantur, vt cum fuerint infirmata & imminuta, finiuntur. Si igitur ea vis conſuetudinis eſt, vt rebus etiam maximis admirationem detrahat: cur ita miramur quod quotidie cernimus? cur id exhorremus cuius intra nos cauſam habemus? cum expugnantibus inter ſe elementis compoſiti ſimus, quorum pugna & contentio peſtem nobis & exitium parit: cum naturalis calor corporis noſtri ſubſtantiam, quemadmodum oleum accèſa lampas abſumit, nec id quod in abſumpti loco ſufficitur eiufde

Cyprian

ei usdem vigoris atque virtutis sit, cur semper extimescimus quod nunquam non patimur? Hic fortasse dicet aliquis, hos nequaquam corporis dissolutionem, quæ ab ipsa corporis natura proficiscitur, sed animæ sortem & aleam vereri, quam statim à morte iudicandam intelligant, sicut Apostolus ait: Si autem est hominibus semel mori, & post hoc iudicium. Rectè sanè. Si ita *Hebr. 9.* est, non vitæ mors quæ veri mali nihil habet, sed vitæ potius mala timenda est. Vita enim rectè constituta, mors adeo non formidatur, ut etiam desideretur, quemadmodum desiderabat ille qui dicebat: Cupio dissolui, & esse cum Christo. Quæ etiam de sanctissimis quibusque viris illud verè iactatur, quod mortem habeant in desiderio, vitam in patientia. Hinc Gregorius Theologus in oratione funebri, quam post mortem sororis suæ femina religiosissimæ habuit, ait: eam sic videndi cælestis Spõsi amore flagrasse, ut nullus hominũ tanto ardore vitam, quanto illa mortem desideraret. Quæ ex re quãta sit multorum hominũ dementia colligitur, qui id timent quod timendum non est: id verò parvi pendunt, quod verissimam timoris causam habet, nempe malam vitam. Omnes enim qui in tenebris ambulant, hoc est, qui diuina luce orbari sunt, hoc habent peculiare, ut inania pericula formident, verã contemnant. Quemadmodum enim in obscura nocte, arborum trunci, & vmbra nemorum, & eminentes petrae, & alia eiusmodi quæ inanem speciem rei alicuius metuendæ referunt, terrorem imperitis iniiciunt, qui interim fortasse minimè latronũ insidias propè locatas animadvertunt: sic in vita communi res inanes quasi quædam nocturnæ formidines, hominibus splendore diuinæ lucis orbaris obiciuntur: quas dum summo studio declinant, veram atque sempiternam pestem, in quam furenter irruunt, minime contingunt. Sed aduersus eos tamen qui pericula verã negligunt, fallaque formidant, ideoque de morte commentationem audire renuunt, sic agere vellem. Si corporis mortem adeo horrendam esse existimatis, ut nec cogitare quidem de ea possitis, quale, quæto, erit perpeti quod cogitare etiam horrendum est? Hoc enim argumẽto molles & delicati isti colligere deberent, quanto ab eis studio pietas & iustitia colenda esset, ne quid haberent cur tantopere extremum hunc diem formidarent. Vix enim quicquam est quod paratiores nos ad hunc diem reddat, quam eius assidua recordatio. Hinc Ioannes Climacus: Non est, inquit, præsentem diem piè transire, nisi eam totius vitæ nostræ ultimam existimemus. Qui autem hoc animo & mente est, is vitæ omnem à se torporem & somnoientiam excutiet, &

*Philip. 1.
Gregor.*

Simile.

Climac.

Math. 2. attentus semper & sollicitus ad Domini sui aduentum erit. Hoc igitur agamus, fratres, hoc cogitemus, & quæ hactenus hac in re philosophari sumus, aut mentis oculos assidue proponamus: vt quæ horâ Dominus aduenerit, vigilantes nos, & oleum in vasis nostris cum prudentibus virginibus asportantes inueniat: vt sic tandem ad cælestes nuptias nullo vnquam æuofinendas nos clementer introducere dignetur, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

AD LECTOREM.

Quoniam mortalium vita ingruente fame, peccatis, varijsq; morbis, intestinisq; seditionibus, & bellis infestatur (quæ diuini verbi Concionatores ad communem hominum salutem pœnitentiæ studium & peccati odium referre debent) ideo operæ pretium me facturum putavi, si in harum concionum sine quid diuini verbi ministri, cum aliqua noua calamitas populum premit, auditoribus suis annuuciare debeant, ex sacrarum literarum monumentis attexero. Qua in re explicandi atque amplificandi ratione relicta, sola sanctarum litterarum testimonia simplici nudaque oratione proponam, eorundem amplificationem atque tractationem iudicio atque solertia concionatorum permittens. Vale.

In communi aliqua calamitate siue pestis siue famis, &c. Concio vnica.

THE. Tantummodo vos cognoui ex omnibus cognationibus terrarum, idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras. Amos. 3.

Nter miserandas cæcitates quibus hic mūdus laborat, fratres charissimi, non postrema illa est, quòd communes, quæ in vita accidunt, calamitates non Deo mundum gubernāti, sed vel nature, vel fortunę, vel casui, vel ipsis etiā syderibus tribuant, cum non defuerint amentes quidam, qui diluuium illud, quòd hoc tempore contigit, astris & planetis ascriberent. Quæ quidem persuasio id effecit, vt mala nostra immedicabilia sint, quando castigationes Domini (quæ morborum nostrorum medicamenta sunt) nihil apud nos efficiant. Quæ autem spes esse poterit de ægroti salute graui morbo laborantis, si nulla ex medicamentis adhibitis alleuationem sentiat? Hoc autem eodem periculo nos conflictamur, qui tot calamitatum medicamentis à cælesti medico immisissis, nihil de veteris vitæ malis emendamus. Qua de re non raro Dominus in Prophetis grauius queritur. Hinc per Ezechielem, Multo, inquit, laborate iudatum est, & non exiuit de ea nimia rubdō eius, neque per ignem. Et apud Hierem. Frustra, ait, percussisti filios vestros, disciplinam non acceperunt. Idem que Propheta ad Dominum, Percussisti, ait, eos, & non doluerunt: attriuisisti eos, & noluerunt accipere disciplinam. Cuius rei illud in causa est, quòd communes vitæ calamitates non à Deo scelera nostra vindicare, sed vel à fortuna, vel naturali rerum humanarum cursu prouenire iudicat.

Smie

Exec. 24

Hierc. 2.

Hierem. 5.

Cum ergo hæc mentis humanæ caligo tantorum malorum causa sit, magnum me vobis obsequium præstaturum arbitror fratres, si hanc perniciosissimam opinionem ex vulgi temeritate cõceptam, apertissimis sanctarum scripturarum testimoniis cõuulsero, & omnes mūdi calamitates, nō à casu, aut à fortuna, sed à diuina prouidentia mortaliū. scelera ad eorum salutem vindicante, venire. Quam rem Dominus his quæ à me proposita sunt Prophetæ verbis declarat, cum ait: Tantummodo vos cognoui ex omnibus cognationibus terrarum, &c. Vt autē hoc argumentum religiose & vtiliter tractare possimus, cælestem ope[m] sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

Amos. 3.

Vt igitur quod polliciti sumus, exequamur, quinque verissimas sententias (quae se mutuo consequuntur) apertissimis sanctarum literarum testimoniis comprobatas, vobis ante oculos ponam, quibus hanc adeo perniciosam mundi excitatem evidentissime pernoscatis.

Earum prima est, omnes mundi calamitates & aduersa omnia Deo auctore vel immittente vel permittente prouenire.

Esaiæ. 45. Hinc ipse apud Esaiam: Ego, inquit, Dominus formans lucem

Amos. 3. & creans tenebras: faciens malum, & creans pacem, ego Dominus faciens omnia hæc. Et iterum apud Amos: Si erit malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit. Et Dominus in Cana-

Deut. 32. co Moÿsis: Ego, inquit, occidam, & ego uiuere faciam: percutiam, & ego sanabo. Cui sententiæ concinit sancta illa femina

in Cantico suo, cum ait, Dominus mortificat, & uiuificat: deducit ad inferos, & reducit: Dominus pauperem facit, & ditat humiliat & subleuat. Neque verò magna solum, sed minime

Lucæ. 12. etiam à diuinæ prouidentiae cura nullatenus excludi, testatur

ipsa Veritas, cum ait. Nonne quinque passeret varneunt dipodio, & vnus ex illis non est in obliuione coram Deo: Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Quod si quis hanc tam

diuinæ prouidentiae sollicitudinem miratur, mirari desinat si Plutarchi ethnici Philosophi hac de re sententiam legerit.

Plutar.

Cum enim Euripides scripsisset, magna quidem à Deo curari sed parua negligi, hunc versum corrigendum esse Plutarchus ait: nihil esse siue magnum siue paruum à diuinæ prouidentiae solertia alienum esse prædicans. Si hoc igitur ethnicus

Philosophus asserere non dubitauit, quid Christianum hominem sentire par est, qui Deum adorat, hominum gratia hominem factum, & supplicio crucis affectum? Neque verò ea

quæ casu ab hominibus fieri dicuntur, à diuina prouidentia & gubernatione secluduntur. Quam rem latè Diuus Augustinus in libris de Ciuitate Dei probat. Quid enim casu magis fieri potuit, quam quod in libris Regum his verbis scriptum

August.

3. Reg. 21.

legimus. Quidam autem vir iecit sagittam in incertum, & casu percussit Regem Israel inter pulmonem & stomachum. Hoc ipsum autem quam magno Dei consilio & prouidentia gestum fuerit, in eodem contextu Cõcionator studiosus animaduertere poterit.

Quantum autem in huius veritatis cognitione vulgus hominum hallucinetur, (qui omnia hæc vel naturæ vel fortunæ opera esse diiudicat) quotidianis experimentis liquet. Hinc Diuus

Augustinus, inquit, aduersa sustinens malis suis irrogari putat.

sed quod pertulerit, consuetudinis potius credit esse quàm in criminis: & ideo Deus peccantes punire non creditur, quia cum puniunt, non aduertitur. Aduersus hos autem Hieremias in Threnis populi sui calamitatem & vastationem deflens, & perfidiam hominum accusans, qui eam non diuinæ prouidentiae, sed fortunæ temeritati ascribebant, tonat his verbis: Quis est iste qui dixit, vt fieret Domino non iubente? Ex ore altissimi non egredientur nec mala nec bona? Quid murmurauit homo uiuens, *Thren. 3:* vir pro peccatis suis. Ipse quoque Dominus apud Sophoniam: Visitabo, inquit, super vitos defixos in facibus suis, qui dicunt in cordibus suis: Non faciet bene Dominus & non faciet male. *Soph. 1:* Hæc autem omnia, fratres, eo à me consilio inducta sunt, vt illam ex libro Iob sententiã pectoribus uestris altissime infigerem: Nihil in terra sine causa fit, & de humo non egredietur dolor. Quibus verbis omnia quæ in mundo eueniunt, non tam ex inferioribus causis, quàm ex prima illa rerum omnium causa & rectrice prouenire, quæ neque culicibus quidem aut formicis vlla in se deest. Hæc igitur prima sententia, & quidem verissima est.

I.

Alterã verò, eaque non minus vera est Dominum in plagis inferendis quandoque se vt seuerum iudicem, quandoque vt clementem patrem exhibere: & aliquando quidem amici, aliquando inimici animum gerere. Hunc enim se habere ostendit, cum apud Hieremiã ait: Plaga inimici percussit te, castigatione crudeli. Quæ res tunc patet facta est, cum id impletum fuit, quod Hieremias in Hierosolymæ vastatione de hostiũ intemperantia loquens ait: Adolescentibus impudicè abusi sunt, & virgines in Sion humiliauerunt. Hæc enim plaga, quæ non tam corpus quàm animam attingit, seuerissimi iudicis fuit. Quid quod gehennæ supplicium multi in hac etiam vita Domino puniente quodammodo auspicantur? Hoc enim modo impiissimus Antiochus Asiæ Rex, ac ciuitatis sanctæ atque templi vastator, & *2. Mac. 9* vterque Herodes, hoc est & ille, qui pueros infantès, & qui Iacobum Apostolum occidit, puniti fuerunt. Quorum grauissima supplicia & in hac vita cœpta & in altera cõiummata sunt. Nec hoc tempore (vt arbitror) multi desunt, qui hac eadem pœna plectantur, ij videlicet, qui grauissimis morbis affecti, vel impatentia sua, vel vitæ prauitate Dominũ offendere non cessant, quos videlicet plagæ à Domino insilietæ non ad penitentiam, sed ad impatientiam & vitæ negligentiam inducunt.

Est alius castigandi modus, paternus ille quidem: quo ad me

liorem mentem Dominus per flagella fideles reuocare intendit. De quo idem in Psalmo: Si, inquit, dereliquerint filij eius legem meam, & in iudicijs meis nō ambulauerint, &c. visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorū. misericordiam autem meam nō dispergam ab eo. Sic Hieremias, Castigasti, ait, me Domine, & eruditus sum quasi iuuenus indomitus, quē graui vomere & laboribus assiduis perdomuisti, & ad parendum induxisti. Vnde idem Dominus: Tantummodo, inquit, sola vexatio dabit intellectum auditu. Idemque rursus, Misereamur impio, & non discet facere iustitiam. Ex quibus verbis intelligimus huiusmodi castigationes non à iudice irato, sed à parente propitio ad salutem nostram institui. Quo circa nihil mirum si huius utilitatis gratia postulet à Domino Propheta, vt dormitantiam & socordiam nostram illatis plagis atq; verberibus excitet. Vnde ait: Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. Vt videlicet plagis suis eruditi, oculos ad percutientem se attollant. Nunquam autem vir diuinus hoc à Domino poposcisset, nisi has calamitates ad salutem hominum conducere credidisset. Hinc Apostolus frequentes mortes & calamitates Corinthiorum propter eorum salutem à Domino immitti testatur, cum ait: Cum autem iudicamur, à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur. Qua de re extat præclarū lib. 2. Machab. capit. 6. testimonium, quod sic habet: Obsecro autem eos, qui hunc librum lecturi sunt, ne abhorrescant propter aduersos casus, sed reputent ea quæ acciderunt, non ad interitum, sed ad correptionem esse generis nostri, Erenim multo tempore non finire peccatoribus ex sentētia agere, sed statim ultiones adhibere: magni beneficij est indicium. Nō enim sicut in alijs nationibus Dominus patiēter expectat, vt eas cū iudicij dies aduenerit, in plenitudine peccatorū puniat: ita & in nobis statuit, vt peccatis nostris in finē deuolutis, ita demū in nos vindicet. Propter quod nunquā quidē à nobis misericordiam suam amouet: corripiens verò in aduersis populū suum nō derelinquit. Huius autē sententiæ veritatem confirmat vox illa Domini apud Prophetam, Tantummodo vos cognoui ex vniuersis cognationibus terræ: idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras.

Cum igitur omnia hæc sanctarum scripturarum testimonia paternam Dei nostri castigationem curamq; denunciet: quid superciet, fratres, nisi vt quas modo patimur calamitates, ad salutem nostram ab eo immitti credamus? Quem verò animū hoc tempore gerere debeamus, sancta illa femina Iudith nos docet

his

his verbis, Reputates peccatis nostris hæc ipsa supplicia esse mi-
nora, (quibus quasi serui corripimur ad emendationem no-
stram, non ad perditionem euenisse credamus.

Si autem peccatorum castigatio paternam erga nos Dei no-
stri misericordiam declarat: consequens est, indignationis eius
argumētum esse in scelere obstinatis parcere. Quod aperte pro *Osee 4.*
magno supplicio per Prophetā Dominus peccati populo com-
minatur his verbis. Non visitabo super filias vestras, cum fue-
rint fornicatæ, & super vxores vestras, cum fuerint adulteratæ.
Item in psalmo: Exacerbauit Dominum peccator, secundum *Psal. 9.*
multitudinem iræ suæ non queret. Hoc est, ob magnam indi-
gnationē suam in presenti seculo non pūner, vt in futuro mul-
to acius in æternum pūnat. Quo argumēto liquet, quā ma-
gnū supplicium sit in præsentī seculo nullū de peccatis su-
mere supplicium, quantumq; ē diuerso diuinæ gratiæ beneficio
ad tēpus in hoc seculo castigari, ne in futuro in æternū pūnia-
mur. Hinc D. Bern. Dñe hic vire, hic seca, vt in æternū parcas. *Bernard.*

II.

Tertia porro sententiā non minus vera est, calamitates quæ
in commune omnes attingunt, propter hominum peccata im-
mitti. Priuatas namque singularum personarum, quales beatus
Iob atque Tobæ extiterunt, nō ob peccata, sed propter eorum
fidem & patientiam probandam, & in exemplū patientiæ pro-
ponendam immittas fuisse constat. Non igitur de priuatis, sed
de communibus populi calamitatibus loquimur: quas Domi-
num celerrimā vltione plectere, declarat illa Moyſis ad popu-
lum memoranda verba: Et scies, quoniam Dominus Deus tuus *Dent. 7.*
fortis & fidelis est, faciens misericordiam in milia his qui dili-
gunt se, & reddens odientibus se statim, ita vt disperdat eos, &
vltra non differat, protinus eis reddens quod merentur. Hæste-
nus ille. Ex cuius verbis intelligimus pestes, fames, naufragia,
bella, vastationes terrarum atque ad eō totius mundi excidium
propter peccata euenisse. Hinc Dominus: Finis, inquit, vniuer-
sæ carnis venit corā me. Quam ob causam subdit protinus: Re *Genes. 6.*
pleta est terra iniquitate, & ego disperdam eos cum terra. præ-
cipuè verò sterilitates agrorum, quæ frequenter accidunt, pec-
catis exigētibus venire aperte Oseas propheta declarat his ver-
bis: Audite verbum Domini filij Israel, quia iudicium Domino *Osee 4.*
cum habitatoribus terræ non est enim veritas, & non est mise-
ricordia, & non est scientia Dei in terra. Maledictum, & menda-
cium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundaerunt,
& sanguis sanguinem tetigit. propter hoc lugebit terra, & in-
firmabitur

firmabitur omnis qui habitat in ea, in bestia agri, & in volucre cæli: sed & pisces maris congregabuntur. Sic Hieremias, v. s. que quo, inquit, lugebit terra, & herba omnis regionis siccabitur propter malitiam habitantium in ea? consumptum est animal, & volucre, quoniam dixerunt. Non videbit uonissima nostra. Denique paulò post de eadem sterilitate propter peccata immissa, longa oratione agit his verbis: Quod factum est verbum Domini ad Hieremiam de sermonibus siccitatis. Luxit Iudæa, & portæ eius corruerunt, & obscuratæ sunt in terra, & clamor Hierusalé ascendit. Maiores miserunt minores suos, ad aquam venerunt ad hauriendum: non inuenerunt aquam, reportauerunt vasa sua vacua: confusi sunt, & afflicti, & operuerunt capita sua: propter terræ vastitatem, quia non venit pluuia in terram. Confusi sunt agricolæ, operuerunt capita sua. Nam & cerua in agro peperit, & reliquit: quia non erat herba. Et onagri steterunt in rupibus, traxerunt ventum quasi dracones, defecerunt oculi eorum, quia non erat herba. Si iniquitates nostræ responderint nobis: Domine fac propter nomen tuum, quoniam multæ sunt auersiones nostræ, tibi peccauius.

Thren.

Idem. 14.

3. Reg. 17

Quid verò sterilitas illa trium annorum & sex mensium, sub Elia Propheta, an non ea propter peccata hominum ad Prophetæ preces à Domino immissa est: Cum enim vir sanctus intelligeret in hoc à Deo & mundum, & homines in mundo conditos fuisse, vt conditorem suum agnoscerent, diligerent, & iustitiam cum pietate colerent, ij verò terrenis rebus tota auiditate inhiantes nihil minus agerent, quam id cuius gratia conditi erant, nullam subesse causam vir diuinus putauit, cur homines in mundo manere deberent, qui mundi Dominum non modo non agnoscerent, sed variis etiam sceleribus offenderent. Ideoque Dominum orauit, vt nubibus imperaret, ne pluerent super terram, vt ita demum impij & exleges homines paulatim media & fame consumerentur.

III.

Ex huius autem sententiæ veritate, alia necessariò consequitur, nempe vnicum omnium publicarum calamitatum remedium esse pœnitentiam, & peccatorum detestationem, propter quæ hæc omnia mala à vindice peccatorum Deo immittuntur. Hinc Propheta Hieremias populi vastationem desensit & remedium adhibens, Scrutemur, ait, vias nostras, quæramus quæ & reuertamur ad Deum.

Nec satis est (quâuis laudabile sit) publicas præces cœtu populi congregato & ordine procedente, sollemniter indicare, nisi præcibus

Precibus pœnitentiam & peccatorum fugam adiungamus: quod omnes vbiq; sacre pagine testantur. Hinc idem Hierem. *Idem vbi*
 Nos, inquit, iniquè egimus, & ad iracundiam prouocauimus *supra.*
 te, ideo tu inexorabilis es. Et iterum: Opposuit, ait, nu- *Idem*
 bem tibi, ne transfret oratio; Quæ autem nubes ista sit, quæ *Ibidem.*
 orationis efficaciam impedit, declarat Regius vates cum ait:
 Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus. *Psal. 65.*
 Quid verò illud Esaiæ? Cum extenderitis manus vestras, euer *Esaiæ 1.*
 ram oculos meos à vobis: manus enim vestræ sanguine (hoc
 est, odiorum, atque dissidiorum peccatis) plenæ sunt. Quid
 item illud ex lib. Iob: Quæ spes erit hypocritæ, si auarè ra- *Iob. 27.*
 piat? Nunquid clamorem eius exaudiet Deus, cum venerit
 super eum angustia? Quam quidem sententiam illa Hieremæ
 verba confirmant. Apud illum namque sceleratos homines
 inducit Dominus hoc modo loquentes: In tempore tribulatio-
 nis suæ dicent, Surge, libera nos, Vbi sunt dii tui, quos fecisti
 tibi? Surgant, & liberent te in tempore afflictionis tuæ. Quid
 item illud: quanto formidabilius? Qui obturat aures suas. *Hier. 2.*
 ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Quibus verbis
 quid acius dici potuit? *Prou. 28.*

Publicis ergo precibus vera pœnitentia & peccatorum fuga
 (quibus diuina ira concitatur, in Niniuitarum exemplo) copu-
 landa est: qui nō solum toto corde ad Dominum clamauerunt,
 sed praua etiam opera, & consueta flagitia reliquerunt. Quæ
 res præcipue iram Domini leniuit, eiusque seueritatem in mi-
 sericordiam commutauit. Sic enim legimus: Vidit Deus ope- *Iona 3.*
 ra eorum, quia conuersi sunt de via sua mala, & misertus est su-
 per malitia; quam locutus fuerat, vt faceret eis, Non igitur satis
 est, vt præces publicas frequenti populo indicamus, quò ab hac
 communi calamitate liberemur. Hæc enim cõmunis calami-
 tas ideo nos premit, quia sunt in populo multorum odia atque
 inimicitie. Ideo premit, quia sunt apud multos mēdacia & per-
 iuria multa. Ideo premit, quia multi sunt apud nos detractores
 atque maledici. Ideo premit, quia multi res alienas inuitis do-
 minis vel detinent, vel rapuerunt. Ideo premit, quia multi con-
 tra nos fasque lites falsas intendunt, easdemque iniustus de-
 fendunt. Ideo premit, quia multi adulteri alienæ pudicitie infi-
 dantes in populo sunt. Ideo etiam premit, quia multi non ob
 scelera sua, sed ob alienas calamitates prouenire dictitant.
 Alij enim iudicum, alij aduocatorum, alij scribarum: alij mer-
 catorum peccatis non suis eadē imputant. Hos ego præcipuos
 hæcū calamitatū auctores esse credam: vtpote qui ad scelera sua
 peruiden

peruidenda adeò cæci ad aliorum verò contuenda adeò sunt oculati. Quamdiu ergo flagitia hæc à nobis minimè repellimus, frustra diuinas aures clamoribus fatigamus. Hinc Saluator, *Matth. 7.* Non omnis, ait, qui dicit, mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum celorum, sed qui facit voluntatem, &c.

Quæ cum ita sint, quinta deinde ex his quæ hæctenus diximus, & postrema sententia, eademque maximè formidanda sequitur, nempe maximam reprobationis signum esse, diuinis plagis atque verberibus nihil proficere. Quam rem non oblitus sanctarum scripturarum testimoniis comprobabo.

Esai. 54. Primum enim hoc testatur insignis illa Domini parabola de vinea sua, quæ cum diligenter exculta, nullum salutarem fructum dedisset, à domino vineæ feris atque auibus vastanda relinquitur. Itaque ait, Auferam sepem eius, & erit in direptionem: diruam maceriam eius, & erit in conculcationem, & posnam eam desertam. Non putabitur, & non fodietur: & ascendent super eam vepres & spinæ, & nubibus mandabo ne pluant super eam. Itaque hoc idem superius, ille arbiter facit, quod

Simile. in vineis suis facere homines solent, quas ubi steriles, & infrugiferas inuenerint, sine vilo cultu deserunt. Sic medici, quoniam in egro aliqua salutis spes est, magna cura noxiis ei cibis interdiciunt: cui tamen desperata salute omnia quæ edere voluerint liberè permittunt. Hoc ipsam autem illa Domini comminatio

Psal. 80. Non audiuit populus meus vocem meam, & Israel non intendit mihi: & dimisi eos secundum desideria cordis eorum, inuenerunt in aduentionibus suis. Hoc est autem quod idem Dominus apud Zachariam sceleratis hominibus minatur cum ait: Non calcam vos: quod mouetur, inriatur: & quod occidatur occidatur, & reliqui deuorent vnusquisque carnem proximi sui.

Hier. 6. Quid vero illa Domini vox apud Hieremiam, Probatorem deditis in populo meo robustum, & scies, & probabis vias eorum. Omnes isti Principes declinantes, ambulantes fraudulentè, & ferrum: vniuersi corrupti sunt. Defecit sufflatorium, in igne consumptum est plumbum: frustra confluunt confluora.

Exech. 24. malitiæ enim eorum non sunt consumptæ. Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus proiecit illos. Idemq. Dominus, Malitia, inquit, tua execrabilis, quia mundare te volui, & non es mundata sordibus tuis, sed nec mundaberis prius, donec quiescere

Idem ibidem. faciam indignationem meam in te. Qua de te idem Dominus in eodem loco grauer conuenitur his verbis: Multo labore sudatum est, & non exiit de ea nimia rubigo eius, neque per ignem

ignem. Vox item Angelorum apud Hieremiam est, Curauimus Babylonem, & non est sanata: derelinquamus eam, & eamur vniuersamque in terram suam, quoniam peruenit vsque ad caelos iudicium eius, & eleuatum est vsque ad nubes. Itaque, vt est in Psalmo, dissipati sunt, nec compuncti: Faxit autem Christus Dominus, ne de nobis hoc verè dici possit, qui tot cladibus attriti nihilo meliores effecti sumus, sed in eisdem scelerum facibus infixi iacemus; quia castigantis Domini voces non attendimus, nec ob crimina nostra vapulare, & debitas pœnas dare cognoscimus.

Hier. 52.

Psal. 37.

Ex hac autem humanæ mentis cæcitate illud planè consequitur, vt plagis à Deo immixtis homines adeò non corrigantur, vt interdum etiam multi deteriores per impatientiam fiant. Hinc D. Chrysostr. Proh nefas, nulla ex pœna correctio: & quasi aduersis malitia hominum prouocatur, Quid inde? Subdit protinus, sic crescit quotidie quod puniatur. Vnde illud etiam sequitur quod per Esaiam Dominus queritur: Vsquequo percutiam vos vltra addentes præuaricationem? Tot enim illi flagellis non modo non corripiebantur, sed peccata etiam peccatis addere non cessabant. Ideo iustus iudex hominum Dominus nouas quotidie plagas veteribus addebat. Sic igitur quotidie crescebat quod puniret.

Chrysostr.

Esai. 1.

Qua in re illud non leui admiratione dignum est, quod cum Iudæi olim adeò rebelles Deo fuerint, vt de ipsis Dominus dicitur: Quadraginta annis proximus fui generationi huic, & dixi semper, hi errant corde: nihilominus tamen cum à Deo vapulabant, ad ipsius openi, plagis admoniti, scelera atque idola sua deferentes, quod in lib. Iudith videre licet) confugiebant. Vnde est illud ex Psalmo, Cum occideret eos, quærebant eum, & reuertebantur: & diluculo veniebant ad eum. An non ergo mirum est eos, qui sub lege degebant, ad hunc modum plagis impositis relapsere, nos verò sub gratia constitutos, ne tot quidem plagis à Deo immixtis, ad meliorem mentem redire? Quis enim bella? quis fames? quis pestes? quis tot funera? quis tot hæresum monstra? quæ hoc infelicissimo seculo velut ex cauernis Erebi proruperunt, maximamque Christiani orbis, proh dolor, partem occuparunt, percensere queat? Quis noui huius Nabuchodonosoris, hoc est, principis Turcarum flagellum non extimecat: quem Dominus opibus & armis adeò potentem effecit, vt per illum de peccatis nostris debitum supplicium sumat. Et cum tot vndique malis septi, ac penè attriti sumus, vix quisquam est, qui oculos in cælum tollat, & per tot flagella indignantis Domini

Psal. 94.

Psal. 77.

Domini

Domini iram agnoscat. Agnosco certè tenebrarum principem
 mentis nostræ oculis tenebras obsudisse: quibus excæcati, iam
 Domini nec iratum causas, hoc est, peccata nostra, recognosci-
 mus: cum etiam Barbaræ nationes calamitates hominum pro-
 pter eorum peccata prouenire credant, Sic nauetè qui cum Io-
 na Propheta nauigabant, in prouisam illam maris tempestatem
 propter nauigantium scelera immissam à Deo credentes, datis
 fortibus criminis auctorem exquirebant. Quid verò Barbari
 illi, in quorum littora Apostolus Paulus naufragio eiectus est?
 Cùm enim, Apostolo sarmenta ad ignem congerente, vipera
 quædam manui eius hæssisset, protinus illi clamare cœperunt:
 Vtique homicida est homo hic: qui cùm euasit de mari, uitio
 non finit eum viuere. Quid igitur hoc esse dicam, fratres? Qui-
 bus hoc lamentis prosequar, quòd Barbari & exleges homi-
 nes, calamitantes à Deo propter hominum peccata immittere
 credant: nos verò in luce Euangelij positi, vel hoc non creda-
 mus: vel certè nihilo meliores efficiamur? Vnde liquet quod
 paulo antè dixi, magnum reprobationis signum esse, tot plagis
 attritos, & ad pœnitentiam excitatos, nullum verè pœnitenti-
 æ signum edere. Quid ergo superest, fratres, nisi vt orem ob-
 testerque vos per communem fidem, per vestram salutem, vt
 hoc tantum periculum vitare studeatis: illamque Hieremiz
 Prophetæ admonitionem cuius paulò antè meminimus,
 iterum ac sæpè repetatis: Scrutemur vias nostras, quæramus
 que, & reuertamur ad Dominum. Pœnitentia enim est, quæ so-
 la Dominum plagat, quæ iram eius in misericordiam flectit.
 Vnde ipse ait: Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, agam
 & ego pœnitentiam super malo quod cogitavi vt facerem ei.

FINIS.